

2670. 90. 38

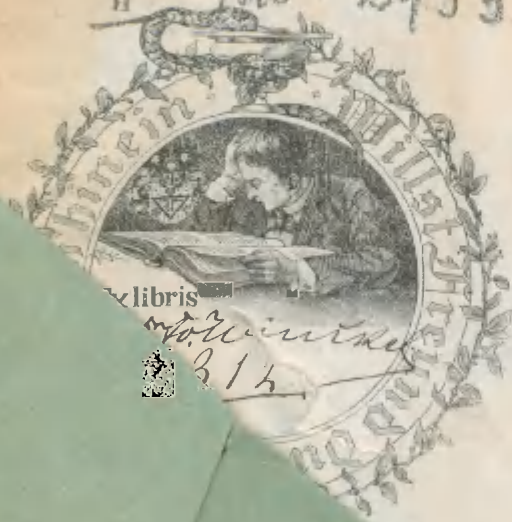
212
Sp. 90-
1736

2006

R. 1
1736

R. 24.

II 1920: 29331

libris

314

4/10932

II 1920: 2933

Aëtius
aus Amida in
Mesopotamien
Lehte 502-575 p. C. n.

✿ AETII ✿

SERMONVM

TOMVS SECVNDVS.

NVTRISCO

EXTINGVO.

VENETIIS Ex Officina Farrea.

M D XLIIII.

474

INDEX EORVM QVÆ IN NONO
Actii Sermonē habentur.

- D**E cardiacis. Ca. 1. De stomachi inflamma-
De his qbus atra tione. 16.
bile stomachus De stomacho exulcera-
infestatur. 2. to. 17.
Ad eos qui flauam bilem De his qui à stomacho,
euomunt. 3. comitialis morbi mor-
Ad eos qui stomacho do conuelluntur. 18.
exuruntur, & siticulosi Viridis laspidis ulus. 19.
sunt. 4. De appetitus pditione. 20.
De singultu. 5. De appetitu canino. 21.
De bulimo, hoc est ingen De appetitu canino, qui
ti rane. 6. ex immodica transpira-
De animi deligo: ex This tione, ac cutis exolu-
lumen. 7. tione contingit. 22.
De his qui in balneo ani De uitioso appetitu. 23.
mo linquuntur. 8. De cruditate: Galeni. 24.
De stomachi imberillita De crapula: Hilumei. 25.
te, & supinitate, ac sub Quæ cura aluo adstrictæ
uersione. ex Galeno. 9. exhibeda ex Gal. 26.
De nausea: ex Galeno. 10. De inflatione: Galeni. 27.
Cataplasinata & epithe De uoluulo: Archige-
mata ad nauseas & uo nis. 28.
mitus. 11. De his qui ab acri humo
De cholera seu bilis effu re coli dolore infestan-
sione. 12. tur: Galeni. 29.
De stomachi adstrictio De his qui à frigidis & pi-
ne. 13. tuitosis humoribus, co-
De humoribus à capite li dolore infestatur. 30.
i uentre destillatibus. 14. Pharmaca ad colicos. 31.
Dieta ecueniens his qui De antidotis dolore leuā-
stomachum habet dis- tibus, infusisq; colicis
solutum, aluum autem accommodatis. 32.
adstrictam. 15. Quæ colicis infunditur, &
ooo ii

S E R M O

per anum subdatur. 33. De abscessu in intestinis. 42.
Cataplasma colici: ex li- De dysenteria, hoc est tor-
bris Seueri. 34. minibus intestinorum. 43.
Quomodo aluium fluxio De tenasmi cura. 44.
ne laborantem curare Cura dysentericorum. 45.
oporteat: ex libris Phi- Cura eorum qui aurum, aut
lumeni. 35. æs, aut tale quippiam des-
Cura eorum qui ex debili glutauerunt. 46.
tate, alui fluxione labo- Communia remedia dysen-
rant: ex Galeno. 36. tericorum, quæ superne
De cœliaci affectio: Ar- exhibentur. 47.
chigenis. 37. Cōposita pharmaca, quæ
De colliquatione. 38. superne exhibentur. 48.
De lumbricis: ex Hero- Quæ inferne dysentericis in-
doto. 39. fundantur. 49.
De lato lumbrico. 40. Epithemata dysenterica. 50.
De ascaridibus. 41. De lienteria. 51.

AETII SERMO NONVS.

De stomachi, alui, ac interaneorum affectionibus.

DE CARDIACIS. CAP. I.

Vomodo eos qui cardiaci ap-
pellantur curare oportet, aut eos
etiam qui aliter ob stomachi af-
fectionem animo linquantur, iam
absolutissime prædictum est in
quinto huius tractationis sermo-
ne, ubi ad febrium curam hæc an-
nexuimus. Nunc uero qui affec-
tionem stomachi ac alui remedia oportune ex ordi-
ne describemus, necessarium uisum est & hic paucis
eorum mentionem facere. Cognoscemus igitur eos
qui cardiaci dicuntur, quum acuta febris & maxime

N O N V S.

475

æstuosa affliguntur hoc modo. Pulsus si inueniero
densum & obscurum, & extremarum partium frigi-
ditatem, sudores circa faciem & ad pectus usque glutis-
nosos, & odorem corporis terrestrem nares percels-
lentem, & pulsus circa ipsum cor uehementiores &
magnos: & ad hæc accedant desperatio, angor ani-
mi, & corporis iactatio. Hoc modo affectum, cardiacum
cum esse dico. Os uero uentris primum est quod in
ipsis afficitur, per consensum uehementer obla-
dens cor ipsum propter uiciniam. Porro ueteres os uen-
tris cordis appellatione Cardiacum uocant, ab accels-
sionibus nimirum quæ ex eo accidunt & inferuntur.
Aris itaque frigidi admissione & uentilatione eis au-
xilium oportet. Spongia igitur ex posca frigida paulu-
ta, facies permadescat, & aqua lactei teporis paulu-
tim absorbenda præbeatur. Odoramenta autem ua-
ria offerantur, malum cotoneum, pulegium, cucumer,
& similia. Stragula eis incumbenda tollantur: operi-
menta uero quibus conteguntur mollia sint, & usu
priori detrita, pauimentum in ore tur, ac foliis conser-
natur myrti, platani, ac quercus, maxime uero uitis,
atque ipsis etiam rosis. Solem autem domus in qua des-
cumbit non admittat, sitque minime alta, sed depress-
ior, & non ualde lucida. Exudantibus uero partibus
myrtus sicca trita inspergatur, aut cinolia, aut cenan-
tha, aut ordeum: imprimis uero collo & thoraci, &
locis sub alis ac inguinibus ea sunt adhibenda. Eodẽ
modo auxiliatur malicorum cum manna inspersum:
aut galla per se, & cum sulphure uiuo: aut samia terra
admixtum habens gummi. Illinuntur etiam ad coer-
cendos sudores, oleum myrteum, cenanthinum, ro-
faceum, melinum, & lentiscinum. Circumlita autem
sudores cohibent, manna & amyllum cadido oui ex-
cepta, aut bulbus albus, & piper, ac urticae semen, &
gummi, modico cerato myrteo excepta, aut oui can-
didolubacta, quæ sanè crassius inungere conuenit. ad

S E R M O

glutinatur enim & exarescunt, & potissima in eis spes
cōsistit naturalis caloris re exuscitandi. Neq̃ uero pin-
guetudine cuti huiusmodi inunctiones sunt adhiben-
dæ: uerum linteolo probe prius extersæ inungantur.
neq̃ mox ubi calor apparere incipit auferantur, sed
postquā sufficienter extremæ corporis partes fuerint
concalescētæ, quod ubi contigerit statim tollantur, &
thorax cooperiatur, atq̃ sicubi uarosum quippiā aut
ulcerosum ex inunctionis aduisione circa thoracem
appareat, blide tractetur, ac aliquo ex his quæ ad am-
bustos ab igne descripta sunt, pharmaco locus cure-
tur. maxime uero conueniet id quod ex hordeo con-
stat. Extremæ uero corporis partes, siue ad genua us-
que & cubitos, siue usq̃ ad locum sub alis & inguina
sint refrigeratæ, fece usta & sulphure uiuo cōspersa
dæ, aut pyretro, aut piperide, aut bulbis tritis cū pipe-
re illinendæ à brachijs usq̃ ad digitos, & à fœmore
usq̃ ad extremos pedes, gracilibus linteolis simul cir-
cūpositis. Idem præstat sinapi & pyretrum, ac adarce.
Porro mollibus corporibus sufficit aliquando oleum
sicyonium aut glucinum illi tñ, cum multa fricatione
ac concalesfactione partium extremarum: quanquam
nihil uetet piperis ac ceræ modicum his ammiscere,
quo spissiora fiant & melius adherescant. Fasciculus
quoq̃ ex lana pura in oleo calido madefactus incū-
bat semper circa uesticæ regionem. Capitis fomenta
frigida sunt, qualia ad phreniticos sunt descripta: frons
spongia ne madefiat, sed ex acacia, galla, terra samia,
ac syluestris punici flore illinatur. Optime facit etiam
omphacium, & gummi: uerum unumquodque eo-
rum ex rosarum decocto aut succo, aut aliquo consi-
mili diluitur prius & deinde illinatur. Quod si quis sa-
nitatis tempore nimium repletus existat, & stercorea
antiqua recto intestino insideant: tunc sanè clysteri simi-
pliciore euacuare oportet, ex succo ptisanæ, & mo-
dico melle, paucissimoq̃ sale & oleo quoq̃ modico

N O N V S.

476

co adiecto. Illinenda est etiam singulis diebus sedes
ipsa ex cumino, ruta & nitro, cum modico melle cō-
mixtis, ob inflationum uidelicet educationem. Si uero
nulla stercorea in intestino recto subsideant, neq̃ alias
etiam excrementorum multitudo insit intestinis: egrī
autem cibum non sentiant & tabescant, ptisanæ succo
cum aut halicæ per clysterem infundere oportet te-
pescitum, cōquassato cum eo ouo crudo. Vltra hoc
enim quod ea quæ stomachum inferne molestia af-
ficiunt, euocat & educit, etiam alimentum, optime
corpori sufficit ex languore ob non acceptum ci-
bum misere affecto. Auxiliantur item cardiacis cata-
plasmatis modo, stomacho ac sinistrae mammarum in-
posita, folia rubi cum pane, aut myrti folia, ipsaq̃
myrti baccæ, aut pampini uitis, aut plantago cum pa-
ne, aut mala cotonea & palmarum, aut intubus cerato
exceptus. Imbecillioribus potentiam cū palmis in-
ponere sufficit, aut palmas uino madefactas uncia
unius mensura conterere: deinde adiectis aloes drach-
mis quatuor, mastiches drachmas quatuor simul te-
re, & affuso eliquatæ ceræ sextante, & olei, siquidem
hyems sit, neq̃ multus caloris sensus ægrū contingat,
uardini: in æstate uero rosacei, aut melini, triente
simul misce ac utere eodem modo. Quod si ex uis-
ceribus quoddam inflammatum sit, panem cum
modico uino & melle decoctum impone: admixtis
in his qui imbecilliores sunt malis repurgatis aut cœ-
nanthe. Reprimit autem sudores stomachumq̃, &
cor ipsum firmitatis autorem placat ac cohibet ca-
taplasma ex palmis, & cenanthe, & acacia, rosas alus-
mine, hypocisthide & rhoe rubro: ita inpositum ut
sinistram mammam atq̃ ipsum uentrem complectat-
ur: sit etiam tactu molle & leue, ac assidue permute-
tur. Reuocato autem ex accessione ægro, si loci qui-
dam circa præcordia sint inflammati, providere oportet
ut per communia cataplasmata ab inflammatione libe-

S E R M O

rentur. Cibi offerendi, panis ex aqua frigida, aut ex uino albo & tenui frigidoq; ac diluto: pedes suilli, taliaq; & rostra: ex uolueribus macrae & non foetidae, in pituitana decoctione eliquatae, aut etiam per se. Frigida autem haec exhibeantur, si caloris sensus circa stomachum sit, & aeger in inflammatione non uexetur. Aliis calida exhibenda, similiter autem & potus calidus dandus, uinum tenue, album, dilutum: immodicam autem uini exhibitam multitudinem pulsus aegroti ostendit. Eo usque enim exhibendum est uinum, donec pulsus subtrementulus esse desinat, & robustior fiat.

De his quibus atra bile stomachus infestatur. Cap. II

Ex Herodoto. Quibus stomachus ab atra bile in febribus uexatur, similes accessiones cardiacis patiuntur. Accedunt autem ad haec, fortis stomachi morsus, cum eius exolutione, & capitis uertigine, ac frigido sudore, paruusque, & obscurus adest pulsus. progressu uero temporis augetur morsus, atque hinc in dolore qui difficulter liniri potest, transit. Ceterum manifeste apparens flaua bilis uomitus has accessiones leuioribus reddit, atra autem bilis soluit. Vomunt autem ferè in totum hoc modo affecti pituitam acidam in uentre coaceruatam ex assidua cruditate propter uentris ipsius debilitatem. Qui uero citra febrem ab atra bile stomacho infestantur, his accedit tempore quo humor ipse generatur & producit, tristitia, & somnus cum accessione imaginationum alienarum, contristatioque, & dolor poplitem ac surarum. Acutius quam ante consueuerunt, cernunt, & defectum habent appetitum: ructus autem & excreationes foetidae & pisces olètes. Coaceruata uero bile cum multa desperatione intolerabiliter ignescunt, ut omnia eis membra ardere uideantur: in primis autem stomachus, uelut à palis igne candefactis pungatur, afficitur. Sudores animi deliquium inducentes per omne corpus destillant, & ferè semper sputi influentis reiectione uexantur.

N O N V S.

477

tur, quum morsum sentiunt, multamque habet uomen di cupiditatem. Et aliquando quidem frustra lancinantur, quandoque autem pauca quaedam biliosa aut acidam pituitam, quae in uentrem deflexerunt euomunt, modicoque tempore à malo leuati, rursus idem patiuntur, atque in uniuersum his qui ueratrū sumpserunt similes existunt. Pulsus autem aliquando densiores, aliquando etiam rariores & minores fiunt. plurimum uigiles permanent, & siquidem dormierint cum perturbatione æstuosiores exurgunt, ebulliente ut uerisimile est delato in uentrem humore. Saepe etiam acceptum cibum unam cum atræ bilis humore euomit: ferè in totum enim post duas ab accepto cibo horas accessione apprehenduntur, maxime quum acrem aliquem aut salsum cibum aut potum ingesserunt. Excrementa alui retinentur, aut praeter naturam incocta excernuntur. Effertur autem aliquando & bilis inferne per aluum, atque adiuuat affectionis declinatione. Aliqui autem ob retentam bilem, etiam atræ bilis affectionibus, & deliriis mentem alienantibus sunt apprehensi. Quod si contingat, siue febris adsit, siue non: siquidem iuuenes sint sanguineque abundet, & reliqui numeri ad uenæ incisionem requisiti adsint: uena secanda est, repetita sanguinis detractione, & hoc tamè per infusum clysteris corpore prius euacuato. Atqui ad animi usque deliquium id facere non oportet, propter stomachi imbecillitatem. Colligandae autem adstrictae extremæ corporis partes, & ad paucum cibum aegri cogendi, stomachus uero lanis succidis fouendus est ex aceto plurimo, modicoque rosaceo, aut melino, aut lentiscino. Quod si amplius permaneat stomachi imbecillitas, ex rosarum succo foueantur, siue intubi aut portulacæ cum rosaceo: adstringentia etiam & lenientia cataplasmata imponantur. Qui uero unam cum morsu circa uentrè ac intestina inflantur, iis conuenientissimum est acce acetum, in quo pulegium est

S E R M O

decoctum, & cuminum calidum forinsecus uetri per spongiam impositum. Doloꝛe uero perseverate, alumen liquidum cum atramento sutorio trito, & aloẽ, melle excepta imposito, & alumine in acetum coniecto & calefacto, stomachum per spongas fouetoz aut aluminis ac aloes æquales partes cerato myrteo exceptas ad hos uentris apponito, aut hederæ foliis in uino decoctis uentrem integito, aut plantagine cũ sale trita, aut marrubio cum pane & rosaceo tubacta, aut bulbis rufis cum pari pondere aluminis cooperto. Optimum enim hoc est inueterato malo remedium: quin & bulbi ipsi cum nitro triti & impositi celerem curationem præstant. Optime etiam conducit eis gregarii bouis stercoꝛ aridum uino decoctum & impositum. Epithema quoq; ex seminibus adhibendum: item bulbi cum stercoꝛe bouis ac nitro permixti. Ex Dioscoride. Conuenientissimum omnium his qui atram bilem generant, in flatibusq; & morsum sentientibus pulegii decoctum existit potatum, aut aqua in qua ferrum est extinctum: item intubi succus potatus: bibant autem aquam, eamq; calidam. Si uero plurimi caloris sensum percipiant, frigida danda, sed modica, & maxime tempore exacerbationum. Aestuantibus enim & in anxietate existentibus, omniq; miseria afflictis, frigida ad absorbendum concedenda, per interualla tamen, & non ultra cyathi mensuram. Non enim humectatione opus habent, sed refrigerationis tantum gratia, frigida permittitur, & ut melior intrinsecus temperatura fiat. Vtilis est ipsis & mêtæ succus cum succo mali punici dulcis. Quod si aquam bibere non possint, parum uini aquosi concedendum est inter cibos, calida aqua probe diluti. Cibis maxima ex parte sit frumentaceus & optimi succi in omnibus, simplicior autem & qui facilius concoqui ac commutari possit in febricitantibus. His uero qui febre carent adiaci possunt ex oleribus, la-

N O N V S.

478

etia cauliculi ac malur, pisces petrosi aquis degentes, & ex uolucrum genere, non graue olentes, macra & montana: ex ostreis quæ testa integuntur, herinacei recentes. A falsis uero & acribus in totum abstineant. Molestias autem mordacitates & nauseas, hausta plurima tepida aqua per uomitum soluant. Si uero id non bene toserent, quiescere iubeto, & extensa manus palma stomachum, foueto: quo desinitum ad ipsum biliosum inferne per aluum excernatur. Quod si uenæ incisionem non faciamus, secunda ac tertia die per clysterem euacuandum est, & modo cibo æger connutriendus, deinde in potu exhibendum pulegii decoctum ieiunis, reliquaq; supra dicta. Tomentum etiam ex aceto adhibendum, & cataplasma ex stercoꝛe bubulo ammixtis bulbis & nitro. Porro postquam febris cessauerit, aut ubi etiam in totum non febricitauerint: & tamen diutius multum molestia affixerit, & irritationes per longa interualla repetuerint, purgandum est corpus ex hiera archigenis, aut Ruffi. Qui uero sputi multitudine stomacho uexantur, his conyza arida maxime tenuis inducenda, aut pulegium, & mastiche chia ex aqua potanda. Exhibendum est etiam lac in potu iisdem quem ad modum in proprio capite de ipsis ex profecto est ostensum. His uero qui stomachum ualde exolutum habent serum lactis per acetum multum fissi exhibeatur, ita ut ad primum seri haustum episthymi tenuissime triti scrupuli .ix. & scammonia obolum .i. aut .ii. iuxta uirium tolerantiam inspergamus. Deinde serum ipsum per interualla paulatim bibant, sitq; eius potati mensura ad minimum quinque cyathorum. Bonum est & cucurbitulam ad dorsum attingere, aliquando etiam ad stomachi regionem, & scarificatione facta, sufficientem sanguinem ex fissuris extrahere. Quo uero pernitus affectio hæc destruat, quotidie horam us-

S E R M O

nam ante ciborum sumptionem exerceantur, ac frigida lauētur, maxime in mari, & arena sub caniculā ardoribus obruantur. Abstinēant autem ab omnibus atram bilem generantibus, maxime carnibus bubulis, uino nigro, brassicāq; & lente. Diligentissime autem de ipsorum diata in sexto sermone, ubi de atra bile affectis egimus, est prædictum. Quod si inflatio eis augetur, rutam & cuminum in oleo decoquimus: indeq; uentrem quā plurimum irrigabimus, ex eodemq; oleo quincuncem per clysterem infundemus, si tamen clysteri stercoreum eductio prius ipsos euacauerimus, in quo decocta sint ruta & cumini. Deinde splenium magnum aluo ac uisceribus imponendum ex epithemate quod ex seminibus constat. In cibo uero succus pisanæ detur, qui ex aceto, melle, cumino, & aniso sit conditus. post etiam gallina iisdem condimentis apparatus exhibeatur, potus uero sit uinum rufum mediocri mensura.

Ad eos qui flauam bilem euomunt. Cap. III.
Ex libris Philumeni. Qui flauam bilē euomit, siue in febribus, siue citra febres id contingat, eis conueniunt ea quæ ad nauseam, ac nimiam stomachi humectationem describuntur. Quare omnibus ad illos descriptis odoramentis, manducatoriisq; & fometis utantur. Decubitus autem eorum, à cibo præsertim & potu supinus adornetur, & spongia ex posca imbuta ad os uentris imponatur, maxime si non utilis & contemptibilis sit dolor. Fricatio etiam & conscriptio iuncturarum manuum ubi pulsus exploramus adhibeatur, & reliquarum similiter extremarum corporis partium. Cataplasmata autem ex palmis, malicorio, & similibus accipiantur, quæ ex uino quidem aut posca sint decocta cum pane autem & acacia, & hypocisthidae p̄mixta ac cōtrita; quin & rhus & syluestris punici mali flores commodè cataplasmati admiscētur. Atq; uniuersi corporis curatio ex oleo fiat, modico

N O N V S.

479

nitro ammixto, quo sudorem ex cute eliciamus, & fluores transferamus: & ob id etiam alui per infernā excretio plus quā oportet facta uomitus desiccet, quare ex absinthio & aloë portionem conuenienter exhibebis. At uero affectione diutius perseverante, si ægri uires non repugnent, etiam hieræ catapota ex colocynthide ab Archigene descripta apparabimus, deq; eis minimum drach. i. summum. iiii. dabimus. Et si nihil obstat cataplasmate ex sinapi præcordia rube faciemus. Præclare enim sensum ipsum ad cutē transfert. Verum hæc diuturnæ affectioni remedia conueniunt. Tempore autem exacerbationis & circa accessionis acumen, cucurbitula plurimum auxiliatur cum multa flamma ori uentris affixa, fortiterq; abstracta, rursusq; secundo ac tertio adglutinata. Cibus quales uomentibus solemus exhibebimus, sepe & paulatim fumendos, & quotienscunq; reuomuerint acceptos, toties alios post modicum interuallum offeremus. Ante cibum aquam tepidam dabimus, & uomere cogemus: bilioso enim humore circum circa adhærente unā cum aqua reiecto, stomachus elotus ac leuior redditus statim retinet oblatum sibi cibū. Mitigat autem dolores & stomachi morsus portulacæ succum tum per se, tum cum unguento nardino aut melino mixtus. Qui uero stomachum habent uehementer exustum, eis utile est lapathi acuti semen, trium obolorum pondere ex aqua: aut mastiches tenuissime trita cochleare bibendum præbe ieiunis ex aqua. Maxime omnium autem morsus sedat lac asininum: aut si hoc non adsit, bubulum recens multum potatum, absq; dilatione enim auxiliatur: si uero neq; hoc adsit calidum, quartam eius partem aquæ addere oportet, & feruefactum bibendum præbere. In balneum quoq; & ad uini potationem celerius ducendi sunt qui bilē uomunt, quo uidelicet ad cutem materiam transferamus. Caterum & uinum subadstringens firmitatem

S E R M O

corporibus addit, ac cibos retinere cogit. Utendum est etiam aliquando ceratis ex lentiscino aut cenanthino oleo, admixtis ablinthio, aut aloe, aut galla, aut cenanthe.

Ad eos qui stomacho exuruntur, & siticulo si sunt.

Cap. IIII.

Sitis sit aut ob penuriam humiditatis, aut abundantiam caliditatis: siccitatis remedium est somnus, caliditatis uigilia. Verum his qui ob multi uini potum sitiunt, frigida aqua potata auxiliatur. Quibus autem longo iam tempore stomachus estuat, eis auxiliatur, simulq; sitim sedat, radicis dulcis succus potatus, atq; ipsa etiam radix ex aqua, pampinorum uitis cremor, & portulacæ succus. Ab imbecillitate autem uires recolligentibus sitim sedant, sicut sicca cibo accipiat, & symphytum in petris nascens commaducatum. In cataplasmatibus uero ad stomachi ardores conducunt sanguinaria, intubum, sonchus, apium hortense, pampini uitis, portulaca, unumquodq; cum polenta aut pane. Qui in superficie uruntur, his ramorum cucurbitæ succus opitulatur cum rosaceo, aut omphacii succo. Sitim autem quæ in febribus oboritur, lenire solet capitis irrigatio ex frigidissimo oleo, aut rosaceo, ex alto nimirum sincipite irrorato. Sitim etiam adimit stomacho exustis cucumeris semen commaducatum, decorticatum uero & tritum, ex aqua potatum ualde iisdem auxiliatur. Eodem modo prodest lactuca semen manducatum & potatum: item semen portulacæ. Aliud adipson, sitim optime tollens. Cucumeris satui seminis decorticati drach. viii. tragacanthi drach. iiii. tragacanthum contundito & cribrato, semen uero conterito, eisq; quorum crudorum recentium candida adiecto, & simul omnibus contritis catapotia informato, ac in umbra exiccato. Ex his deinde unum sub lingua detinendum præbeto, ut paulatim dissolutum deglutatur. Aliud

N O N V S.

480

adipson, ad stomachi nimiam humectationem commodum, in his præsertim quibus humida & calida dispositio adest. Rosarum uiridium unguibus earum resectis drach. vi. radicis dulcis drach. iiii. spicæ nardi drach. iiii. excipe uino dulci, & redige in catapotiorum formam, indeq; ciceris magnitudine sub lingua detinendum præbe, refrigerat, & firmitatem addit. Aliud. Seminis cucumeris, seminis portulacæ uiridis, tragacanthi, cuiusq; drach. iiii. radicis dulcis drach. ii. Excipe portulacæ succo, & in catapotia redige magnitudine fabæ, & utere uno pro uice sub linguam exhibito. Absorbeant etiam malorum cotoneorum cremorem, aut piorum, aut omphacii succum cum aqua. Aliud adipson. Seminis portulacæ uiridis, seminis peponis, succi radicis dulcis, tragacanthi, singulorum æquales partes, aqua subigito, & ad fabæ magnitudinem reducto, ac utitor.

De singultu.

Cap. V.

Singultus accessio stomacho accidere solet ob repletionem, aut euacuationem, aut frigiditatem: aliquando etiam ob humorum acrimiam & medicata qualitate præditorum mordacitatem, quos ubi uosmitu reiecerint, statim à plurimo singultu liberantur. Quin & hi qui pharmacum ex tribus piperis generibus biberunt, aut ipsum adeo piper, si statim unum à sumptione eorum ingesserint, omnino singultuunt. Cibis quoque in mordacem qualitatem corruptus aliquos singultire facit, & oris uentris frigiditas singultum inducit, maxime uero omnium pueris frequentes singultus accidunt ob stomachi frigiditatem, & alimenti corruptionem. Fit etiam in febribus singultus, stomacho præsertim aut aliquo alio uiscere inflammato. Frigiditate itaque singultum præcedente, oleum lana exceptum stomacho imponendum, in quo ruta, cuminum, & ablinthii sint decocta. In potu etiam ruta cum uino exhibenda, aut

S E R M O

apium in aqua mulla decoctum, aut cuminū tritum, aut calaminthe, aut asarum, aut pulegium, aut dictamnū, aut celtica nardus, quodlibet eorum per se aut simul mixta. Vtile est & acetum scyllinum forbillando acceptum. Castorium autem eis qui integræ sunt ætatis, tum ob frigiditatem singultuentibus, tum ob humorum multitudinem similiter affectis, drachmæ pondere ex posca dandum: quin & stomacho foris secus impostum utriusque commodum existit cū oleo sicyonio aut antiquo. Quando uero ex repletionem singultus obortur, quomodo in totum frequentissime confisit, uiolento motu opus habet. Vomitus itaque remedio fuerit, & extremarum partium adtuitio, cōpressio spiritus, uociferatio concinna, cum plurimo clamore, deambulatio longa & concitata, gestatio atque adhuc magis equitatio, cucurbitulæ cū plurima flamma pectori, stomacho, & dorso affixæ: sternutatio et conuenienter prouocatur, eis qui ob humorum multitudinem singultuunt. Singultui autem ex euacuatione oborto maxime contraria sternutatio existit: sanantur autem hi per alimenti conuenientis assumptionem, & per ea quæ defectum explent. Singultus in altiore sopore, aut animi deliquio, aut tetanis obortus, mortem non longe abesse præsignat. Ceterum & his aqua mullam assidue bibendam exhibere conuenit, aut aquam puram mediocriter feruifaciam. Conducit & castorium ex aqua mulla potatum pondere triui obolorum. In his uero qui à malo uicti sunt præclara remedia recusanda sunt. Porro mordacitate singultum producente, primum sufficiens remedium uomitum ipsum reperiemus: deinde etiam sensus stupefactionem, & mortuum inferentium alterationem ac discussonem. Stupefiunt itaque sensus per refrigerantia. Alteratur autem mordacitas per obtundentia. Eiusmodi mixta facultatis subiectum pharmacū existit, & quæ ei assimilari possunt. Habet autem hoc modo. Asclepiadæ

N O N V S.

481

piadæ pharmacum, ad eos qui stomacho exuruntur, & ad uehementes singultus, uel uulsofque stomachi affectiones. Costi, spicæ nardi, chrysobalani, croci, rosarum uiridiū, mastiches, cuiusque drac. iiii. asari, aloes, cuiusque drac. ii. opii drac. i. subige cum psyllii cremore, & digere in pastillos, quorum tres pro uice dato. Ego uero chrysobalano reprobata, pastillo qui aliter appellatur ad hos utor, qui paulo mox ad stomachi subuersiones describetur. Obtundit autem in mordacitatem, & ex ea obortum singultum sedat, intubi succus potatus, cucumeris semine decorticatum tritumque bibitum: lactuæ semen eodem modo, item portulacæ succus potatus, ipsaque portulaca in cibo sumpta: myxarum decoctum in potu acceptum: maxime omnium tamen præstat lac recens multum potatum.

De bulimo, id est, ingenti fame. Cap. VI.

Bulimos ex stomachi frigiditate obortur, indigetque ac uirium imbecillitate, & ab externo frigore fere in totum initium capit. Vox ipsa Græca est, & à Latinis magna fames interpretatur. Fames enim in principio multa adest, quæ tamen non usquequaque perdurat. Nam postea repente animo linquuntur, cū extremarum partium refrigeratione, & spiritus defensione. Et sanè quidam in locis desertis, aut in balneo in malum istud collapsi, ex instanti perierunt, ac xilii facultate destituti. Peregrinationes autem & itinera longa, maxime per niuem facta, affectionem hanc inducunt. Eos itaque qui in itinere, aut alias fame magna citra febrem infestantur, resouebimus ac reuocabimus aceto aut pulegio ad odorandum exhibito, aut terra quæcumque tandem obtigerit aceto conspersa: item pomis ac aliis qui inueniri possunt fructibus. Auxiliatur & panis recens naribus admotus, & caseus boni odoris, caro suilla assata aut cocta: & in uniuersum omne quod ualde nutrit, maxime uero quod nido rosum ac probe conditum habet odorem: his enim

A E T.

PPP

S E R M O

ut plurimum multi refocillantur. Caterum & extrema eorum partes fasciis contringendæ sunt, manuumq; ac pedum summitates calidæ aquæ feruenti ori imponendæ, & ipsi quoq; stimulantis eorum maxillis, crinibusq; ac auribus uellicatis excitandi. Reuocatis autem ab exolutione panem ex uino diluto offeremus, aut aliud quiddam eorum quæ acervatim vires reparare possunt, uelut sunt oua sorbilia, halica cum uino. Compēdiosisissimum enim auxilium ex cibo sperare possunt, quem etiam si oblatum acceptare non possint, ori indere oportet uiolenter, cogereq; ut ipsum transglutiant. Euestigio enim & à fame & ab animi deliquio liberantur, & celeriter excitantur. Accedit etiam in febribus, raro tamen, neq; cito, uerum circa uigorem ac declinationem. Si itaq; remissionis exacerbationum febrilium tempus, eius accessio irruat, aut circa exacerbationis declinationem, intrepide eis cibi sunt offerēdi. Si uero in principio accessio febrilis, aut in uigore apparuerit, per prædicta odoramenta conabimur eos primum reuocare, maxime per ea quæ frumentacei generis existunt: uelut est, polenta aqua madefacta, aut posca, aut panis calidus uaporem adhuc emittens. Fricatio etiam extremarū partium adhibeatur, & cataplasmata ex palmaris, aut malis cotoneis, aut polēta, in uino diluto decoctis: atq; hæc usq; ad remissionem facere oportet, ut oportune cibum offeramus. Quod si ex his nihilo melius habeant, audēdum est per ciborum ingestio nem auxilium adferre. farinę itaq; crassioris cochlearē unum ex aqua mulsā, quæ lactis speciem ac teporem in tactu de se præbet exhibeto. Buccellas item unam atq; alteram uino madefactas. His enim resocillati ac respicientes, ex improviso deinceps usq; ad remissionis tempus perveniūt, in quo tum corporis curationē, tum sufficientem ordinabimus cibū. Vitabimus aut oīno in his q; hac affectiōe sunt apprehēsi,

N O N V S.

462

longiore cibi dilationem ac inediā, & ne alternis tantū diebus cibū offeramus. Verū solerti ratiocinatiōe facta, singulis horis simplicissimū modicūq; cibū dabimus. Assidui enim bulimi & exoluunt & in animi deliquia incidunt, quibus ægre auxilium reperitur.

De animi deliquio. Ex Philumeno. Cap. VII.

Animi deliquium siue in febribus, siue citra febres contingat ex præmanifesta causa, uelut est, plurima sanguinis aut uentris excretio, aut assidua surrectio: aut motus, aut dolor, aut timor, auxilium fert ex causarum ablatione, de quibus absolutissime in febrium tractatu à nobis est prædictum, quinto uidelicet sermone. Dicitur autem summatim & paucis etiā hoc loco de iisdē. Frequentes igitur surrectiones eis prohibendæ sunt, & acervatim facta euacuatio cohibenda, doloresq; mitigandi: causæ etiam quæ timorem inducunt soluendæ, siue forinsecus accedant, siue ex humoribus in corpore oboriantur. Extremæ corporis partes animi deliquiis irruentibus contringantur: cucurbitæ etiam aliquando tum posterioribus, tum anterioribus stomachi partibus affigantur, & in latus etiam apponantur. Caput autem agitatum leui manus impositione cum coarctatione etiam comprimatur. Odoramenta quoq; offerantur, & aperto ori digitus aut pēna immittatur, facies uero ac stomachus uehementissime fricetur. Hoc enim modo præoccupati refocillantur, viresq; recolligunt, neq; in periculum animi deliquiū incurrunt. Reuocatis autem si quidem febre careant cyathi. iiii. aut. iiii. frigidæ aquæ in potu exhibendi, quam tamen paulatim & per interualla absorbent, aut cremorem palmarum, uuasum passarum, malorum cotoneorum, rosarum, aut pampinorum, aut alicuius consimilis, aut uuæ acerbæ nondum maturæ succum cum frigida aqua. Aut mentæ ramulos tres tritos cū mali punici dulcis siue acidi succo præbeto absorbendos: aut polentam cū pu

S E R M O

nici succo. Forinsecus autem stomacho ea imponenda sunt quæ supra ad cardiacos & bilem uomentes sunt descripta.

De his qui in balneo animo linquntur. Cap. VIII.

Qui in balneo animo linquntur, aut magis animo linqui incipiunt, eos celeriter educere oportet, neque multa aquæ infusione humectare. Qui autem iam inciderunt, celerrime exportandi sunt: & reliquum quidem corpus leui quopiam uelamine cooperiendum, facies uero spongia frigida imbuta madefiat, aut frigida aspergatur, frigida etiam facies, stomachusq; & pedes: os quoq; aperiendum pennarum aut digitorum immissione, omniq; modo conandum quo humor ipsius animi deliqui autor euomatur, aqua tepida ori instillata. Et si enim nihil inde euomant, stomachus tamen irritatione firmatur quæ animi deliquium soluit: auxiliatur etiam ad oris apertionem auditoriorum meatuum compresio, similiterq; osium quæ à petrae duritia, lithoidea, hoc est, petrosa appellantur. Qui uero uilioris sunt conditionis etiam alapis sunt cædendi. capillorum quoq; facta euulsione. Et uociferatio quidem unius, utilis est: multorum autem & simul edita, nocet. Cæterum à uehementi animi deliquio conualescentibus, tum in calidam, tum in frigidam aquam demissiones, uelut mortis causa timendæ. Aut enim laxatis corporibus, calore dissulso & resolutio pereunt: aut à frigiditate adstrictis, extinguuntur.

De stomachi imbecillitate, & supinitate, ac subuersione. Ex Galeno. Cap. IX.

Quæ supinitas stomachi appellatur, ex intemperie quacunque tandem oboritur, nullis humoribus uitiatis. Oboritur etiam ex multitudine humorum, nulla tamen maligna qualitate accedente: stomachus enim à largo humore fortiter madefactus, ad similitudinem amplitudinis totius uentris laxatur, adeo ut cibis

N O N V S.

483

obtolui, eosq; contegere non possit: & propterea circa ipsum humores supernatant, quos ubi uentriculus abruptum omni impetu annititur, anxietatis accessum perfert, ac prius quam cibus præbeat, extremam imbecillitatis. Facillime autem hæc affectio curatur, inter reliquas stomachi affectiones longo tempore perseverantes. Opus uero habet pharmacis humorem desiccare ualentibus, cohibereq; ac adstringere laxatum corpus. Itaq; si in profundum usq; humiditas extendatur, & crassa tenaxq; existat, pharmacum miscere oportet extenuatoriū & uelut consumptiuum, quale est acetum & acetum mulsum. si uero eiusmodi humiditas non existat, neq; in profundum usq; corporum extendatur, adstringentia sola ad cognitionem sufficiunt. Magnum autem signum ad cognoscendum, frigida ne sit an calida hæc affectio, sensus ægri præbet, si quidem aut nullam, aut aliquam sitim perceptet. Supinitates igitur stomachi ex uitiatis humoribus obortæ picra curantur, quem ad modum paulo post dicetur, utpote quæ celerime uitiatum humorem repurgat. Subuersiones uero & nauææ ex imbecillitate stomachi factæ, per intemperiei correctionem sanantur, & per incumbentis humiditatis desiccationem. Si quidem autem calida affectio existat, capotia adiposa & sitim tollentia exhibeantur, quæ ad eos qui stomacho exuruntur sunt descripta, & maxime quod ex rosis, spica nardi, & radice dulci constat. Ad frigidiores uero & humediores affectiones conueniunt subscripta. Asclepiadæ, ad stomachi subuersiones. Succu acinorum mali punici acidi sextarios. iiii. succu mentæ lextarium. i. conice in uas fistile, & decoque assidue agitando, & ubi coacti fuerint ablatos recondito, & ante cibum mystum unum aut duo exhibeto. Aliud. Vnam acerbam immaturam arefactam, contusamq; & cribratam in promptu habere, & cochlearii mensura ex aquæ frigidæ cyathis

duobus præbe. Aliud, quod calidioribus dispositi-
tionibus magis commodum est, sicut etiam præce-
dens: Mala punica matura & in uigore perfecta
quinque aut sex numero, integra una cum putaminibus
contunde, & infusis aquæ pluuiæ sextariis tri-
bus usque, quo ad tertias omnis liquor redactus fuerit
decoque, exprime, ac percola, liquorque expressum
rursus per se decoque, donec ad mellis spissitudinem
redigatur: ac inde cochleare unum aut duo exhibe
his qui febre carent cum uino, febricitantibus uero ex
aqua. Aliud ualde bonum. Succo mali punici ac-
idi, ac intubi, æqualibus portionibus permixtis, mens-
uræ siccæ tenuissime tritæ, parum quiddam insperge,
& cyathi mensura bibendum præbe. Idem facit oxy-
lapathi semen tritum ex aqua potatum: similiter &
semen portulacæ. Vtere etiam confidenter ad stoma-
chi subuersiones, amazonum pastillo, & eo qui aster
appellatur, quorum compositionem paulo post in
nauseæ tractatu describo. Vtere quoque cataplasma-
tis & epithermatis, quæ mox post sermonem De nau-
sea describentur.

De nausea. Ex Galeno.

Cap. X.

Nauseæ ex uitioso humore tum calido, tum frigi-
do gignuntur. Qui in uentre continetur, aut in conco-
uitate ipsius innatat, aut in tuniculis eius infartus in-
stat uiscerum adhæret, atque ægre auelli potest: aut ferofior
& medicatior existens in ipsis uentriculi tuniculis: uelut
aqua in spogio, imbibitur. At qui eiusmodi humores
ex uentris intemperie tum calida tum frigida aliquando
generantur. Aliquando autem ex aliis partibus prius affe-
ctis in ipsum uentrem, uelut excrementa illarum con-
fluunt, utpote ex hepate aut splene, aut capite, aut ex
uniuerso corpore. Quando igitur alie partes prius affi-
ciuntur, omni modo uniuersumque propriæ accessiones
concomitantur: & ipse æger primum affecti membri
læsione sentit: aut enim caloris sensus iuxta affectum

membrum ipsi contingit, aut frigoris, aut grauitatis,
aut etiam tactui nostro durum succedebit. Si uero uni-
uersum corpus uitiosis humoribus repletum est, id ip-
sum ex colore, & eruptionibus papularum circa cutem
cognoscitur, atque ex ipsa adeo urina. Quod si nihil
horum adfit, certum est uentrem ipsum aliquo modo
ærotare. Si itaque cibi in uentre nidorosi sunt, nullo
huiusmodi cibo assumpto, uelut sunt pisces, aut oua
in sartagine fricta, aut alii consemiles, necesse est ratio-
cinari causam calidam esse, quæ hoc in uentre opera-
tur. Si uero aciescunt in uentre cibi, nullo huiusmodi
cibo sumpto, uelut sunt pisces, aut oua in sartagine fri-
cta, aut alii consemiles, necesse est considerare frigidam
causam esse, aut atræ bilis humorem uentrem infestan-
tem. Manifesta autem erit cognitio & scientia causæ,
quam habes suspectam: frigidis enim pharmacis ci-
bisque ac potibus statim adiutum hominem uidebis,
siquidem calida dispositio extiterit. Si uero frigida, ca-
lidis cibis & pharmacis iuuabitur, à frigidis uero læ-
detur: cæterum & sitis ad calidam affectionem con-
comitatur: siti autem fere in totum carent, qui frigidam
intemperiem habent, nisi salua sit pituita. Atqui ex di-
ligenti uomitus inspectione eiusmodi quoque cognos-
cuntur affectiones. Si enim intemperie quadam uen-
ter afficitur, assumptos cibos ad intemperie naturam
permutat, ut appareant uomitu redditi cibi, citra alius
cuius humoris complexum, in nidorem aut ærorem
permutationem suscepisse. Si uero humor quispiam
uitiosus amplitudini uentris innatat, & cibum corruptum
pat, ipsi cibi manifeste eiusmodi humore madefacti
apparent, & in illius naturam permutati. Quum uero
cibi amplitudini uentris innatent, humorem ipsi
sum affligentem producant, qui ubi infartus, aut im-
bibitus, ut dictum est in uentris tuniculis fuerit, siqui-
dem calidus sit, siticulosos facit, & ciborum inappe-
tendam inducit: si uero frigidus sit, ciborum appeten-

S E R M O

tiam excitat, & sitim extinguit. Nauseæ autem utrisque accedunt, & inanes uomendi irrationes, quæ lancinant tantum & nullum humorem educunt. Prædictum autem & antea est, quod si tenues humores & uenosi existant, quos etiam Graeci *ιχθυοειδεις*, hoc est, serofos appellant, per profundum solidorum uentris corpulculorum procedunt, & uelut aqua in spongia imbibuntur. Si uero tenaces sint, circa inuicem uentris superficiem uisci modo adherent. Serofi itaque humores utpote tenuium partium existentes, non solum ante cibos, sed & post acceptum cibum, uomitum inducunt, perpetuo nimirum motu uersati. Qui uero superficie uentris infartum adherent, ante cibum magis inanes uomitiones mouent. Diligenter itaque considerare oportet, num uentris tantum affectio hæc sit, aut alicuius alterius membri. Deinde qualis affectio existat, an calida, aut frigida, humidave aut sicca. Et si quidem ex alia quadam parte, aut ex uniuerso corpore humores in uentrem confluant, priorem curam membri prius affecti habere oportet, ita tamen ut neque uentrem ipsum negligamus. Qui enim primum affectum particulam curat, uelut fontem omnium in uentrem influxionum excindit. Ventre autem solo affecto, dispositionis in ipso qualitate cognita medebimur. Calidam itaque intemperiem semper refrigerare oportet, in quocumque tandem membro existat, frigidam autem calefacere: eodemque modo humidam desiccare, & siccam humectare. Innatantes autem amplitudini uentris humores euacuare, siue per uomitum, siue inferne per aluum commodius id fiat. Qui uero in tuniculo uentris infartus adheret, aut imbibitus est uisiosus humor, per repurgantia ipsumque, incidentia ac euacuantia pharmaca est curandus. Intemperaturæ enim in humoribus consistentes pharminis humores euacuantibus opus habent. Qui uero absque uitiato humore, ab intemperie sola quacumque tandem, maxime

N O N V S.

485

tamen calida & sicca infestantur, in tabem omnino perueniunt, pharmaco euacuate purgati, etiam si exhibiturum pharmacum imbecillius existat: quale est ex aloë picrum appellatum. Quo modo igitur unamquamque intemperiem, siue simplicem, siue mixtam curare oportet: iam prædictum est in quarto huius tractationis Sermone: dicitur tamen oportune. Sic hic de eadem re, sed paucis. De intemperie frigida. His itaque qui ex frigida intemperie afficiuntur pharmaci ex tribus piperis generibus commodum existit, aut quod ex calamintha constat, aut aliud quoddam eorum simile, ex uino tenui aut aqua potatili. Forinsecus autem stomacho mastichen chian, unguento nardino dilutam & tritam, purpureaque exceptam lana imponito. Vinum uero exhibendum est rufum, subadstringens & uetustius, & consimiles etiam cibi. De intemperatura calida. His uero qui a calida intemperatura afficiuntur cum mediocriter adstringentibus & refrigerantibus forinsecus stomacho ac uenti adhibitis, medeberis, ita ut quanto magis calor excullat, eo amplius refrigerantia adaugeas. Cibum autem exhibebis halicam ex uino albo & tenui, & subadstringente: ex uolucris, macras & non foetidias, ac quæ his consimiles existunt. Si autem humor tenuis biliosus aut serofus in uentris amplitudine contineatur, testis uisissimo pituitæ succo exhibito uomere cogimus, digitis aut pennis immisissis. Aut aloës drac. i. cum aqua tritam potandam damus: calidorum enim in uentre humorum optimum pharmacum est aloë, & in una sæpe die stomachicos sanat: si uero pituitosus aut uisiosus & crassus humores amplitudini uentris innatent, aceto mulso utendum est, in quo ex incidentibus, ac repurgantibus, mediocriterque calefacientibus quædam sunt decocta: his uero quibus uisiosus humor intrinsecus circa superficiem uentris infartus adheret, ut ægre auelli possit, ex aloë picra appellata compositio

utilis existit, quæ uiscosum humorem repurgare consuevit, crassumq; extenuare, per vires eorū quæ cum aloë sunt commixta: quod si serosa humiditas tuniculis uentris sit imbibita, quæ ut prædictum est, non lotum ante cibum, sed post acceptum etiam uomitus mouet, primum Amazonum pastillus conuenienter exhibetur, qui picræ est subscriptus. Mediocriter enim per hunc uomitibus prohibitis. deinde ex aloë picra appellata utimur. Cuius compositio hæc est, Aloes dra.c. xylobalsami, mastiches, croci, spicæ nardi, asari, cinamomi, cuiusq; drac.vi. contere & repone arida, & exhibe perfecto pondere scrupulorum. xii. ex aquæ frigide aut calidæ cyathis. xii. Andromachus ad prædicta etiam floris iunci odorati drach.vi. adiicit: & aloen lotam consicere iubet. Verum quod cognoscere operæ precium est, ad uentris subductionem illota aloë conuenientior existit, quæ enim lota est, multum à medicamentaria facultate deponit: quam confidentius etiam exhibere quis possit, eis qui non ualde febricitant, & quibus firmitatem uentri addere uolumus. Quare scire oportet ex uitiatissimis humoribus affectiones circa stomachum & uentrem, per pharmaca ex aloë utiliter subduci & euacuari posse: quæ in maximam perniciem perueniunt per astringentium edulcorum, potionum, ac pharmacorum exhibitionem. Asclepiades autem picram eodem quo Themison modo apparare iubet. Habet autem hoc modo: Aloes drachm.c. mastiches, croci, spicæ nardi, asari, cinamomi, cuiusq; unc.i. & pro xyloballamo carpobalsami unc.i. contundito ac per angustissimum cribrum excutito, siccumq; ne in aerem transpiret adseruato, & drach.i. tantum ex frigida præbeto, nisi mentes ciere uelis, nam tum præstat præbere ex uino. Educit menstrua foeminarum: facit & ad uuluarum affectiones: proprie autem ad stomachi subuersiones: conducit hepaticis, affectionibus renum atque omnino

admirandam potentiam habet. Ad refrigeratos autem & qui pituitam crassam & uiscosam in uentre habent, subiectum pharmacum commodum existit. Caplescit enim & extenuat ac diffecat crassiciem, uiscositatemq; repurgat. Habet autem hoc modo: Corticis radicis foeniculi uiridis sexuncem, aceti sesquialterarium, aloes quadratam. Cortex cum aceto ad tertias decoquitur. deinde percolato aceto mellis attici unc.xv. adiciamus, & ad mellis crassitudinem coquendo redigimus, & contrita in mortario aloë paulatim hoc ipsum acetum multum coctum affundimus: potest uero simul unita tollimus, ac utimur. Datur ad summum mensura cochleariorum trium. Alia compositio quæ dulcis appellatur. Aloes septuncem, iridis sextantem, mastiches sesquiunciam, nardi celticæ unciam. i. piperis drachmas quatuor, myrrhæ drachmas quatuor, aceti choenices septem, cyathos septem, mellis libras tres, sextarium unum, corticis radicis foeniculi libras tres. Corticem foeniculi in aceto præmaceratam ad tertias decoque & percola, residuoq; aceto mel adice, ac rursus decoque usquequo probe cogatur, deinde sicca in mortario simul amisce, & cochlearium unum exhibe. Conducit frigidioribus temperaturis, & alium pituitosiores mediocriter soluit, & caput leuius reddit. Amazonum pastillus. Facit ad uoluulosas stomachi subuersiones. Voluulosas autem fortes stomachi subuersiones appello. quem ad modum enim in uoluulis uomitus cum uehementi contentione sunt, & stercora renouunt: ita etiam alios uomitus concitatos uoluulosos appellare possumus. Consequuntur autem huiusmodi uomitus ubi magna molestia affectis membris a seorsis medicatisq; ac uenenosis humoribus est illata, & si aliquo modo imbecillior fuerit uenter, geminatur mali ex mordacitate. Quapropter ita instruenda curatio est, ut simul odoras qualitates affectis membris

S E R M O

offeramus : quales sunt aromatorum quorundam & seminum in ciborum usum uenientium: uelut est anisum, & apium, & similia. Quem ad modum enim graueolentia omnia stomachum subuertere consueuerunt: sic odora corroborant, maxime quæ nobis sunt familiaria & in cibo accipiuntur. In quibus itaq; coniectamus serofos humores in uentris tuniculas imbibitos esse, his hoc pharmacum magis cõueniet. Quibus uero circa superficiem uentris tunicularum infarcti adhærent, eis picra utilius exhibetur. Quod si exhibitam picram reuomant, coniectare oportet mixtam esse affectionem, & tum tuniculis imbibitos, tum superficie infartos humores, in uentre abundare, quare utile fuerit pastillum præbibendū exhibere, ut mediocriter uomitum prohibeat: deinde autē pharmacum picro uti. Est autem pastilli compositio hæc: Seminis apii drac. vi. anisi drac. vi. comæ absinthii drac. iiii. myrrhæ drac. ii. piperis drac. ii. opii drac. ii. castorei drac. ii. cinamomi drac. vi. in pastillos redigito, & ad summum drac. i. exhibeto. Ego uero, inquit Galenus, præscriptum pharmacum citra myrrhæ admixtionē apparare consueui, ob medicamentariam eius uim, piperis pro eo conficiens drac. ii. ita ut in uniuersum piperis drac. iiii. accipiantur. Datur stomachicis ex uini diluti cyathis. iiii. Cholericis autē siue bilem effundentibus ex aqua frigida. His autem qui cibum reuomunt, siquidem siticulosi fuerint, & caloris sensus eos circa os uentris infestet, & sanitatis tempore frigidam bibere sint aduerti, similiter ex frigida præbe: si uero non ita habent, ex calida. Cœliaci, & ad intestinorum tormina ex decocto myrti, Splenicis cum aceti mulsi cyathis tribus. Asclepiadæ pastillus inexuperabilis, asper appellatus. Pharmacum quod prospere accommodatur, dolorem leuans, somnum inducens, multæ omnino utilitatis: etenim morbos circa stomachum misibiliter sanat, acidum uentris & difficile con-

N O N V S.

487

coctionem aufert, intestinorum tormina, & uoluuolos, inflationesq; curat. Prodest hic pastillus ad capitis dolores potatus, & aceto dilutus forinsecus fronti illitus. Ad dolores aurium facit perdicii succo liquefactus: facit & ad dentium dolorem tritus & galbano exceptus, aut fici succo, & cauernæ inditus. Ad oculorum affectiones & fluxionū impressione passo diluitur, & lana ex eo irrigata imponitur. In tonsillarū affectionibus tepesfactus ac dilutus ex aqua nulla præbetur gargarisandus. Vtilis est ad omnem sanguinis fluxum uino myrtite dissolutus. Ad destillationē inueteratasq; & recentes tussis affectiones, uino scybelite aut thereo eliquatus. Prodest suppuratis, & phthisicis manubii decocto liquefactus, prodest dysentericis, cholericis, & sanguinem reiectantibus, sanguinariæ succo dilutus, prodest ad omnium reptilium plagas ex ruta decocto potatus. Soluit per circuitū repetentes febriles accessiones, si duabus horis ante aduentantem febrem ex uini diluti cyathis. iiii. exhibeatur. Perminarum menses ciet artemisia succo dilutus ac potatus, facit & ad uesciæ affectiones uino mulso solutus, quo modo & ad uulvæ strangulationes prodest potatus, facit ad articulorum dolores & podagram gentianæ decocto dissolutus ac potatus. Compositio autem eius hoc modo habet: Castorei, opii, myrrhæ, cuiusq; drach. iiii. spicæ nardi, cassiæ, terræ lemmiæ, corticis mandragoræ, cuiusq; drac. iiii. croci drac. vi. dauci, styracis, anisi, fescileos, seminis hyoscyami, cuiusq; drac. viii. myrrham, styracem & opium in uino odorato dissolue: reliqua autē confusa & cribrata insperge, ac simul unita in pastillos redige, ciceris magnitudinem æquantes, quibus in umbra desiccatis utere. De pharmacis quidem quæ in potum sumuntur hæc enu. Decubitus autē sursum uergens in omnibus quomodocumq; nauseantibus & uomentibus adornetur, in conuenienti & affectioni contraria

domo. Quæ frigida quidē sit, affectione existente calida. Contra uero calida, ubi frigida affectio existat. Extremæ corporis partes fricentur, manibusq; calefactis palpentur, quin & uiolentius adstringantur, deinde pedes & manus in aquâ solito calidiore demittantur. Odoramenta autem admoveantur naribus olfacienda boni odoris: uelut roseæ, mala cotonea, pulegium, menta, malabathrum, spica nardi. Caput uero fomento olei dulcis frequentius irrigetur: in calidioribus uero ex rosaceo. Stomachus absinthii cremore irrigetur, rosaceo in calidioribus ammixto: nardino autem in frigidioribus, apio insuper, aut cumino, aut petroselinio adiuncto. Ex quibus si nullum commodum sentiatur ad cataplasmata ex palmis transeundum, quæ paulo post dicentur. Conueniunt etiam ea quæ aloen, absinthium, & mala cotonea accipiunt, & aliquando quoque alumen. Idem præstant & cerata ex his apparatus. Si uero inflammatio circa præcordia existat, communia cataplasmata adhibeantur. His qui stomacho exuruntur, frigida etiam aqua quàm plurimum decocta, deinde rursus refrigerata absorbenda præbeatur, ita ut cyathi unius mensura, aut duorum, aut etiam trium, paulatim tamen absorbeat. Collucta etiam & in ore retenta, nauseas tollit, his quibus propter obstaculū aliquod potus eius negatur. Eodem modo assumitur potica diluta. Portulaca etiam commanducata, & ossa myxarum, & cucumeris semen cochlearii mensura mirabiliter prodest. Porro affectio ne diutius permanente, & cibis præ morbo non resistentis: cucurbita ad os uentris cum plurima flamma affigatur, donec locus rubescat, atque ipsa adhuc affixa cibus præbeatur. Ad quotidianas autem nauseas, & acescentem cibum, ac uomitus: coriandri semen tenuissime tritum, cochlearii mensura, ueluti farinā aque inspersum bibedū præbe, aut mastiches cochlearii ex frigida aqua, aut lactucæ albae semen cochlearii

mensura ex aqua, præbe his qui stomacho exuruntur. Cataplasmata & epithemiata ad nauseas & uomitus.

Cap. XI.

Cataplasmata ad eos qui cibum non retinent, quos ueteres proprie stomachicos appellauerunt. Farina fœni græci, & maluæ semen aridum tritum, melli commisceatur. Si uero præ duritie contundi non possit, maluæ semen, ipsum decoctum & tritum modico oleo adiecto in malagmatis formam reducto, & utitur. Aliud. Lolii & irionis farinam subige cum melle, & pro oleo liquidam picem ammisce. Ceratum autem conuenit ex olei irini fece, ceraque ac modico castorio. Aliud ceratum. Cerae quadrantē, olei irini sexuncem, galbani unc. i. opopanax drachm. iiii. castorii drachm. iiii. Opopanax aceto teritur. Manifestum est autem talia in frigidis dispositionibus adhiberi. Cæterum epithemata hæc ad prædictas affectiones per experientiam, ut Galenus inquit, conducunt: non modo eorum qui ea descripserunt, uerum nostro quoque iudicio comprobata. Asclepiadae epithema ad stomachi subuersiones & choleras, siue bilis effusiones. Oenanthes, croci, florum rosarum, sartulæ campanæ, mastiches, singulorum drachm. viii. cum passis palmis subige, modico rosaceo affuso, & uestis detrita panniculo excipe, stomachoque, ac uentri impone. Aliud. Oenanthes, omphacii, florum rosarum, mastiches, singulorum drachm. iiii. aloes, aluminis scissi, utriusque drachm. iiii. uini dulcis myrtæ quod satis est. Trita excipe palmis passis, & utere. Aliud epithema, ad stomachi imbecillitatem, & dolorem, & ad eos qui cibum retinere non possunt. Palmarii passulorum sexuncē, oenanthes unc. i. thuris unc. i. mastiches unc. i. cere lib. i. ungueti nardini aromatis inspissati lib. ii. uini quantum sufficit. Palmas in uino ueteri maceratas optime cōtere: deinde mastichen & thus unum

quodq; per se optime tritum adijce, ac rursus simul tere. Liquefactæ autem cum unguento nardino ceræ cœnanthen tenuissime tritam insperge, simulq; unita & refrigerata ad reliqua in mortarium conijce, & probe remollitis utere. Aliud epithema, ad stomachi subuersiones, & circa ipsum uexationes, facit & ad particulares inflammationes. Oenanthes bessæ, croci, rosarum siccarum, sertulæ cāpanæ, mastiches, ramentorum electri, sin. dra. iiii. carnis phœnicobalanorum quadrantem, vini myrtiæ quantum sufficit. Arida contunde & per angustissimum cribrum excute, & uino myrtiæ diluta ad cerati crassitudinem redige; deinde palmarum carnem adijce, simulq; contunde, & cerato ex oleo rosaceo apparato excipe. Post uero linteolo infartum ad os uentris impone. Prodest etiam oculorum inflammationi.

De cholera, seu bilis effusione. Cap. XII.

Cholera appellatur quæ ob multas cruditates uomitus biliosus & nidorosus & acidus oboritur, ad plures horas continue perseverans, & uenter inferne eadem excernit: sequiturq; sitis, & exudatio, & impeditus pulsus, musculorumq; manuum ac pedum, maxime uero surarum contractio & tensio. Si quis igitur **mox** in principio, aut coaceruatim, ea quæ efferuntur cohibere aggrediat: is maioris mali autor erit: insutilia enim quum sint, euacuatione opus habet, quare conuenit si non sponte ferantur, opportune irritare, aqua tepida exhibitæ, ac a gro uomere iussæ, aqua enim multa mordacitatem operatur, torsionesq; auget: aqua uero oleo mixta, auget fluxiones. quare aqua tepida potata uomant, quotiescunq; quidem **cibus** nimium fuerint expleti, prius quam illi corrumpantur. A diuare etiam oportet per sedem excretionem: alienum enim uelut uentum insidens, & uentrem ac intestina rodit, & humores ex uniuerso corpore adtrahit. Per uomitus itaq; oportunam prouocationem

cationem, uomitus ipse soluitur & cessat. Quum uero humorum excretio quieuerit: colliquamenti autem & tabefactionis signa in excrementis ipsis appareant, ueluti si sint rasuræ similia, strigementiaq; & mucosa, & gracilitas per ambitum corporis fiat, & maxime si uenter confidat & adstringatur pulsusq; immisnuatur ac præter modum condensetur, tunc sane uentrem cooperire & fouere oportet, membraq; & artus ac musculosos similiter locos, oleo multo calido impinguare, & uinculis adstringere extremas corporis partes. cataplasma quoq; uentri imponendum ex palmis & cœnanthe, quibus hypocisthis, & acacia, & rhus ruber, & malicorium sint ammixta. In potu uero frigida aqua cyathi mensura præbeatur absorbenda: cauendum tamen ne nimium frigida existat. A ceruatim enim exhibita reuomitur: & quæ ualde frigida est, aliquando innatum calorem stupore suo extinguit, aut inflammationem stomachi aut uisceris alicuius efficit. Inspergantur autem aliquando aquæ sorbendæ pampini uitis, aut mali punici succus modicus instilletur. Si uero & hoc reuomat, crassa etiam sorbitio ipsa facienda est, per micarum intritionem, & per cochleare exhibenda. Etenim si acuatim deuoretur, aut reuomitur, aut infra detrahitur. Annitendum est etiam ut priore sorbitione uomitu reiecta, rursus altera exhibeatur: dandus item mali punici succus cum mentæ succo absorbendus, micis minutissimè tritis adiectis. Sit autem acidi mali punici succus, & multa quantitate mentæ succum excedat. Quod si acriora sint ea quæ excernuntur: cucumeris semine maceratum, desquamatum & tritum ex aquæ cyathis. iiii. præbeatur: datur etiam utiliter cum amylo. Post uero somnus procurandus, & quies omni modo. At uero ubi intolerabilis effusio existat, & pulsus emolliatur, apprehendatq; frigiditas & exudatio, aliquando etiam singultus, ad uinum transeundum est mes-

S E R M O

diocriter adstringens, neq; uiribus ualidum, & quod dulce quidem sit, non autem odorum. Interant autē in ipsum micas, aut halicam iniiciant, si fieri possit, caslidum, si uero non, frigidum: atq; ita paulatim & per interualla cochleare absorbeant. Sitim uero arcet polenta tenuis sine sale uino diluto inspersa & absorpta. Vini multitudo uitanda est, ac omni arte conandum ut ipsos sopiamus, ex rosis ac myrto domus pauimēto constrato. Odoramenta quoq; naribus admouentur, mala cotonea, & similia. Reliqua autem omnia eo modo adhibeantur, quo supra in æstuantibus febribus est prædictum. Illitiones etiam soporiferæ circa frontem assumantur. Aluo autem adhuc egerente, amyllum cum decoctione capitum papaueris per clysterem infundatur: simul enim & cohibet & resfrigerat, & somnum inducit. Ad uomitus uero coercendos commanducare conuenit, succumq; deouorare, mespilorum, malorum cotoneorum, pyrorum crustum minorum, & uuar, maxime quæ uinaceis interspositis seruatur, & pensilem quoq; unā cum uinaceis expedit manducare. Ad contractiones autem in musculis factas, uestis detrita panniculi oleo calido madefacti conueniunt, contractis musculis impositi: & cerata humida aliquando castorium accipientia, & ex scyonio aut irino oleo facta. Quibusdam eorum etiam maxillares musculi dolent: quos quum lana osperire non sit facile (Est enim iniucundum, & sudor quoq; inde elicitur) illitionibus leniter factis molliores reddere oportet. In cibo exhibēdi sunt pedes suilli cocti, pulli columbini & gallinarum, perdices, palumbi, turdi, & consimiles his existentes. Asclepiades autem cholericis eiusmodi electum plane remedium describit, inutilibus tamen omnibus prius sufficiens eracuatis. Baccarum myrti nigrarum exacinarum italicum sextarium unum, florum rosarū tantundem, carnis palmarum numero uiginti, aquæ po-

N O N V S.

490

tabilis sextarios sex, decoque ad tertias, & expressum ac percolatum liquorem rursus per se decoque, donec ad sextarium unum redigatur: cui deinde passi myrtiæ sextarium unum affunde, rursusq; decoque donec ad mellis crassitudinem cogatur, & utere. Datū ante & post cibum cochlearii mensura. Vtere etiā ad hos potioibus & epithematibus ad stomachi subuersiones præscriptis.

De stomachi adstrictione. Cap. XIII.

Oboritur aliquibus post cibum acceptum, circa concoctionis & digestionis tempus, stomachi adstrictio itemq; alui. æstuat autem uniuersum corpus, maxime uero manuum ac pedum extremitates: & facies ipsa rubescit: pullus autem in dēsitatem permutatur. Hos multi etiam febricitare exultant. Nocuentum autem omne circa digerendi alimenti difficultas tem contingit: consistit enim ut plurimum in aridis & condensatam habentibus carnē, spiritu circa uias concluso & coarctato: utpote qui per uapores ab alimento prodeuntes inspissatur, & ob id quod non effletur immodice cōcalescit. Curantur autem hi in principio quidem constrictione & colligatione extremarū corporis partium, fricationeq; brachiorum, cruriumq; ac coxarum: sæpe etiam extremitatum compressioe, ita ut præcipiamus ipsis ut desideant, & decubitus quoq; formam erectiorē faciant. Quosdam & lectica gestare expedit, donec alimentum omnino subductū digeratur. Ante augmenti tempus diligentiore totius corporis curatione utendum est, studio adhibito ut carnem mollem & humectam reddamus. Vtilis itaq; eis tunc ex oleo munatio exiitit parum nitri habens admixtum. Inclinate autem morbo & uigore præterito: aquæ infusio ad manus pedesq; lauādos cōmoda est, quo tēpore aliquando & calidæ plurimū potū nō improbo: nos enim remittēte morbo, & paulo longioribus existētib; interuallis, plurimos ante ci-

S E R M O

bum lauimus, & uehemēter iuuimus. Perfectione autem declinatione apparente, etiam uinum exhibendum est, quo tota affectio corrigatur. Cibi autem sint facile digestibiles, & quibus concoquendis corpus sufficit: quos diuidere etiam conuenit, maxime si bis cibum sumere sint adueti. Quod si in uisceris inflammatione, adstrictionis stomachi accessio contingat, illā ipsam prius curatione aggredi ac demoliri oportet, per fomentorum & cataplasmatum adhibitionē. Ceterum hæc ipsa adstrictionis stomachi accessio frequentius in eis apparet, qui hepar præter naturam dispositum habent.

De humoribus à capite in uentrem destillantibus: ex Galeno.

Cap. XIII.

Capite ex intemperie affecto ut multa generat sua peruicanea recrementa, omnibus subiectis organis inde nocumentum inferitur, recrementis uidelicet ad ipsa delatis, & promptissima quidem ad os & ad nares delatio existit, deferuntur autem & ad thoracem, aliquibus etiam ad aures. Delationem autem ad os, stomachus excipit atque aspera arteria. De aliorum sanè membrorum nocumēto, iam prædictū est. Quum uero ad stomachum fluxus deferatur, & frigidus existat, ad frigidam intemperiem corpora perducit, calidus contra in calidam: hic exulcerat quoque temporis progressu: in principio uero appetitui nocet & concoctioni. Si igitur frigidus fuerit defluxus, tardas concoctiones & cruditates efficit: si uero corruptus, in corruptionem adiget cibos: unde nidorosa, aut foetida, aut acidæ eructationes producentur, aut etiam alterius cuiusdam quæ nominari non potest, aut etiā nomen habentis qualitatē. Vbi uero altius descenderit nocumentum, etiam intestinum ieiunum afficit, & ad colum usque pertingit, atque ad uenarum mesenterii uasa, per quæ ad hepar ipsum alimenti distributio contingit. Et quibusdam quidem defectio appetitionis

N O N V S.

491

accedit: aliquibus uero appetitiones rerum præternaturam, quas appellant caninas, aut etiam ciborum uitiosorum concupiscentiæ. Optimum itaque est in his uelut fontem malorum excindere: capitis uidelicet sanitati prospiciendo: aut si hoc impossibile sit facere, ob uehementiam naturalis intemperiei: omnino tamē eius saluti consulere oportet: indicatione ex figura eius accepta, quomodo ei subueniri possit: non enim quem ad modum aliqui medici, qui ad omnes diuturnas capitis affectiones semper ex thapsia & sinapi cataplasma imponunt, sic & te facere uolo. Lasciuacris itaque multis calidis potabilium & dulcium aquarum consolari eos oportet, discussis simul calidis in capite uaporibus, & omni temperamento melius permutato. Nocuius autem est eis usus aquarum naturæ suæ calidarum: quæcumque enim ex eis sulphureæ sunt, ac bituminosæ, ob caliditatem suam capitibus naturæ calidis aduersantur. Quæ uero aluminosæ, coarctatione sua caput offendunt. Solis itaque dulcibus aquis citra læsionem uti poterint. Quicumque uero ualde calidum ac perustum habent caput, his melius est ut æstatis tempore ungantur optimo rosaceo, ex solis rosis ac oleo omphacino præparato. Aliquando uero caput euaporationes calidas ex uentre suscipiens, dolore ac intemperie afficitur. Et propterea uentris curam habere oportet, ipsique robur indere, ut biliosus humor aut omnino non consuat in ipsum, aut quam celerrime euacuetur, atque hoc per absinthii, & picæ ex aloë compositionis potum. At uero quæ forinsecus adhibentur uentui in his ungenta, moderate sint adstringentia. Tale autem est æstate melinū, hyeme uero nardinum. Aut mulierum ungenta, quæ foeliata & spicata appellant. Nam & ipsa calefaciunt ac roborant uentrem. Vere autem idoneum est mastichinum. Quod si non solum caput calidos serofos humores ad uentris locos demittat, sed etiā ipse uentris

S E R M O

ter propriam intemperiem calidam habeat, refrigerantibus eduliis ac potibus & illitionibus semper uti conuenit, ita ut plus aut minus permutatio saltem in his fiat. Similiter autem etiam ubi ambæ partes, uenter uidelicet ac caput, frigidam habuerint intemperiem, calidis quidē eduliis ac potibus & illitionibus uti oportet, uerum uires ipsorum permutare, iuxta anni tempora temperamēto ipsorum aucto, aut remisso. Cæterum grauis mixtura est, quum aut in uentrem calidum defluerunt ex capite frigidi ac pituitosi humores, aut in frigidum calidi. Intractabilior est autem ea, in qua in calidum uentrem pituitosi ac frigidi humores deferuntur. Pessima uero ubi cum his etiam uenter supprimitur. Corruptūtur enim humores in uentre moram trahentes, ut & mordeant ipsum, & uitiosos uapores ad caput remittant. Etenim pituita in uentrem defluens calefacientibus ac attenuantibus opus habet. Os autem uentris ubi natura calidū fuerit, à calefacientibus. Quare conari oportet in his, ut pituitam in uentrem defluentem, per ea quæ nō ualde calefaciunt secemus. Quale est acetum mulsum simplex, cuius præparationem inter concoctoria referemus. Quum uero pituitosus humor à capite in frigidum natura uentrem defluerit, huius affectionis remedio facilis est, si mane simplex pharinetum ex tribus piperis generibus constans sumatur. Sed & solum piper exacte tritum, aquæ ammixtum bibere licet. At uero absinthii potus ita affectus ualde aduersatur. Pituitosum enim humorem ipsorum uentri infarcit. Sed neque aloë sola per seipsam his prodest. Biliosi enim humoris attractoriam uim habet, non pituitosi. Et propterea bene inuenta est compositio picra appellata, quæ propter aliorum acrium ac calidorum ammixtionem, crassos ac uiscosos humores secat. Verum fieri non potest ut quis hac assidue utatur, quem ad modum ea quæ ex tribus piperis generibus con-

N O N V S.

432

stat, & similiter quæ ex calamintha. Etenim si omni hora etiam his utatur, qui frigida uentris intemperie laborat, nullum amplius nocumentum experietur.

Diæta conueniens his qui stomachum habent dissolutum, aluum autem adstrictam. Cap. XV.

Grauis & agre tractabilis complexus, huiusmodi corporis apparatus ac dispositio existit, in quo dissolutum & nauseabundum est os uentris, quod stomachi quoque appellatione uenit: aluus uero est adstricta: quæcunque enim ipsam ad egerendum impellunt, ea omnia stomachum subuertunt, utq; & in cibi innatent, & nauseabundus sit efficiunt, ad quæ necessario consequitur, cibum quoq; non probe concoqui. Si uero rursus ea quæ stomacho grata sunt edulia eis exhibueris, ad tres aut quatuor dies aluus inde adstringitur. His igitur in tempore diæta constituenda est. ac in principio quidem exhibenda sunt olera ex oleo & garo condita, & alia quæ uentrem emollires consueuerunt. Postquam uero sufficiens nutrimentum ingesserint, ad extremum aliquid eorum quæ stomachum corroborant, accipiant: uelut sunt poma & pira, & aliqua mali punici genera, quæ citra acorem adstringunt. Ipse autem homo affectus, omnibus his partim experimēto cognitis, quodcumq; tandem minime nocuum & iucundissimum repererit, eo deinceps utatur: neque tamen multum ex singulis horum generibus acceptadum est, sed quantum imbecillitati stomachi curandæ suffecerit. Facile enim solubilis aluus ita adfectis sit, quando, ut dictum est, à cæteris cibis aliquid eorum quæ stomachum adstringunt comederint. His enim os stomachi corroboratum, ea quæ uentri innatant deorsum propellit.

De stomachi inflammatione. Cap. XVI.

Os uentris, quem ad modum & ipsum hepar, co-

S E R M O

rum quæ adstringit complexu semper quidem opus habent, multo maxime uero ubi fuerint inflammata. Si enim per laxantem diætā ac ductum, citra eorū quæ corroborant admixtionem curentur, periculum uitæ incurrunt. Medici namq; qui laxante diætā in eis utuntur, uelut est oleum dulce perse, animi deliqui ipsi autores existunt: neq; enim ullum noui stomacicum aut hepaticum, qui in eiusmodi medicum incidit, seruatum. Oportet itaq; siue celsi sit, quo in inflammationem patientes fouentur, siue cataplasma ipsis imponatur: semper aliquid ex adstringentibus amiscere: uelut est unguentum nardinum, aut melini, aut ipsum malum cotoneum in oleo decoquere, mastiche simul ammixta. Ceratum autem quo a: si due in stomachi inflammatione utor, hoc est. Cerae tyrrhenicæ unciam unam, unguenti nardini tantundem, uel quantum sufficit, aloes drac. i. mastiches drac. i. Quod si maiori adstrictione indigeant, tanta nimirum imbecillitate & dissolutione existente, ut neq; cibos continere possint, omphacii succi sicci drac. i. aut succi absinthii tantundem est ammiscendum, aliquando etiam ambos addere oportet, & tertium quod ipsis conuenit, hypocisthidis succus existit, & cœnanthes, & rhois rubri succus, inxta eā quæ adest uidelicet dispositio nem. Cerati autem amplitudinem augere oportet iuxta proportionem & mensuram reliquorum pharmacorum: ueluti si quatuor drachmæ aliarum rerum cōgregentur, cerati nardini unc. iiii. esse cōuenit, duas qdē cere, duas reliquis unguenti nardini. Quod si durius adhuc pharmacū ipsum appareat, apponendū est unguenti nardini quantum omnino satis erit. Aliud ceratum. Cerae trientem, rosacei unc. x. gallarum, aluminis scissi, aloes, florum rosarum, mastiches, singulorum drach. i. Vtere in his qui uehementi adstrictione opus habent. Cataplasmata autem inflammationis conuenientia, fiunt ex hordeo & semine lini, meli-

N O N V S.

413

leq; & unguento nardino, modicoq; uino, adiecta mastiche & absinthii coma. Ad diuturnas autem inflammationes & iam induratas, magis uaria pharmaca adhibere oportet: quæ & emollientium generis & discussoriorum existunt: ueluti est quod sit ex sertula campana, seu meliloto. Compositio autem eius multorum modorum est, propterea quod omnibus iuxta præcordia inflammationis conducatur: magna q; differentia eius sub alia atque alia forma apparati existat: alius enim apparatus circa stomachum inflammatio nibus, alius inflammato hepati, aut spleni utilior extat. Epithema stomachi, quod Philagrius composuit, & frequenter apparatur. Cerae quadrantem, cœnanthes unc. i. aloes sextantem, mastiches sextantem, ammoniaci thymiamatis, bdellii, cuiusq; unc. i. adipis anserini trientem, styracis unc. i. œsypi bessem, olei rosacei libras. ii. uini quantum sufficit. Stomachicum consutum: Andreæ Comititis. Cypheos, styracis, terebinthinæ, cuiusq; quadrantē, bdellii, aloes, mastiches, cardamomi, cuiusq; sextantem, comæ absinthii unc. i. propolis trientem, ammoniaci thymiamatis sexuncem, cerae unc. x. contunde & utere. Ceratum emolliens & relaxans ad induratas inflammationes. Olei seltarii. i. aque cyathum. i. adipis suilli recentis sexuncem, cerae trientem, chamæmeli quadrantem, scillæ quadrantem, anchusæ sesquiunciam. Epithema ex meliloto: Oribasii. Meliloti bessem, ammoniaci thymiamatis quadrantem, bdellii quadrantem, myrobalanorum sextantem, cœnanthes sextantem, cardamomi un. i. croci, cyperi, iridis, myrrhæ, zingiberis, aloes, amomi, spicæ celticæ, casia, cuiusq; unc. i. cere lib. i. terebinthinæ unc. xvi. melini, aut nardini, aut rosacei lib. i. Aliquando & succi balsami sextantem, thuris unc. i. Arida contusa & cribrata cum modico uino in pila conterito: reliqua uero in uino diluito, & liquefactis quæ liquescere possunt, affusisq;, oia simul unito

S E R M O

acutior. Aliud ex meliloto, ad omnem præcordiorum induratum inflammationem, & ad colicos ac dysentericos, quod & in Alexandria apparare cōsueuerunt, quo uti soleo, hoc est: Meliloti, cyperorum, myrrhæ, nardi celticæ, cuiusq; unc. i. croci drac. viii. cardamomi drac. viii. cyphæos drach. xvi. ammoniaci thymiamatis drachm. xl. terebinthinæ drachm. lxxx. ceræ drac. clx. olei cyprini drac. cxx. uini quantū sufficit. Epithema ex mastiche. Terebinthinæ dodrantem, ceræ unc. xviii. mastiches dodrantem, adipis taurini dodrantem, mellis lib. ii. rosacei libras. iii. Epithema aliud, ad induratas stomachi inflammationes, & ad omnem duriciem, ac diuturnam in ipso affectio nem: in senibus præsertim & qui uergentis sunt etatis, experimēto clarū. Colophonix pellucidæ sextantē, cere puræ un. i. mastiches puræ un. i. olei cōmūnis, cochleare. i. tātū. Omnia depurata in ollā cōiecta super carbones liquefacito, assidue agitando, donec exploratū habueris quod in frigidā aquā destillata in pastil li modum emollire ac cogere possis. Vtere, non cōtempta ipsius uilitate. Epithema stomachicum ualde celebre, ad stomachi inflammationes & duricias, itemq; debilitatem. Micarum siliginearum quadrante, carnis palmarum pinguium unc. i. meliloti un. i. comæ absinthii drac. iiii. mastiches unc. i. aloes drac. iiii. adipis anserini recentis sextantem, ceræ quincuncem, olei amari præ immaturitate acerbi sexuncem, styracis unc. i. pilularum chamæmeli unc. i. Palmas, melilotum, chamæmela, ad uesperam in sapani mas ceranda consicito, & sequenti die lento igni decoquāto, exprimito & percolato, atq; in decocto micarum ceratas rursus percoquito ac conterito: styracem uero per se cum paucō oleo liquefacito, atque ita solutū micis tritis ammisceto, & ceratū affundito: post uero liquefactis quæ liqueferi possunt, aridisq; inspersis simul omnia in mortarium diffundito, ac sub

N O N V S.

494

actis & simul unitis utitor. Ante pharmaci impositionem stomachum ex oleo & modico uino irrigato, in quibus absinthium sit decoctum. Emplastrum ex his eis emolliens, relaxans, ac diffundens: facit ad inflammationes in quocunq; tandem loco induratas, emolliens, & discutiens, ac firmitatem addens. Radicis altheæ lib. ii. phœnicobalanorum lib. ii. foeni græci lib. i. feminis lini lib. i. chamæmelorum, melilotorum, singulorum sexuncē, uini ueteris odorati adstringentis sextarios octo, spumæ argenti, cerusæ, colophonix, cuiusq; lib. ii. ceræ lib. i. terebinthinæ lib. i. olei ueteris lib. ii. aquæ lib. ii. panis siliginei aridi contusi & cribrati lib. v. Herbarum uino præmaceratæ, deinde decoctæ exsuccantur, in succo uero panis contusus & cribratus maceratur. Sequenti deinde die spumæ argenti & cerula in aqua teruntur, & adiecto eis oleo, donec non amplius manus inquinant, decoquantur, eisq; liquefacta iniiciuntur: atque ab igne ablatis, fermentata panis farina emollita paulatim ammiscetur, assidue tamē omnibus cum spatula agitatis: & post in mortarium coniectis, ibiq; primum pistillo, post etiam manibus fortiter emollitis utitor. Epithema Nilei, ad induratas tum stomachi, tum hepatis inflammationes. Ceræ lib. i. croci drach. iiii. ammoniaci thymiamatis sextantem, rosacei aut nardini lib. i. Crocum & ammoniacum aceto trita diluito: ceras tum autem liquefactum & refrigeratum eis affundito, ac cōiunctis utitor.

De stomacho exulcerato. Cap. XVII.

Vlcere in stomacho aut uentre existente, omnium acrimiarum rerum comestione abstinere oportet: succo autem prusanæ, aut halicæ uti modico animixto meli le, quo per ipsum ulcera repurgentur & extergantur. In cibis enim exhibere oportet, aliquando quidem ea quæ ulcera repurgant, aliquando autem & quæ dolores mitigant, & mordacitatem obtundunt.

S E R M O

Post repurgationem uero quæ carne explent, deinde quæ ad cicatricem perducunt: uelut sunt ea quæ adstringunt. Forinsecus autem epithemata his conueniunt ex palmis, & malis cotoneis, ac polenta. Cera tum uero imponendum ex melino aut rosaceo, amomniaco thymiamate, & thure ammixto. Epithema autem eis conuenit Nilei. Et tempore inductionis cicatricis emplastrum ex salicibus, & quod Iceseum appellatur.

De his qui à stomacho, comitialis morbi modo conuelluntur.

Cap. XVIII.

Quidam homines ubi diutius ieiuni permanserint, præsertim quum tristitia interim affecti, aut ira concitati, aut curis anxie torti fuerint, comitialis morbi accessione comprehenduntur, & concidunt conuulsi. Plures autem eorum qui hoc modo afficiuntur, gracilis habitus sunt, & assidue bilis in stomacho ipsis effluens. His sanè stomachus subtiliore sensu prædictus existens: & cerebrum per consensum affectum, uniuersum corpus conuulsionis modo lancinat. Commune autem consilium omnibus hominibus medicinæ quidem ignaris, ratiocinatione autem non inexcitatis subiciam: ne quem ad modum plerique uulgo homines rationis expertum animalium more uiuant, eorumque modo se habeant: uerum per experientiam iudicent: qui cibi ac potus eis noceant: itè quales ac quanti officiant motus. Similiter autem & circa rei ueneræ usum obseruent, num innocuus ei existat: an contra nociuus, multos enim noui, qui ex rei ueneræ usu maximum periculum incurrerunt. Oportet itaque hos ipsos bonam & exquisitam concoctionem sibi providere: & tertia aut quarta diei hora præsertim diligenter apparatus accipere, solum quidem, si non siticulosi existant, siti uero urgente, ex uino diluto mediocriter adstringente & albo. Hæc enim uentrem corroborant, & caput non percellunt, quem ad

N O N V S.

45

modum fortia facere consueuerunt. Exhibere etiam eis oportet ex aloë pharmacum, bis aut ter in anno. A superfluis enim recrementis totum uentrem repurgat, & ad propria munia obeunda efficaciter corroborat. Vidi autem & alios in ore uentris comitialis morbi modo conuulsos, quum uehementi cruditate laborassent, aut uino multo meraciore se ingurgitalissent, aut intempestiuus re uenerea fuissent usi. Quosdam etiam in febribus uidi repente conuulsos: qui bilioso uomitu succedente, euestigio ab omnibus affectionibus sunt liberati. Quidam autem ex ita affectis fusca uomuerunt: quidam uero porri succo consimilia, quidam à multitudine uitiosorum ciborum aggrauati, sensus ac motus priuati munere, à sopore grauissimo sunt apprehensi ac detensi, quousque ea quæ os uentris compresserant omnia euomuerunt. Multis uero non in somnosa modo, sed & somni perturbatis, & deliria, ob uitiosum humorem in ore uentris congregatum, accesserunt. De inflatio autem & præcordiali appellato morbo, nullus est qui non uerba fecerit, quomodo uidelicet tristes, & desperantes, & in cæsto aspectu reddat, & (ut in uniuersum dicam) nulla re ab iis qui atra bile afficiuntur differentes aut inferiores. Apparet autem & hos uehementius post cruditates prædictis accessionebus apprehendi: plerique autem ex ipsis splenetici sunt, quæ res facit ut æstimus & quendam ex splene consuerit in uentrem uitiosum ac serosum humorem. Curatio uero his conuenit eadem, quæ ad affectos ab atræ bilis deliriis est prædicta, in eo quo de capitis affectionibus egimus Sermone. Itè ea quæ paulo ante est descripta, de his quibus atra bile stomachus infestatur, & qui uentrem habent inflatum.

Viridis iaspidis usus: Galeni. Cap. XIX.

Viridis iaspis lapis stomacho, qui & os uentris appellatur, utilis existit pro amuleto appensus, cuius rei

S E R M O

multum experimentum fecimus. Oportet autem filo innexos ex collo suspendere, eo modo ut lapides os ventris contingant.

De appetitus perditione. Cap. XX.

Ventrem natura promptuarium creauit, ueluti terram plantis: dedit & indigentiam sensum, cuius impetu animalia ad cibum ac potum concitata, iis se expleant: & uocatur quidem eiusmodi expletionis desiderium, Appetitus. Contingit autem ob indigentiam sensum, quum uenae ex cibis in uentre ad se adtrahunt, uelut emulgentes & exigentes: quam exuctionem quum uenter ferre non possit, sed inde ueluti diuellatur, huius angoris remedium cibum exquirat. Itaque exuctionis sensus, ipsa fames existit, & Appetitus appellatur Naturale opus, non animale existit. Huiusmodi autem appetitum Euacuatio praecedat & contingunt sane quinque accessiones Ordine mutuo seipsas consequentes: Quarum prima, Euacuatio est: secunda, Appetitus naturalis membrorum euacuatio: deinde, per uenas ex uentre Exuctio: post, Exuctionis sensus: & quinta, Appetitus animalis, qui omnium postremus existit. Itaque appetitus perditio contingit, aut ob sensus exuctionis uenarum perditionem, aut quod exuctio non fiat, aut quod corpus non euacuatur. Contingit autem saepe etiam ob immoderatam uentris & intestinorum fluxionem, & ob biliosum humoris in uentrem delationem, tenacisque & acris, ac porri speciem habentis: & ob pharmaci potionem: & ob sanguinis immoderatam detractionem: & in continuis ac uehementibus febribus, stomachique & uentris inflammatione, item hepatis, uesicae & uulue. Contingit etiam in colica & uoluulosa affectione. Maxima autem quod quis non esuriant causa caliditas existit, quae solida corpora laxando exoluit, & ad attractionem imbecilliora reddit: humida autem diffundit, atque amplius extendit. A plurimis etiam aliis cau-

N O N V S.

496

sis appetitus perditio contingit. Itaque si iuxta principium morborum accesserit, aut iuxta uigorem, quum uires adhuc sustinere possunt, nihil molestiarum infert: modico enim alimento a gri opus habent. Si uero in declinatione totius morbi appetitus perditio accedat, aut in diuturna imbecillitate, aut uiribus debilitatis, aut ex immodica euacuatione, periculo non uacat. Augetur autem affectio haec & ab aetate. Incommodum enim hoc malo pueri afficiuntur, utpote qui natura uoraces sunt, & assiduo fomite opus habent. Quare magnus praeter naturam excessus significatur, si pueri appetitus perditione fuerint affecti. Si quidem igitur ex uitia humorum praesentia, appetitus perditio contingat: antequam aliam curam adhibeamus, delatos in uentrem humores, uomitu reiiciendos praordinabimus. Quod si aegre uomant, sorbitiones exhibere oportet, quae eiusmodi humores inferne expellere consueuerunt. Deinde per ea quae ad hanc rem commoda sunt, corpora ad bonum perducemus temperamentum. Si uero ex uirium imbecillitate appetitus perditio accedat, considerare oportet qualis intemperies uires exoluit: & per contraria eam ipsam corrigere. Si uero ob inflammationem, aut obturationem alicuius alterius membri, appetitus perditio concomitetur, tum & illius habere curam conuenit. Conandum est etiam ut per odora menta appetitum reuocemus: per posentam uidelicet posca madefacta, aut uino odorato diluto, aut malorum cotoneorum decocto, aut pyrorum, aut cucumerum uiridum maturorum cremore. Inunctione item leni & non nimium sedula idem conabimur, ac moderata corporis frictione, atque etiam pedum ac manuum palpatione ac contrectatione accuratior. Iniectiones etiam lumbos ac pectinem amplectentes adhibendi sunt, & aquae affusiones, ac gargarisationes, absorbitiones quoque aquae frigidae modice & dulcis.

S E R M O

Ab istis enim moliminibus sæpe ad accipiendos cibos profecerunt, quin & digitorum in os immisione stomachus lacinatus sæpe ad accipiendos cibos est conuersus, quare hoc ipsum tum ante curationem, tum post eam est faciendum, euomuntur enim aliquando biliosa aut pituitosa quædam, quæ periti appetitus in quibusdam sunt causa, atq; ita ab hac accessione eos liberabis. Cibi apparentur plures & uarii ac optimo apparatu, & ultra dulcedinem etiam illicientes & appetitum irritantes: frumentacei in primis generis, ac multi alimenti: uelut est halica ex decocto palmarum, aut prunorum damascenorum lota, aut ex aqua mulsa diluta præparata, oua sorbilia: panis ex calida aqua solus, aut si ita aduerti fuerint, frigida. Diuitibus autem, gallorum testes exhibendi sunt, & ex uolucris non grauolentes, & macræ ac montanæ, pedes suili in decoctione plurimum eliquati. Eiusmodi enim cibos si gustauerint tantum, sufficiens alimentum deinde corpori offerendum est. Omnia autem quæ exhibentur eiusmodi esse cõuenit, ut facile deuorari possint, quæ enim multa commanucatione indigent, iniucunditatem quandam afferunt, & appetitum auerunt. In his uero qui iam prompti sunt, cupidiq; cibum accipiendi coniectare oportet ne sufficientem mensuram excedamus. Considerare etiam oportet, num ob naturalem infirmitatem, an consuetorum ciborum cupiditatem simulent appetitus perditionem: quod si ita contigerit, quantum in nobis est: grauius oburgatos admonebimus, ne utilibus negligant obtemperare. Quod si non obtemperent, sed præ alimentis negligentia contabescant, uicissim contemnere ac negligere eos oportet, ac cibum parum deteriorem exhibere: postq; primos affectionis dies, cataplasma ex palmis, malis, cenanthe, absinthio, & aloë stomacho imponere: licebit & cœratis uti ex eadem materia apparatus.

De appetitu

N O N V S.

497

De appetitu canino.

Cap. XXI.

Contraria appetitus perditioni affectio est, quæ caninus appetitus appellatur: plures enim cibos appetunt, atq; quum appetitum cohibere nequeant, in ingerendis nimis cibis modum excedunt: deinde multitudine eorum aggravati, & assumptos citra noxamentum ferre non potentes, ad uomitum diuertunt: deinde rursus cibo se explentes, rursus ad uomitum reuertuntur, quem ad modum canes, ex hoc autem aliquando & ad uomendi consuetudinem delabuntur. Sæpeq; etiam aliis affectionibus obnoxii sunt, cœliaci uidelicet & dysenterici, atq; aquæ inter cetera: propterea quod prius quàm priores cibi sint cœcti, alios ingerant. Quod si huius accessionis causa humor quispiam uitiat & acidus existat, qui os uentris mordeat & irritet, appetitumq; excitet: frigidus enim humor uitiat exuctioni consimilem mordacitatem infert, ciborumq; appetitionem exulscitat, & affectio naturalis, quæ fames appellatur, modo corpora ipsa uacua reddit, tuniculis eorum coactis & adstrictis: quapropter & egestionibus multæ ex ipsorum uentribus procedunt, crudis existentibus nimirum cibus, aut semicoctis. Itaque ubi cognouerimus ab huius moribus pituitosis & acidis fieri hanc affectionem, qui in ipsum os uentris impacti, ac uelut aqua in spongiâ imbibiti, cogantq; & irritent & ad appetitum exulscitent, picrum appellatum pharmacum conuenienter exhibebimus, quod non tantum calefacere potest, sed dissecare, ac repurgare, extrahereq; ex profundo oris uentris imbibitum humorem, & per aluum inferre euacuare, quin & robur uentri addit, ut ne facile noxium humorem susceperet. Exhibeatur autem pondere drachmarum quatuor ex uino cum aqua calida diluto: si uero puer hac affectione laboret, & ob amaritudinem bibere nequeat, si quidem possibile fuerit, in catapotia drac. ii. huius pharmaci digerimus, mel

A E T.

III

leq; forinsecus oblinentes deuoranda dabimus cum
ouis sorbilibus aut ptisanæ succo: quod si neq; sic to-
lerare queant, ea quæ dissecare & repurgare caleface-
re q; possunt in cibis annectemus: ueluti sunt allia, por-
ri, thymus, satureia, origanum, pulegium, & quæ his
similia existunt. Potum autem præbebimus ante ci-
bum multum ac acruatim bibendum, calidum sa-
nè aut certe tepidiorem. Sorbitiones item appeti-
tum destruentes, ueluti sunt pulles cum melle mul-
to & oleo plurimo, aut adipe anserino, gallinaceo aut
suillo, ex oleribus conuenit malua: cerebella item &
pinguiore uolucrum partes, pisciumq; eodem mo-
do, & omnino quæ appetitum auertit, ac satietatem
inducunt, & quæ magno cumulo accepta, modice
alunt. Ammiscere etiam conuenit panibus dum fer-
mentantur acriora & urinam cientia: similiter & uino
quod in potu sumunt, uelut est cuminum, anisum, pe-
troselinum, & quæ eius generis existunt: ad uinum
etiam piper & mel & spica nardi ultra ea quæ dicta
sunt, coniiciantur. Panis uero non sit recens, neq; ual-
de bene fermentatus. Vinum uero quod bibunt co-
lore fuluum, substantia tenue, odorumq; & non ual-
de uetustum, quod tum ieiunis, tum sumpto cibo plu-
rimum præbeatur, quantum uidelicet bibere possunt.
Ventre enim exalfacit, & humorum destruit acco-
rem, ut sæpe solum suffecerit cū pinguibus & oleosis
cibis ad perfectam curationem. Abstinere autē opor-
tet ab omnibus acidis ac adstringentibus cibis ac po-
tibus, maxime uero à fructibus. Bellaria eorum sint
pistacia, amygdalæ, nuces pineæ, colymbades etiam
oliuæ exhibendæ ex melle. Conandum est etiam, ut
lac ipsis exhibeamus, tum per se, tum cum passo aut
melle: ita tamē ut obseruemus ac uitemus in eis, qui-
bus in stomacho acescere consueuit: in his enim ma-
ius nocumentum quàm utilitas consequetur. Probe
uero concoctum non solum appetitum obtundit, sed

& aluum obturatam emollit, fluxionesq; eius sistit,
apparandæ etiam ex ipso lacte potiones & placentæ,
ueluti sunt dulciaria & oryza. Viscera uero cataplas-
mate hordeaceæ farinæ contegere utilissimum exis-
tit. Lauare autem per interualla oportet, cuticulamq;
ipsorum large pinguefacere.

De canino appetitu, qui ex immodica traspiratio-
ne, ac cutis exolutione cōtingit. Cap. XXII.

Est & alia canini appetitus species, quum uniuersum
corpus rarius existens, & per obscuram respira-
tionem exhaustum, præter modum in asidua alimen-
ti indigentia constituitur. Contingit autem id, aut ex
facultatis retentiæ in toto corpore imbecillitate, quæ
cibis dominari non potest: aut ob plurimi caloris for-
titudinem, qui instar ignis cibos consumit, & cutē ra-
refacit, ac exhalationem efficit. His sanè uentris ege-
stiones longe pauciores procedunt, quàm pro eorū
quæ ingeruntur modo ac proportionem. Et sterora
quæ egerunt, existunt sicciora. Itaq; pharmacum ex
aloe eis insensissimum existit, item extenuatorii gene-
ris & discindentes tum potiones, tum cibi. Cutem
enim magis rarefaciunt, exhalationem mouent, ac ap-
petitum augent. Quare eorum qui hoc modo affe-
cti sunt, cutem condensare ac spissiore reddere me-
lius est, cum oleo quopiam ex immaturis oliuis ex-
presso, in quo myrtus, aut rosæ, aut eius generis quip-
piam ad lentum ignem sint decocta, admixto etiam
alumine scisso in aceto acerrimo prius trito, intatū
ut ad strigementitiam formam unguetum reduci possit.
Abstineant autem à balneis calidis, consimiliq; acri-
tate, ac uini potu, & ab omnibus quæ tum extrinsecus,
tum intrinsecus calefacere possunt. Ducantur ad la-
uacra frigida, siquidem nihil id fieri prohibeat: ut pos-
te corporis gracilitas, aut membrum aliquod refrige-
ratum, thorax nimirum, aut aliud quoddam. Cibi eis
exhibendi sunt stabiles, & ægre corruptibiles. Eius ge-

S E R M O

generis cochleæ existunt, & totum ostreorum quæ testis integuntur genus, si ex duarum aquarum reite-
rata decoctione apparatur: & polypi eodem modo.
Carnes suillæ in uigore existentes, maxime uero uen-
tres & uulæ. Bubulæ quoque pinguiore, & omnia
simpliciter pinguis, & quæ uentri innatant, tardeque co-
coquantur, ac digeruntur. Ex ouis, ea quæ coquendo
sunt indurata, aut sartagine fricta. Et similago absque
melle ex pinguibus iusculis apparata, similiter & dul-
ciarii panes, & oryza, & panes non fermentati. Iuxta
proportionem autem quantum accessio imminuitur,
tantum ex crassi humoris cibus est detrahendum, &
ex adstringentibus forinsecus admotis imminuendū.
Aliquando enim sedata uehementis appetitus accessio,
in aliud grauius malū transitio contingit: nimirū quū
corpus ex crudis & crassis humoribus repletur.

De uitioso appetitu: ex Galeno. Cap. XXIII.

Vitiosas ciborum qualitates concupiscunt, qui in
tuniculis uentris superfluum uitiosum recrementum
imbibitum habent: id autem maxime mulierculis ui-
tioso humore repletis euenire solet, quum uterum fe-
runt, & uocatur hæc affectio pica. Concupiscunt au-
tem in ea maxime quidem acida & acerba, aliquando
etiam acra, quandoque etiam terram, aut testas, aut ex-
tinctos carbones aut alios quosdam absurdos cibos:
atque hoc affectu plures ex ipsis infestantur usque ad se-
cundum aut tertium mensem completum: in quarto
uero quiescere incipit malum, partim quidem uitio-
so humore per uomitum euacuato, partim uero con-
cocto & per tempus consumpto, utpote quum mu-
lier modico cibo usa sit, propter appetitus ab eduliis
nutrientibus auersionem, quin & foetus in utero au-
ctus plurimum alimenti ad se trahit, adducto simul
cum sanguine & uitiatum humore. Porro idē affectus
uiros quoque infestat, quū & ipsis uitiatum humor quif-
piam ad os uentris fuerit delapsus. Conueniens autem

N O N V S.

433

eis remedium, Amazonum pastillus potatus existit:
post uero etiam ex aloë confectio pica appellata.
Euacuato autem plurimo uitioso humore, exhiben-
dus est eis mali punici dulcis succus, menta sicca in-
spersa, aut aliud quippiam eius generis, quod est ad
stomachi subuersiones ac nauseas præscriptum. Con-
ueniunt etiam muria conditæ oliuæ albæ, & quæ co-
lymbades appellantur. Item anagyda amaræ à iei-
niis acceptæ, & antidoti ad lethalia pharmaca aptæ.
Quomodo uero à pica appellato morbo mulieres
infestatas curare oporteat, in muliebribus reme-
diis dicitur.

De cruditate: Galeni.

Cap. XXIII.

Concoctio, est iuxta qualitatem permutatio, quæ
nutrire potest. Contingit autem à uentre sibi ipsi cibos
assimilante: quapropter manifestum est, quod circa
permutationem, ostensa concoctionis accessio con-
tingit, si itaque cibi in totum non permutantur, crudi-
tas ea accessio appellatur, & est perditio & perfecta
priuatio actionis, si uero permutantur quidem cibi,
uerum non ut oportebat, uitiatam significat conco-
ctionem, non autem ut antea eius priuationem, aut
enim tardat, & nunquam propriam transmutationem
suscipit, & difficilis concoctio appellatur: aut cibos
omnino corrumpit, ac transmutat in alienam qualita-
tem. Atque hæc quidem concoctionis offensiones exis-
tunt. Causæ autem ipsarum sunt intemperies uentris,
inflammationes, & irrihi, abscessus, & quæcunque eius
generis existunt. Aliquando autem uentre nihil male
affecto cibi crudi permanent, aut propter immodera-
tam ciborum ac potuum ingestionem, aut ob uitio-
sam ipsorum ciborum qualitatem, aut ex intemper-
tia, aut etiam inordinata sumptione, aut ob recremen-
tum uitiosum, aut ob uigilias. Cæterum ex uitiosis ci-
borum qualitatibus, & recrementis quæ iuxta uentrē
consistunt, cum corruptione cruditas oboritur: ali-

S E R M O

quando & ex inordinata sumptione, si quidem potius, aut mala punica, aut aliquid aliud tale primum comederint, deinde olera assumant ex oleo & garo, aut etiam alia quæ ventrem emollire consueuerunt. Intempestiuam autem acceptionem appello, si prius quam prior probe subierit cibus, prandeant, aut etiam præter consuetam horam. Corruptiones autem fiunt, nidorosa quidem in calidioribus & biliosioribus: ac eidem uero in frigidioribus natura & magis pituitosis. Eodem modo & de excrementis quæ in uentre præexistunt iudicandum erit: quæcumque enim ex eis pituitosa & frigida sunt, acidas corruptiones efficiunt: quæ uero calida & amara bile mixta, nidorosas. Ipse quoque uentriculus aliquo modo affectus, siquidem frigidus morbus existat, acidas permutationes facit, calidus uero nidorosas. Tardas autem concoctiones, cibi difficulter corruptibiles faciunt, & si ultra quam uires tolerant sumuntur, itemque uigilant. Quum uero citra corruptionem perfecta cruditas oboritur, ut quales accepti sunt cibi, tales permaneant iuxta omnem suam qualitatem, ex hoc cognoscere datur uisum esse uentriculum, aut ab immoderata ciborum multitudine, aut per uehementem refrigerationem insiti caloris. Ut ne quis in cruditatem incidat, cautione in omnibus prædictis est utendum, ut neque in multitudine, neque in qualitate eorum quæ in cibo accipiuntur, neque in acceptionis oportunitate neque in ordine delinquant: & ut quæcumque concoquere ualeat, ea tantum ingerat, & non quæ appetitus exposulat: mensuræ enim maxime omnium diligentem respectum habere oportet, appetitumque refrenare, & neque plus quam uires tolerant accipere, neque quæ natura difficulter concoquantur, ueluti sunt carnes natura duræ: natura autem dico, uelut carnes bubulæ, & confimiles: ætate uero, si madida animalia seniores existant. Cauendum est etiam a par-

N O N V S.

500

cibus carniū multi nutrimenti existentibus, & pinguis-
bus salisque condimento seruatis, ac uetustis. Ex olertibus, quæ igneæ sunt naturæ, ualdeque frigida: ite quæ inflationem pariunt, incommoda existunt. Ex piscibus, qui duras carnes habent, & repositione arefacti. Abstineant quoque a cibis corruptis & foetidis ac graueolentibus. Vitent fructus dulces aut flatu generantes & immaturos: bellaria quæ difficulter concoquantur & oleaginosa, & quæ ægre diuidi possunt, uelut est sesamum, quod commanducationem ob paruitatem suam effugit. Non minus autem uitandi cibi peregrini & incōueti ac medicamentarii uim habentes, quales frequenter placentis ac panibus immiscetur. Iuxta tempus autem accipiendi cibi neque impetuosæ, neque acuatim, neque solidis partibus aut absque commanducatione eos ingerere oportet: neque etiam potus cibum interpellet: id enim unionem ciborum impedit, singulosque uentri innatare facit. Ex condimentis uero oxyporon quoddam quod cito penetrat assumere non incommodum neque iniucundum existit: maxime uero huiusmodi. Caroi drachmas. xvi. feniculi drachmas sex. seminis apii drachmas octo, ligustici drachmas octo, ammii drachmas octo, piperis drachmas decem: aliqui autem & zingiberis drachmas tres, in frigidioribus temperaturis, omnia melle excipiantur, & cum carnibus ac piscibus exhibeantur. Melius autem est cum cibo & piper, maxime longum exhibere, in his qui magis pituita abundante uetosi enim flatu crassitudinem dissoluit: & quæ circa præcordia consistunt, inferne ad aluum propellit, concoctionem etiam omnium maxime piper adiuuat, quod si forte non adsit, albo utendum erit: quod si neque hoc adsit, nigro. Utendum etiam aliis concoctionem iuuantibus pharmaciis, quæ ad finem huius capitis sunt subiecta. Post acceptum cibum uexationes inæquales ac conturbantes uitandæ, item ætus & res

S E R M O

frigeratio: hæc enim concoctioni ciborum resistunt. Adiuuant autem eandem fricatio pedum, calidius con-
tubernium, & calefactio præcordiorum. Quod si gra-
uitas adsit circa uentrem, & ex ea molestia quædam
in uniuersum corpus diffundatur, expulsa manu os
uentris apprehendendum est, aut puerulus carnosus
ad mouendus. Ex his enim sæpe alimentum corrup-
tionem proximum est conseruatum. Caterum quum
ructus iniucundus proueniens manifeste corruptio-
nem factam indicat, citra cunctationem ad uomitum
ueniendum est, atque aqua tepida ingesta, omnia corru-
pta ad excretionem cogenda. si enim in uentre perman-
serint, & torsionum, & dolorum, & grauitatis capitis
causa existunt, aliquando autem bilis superne ac infer-
ne effusionem, aut profuuium uentris, aut etiam feb-
res inducunt. Quare eos qui difficili concoctione ad-
prehendi solent, longo ante tempore adsuæ faciemus
ut facile uomant: commodissimus enim in plurimis
periculis uomitus existit. Quod si quis natura difficul-
ter uomat, aut ob aliquam aliam incommoditatem
uomere impediatur, omni modo conandum est ut
cibus subeat, & ex præcordiis deducatur. Ad hæc cere-
stior decubitus appareat, ut ea quæ capiti subiciuntur
sublimius insternantur, & reclinatio ipsa in sinistru-
latus fiat: atque si quis uigiliis infestetur, citra corporis
uexationem permaneat, eandemque decubitus formam
obseruet: frequentes enim agitationes cibos pertur-
bant, intestinaque inflata reddunt, flatu autem eibum
sursum uergeri facit. Si uero quis ob nullam causam
male dispositus sit ad frigidam potum, non inconue-
niens erit cyathum unum aquæ frigida puræ abso-
bere: corroboratus enim inde uenter celerrime quæ
in ipso hærent extrudit, & ad subiectas partes demit-
tit. Sequenti deinde die in quiete æger assuetur fri-
gationeque pedum utatur, & præcordiorum concalen-
factione, donec murmura & flatu circa intestinum

N O N V S.

501

rectum eruperint, eructationesque cum qualitate man-
suetiori recurrerint: & tunc sanè exurgere conuenit,
primumque aluus ea quæ corrupta sunt egerat: deinde
ad deambulationem moderatam æger procedat, atque
que omnium agat, propter commotos uapores ex cor-
ruptione in caput delatos. Post hæc autem ad quoti-
dianas actiones mens applicanda est citra perturba-
tionem ac indignationem: deinde rursus uenter con-
gendus est ad eorum quæ reliqua sunt excretionem.
postea quiescere iubebimus, atque aqua calidior per
des perfundere ac fouere: frigida uero pura facie
proluta, in lecto quiescere omnibus conatibus som-
num illiciendo. post quem modica deambulatio, de-
inde balneum suscipiatur, quod calidius solito existat:
caterum refectis prius uiribus lauetur, corporeque ni-
tro consperso exudet, atque hoc modo in calidius so-
lium descendat: deinde etiam in frigidum insiliens, lar-
giore oleo uniuersum corpus pinguefaciat. Com-
modissimum est etiam aqua calida in balneo hausta uo-
mere: uelut abluendo ea quæ in stomacho desident
biliosa aut pituitosa. absinthii quoque prælibatio à bal-
neo quod conuenit facit, & aliena uentri adharrentia
extergit. A lauacro cibum capere conuenit modera-
tum, & cui concoquendo corpus sufficit. dabimus
itaque herinaceos marinos recentes, aut cancras flu-
uiales, ita ut ab eorum acceptione, malam aut oua
forbilia, aut pisces in petrosi aquis degentes adsu-
mant, & ex uolueribus non graucolentes & macras.
A reliquis autem carnibus abstineant, & à legumini-
bus ac cepis, salsamentisque, & quæ eius generis exis-
tunt. A bellariis item, & omnis generis placentis, &
à fructibus dulcibus ac facile acrescentibus in uentre.
his enim omnibus concoquendis agre sufficit uen-
ter, ampliusque instantis naturæ ea ipsa existunt. Non
solum autem qualitates eorum quæ in cibo exhiben-
tur permutatas esse conuenit: sed etiam multitudinis

S E R M O

adhibere modum. ea enim quæ facile concoquantur his quæ non concoquantur paria sunt, si præter modum ingerantur. Deinde uero somnus imperturbatus, & æqualis procuretur, illito uentre ex unguento nardino. Pharmacum concoctionem adiuuans, ex malis cotoneis: Galeni. Pharmacum ex malis cotoneis conueniens est apparando appetitui in his qui eum perdididerunt, conuenit & concoctioni, in his qui non probe concoquant cibum, & ut summam dicam, uentrem robustiorem reddit, eisq; qui debile habent hepar, utile existit. Manifestum autem esse arbitror, quod ieiunis exhibere hoc oporteat, mystri mediocris mensura, quanquam nihil offendant, etiam si quis à cibo ipsum acceptet. Recte etiam exhibetur, si pranso atq; inde coenare uolenti præsumendum detur. Opportune uero duabus ante cibum horis datur. Apparatur autem hoc modo: Ex malis cotoneis maiora iucundioraq; & minus acerbæ, quæ uides licet fruthia appellantur, eligito, expresq; eorum succi sextarios Romanos duos accipito, ac mellis quàm optimi parem mensuram ammisceto, aceti uero sesquiseptarium affundito, hisq; simul ad prunas ardentes moderate decoctis ac despumatis, zingiberis quadrantem, piperis sextantem adiecto: atq; hoc modo rursus ad ardentes prunas, donec ad mellis crassitudinem perueniant, decoquito. Quod si magis adstringens ipsum facere uelis, etiam ex carne malorum cotoneorum appara. His uero qui intemperie uentris calida afficiuntur, & qui quomodocunq; tantum bile sunt referti, magis conuenit, zingibere & pipere detractis, succum malorum cum aceto ac melle solo decoctum præscripta commensuratione exhibere. Quando uero mediæ temperaturæ fuerit uenter, ut neq; biliosa neq; pituitosa in eo aggregentur recrementa, dimidium prædictæ commensurationis tantum piperis, tum zingiberis radices iniicere expediet, ita ut

N O N V S.

502

piperis quidē un. i. zingiberis uero sesquiuncia coniiciatur. Si uero frigidioris temperamenti fuerit uenter, zingiberis triens, piperis quadrans, aut unc. ii. s. ammiscatur. Licebit etiā iuxta mediam cōmensurationem apparare, atq; ubi opus fuerit usus tēpore reliquum adicere. Pharmacū concoctionē adiuuans, Diospoliticum appellatū. Conuenientior autē diospolitici pharmaci usus erit, in his præsertim qui assidue infantur. Duplex autem compositio eius existit: alia quando quidem æqualibus omnium partibus coniectis, cumini uidelicet & piperis rutæq; & nitri: hoc enim modo magis aluum subducit. Aliquando autem reliqua singula inter se pari pondere miscentur: nitri uero dimidium aut quarta pars adiicitur. Præstat euminum coniectum athiopicum esse, piper autem longum aut album. Cumini in acerrimo aceto maceretur, deinde moderate torreatur. Sint & rutæ folia prærefacta. Recentia enim superfluo humore abundant. His autem omnibus tenuissime tritis, mel despumatum sufficienti mensura ammiscetur. Aliquando tamen sola hæc citra mellis admixtionem trita & exsiccata, repositaq; adseruantur, ac pituitosæ succo insperguntur, aut aliis etiam cibariis, quibuscunq; tantum maxime conuenire uidetur. Ammiscetur etiam ipsum mel usus tempore, exhibeturq; inde cochleari mediocris mensura ante cibum. Porro peregrinationis tempore præstat ipsum pharmacum aceto subactum in pastillos redigere, atque usu expetente similiter cum melie exhibere. Crasso autem modo contundere oportet ea quæ ad huiusmodi pharmacorum compositionem coniiciuntur, ea gratia ut ita uenter melius inde subducatur: tenuissime enim trita & in puluerem redacta, ad emolliendam aluum inepti redduntur. Cæterum urinam non modica cient. Crassiora uero iuxta uentrem persistunt, quum angustia uenarum ora penetrare non possunt. Pharma

S E R M O

cum ex tribus piperis generibus: Galeni. Hoc autem modo dispositis, frigidum uidelicet & pituitosum habitum natū ac inhatis, ex tribus piperis generibus: pharmacum conueniens existit, siquidem non nimis medicato ac uario modo apparetur, quem ad modum multi id conficere solent: ut satis operosum sit eis, qui hoc accipiunt, ea quæ ad eius compositionem ingrediuntur concoquere, uelut est ammium, & fœli, & ligusticum, & quæ eius generis existunt. Tali itaq; ex pharmaco hoc sunt adimenda, anaplusq; & helenium, spicag, nardi, & cassia. In promptu autem duplicem eius apparatus habere conuenit, quem ad modum nos sumus consueti. Alterum quidē simplicem, his qui nō concoquunt conuenientem, & qui recenti circa uentrem frigore, aut pituitoso humore addiguntur. Alterum medicamentarium, quo maxime in deflexionibus à capite ad thoracē utimur. Simplex igitur quo etiam ad crudos humores, circa primas & magnas uenas consistentes utimur, hoc modo habet. Ad quinquaginta drachmas uniuscuiusque trium piperis specierum, sufficit ammiscere anisi, cacuminum thymi, & zingiberis, singulorum dra. viii. atq; hoc sanē simplicius existit pharmacum: quanquam adhuc simplicius apparari possit, si circa zingiberis admixtionem paretur. Alterum autem ex iisdem constat: uerum ad quinquaginta uniuscuiusque trium piperis specierum drachmas, singulorum ex his tribus, aniso uidelicet, cacuminibus thymi, & zingibere drach. xvi. coniicimus. Pharmacum ex calamintha oxyporon, hoc est, cito penetrans, quod polyetes, id est, annosum, appellatur. Fradictorum quidem igitur pharmacorum caliditas circa primas uenas extinguitur, minime per uniuersum corpus se diffundens: quæ ad modum id quod ex calamintha constat, solet, & ei similia. Neq; enim uolumus ea quæ cum cibo concoctiōis gratia exhibemus, in uniuersum corpus diffundi,

N O N V S.

503

fundi, sed tantum concoctionem ciborum in uentre adiuuare, itemq; humorum crudorum in primis ac magnis uenis contentorum. Quare quem ad modum in Dioscorico pharmaco dictum est, non nimis in puluerem redigere oportet ea quæ ad concoctionem solam adiuuandam apparantur. Hoc uero pharmacum in uniuersum corpus usq; ad cutem ipsam digeritur ac distribuitur: quare iis ipsum exhibere conuenit, quibus crudorum humorum multitudo in solidis animalis partibus consistit. In talibus enim, omnium quæ ego noui optimū, id quod ex calamintha constat, existit. Attenuat enim crassa & uiscosa: discutitq; ea similiter, urinamq; & menses ciet. Compositio autem eius talis est. Calaminthæ montanæ, seminis petroselinii, pulegii, fœlis, cuiusq; drac. xii. seminis apii, cacuminum thymi, sing. drac. iiii. ligustici drac. xvi. piperis drac. xlviii. mellis despumati quantum suffecerit. Aliqui & zingiberis unc. i. adiiciunt. Iucundissimū autem est quod plurimum mellis ammixtum habet. His uero qui dulcia auersantur, & à mellis usu abhorrent, parum in compositione ammiscetur. Quidam tamen mellis libras. iiii. & dimidiam ammiscunt. Potes & absq; melle siccum adseruari, eodemq; ut reliqua modo salibus commisceri, eduliisq; ac liquamētis inspergi. A cibo uero nunquam, neq; hoc, neque aliud quoddam pharmacum, quod uehementem penetrationem facit, accipiat: distribuitur enim ac digeritur simul cum ipso aliquid crudorum ciborum, & obturationem operatur. Vfus eius conuenit post matutinam frictionem, duabus ante exercitium balneumq; horis. Aceti multi apparatus ac usus: Galeni. Pituitosis in uentre humoribus etiam acetum multum conuenit, quod hoc modo apparare oportet. Melle optimo ad prunas decocto ac despumato, dimidia eius mensura acetum affunditur, atq; ita rursus ad prunas decoquitur, quo ipsorum qualitates

S E R M O

optime permisceantur, & ne appareat gustatibus aceti acor. Ad eos uero qui aceti multitudinem auersantur, hoc modo apparato. Aceti pars una accipiat, despumari mellis duæ, et aque partes quatuor. Quod si fortius tacere uelis, tantum aceti, quantum mellis conicies, & absque aqua apparabis. Præstat autem iuxta sensum eorum qui accepturi sunt mixturæ congruentem modum iudicare, non uero secundum quod nostri sensus perceptant. Quod enim naturæ accipietis familiarissimum est, id iucundissimum exiit, & ob id etiam utile & accominodatum. Nocentissimum autem contra est, quod minime iucundum. Cæterum usus tempore aqua calida mixtum, uelut uinum exhibendum est, prout ægro iucundius uisum fuerit. Pharmacum ex malo citrio, tarde concoquentibus commodum. Carnis mali citrii libr. i. hyssopi, rutæ, origani, cuiusque fasciculum exiguum, acetum heminas. iiii. per quinque dies ac noctes aceto macerata ad tertias decoquito, & expressa reicito: ad acetum uero mellis sextarium. i. ammisceto, rursumq; ad mellis crassitudinem decoquito, deinde asari, mei, piperis, cuiusque sextantem inspergito. Mane & uespere exhibetur. Pharmacum ex uino scybelite: Archigenis. Vini scybelite sextarios. iiii. succi rutæ sextarium. i. sisonis, piperis, cuiusque unc. i. zingiberis sextantem. petroselinum unc. i. mellis sextarium. i. Liquida ad compagem crassam decoquito, aridaq; inspergito, ac cochlearium unum aut alterum exhibeto. Efficax est ad tardas concoctiones, ac inflationes, itemq; colicos. Vinum autem scybelites est, quod sua sponte ex passis uuis destillat, utpote uinum ultro effundentibus uuis. Sales Iamblichii.

Salis ammoniaci libram unam, salis cappadocici sexuncem, piperis quadrantem, zingiberis quadrantem, seminis cnici scrupulos. xviii. seminis erucæ scrupulos. xvi. ammii scrupulos. xviii. hyssopi scrupulos.

N O N V S.

504

ios. xviii. silphii scrupulum. i. cacuminum thymi, phylli, seminis apii, petroselinum, cuiusque scrupulos. xviii. origani unc. i. Contundito ac cribrato, indeq; dimidium cochlearium, cum ouis sorbilibus, aut cum pituita ieiunis exhibeto, potes & cum carniū aut piscium liquamento exhibere, aut quomodocunq; tandem uelis. Huius medicamenti auxiliarem facultatem nemo pro dignitate laudare potest. Quare ut breuiter dicam, ad frigidiores temperaturas non resperias aliud pharmacum, quod conuenientius crudos humores concoquat: unde & colicis prodest, uentrem citra molestiam mediocriter mouens. Sales Poletis, aluum emollientes, pituitam à capite dissoluentes, per palatum transpirantes, reliquasq; distentiones attenuantes. Salis torrefacti splendidissimi drachmas. cxliiii. floris chamæmeli aridi & contusi trientem, coryzæ tenuis trientem, calaminthæ montanæ trientem, radicis eryngii montani, origani, cuiusque trientem, silphii trientem, piperis trientem. Contusis & cribratis utere. Sal dodecatheos, hoc est duodecumanus, seu duodenarius. Hyssopi trientem, pulegii quadrantem, cumini sextantem, ammii unc. i. salis torrefacti uncias triginta. Contundito & cribrato, proq; quotidiano sale, utcunque placet, utitor. Qui enim eo assidue utitor, nullis morbis per omne uitæ tempus infestatur. Præcipue tamen caput alleuat, & uisum acuit, pituitamq; in thorace congregari non sinit: concoctionem bonam operatur, & mesentericas maxime uenas ab obturatione liberat, & renes repurgat. Quidam & origani sextantem adiiciunt. Ego uero semper spicæ nardi unc. i. annecto. In hys me amplius piperis unciam. i. addo. Ad eos quibus alimentum in uentre acescit, utiliter hoc remedium adhibetur. Piperis drachm. iiii. seminis anethi drac. i. cumini drachm. iiii. contere, ac exhibe cochlearium ante somnū ex uino diluto. Embamma optimum

S E R M O

ad intestus, concoctionem adiuuans. Cumini, piperis, foliorum rutæ, mentæ uiridis, anethi uiridis, cuiusq; drac. iiii. pulegii sesquidrachmam, salis unc. i. gari albi cochleare. i. mellis cochleare. i. utere, ualde enim commodum existit. Postea, concoctioni ualde commoda: Cyrilli Archiepiscopi. Pulegii, seminis foeniculi, seminis apii, cuiusq; scrupulos sex, caroi, sesquicrupulum, seminis coriandri sesquicrupulum, baccam lauri unam, cyperi, folii malabathri, coiti, cuiusq; scrupu. i. salis sexuncem, aceti sextarium. i. Sicca contundito & cribrato, acetoq; amixta ad paucas horas macerato, ac utitor.

De crapula, Philumeni.

Cap. XXV.

Cruditates ex uino multo obortas, crapulas apellamus, easq; consimili methodo tractamus, quali ad difficultatem concoctionis prescripta uti solemus. Itaq; his qui ad frigida potum adsueuerunt, aliasq; stomachum habent æstuosum ac exustum: aqua frigida puræ cyathi duo aut tres per interualla ad absorbendum exhibendi sunt. post uero per somnū meridianum turbationibus depulsis, cōfestim eos in balneum inducemus, prolixioreq; exudatione procurata, ab aqua tepida haultu ipsos uomitum facere cogemus, aut digitorum tantum immisione eundē lauessemus. Deinde prædictos cibos exhibebimus, diutius ac paucius addito potu, donec caput à grauitate liberetur. Statim uero à principio caput ex olei omphacini fomento irrigetur. Sequenti autem die bonæ concoctioni consulatur. Optimum autem fuerit, si quis uinum absinthites ad plures dies à bilneo præbibat, itemq; post matutinas deambulationes. Prodest & acetum scillinum absorbere. i. mystri mensura: deinde in quiete breui sanè tempore degere, atq; ita ad reliqua faciendâ procedere, quem ad modum in capite De cruditate est prædictum.

Quæ cura aluo adstrictæ adhibenda: Gale. Ca. XXVI

Recrementorum

NONVS.

505

Recrementorum iuxta uentrem retentio, aut propter acceptos cibos ac potus contingit, aut propter uentrem ac intestina. Et propter cibos quidem, aut ob ciborum ac potuum acceptorum tum qualitatem, tum quantitatem, aut propter ordinem, & utendi modum contingit. Ob qualitatem quidē, si acerba & austera ac sicca temperatura & commixtione consent, ea quæ accipiuntur. Ob quantitatem uero, si plura aut pauciora & citra conuenientem exhibeantur mensuram. Circa ordinem autem retentio excrementorum contingit, si arida & acerba prius, humilitas uero pinguior & dulcia postea ingerantur. Circa modum uero utendi, si bis cibum accipere cōueniat, & semel omnem assumat. Quæ uero circa uentrem ac intestina consistit recrementorum retentionis causa, ea & ex natura ipsorum, & ob acquisitionem contingit dispositionem. Causæ itaque circa naturam ipsorum sunt uitiosæ corporum constitutiones. Octo autē existunt uentris acquisitionis intemperaturæ. Quatuor quidē simplices, caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas: reliquæ quatuor commixtæ, caliditas simul cum humiditate, caliditas cum siccitate, frigiditas mixta humiditate, frigiditas mixta siccitate. Oportet autem unamquamque intemperiem in eam magnitudinem excedere, ut euidenter excret uiam facultatem imbecilliorē reddat, aut in uentre solo, aut in gracilibus intestinis, aut etiam crassis, aut simul in omnibus prædictis, quæ ad modum in uoluulis fieri consueuit. Ad hæc amplius & in febribus aliquando aluus adstringitur, ob acrimoniā uidelicet resiccantibus & consumētibus humores: aliquando autem materia ad alios locos diuersa, perq; illos ipsos exclusa. Sudoribus enim multis per cutem exclusis aluus coarctatur, & stomacho ex fluxione affecto sterco cohiberi contingit: propter inflammationem item intestino recto uicinam, pluraq; deprimentem, uelut est uesica, aut uulua, &c.

A E T.

fff

S E R M O

propter ulcerationem aut dolorem circa eas partes obortam, excrementa recurrunt. In his uero qui à morbo uires recolligunt, uenter cohibetur, propterea quod plurima digestio ciborum in corpus fiat & ob id exiguum & aridum, & quod difficulter excerni potest: stercus relinquitur. Ad hæc etiam uenter adstringitur ob fluxu bilis cohibitionem, quæ ad intestina delabi consuevit: ea ipsa enim in animali, quod secundum naturam habet, consuens intestina mordet & irritat, & ad excretionem excitat recrementorum. Quapropter etiam semper cibo uacuum ieiunum intestinum reperitur, in quod procedit meatus, qui ex bilis fuscepræ uestica bilem ad intestina deducit, atque ob has sane causas uenter adstringitur. Commune autem in omnibus præceptum est, ut causæ noxam inferenti contrariam curationem opponamus. Proprium uero ut secundum singulas causas cuiusque quotidie contraria remedia exhibeamus. Et siquidem ex pauciorum ciborum acceptione homo aluum habeat adstrictum, plures simulque humidiores ei offerantur: si uero si cioribus sit usus, humidiores quidem dentur, non autem multi. Si uero autem & acerbi cibi retentionis fuerint causæ, dulces & pingues exhibeantur. Si uero ob permutatum ordinem adstrictio fiat, in eum qui conuenit, reducat, si uero semel cibum accipiendo, quum bis id facere oportuerit, uenter cohibeatur: non solum bis, sed & sæpius convenientes cibi dentur. Eodem etiam modo recentes intemperaturæ per contraria curentur: ita ut exiccata corpora humedemus, humecta uero resicemus, & calefacta quidem refrigeremus, refrigerata uero calefaciamus, atque in coniugatis siue mixtis qualitatibus eadem iuxta proportionem faciamus. Cohibita autem quæ ad intestina defluere consuevit bile, aut ob crassitudinem, aut ob biliosorum meatuum obturationem: extenuatoria dicta utendum est. Similiter autem omni conatu instare & re-

N O N V S.

506

niti oportet, ad reliquas alui adstrictæ causas tollendas, atque uiscerum quidem inflammationem soluemus, ubi per ipsam cohibitio contingat, materias uero ad intestina conuersas deducemus, siquidem alio proreptat: qua autem medicinali materia id fieri possit, in simplicium pharmacorum Sermone est prædictum in principio huius tractationis, atque in eo qui hunc sequitur De purgantibus pharmacis inscripto. Communis autem omnis quomodocumque euenit, adstrictio alui curatio talis est. Ex decubitus figuris credior eis conuenit, & ad sinistram latus reclinatio. It silentium quidem ac quies uentrem cohibent, motus autem & deambulatio impellunt. Paucus potus, & non præpotare, neque inter medios cibos potum accipere, uentrem resicant: præpotatio uero & multa potio stercora humectant. Somnus concoquit, & recrementa fluida facit: uigilia uero materias distrahunt, & suspensas tenent. Plurimum autem ciborum qualitates possunt, quare eas quæ uentri gratæ sunt exhibere oportet, quanquam omnino melius fuerit absinthii succum dare, aut ex aloë catapotia deuoranda. Quibus si nihil proficimus, duris quæ adhuc stercorebus insidentibus, & lumbis aggrauatis, circumsensque & inflato uentre superiore, humectantibus immorari cibus absurdum. sæpe enim lapidis modo recrementa indurantur, & in intestino recto condensantur, quare accepti cibi stomachum quidem & uentrem humectant & effoeminant, ad intestinum uero rectum peruenire non possunt: ut inde alia quædam molestia consequantur. Melius igitur in istis fuerit aluo pituitæ succum per clysterem infundere, ammixto oleo & melle, aut maluæ aut fœni græci uel fursuri decoctum similiter cum oleo & melle: utendum etiam glaudibus ac illitionibus sedis. Alumen autem liquidum melle tritum donec indurefeat decoquitur, ex eo quæ sedes illinitur, & facile quidem plurima stercora pro-

S E R M O

leſtat, quanquam inde aliquandiu dolore afficiantur. Optime autem facit & cythmini ſuccus cum melle illitus, & in tomento quoq; appoſitus. Mercurialis etiam uiridis contrita, & ad glandis modum redacta, exſiccatur & ſupponitur, ualdeq; commoda exiſtit.

Alia glans, purgatoriâ uim habens. Comæ abſinthii contuſæ ac cribatæ drac. iiii. nitri drac. iiii. elæſterii drac. i. melle cocto excipito, glandesq; informato ac ſubindito: fomento tamen prius ad locum adhibito. De his autem abſolutiſſime in tertio huius traſationis Sermone eſt prædictum, ubi etiam phar-maca purgantia quæ circa umbilicum illinuntur, deſcripſimus, eorumq; etiam quæ per os exhibentur ac uentrem emolliunt, tum ſimplicium, tum mixtorum reſmediorum mentionem fecimus, quare ſuperfluum exiſtimo hic de eis producere ſermonem. Abſinthiati emollientis utilis apparatus. Colti unc. i. ſpicæ nardi ſcrupulos. iiii. folii ſcrupulos. iiii. maſtiches ſcrupulos. ii. mellis ſextarios duos, uini ſextarios decem.

Abſinthatum bonum, emolliens, & dulce. Siſoſnos unciam unam, floris iunci odorati ſcrupulos. vi. maſtiches ſcrup. xii. folii ſcrup. ii. ſpicæ nardi ſcrupu. ii. mellis ſextarium unum, uini ſextarios quinq;.

Abſinthatum amarum pituitofis magis conueniens.

Agarici, folii, amomi, ſpicæ nardi, caſſiæ, cuiuſque ſcrupulos tres, coſti ſcrupulos. ii. roſarum ſecarum ſcrupulos. ii. aloes ſcrupulos. vii. maſtiches ſcrupulos duodecim, mellis ſextarii. i. uini ſextarios. v. Aliud, atra bile abundantibus, & pituitofis ſimiliter commo-dum. Folii ſcrupulos. vi. ſpicæ nardi ſcrupulos ſex, agarici ſcrupulos quatuor, epithymi ſcrupulos. xii. maſtiches ſcrupulos. xii. aloes ſcrupulos quinq;, mel-lis ſextarium unum, uini ſextarios. v. Aliud opti-mû. Folii, ſpicæ nardi, caſſiæ, amomi, cuiuſque ſcrup. iiii. coſti ſcrup. iiii. agarici ſcrup. iiii. maſtiches ſcrup. ix. aloes ſcrup. xii. mellis ſextarium. i. uini ſextarios quinq;.

N O N V S.

507

De inflatione: Galeni.

Cap. XXVII.

Inflationis principium cibus male concoctus exiſtit. Contingit autem flatuum generatio in uentre, ex humorib. in ipſo pituitofis, aut ex cibus in uapores per mediocrem caliditatem reſolutis. Perfecta enim frigiditas nullum omnino uaporem efficit, propterea quod neq; omnino attenuat, neq; conſumit, neq; diſſoluit etiam ipſum cihum: uehemens autem caliditas cibum attenuat, ſi ſtatuofa natura exiſtat, & tunc ſane nebulofus ſtatus generatur, uerum paucus, adeo ut per unum aut alterum ruſtum euacuetur. Mediocris uero caliditas minoris efficaciz exiſtens, cibos quide diſſoluit, non autem perfecte conſumit: unde ſane ſtatus generatio contingit. Vna autem eademq; ratione quem ad modum extrinſecus frigidiſſime & a quiloſnares in hyeme conſtitutiones, & calidiſſimæ æſtatis tempore conſiſtentes, purum aerem reddunt: quæ uero inter has mediæ exiſtunt, nebulas gignunt: ſic eodem plane modo, in animalium corporibus, neq; in extrema caloris debilitate, neque quum uehementer calor imaleſcit, ſed quum inter hos exceſſus medio modo habet, ſtatuofum recrementum generatur, atq; hoc ipſum ubi per ſtomachû excluditur, ruſtus ope-ratur: per ſedem uero aut ſrepentem, aut abſq; ſtrepitu ſtatum. Quum uero neq; per os, neque per ſedem excernitur, inflationem appellatam producit. Ar-ethigenis. Accedit iſteſtis ſtomachi grauitas & diſtenſio, multosq; ſollit tanquam in ipſum ſolum do-lor imitatur: etenim multum ipſum aliquando quide iuxta totum peſtus, aliquando uero retro iuxta col-um ac doſum, atque ipſa uertibula irruit: ſæpe autem & utrinq; occupatos tenet: aliquando autem & timorem circa os uentris efficit, ruſtusq; inanes ſunt modice alleuantes inhibitiq; ſtatum qui per aluum excerni conſueuerint. uecumbit autem & tumor ipſe iuxta uentrem, ad manuum impoſitiones ſubla-xus

cedens. Quibusdam eorum & dolores accidunt, & appetitus perditiones, ac capitis dolor: si uero ante perfectam restitutionem cibum accipiant, amplius membra ipsa inflantur, & cum dolore amplius distenduntur, qui sæpe ad claviculam usque deferitur ipsa quoque scapulas ac uniuersam spinam, ultra hoc quod & rursus cohibentur, ut aliqui iam non dissimile quiddam suffocationis se perpeti estimarint. Leuantur autem alimeto inferne subeunte, & flatibus siue per ructus siue per intestina exclusis. Eos igitur qui non ita diu ante cibum sumpserunt, primum uomere præcipe: deinde uero fouere oportet cum lana in fasciculum conuoluta & leuiter calido oleo madefacta. Si uero dolor urgeat, fomentum fiat per uescam bubulam aqua & oleo calidis semiplenam. Glandes quoque confidenter & citra dilationem supponendæ sunt, ex rebus satus prolestantibus informata, uelut est ruta semen & cuminum æquali pondere cum melle coctis, ac modico nitro coacta. Inedia etiam affectioni necessaria existit, per unam quoque atque alteram horam tempore irritationis, irrigationes ex oleo conueniunt, in quo absinthium, ruta, & anethum sint decocta. Lana uero conuoluta cuminum tritum, aut apii semen, aut fisonis magis inspergatur. Deinde & cucurbitæ adsumantur inanes inuictæ, & cum multa etiam flamma admotæ. Perseuerante autem diutius affectione, cataplasmata ex semine lini, ordeacea quoque & liliacea farina imponantur: ex cumino etiam trito, semine quoque anethi, aut apii, aut fœniculi, aut chamaelæ, aut tragopogani, aut centaureæ comæ, aut eryngii semine, uel radice: ex hydromelisse etiam & oleo in quo ruta, baccæ lauri, & melanthium sint decocta. Ammiscendum est & bitumen, oleum quoque laurinum. Si uero inflammatio una cum inflatione adest, pro calefacientibus ea quæ relaxant ammiscere oportet, uelut est anethum oleo incoctum ammixto adipe gallinaceo aut anse-

rino. Cibus uero frumentacei generis sit & paucus: post multum etiam assumpti cibi tempus, potus tandem præbeatur: à cibo fricationes extremarum corporis partium adhibeantur. Alius uero tum per cibos, tum per aloen subducatur. Cerata etiam imponantur ex oleo apparatus, in quo cucumeris syluestris radix sit incocta. Ad finem uero malagmatis utendum, quæ ex seminibus aut lauri baccis constant. Marciani irrigatio siue fomentum, ad eos qui ex morbo circa septimum transuersum inflationem habent, & murmura circa interiora, aut quibus uiscera inflammata sunt, aut inflantur. Ruta uiridis trientem, fœni græci sexuncem, meliloti trientem, absinthii trientem, fœnum græcum in pauca aqua die unum præmacerato: deinde reliquis ei adiectis, atque olei sextariis .iii. affusis, ad non fumantem ignem decoquito, percolato quoque, ac in eo lanam conuolutam quam plurimam madefacito. Si uero dolor intensus datur, in solium ex oleo apparatus eos imponemus, si tamen nihil id fieri præpediat, althææ itaque radicem, lauri folia, fœnum græcum, pulegium, rutam, in aqua decoquemus, & oleo ad decoctum affuso, eos inscindere faciemus: quod ubi feliciter processerit, cibum accipiant, panem ex aqua, & pisces teneras carnes habentes. Qui uero se iam reuolunt, diuina restituentis uiribus apte utantur: sinapismis quoque & cucurbitulis cum multa flamma post exercitia admotis, uomant. Si uero fixa perseuerauerit accessio ipsa, tempore exacerbationis cataplasma ex sinapi imponendum est, & paulo post aloes drachma una propinanda, aut smyrni semen ex uino. Aristolochia autem longa siue rotunda drachmæ pondere potata statim dissoluit, & tarde concoquentes iuuat: quod & calamintha decoctum, aut etiam polium decoctum cum melle modico & paucissimo pipere tenuissime trito, facit. Cuillus autem talis uisus & potatus tormionibus ac inflationibus medetur. Aut rhamni folia uio-

S E R M O

ridia trita in pastillos redige, eosq; in umbra exsiccato
 tos drachmæ pondere exhibe: nō febrientibus, cum
 uino diluto, febrientibus uero, cum hydromelite. Fa
 cit & ad uoluulosas affectiones, omnesq; inflatiuos
 dolores miro modo: per ructus enim ac flatūs infero
 ne prodeuntes discusso & resolutō malo sanī fiunt,
 inquit Dioscorides. Vtile etiā eis castorium ex pos
 sca bibitum existit, drachmæ pondere acceptum. Idē
 quoq; forinsecus cum oleo sicyonio impositū, etiā
 si cum torminibus & inflationibus prædictæ affectio
 nes contigerint, eas sanat. Acetum uero scillini tum
 ante, tum post cibum absorbeant, aut ante somnum.
 Apparatur autem simplicissime hoc modo. Scillæ
 repurgatæ & dissolutæ libras. v. aceti sextarios. xlviii.
 sub caniculæ ardoribus ad dies quadraginta insolato,
 ac utitor. Oxyporion etiā quod cito penetrat eis
 conueniens est huiuscemodi. Foliorum rutæ drach.
 xxxii. cumini drac. xiii. ligustici, caroi, seminis apii, pi
 peris, zingiberis, helenii, nitri, cuiusq; drac. viii. exhibe
 be cochlearium quomodocunq; uelis congruenter.
 Exhiberi etiā potest ad noctem ex tribus piperis ge
 neribus pharmacum, erui magnitudine: robustioribus
 uero, Ægyptiæ fabæ. Aluo autem adstricta citra
 dilationem clyster infundendus: balneo uero ex inter
 uallis utendum est tempore remissionis. Præfricent
 autem istis tum dorsum, tum stomachum, consper
 gantq; nitro assato: soliis etiā calidioribus utantur,
 & à balneo cibū detur, minime inflans, & post om
 nem cibum uinum meracius exhibendum. Cibus au
 tem ipsorum diuidatur, ita ut in prandio tertiam, in
 cœna uero reliquas duas accipiant partes. Fruētium
 uero atq; olerum humidorum esum semper habeant
 suspectum. Multum autem potum tanquam infestis
 simum hostem deuient.

De uoluulo: Archigenis. Cap. XXVIII.
 Voluulus, adfectio est intestinorum, letalem do

N O N V S.

519

lorem inferens, causa adfectionis, continua ciborum
 corruptio existit, præsertim si multi accipiantur, uas
 cūq; & ad quos non adfueuimus, & maxime ex pin
 guibus caribus. Oboritur etiā ex plaris quibusdā,
& frigore uehementi, & ex acernata frigida potione,
maxime si ab exudatibus accipiatur. Contingit & his
quibus intestinum in scrotum una cum stercore dela
psum est: indeq; uiolenter retruūm, ex eoq; inflam
 matum existit. It etiā ob ueneni potionem, & ob
 induratum stercus circa tenuia intestina in partem, in
 uno loco dolore tanitente circa tenuia uidelicet in re
 ctina, ut admota manu durities tactui succumbat, quā
 adfectionem thordapsum ueteres uocant, hoc est,
 intestinorum emollitionem. Et multi sanē ex dolore
 statim intereunt. Aliis uero inflammatio suppuratur,
 rursumq; intestinum ipsum denigratum ac putresc
 tum excidit, eoq; modo deficiunt. Familiaris autem
 hæc adfectio ætati puerili est, euadunt tamen natura
 lis beneficio humiditatis. Senibus uero non ualde fa
 miliaris est: si tamen ipsi hanc adfectionem incidunt,
 fere nunquam conualescunt. Accedit ægris dolor cir
 cūuolutus, stomachi nimia humectatio, exolutio, ru
 ctus inanes nihil alleuantes, murmura intestinorum
 cohibitio perfecta stercoris & flatuum. Si uero inten
 datur adfectio, omnia sursum ferantur, ob idq; & uo
 mitus pituitæ ac bilis accedunt, frigiditas totius cor
 poris, dolorq; plurimis etiā spiradi difficultas. No
 ritur autem amplius sudor frigidus, urina difficul
 tas, podex ita adstrictus, ut neq; specilli extremum su
 scipere possit: aliquando & stercus uomitu reicitur.

Siquidē igitur cibus crudus uentri insidere uideat
 tur, aqua mulla cū nitro exhibita uomere cogemus:
 deinde rursum aquā calidam purā dabimus ut mor
 dacitas obtundatur. Si uero nihil crudorum ciborum
 in uentre contineatur, omni conatu enitendum est,
 quo tum flatum tum stercora infra trahatur: idq; per

* morbum uinum sufflans
 labat nōq; uino muni.

S E R M O

glandes illitionesq; & clysteres, magna diligentia in singulis adhibita perficiendum. Glandes itaque conueniunt ex semine rutæ & nitro, cuminoq; ac melle. Valent etiam quæ ex brassicæ cauliculis apparantur cum melle coctæ: ex profundo enim attrahunt. Cæterum glandulas longiusculas facere oportet, quæ adstrictiorem internam ani partem sphincterem Græcis appellatam, transire queant, quibus appositis, po-
 dex per spongas calidas foueatur, quibus sanè cy-
 clamini succus utilissime excipitur, quanquam cum melle etiam ac nitro idem illitus efficaciter opitula-
 tur. Idem facit centaurea cum melle & nitro: uerum in his conandum ut quàm penitissime illinantur. Per clysterem autem oleum infundatur, in quo cuminū, ruta, althææ radix aut folia, foenum græcum, cen-
 taurea, cucumeris syluestris radix, sint decocta: adiu-
 ciatur autem & butyrum, & resina terebinthina, ut in-
 de crassitudo infuso ipsi accedat, per ampliorem etiam fistulam largius infundatur, iuxta corporum rationem aliquando usque ad duarum heminarum
 mensuram. Cuius & clysteres ex prædictis appare-
 tur. Probe facit & syluestris cucumeris radix contu-
 sa, & in aqua satis diu decocta absinthio adiecto: si-
 quidem ad decoctum ipsum mel & nitrum, oleumq; am-
 mittereantur. Si uero sterco durius intestinis inside-
 re coniectarius, aut inflammationis obstructio adsit, althæam ac foenum græcum cum caricis decoque-
 mus, butyroq; & anethino oleo plurimo ad deco-
 ctum adiecto, per clysterem iniiciemus, & quamdiu
 quidem queant, retinere præcipientur. Optimum
 autem infusum hocce est. Bituminis drachm. iiii.
 nitri drachmam unam, aloes unciam unam olei rutæ
 cel. dodrantem. Commodum est etiam cuminum,
 rutam aut absinthium cū oleo coquere, deinde per
 colato modicū salis iniicere, aut opoponacis drach-
 mam unam, aut galbani drach. iiii. Pro sunt & caricæ

N O N V S.

510

ac ruta in oleo decocta. Eiusmodi autem infusa ante cibū infundere oportet, & maxime quod ex asphal-
 to apparatur: urgente uero malo etiam à cibo. In so-
 lutum etiam aqua & oleo refertum desiderare eos con-
 uenit: in aqua uero althæa, ruta, & conyza decoquan-
 tur. Fomenta quoq; adhibenda sunt ex furfuribus, &
 per pyriteria phacota, id est, uaporatoria uasa lentio-
 culata, & per uesticas bubulas ex oleo semiplenas. Cæ-
 terum ueniunt etiam fomenta ex lanis oleo madefactis, in
 quo cuminū, anethum, ruta, conyza maxime parua
 & nasturtium sint decocta. cuminum quoq; per se tri-
 tum uentri inspergendum est, deinde lana imponen-
 da. Conuenit enim ab irrigationibus incipere, ipsisq;
 etiam inter cataplasmata uti. Cataplasmata uero ex
 melle sint apparsa, aut hydromelite meraciora: assu-
 mant autem semen lini, foenum græcum, pollinem
 hordeaceum, loliaceam farinam, & fabarum. Infa-
 ciendum est etiam ipsis plurimum rutæ & cumini, a-
 nethiq; semen aut apii, aut rutæ semen siccum: insper-
 gantur autem hæc crassa, & post impositionem cale-
 fiant, posteaq; assidue permulentur. Post hæc cucur-
 bitæ affigantur, primum quidem ad remotos locos,
 inanes: deinde ad ipsos etiam dolore affectos, scarifi-
 cationesq; profundiores fiant, saleq; impasta uulnus-
 scula conspergantur, quibus postquam cicatrix fuerit
 obducta, malagmate ex seminibus utendum, aut eo
 quod ex lauri baccis constat. Potus eis conueniens est
 anethi decoctum. Est enim usitatum & accommodum.
 A potui panem in aqua feruentem conice, eiusq; frus-
 ta calida confestim edenda præbe. Hoc enim modo
 seruabitur, etiam si iam insit ei suffocationis pericu-
 lum. Oribasius autem inquit: Anethum in aqua &
 oleo decoquatur, atq; ita bibatur, deinde frusta panis
 ex aqua ferueti præbeantur. Mirum in modum enim
 inde iuuantur, inquit, etiam si iam sterco uomant.
 Ruta etiam ac cuminum trita & potui inspersa com-

S E R M O

modi existunt, & sinapis arida trita inspersa. Commodu-
m est etiam malua semen tritum ac potui insper-
sum. Balsamum quoque non adulteratum, in potu uti-
le existit. Alius potus. Bituminis drachmas qua-
tuor, cum modico nitri contere, & ex aqua bibenda
confidenter praebe. Alius. Radicis panacis drac-
m.ii. nitri drachm.i. cumini drachmas.iii. excipe melle, &
nucis ponticae magnitudine ex aqua calida praebe.
Alius. Castori, anisi, piperis, cuiusque tales partes
commisce, atque inde sesquidrachmam ex aceto mul-
so praebe. Asclepiadae potus, qui & recrementa mul-
ta soluit. Elaterium sufficienti terebinthina exceptum,
in cataponaque redactum, deglutitum praebe, aquamque
insuper bibendam. Aliud ad uoluulum remedium,
quod uentrem soluit: confert etiam anhelosis, sple-
nicis, aquae inter cutem, ex lapide laborantibus, urinae
difficultati, paralyticis, tremoribus, comitialibus, uolu-
lue strangulationi, mensesque ducit. Medullae scillae
crudae, ammoniaci thymiamatis, iridis, cuiusque dra-
chm. l. galbani drachm. xxv. opopanax drachmas. xii. Scillam
seorsim cotere, deinde ammoniacum cum acerrimo
aceto tere: postea etiam galbanum & opopanax, si-
mulque mixta omnia in catapotia redige: ex quibus
drachmam unam deuorandam praebe, & uinum dis-
lutum insuper bibendum, aut aquam mulsam, aut ace-
tum mulsim. sit autem liquoris mensura cyathorum
quatuor. Concoctionem adiuuat, si ante cibum deuo-
retur, ultra hoc quod alium facillime soluit. Felici-
ter usi sumus, inquit Archigenes, ad uoluulos absque
inflammatione, hiera nostra ex colocynthide potere
drachmarum duarum, aliquando etiam trium in ca-
tapotia redacta. Aut enim in uomitu reicitur ipsum
pharmacum cum multa bile ac pituita, aut infra ad
intestinum progressum omnes causas adfectionem
operantes secum subducit. Coloribus uero persequen-
tibus, & maxime quibus infusi clysteres non infra

N O N V S.

511

minus prodeunt, etiam ea quae dolorem leuant exhiben-
da, itemque conuenientes antidoti ante somnum.
Communissima igitur & optima, ea quae ex piperis
bus constat, & Andromachi ex uiperis theriaca exis-
tit, post eam uero quae Mithridati nomen debet. Pro-
prie autem in his colicae antidoti faciunt, qualis est uel
in primis quae zopyrios, & quae Paonia appellatur,
quarum descriptiones in. xiii. Sermone continentur.
Si uero a uenenofo pharmaco quis in uoluulum in-
cidat, aquam tepidam multam bibendam dabimus
uomereque cogemus, deinde oleum calidum in potu
dandum, aut pingua iuscula, ut rursus uomant ex mo-
derato eorum potu. deinde ita parumper quiescant,
& statim postea theriacem accipiant cum uino dissolu-
tam. Cibi eis exhibeantur boni succi: alius uero lacte
scisso euacuanda. In eo autem uoluuli genere, quod
chordapsium appellari diximus, in quo in uno loco
dolor innititur, ut admota manu durities & tumor ta-
ctui succumbat, circa tenuia uidelicet intestina, subitum
periculum instat, ut plurimum tertiam aut quartam
horam non excedens: quando uero ad suppurationem
inflammatio uergit, aut longior remoratio contingit,
neque ea fere citra periculum existit, quanquam sint qui
ex eis sunt seruati. Venae igitur sectio ante localia re-
media assumenda est, deinde cucurbita & reliqua cu-
ra quae ad modum in inflammatione fiat. Danda ue-
ro & his assidue ex uiperis theriaca cicercis parui ma-
gnitudine ex aqua calida insulum etiam immittendum
ex his quae inflammationibus conducunt, uelut est foen-
nigrum & maluae decoctum, cum oleo & butyro. In
potu exhibeatur rosmarini decoctum, florisque iuncti
odorati, mei, foeniculi, & maxime omnium anethi.
Probe etiam ad eos facit, foliorum rhamni uiridium
tritum, & in pastillos redactorum, exiccatorumque
dracm. ex calida aqua exhibita. porro ex conuulsione
aut ruptura obortos uoluulos uenae sectione curare

S E R M O

oportet, locosq; ubi dolor insignitur profundioribus fissuris impactis scarificare & diducere, linitisq; succidis irrigare: antidotos etiam dolorem leuantes bibendos præbere, uerum clysteres omnino deuitare. Si uero uoluit propter itestini in scrotum delapsionem contingit, confestim tentandum est, ut decubito sursum uersus uergente adornato, delapsum intestinum ad inguinum partes retrudatur, atque post leniter citra uolentiam ac compressionem, ligamento adhibito contineatur. Si uero iam ex compressione inflammatio oborta sit, torminaq; ac inflationes accedant, etiam hos ipsos uenæ sectione curandos censeo, in mediaq; ad tertium usque diem seruandos. In principio uero lanas succidis ex uino & oleo madefactis irrigandos: adhibeo postea etiam cataplasmate crudæ hordeaceæ farinæ. Aliquando autem & inflammata partes commodè per ambitum scarificantur, per althææ quoque ac fœni græci decodum & oleum utiliter irrorantur ac disperguntur.

De his qui ab acri humore colî dolore infestantur: Galeni.

Cap. XXIX.

Quibus in colo & intestinis acris & mordax insidet humor, hi à calidis cibis ac pharmacis itemq; infusis læduntur, & a cibis abstinentes magis irritantur. Melius autem habent ex temperamentum indurcentium & mordacitate carentium usu. Tenuis enim & acres humores uehementissimum inferunt dolorem, aliquando uero & conuulsiones, maxime ubi circa os uentris fuerint aggregati. Accedunt quoque & animi deliquia, & humiditates sudoris frigida. Hoc itaque modo affecti, calida potata ac uomitu reiecta, biliosum humorem excernunt, quiq; etiam ærugini aliquando in colore similis existit. hic quidem igitur humor ubi in uentre constiterit, mordens, & animi deliquia inferens, per uomitum ex purgare ipsum oportet, ubi uero in intestinis aggre-

N O N V S.

512

getur, per sedem infundere conuenit ea quæ humores eluere atque citra mordacitatem repurgare possunt, cuiusmodi est pisanæ succus. Cibi uero boni succi & qui non facile corrumpantur eis exhibendi, attenuantibus & calefacientibus uitatis. Oportet enim infestantem humorem aut euacuare, aut temperare. Exempli uero gratia mentionem faciam quorundam à nobis curatorum. Quidam etenim quædraginta annorum, qui colicus esse putabatur, à perfusionibus & fomentis, cataplasmatibusq; & acrioribus infusis non modo non iuuabatur, uerum & magis exacerbabatur, & ubi mel cum pipere accepisset, extremum dolorem incurrit, & ubi fœni græci succum cum melle sumpisset, plurimum fuit irritatus. Coniurationem igitur feci, mordaces in ipsis intestinorum tunicis imbibitos esse humores: non facile corruptibiles ei exhibui cibos: deinde ubi uidisset eum minus à dolore infestari, uitati humoris purgatione ei opus esse cognoui: ceterum pharmaco ex aloë amaro hominē acruatim purgare minime ausus fui: nimirum ob dolorem ac indigentiam, temporisq; diuturnitatem uiribus attenuatis. per interualla itaq; mediocria paulatim purgatione per picram ex aloë facta, in paucis diebus ipsum perfecte sanauimus, nullo altero remedio admoto. Alter quidam adolescentulus, accepta scamonia purgatus est, quumq; purgatione accepti satis multum fuisset euacuatus, illa maxime membra quæ prius habuit imbecillia morsu infestata sensu, ut inde quasi fluidam quandam & dolorosam circa intestina haberet affectionem. Itaq; & hic curauimus, colica remedia relicere iussimus, & ex halica cum aqua calida decocta nutrirî, granis mali punici simul incoctis. Quumq; tota nocte absq; dolore dormisset, mane exhibuimus ei rhois succi dilutionē bibendam: ubi qua ulcerosa adfectio circa intestinū esset oborta,

S E R M O

eam adstringeret, siue quippiam ex superioribus partibus ad affecta influeret, id ipsum repelleret. In prandio etiam halica similiter cum mali punici acinis & aqua decocta uti iussimus. In uesperam uero panem ex uino quopiam austero ac ueteri madefactum dedimus. Concessimus etiam ut ex austeris fructibus pro libitu, modice tamen, caperet. Tertia autem die quum eodem modo fuisset refectus, in quarta hausta theriaca perfecte sanus euasit. Alium autem quendam similiter affectum ætatis tempore quum plurimum sitiret, eodem uictu curauimus, ampliusque frigidum potum ei indulgimus. Ceterum euacuato humore, & remanente adhuc dolore, ad stupefacientium usum confugere oportet. In huiusmodi enim affectionibus non solum quod sensum stupefacit, sed & quæ humores tenues inspissant, caloremque refrigerant maxime opitulantur.

De his qui à frigidis & pituitosis humoribus colli dolore infestantur. Cap. XXX.

Quum uero crassi & lenti fuerint humores, qui doloris causa existunt, nequaquam stupefacientia erunt offerenda: etenim alleuantur quidem ex eorum usu, ob sensum uidelicet stupefactionem, uerum rursus peritus inde habent, quod amplius per ipsa humores inspissantur, & difficulter omnino excerni possint. Atque qui nausæ unâ cum uomitibus magnæque & frequentiores illis oboriuntur. Vomuntur autem pituitosa & corrupta, retinentur excrementa adeo ut ne flatus quidem excernatur, neque ructus etiam procedat. Sæpe enim ueluti sursum reuoluitur dolor, ac plurimum occupat locum: aliquando uero ex loco ad locum digressus uehementius augetur. Manifesta uero cognitio colli affecti est, quando aliquando quidem altius dolor infestat, quam pro renum situ, aliquando autem longe inferius: si enim iuxta renum situm dolor innitatur, atque id in uno loco cum dolore ac grauitate, renum

N O N V S.

113

renum affectionem eam esse censendum est. Consideranda autem ad hæc urina: aquosa enim & pura in principio à nephriticis minguntur: quem ad modum in sequenti tempore subsidentiam habentes asperam, deinde exquisitè arenosam. In colicis uero etiam si egerat aliquando uenter, tamen flatuosa excernit: sæpeque stercorea aquæ inuehantur bouum stercorebus compage non absimilia. Contingit etiam quandoque humorem aliquem frigidum cum ipsis excerni, quo facto confestim melius habent. Per fomenta autem & cataplasmata nephritici quidem doloris mitigationem accipiunt, laxatis uidelicet iuxta obstrudum lapidem corporibus. Colici uero parum per quidem uidentur mitiores redditi: paulo post uero uehementius intenduntur eis dolores, diffusis uidelicet per adhibitarum fomentationum calorem humoribus, generatisque, flatibus, qui plurimam distensionem operantur. Quomodo igitur oportet dolores ex frigidis in intestinis humoribus obortos curare, ita ut neque uehementibus irrigationibus, neque cataplasmatibus calefiant? A calefacientibus enim diffunduntur & instantur omnes frigidi ac crassi humores, qui intestina distendendo augent dolores. Conuenit itaque ipsos diffecare & concoquere citra uehementem calorem, & per minime instantium usum. In exacerbationibus igitur consimilis colicorum cura fieri debet, qualis ad uoluulosos ex prædicta, irrigationes uidelicet ex oleo rutaceo & sicyonio & anethino, inediarumque fomenta ac cataplasmata, infusa item & glandium admotiones, illitionesque, sedis. Vomitus uero ante coenam, si quis facile uomat, præ omnibus auxiliatur. Vbi uero malum ipsum producit ad plures dies, insessio in solium ex oleo repletum assumenda est: aut si hoc fieri non potest, ex aqua & oleo repleatur, in quibus althæa, pulegium, ac lauri folia, similiaque sint decocta. Fomentum uero siue uaporatio

A E T.

111

S E R M O

nū adhibeatur ex fursuribus & milio, & cataplasma
ta quoq; ad uoluolosos prædicta. Post dies uero se
ptem purgatio ex hiera Archigenis suscipiatur. Lice
bit tamen & non purgare, uerum ab acrimia ciborum
esum inchoare. Quando uero alium ipsum omnium mi
nime inflat, nisi febris adsit confidenter ipsum affere
mus. Sitis autem sequitur acrimia rerum comestione.
Præalleuetur itaque præcedente iustu æger, ubi ad
acrimia rerum esum procedere uolet: aqua q; potu
tatur. Et latu autem uentoso infestante, egregium res
medium cucurbita sæpius affixa, cum largiore flama
ma existit: ut incantationi similem effectum præstare
uideatur, & in quacunque corporis parte apponatur,
confestim à dolore liberare ac perfecte sanare cogno
scatur. Quod si humor quoq; una cum flatu adfuerit,
cuestigio quidem à dolore leuantur. mox uero rur
sus redeunt dolores maxime ubi quippiam peccati
circa diætā fuerit admissum: aut si plus quam oport
uit, calefecerint ipsa membra. Maximum autem si
gnum & hoc tibi fuerit ad affectionis cognitionem.
Ne calefacito itaq; manifeste, sed diætā attenuatoria
utaris. Oportet autem & ante infusorum usum, cucur
bitam dolentibus locis adhibere: indeq; oleo ruta
ceo, & huiusmodi cunctis infusis uti. Multi uero acce
pto clystere uehementer dolent, & uitreo humore ex
creto statim liberantur. Ibre autem ut plurimum ca
rent, siti q; in totum non infestantur. Nascuntur & in
colo lapides, sed raro: quare oportet eos urinā ciente
ribus, & stomacho gratis uti, sanitatisq; tempore etiā
uenam secare, & catapotis ex aloë gratia præseruans
di uti. Quando quidem autem colum ipsum in quib
usdam, debilitatum ex leui occasione, & per inter
terualla quædam dolores inferre consuevit: melius
utiq; fuerit exquisitiore diætā uti, & curam quoq; ad
fectioni conuenientem subornare. Qua de causa ubi
à somno surrexerit æger, uentrem exonerare tentet:

N O N V S.

514

deinde ad deambulationem procedat. Deambulet
autem & hyemis tempore, nisi frigidior sit aer, aut ip
sius debilitas hoc non permittat: idq; faciat in loco
sub dio, aeri exposito, & patenti: primum quidē len
tius, post uero concitatus. Quiescatq; ubi crura inca
luerint fuerintq; delassata. Deinde domum reuersus
bibat aliquod pharmacum affectioni cōueniens, mo
diceq; quiescat: & ubi quotidianæ alicui ac consuetæ
actioni uacauerit, per horam equo uehatur, assidue
ei insidendo: quod si facere non possit, in curru: si au
tem imbecillior sit, per nauigium. Iacens enim uectas
ri poterit, quum omne corpus una cum nauigio cō
moueatur. Post uero ubi molestiam ex uectatione
obortam modica deambulatione excluderit, leni
ter exclamet, aut concinne cum uociferatione proce
dendo legat: deinde rursus modice quiescens ad in
unctionem ac fricationē exuatur. Exercitatione itaq;
facta, & cura admota cibum accipiat circa sextam ho
ram, ut & ad coenam sufficiens interstitium fiat. par
tiatur autem cibos, maioremq; eorum partem in co
ena assumat. Vtilissima enim colicis ciborum partitio
existit: præpotato igitur absinthite uino, panem in cli
bano coctum recentem probe apparatus accipiat
cum oliuis colymbadibus muria conditis, aut paucis
uuar pensilis acinis, aut ficis uiridibus tribus aut quatuor:
deinde à potu, nisi ualde urgeatur, abstineat. Si
uero siticulosus sit, modico potu uehementiæ sitis me
deatur: otioq; & iucunda animi uoluptate fruatur.
Deinde per circuitum affectione repente, deambu
let: ciboq; probe disposito, ad coenā accedat. In coe
na si siticulosus sit, modicum præbibat, & post paruum
interstitium coenat: ex uariis quidem pauca, & como
ditatibus abunde referta. Potus mediū cibū non dis
rimat, sed post ipsum referuetur, qui sufficit etiam po
tus exhibeatur. multa enim potatio inconueniens af
fectioni existit. Non longo deinde à coena interuallō

S E R M O

facto, ad somnum diuertat: & si quidem noctu sitis
urgeat, ei parce medeatur, aqua paulatim absorpta.
Atque de quotidiana quidem diætæ ordinatione ha-
benus. Cæterum paucis subnectam etiam commo-
dos adfectiōi cibos, potionesq; & pharmaca. In unis
uersum Igitur omnia quæ colicis exhibentur attenua-
torix sint diætæ. Panis itaque neq; sit aridus, neq; cas-
lidus, in clibano coctus, aut si is non adsit, in furno.
Olera autem cruda quidem non sunt danda, cocta ue-
ro conueniunt, cichorium, intubum, rarius autem
cauliculi lactuca, cucurbita in calido cinere assata, co-
cta enim stomachum lædit, malua cocta: uerum nihil
horum absque pane exhibendum. Danda etiam col-
ymbades oliuæ cum aceto mulso ac ruta præpara-
tæ. Ab aliis uero abstinendum. Legumina omnia per
se quidem affectioni incommoda sunt. Verū uarietas
tis gratia aliquantum adsumatur lenticula cum beta
colliquata, optimeq; contrita, aut cum ptisana: aut fa-
ba cum ptisana diligenter subacta. Cæterum rarū legu-
minum usum probo, ptisana excepta: comoda enim
hæc est, lapathum cum ea colliquato. Conuenit etiam
falsamentum piscium petrosi locis degentiū: itemq;
limaria non inueterata, nec muria condita. Pipere
autem & ruta cum aceto mulso condita exhibean-
tur. Ex carnibus conueniunt in primis uolucrum, se-
cundo loco piscium numerantur, tertium ordinem
terrestrium carnes habent. In unoquoq; genere om-
nia in consuetudine reprobanda. Inter ea uero quæ pro
consuetudine in cibum nostrum accipimus, uitanda
sunt dura, siue natura, siue ætate talia existant: ite quæ
nervosam ac fibris refertam habent carnem, graueo-
lentiq; ac foetida, & quæ alias mali sunt succi, aut gra-
uioris qualitatē, & pinguis, atq; ea etiam quæ omni-
no macra sunt & infirma, & quæcūq; præ humidita-
tis multitudine diffuunt. Quapropter ex piscibus, hi
qui in fluminibus & stagnis degunt uitandi sunt. Ex

N O N V S.

515

marinis autem, qui in petris degunt, his qui intra pe-
lagi profundum uersantur sunt præferendi. Qui tamē
in profundo maris degunt, littoreis præstant: & lito-
rei rursus, potiores sunt his qui in marinis paludibus
nutriuntur, etiamq; his qui in magnarum urbium sta-
gnis uictum quærunt. Eligendi autem sunt maxime
lupi & aselli mediocri magnitudine: scari autem &
turdi ac gobii tenerrimi quidem sunt, & facillime se-
cedunt: alimentum autem paucum, roburq; corpori
addunt. Scaros autem hic non magnos intelligere
oportet. Mulli autem & scorpii & passeris, nutrimen-
ti quidem ac roboris gratia omnium gratissimi exis-
tunt grauiorem aut omnem habitum reddunt, ut ob
eam causam frequentiores eorū uisum uitare opor-
teat. Murenas autem & loligines, sepiasq; & polypo-
das, omniaq; simpliciter mollia, ut quæ difficulter co-
coquantur, inflationes pariant, noxios humores ge-
nerent, cæseō reprobanda. Ex his uero quæ testa inte-
guntur, squilla omnium minime noxia existit: cancer
turbationem inducit: gammarus autē siue astaco pro
uoluptate fruatur. Ex ostreorum porro genere, pur-
puræ, & buccina reliquis præferenda: deinde pelor-
tides præstant: postea herinacei recentes: deinde quæ
proprie ostrea appellantur: reliqua uero relinquenda.
Ex uolucrum genere, gallinæ omnibus præstantio-
res, sint autem teræ, & in montanis altæ, deinde per-
uices, & palubi, debilis nutrimenti gratia exhibendi,
turturesq; feri ac per agros nutriti & columbæ: Fu-
gienda omnia uolucrum genera, quæ in aquis degunt,
tanquā graueolentia, & quæ superfluitatibus multis
abundant. Ex quadrupedū animantium genere præ-
stant carnes suillæ, tum concoctionis & alimēti robo-
risq;, quod inde corpori accedit, gratia, tum quod fa-
cile secernantur. secundo loco hoedina habedæ: res-
liquæ uero domesticæ fugiendæ. Ex syluestribus & fes-
tis paucæ, uarietatis tantū gratia dentur. Omnes aut

S E R M O

carnes quas exhibere uelis, ad duas dies promptas & paratas habere oportet, in hyeme præsertim, ut friabiles reddantur: ex aqua etiam omnes coquantur: quæ enim in sartagine fricta sunt, quantum fieri potest uidentur. Cauendum etiam à uisceribus omnibus sunt enim frigida, & turbationem moent: difficulter concoquantur: grauiasq; sunt, & saniosa, ac foetida, nimiasq; humectationes ac nauleas produciunt: maxime tamen omnium cerebrum. Pulmo sane hoc diuinus affatus, ac in cibo acceptius superabundans alio mentum subtrahere uidetur. Qui uero eum lacte replet, deindeq; coquunt, aut assint, uoluptatis gratia non utilitatis respectu id faciunt: multoq; magis qui eum frustum concisum in sartagine torrent. Sale conditi arietis pulmo maxime uetusti, difficulter & grauius à uentre exuperatur. Cochleæ autem terrestres succulente in cibo sumptæ, oblectari & sese opponerere colicæ affectioni uidentur. In liquamentis & condimentis conueniunt, cuminum, menta, ruta, sison, feniculum, origanum, ammiu, rhynum, piper, zingiber, daucus, succus silphii, acetum, mel, garum, uinum. Pyrethrum uero & ligusticum, ac helenium, similiaq; magis medicamentaria ut prædicta sunt: & ob id in quotidiano usu ac diæta uitanda. In uniuerso autem, ut summatim dicam, unius coniectionem facere oportet, ut scilicet accepti cibi optime concoquantur. Particulatim uero, ut ne siccitas excrementa apprehendat, neq; fatigetur uenter in multis cibis concipiendis: ne uenter ciborum qualitatibus oblectetur, ueluti si ægre eas concipiat, & nimiam humectatione ei inferant, ne noxii humores generentur, neq; in uentre, neq; in uniuerso corpore. Omnia enim inutilia recrementa ex leui occasione ad affectum ac infirmum membrum detruduntur. Quare uitare conuenit omnia dulciora & placenta: plurima etiam ex bellariis ac fructibus: iucunditatis tamen & gratificandi stori-

N O N V S.

516

macho gratia, uua alba dulcis præ ariditate corrugata cum pane præbeatur: ficiq; matura cuti uel auulsa: uua etiam uinaceis exemptis. Reliqua uero omnino sunt fugienda. Vinum sit subadstringens, album, tenue, pellucidum, mediocri astate, temperatura dilutiore, modiceq; bibatur. Quod si sitis à cibo accedat, aqua calida præbeatur. Infestissima enim ipsis frigida existit. Dulces autem prælibationes ex uino & melle apparatus, propomata Græcis appellatæ, eo quod ante cibos biberentur, omnes deuitandæ. Atque hoc sane modo ea quæ ad colicorum diætam pertinent, diiudicantur. Colicum remedium ex stœchade, nephriticis commodum. Hoc omnes ueteres interiorum membrorum affectiones curauimus. Datur autem ex ordine diebus. xxx. & perfecte ab omnibus affectionibus liberat. Stœchadis drach. xviii. radicis panacis drach. v. agarici drach. ii. cinamomi, myrrhæ, seminis brassicæ syluestris, iridis, mandragoræ, hyoscyami albi seminis, costi, nardi cretici quod phellipellant, spicæ nardi, piperis, opii, cuiusq; drach. xii. (Accipio autem piper longum) mei, drach. xviii. seminis cicutæ drach. xxiiii. dauci drachm. viii. Contusa excipe melle despumato, ac exhibe robustis scrup. ii. reliquis. obol. iii. febre carentibus, ex uino mulso: febriculis, ex aqua. Insulam quoque nucis ponticæ magnitudine cum oleo in quo foenum græcum & ruta cotta sunt, colicorum dolores sedat.

Pharmaca ad colicos. Cap. XXXI.

Conuenientissimum ad colicos pharmacum uinum absinthites existit, si prælibatione à balneo aut exercitio opus habent: estq; etiam non sitientibus ualde commodum, si laxiore ac debiliore apprehendente aluo, cyathi temperati mensura ante aridorum ciborum coniectionem accipiat. Apparatur autem uinum absinthites, & pro occasione, uirgis recentis & plenis absinthii quindecim numero, per diem ac noctem

S E R M O

in fictili uase uini tenuis & adstringentis mediocriter
uetus maceratis: mensura autem uini sit sextariorum
trium. Decoctum etiam herba ipsius, ubi semel tan-
tum ebullierit, pari modo ad uinum quod alias pro
consuetudine bibunt, admixtum, utiliter à balneo ac
exercitio præbatur. Melius autem est quod ubi oñi
sit sic præparatur. Selibra absinthii in amphoram uini
optimi recentis, quod mustum appellamus, conici-
tur, oblinitur, in eaq; permittitur, donec mustum celi-
sauerit feruere: deinde absinthium quidem abiicitur:
uinum uero reponitur ac inueterascit. Habet autem
omnino amphora sextarios octo & quadraginta. Vi-
num absinthites aluum corroborat potenter, & quic-
quid lubricum inferne in aluo ac intestinis hæret, citra
animaduersionem detergit: bilis generationem præ-
pedit: flatuq; alios quidem depellit, alios uero ad-
uertit: quodamq; modo spiritum dispensationi præ-
fectum defecat. Aloe etiam optima trium drachma-
rum pondere deuorata aptissima est, ubi non pro ra-
tione ciborum egestio excrementorum fiat. Quem
ad modum autem optima aloe etiam sola sanitati re-
stituere potest: ita uitiosa medicamentaria superflui-
tate uentrem replet. Intercidentes uero obiter infla-
tiones syluestre cuminum, quod & æthiopicum ap-
pellant: cochlearii mensura ex aquæ calidæ cyathis
duobus aut tribus potatum dissoluit: aut sison simili
modo: aut rutæ ramuli in aqua ipsa feruefacti. Cas-
torium etiam assidue potatum totius affectionis ap-
paratum demolitur, omnibusq; medicamentis præ-
stare repertum est: datur eius drachma una in tribus
cyathis optimæ aquæ mulæ. Lupi autem sterces ma-
xime album ex aqua, aut uino albo & tenui summo
colicis auxiliatur, inquit Galenus: non solum in ac-
cessionibus & irritationibus, sed tempore etiam in-
terualli. Aut enim perfecte morbum sedat, aut ita præ-
parat, ut ad tempus aliquanto mitius adfigat, Melius

N O N V S.

517

autem sterces censetur, quod nō in terram delapsum
reperimus, uerum in fruticem aut herbam excretum.
Ossa quoq; in ipso stercore inueniuntur, quæ ipse
animalis concoctione effugerunt, quæ si trita biban-
tur, magnopere colicis auxiliantur: quare mundioribus
hominibus repurgatiora exhibenda sunt cū sale
ac modico pipere mixta, aut alio quopiam ad comē-
datione odoris. Mirum in modum etiam manifeste co-
licos iuuat, instar amuleti alligatum iliis ægroti idē lupi
sterces: oportet autem filum quo amuletum colligatur ex
oue à lupo discerpta sumere, cū stercoreq; ipso in pel-
le ceruina excepto, ac filo colligato, illa præcingere.
Si uero nō suppetet laba ex cuiacula à lupo discerpta,
ligamentum ex ceruina itidem pelle accipere oportet.
Corydus itē passerulus, qui & corydalis, hoc est ga-
lerita, appellatur, simplici iure coctus, assidueq; una
cū iure acceptus, summo opere colicis prodest. Vti-
litate enim ex eo expertus sum, inquit Galenus. Cæ-
terum passerulis, quos pyrgitas à turribus, & troglis-
tas ab antris & cauernis appellant, similis est, qui san-
ctæ urbium muros uersantur ac degunt: uerum his
maior est corydalis ipse: habetq; in capite ueluti cris-
tam siue galeam ex pennis sponte naturæ enatam, &
circa uias reperitur hyemis præsertim tempore.
Aliud. Talum suillum uillum & tritum, totum ex
aqua bibendum præbe. Aliud. Thymi cacumina
in aqua ad tertias decoquito, & ad percolatum deco-
ctum mel despumatum adiecto, bibendumq; præ-
beto. Aliud. Radices uerbenacæ rectæ tenuiter
concisas in aqua ad tertias decoquito, ieiunisque per
quinque dies bibendum decoctum hoc præbeto: & co-
licis medeberis. Vtere, est enim experimento cogni-
tum. Aliud. Hoc itidem experimento constat,
eoq; ipse liberatus sum. Mentam uiridem aliquandiu
decoquito, decoctumq; bibendum ad dies tres exhibeo,
& nunquam dolore adficietur. Cauendum autem ne

S E R M O

olla in qua mentam decoquis per tres dies terrā con-
tingat. & remedium uero hoc eiuſmodi eſt, ut præſen-
tem opē ferat: eſtq; multo uſu cognitū. Lauri etiā
teneriora uirgulta arefacta comedēda præbe per tres
dies, quibus ment. decoctū potant. Aliud mirabi-
le. Marrubium in uino mulſo decoctum bibēdum
præbe. Liberabiturq; æger à dolore, neque unquam
poſtea incidet ad affectionem. Aliud. Rhamniſo-
lia uiridia trita in paſtillos informa, & exſicca: drach-
mamq; unam inde exhibe febre carentibus, cū uero
febricitantibus uero cū hydromelite. Facit & ad uoluulo-
ſos, omnemq; dolorem flatuoſum miro modo. Per-
cuſtus enim ac ſtatus exoluti à malo, ſani ſiunt.

Aliud. Rhamni ſuccum poculi mediocris meſura
tantūdemq; paſſi cretici miſceto: dumq; in ſolum in
balneo deſcendit bibendum præbeto: plurimumq;
tolerare id iubeto. In frigida autem aqua ſolum ne-
quaquam conſcendat. Experimento cognitum eſt.
Ex apparatus uero pharmacis hocce nobis ſimiliare
eſt, inquit Archigenes. Caſtorium & animum tenuiſ-
ſime trita duorum cochlearium meſura præbe ex a-
qua mulſa, Secundum uero locum hoc habet. Caſto-
rei drac. iij. annili, ſeminis apii, ſc. niculi, cuiuſq; drac.
i. exhibe eo modo quo præcedens. Aliquando autē
pro apio panacis radicē adiciēs præbeo, aſſequorq;
rite quod uolo. Præſtabile eſt & hoc. Anifi ca-
ſtoni, æquales partes miſceto, indeq; drac. i. ex uino
mulſo exhibeto. Aliud. Gladiolum unā cū radi-
ce exſiccata, contuſa, & cribrata cū piperis gra-
nis. xi. bibēdam præbe, diuturno malo hoc medetur.

Cæterum duo efficaciffima ex multis omnino co-
li pharmacis uſus approbatione præſtātia, inquit Ar-
chigenes, unicuiq; communicabo. Sagapeni, piperis,
galbani, pyrethri, croci, ſpondylii, myrrhæ, & drach.
i. radicis panacis drach. viii. excipe melle, & ad
cerati craſſitudinē redige. Vbi uero uſus expectat ma-

N O N V S.

ſr 8

nipulū. i. chamæleuces aut chamæpiſtyos in uino opo-
timo, leui, anniculo heminarum quindecim meſura,
uſque ad tertias decoque. In hemina deinde decocti
una, ex pharmaco ad fabæ magnitudinem diſſolue:
idq; ſemel primo menſe bibendum præbe: ſecundo
deinde menſe bis: & tertio ter: atq; hoc modo uſque
quo quinquies exhibueris, ſecundum menſes auctio-
ne facta procedes: niſi alui ranenta inde ſuccedant. ea
enim leniter detrahare hoc pharmacum conſueuit.

Alterum uero ad diſſoluendas acceſſiones, ualde
efficax exiſtit. Myrrhæ ſtaſtæ, opopanacis, ſucci cy-
renaiſci, croci, pyrethri, galbani, ſagapeni, cuiuſq; drac.
viii. olei picini drachma i. mellis deſpumati quantum
ſuffecerit, ut ad cerati ſpiſſitudinem redigatur. Ex hoc
pharmaco drachma una, in tribus cyathis paſſi cre-
tici diluti calidi liquefacta exhibetur. Neque uero
hæc etiā in acceſſionibus, niſi ex cruditate laboret
æger, præbere, atque etiā in interſitiis per aliquas
dies ex his affectionem expugnare ualdeq; mihi ex-
ſententia res procedit. Theriace porro Andromachi
ex uiperis conſtans interualli tempore aſſidue acceſ-
ſa, prohibuit ne facile ab acceſſionis irritatione rurſus
ſus impeterentur. Antidotus Zopyrios appellata,
præſens auxilium in debilibus doloribus exiſtit: facit
ad colicos & alui inſtationes, & incipientes aquæ in-
ter cutem ſuſſuſiones, maxime eā quæ tympanites ap-
pellatur: ualeat etiā ad iecinoris affectiones: prodeſtq;
his qui uenenum hauſerunt. Myrrhæ troglodyticę
drac. v. ſpicæ nardi drac. v. croci drach. iiii. ſoris iunci
odorati drac. iiii. & dimidiam, caſſiæ drac. iiii. cinamo-
mi drac. iiii. thuris drac. i. piperis albi ſesquidrachma,
coſti drach. i. Excipe melle deſpumato, ac nucis pon-
ticæ magnitudine præbe ex uini mulſi, aut paſſi uete-
ris cyathis duobus, aut ex aqua. Exhibeatur etiā in
colica diuturna, habita tamē prius corporis cura, pa-
ſulum ante horā cibi ſumēdi, ad dies ex ordine quin-

S E R M O

decim: deinde ubi ab eius exhibitione per quinque dies quieueris, rursus exhibe ad dies decem: iterumque post multorum dierum intercapediū, parum præbe, donec ea amplius opus non habeat æger. At qui propria sua efficacia corpus se melius representaturum promittit, tum carne, tum colore, tum sensu, tum firmitate. Archigenes porro Zopyrium antidotum sic parare iubet. Spicæ nardi drach. vi. floris iunci odorati drach. v. myrrhæ drach. v. croci drach. iiii. casfiæ drach. iiii. cinamomi drach. iiii. piperis drach. vi. costi obolum, thuris obolum. Cæterum præter opinionem colicis conueniens antidotus est, quæ præonia appellatur. In ipsis enim uehementibus accessionum irritationibus ante somnum exhibita compescuit dolores, somnumque dulcem simul produxit, ac morbum dissoluit. Quidam etiam ipsam cum oleo infundentes scopum attigerunt. Descripta autem habetur in tertio decimo De theriacis Sermone huius uidelicet tractatus: quare ea ipsa censeo confidenter esse utendum. Aliud ualde bonū oxyporiū, cito penetrans, tum colicis, tum inflatis commodum. Cumini trientem, piperis albi, cacuminum thymi, foliorum rutæ, nitri, singulorum unc. i. contere cum aceto, ac redige in pastillos pōdere unius aut duarum drachmarum. Exhibe iuxta cuiusque uires cum aqua calida. Aliud

Sifonis, casfiæ, foliorum lauri in umbra exsiccatum, singulorum drach. viii. petroselini drachm. iiii. spumæ nitri albæ drach. v. excipe melle, ac utere. Aut cochleare eius sicci ex aqua mulla, in qua ruta decocta est, præbe. Aliud. Cumini syluestris cochlearia iiii. seminis coriandri, fœniculi, anisi, apii, seminis rutæ, cuiusque cochleare. i. piperis grana. ix. uini sextarium. i. Hæc tenuissime contrita uino permisce, & quotidie cyathum unum bibendum cum aquæ cyathis tribus præbe. A potu autem æger deambulet, & probe cōcoctionem iuuabit. Poteris & ipsum uinum

N O N V S.

579

calefactum præbere. Aliud Asclepiadæ, quod ab omni affectione penitus liberat. Corticis salicis uiridis drach. v. zingiberis drach. iiii. piperis drachm. ii. palmas passas. iiii. rutæ uiridis ramulos. v. aquæ pluvialis sextarios. iiii. Omnia simul ad tertias decoqueto, atque ad horas siue dies tres pro qualibet uice cyathos duos exhibeto: & post triginta dierum spatium idem rursus facito, quo per anni spatium unius, triginta & sex potiones contingant. Hoc enim pharmaciū potatum hoc modo totam affectionem aufert.

Aliud. Cornu cerui recens enati adhuc capillis oblitum, tenerrimique ac uisti, cochlearia maioris modi. iiii. piperis albi grana. ix. myrrhæ parum quid, ad commendandum odorem, Contere omnia, eisque cochlearum terrestrium magnarum unā cum testis suis tritarum, quantum uisum fuerit adice: omniaque simul trita, & uino falerno mari mixto trium cyathorum mensurā permixta, & ad mites prunas in uase fictili calefacta, ac sedulo, ne quid in fundo resideat, agitata, præbe bibenda, ita ut nihil reliqui maneat: atque id maxime tempore accessionis, & ieiuno adhuc ægro fiat. Deinde uero cibum qui facile conficitur præbe, atque hoc ex ordine ad dies tres exhibe. His uero qui cochleas sumere non possunt, reliqua præbe sicca cum uino.

Potio ad colicos, quæ etiam inflatis, & difficultatibus concoquentibus, uoluuolosisque est accommodata. Absinthii pulegii, piperis albi, cumini syluestris, baccharum lauri decorticatorum, omnium æquales partes exsiccatas ac tritas, cochlearii mensura præbe ex aqua calida. Vtereque eo confidenter. Aliud colicū remedium per experientiam receptum. Baccas lauri. ix. piperis grana. vii. opopanaca magnitudine ciceris. conice in aquæ cyathos. iiii. totumque simul feruefactum bibendum præbe, quiescatque inde eger, & per se sanitati restituetur. Oportet autem, inquit Galeus, ad uiros masculi, ad fœminas muliebris sexus

herinacei interham membranam accipere, exiccareq;
ac contundere: eiusq; partes tres prædictis ammi-
scere. Aliud, ad colicos præclarum. Colocyn-
thida maximam non solum ferro perforatam, sed &
semine electo euacuatam, ita tamen ut id quod instar
tamenti in ea est relinquant, uino ueteri dulci quantum
eius capere potest exple, eamq; per noctem integrâ
reponere: mane uero uinum ipsum per panniculum
diligenter exprime, ac percola, ut nihil ex medulla
eius in ipso potu residuum maneat: uinumq; ipsum
calefactum bibendum præbe, quo facto æger deam-
bulet & liberabitur.

De antidotis dolorem leuantibus, infusisq; colicis
accommodatis: Galeni. Cap. XXXII.

Pharmacis dolorem leuantibus, medici uti con-
sueuerunt, ubi magnus adest dolor, aut uigilia, aut ne
ob uiolentam tusim lancinetur ægri, uelut in sangui-
nis reiectione, & destillationibus à capite contingen-
re solet. Verum in illis mediocria exhibere solemus:
quales sunt ex seminibus constantes tusi accommo-
datæ facultates, quæ & ipsæ omnino aliquid ex sopo-
rem inducentibus pharmacis admixtum habent: ue-
rum modicum id est inter multa adeo semina, quæ &
boni odoris sunt, tenuiumq; partium, & urinam ciet:
cuminum dico, daucumq; & anisum, & quæ his simi-
lia existunt. Ceterû quæ ad colicos apparantur phar-
maca dolorem leuantia eiusdem quidem generis cû
illis sunt, uerum longe maiori facultate prædita, atq;
id ob magnitudinē in eis doloris. Opium igitur for-
tissimum est stupefactiuum: ammiscere autē ei oportet,
ea quæ aut dolorosam affectionem concoquere
possunt, aut humores ab ipso factos discutere, aut se-
care & attenuare, aut secundū totam ipsorum substan-
tiam permutare. scopus enim nobis in his est, primū
quidem ut sensum stupidum reddamus, deinde ut ni-
hil in posterum ex stupefactiuo pharmaco relinqua-

mus, quod mēbro nocumentum inferre possit. Am-
plius aut ut, quod maximū est, affectioni mihi debito.
Ad hæc itaque respectu habito, uidetur mihi debito
modo & iuxta rationē propositū componere phar-
macū: ex hyoscyami quidē & opii permixtione, quib;
cunq; altiorē somnum ac soporē, sensitiuæq; faculta-
tis stuporē inducere uelit: quo uero citius digeratur,
omnemq; profunditatē affectorū corporū penetret,
calefacientia ammiscere oportet, piper uidelicet ac
cuphorbiū & pyrethrū, quæ nociuos humores discu-
tere possunt, & repurgare uiscosos, secareq; crassos:
& flatus uētosos attenuare, concoquereq; & euacua-
re. Neq; uero parū concoctoriæ facultatis frigidonī
præsertim humorū in indica nardo existit: quē ad mo-
dum autem ex aromaticis nardū cōiecit Philo, sic &
hi qui ei successerunt, alii aliud adiecerunt: florē iun-
ci odorati, cassiam, amomum, ac costum. Quem ad
modum autem rursus crocum coniecit Philo conco-
ctorium pharmaciū ad humorē & affectionē crudā:
ita alii myrrhamq; & castorium ammiscuerunt: & luri-
mīq; ex ipsis: neq; id male, etiam familiaria nobis ses-
mīna, apii uidelicet & cumini, anisiq; ac dauci, & pes-
trofelinī, & quæcunque eius generis existunt, adiece-
runt, quo uidelicet amarorum pharmacorū iniucun-
ditatem lenirent, ad digestionemq; & urinæ expul-
sionem totum pharmacum impellerent atq; inho-
rentur. Si uero uaporum aut humorum crassitudi-
nem attenuare oporteat, & hoc ipsum per ea contin-
git. Prima itaq; ut apparet, ex omnibus uetustioribus
præclara Philonis antidotis existit, de qua ipse hæc
scribit. Philonis antidotus. Philonis Tharsen-
sis medici magnum mortalibus inuentum ad multas
rum affectionum dolores, siue colum quis doleat ses-
mel datum, siue iecur, siue etiam urinæ difficultas, aut
scularis morbus, aut orthopncea, aut tabes inse-
stet. Sanat & conuulsionē & pleuritidem, ac sangui-

S E R M O

nis reiectione, aduersusq; mortem se opponit, omnes uiscerum dolores sedat, tusimq; & suffocationem singultumq; & desillationem. Hanc etiam Andromachus in suis commentariis retulit, hoc modo de ea scribens. Colica antidotus admirabilis, qua uitor & ad uoluitulos, & ad eos qui stercorea per uomitum reiciunt in maximis doloribus: datur magnitudo sine fabre ex cyathis tribus aut quatuor aqua frigida. Compositio autem hoc modo habet. Piperis albi drach. xl. opii drach. xx. croci drach. x. seminis hyoscyami albi drach. xl. spicae nardi, euphorbii, pyrethri, cuiusque drach. ii. excipe melle cocto, ac utere. Alia antidotus colica, Nicotriti Isotheos appellata, duobus talentis empta, faciens ad stomachicos qui cibum continere non possunt, oculorum affectiones, & magnas uexationes, & dolores uuluae, ex hydromelite in quo ruta sit incocta. Croci sesquidrachmam, myrrhæ drach. ii. spicae nardi drach. ii. costi, piperis albi, piperis longi, galbani, cuiusque drach. i. cinamomi, succi mandragoræ, castorii, cuiusque drachm. ii. seminis diuici sesquidrachmam, alii drachm. iii. & dimidiam eius conficiunt, opobalsami drach. iiii. sagapeni drach. iii. cassia drachm. iiii. excipe melle despumato, & fabre magnitudine præbe.

Quæ colicis infundantur, & per anum subdantur.

Cap. XXXIII.

Hulus generis sunt etiam, quæ sedi applicantur, quæq; ad leuandū dolorem per anum, tum subduntur, tum infunduntur. Opium itaq; ex genere eorum est, quæ fortiter sensum stupidum reddunt, ac somnū soporiferum inducunt. Atq; hæc facit tum per se solum, tum cū pari castorio in sapa aut oleo rutaceo imbutum, tomentoq; exceptum, & ano inditum. Miscere enim hæc pharmaca oportet quopliā uires ipsius opii mitigante, nocumentumq; quod inde mentis infertur impediēte, ampliusq; affectionē iuuante.

Aliud,

N O N V S,

521

Aliud, quod subditur colicis, ad dolorem leuandum. Castorii, croci, opii, myrrhæ, styracis, æquales partes in collyria longa redige cum aqua, & utere. Infusum ad colicos mirabile. Cedriæ quadrantem, piceis liquidæ semissem, castorii sesquiunciam, opii sesquiunciam, piperis grana lx. unito cum digito medio uel eo qui index appellatur, usque ad primam flexuram uncto, & simul cum olei rutacei cyatho. i. inquit nato, ammixtaq; butyri unc. i. terebinthinæ sesquiunciam, tepesactum per fistulam ampliorem infundito: subfidet enim & dehiscit, ac ab unione discedit. Aliud infusum, quod ante somnum acceptum, somnum conciliat, dolorem lenit, concoctionemq; probe iuuat: Succus absinthii drach. iiii. opii drach. iiii. aloes drach. xii. piceis liquidæ unc. i. cedriæ unc. i. myrrhæ unciam unam, centaureæ drachm. iiii. castorii drachm. x. costi drachm. vi. mastiches unc. i. foliorum rutæ unciam unam, styracis unc. i. mellis & terebinthinæ liquidæ quantum ad coactionem sufficit, quo ad mellis crassitudinem redigatur. Vbi uero expetente ex pharमारको hoc drachmas plus minus quatuor, iuxta ægrorum res ac ætatem, in diplomate cum oleo cyprino, gleucino, anethino, tefino, in quibus cuminum contusum coctum est dissolue, modicumq; butyrum ammisce. Et ubi alium per clysterem stercoreis eductum prius euacuaueris, deindeq; laueris, & cibum exhibueris ac caput ex anethino aut omphacino illeueris, ante somnum infunde. Vtere, experimento enim constat. Aliud, quod inferne infunditur, quo ego usus magnū nomen assequutus sum. Castorii drach. iiii. croci sextantem, alii tamen drach. ii. tantum habent, opii trientem, myrrhæ drachm. iiii. succi rutæ drach. ii. nitri rubri drach. ii. quidam uero pro nitro spicam nardi scribunt, excipe melle despumato cocto. Vbi uero tempore nucis auellanæ paræ magnitudine, aut fabæ tantum accipe, ac in uini mensura una dissolue, affusaq;

A E T.

uuu

S E R M O

olei rutacei mensura una, ut uidelicet duæ mensuræ sint in totum: permisce, ac præloto ægro, ante somnum infunde. Caterum præscriptas ad dolorem leuandum antidotos & infusiones uitare oportet, ne in nimis aspiduum usum conuertamus: sedant enim cōfestim dolores, causas uero intus referunt: & aut paulo post animi deliquium inferunt, & mortem, aut diuturnas & indissolubiles affectiones reddunt. Aliud infusum mirabile. Butyri quincuncem, adipis anserini, adipis gallinacei, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, cuiusque sextantem, adipis urfini unc. i. cumini, foliorum rutæ, castorii, cuiusque quadrantem, euphorbii recentis drach. vi. opobalsami septuncem, nardi celticæ trientem, unguenti nardini lib. ii. olei rutacei sextarios. iiii. Vtere hoc ipso in uehementibus doloribus: euacuatione tamen prius per clysterem tacta, & post horæ spatium mensuram unam mediocris poculi tepescit infunde, quiescereq; iube, ac aliquandiu phar macum retinere: atque ita diuinam eius uidebis facultatem. Aliud infusum, quod etiam causas euacuat, ac dolorem leuat, facit & ad diuturnam renum affectionem, & ad calculosos, eosq; qui in uoluntarie urinam eiiciunt. Allii capita magna tria, rutæ uiridis manipulares fasciculos duos, olei dulcis lib. iiii. Allia decorticata, & cum ruta ac oleo donec torrescant coquito, atque id ad prunas fumum non emittentes facito, ac deinde percolato, ad oleumq; butyri lib. i. affundito, picis liquidæ sextarii italici quartam partem, cedriæ tantundem: unito, ac in uitreo uase recondito. Vsi autem expetente, sextantem inde, aut minus iuxta ægri uires accipito, oleoq; & uino pari mensura acceptis, ita ut totum hemina una fiat, commisceto, tepescitq; infundito. Aliud infusum. Olei cyprini lib. v. castorii sexuncem, antidoti regię quæ etiam tetrastropharmacum appellatur, sexuncem: emplastri ex succis sexuncem, terebinthinæ sexuncem, butyri sexuncem,

N O N V S.

511

baccas lauri centum & unā, baccas allii magnas quinq; quaginta unam, cumini lati unciam unam, rutæ manis pulum unum. Baccas lauri & allia mundato: latum uero cuminum & rutam in pila tundito, & in hemina una uini ueteris dulcis macerato. Sequenti uero die affuso oleo & butyro, in diplomate decoquito, percolato, ac reliqua ammisceto, pariterq; castorium cum oleo tritum. Vtitor. Vbi uero usus postulauerit, phar maci huius sextantem accipito, & adipis anserini liquesfacti itidem sextantem ammisceto, tepescitq; miscito. Infusum colicum admirandum. Fœni græci ac lini seminis euales partes, quantum satis uis debetur accipito, & in aqua præmacerata decoquito, atq; ubi succus inde prodierit, quantum ad usum satis uidebitur percolato, ac in eo ipso quod percolaueris lanas succidas eluito, expressisq; lanis, ad aquam salernam & oleum moderate adiciito, simulq; unito, ac tepescit infundito.

Cataplasma colicū, ex libris Seueri. Cap. XXXVIII.

Farinæ cicerum nigroꝝ, seminis brassicæ, farinæ fœni græci, singulorum æuales partes decoque cum melle, oleoq; cyprino, modico uino affuso. Est & alterum admirabile remedium, cuius efficaciam experimentum ipsum approbant. Accipit autem fœni græci partes ii. baccarum lauri contusarum, mastiches chiæ, & terebinthinæ singulorum partem. i. Coquitur cum uino & melle. Epithema colicis, inflatis. Silphium plurimum cerato cyprino excipe, & impone. Ego uero, inquit Archigenes, etiam castorii paululum admisceo, efficaciusq; redditur ad stomachi præsertim inflationes. Aliud epithema ad colicos, inflatos, coxædicū dolores, pleuriticos, ac stomachicos, & diuturnū uomitū cibi: attrahit etiā, ac duritias emollit. Ceræ, picis, resinæ pinus, adipis taurini, baccarum lauri, singulorū quincūce, ammoniaci thymiamatis triētē, galbani quadrantem, piperis sesquiuunciam. Aliqui etiam

S E R M O

canchryos quadrantem, ammiij; tantundem coniscunt. Aliud. Ceræ libras ii. celtici nardi, floris iij. ci odorati, casfiæ, cyperi, cuiusque sextantem, colophonix libras ii. rerebinthinæ sesquibram, thuris, pyrethri, cuiusque sesquunciam, euphorbii unc. i. costi drach. xxx. unguenti irini quantum suffecerit. Arida in uino rigata ac exsiccata contundito & cribrato, atque ita liquefactis inspergito. Ad finem etiam opobalsami sextantem aut quadrantem ammisceto. Facit quæcunque etiam polyarchion: maxime tamen inflatis conducit. Utendum quoque ad colicos paulo mox subscripto polyarchio appellato, atque eo quod ex baccis lauri constat, quod ad hydropicos describitur, & si qua his similia existunt. Proprie autem colicis conuenit, inflammatisque & inflatis, quod in epistolis Archigenis refertur, ex seminibus constans. Ceræ drachinas centum, terebinthinæ drach. L. ammoniæ thymiamatis drach. L. opopanax, iridis illyrice, anisi, meliloti, nitri, adipis taurini, foeni græci, seminis apii, cuiusque drach. xxv. mellis sexuncem, aceti cyathos duos. Arida contundito & cribrato, ammoniacum autem in aceto mulso per noctem unam maceratum reponito, postera die liquefabilia feruefacto, in mortarioque cum pistillo tusa commisceto. Hoc epithema hoc modo punum citra aliarum rerum admixtionem impositum, cutem exasperat, eisque qui uisiosis humoribus amplius abundant serpiginosum pruritus excitat: quare in his qui teneriores carnes habent, ex cerato rosaceo quantum tibi satis uidebitur pro curandi corporis ratione, ammisceto. Dropax etiam assidue super omnem uentris amplitudinem iniiciatur, atque etiam assidue super dorsum componatur autem is ex pice & resina, modica cera, sulphure, bitumine, manna, nitra, adarce. Intenditur autem usus eius si calidiori & non pinguefactæ cuticulæ admoventur, atque etiam inter exercitia incum-

N O N V S.

523

bere sinatur. Aliquando etiam balneum suscipiatur, ex nitro assato toto corpore large consperso. Huiusmodi enim dropacis usus uiolentius ad affectionem destruit, sicut & sinapisinus & thapsiæ usus multis qui antea exquisita diæta sunt usi & per aluum, siquidem adstricta fuerit, sunt euacuati, affectionem omnem excidit. Porro dropacum & sinapisinorum apparatus in tertio Sermone sunt descripti. Aliud. Archigenis, uile quidem, uerum ob efficacem ipsius lenitatem in precio habendum. Picis liquidæ libras. ii. ceræ sexuncem, sulphuris uiui, nitri, aluminis scissilis, cuiusque quadrantem. Ad picem liquidam præcoctam utque quo non amplius inquinet manus, ceram inicieto, qua liquefacta ab igne tollito, aridaque tenuissime trita inspergito, unito, emollito, ac utitor. Flatus inferne educit, cutem uellicando iucunde afficit, ac per omnia colicis auxiliatur. Prodest etiam coxendicum doloribus, & articulis refrigeratis lienique indurato. Epithema ex baccis lauri, ad colicos. Ceræ, colophonix, picis sicæ, spumæ nitri albi, ammoniaci, cuiusque dextantem, baccarum lauri decorticatarum sesquibram, piperis sextantem & uncix dimidium, ammi, canchryos, iridis, cuiusque sesquunciam, galbani sesquinciam, unguenti irini libram unam. Quod si canchrys non adsit, pyrethrum coniice, & liquefacta cum siccis permisce. Hoc etiam approbat Oribasius. Polyarchion, quod in Alexandria præparatur. Casfiæ, amomi, rolarum, cyperi, cardamomi, spicæ nardi, nardi celticæ, folii, iridis, cenanthes, compositionis hedychroi, mastiches, croci, meliloti, succi absinthii, ammoniaci thymiamatis, aloes, bdellii, myrrhæ, cuiusque unc. i. xylocinamomi, piperis communis, heleni, styracis, cyphæos, thuris, cuiusque sesquunciam. Succos cum aridis committito, ammiscetoque xylobalsami scrup. xii. floris iunci odorati scrupulos xii. terebinthinæ sexuncem, unguenti nardini belseni, rosacei

S E R M O

lib. i. hederæ unc. xvi. opobalsami sextantem. Succu
lenta uino diluta terito. Polyarchion, quod dialem
ma, id est intermisio, appellatur: quod ipsum & in
Alexandria præparatur. Castorii unc. i. piperis lon
gi sesquiuunciam, myrrhæ, opobalsami, hedychoi, fo
liorum malabathri, casia, radicis panacis, spicæ nar
di, cuiusque quadrantem, costi sextantem, amomi sex
tantem, cinamomi sesquiuunciam, aut pro eo casia
quadrantem, floris iunci odorati trientem, croci sex
tantem, cyperi, cardamomi, iridis, aristolochiæ lon
gæ, aristolochiæ rotundæ cuiusque sextantem, pyre
thri trientem, ammoniaci thymiamatis quadrantem,
aloes quadrantem, ceræ lib. iiii. terebinthinæ lib. iiii.
resinæ trientem: ungueti nardini lib. iiii. quidam etiam
styracis sextantem addunt. uini uero quantum omni
no sufficit. Polyarchion multo experimento co
gnitum, quo confidenter ad omnes diuturnos frigi
diores, præsertim circa uiscera morbos utaris: ego sa
ne eius usu semper clarus euasi. Styracis pinguis
dextantem, foliorum malabathri sextantem unciamq;
dimidiam, malorum cotoneorum repurgatorum un
cias xv. masuaphii uncias duas & dimidiam, spicæ
nardi, croci, cuiusque sextantem dimidiamq; unciam,
micarum purarum dextantem, cypheos dextantem,
œnanthes quincuncem, carpobalsami sesquiuunciam,
coincæ absinthii unc. ii. & dimidiam, mastiches unc. ii.
& dimidiam, careophylli unc. i. scrupulos vi. ammo
niaci thymiamatis unc. xx. colophonæ unc. xvi. opo
balsami unc. xii. & dimidiam, olei gleucini deuncem,
nardini dextantem, melini unc. xx. propolis dextan
tem rosacei sextantem unciamq; dimidiam, mellis co
chlearia uiginti, terebinthinæ chiæ unc. xx. ceræ unc.
xv. uini spathitæ quantum sufficit ad reliqua cum eo
conterenda, & ad rigandas micæ. Arida quidem om
nia contundito & cribrato, mala uero cotonea conc
sa cum uino spathitæ coquito, ac per se terito, deinde

N O N V S.

524

ammoniacum & mastichen cum uino conterito. Sty
racem uero cum opobalsamo in altero mortario dis
soluito, atq; omnia trita ac dissoluta simul unito, li
quefactisq; quæ liquefieri possunt, & ab igne ablatis
arida infarcito, ac donec refrigerentur agitato: dein
deq; ad ea quæ in mortario trita sunt adiecit, ac uni
to, adiecto etiam simul melle, post uero emollito ac
optime subacto, tanquam ualde probato utitor.

Aliud epithema præter opinionem efficax ad om
nes præcordiorum uetustissimas etiam affectiones,
præsertim in stomacho ac uentre. Quibusdam etiam
quibus aqua inter cutem iam suffundi incepit, pro
fuit. Durities enim in stomacho unice dissoluit, supra
hoc quod uisceribus robur & firmitatem addit.

Compositio hoc modo habet. Resinæ pinus
libras xx. ceræ libras quinque, terebinthinæ deunces
duas. olei lentiscini uncias xvi. gleucini uncias xvi. thu
ris quincuncem, ladani quadrantem, ammoniaci thy
miamatis, nardi celticæ, succi absinthii, mastiches,
bdellii, casia, cuiusque quincuncem, cardamomi, fo
lis iunci odorati, iridis, balauitionum, singulorum tri
entem, carpobalsami quadrantem, careophylli quadra
ntem, herbæ sabinæ quadrantem, stactæ albæ quadran
tem, piperis sextantem, suffimentorum subscriptorum
libras iiii. œnantharii quantum sufficit. Suffimento
rum uero quæ ad huius epithematis compositione
coniciuntur, apparatus hic est. Liliorum alborum
depuratorum lib. ii. styracis pinguis libras duas & di
midiam, folii lib. i. careophylli trientem, costi trientem,
spicæ nardi trientem, mastiches quincuncem, amomi
sexuncem, onychum aromaticorum uisum & ex
tinctorum, opobalsami, singulorum bessem, carpo
balsami sexuncem. Apparato ac redigito in pastillos,
eisq; ad præscriptam compositionem utaris.

Quomodo aluum fluxione laborantem curare opoc
teat: ex libris Philumeni. Cap. XXXV.

uuu iiii

S E R M O

Alius tum in febribus, tum citra febres, fluxione laborat, maiori uero difficultate eorum qui febricitant cura perficitur, cōiecturaq; exquisitiore opus habet. In principio enim aliena a natura salubriter euacuare consuevit, ipsa uidelicet natura undiquaque ad superfluum & incommodum reiciendum cogente, quem ad modum in febrilibus morbis frequenter fieri uidemus. Conuenit itaque rebus sic stantibus, aut usquequo natura omnem curam suam impenderit expectare, aut ipsius etiam motus adiungere. Etenim oblucri & excretionis cohibitionem moliri, maiorem morbum facit: si quidem que cohibentur sursum perlata dolores capitis, aut phrenitidas, aut lethargos aut parotidas inferunt plane perniciosos. Quare in principio ea quæ in corporis commoditatem utiliter excernuntur, minime inhibere oportet. Postquam uero iam diutius perseverauerint fluxiones, non solum superflua euacuantes, uerum habitum ueluti colligantes, uiresq; consumentes: tunc sane resistere eis oportet, tum per ea quæ per os sumuntur, tum quæ per anum infunduntur, atque ea quæ forinsecus imponuntur. Si itaque biliosa pura recrementa prodierint, in magis salubria permutare ipsa oportet, non tamen per cohibitionem eos curare. Biliosum enim tum in uentre, tum in ieiuno intestino aggregatum, atq; post coacervationem retentum maximo opere lædet: nam & stomachum subuertit, & uisceribus inflammationes infert, & sitim accendit, & febres instaurat, omnesq; prædictas affectiones in capite efficit, atque in totum grauiorem affectionem reddit. Lac igitur in tali incommoditate bubulum aut caprinum tepidum, recens multum ac potatum auxiliatur, aut ad ignem decoctum, assidueq; agitatum, donec ad tertias sit reductum: quod ipsum & per fluuiales filices, ferriq; laminis igni candefactas ac in lacte extinctas fieri potest. Cæterum in decoquendo superfluentem concre-

N O N V S.

525

tionem siue spumam mystro aut pinna auferre oportet. Hoc enim nullum compendiosius remedium ad fluxiones biliosas reperire possis. Quandoquidem autem febricitantibus lac ipsum in nidorem aut etiam acorem conuerti consuevit, maiusq; nocumentum quam commoditatem inferre: tunc sane in præsens ipsum exhibere uitabimus: aquæ uero quarta parte ad lac ipsum affusa, decoctionem faciemus donec dimidium totius consumatur, atque hoc modo exhibebimus. Et hæc quidem ad biliosas fluxiones sufficiat: ad alias uero ubi sufficiens iam euacuatio sit facta, fluxioq; ipsa adhuc perseueret, irrigationes adhibeantur ex oleo omphacino, aut rosaceo, aut melino cum uino: efficacius autem his myrteum est, si uehementiori indigeat adstrictione, tertia aut quarta uini parte ei admixta. Quod si robustiora corpora contingant, gallicæ, malicorium, cupressi pilulæ, in ipsa irrigatione incoquantur. Cuminum etiam tritum lanæ conuolutæ infarciatur, & apii similiter semen pari pondere: urina enim irritat, fluxionesq; ad intestina eo diuertit. Cæterum & sedes ipsa ex decocto quopiam prædictorum adstringentium foueatur. Perseuerate autem adhuc fluxione, etiam cataplasmatibus ex palmis & acacia & alumine erit utendum: ceratis item ex oleo myrteo apparatus. Conueniunt quoque emplastrum ex eadem materia apparatus. Parabile uero & efficax hoc est. Mora præ immaturitate adhuc acerbiora, & alibicantia, septem accipe, probeq; conterere: deinde ceratum ex oleo omphacino apparatus, ita ut ceræ in eo uncia sit, olei uero sextans, adice, uni, & utere. Idem faciunt cruda mora exsiccata cum ouo trita ac illita. Porro inueterata iam affectioni epithema ex ænani conuenit: & ex micis emplastrum in stomachicis descriptum, quod spumam argenti & cerusam admixtam habet: item reliqua quæ in sermone de cæliaca affectione describentur. In poti uero accepta uentris

S E R M O

fluxus, post sufficientem inutilium euacuationem, sal-
nant: capilli ueneris decoctum, paliuri folia, uinacei
uuae triti, spica nardi, spinæ albæ radix, quin & cœliaci
& stomachici eadem opitulantur. Mora etiam
immatura & adhuc acerba ad solem pluribus diebus
deficcata, deinde trita & reposita, usque expetente bi-
bita, magnum pharmacum alui restrictiuum sunt, ut
ad diuturnas etiam cœliacas affectiones commodè
exhibeantur. aliasque omnes quæ fluidæ existunt, atque
etiam dysenterias. Contunduntur quoque & obso-
niti ammiscentur, quem ad modum rhus culinaris
consuevit. Magis tamen aluum cohibent ubi mora
immatura & acerba eodem modo exiccata, & in pos-
tu exhibita. Illitione autem optima ad fluidam alui
eiusmodi utaris. A cactæ, mastiches, cœnanthes, cuius-
que æquales partes accipe, ac unumquodque per se
contere, deindeque permisce, ac sicca adserua. Neces-
sitate uero exigente ouo subacta aluo illinito fascicu-
lumque lanae purpureæ imposito & obligato. Malo
uero adhuc perdurante, etiam dorsum inde illinito.

Cura eorum qui ex debilitate alui fluxione labo-
rant: ex libris Galeni. Cap. XXXVI.

Vnumquodque membrum propria actione per-
fungitur, quum temperamentum suum iuxta naturam
adseruat. Seruabitur autem temperamentum, si refri-
geremus ubi ad caliditatem fuerit diuersum: contraque
calefaciamus refrigeratum. humectemus uero exsic-
catum, & rursus desiccemus humectum. Iuxtaque cano-
dem proportionem etiam tractemus eos, qui ex ha-
rum intemperierum complexu & coniugatione affli-
ciuntur. Oportet enim semper excessui contrarium
opponere, usquequo ad moderationem, & in id quod
iuxta naturam habet, membrum ipsum reducatur.
Ratione igitur edoctus sum etiam octo differentias
curationis imbecilli uentris esse. Calidæ intempe-
riæ cura. Vidisti nanque & tu ipse aliquos quidem

N O N V S.

526

per diem unam, quosdam autem ampliori spatio, frigi-
dæ potu curatos: quorum aliquibus non solum re-
centem frigidam fontanam exhibui, sed etiam coctam
& postea niue adobrutam & refrigeratam. Edulia etiã
hoc modo refrigerata eos accipere, uicisti me conce-
dentem: maxime si à plurima caliditate uexarentur.
Dedi autem & lactis spumam similiter refrigeratam,
& frigida iuxta ipsorum uires poma eodem modo
refrigerata: ptisanam quoque citra salis aut alterius rei
admixtionem probe coctam, aliaque eius generis infi-
nita: unicum scopum refrigerandi propositum habens.
Prohibui autem ne absinthium aut aliqua adstringentia
contingerent. Frigidæ intemperiei cura. Alios
autem ex frigida intemperie laborantes, similiter ab
adstringentium usu prohibui, omnibus uero modis
calefeci: uino ueteri facultatis plurimum calidæ exhi-
bito: itemque cibis calefacientibus cum pipere. Hu-
midæ intemperiei curatio. Quibusdam uero humi-
dam uentris intemperiem habentibus, medicationis
scopum in exsiccando feci, dedi que eis edulia ex natu-
ra sicca: carnes probe assatas, & paucum potum: om-
niumque adstringentium usus his conuenientissimus
existit in quibus enim humiditas multa ac ueluti mas-
sæ circa affectum membrum adest, citra tamen hu-
morum uitationem, ita ut quantitatis tantum excessu
adstringant, ac ueluti perstillantem ipsum uentrem redi-
dant: in his commodissimus existit ciborum ac po-
tum, itemque pharmacorum adstringentium usus, exo-
luto nimirum ac languido tunc facto ægroto mem-
bro. Cura uentris ob siccitatem immodice fluidi.
Alium autem siccissimum iam factum, ut tabidis similli-
mam figuram haberet, in contrarium omnino habitum de-
ductum curauimus. Huic quum in principio exigua intem-
perie uexaretur, à siccitate uidelicet humectatione in-
digere, medici qui eum curandum susceperant, absinthium
bibendum dederunt: malaque, cotonea, ac similia in ci-

S E R M O

bo extrinsecusq; similiter adstringentia adhibuerunt, atque hoc modo totum aridum hominem reddiderunt. Hunc ipsum nos curauimus uniuerso corpore eius omnibus modis humectato. Qualis autem est se nectus in sanis, talis est sicca intemperies in aegris: ut etiam incurabilis existat, ubi perfecte compleatur. Perfectum autem complementum in hoc est, si solida substantia simularum corporum aridior fiat. Est autem & altera quædam siccitas eorum corporis, quæ ex substantia humore compacta constant, uelut est caro & pinguedo. Alia etiam tertia siccitas est, quum humiditas ex qua membra connutriuntur est deperdita. Circumfunditur autem ea ipsa humiditas circa omnes animantis partes, instar roris in ipsis dispersa, quam impossibile est ipsis membris apponere citra nutrimentum: quare difficilima omnium huius affectionis cura existit. Alia autem siccitas est, quæ circa paruas arterias ac uenas cuique membro proprias consistit: hæc ipsa ob sanguinis penuriam contingit. Omnes uero has siccitas species extreme offendunt austerorum ciborum ac potuum pharmacorumq; exhibitiones. Consumunt enim etiam si quid in ipsis innati ac insiti humoris relinquatur, partim quidem ex haurientes, partim uero exprimentes per meatus in interiorum latitudinem alui, partim etiam ad alia membra depellentes. Curare igitur has siccitates conuenit tum conclusos meatus laxando, tum quod ad circumiacentes partes depulsum est attrahendo, per humectantemq; cibum unumquodq; simile membrum propria humiditate replendo: quem ad modum nos arefactum penitus a medicis hominem curauimus. Balneum itaque temperatissimum his conuenit: ita ut aeger aliquandiu in temperata aqua moretur. Præstat autem prope exteriores balnei fores calidæ solium locari: neque enim aere omnino ad ipsos indigemus. Oportet etiam gestando ipsum in balneum in-

N O N V S.

527

ducere, atque inde educere. Deinde ex oleo antequam induatur infingere. A balneo uero statim lac asininum recens multum exhibendum, asina in domum in qua decumbit aeger deducta: paucissimo enim tempore in ambiente aere lac ipsum morari oportet. Parum etiam mellis optimi tepidi lacti animiscendum, atque ita usque ad secundum balneum quiescendum. Postea uero mediocriter & accurate fricatum, secundo lauabimus diligenti coniectura, tum ex rutibus tum ex uentris tumore facta, an exhibitus cibus sit rite confectus: modicum uero tempus à primo balneo usque ad secundum intercedat, horarum, iiii. aut v. puto, maxime si tertio etiam ipsum lauare uelis: id si non uelis, non refert etiam plurimum. Lauabis autem tertio si ad suetus sit balneis plurimis uti: & hoc sane minime negligamus, quo a singulis balneis priusquam induatur oleo cum inungamus. Cæterum si lactis usu delectetur, etiam a secundo balneo ipsum propinabimus: si uero non, ptisanam probe decoctam, aut halicam instar ptisanæ decoctam dabimus, indeq; statim rursus quiescere iussim, postea ad tertium balneum ducesmus: aut contra, ad coenam si lauare non uelit. Panis ei præparetur clibanites, purus, recens, probe assatus, fermentum & salem mediocriter admixta habens. Pro obsonio sit piscium quispiam petrosus aquis degentium, aut asellus ex iure albo. Atqui & alæ & testiculi gallinaceorum lacte nutritorum conueniunt, per dices item ac passeris montani ac molles carnes habentes. Verum quæ in palustribus ac fluminibus degunt uitanda: omniaq; duras habentia carnes, & graueolentia, pinguiq; & fibris referta: & ut summum dicam, caput cibi sit ut bene nutriat, & facile concoquatur, minimeq; uiscosus sit, neque superfluitatibus abundet. In potu sumat uinum album colore, tenueq; substantia, & modice omnino adstringens, purumq; & parum aquæ ferens, quo nomine accipi uolo, id

S E R M O

quod quum temperatur modicam omnino aquæ ad
 mixtionem perferre potest. Scopus autem quantita-
 tis potus in hoc sit propositus, ut nunquam uentri-
 co innatet, neque fluctuationis aliquem sensum faciat.
 In cibis uero spectetur, ut quantum possibile sit, uen-
 trem non grauent, celeriter concoquantur, & inflatio-
 nem non pariant. Atq; hoc sanè modo maxima cor-
 poris siccitas curatur. Quum uero mediocris siccitas
 existit, utpote quum uires non extreme sunt collapsæ,
 pleniorẽ diætã sufficere expedit. Proponatur au-
 tem siccitas similis quidem prædictæ cum qua tamen
 frigiditas sit coniugata, intantum igitur prædictis ex-
 calefacientium sylua miscbimus, quantum membra
 fuerint refrigerata. Ponatur autem primum medio-
 criter ipsa esse refrigerata, apponemus itaq; paulo an-
 te dictis, in lactis quidem usu plus mellis: in uini uero
 usu, idem quidẽ genere dabimus, minus autem prio-
 re aquosum, & plurium annorum. Cæterum & edu-
 lia omnia calidiora exhibenda, non solum ex natura
 li temperatura, sed à recenti etiam qualitate. Ex un-
 guento etiam nardino assidue uentrem inungemus
 ut nunquam aridus fiat: si uero nardinum non adsit,
 mastichino erit utendum. Sed & ipsam masticen cum
 nardino unguento terere licebit, lanamq; purpureã
 ex eis imbutam uentri adhibere. Si uero frigiditas
 multa intemperiei siccæ copuletur, ut coget ferè ad
 uberius calefaciendũ, primum quidem affectionem
 grauisimam esse scito, & quæ difficulter corrigi po-
 test, multaq; diligentia opus habet. Vbi uero iisdẽ usi
 fuerimus, quæ ad mediocrem frigiditatem sunt des-
 criptas, speramus sanè quanquam longiori temporis
 tractu nos affectionem sanatuos: ita tamen ut à uehe-
 menter calefacientibus abstineamus. Demus autẽ am-
 plius quiddam ex melle despumato unã cum lacte, at-
 que etiam ipsum per se ampliori modo: itemq; deco-
 ctum ac in pastillos redactum. Vinum uero uetustius

N O N V S.

528

eis eligendum. Optimum autem pharmacum in om-
 nibus his quo frequenter picatores utuntur, existit.
 Eo itaque uniuersum uentrem illinire oportet, atque
 mox prius quam refrigerescat auellere: uerum hoc nõ
 sæpe in die, quorundam more, facere oportet. Discu-
 tit enim hoc modo, non uero bono sanguine mem-
 brum ipsum replet: nos autem non discutiendi gratia
 sed ob sanguinem bonum ex uicinis partibus attra-
 hendum, eius usum approbamus. Auxiliatur etiam
 omnibus his puellus carnosus dormientibus acclina-
 tus, ita ut superiorem uentrem semper coningat.
 Quod si ex ordine multæ siccitati caliditas non ualde
 multa misceatur: in hac primam uictus rationem ser-
 uabimus, ita ut mel prosum non gustent: uinum ues-
 ro minime uetus accipiant, quod sit album & tenue,
 & ætate annum non excedat. Edulia etiam tepida ex-
 hibebimus quæ lactola, hoc est lactei teporis appel-
 lantur, si hyems adsit: in ætate uero, uelut aquæ fonta-
 næ cõueniunt edulia, q̃ nõ summe frigida sunt. Ven-
 trẽ quoq; omphacino aut melino oleo illinemus. Si
 uero maior caliditas adsit, et dilutiorẽ, uini tẽperaturã
 faciemus, frigidũq; dabimus, quẽ ad modũ fontana
 aqua in medio uere esse solet. Nõ esse tamẽ operæ pre-
 tium est febriũ simlem hãc affectionem esse, atq; si q̃s
 contentiosius eos refrigeret periculo non uacare.
 De cœliaca affectione, Archigenis. Cap. XXXVII.
 Nõ omnis uetris fluxus cœliaca affectio proprie
 appellatur: neq; enim si cibi crudi & incocti inferne p-
 deit, neq; si corrupti ac in peregrinũ habitum mutati
 sunt, cœliaca affectio uocatur: uerum tunc solum
 quum leuia & humecta excrementa egeruntur: uetere
 præ imbecillitate ea digerere nequeunte. Sequitur
 autem ipsos assidua egestio, aliquando foetida cum
 animi deliquiũ sensu, aliquando uero etiam sanguis
 flauus ac tenuis unã cum his quæ egeruntur destillat:
 & ob eam causam cibum auersantur, decoloresq; &

S E R M O

uehementer graciles sunt, corrugata insuper eorum
uniuersa cute: & uenæ sanæ quæ in uentre in deferuntur,
liuescunt, & ad magnam omnino desperationem
res deuenit, si morbus diutius duret, ægris ad conue-
nientem diætā pigrescentibus. Si itaq; morbus au-
tumno incipiens ad hyemem usq; se extendat, diffici-
lis omnino curatur. Causæ autem affectionis sunt, as-
duæ cibi corruptiones, & peregrinorum eduliorum
ingestiones: aniplius autem si frigiditas aut uehementis
ardor insit, similiter etiam plagæ uentrem lædunt:
& in morbis quoq; longis, uenter male affectus adfe-
ctioni huic obnoxius fit. A medicinæ quoq; purgan-
tis potione quidam celiacam affectionem inciderunt.
Nosse tamen oportet, quod aliquando quidem per
circuitus malum hoc adhigit, temporibus quibusdā
alio resitante, quibusdā uero ordinate per certas
horas fluente: aliquando uero incessanter apparet.
Quin & hoc nosse oportet, quod sæpe non solum
permanet appetitus, uerum etiam amplius augetur:
& ob id corruptionibus acruatim perq; uices factis,
omnia mala augetur. Recente igitur morbo, dilige-
ter inuestigandæ sunt ipsius causæ, ut ab eis maxime
nos adseruiamus, siue igitur corruptiones præcesse-
rint, cauendum ne amplius fiant, simulq; uitiosi hu-
mores ex eis generati euacuandi: siue peregrinorum
eduliorum ingestio causa existat, ea ipsa auferre opor-
tet: siue labor, aut fatigatio, aut aliud quippiam ex
prædictis, ab eis similiter abstinendum est, egriq; in
quiete adseruandi, atq; si ferre queant, in inedia, aut
certe omnino modico cibi usu. Aliquando autem
etiam larga potione utendum, ægerq; ad reuomen-
dum cogendus, maxime si humores in uentre colle-
ctos perceptemus. Deinde attente exquisitæ diætæ
insistendum, donec affectio in totum tollatur. Consi-
sit autem exquisita diætā in electione qualitatis cibo-
rum. Quod si tamen in principio difficilis appareat
morbus

N O N V S:

529

morbus, etiam reliquis præfidiis utendum. Primum
igitur media inspicienda sunt, atq; si inflammatio, aut
similis inflammationi dispositio circa uentrem repe-
riatur, cataplasmatibus utendum est, quæ ex professo in-
flammationem soluant, ac fluxus retrahunt: quæ in re,
palmarum commodè semini lini ammiscetur. Cæterum
cataplasmata ipsa minime calida apponere oportet:
sed tepida saltem: atq; si intendere eorum uim uelis,
acaciæ quippiam & hypocisthidis, aut malorum co-
toneorum, aut aluminis recte ammiscueris. Magnifi-
ce autem profunt lentiscus & rubus simul cocti: ace-
tum quoq; mulsum apposite in cataplasmatum co-
cturam assumitur. Summe uero commodam utrique
affectioni nouimus loliaceam farinam simul cum eis
incoctam. Inflatione autem plurima infestante, cumi-
num aceto mulso inspergimus, rutamq; & anethum.
Manifestum est autem quod ad cataplasmatum res-
tentionem, quo contentius inhæreant, etiam rosaceū
adhibemus, ac parum uini: ampliusq; lentiscinū, aut
cenanthinum, aut myrsininum. Oportet autē lana ex-
cepta ipsa imponere. Cæterum optimum ad ipsos ta-
le cataplasma existit: Malis maxime cotoneis & pal-
mis, absinthiiq; coma in uino decoctis, uinum ipsum
percolatur, ac sapæ creticæ tertia pars ei affunditur:
deinde simul calefactis polenta tenuis inspergitur, &
absq; oleo decoquitur. Oleum uero quo uenter illi-
nitus sit melinum. Post cataplasmata conuenient ce-
rata ex myrsinino aut lentiscino oleo apparatus: quæ
tamen ex adstringentibus quædam habeat admixta,
ex acacia dico, & quæ eius generis existunt. Aptissi-
mum etiam his ceratum est ex oleo myrsinino appa-
ratū, quod mora in maturata ac acerba trita, parumq;
sanguinariæ habet admixta. Porro ubi diuturnū fue-
rit malum etiam ad malagmata trāscundum est: sumi-
sime uero concinnum eis uidetur, quod ex semini-
bus constat, & ad colicos est præscriptum: iteq;

A E T.

xxx

S E R M O

quod ex lauri baccis, quod ad aquam inter cutē des-
cribetur. Postea etiam adhibenda ea quæ uehement-
ter rubefaciunt cutem. Quod si adfectio adhuc inten-
datur etiam dropaces adhibendi medicamentaria ui-
præcellentes, bitumenq; habentes & adarcen: post
dropacem uero, morsum balneo secundum calidita-
tem mordaciore curare oportet: duabusq; post dro-
pacis amotionem horis sinapismi adhibendi ex sina-
pi & caricis: ita ut modico tempore impositos sina-
mus, oleoq; inde ad locum circumfuso, ad balneum
ducamus. Atq; id semel facere non sufficit, sed bis ac-
ter, neq; enim hoc ipso aliud efficacius remedium in
prædicta corporis constitutione apparari potest: &
ob hoc non multo tempore inhaerere id oportet, ne
loco nimium exusto, secunda & tertia huius præsidii
admotio prohibeatur. Mirabiliter etiam uomitus effi-
caces sunt, tum à coena, tum ieiunio facti, nimirū quæ
corrupta sunt euacuantes, & quæ ad intestina dilap-
sa sunt attrahentes & conuertentes, ac proprias uentris
actiones reuocantes. Si uero liceret ab his ad eos qui
à raphanis sunt transire, maiore compendio affectio
ipsa expugnaretur. Quidam etiam ueratri albi purga-
tione usi sunt: & si subiectæ uires eius auxilii sint capa-
ces, præ omnib; huius usus eligatur. Ego uero ad co-
liacos prius quam uires extreme deficiant, purgatio-
ne humori conuenienti utor. Aliquando autem me-
dicati quidam & acres, aut etiam serosi humores tuni-
culis uentris aut magis intestinorum infarti aut imbi-
biti rodunt & irritant, atq; ex omni corpore humo-
res ad locos circa uetrem & intestina aduocant, diu-
turnarumq; fluxionum causa sunt. Cæterum ex ege-
stis recrementis & ex consequentibus accessionibus,
affligentis humoris speciem coniektare oportet, atq;
ita conuenientem exhibere purgationem. Præstabi-
lius tamen est picræ ex aloë compositioni scamma-
niæ scrupulum .i. aut amplius si uires tolerant, animi

N O N V S.

530

stere, & cum aqua mulsa præbere. Quod si ex atra bi-
le sit humor infestans, epithymum adiungere oportet,
& post affligētis humoris euacuationem, eis uti, quæ
affectis membris firmitatem addere possunt: cuius ge-
neris sunt ex malo punico eclegmata, ad stomachi
subuersiones descripta. Illud etiam notatu dignum,
quod aliquib; fluxiones ex adstringentium usu obori-
untur: uentre nimirum ab ipsis læso propter imbecil-
litatem aut mollitiem sensus. Vtimur autem, inquit
Archigenes, ad alui fluxiones hiera mea, dracii. ex ea
exhibitis, ad eorum quæ in uentre ac intestinis insidēt
deterfionem, ut nullum enim aliud hæc ipsa quæ
rectissime emendat & corrigit. deinde theriaca utor.
Vtor etiam, inquit, zopyrio mea ad colicos descri-
pta, ad sabæ magnitudinem ex ea præbens cum duo-
bus cyathis passi ueteris, aut acetii mulsi boni paulo
ante horam cibi sumendi, ad dies ex ordine .xv. dein-
de ubi ab eius exhibitione per .v. dies quieuerō, rur-
sus exhibeo ad dies .x. atque hoc tandiu facio donec
non amplius opus habeat æger. Træstat etiam exhi-
bere quæ ex duob; piperis generibus constat com-
positionem. Omnino igitur simplicia pharmaca & fa-
cile digestibiles cibos exhibere oportet debili existen-
te aluo. Si uero febricitent etiā, eo magis adstringen-
tium sylua erit uitanda. Quod si tamen prædicta reme-
dia circa affectionis solutionē nihil efficiant, ustio ad-
sumatur. Perurere autem superiorem uentrem opor-
tet, interuallis duorum digitorum mēsu aut amplio-
rib; etiam factis ulcerationesq; seruare ad multū tem-
pus ad fluxionum in uentre transitum ac deriuationē.
Licet autem & per pharmacum cruistas infligere, si
quis ignis admotionem formidet. Postremū quidem
igitur locum inter prædicta remedia ustio habet, pro-
pter nimiam seueritatem: si quis tamen uirili animo
præditus sit, prius quam concidant uires, post præ-
dictorum firmitatem addentium usum, quodā modo

ustione uti potest, quæ solase affectiōis difficultati op-
ponere consuevit. Atq; huiusmodi quidem est quæ
forinsecus coeliacis adhibetur cura. Operæ precium
est autem & per adstringentes potus auxilium ferre,
ubi humiditas imbecillitatis causa existat ac fluxio-
num. Plantaginis ita ꝑ semen siccum tritum ac pota-
tum præclare facit, tum per se, tum aliis etiam admis-
ctis. Quidam etiam gallinarum uentriculis utuntur
exiccatis ac tritis potui inspersis. Eandem efficaciam
& struthocamelorum uentriculi habere creduntur.
Proderit & lapathi semen tritum, maxime uero oxy-
lapathi. Cornu item cerui tenerimum ustum cū mo-
dica galla præbe bibendum: aut nucum iuglandium
corticem quo tinctores utuntur, siccum tritū cochlea-
rii mensura ex aqua præbe: aut quercinam glandem
contusam ac cribratam cochlearii mensura instar fa-
rinæ uino austero insperge, ac exhibe: aut cancri ma-
rini uel fluuiatilis testam ustam cochlearii mensura
præbe cum aqua: aut thuris granum fabæ magnitudi-
ne in uini nigri cyatho uno dissolutum, sanguinariæ
succo pari mensura ammixto præbe, aut gummis al-
bi uermiculati unciam unam tritam ex uini nigri cya-
this tribus præbe: aut uuarum passarum uinaccos, si-
ue etiam uuarum torrefactos, exhibe cum polëta aut
canis sterces siccum, cum quodam odorato: aut plan-
taginem siccam contusam & cribratam dato: aut bitu-
minis quantum satis esse existimas de glutindii præ-
beto. Bonum est etiam corticis quercinæ glandis de-
coctum: item ꝑ pelliculæ decoctum, quæ sub cortice
quercus reperitur. Castanæ corticis decoctum, aspa-
lathi decoctum, radicis pæoniæ decoctum, atq; ipsa
etiam radix siccata, trita, potui inspersa, Corticis loti ar-
boris decoctū. Calicum item papaueris torrefacto-
rum drachma una ante somnum cum uino diluto po-
rata, quin & semen capitum papaueris tritum exhibi-
tum egregie auxiliatur. Mirabiliter autem acerbæ &

immatura mora profunt sicca trita in potu exhibitæ:
quem ad modum de alui fluxione est prædictū, eos-
dem modo & rubi mora immatura & acerbæ exhiben-
da. Utendum & simplicioribus ad dysentericos
descriptis medicamentis, maxime his quæ ex pomis
sunt adparata. Commoda sunt quoq; e. quæ urinam
ciunt, fluxionem sæpe transferentia: uelut est apium,
fœniculum, anisum, adiantum, acorus, damasconi fo-
liorum dr. i. h. i. & quæ his potestate assimilantur. Ex
compositis prodest pastillus Thrasandri, & qui ex
seminibus constat, ad dysentericos scripti. Pastillus
item ex spina, & ex electro, ad sanguinem per sputū
reicientes descripti. Omnium uero maxime antido-
tus theriace ex uisceris consians prodest: multoq; ad-
huc magis quæ lassar inscribitur, efficaciter enim au-
xiliatur. Mirilice quoq; coeliacis conducit antidotus
desposyns appellata, cuius cōpositio hæc est. Spi-
cæ nardi, cinamomi piperis, costi, hyoscyami, croci,
seminis papaueris, opii, omnia equali pōdere accipi-
to, cōtundito & cribrato, ac cum melle unite. Uatur
ex ea duorum scrupulorum pondus ex uino. Cribas-
si, ad coeliacos. Baccarum myrti nigrarū cochlea-
re unum & dimidium, rosarum siccarum, cenanthes,
singulorum cochlearium dimidium, palmarum car-
ne sufficienti excipe, & pastillos informa, ac exhi-
be drac. i. cum aqua, aut uino dilutius temperato his
qui febribus carent. Aliud, ad coeliacos. Lauri
uirgula. iiii. piperis grana. xxiii. cumini grana quin-
quaginta unum, contere, ac præbe febre carentibus
cum uino, febricitantibus cum aqua, pro una autem
tice hæc in potu sumūtur. Cæterum simplicia & an-
tidoti oportune ante cibum exhibentur: pastillus au-
tem dolorem leuans, ante somnum. Malagmate
uero concoctorio in alui fluore per omnia, huiusmo-
di utaris. Bdellii ammoniaci thymiamatis, cæchryos,
cuiusq; sesquiunciam, opopanax drachm. vi. tyrao

S E R M O

cis drach.vi. myrrhae sesquidrachmam, piperis gran-
centum & triginta, galbani drac.vii. terebinthinæ dra-
vii. ceræ drac.xiii. & dimidiam, adipis suilli drac.xvi.
Siccissima conterito & cribrato: molliora uero in pi-
la tundito, ac sicca inspergito: pila itemq; pistillo ex
unguento irino illitis, ut molle ad tactum & glutino-
sum reddatur. Vermes autem terreni in testa ad cine-
rem exusti, & ieiunis cum uino exhibiti, uentris flux-
iones sistunt: eorum itaq; tres aut quinque exhibeto.
Porro cognitu dignissimum & hoc est: infinita scilicet
remedia hoc nomine predicata esse, quod alium
sistere possint: uerū seri profectus est omnium memi-
nisse: & cauendum etiam ne nimium largus fiat eorū
usus: quanquam plurimi omnino morbi ab acervata
pharmacorum uicissitudine delentur; qui alias nō fa-
cile hominem relinquunt, si diæta solā exquisita uta-
tur. Vna autem tutissima & compediosissima uia ad
affectionis extirpationem diæta existit. Diæta cœ-
liacorum. Coeliacū oportet mox ubi a somno sur-
rexit, faciemq; proluerit, ad deambulationem pro-
dire, ita ut pro uiribus progrediatur. Deinde frictio-
nem simplicioreni adhibere, parce uidelicet & mini-
me contente fricādo maxime uentrē, oleo uero quo
confricatur, canchry & pyretrum incoquantur, quo
postea deterſo, corpus ex oleo dulci impinguetur.
Balneo autem ut plurimum renunciamus, aliquando
tamen ad lassitudinis uel alicuius alterius rei medelā
ipso utimur. In balneo uero smegmate quopiā uta-
tur, quod cutem lancinare ac pertundere potest, ue-
lut est nitrum asſatum, fex uini uſta, & quæ eius gene-
ris existunt. Ab inunctionibus & balneo prandendum
est: perspicendum uero si quicquam aliud ut cibum
diuidamus. Duas itaq; tertias partes cibi in coenā re-
seruet, atq; ipsum etiam qui in prandio exhibetur pa-
nem dimidiatum per se sumat: reliquum uero cū ob-
ſonjo simplici. Frumentaceum enim alimētum natu-

N O N V S.

532

ra homini maxime cōuenientis existit. Oleribus au-
tem raro uescatur: inflationes enim pariunt, minime
apti sunt etiam omnes arborum fructus, insuauibus
humoribus uentrem & itomachum replentes. Cœ-
terum a prandio deambulationibus indulgendum;
& animi aliqua laxamenta adhibenda, somni enim
diurni nocentissimi sunt, nisi lassationis sensus adsit,
aut nox uigilata præcesſit: uesperī autem a coena
dormiat. Ex frumentaceis igitur conueniunt panis
clibanites, halica, oryza: uerum sorbitiones ex mi-
lio non probo, quum concoctu difficiles & uitio-
ſos humores milium producat. Ex leguminibus non
inepta est lenticula asſata, & cum plantagine cocta:
utile est & palmas sorbitionibus incoquere, malaq;
cotonea, eisq; simili ui prædita. Ex oleribus braſ-
ſica eligatur duabus aquis decocta, cum oleo ac mo-
dico garo: paucissimoq; aceto: intubus item coctus
& cichorium, pastinacaq; ualde excocta cum simpli-
liquoamento. Varietatis autem gratia eis etiam car-
nes exhibendæ, ex gallinis, columbis, aut passer-
culis montanis, ex pedestribus etiam teneerrimæ &
friabiliores coctæ omnes, cōcoctis simul quibusdam
fructibus, aut pomis, aut myrti baccis. Bellaria mo-
dice præbenda, uelut sunt amygdalæ, palmæ, nu-
ces, atque ea uoluptatis gratia tantum ac dulcoris
de gustanda. Fructus sint minime inflantes: una mo-
dica pensilis: in pomis ac piris similibusq; mediocri-
tas seruanda, atq; hi ipsi cum pane exhibendi. Vinum
conuenit subadstringens. Omnis autem liquor qui in
potu exhibetur paucus sit, & post omnem cibū præ-
beatur. Multus enim potus uentris fluxionibus infes-
sissimus existit. Nosse tamen oportet quod in his qui
cum mordacitate fluxionibus infestantur, optime
facit lactis potus: ita ut in principio calidum ac re-
cens multum detur: postea uero ad medietatem de-
coctum aut etiam ad tertias quæ ad modū in alui pro-

S E R M O

fluuius est prædictum. Hoc enim modo exhibitum simul sistit ac temperat fluxiones. Cæterum in quibus hæc ipsum in nidorolam aut acidam qualitatem permutatur, quartam partem aquæ affundito, prædictoq; modo decoquito, ac exhibeto.

De colliquatione.

Cap. XXXVIII.

Quum uero per uentrem quiddam excernitur, quod non ab accepto cibo aut potu prodit, sed ab humoribus ex corpore in uentrem defluentibus, assimilaturq; ei quæ tum per uomitum reicitur, tum inferne procedit, flauæ bili: differt autem ab ea tum graueolentia, tum quod flauius quodam modo excrementum apparet, strigimentumq; crassitudinem habet, aliquando uero & oleosum aut adiposum existit: Colliquatio morbus is & syntexis uocatur. Recens enim compacta substantia pinguedinis ac carnis ab ardenti febre resoluatur & colliquatur. Diutius uero perseuerante malo, ex ipsis etiam solidis partibus aliquid colliquescit. In qua pessima febricula frigida purissima frequens potus remedio existit: eiusdem etiam qualitatis cataplasinata & epithemata ad pectus & præcordia adhibere oportet: cibi quoq; refrigerantes exhibendi: reliqua; quem ad modum in ætuantibus, ac in habitum conuersis febribus dictum est, faciendæ. Quod si in uiscerum inflammatione hoc contingat, ualde periculosa adfectio est, & cum prædictione remediis prædictis uti oportet. Porro si acre sit ac mordax quod excernitur, intestinaq; inde ignescant, mordacitatem lenire oportet per infusiones, ubi urgeat malum, nullo exacerbationum respectu habito, præterquam circa initium accessionis. Infundatur autem succus oryzae ad tactum tepidioris, itemq; lacte pens. Si uero mordacitas cum tormine contingat, ptisanæ succus infundendus est cum ouis crudis ac conuassatis: admixto rosaceo, aliquando uero bituminis etiam drach. i. immiscenda. Quod si dolor ad

N O N V S.

533

huc perseueret, bis ac ter etiam prædicta infundantur. Conuenit quoque his lac potatum, ad quod quarta aquæ pars est affusa, quem ad modum dictum est, decoctione ad tertias facta.

De lumbricis: ex Herodoto.

Cap. XXXIX.

Lumbrici & in febribus, & citra febres nascuntur, tum multitudine, tum magnitudine, tum colore, tum temporibus etiam differentes. Circa initia enim morborum generati, substantiam suam ex subiacente corruptione capiunt: circa uigorem uero ex malitia morbi: circa declinationem autem ex permutatione omnium in melius, qui sanè citius separatur: natura enim ipsos, reliquorum recrementorum instar, foras propellit. Censentur autem peiores ex ipsis maiores minoribus paucis multi, & albis rubri. Viuentes etiam mortuis deteriores. In infantibus autem & pueris, atque his qui ad pubertatem accendunt maxime abundat. Cæterum hoc malo affectos incredibilis morsus stomachi ac uentris concomitatur, tusficulæq; tenuissimæ ac frequenter irritantes, quum tamen nihil reiciatur. In somno tremunt, & præter rationem exurgunt. Quidam uero & linguam foras protrudunt, oculosq; claudunt, ac taciturni sunt, excitantesq; moleste ferunt, ob imbecillitatem uigilare nequeunt. Quidam autem oculos sanguine suffusos habent, & pulsam inæqualem, obscuram, deficientem & recurrentem. Quibusdam etiam appetitus perditio accedit. Pueris insuper dum dormiunt manducatio linguæ, cum exertione, cui accedit conformatio oris in modum lactentium aut accipientium cibum: uerum hæc pauco tempore & per interualla sunt. Aliqui uero infantes cum clamore præter rationem exurgunt, citoq; rursus colabuntur. Aliqui etiam dentibus frendent: quod contingere uerisimile est, animalculis attrahentibus cibum, mordentibusq; uentrem ac intestina. Iam uero & ad stomachum quosdam procesfisse constat, nausearumq;

S E R M O

& morsuum fuisse causas. Sæpe etiam per se sursum reieciuntur: aliquando uero cum pituitoso quopiam humore. Quidam etiam infantes neglecti motu pulsus destituuntur, ac refrigerantur, atque eorum instar qui animo liquuntur, tenuem quendam ac frigidum sudorem exudant, & ut plurimum liuescunt. Contingit autem aliquando faciem fieri rubicundam, maxime circa malas; uerum color hic rursus in pallorem solito maiorem transit. Alii autem instar delirantium peregrina in somnis loquuntur. Alii decubitus transmutant continue dormientes, angoreque uexantur, ex locoque ad locum sese uicissim proiciunt. Verum paucos omnino ex ipsis morsum confiteri constat. Plerique enim in metis inopia ac taciturnitate degunt. Porro qui a rotundis lumbricis infestantur, etiam cibum auersantur, & si quid acceperint reuomunt, aut nauseabundi uix deglutire possunt; febres in eos cum uel hemeti extremarum partium refrigeratione irruunt. Quibusdam autem uenter ad tympani modum inflatur. Ex Hippocrate. Lumbrici circa aluum his signis deprehenduntur: si somnolenti sint non permittente morbo, & extremæ partes frigidæ, & cordis siue oris uentriculi dolor, urinæ conturbatæ, & lingua humectatur. Item qui animalculis in uentriculo abundant, sputo replentur: & si tenuis quispiam prodierit lumbriculus, amplius non spuunt. Quicumque igitur in ore uentriculi lumbricos habent, fere in totum ipsos uomitu reieciunt. Quibus uero in intestinis insunt, ipsos inferne excernunt. Omnes autem nauseabundi sunt, uomuntque; quicumque acceperunt. His qui punguntur similes sunt: totoque corpore contrahuntur, & repente aceruatimque moventur, ac tormina acculant, interaneorumque dolores. Euaporationes quoque ad caput delatæ, uertigines inducunt. Quin & diætæ quæ præcescit, ostendet tibi lumbricorum generationem: ex crassioribus nimirum & quæ difficulter consiciuntur,

N O N V S.

534

tur, & largius ingestis, & maxime frumentaceis, contingentem: quos item balneis à cibo usos fuisse comperies. Cæterum cura ipsorum, alia communis est, & cum ea quæ febricitantibus conuenit coincidens. alia uero eis proprie conducit. Quum igitur ambigua adhuc affectio existit, & rationalis quidem suspicio adest, incerta tamen, neque planè compertamitioribus sanè remediis uti oportet. Ab acrioribus enim febres magis exacuuntur, si adfectionem falso habuerimus suspectam, ubi uero constans ac euidentis cognitio contigerit, ad tempora morbi animum intendere oportet. Ad eos enim qui circa primas horas nascuntur, acrioribus remediis est utendum: & magis utique si iuxta declinationem totius morbi adparuerint: eos uero qui uigente morbo apparent, mitius curabimus: atque id eo magis, si inflammationes & tensiones uiscerum concomitentur. His igitur cataplasmata adhibeantur ex semine lini crasso lupini farina, pari mensura admixta. In potu pueris ante cibum myxarum decoctum ammixta menta præbeatur. Eis autem qui ad integram ætatem peruenerunt, absinthii aut abrotoni cremor. Vtrisque uero etiam si febricent, etsi trimestres tantum infantes existant: uermes terreni cum sapâ confidenter exhibeantur: si uero sapam non admittant, cum hydromelite, aut ut liber, præbeto, nihil ueritus, neque uilitate contempta septem numero dato. Quod si non nuda sit suspitio, sed certa deprehensio lumbricorum, cataplasma ex lupinorum farina, in hydromelite decocta imponendum, cui aliquando etiam bryoniæ radix adiciatur. Vmbilicus autem felle taurino expleatur, aut melanthio cum lacte muliebri trito, aut absinthio, aut abrotono, aut bryonia, pinguibus si cubus admixtis. Spina uero uniuersa ex medulla ceruina inungatur. In potu etiam his uermes terreni septem

S E R M O

cocti ac triti cum sapa praebeantur, aut ut libet alias tenuissime triti. Efficax est & abrotonum, & santonium, & absinthium decoctum, unum quodque aut cum ficibus aut palmis exhibitum. Aliquando autem hęc confusa & cribrata, & cum melle in catapotia redacta, deglutienda praebeamus. Dari potest etiā chamaemeli melorum decoctum cum modico rosaceo, uehementer enim efficax existit. Egregie quoque facit cretica sapa cum rosacco potata. Aliud. Nuces pineae in aqua calida macerato, teritoque, ac rosacei cyathum unum affundito, & cum uino optime temperato tribus horis bibendas praebeto. Inde enim enecat, tum uomitu, tum secessu efficiuntur. Commode quoque in cibo sumitur fenetio uiridis, ac barba hircina. Eisdem etiam auriculæ muris succus, & calaminthæ ac mentha decoctum, citra molestiam educit, quod & brassica semen ac petroselinum facere perhibentur. Superior autem uenter cerato integatur ex absinthio oleoque cyprino adparato: aluo autem adstrictæ glans immittenda praesertim pueris, quæ si nihil profecerit, clyster adhibendus morbi vigore remittente, ex absinthio, aut abrotoni, aut centaureæ decocto, cum melle ac nitro. Ceteri uero lumbricos, qui circa uigores febriles nascuntur, quosque malignos appellamus, per simpliciora remedia subducere conabimur. In cataplasmata igitur absinthium, abrotonum, ac santonicum miscbimus, aliquando etiam lupinum. Olei autem omphacini propinabimus eis, qui facile id ferunt, cyathum unum. In sorbitiones uero mellis plurimum coniiciendum: & pitiscane quoque oleum plurimum omphacini incoquendum, halicam item in myxarum decocto praebimus tum per se, tum cum aqua multa: praebitiones uero ex oleo semper augebimus: multæ enim commoditates existunt. In uniuersum enim omnia quæ lumbricos educunt aut per acredinem occidendo, aut per amaritatem subducendo, aut ad excretionem irri-

N O N V S.

535

tando, aut per consequentem ad ea quæ exhibentur lubricitatem, efficacia cognoscuntur. Extrahuntur enim simul, ut uerisimile est, per sorbitiones lubricas uias reddentes, aut etiam per innominatam aliquam efficacem qualitatem. Viuentes equidem uicinas intestinorum partes adprehendunt: mortuæ uero unâ cum stercore euacuantur. Prodeunt autem quædam adhuc uiuæ, uerum uertigine affectæ, & si ita dicere libeat, seminecatæ. Profunt autem & his uermes terreni. Porro per pharmacorum potiones enecatos lumbricos, citra dilationem per glândulas extrahere oportet: uitiola enim ex ipsis exhalatio procedit, quæ & appetitum & digestionem lædit. Atqui ad nauseas ex lumbricis obortas, lacerationesque stomachi, salis granum in ore detineant, deglutiantque, liquefactum. Crescendo enim ut apparet, eos statim infra subsidere cogit. Oboriuntur autem & in alui fluxione lumbrici: eos fluorem inspissando, & concoctionem tum per cibos, tum per cataplasmata, in melius permutando, curare oportet. In quantum enim fluxiones inualescunt, tantum etiam lumbricorum generatio augetur: uicissimque fluxu cessante, lumbrici interquiescunt: quare diligenter conabimur ut aluum adstringamus, firmitatemque ei adiciamus. Coniicienda itaque in cataplasmata alias ad fluxiones sistendas concinnata, ea quæ ad lumbricos sunt prædicta, & quæ fluores non exacerbant: uelut est absinthium, abrotonum, santonicum: iamque etiā malicorium, acacia, & balaustia, eisque similia, cum cruda hordeacea farina. Cerata quoque inponenda ex his appata. Utendum & praepotationibus, inter quas reliquis omnibus plantaginis succus est præferendus. Ad utramque enim affectionem, ueluti dixi, efficax existit. Iacebit autem & in hoc casu uermibus terrenis, quem ad modum antea dictum est, uti. Ceratum ad lumbricos. Farinæ lupinorum, absinthii, farinæ hordeaceæ tenuissimæ, cuiusque drac. vii. fellis taurini

S E R M O

unc. i. scobis cornu ceruini drach. iiii. ceræ quadrans
tem uncia q; dimidium, ol. i secundarii sexuncem.

De lato lumbrico.

Cap. XL.

Lumbricus qui latus appellatur, in his qui febre
carent abundat, & in lōgis ac diuturnis enascitur mor-
bis. Est autem latus lumbricus, si ita dicere libeat,
permutatio pelliculæ intrinsecus tenuia intestina am-
bientis, in corpus quoddam uiuum, quod continuos
stomachi morsus infert: & ad cibos incorrigibilem
appetitum: cæterum ea quæ accipiuntur non succen-
turiata digeruntur, sed cito excernuntur. Consequi-
tur affectos corporis gracilitas, & imbecillitas cum
tarditate, assiduusq; famis sensus. Quod enim uiui-
ficatum est in intestinis, ubi recens exhibitum cibum
consumpsit, postea ipsa solida corpora arrodit. Mi-
nime uero fallax signum erit, si cū recrementis quæ-
dam cucurbitæ semini similia excernantur. Porro cu-
ra penitus cum præcedenti concordat: præpotatio-
nes enim conueniunt amaræ & acres: alii item come-
stiones. Aut enim integræ excernuntur, ut incredibi-
lem magnitudinis de se præbeant adpectu: aut etiam
prodeunt in partes concisæ. Et semel sanè exolutæ
non amplius secundo congregantur. In potu igitur
etiam his uermes terrenes, ut dictum est, exhibe-
bimus. Proprie autem ad ipsas auriculæ muris suc-
cus facit, duorum cyathorum mensura cum uno zy-
thi cyatho potatus: celerime nam ipsos educit.
Aliud, ad latus lumbricos, quos cærias, hoc est insti-
tas, uernacula uoce appellant. Nitri, cardamomi
seminis, piperis, singulorum æquales partes commi-
sceto, & cochlearii mensuram inde præbeto: conse-
stim enim educit. Aliud. Corticis radicis mali
puniceæ acidæ in suprema parte delibrati, piperis, cu-
iusq; drach. quatuor, cardamomi drach. sex, marrubii
drac. duas, mellis despumati quantum sufficit, præbe-
ex eo cochlearium post alii comestionem.

N O N V S.

536

De ascaridibus.

Cap. XLI.

Ascarides etiam lumbriconum species sunt, circa
extremas intestini recti, ac primam internam adstri-
ctiorem ani partem, sphincterem Græcis appellatam,
consistentes, uehementemq; pruritus his locis infe-
rentes. Et pueri quidem assidue ad agendum irri-
tantur, à contraria uero instantia, & aduersus eas con-
tentione, ac ut plurimum ab excretionem melius ha-
bent. Qui uero ad integram ætatem peruenerunt cau-
sarum molestiam inferentium animaduersionem ha-
bentes, digitos in anum immittunt, ac procidentes
educunt: quin & ignitis lapidibus, aut littoreis calcu-
lis à sole perustis fouendo, mordaces pruritus leniunt.
Cæterum quum quidā præ pusillanimitate nihil ho-
rum auxiliorum admittat, minime malum ipsum ne-
gligere oportet, sed citra dilationem curare, atq; his
qui falsi diuersum sentiunt causas indicare, ac curandi
uiam demonstrare. Porro causæ huius accessori ma-
li, cibi sunt, & frigiditates, alimentiq; corruptiones,
quas præstat prius uitare. Huius uero signa potissimū
ex recrementorum graueolentia sumuntur. Postea
pueri quidem acri muria infusa sunt euacuadi, aut ab-
sinthii decocto oleo ammixto. Calidiorē quoq; sub-
lutionem esse conuenit, à qua ubi prodierint recreme-
ta, affecti loci illinendi, ex simplicibus quidem acacia
& hypocistidis succo, rhoisq; succo cum alumine
liquido. Compositis uero Andronii pastillo, & sphra-
gide polyidæ inscripta, & lanæ succidæ pastillo, ac
quæ his similia existunt. Coacta enim ab adstringen-
tibus caro corroboratur, aptitudinemq; ad animalcu-
lorum generationem amittit, atq; ascaridas ipsas ex-
cludit. Perfectiores etiam ætate similiter euacuandi
acrioribus ac calidioribus infusis, uelut est muria &
centaureæ decoctum: deinde cedria eis infundenda:
ad aquam rem corneam fistulam undiquaq; perfora-
tam apparare oportet, circa fundū amplā, ac magnā

S E R M O

tudine locis conuenientem, quam ultra adstrictiorem ani partem inditam cedria explemus, ita ut cedria immissio palam tum per amplitudinem, tum per transuersa, undiquaque contingat: post uero quiescere iubemus, sæpe eundem curationis modum repetentes.

Aliud, quod & pueris & qui perfectæ sunt ætatis conuenientissimum & efficacissimum existit. Carum ueterem salitam, pinguedine derafa, sublongam & rotundam formabimus, atque ita adaptatam podici atque adstrictiori ani parti intrudemus, ligametoque adhibito, quandiu sustinere possint, inditam sinemus: deinde soluemus, prædictaque infundemus atque illinemus: idem etiam remedium sæpe repetemus. Cibi uero frumentacei generis, boni succi, ac qui facile concoquantur, præbeantur.

De abscessu in intestinis. Cap. XLII.

Oboritur aliquando abscessus in intestinis, ad cuius eruptionem eliquationes aquosi puris consequuntur: quare ignari ac inexperti hoc uiso decipiuntur dysenteriam hanc affectionem esse putantes: & sanè ut uerum fatear, si post eruptionem diuturna sit exulceratio & perseveret, eo modo quo dysenteria curatur, uerum in principio neutiquam consimili curatione subducitur. Unde etiam quosdam ægrotos periclitatos esse constat, male ab indoctis medicis tractatos, qui statim in principio dysentericas infusiones adhibuerunt. Pro uiribus itaque affectiones hæc inter se distinguantur. Iudicatu enim faciles existunt. In abscessu enim semper dolor pulsantis præcedit iuxta affectum locum innitens, neque morsus, neque decursus ad sunt, quales in dysentericis præcedere consueuerunt. Deinde mutatione in suppurationem incipiente, rigores inæquales consequuntur, febresque circa uesperam maxime irruentes: postea ubi perfectæ humiditatis mutatio fuerit facta, omnes molestiæ minores sunt, uehementesque dolores remittunt: deinceps eruptionis tempore

N O N V S.

537

pore accedente, rursus dolores intenduntur, aliquando autem perfectæ uentris adstrictio adest. Post eruptionem uero humor, qualem prædiximus, excernitur, quum nihil tale in dysentericis oboritur. Cataplasmatibus igitur ad eos uti oportet ex semine lini, adstringentibus aliquod simul ammixtis: ueluti sunt palmaria, mala cotonea, & similia. Atque ne fluxus augetur infusus utendum erit, ex ptisanæ succo aut halice cum quodam mediocriter adstringente. Vehementem enim adstrictionem in his facere ueremur. A cataplasmatibus uero ac prædictis infusis inflammationem mitigamus. Et si quidem eruptionem suspectam habeamus, epithematis utimur quæ eam adiuuant, althæam nimis rum ac caricæ, simumque columbinum admiscentes: si uero discuti posse ac euanescere inflammationem speramus, ea quæ discutere ac digerere prædicantur epithemata adhibemus. Quæ in re egregie facit emplastrum anicetum, hoc est insuperabile appellatum. Si uero eruptio obuiam ueniat, infusus utendum, primum quidem ptisanæ succo: cui deinde modicum mellis, ad ulcerum repurgationem, est ammiscendum. Quod si sordidiora rectamenta appareant, etiam lenticaule decoctum ac malicorii, ad ptisanæ succum & mel affundatur. Repurgatis deinde ulceribus à melle abstinendum, parum uero quiddam ex pastillo de halicacabo ad infusum coniiciendum, quo ulcera ad cicatricem perducantur. Post hæc autem prospiciendum, ut corpora instauratione suscepta, subsidant ac molliora reddantur: sæpe enim identidem humoris collectiones fieri consueuerunt. Quod si uero sinus quispiam relinquatur, rursus eadē quæ prædicta sunt adhibeantur: si uero ea quæ ex ulceribus promanant serpendo depascant, ad ea quæ ad dysentericos in principio conueniunt, transeundum.

De dysenteria, hoc est, torminibus intestinis
rum: ex Archigene. Cap. XLIII.

A E T.

YYY

S E R M O

Dysenteria proprie, exulceratio est intestinorū ser-
pendo depascens, ab externis causis producta, ueluti
frigiditate, ardore, uenenatorum pharmacorum po-
tu, & quæ his similia existunt. Iam uero & à crudita-
tibus, peregrinorumq; & acrium ciborum acceptio-
ne: ab aliqua item acrium humorum impressione, ei
consimili quæ circa externam cutis superficiem con-
tingit, à qua papulæ quædam feruidæ ac exulcera-
tiones perficiuntur. Primum uero egestio malum au-
spicatur cum rugitibus subpinguibus ac biliosis, pin-
gui nimirum quod intrinsecus intestinis adhæret pau-
latim circumliquefacto, & quibusdam quidem cum
torminibus, quibusdam absq; his excretionibus contin-
gunt. Quum uero superficies intestinorum perfecte
fuerit denudata, exulceratioq; superne consistit, secus
lenta ac cruenta biliosaq; excernuntur. Vbi autem al-
tius penetrarit ulceratio, etiam sordes pelliculas ad-
mixtas habentes expelluntur, & si non celeriter cohi-
beatur, compendio uicinos locos depascitur: saniosa
uero quædam excernuntur, qualia ab occisorū cor-
poribus defluere consueuerunt. Atque hæc sanè est
quodammodo acuta dysenteria. Si igitur ab acribus
cibis, aut à flaua bile dysenteria oboritur, serè in to-
tum ipsam curamus. Si uero ab atra bile initium su-
mat, si quidem ratione iudicationis febriliū morbo-
rum atra bilis excernatur, transituq; suo intestinum
distendat, etiam hanc curare non desperemus. Si ue-
ro sua sponte, nullo præcedente febrili morbo, neq;
concoctione bona apparente, atra bilis excernatur,
immedicabilis dysenteria ex ea oborta existit, nihilq;
à cancro exulcerato differt: estq; omnino lethalis.
Consueuerunt etiam exulcerationes aliquæ diutius
perseuerare, serpendo nequaquam depascentes, ue-
rum cauis ulceribus forinsecus consistentibus similes,
quibus cicatrix tarde inducitur, labris nimirum ulce-
ris in callum induratis, in huiusmodi etiam infusa in-

N O N V S

538

feliciter adhibentur. Atqui in plerisq; dysentericis te-
nesmus præcedere uidetur. Est autem tenesmus eges-
tendi promptitudo quæ differri ac deuitari non pos-
test. Nosse tamen oportet quod aliquando quidem
aliqua sui parte intestinum rectum in dysentericis exul-
ceratur: aliquando uero totum, & cum ipso etiam
superiora. Si quidem igitur circa colum, hoc est, cir-
ca inrestina crassa ulceratio contingat, stercore quæ
egeruntur multa sunt, & coaceruata, & cum flatibus
prodeunt, aliquando etiam spumosa. Pinguis quoq;
que & cruenta recrementis ammixta adparent, in ex-
plebilisq; edendi appetitus oboritur. Tenuibus au-
tem intestinis exulceratis, dolores circa umbilicum
consistunt, biliosaq; & porri colorem habentia, atq;
que omnino uariegate, stercorei cōmixta plurimum
excernuntur, citra tamen ramentorum complexum.
cum torminibus & mordacitate, desperationeq; ac
exolutione, ut non procul ab animi deliquio agri
absint, à sitiq; infestantur, & febricitant, stercore quoq;
crudius ab eis prodit. Exulceratur autem, uerum ra-
ro, & ieiunum intestinum, quod si contingat, egestio-
nes crudiores apparent, sanguinem nigriorem uehe-
menter implicatum habentes, bilem q; abunde flauā,
sitis multa itemq; nausæ affligunt: uomunt etiam ali-
quando, ac cibos auersantur, dolor quoq; uehemens
supra umbilicum confidet, quandoq; & febres mali-
gnæ oboriuntur. Atque ita adfecti decolores fiunt, &
ad animi deliquium usq; exudant: uires etiam ipsorū
cito deficiunt, neq; procul ab interitu absunt. Anty-
lus autem scribit. Tunc equidem ieiunum intesti-
num exulceratum esse putamus, quum sanguis qui
cum recrementis egeritur, niger ac uetustus appareat:
necesse est enim huiusmodi, in omnibus infra ieiunū
sitis intestinis decoctū excerni. Pituitosa etiam ac sub-
pinguia simul excernuntur: pituita enim, inquit, in ieu-
no abundat, ipsumq; etiam adposum existit: biliosa

S E R M O

item abundanter in his excernuntur, sitisque infestat, utroque pote uentriculo ob uicinitatem ex affectione intestini ieiuni concalescente: quapropter & febriunt & dolent. Caterum tenui intestino exulcerato, egestionibus minus quidem biliosae ac pituitosae sunt: neque enim pituita, nec pinguedo in hoc uelut in ieiuno abundat, subruentia autem magis & rarsa similia excernunt. Quae enim deficiunt, pelliculas intestini in superficie radunt, quam ob rem sanguis etiam in eis minus niger adparet. Si uero circa colum exulceratio fiat, recrementa multa erunt, & flatu comitante coaceruata, & aliquando spumosa, quod uero cruentum in ipsis prodit, flatum erit: cibum plurimum expetent, crucioraque egerent: minus etiam a siti infestabuntur, & non multum febriunt, nisi magnum sit iclus, aut malignum & si febricitare eos contingat, difficilius aliis febrem summovent & excludunt. Magnam autem causam subesse oportet, si febris ex colo accendatur. Quod si rectum intestinum sit exulceratum, concocta erunt recrementa & sanguis floridus, & sordes plurimae excrementis animixtae: tenebrae etiam aderunt uisibiles, saepiusque ad excretionem incitantur, quum tamen nihil excernant: neque ualde esuriunt, neque sitiunt, neque febriunt, nisi ulcus sit cancerosum. Porro primum periculum ex ulcere serpente ac depascente dysentericis impendet: secundum uero ex sanguinis eruptione, tertium autem ex fluxu a locis ab imbecillitate affectis consequenti. Ceterum ab ulcere serpente ac depascente pueros magis opprimi adparet, usque ad aetatis uigorem calidum, namque & humidum huic aetatis corpus est, quare ad putrescentes morbos perferendos magis sunt parati. A sanguinis autem eruptione, magis hi qui in aetatis uigore consistunt, infestantur, & qui a natura multo sanguine abundant. A fluxionibus autem seniores amplius laeduntur, & qui malo corporis habitu sunt praediti. At uero ubi ulcus pro-

N O N V S.

530

serpturum est dolor concomitatur. Acria enim & liquida cum torminibus recrementa egeruntur: deinde & odoribus & coloribus uariata una cum mordacitate. Febres uero quoque praeuaccedunt, inediaque ac corporis infestationes consequuntur: alius item contumax ac sitis. Iam uero ulcere serpendo ac depascento in peius procedente, ramenta excernuntur: feculaeque multa ac nigra effertur, & sordes magnae intestina ambitum pellicularum, si in crassis intestinis exulceratio consistat. Quum autem sanguinis eruptio futura est, exolutio totius corporis, animi deliquio similis praecedat ac grauitas loci. Ea uero quae egeruntur lenta sunt ac uiscosa, deinde cruenta. Postremo etiam grumi multi excernuntur, primum quidem flauii, ad finem uero nigri & graueolentes. Manifestum autem est quod uires quoque eorum subuertentur, sudoresque effundentur: aliquando autem & conuulsiones ad plurimam euacuationem consequuntur. Atqui fluxione laborantes, curationis tempore compacta stercora excernunt, deinde non longe post ulceris testudinum splendendum una cum stercore effertur. Mordice namque ab infusus fluxus sistitur, deinde paulo post ulceratio excoriatur. Caterum si alicubi certe in intestino recto ac colo consistens dysenteria facile curabilis existit: quae uero in tenuibus intestinis haeret, difficulter curatur, maxime uero in ieiuno. Iam uero & haec quae post abscessuum eruptiones sunt dysenteriae, graues sunt, propterea quod uires deiectae iam sint per coincidentes inflammationibus febres ac dolores. Graues sunt quoque quae cum uehementi inflammatione oboriuntur, quaeque cum febris ac perditione appetitus. Pesimae uero dysenteriae sunt, in quibus quae excernuntur porri aspectum habent, suntque nigrae, plurima, uaria, graueolentia, & quae una cum excrementis sordes pelliculis magnis commissis excernunt. Veruntamen & mulieres, quam uiri, senes & pueri,

S E R M O

quàm iuuenes & in ætatis uigore consistentes, difficil-
lius curam accipiunt. His prædefinitis à tenesmi affec-
tione curam dysenterix incipimus, quum plerisque
inde dysenteria initium sumat.

De tenesmi cura.

Cap. XLIII.

Quem ad modum iam prædictum est, in plerisque
dysentericis tenesmus præcedit. Est autem adfectio
hæc ad excernendum promptitudo, quæ differri ac
deuitari non potest, nihil tamen præter quam pauca
cruentum aspectum habentia propellens, & post ea
quædam mucosa. Vbi uero stercus fuerit excretum,
ægrî alleuantur. Iam uero & inflammationem cum
laxo tumore, ex cõtinuis distentionibus circa locum
obortam esse constat, quæ stercoris insidentis suspic-
tionem præbet, quod exitum quærat. Cæterum res
cremæta in ipsis concocta & compacta fere in totum
excernuntur, pauco sanguine post recrementa destil-
lante, stercori minime admixto. In principio igitur
si grauis distentionis sensus circa finem uentrem fiat,
& maxime circa dextram partem, coniestare oportet
stercorum multitudinem in cæco intestino insitam
esse, quam fufurum ac fœni græci decocto infuso
cluere oportet, melle oleoq; ac modico nitro ani-
mixto. Quod si huiusmodi nihil apparuerit, statim in
principio ex oleo myrsinino aut rosaceo, cum uino
& cumino, pectinem, inguinæq; ac inter anum &
scrotum intercapedinem, perinæon Græcis appella-
tam fouere ac irrigare oportet. Deinde lac caprinum
recens multum hemina mensura, & nequaquam
minus præbendum: uerum non acuatim, sed sigillatim
partitum. Sequenti deinde die lac ipsum ad di-
midium decoquatur, ablato eo quod in decoctione
concretum superstat, atque ita exhibeatur. Si uero
pituita sit quæ ægrum infestet, aut præcellerit frigus,
rutam in uino albo decoquito, atque uinum ipsum
calidum meracum bibendum dato, ac assidue bitu-

N O N V S.

540

men, picem siccam, coriandri semen & cyperum suffo-
cato: undique autem ægro contesto sursummentum
supponatur. Est autem & pastillus suffumigabilis
ad tenesmos ac intestinorum dolores approbatus:
hic. Picis siccæ sextantem, bituminis unc. i. sulphuris
uiui unc. i. bitumen ac picem cum modico aceto li-
quato, sulphur autem uiuum tenuissime tritum ad-
dito, hisq; simul unitis pastillos informato. Vbi ue-
ro expetente in calidum cinerem coniectos suffo-
cato, Bitumen autem in refrigeratis, etiam cum ptisanæ
succo infundito. Glande quoque supposita in eis
huiusmodi utendum est. Oleo raphanino si adsit,
aut copiam, si non illud haberi queat, allia deco-
quito ac conformato: deinde ladanum & ceram pau-
latim addeito, quibus liquefactis & ab igne ablatis,
modicum lycii addito, unito, ac tomento excipito,
sediq; quàm penitus indito. Ad anum uero uen-
trem ac lumbos hoc adhibeto. Ladanum & styra-
cem in uento nardino, oleoq; suffumigabili appelo-
lato dissoluito, ac lana exceptum imposito, ac col-
ligato, efficacissima autem sunt in tenesmi affectione
fomenta sedi admota. Gallas igitur in aceto decoctas
cum spongia adhibeto, aut glomis texture gynæcio-
rum per successionem foueto. Efficax est & malicoriū
similiter decoctū, myrtiq; baccæ, ac rubus, quæq; his
similia existunt. Furfures quoq; in aceto decocti, ac fer-
uenti ligamento excepti, cõmode sedi adhibentur. In-
fessiones etiã ex prædictis utiliter suscipiuntur. Verum
cui per nostrâ experientiã cognito testimoniū merito
præbemus tale est. Later perq; uetus & à fumo de-
nigratus unã cū contectis in eo paleis tunditur: deinde
femari aceto subactis, linteoloq; illigatus sedi subdi-
tur. Hæc aut statim ab excretionis admoventur, & maxi-
me si dolor infestet. Iuuatur et per spogitidæ herbam
sede extersa. Si uero exulcerationis principium oborta
tur, inflammatioq; adsit, ptisanæ succus infundatur,

S E R M O

paucis rosis simul cum eo decoctis. Quod si acria sint quæ efferuntur, lac tepidum infundatur. Vehementiori autem inflammatione infestante, oleum rosaceum leniter calidum infusum ac pluribus horis detentum, doloris uexationem dissoluit. Si uero laxius intestinum rectum fiat, lenitum ac malicorii decoctum infundatur. similiter autem & si exulcerationis principii adsit. Si uero uigiliæ unâ cum dolore consequantur, sedi collyrium soporiferum subdetur, quod ad dysenterias est descriptum. In eis autem quibus iam ulcus serpendo depascitur, subiecta ad dysentericos cura utemur. Epithema dysentericis. Croci, myrrhæ troglodyticæ, cyphii, mastiches, succi absinthii, aloes, palmarum, acaciæ, masucha, ladani, malorum cotoneorum, cumini torrefacti, candidi ouorum assati, panis usti & in uino macerati, olei melini aut rosacei.

Cura dysentericorum. Cap. XLV.

Principium curationis dysentericorum à quiete & modico cibo fiat, undecumq; tandem fluor procedat, & mediæ corporis partes lana oleo modico dulci imbuta contegantur. Vehementi autem mordacitate infestante, rutaceum sit oleum, & cuminum tritum lanæ conuolutæ inspergatur, maxime ubi inflationes & tormina affligant. Quod si hæc augetur & interdantur, ad cataplasmata confugiendum erit, & hoc maxime si inflammationis sensus percipiatur. Multis enim non dolorum tantum, uerum etiam totius mali obliuiterationem cataplasmatum comoditas induxit: Adparentur autem hæc ex poline in posca usq; quo cogatur decocto: quem deinde linteolo complicato illigatum totis illis impones: fluorem enim ipsum coquoquit, quandoq; autem & palmas, malaq; cotonea, ac malicorium cum aceto cocta ammiscemus: quod si ardor adsit symphyti radicem tritam, aut solanum, aut perdicium, aut plâtaginem adiicimus. Stomacho uero imbecilli & exoluto, polentam cum œnanthe,

N O N V S.

541

aloeq; & omphacio annectemus: inflatione autem simul infestante, anisi, fœniculi, apii, ac irionis semen addimus: & si lumbrici simul cum recrementis excernantur, melanthium, aut cornu ceruini ramenta, aut ades ceruinus, aut coriandri semen non incommode admiscantur: quod si dolor uehemens adsit, prædicta cum lini semine commisceantur, & aceto mulso decoquantur. Si uero sanguis multus efferatur, acacia, hypocisthis, & alumen cum palmis ac malicorio decoctis & tritis apte concinnantur: si autem liquida & cruda prodeant, quod eis qui uires debilitatas habet euenire solet, mel coctum per se, aut polenta ammixta, pelle exceptum imponitur. Aliquando autem & opii parum, aut hyoscyami semen, hypocisthidemq; & acaciam ac myrrham, apiiq; semen satis largum, itemq; fœniculi & anisi inspergitur. Quod si frigoris sensus adsit, pellem agninam leuem liquida pice imbuito, calefactamq; aluo imposito. Ego uero, inquit Archigenes, superioribus quidem intestinis adfectis, pastillum aliquem ex eorum genere qui superne per os exhibentur dissoluo ac melle probe cocto, aut palmarum pinguium carne exceptum impono. Neque enim impensæ parcendum est in his qui de uita periclitantur. Inferioribus autem intestinis adfectis, ac mucosis multis inferne prodeuntibus, & eiusmodi etiam occupante niadore: ex pastillis qui inferne per anum infunduntur, resres aut quatuor palmarum carne exceptos impono, semperq; mihi iuxta uotum res acta succedit. Mirifice etiam emplastra quæ cruentis uulnibus adaptata sunt, conducunt, postquam quieuerint inflammationes, uentri ac lumbis totis usque ad dorsum imposita, qualia sunt Barbara appellata, & quæ ad fracturas apparantur, uelut est quod Ibis uocatur. Atq; de his quidem quæ forinsecus imponuntur hæcenus. Dicendum autem deinceps de his quæ intra corpus assumuntur. In principio igitur post ter-

S E R M O

tiam diem permittentibus febribus. lacte recens multo adhuc calido utendum est, melle tepido ei amixto, atque in eius usu ad tres dies perseverandū, quantum nutriendo corpori suffecerit exhibendo: sequentibus deinde diebus melle adempto, & modica aqua (quartæ nimirum lactis partis mensura) affusa, paulū decoquimus ac exhibemus. Deinde post alias tres dies ad dimidium decoquimus, & post alias tres, ad tertias, similiter per tres dies, atque ita eis præbemus. Primum enim lac depurgat, simul ea quæ in corpore sunt contemperando: postremum uero aluum sistit. Non scio enim an aliunde grauior molestia dysentericis oboritur quàm ex eorum quæ egeruntur ac redine contingit. Oportet autem insuper & panem madefactum à lactis acceptione offerre. Pulvis etiam ex lacte apparatus, tum pharmacum, tum nutrimentum, optimum præbent: uelut est oryza cum lacte, dulciarii panes, amyllum, & oua lacti comista. Quod si adhuc fluxus perseverat: inde ad eorum quæ aluum sistunt syluam transeundum est. Ex quorum genere, alia quidem influentes humores obducunt & inspissant: alia uero, corpora pius iusto rarefacta & laxata adstringunt, alia autem resiccant. Pulvis igitur ex halica apparentur: nam hæc & probe nutriunt, & aliquo modo obducunt. Condiuntur autem paucissimo sale, ac modico oleo & anetho, aut pro oleo magis adipe gallinaceo, aut anserino recenti. Quæ uero ex oryza eodem planè modo parantur, præcedentibus magis resiccant. His autem adhuc amplius quæ ex milio sunt. Quæ autem ex rhoe apparentur pulvis, magis adstringit. Igo uero, inquit Archigenes, eas hoc modo adorno. & hoem culinarium in aqua pluuia per noctem macero, deinde diligenter expressum aquæ committo. **Farris apparatus:** ex Archigene. Quod uero Latine in regionibus Romæ uicinis far appellant, hoc modo apparatus. Frumentum modis

N O N V S.

542

ro tempore aqua madefacito, indeque extractum ac in pitam coniectum, ueluti pitisanam à cortice repurgato. Vbi uero corticem exuerit, tollito atque in sole siccato: deinde manibus tritum donec penitus à cortice fuerit mundatum, crassissime molito, ita ut granum unum in quatuor aut quinque partes redigatur, & siccum adseruato. Vfus autem tempore haliæ modo coquitur & à sanis in cibo sumitur. Pro ægris uero uarie apparatus, & epithematis quoque ammisceatur. Quidam spicas frumenti adhuc uirides tollunt, ex ipsisque far concinnant, quo modo & suauius & iucundius redditur. Far quod clusinum appellatur. Porro frumentum ipsum rursus madefactum, manibus sedulo confribo, atque ita percolatum ipsius succum coquo, anethi ramulis assidue agitando: coit autem celerrime uelut glutinum quo ad librorum compositionem utimur: quo facto ipsum sale, ac paucissimo oleo siue adipe condio, sitque hoc modo non solum commodum, sed etiam iucundum. Apparatur autem puls ex siccis item panibus, quos aliquando quidem posca, aliquando uero palmarum, aut malorum coctione, aut pirorum, aut filiquarum, aut rhois, ut dixi, cremore contusos coquo, eisque aliquando ex fauo albo ac optimi mellis pleno aliquid admisceo. Ex adstringentium numero lenticula quoque proditur, quæ probe assata cum plantagine aut malis punicis contusis decoquatur, acetoque ac modico oleo conditur. Vtiliter etiam lenticulæ far clusinum ammisceatur. Olea quidem non ualde probo, decentem tamen eorum degustationem non prohibeo, uelut seridis coctæ, plantaginis, brassicæ bis coctæ, ad quam post primam atque item secundam decoctionem aqua diffusa, poscam feruentem affundimus, rursusque donec liquefeat decoquimus. Intubum quoque ac silarum cum liquamento simplici exhibemus. Damas & ouorum assatorum lutea latum cum modico aceto ac rhoe, paucissimo oleo

S E R M O

ammixto. Carnes autem dysentericis non ualde com-
modæ existunt, dandæ tamen eis qui diuturno malo
uexantur. Ex his uolucrum eligendæ, deinde sylues-
trium ferarum: uerum ex his omnibus facile solubiles
& non graueolentes, teneramq; carnem habentes
ac adstringentem, reliquis præferendæ, uelut est inter
uolucres perdix, palumbes, & similes. Ex pedestribus
uero carnes dorcadis, capreæ, ac leporis. Ex marinis,
aselli, parcæ, loliginis ac nulli: singulæ uero in posca
ebulliant, myrti baccis cum eis incoctis, deinde assatæ
cum familiaribus eduliis præbeantur. In ructibus quoq;
parce utantur: si tamen stomachus langueat, pirum
coctum, aut cotoneum malum concedemus, aut uinū
quæ in cado, siue olla, aut etiam interpositis uinaceis
adseruatur: melpila item ac punicum malum. In potu à principio quidem aqua pluuia quæ non sit ex do-
minibus plumbo intectis delapsa, utendum est. Talis eo-
nim aqua potata etiam sanis dysenteriam propinat.
quod si pluuia optima non adsit, fontana utemur: pu-
teorum aqua semper deuotata, utpote quæ subsalsa
est, ac uentrem perturbat. Cum aqua autē fructus ad-
stringentes coquere oportet, maxime uero acinos.
Post uero ubi uires fuerint dejectæ, etiam uinum præ-
bendum, quo stomachi sanitas firmetur: sit autem ui-
num adstringens, & non ualde uetustum. Ante cibum
uero corpus inunctionibus, & faciei prolutione, simi-
libusq; curetur, quæ in febrium tractatu sunt relata.
Atq; hæcenus quidem de diætâ. Iam uero ad reme-
diâ quæ inferne adhibentur transeundum. Magnis igitur
intestinis affectis etiam infusa adhibeantur: & si
quidem tenesmus infestet, pitisanæ succus infundatur,
adipe caprino aut hircino admixto. Vbi uero corpo-
ra excoriationem incurrant, halicæ aut oryzæ succus
magis appositus erit: triticea etiam pitisana ad tenes-
mos ac excoriationes accommodata censetur. Alio
quando in uehementi tenesmi ad egerendum promi-

N O N V S.

543

ptitudine, muria usu ægrum ab omni dolore libera-
uimus. Sufficiunt autem ex ea drachmæ sex, heminae
uni calidæ aquæ illiquatæ. si uero succo alicui eâ am-
miscueris drach. viii. iniicito. Præstantius tamen oli-
uarum albarum muria conditarum liquamen cense-
tur, tepidum heminae mensura infusum, & sanè per-
assiduū eius in tenesmi cura usum optime success-
sit. Si uero ex ueteri chirurgiæ perpesione, aut aliâ
subtiliore sensu prædicti existant circa sedem ægroti
loca, anus assidue & maxime ante acrium aut adstrin-
gentium pharmacorum infusionem, adipe anserino
aut suillo perungatur, & fistula quoq; clysteris cras-
sius illita immittatur. Ceterū post distentionum exor-
tationem, asperitates quæ circa intestinum sunt, quæ
quidem mediocriores, per muriam resiccantur: quæ
uero relinquuntur succis magis adstringentibus cus-
rantur: ueluti gallæ in uino decoctæ, aut tritæ & uino
insperæ malicorii item ac corticis pinus, & baccarū
myrti nigrarum. Quod si ardor consequatur, oua cru-
da duo cum uino modico, ac largo rosaceo cōquas-
sata infunduntur. Qui uero caput quod facile adfici-
tur habent, in his seminis lini succū recusamus, utpo-
te caput replentem. Portulacam autem cum pitisana
(si possibile est) decoctam, aut cum aqua: si id fieri nō
queat succo eius cum rosaceo & ouis crudis permi-
xto infundimus, in his præsertim qui ardoris adfec-
tionem circa intestina habent, aut qui aliâ à calido-
rum infusorū ardore sunt laesi: ex rosaceo uero quar-
ta ipsius succi pars sumatur. Mirifice etiam seminis li-
ni succus facit, cum candidis ouorum, & lacte asinino
sesquicochlearii mensura, permixtus: pro quo si non
adsit, bubulum accipere nō incommodum erit. Por-
ro inflammationibus erysipelatis, ciborum ac potuū
citra mordacitatem adstringentium usus conueniens
existit. Infusa uero eis cōueniunt, plantaginis succus,
malicorii, perdicii, portulacæ, semperuiui: uerum sin-

S E R M O

gulis acaciæ aut hypocythidis succum admiscere oportet. Efficacius aut in erysipelatibus glaucium infunditur cum aliquo ex prædictis succis, aut Andronis pastillus, aut Musæ inscriptus. Quod si sanguis destillet, sanguinariæ succo utendum aut plātaginis cum acacia, hypocythide, aut balaustio. Si uero sanguinis impetus uehementer urgeat, quem ad modum etiam si maxima inflammatio subest, præsertim in his qui plurimum sanguine abundant, uena incidenda, si uires non resistant, & maxime in quibus cōsuetā sanguinis excretio cohibetur. Auferre aut oportet neque multum neque coaceruatum, ab utroque enim uenter cōturbatur. Omnium uero maxime cauebimus ne animi deliquium fiat, quare defidenti etiam dysenterico uenā secabimus: hac enim defidentes forma dum secatur uena, minus reliquis animo linquantur. Secare aut oportet in dextro cubito uenā humeralem appellatam: neque enim similiter hac uena incisa, uires labefactantur, & insensibiliter quodammodo fortinque, sanguis aufertur. Quod si hæc non appareat, necessario mediā secamus. Inferiorem aut incidere ob subiacentē arteriam uitandum: cæterum fissurā omnino tenuissimā infligemus: non enim ob multitudinē sanguinis euacuandā sectionem facimus, sed ut materiā quasi per riuos transferamus. Paucus aut sanguis etiam multo tempore emissus, inflammationē mitigat, & sanguinis ad intestina delationē reuellit, innotumque calorē sensim refrigerans, somnū magis quam animi deliquium inducit. Est autem optimū dysentericis remedium somnus. Si uero quid uenæ incisionē fieri prohibeat, ex eorum quæ sanguinem sistunt amomixtione infusionē facio. Qua in re sanarum succidarum cinis optime facit, aut ex spongia noua uista. Spongiam autem ipsam liquida pice imbuere oportet aut sanguine taurino, cineremque eius in olla exustā in aliquem ex prædictis succis inspergere, atque hoc modo infundere. Succis autem in his ad infusiones apti sunt,

N O N V S.

544

ex plantagine, sanguinaria, ac similibus. Quin & lintheolum alumine liquido imbutum, deinde uisum, præclare sanguinis eruptiones sistit. Sume aut conducenstem cognouimus asinini stercoreis succū, maxime si à pastura prodeat animal mōtana & adstringente: quod si non sufficit ipse succus, stercus plantaginis succo maius defacito, exprimito ac infundito. Adhibeatur autem simul & epithemata, & quæ per os accepta sanguinē sistunt, & qui sanguinem spuentibus commodi sunt pastilli. Præter opinionem uero eis prosunt, maceris cortex, & mali punici flores, æquali pondere contusa & cribrata, si inde scrupuli duo cum uino adstringente propinentur. In his etiam frigida, citra offensionem tamen, infusa apparantur. In reliquis uero dysentericis tepidiora, aut leniter calida. Ulceribus enim frigidum infestum est, nisi sanguinis eruptio simul adsit. Si uero exulceratio absque fluxione relinquitur, plura ne infundantur, quam lac bubulum, aut caprinum, cui lycii drachmæ tres sint ammixtæ: optime faciunt & terræ samiacæ drachmæ.iiii. aut amyli drachm.iii. cum plumbi uisti drachmis.ii. triticeæ ptisane ammixtæ ac iusulæ. Aut cerusæ drach.ii. cum succo iniicio, ægerque sanatur. ubi uero fluxione adstrigatur & nimium humecta sit exulceratio, charta uista, aut lentiscus uista, aut cinis pompholygis, aut aridum ex charta constans pharmacum, similiaque, cum succo plantaginis infusa, aut etiam cum altero consimili succo, ægrum à malo adseruant. Quod si uehemens sit fluxus & humectatio exulcerationis, ea quæ à callis indurata corpora leuigare ac à callis liberare possunt adsumantur: itemque ea quæ humectata resiccare & exurere, exolutaque, adstringere possunt: uel est sabina herbæ decoctum, itē saluix, polii, ac pilularum cupressi, ex pastillis uero Musæ inscriptus, & qui ex lanis succidis uitis constat, & consimiles. In potu uero Thrasyladi pastillus, & qui croceus appel-

latur, cōsimilesq; qui superne per os sumuntur, præbeantur. Cibi etiam magis resiccantes eis exhibendi. Si uero serpendo depascant ulcera ipsa, si quidem in intestino ieiuno cōsistant, parua omnino salutis spem promittunt. Si uero circa tenuia intestina fiant, minus graue malum est, attamen periculo non uacat. Si autem in colo fiant, ut plurimum sanabilia existunt. Verum quem ad modum in externis ulceribus depascen- tibus: ita & in his statim in principio, ubi depastio apparuerit, crustas inducentia & exurere ualentia adhibere oportet: si enim ad magnitudinem peruenerit exulceratio, inutilis horum usus fuerit, cæterum ulcera circa ieiunum ac tenuia intestina, per portiones curantur, ea uero quæ crustas inducunt in potu accipi non possunt: quare sorbitiones & eclegmata extergere ac repurgare potentia, his sunt exhibenda: estq; ptisanæ succus cum melle absorptus his aptus, atque ipsum adeo mel per se induratum, & in decoquendo in pastillum coactum, quod comestum ulcera potenter repurgat. Sorbitiones item ex eruo apparatus, cōuenientissimæ sunt eis qui in superioribus partibus ulcus depascens habent. Apparantur autem hoc modo. Eruum in aqua calida sæpe permutata ad horas octo madescere sinitur, deinde donec restam omnem abiecerit manibus in aqua confricatur: post uero coquitur, & prima itemq; secunda, tertiaq; & quarta aqua diffusa, semper ubi prius decoctum diffunditur, rursus alia aqua feruens affunditur, quæ ubi post quartam tandem decoctionem fuerit diffusa: acetum mulsum ad ipsum sufficienter infundatur, & cū quinta aquæ affusione ad compagem succi ptisanæ decoquendo reducatur, atq; hoc modo absorbeat. Haec etiam cum lacte bubulo decocta non incommoda efficitur. Maxime uero omnium prodest eis lac bubulū recens mulctum ac potatū. Quicquid uero tantū eis datur, ualde modicū sit. Hi enim præ aliis dysentericis

lentericis pauco cibo indigent, sitiq; uexantur. Pharyngiaci autem loco exhibeantur quæcunq; aristolochia rotunda participant, radiceq; panacis, ac iridis, alumine scissili, moris, & mali punici flore. A uino uero abstineant, depastionem enim dilatat. Quod si circa intestina crassa ulcus serpendo depascens consistat, ea quæ per sedem infusa crustas inducunt, adhibeantur: culus generis sunt pastilli Faustini, & cōsimiles, & maxime qui Nymphodoto est inscriptus, quo etiā nos utimur: item qui ex thallia, id est, oleæ ramulis constat, quorum omnium compositiones paulo post dicemus. Cæterum cum attentione crustam inducentibus uti oportet, excellentem ipsorum facultatem reserendo. Porro cancerosa & maligna, quæ cacæthe Græci appellāt, intestinorum ulcera ferè in totum incurabilia existunt, neq; tamē citra auxilium relinquere oportet, sed uehementes dolores mitigare: optimum autem & his est asinum lac recens mulctum potatum: si quis enim eius usum sustinere possit, nullumq; aliud nutrimentum accipiat, plurimam salutis recuperandæ spem habebit. bonum est & bubulum ac caprinū recens mulctū, si illud nō adsit, bonū est & scissile lac cū amylo. Præbeatur autem eis & oua cruda, ac iuscula gallinarū & pdici. Succus et præbeatur oēs qui facultate obtundendi dolores præstāt: infusa quoq; eiusdem generis sint: pharmaca item his conueniunt omnia, quæ ad dysentericos à uenenatorū acceptione factos, conducunt. Cæterum irrigationibus & cataplasmatibus neq; curantur cancerosa & maligna ulcera, neq; mitiora sunt. Vtere autem & ad eos infusus ad cancerosam uulnam describendis, & pharmaco ad caneros mammarum, ex uino adriano & rhoe quæ coria tinguntur, apparato. Porro si à ueneni pharyngiaci potione, ubi mortis periculum fuerit deuittatū, dysenteria oboriretur: his quæ à uenenorum potu conueniunt erit utendum. Triplicis autem modi remediis

S E R M O

in his qui uenenum biberūt utimur uomitoriis uide-
licet, & obtundentibus atq; extinguentibus: in quorū
numero etiā acria cōprehenduntur. Vomitoria itaq;
remedia mox a ueneni potu sunt accepta. Extinguen-
tia uero quæ acria sunt, tanq; ulceribus minime conue-
nientia, recusamus. Alterū igitur tantum genus extin-
guentium, hoc est, aromatica adsumemus: itemq; ea
quæ obtundēdi uim habent. Ex cibis itaq; cōueniunt
ptisanæ succus, aut haliq; succus cū anetho decoctus,
aut palmis aut mali punici acinis. Item radices dulcis
succus: cū his etiam tum gallinæ, tū perdices decoqui
possunt donec eliquescant: cerebella itē ac pedes eli-
quata præbeantur, & sorbitiones ex amylo & lacte,
qbus anserinus aut gallinaceus adeps est ammixtus.
Ex pharmacis autē eis conducunt quæ de uenenis re-
ferentur in tertio decimo Sermonē. In potu uinū non
inconueniens est tenue & album, nisi febris aut inflā-
matio adsit. Cæterum cataplasmata & fomenta in eis
quibus ex bilis acredine dysenteria oborta est, uitabi-
mus. Quod enim leue & bene succulentum in intesti-
nis est, id diltrahunt ac diripiunt: quod uero nulli usui
est, & mordax, in ipsis relinquunt.

Cura eorū qui aurum, aut æs, aut tale quippiam
deglutiunt.

Cap. XLVI.

Si quis auro, aut ære, aut ferro, aut aliquo alio hu-
ius generis deglutito, sanguinem per uētem egerat,
malūq; aut seminis lini succo multo, in potu exhibito,
lapsū facies deglutiti, supra hoc quod & in intesti-
nis obortam lenies asperitatē. Ego uero, inquit An-
tylus, quum quidā per iocum anulū aureū deuorasse-
ret, & ramentosa ac cruenta infernē egereret: ob scul-
pturæ uidelicet asperitatem: in ipso enim auro capis-
tellum inerat aspere concinnatum: non sum immorā-
tus his quæ lubricas uias reddunt, sed confidenti an-
imo ad ea quæ fortiter purgant pharmaca sum pro-
gressus: quare contigit unā cum recrementis anulū

N O N V S

546

excidere: quo facto, homo ipse ex ptisanæ succo, ac
sorbilibus ouis nutritus, tertia die sanus euasit.

Communia remedia dysentericorum quæ sus-
perne exhibentur.

Cap. XLVII.

Porro ubi memor fueris remediorum iam ante in-
unaquaq; dysenteriae specie dictorum, expedite inue-
nies, iuxta eundē planē modum, quomodo & cōmu-
nibus remediis, quæ nunc dicenda supersunt, utaris.
Commixta enim reperies hic remedia omnia simpli-
citer scripta quæ dysentericis conueniunt: nimirū ad-
stringentia, obtundētia & resiccātia. Et simplicia qui-
dem quæ tum dysentericis, tum cœliacis in potu dan-
tur: alia quidem adstringendo, & firmitatem adden-
do, humoresq; inspissando, uentrem cohibent, alia
autem obtundendo, alia etiam urinam ciendo, ac flu-
xionē transferendo. Quæ itaq; urinā cient omnibus
sunt manifesta, & sepe in hoc opere descripta, quibus
etiā hic uti oportet. Quæ uero adstringunt cōmoda
eis hæc sunt: lapathi syluestris maxime semē, alterius
autem lapathi tum semen tum radix, trita aqua in-
persa ac potata, siliquæ aridæ comestæ, rhus culina-
rius, gallæ, spinæ Egyptiæ semen, malicorium aridū
tritum, rubi radix, unumquodq; eorum cum aqua ad
tertias decoctum, aut tritum potui inspersum, ladanū
cum uino austero, acaciæ succus, hypocistidis suc-
cus, lysimachia, balaustium, sideritidis heracleæ folia
& radix, salicis folia, symphyti radix & folia & semē,
rheon ponticum, althææ radix, gnaphalium cum ui-
no austero, hippuridis succus cum passo, loti arboris
baccæ, & ligni lotini scobs, potui inspersa & potata
præclare faciunt, cortex thuris tritus potatus, lemnia
terra quæ sphragis appellatur, minium sinopicum,
cenanthe polentæ modo potata, holoscheni iunci
fructus torrefactus, uerbasci radices drac. ii. morā acer-
ba in sole desiccata ac trita liquori potatō atq; obso-
nū inspersa, mora rubi acerba similiter exhibita: acini

S E R M O

uaz, ac uirum passarum tum aridi triti, tum in cines
rem exusti, plantaginis semen aridum tritum, similiter
folia & radix, maceris cortex. Ex eorum autem nu-
mero quæ aliquo modo adstringit, uerū magis ob-
tundunt, est aster samius, & amyllum. Obtundit autem
tragacanthus & gunni. Resiccet coagulum leporis
ex aqua, cornu ceruinum ustum, herinaceorum testæ
ustæ, itemq; ostreorum, & cæcorum maxime fluuiat-
lium, atq; etiam marinorum testæ ustæ ac tritæ: egre-
gie facit & saluæ decoctum.

Composita pharmiaca quæ superne exhi-
bentur.

Cap. XLVIII.

Vinum uetus adstringens ad tertias decoquito, mel-
lisq; optimi æquale pondus adiicito, rursusq; donec
in compagem cogatur coquito, & ante cibum myrti
mensura exhibero. Aliud Asclepiadæ. Ouum
recens in uas quoddam euacuamus, putamineq; eius
mel optimū ac uinū uetus adstringens, malicoriumq;
tenuissime tritum demetitur, piperisq; granis. x. ad-
iectis, hæc simul in sarragine torremus, atq; tertiā inde
partem ieiunis cum pane præbemus. Summe etiam
prodesse quod sequitur scimus, corticis thuris, semi-
nis plantaginis, æquales partes tritas, uino diluto ad-
trium cochleariorū mensuram insperge, ac ante cibū
exhibe. Caninum etiam steruus album, tritū, lacti scilicet
sili & per silices decocto inspersum, summe dysente-
ricis auxiliatur, si lac ipsum in cibo sumatur. Cæterū
canem ipsum per præcedēs triduum, nullo alio cibo
quā osium comestione nutrire oportet. Aliud
ualde approbatum, cuius trū scimus multos à mor-
bo liberatos. Gallarum tenuissime tritarum, piperis,
rhois culin irii, malicorii tenuissime triti, singulorum
æquales partes misce, ac cum uitellis oui subige, & in
mali punici uacuam testam conice, ex eodemq; sum-
pto putamine os testæ contege: deinde totam mali
testam fermento forinsecus oblini, & ad prunas assa-

N O N V S.

547

post uero ex hac ipsa mali punici testa sepurgata co-
chlearium ante cibum edendū præbe. Aliud quod
& cæticis prodest. Baccarum myrti nigrarum co-
chlearia. iiii. anisi, rosarum siccarum, & nanthes, ac a-
ciæ, singulorum cochleare unum. Palmarum carne
subige, ac drachmam unam præbe. Si & nanthe habe-
ri non potest, uuas immaturas siccitas conice.
Aliud Marciani, ad eos qui neq; potum, neq; cibum
accipiunt, sed pro desperatis habentur. Baccarum
myrti albarum quincuncem, malorum cotoneorum
mediocrium ac pulchrorum numero duo, aquæ ses-
xtarios. iiii. scobis corticis arboris loti sextatem & un-
ciæ dimidium. Decoquito simul donec sextarii duo
reliqui supersint, ac quantum possint bibendum præ-
be, idemq; etiam per clysterem infundito. Eiusdem fa-
cultatis est loti scobes potatus, atque amplius adhuc
eo præstat eius decoctum. Quod si lotus non adsit,
cortice pini utaris. Aliud Marciani. Aloes ad car-
bonū formā exustæ unc. i. malicorii usti unc. i. seminis
lini usti, unc. i. contere & præbe cochlearia duo, his
qui febre carent cum uino antiquo. Ego uero, in-
quit Marcianus, quotiescūq; hoc exhibeo, duorum
terrestrium herinaceorum membranā internā, quæ
cibum complectitur desquamata adiicio. Quare hæc
membranā illotam accipito, siccato, ac adserunto.
Per se enim huiusmodi pelliculæ potatæ uentis flu-
xiones sistant. Aliud Marciani, cuius uilitatem ne
contemnas: seminis anethi, apii, sceniculi montani, pi-
peris, sing. un. i. in testaceam pilam conicito, atq; ubi
probe contriueris, herinaceorum terrestrium internā
membranā illotam, ac per se contusam & cribratā
unc. i. pondere immisceto. Deinde uinum purum ue-
tus quantum satis uidebitur, in nouum uasculum in-
fundito, & laminā ignitam ex ferro quod stomos-
ma uocant, non minorem libra in uino extinguito, &
adiectis aridorum drachmas duabus bibendū præ-

S E R M O

beto. Tantum enim ad summum datur, atq; hoc me-
dicamine multos ille desperatos seruauit. Aliud
multa experientia cognitum. Cochlearum terre-
strium maxime montanarum, ustarum, carnem trium
drachmarum pondere accipito: piperis scrupulos
viii. simul cum areo pistillo in puluerem redigito, &
uini ueteris sexuncem, tantundemq; gari affundito;
ac simul unita omnia in tres partes diuidito: & per
tres horas exhibeto. Oribasius autem sic: cochlea-
rum una cum testis exustarum unc. i. alii trientem ha-
bent, gallæ sextantem, piperis unc. i. in puluillum redi-
ge, ac obsoniis insperge, aut cum aqua, aut uino albo
tenui præbe. Præclare auxiliatur hoc dysentericis,
quibus ulcus nondum est putrefactum. Aliud Mar-
ciani, quod Phemus appellatur. Myrrhæ, opii, ba-
laustii, rhois rubri, cuiusque unciam unam, anisi ses-
quunciam, spicæ Egyptiæ quadrantem, lentisci qua-
drantem. Cum decocto corticis lotini ligni subigito,
& nucis ponticæ magnitudine præbeto, cum lotini
corticis decocto: quod si lotinus non adsit, melle spi-
lino pro eo utaris. Catapotium dysentericum ualde
pulchrum, Asclepiadæ, Radicis symphyti, semi-
nis ericæ, malicorii, gallarum æquales partes subige,
& in catapotia digere, ex quibus obolos tres cum ui-
no aut aqua deuorandos præbe. Aliud eiusdem.
Gallarum drachmas quatuor, opii asiani drachmas
duas, petroselini drachmam unam, aqua subigito &
catapotia formato, exq; eis ad ciceris magnitudinem
præbeto, aut quantum uires tolerare possint.
Aliud. Thuris, acaciæ, opii, gallæ, æquale pondus
singulatim cum succo intyborum subige: indeq; ad
ciceris magnitudinem aut pro uirium tolerantia præ-
be. Aliud. Florum rosarum, opii, acaciæ, gummi,
succo hypocistidis, cuiusque trientem, seminis &
succo plantaginis, cuiusque sextantem, succo rosarum
unc. i. In catapotia redigito, ex quibus obolos tres

N O N V S.

548

dato. Pastillus ex seminibus, qui in Alexandria
preparatur. Anisi un. i. fœniculi un. i. seminis hyo-
scyami, quadrantem, seminis apii quadrantem, alii
tantum drach. iiii. habent, opii unc. i. dauci unc. i. aqua
subigito. Oribasius autem hoc modo. Anisi,
ammi, sceni, uli seminis, apii seminis cuiusq; drach-
mas tres, petroselini drachm. ii. opii drachmas duas.
Valet coeliacis, dysentericis, cholericis, & tuscenti-
bus. Pastillus trigonus, hoc est, triangularis appella-
tus. Seminis apii sextantem, seminis hyoscyami
unc. i. opii unciam unam, anisi unciam unam aqua sub-
igito. Aliud Andromachi, ad coeliacos & dysen-
tericos. Rhois culinarii drach. iiii. piperis drachm.
iiii. myrrhæ, croci, acaciæ, scobis corticis loti, ammi,
cuiusq; drac. ii. spicæ nardi, lycii, gailarum, succi hypo-
cistidis, opii, aloes anisi, cuiusq; drac. i. cum rubi suc-
co subigito, & ante somnum. iiii. obolorum pondus
ex aqua præbeto: non febrientibus ex uino frigidus.
Pastillus Philippi, ad diurnas dysentericorum affe-
ctiones leuās dolorem, & bibitur & infunditur, & fo-
miecus quoque imponitur, melle cocto aut palmis
passis subactus. Acaciæ, balauistorum, hypocistidis,
dis, rhois rubri, opii, thuris, myrrhæ, croci, gallarum,
lycii, aloes, rhei pontici, baccarum myrti nigrarum, mali-
corii, singulorum drach. iiii. uino ueteri adstringente
subacta in pastillos digere, & non febrientibus obos-
los. iiii. ex uino præbe, febrientibus uero ex hydros-
melite. Ego autem hoc pastillo utor & feliciter mihi
succedit. omnibus quidem prædictis ad eius compo-
sitionem adiectis, præter thus & rhoem. Ad hæc au-
tem omphacii, floris mali punici, cassiæ, castorii, alus-
minis scissilis, rosarum repurgatarum & siccari, sin-
gulorum æquale pondus addo. Catapotium bonum.
Abrotoni sextantem, sarcocollæ unc. i. gummi parum,
ut ex eo cogi ac formari possint, Catapotia ciceris
magnitudine formato, & ieiunis unum deuorant

S E R M O

dum præbeto, similiter unam ante somnum. Aliud Orubasi, ad dysentericos & hæmoptoicos, fluxumq; muliebrem. Succus hypocisthidis, terræ samiæ, gallæ omphacinæ, acaciæ ruffæ, cuiusq; drac. viii. cum aqua pluuiali subige, & pastillos forma, ac utere. Ad dysentericos quidem potu exhibitis, ac per clysterem cum succo oryzæ, aut lentis, aut aliquo conuulsi, infusis. Ad hæmoptoicos uero, cum aquæ frigidæ sesquicyathus eius drach. i. Ad fluxum autem muliebrem, cum succo solani, aut sanguinariæ, aut plantaginis lana ex acceptos subde. Aliud parabile. Alumen liquidum tritum cum ouo absorbendum præbe, & rursus aqua calida dilutum bibendum exhibe, & admiraberis. Sed dat diurnas dysenteria, & in quibus cruenta excernuntur. Aliud. Pumicem in tenuissimum puluerem redactum, cum ouis sorbilibus, cochlearii mensura præbe, & miraberis. Aliud exquisitum. Fici folia arida contusa cochlearii mensura cum uino austero dato. Aliud. Macer, mali punici florem, æquali pondere contunde, & ex eis scrupulos duos cum uino adstringete præbe. Valde commodum hoc est in his qui cruenta egerunt. Pastillus ad dysentericos & coeliacos. Anisi, seminis apii, ammi, balaustrorum, succi hypocisthidis, seminis hyoscyami albi, singulorum drac. viii. opii drac. iiii. Excipe his qui integre sunt a tatis drac. i. cum aquæ calidæ cyathis tribus. Polydæ sphragis, coeliacis, dysentericis, quartanariis, & oculorum fluxionibus conducens: dolor enim adimit & resiccat. Hyoscyami albi seminis drac. iiii. seminis apii drac. iiii. anisi drac. ii. opii drac. i. contunde cum aqua, & informa pastillos obolares: ex quibus unum cum aqua frigida præbeto.

Quæ inferne dysentericis infundatur. Ca. XLIX.

Pastillus Nymphodoti, ad dysentericos, & ulcera de pascendo serpentina omnibus præstantior, quem ad modum experti sumus, inquit Archigenes: com-

N O N V S.

549

positus quidem ut Faustinus, dissonas autem in auribus pigmenti apponderatione: opere uero longe efficacior eo, cognitus. Cuius compositio hæc est. Chartæ uistæ drach. xxx. auripigmenti drach. viii. calcis uiuæ drachmas. x. sandarachæ drachmas. vi. uini austeri sextarios. iiii. Vinum ipsum per se coquitur, donec tertiam pars reliqua fiat cum qua arida in mortario teruntur, donec in compagem terendo redigantur, ex quibus deinde pastilli drach. iiii. aut trium siue duarum etiam formantur, quorum usus iuxta ægri uires adhibetur: cum uino autem & aqua infunduntur, ita ut cum aqua lentula, rosæ siccæ, ac cortex loti decoquantur: cum uino uero baccæ myrti, ut ex utrisq; hemina mensura supersit. In uniuersum autem, non solum in huius pastilli, uerum omnium qui crustas inducunt usu, stomachum hora una ante eorum exhibitionem, ex oleo myrteo ac uino ueteri irrigare oportet, itemq; caput ex oleo largo. Quæ enim crustas inducunt, si infundantur, & stomachum & caput offendere consueuerunt. Ante infusionem autem frustra panis duo aut tria ægro exhibenda, ex aqua frigida aut lactei teporis, si uehemens adsit febris: aut uino diluto, si parua fuerit febris & nullius pensi, pane madefacto. Quod si ab infusione stomachus exuratur aut si uertatur, aquæ frigidæ cyathi tres confidenter in potu præbeantur, exhibendus & lactucæ caulis cum pane & aceto: oliuæ item albæ ex aceto. Cæterum his qui statim ubi infunditur pharmacum, rursus reiciunt, imò penitus infusum retinere nequeunt, muria præinfundere oportet: aliquando etiam salis ammoniaci cochleare. i. aut amplius tritum, pharmaco est ammoniacum scendum nullo habito mordacitatis respectu. Vtilitas enim omnem dolorem exuperans inde procedet. Vtimur autem frequenter oliuarum albarum muria conditarum liquamine, hemina nimirum una ex eo infusa, semihoræq; interstitio facto, aut paulo diutius

S E R M O

re, pastillum ipsum consequenter infundentes, quo modo facile ipsum continent. Et pharmacum sane magis efficax fit ubi nuda ulcera contigerit. Si uero neque sic continuerit, iterum atque iterum infundito: non unitum est enim pharmacum ne crustas inurat. Porro ubi efficacius fuerit pharmacum & uicerit affectionem, multa cum ipso mucosa ramenta prodibunt, & à multis molestis, egerèdique promptitudine distentionibusque liberabit. Infusum autem ipsum non ultra duas horas retinendum est, neque infra unius horæ spatium. Atque hic canon uniuersalis tibi in omni crustas inducente infuso proponatur, una cum hoc quod & stomachus & caput sit præmunitum. Ante infusionem etiã anus ex oleo dulci illinatur, maxime uero adipe quopiam ipsa fistula crassius perlinatur. Post infusionem cum spongijs aut glomis decocto quopiam astringenti imbutis, sedes foueatur: adiuuat enim hoc ipsum infusi retentionem. Mirabiliter etiam prodest Andronis pastillus duarum aut unius drachmæ pondere infusus.

Pastillus ad dysentericos, cuius multam experientiam habemus, admirabilis enim in ulceribus serpendo depascentibus existit, non solum dysentericis, sed oris etiam gingiuarum, & ad omnem nomen serpentem. Calcis, auripigmenti, chartæ uisæ, squamæ æris, & quales omnium partes ramulorum oleæ decocto seu succo subigito ac uitor cum oryza succo. Exuccatur autem olea hoc modo. Ramulos oleæ contundito, eisque congruentis mensuræ aquam affundito, atque donec quater efferbuerit decoquito, expressoque succo utitor. Iustini insignes pastilli: quorum alter constat ex charta uisæ drachmis. xxx. calcis drach. xxv. auripigmenti drach. xii. sandarachæ drach. vi. Infunditur duarum drachmarum pondere cum rhois & baccarum myrti decocto. Si uero diuturna sit æstio, salis etiam drach. ii. adiiciuntur. Alter uero constat ex calcis drachmis decem, sandarachæ drach. vi.

N O N V S.

550

auripigmenti drachmis octo, chartæ uisæ drachmis triginta, hæc in pastillos redigito, ac uitor, quem ad modum in Nymphodoti pastillo est prædictum.

Alter adhuc pastillus Faustinus, qui in Alexandria præparatur. Auripigmenti trientem, sandarachæ trientem, calcis uncias duodecim, acaciæ uncias duodecim subige cum uino. Pastillus Philadelphus, ad dysenterias, & sanguinis eruptiones, & omnes nomas. Sandarachæ, auripigmenti, cuiusque quadrantem, calcis sexuncem, acaciæ sexuncem. Excipe plantaginis succo, aut uino austero, & pastillos drachmarum quatuor, aut trium, aut duarum informa, atque pro ægri uiribus infunde cum uino myrtite.

Eras autem hoc modo ipsum præparat. Auripigmenti bessellem, acaciæ trientem, calcis trientem. Pastillus alius, dysentericis commodus, qui euestigio aluum sistit, quod multo experimento constat. Bisulminis, auripigmenti, sandarachæ, aluminis scissilis, squamæ æris, cuiusque drachmas quatuor, chartæ uisæ drach. x. calcis drachm. viii. succi hypocistidis drach. iii. balauftiorum drach. iii. opii drach. ii. Cum uino myrtite subige, ac utere ueluti in Nymphodoti pastillo prædixi. Pastillus ex subere appellatus, quo ueluti præter opinionem admirando utor.

Gallæ uisæ, chartæ uisæ, suberis ex uase uini ueteri accepti ac uisti, panis aridi uisti, singulorum drach. xv. auripigmenti drach. xx. sandarachæ drach. x. calcis uisæ drach. x. acaciæ drach. v. cerusæ drach. v. spumæ argenti drach. iii. omphacii drach. iii. fecis uini uisæ drach. v. Cum uino adstringente subige & informa pastillos drach. iii. et. iii. et. ii. In principio autem hos cum plantaginis aut sanguinariæ, aut perdicii succo infundito: aut cum aqua tepida, si hæc non adsint: si uero morbus fortis sit & in uigore consistat, cum fœni græci aut lini seminis decocto infundito: in declinatione autem cum myrti & rubi decocto ex uino. Et

S E R M O

in pueris quidem cyathorum duorum mēſura: in fœ-
minis, triū: in uiris uero qui ad perfectam ætatem
acceſſerit, quatuor infundatur. Paſillus Aſclepias
dæ, dolorem ſummuouens, ſomnumq; inducens.
Diuturnus dyſentericis adſectionibus eueſtigio auxi-
liatur, ſi abſit febris. Charta uſta drac. iiii. auripigmen-
ti, ſandarachæ, ſquamæ æris, aluminis ſciſſi, ompha-
cii, lycii, acaciæ, ſucci hypociſthidis, calcis uiæ cuiuſ-
que drac. v. opii drach. ii. croci drach. ii. Vno myrtite
excipe & in paſillos redige, quatuor & trium & dua-
rum etiam drachmarum. Iuxta ægri uires cum paſſi-
cretici cyathis. vi. his qui integræ ſunt ætatis infundito.
Paſillus alius dyſentericus. Auripigmenti ſes-
xtantem, ſandarachæ quadrantem, ſquamæ æris unc. i.
calcis trientem, aluminis ſciſſilis ſextantē, chartæ uſtæ
quincuncem, omphacii ſextantem, acaciæ ſextantem,
ſucci hypociſthidis ſextantem, thuris unciam. i. opii
quadrantem. Vno myrtite aut aliquo alio anſtero ex-
cepta ſubigito. Quod ſi quis infuſum nō cōtineat,
ſed ſtatim ipſum reieſtlet, omnino morti propinquū
iudicato, quem ad modum ſæpe iam ſum expertus.
Infundito autem ex eo uelut ex præcedente drach. i.
tantum. Paſillus, thronus Marcellius appellatus.

Auripigmenti quadrantem, ſandarachæ trientem,
lentilci trientem, balauſtiorum quadrantē, alii dextan-
tem habent, opii ſextantem, calcis beſſem, omphacii
ſextantem, ſucci hypociſthidis quadrantem. Vno au-
ſtero ſubige, & utere ut paſtillo Nymphodoti. Paſ-
ſillus, I ycos appellatus, ad dyſentericos. Sanda-
rachæ drachmas ſex, auripigmenti drac. xii. calcis uiæ
drac. x. æris uſti drac. xx. acaciæ drach. vi. cadmiæ
drac. xii. chalcitidis crudæ drac. xii. rhois culinaris aut
quo coriarii utuntur drac. iiii. ſucci hypociſthidis dra-
iii. baccarum myrti nigrarum recentium drach. vi. ſo-
reos drac. i. miſſyos crudi drac. i. gallæ drachmas. viii.
omphacii drac. i. lycii dra. viii. Vno myrtite ſubigito.

N O N V S.

551

aſuſo etiam plantaginis ſucco, & paſillos drach. iiii.
et. iiii. et. ii. formato: cū uino uero adſtringēti infundi-
to, ægri habita cura, uelut in Nymphodoti paſtillo eſt
prædictū. Paſillus magnus, dyſentericos præclare &
felicitè iuuās, & ſi extreme ſint affecti ac deſperati, ut
pote in quibus carnoſæ & feculentæ prodeunt ege-
ſtiones. Infunditur aut cum ſucco oryſæ, ita ut adeps
hircinus & myrtus cum ipſo decoquantur. Cæterum
in his qui retinere non poſſunt, muria oliuarum alba-
rum præmittenda, & poſt horæ interſtitium paſtilus
infundendus, ſtomacho & capite præmunitis, uelut
in Nymphodoti paſtillo eſt prædictum. anus item ab
infuſione fomentis integatur. Prodeſt etiam ad caua
ac profunda cruſtoſa q; ulcera, iteuq; nomas puden-
dorum. Verum in dyſentericis præſtat, ut cū reliquis
prædictis remediis, manus ægri latis & longioribus
faſciis conſtringatur, ſuperne ex humeris exordio fa-
cto, & in ſummos uſq; digitos ligamento protenſo:
non parum enim hoc ipſum ad fluxus reſpreſionem
facit. Porro ipſius paſilli compoſitio hoc modo ha-
bet. Balauſtiorum recentium, malicorii, rhois quo-
coria tinguntur, phyllorum, ſingulorum drachmas. iiii.
ſtardis tinctoriæ drach. iiii. alii drach. vi. habent. ſpinæ
Ægyptiæ drac. iiii. ſeminis hyoſcyami drac. iiii. farinæ
lentium drac. viii. ſuberis ex uaſe uini ueteri accepti ac
uſti drac. iiii. gallæ omphacinae à teredinibus nō cor-
roſæ drac. iiii. roſarum ſecarum drac. vi. ſloris recen-
tis roſarum drachmas ſex, croci drachm. iiii. myrrhæ
drac. viii. lycii drac. viii. bituminis drachmas ſex, picis
ſiccæ drachmas ſex, acaciæ drachmas octo, hypociſ-
thidis drachmas octo, gūmi drach. xxxii. thuris ma-
ſculi drac. viii. omphacii ſucci ſicci drac. iiii. opii drac.
ii. amyli drac. ii. ſolearum ueterum uſtarum drac. iiii.
cornu cerui uſti drac. iiii. oſſiculorum oliuarum uſto-
rum, oſſiculorum palmarum uſtorum, fecis uini uſte,
ſpongiarum nouarum liquida pice & cedria imbutæ

S E R M O

rum ac uistarum, ostreorum uistorum, æris uisti, squaræ æris, sing. drach. iiii. lapidis gagatæ, coralli, rubiginis, ferri, aut scoræ, cuiusq; drach. iiii. aluminis scissilis in testa exusti drach. ii. aluminis quo tinctores colorum utuntur drach. ii. auripigmenti drach. iiii. chalcidis crudæ drach. iiii. sandarachæ drach. iiii. gypsi loti drach. iiii. calcis uiuæ drachm. iiii. minii sinopici sesquidrachmam, atramenti communis drach. ii. diphrygis drach. ii. & dimidiam, spumæ argenti drach. ii. & dimidiam, ochræ drach. ii. & dimidiam, atramenti Indici drach. ii. & dimidiam, plumbi drachm. iiii. cerusæ sesquidrachmam, terræ famiæ drach. iiii. terræ cinioxiæ drach. ii. pompholygis drachmas duas, succi mandragoræ & plantaginis quantum ad hæc suffecerit.

Compositio quidem igitur pastilli hæc est, in qua totus ille simplicium pharmacorum cumulus, ex quinquaginta quinque rebus constat, præter herbarum ex aqua decoctionem, quæ ad huius pastilli subactionem accommodatur. Cæterum apparandi modus huiusmodi est. In pilam thebaicam primum æs, & æris squamam, & spumam argenti, calcem, lapidem gagaten, corallium, rubiginem ferri coniicito: ostrea etiam contusa & cribrata probe & contente terantur, donec in puluillum redigantur: deinde adiecta chalcidis, sandaracha, auripigmento, cornu ceruino, oliuarumq; ac palmarum osculis, spongiaq; & alumine, rursus terito, affusis etiam spissamentis, quæ stymmata Græci appellant. Alumen autem hoc modo uritur. Alumen in ollulam nouam coniectum super prunas ponito, & ubi diffunditur ac liquecit tollito, & frigesieri finito, & hoc modo tritum adiecito. His deinde tritis, minium, diphryges, atramentum indicum & commune, ochran, plumbum, terram famiæ, cinnamiam, cerusam, pompholygem, reliquaq; omnia metallica addito, & contentissime sub caniculæ æstu eodum terito, donec ex spissamentis quartam aut quintam ad-

N O N V S.

552

dideris partem. Postquam uero quodam modo ad collyrii formam fuerit redactum, arida contusa & aridissimo cribro excussa adiecito, ueteribus soleis simul cum aridis contusis: deinde additis spissamentis rursus similiter ut priora terito, sæpe instillatis spissamentis. Vbi autem trita inaruerint, in altero mortario primum crocum cum duobus succis, mandragoræ uidelicet & plantaginis, terito: atq; ubi tritum fuerit, reliqua adiecito, myrrham scilicet & thus, omphacium, acaciam, hypocistidem, gummi, lycium, opium, picem, bitumen, & lentium farinam, quodlibet eorum prius per se aridum in tenuissimum puluerem redactum. Cæterum ubi optime in mortario fuerint trita, duobus succis large affusis, quo etiam ad aliorum exceptionem sufficiant: de cætero iam ante trita metallica sic arida terito ac admisceto: omnibusq; probe permixtis ac subactis, pastillos ad duarum magnarum fabarum magnitudinem formato, & utitor aliquando quidem cum oryza succo, aliquando uero cum uino, aut aliquo cōueniente liquore. Ego uero ob mandragoræ uiridis succi inopiam, aridi succi drachmas quatuor addo. Porro spissamenta cum quibus pastillum conteris, hoc modo apparato. Rubi, myrti, florum mali punici, radices symphyti, radices capparis, foliorum salicis, comæ cupressi, omnium æquales partes cum aqua coquito, & utitor. In his ipsis uero spissamentis, aut etiam aliis, spongiam aut glomios rigato, cumq; eis sedem foueto, assidue quidem, maxime uero à pastilli infusione. Siccum dysentericum. Terræ lemnis quæ sphragis appellatur, terræ asteris, amyli, gummi, thuris, æquales partes omnium in puluillum redactas, cochlearii mensura infundito, spissamentis etiam quibusdam adiectis. Indus autem Medicus hoc utimur. Terræ lemnis quæ sphragis, buccinorum uistorum, thuris, singulorum æquales partes commisce, indeq; cochlearia duo cum lotini corticis deco-

S E R M O

ſto, aut pinus, aut meſpili, infundito. Quæ dyſentericis ſubdantur. Glans quæ dyſentericis ſubditur. Theoſebii. Opii drachmas. xi. myrrhæ, caſtorii, croci, thuris, hypocithidis, cuiusq; drachmas ſex, ſtyracis drachmas tres, uino excipito. Alia glans, ſiue collyrium. Opii, croci, myrrhæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum æquale pondus cum uino ueteri ſubige, & collyria drachmæ unius pōdere informa, ex quorum uſu & ſubditiōe diuinam efficaciam admiraberis. Optime facit & ad dyſentericos opoballamum tomento exceptum & ſubditum. Spiſſamenta, quæ dyſentericis cataplaſmatis uice imponuntur. Floſ rum mali punici, gallarum, malicorii, myrti ſiccæ, lentis ſci manna, acaciæ ſiccæ & quales omnium partes in puluerem redigito: quem ſiccum adſeruato ac utitor ita ut uſu expetente cum uino decoctum imponas: magis uero mitigatorium fiet, ſi ſapa pro uino accipiat. Illitio, ad cœliacos & dyſentericos. Acaciæ quadrantem, gallæ, cœnanthes, malicorii, balauſtiorum, aloes, ſucci hypocithidis, maſtiches, aluminis rotundi, omphacii, ſingulorum unciam unam, cum uino ſubigito, ac formato paſtillos: quibus cum uino aut ſucco aliquo conuenienti utaris.

Epithemata dyſenterica.

Cap. I.

Epithema dyſentericis commodum, Marciani. Mala cotonea repurgata decem, in uino decoquito, diligenterq; terito, ac tritis aloes unciam unam, manna ſextantem, myrrhæ ſiccæ trita quadrantem infundito, deinde cera ſexuncem, unguenti nardini libram unam addito. Ceratum ipſum liquefacito, & refrigerato, tritisq; adſcicto, ac utitor. Epithema ex cœnanthe, Philumeni, ſtomachicis, & cœliacis dyſentericisq; in principiis commodum. Cœnanthæ ſiccæ drachmas. xxviii. gallæ, acaciæ, roſarum ſiccariū, omphacii, ſingulorum unciam unam, aluminis rotundi ſextantem, aloes ſextantem, rhois ſyriaci trientē, olei

myrtei

N O N V S.

ſſ3

myrtei libram unam, cera libram. i. picis libram unam. Quidam uero ſingulorum libras duas accipiunt. Ariſta uino ueteri adſtringente rigato, deinde liqueſcibilis adſcicto, ac ſimul emollita excipito. Efficaciter auxiliatur ad interaneorum fluxiones, & ſtomachi faſtidiū ac exolutiones, & ardores. Aliud, per multam experientiam. Roſarum, cœnanthes, acaciæ, gallæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum quadrantem, aloes ſexuncem, rhois culinari libram unam, cera, picis, olei myrtei, cuiusq; libram unam, uini quantum ſufficit.

Epithema ex lixiuio. Ammoniæ thymiamatis, nardi celtici, croci, cardamomi, bdellii, cyperorum, ſingulorum unciam. i. lixiui ex cinere lignorum uitis ſequiunciam, cera quadrantem, unguenti nardini ſexuncem, uini quantum ſuffecerit. Apparatur autem & hoc modo. Croci unciam. i. aloes quadrantem, ſtyracis quadrantem, cera ſextantē, lixiui ex cinere lignorum uitis, unguenti nardini, cuiusq; unc. xii. uini quod ſatis eſt. Illud ſuperius apparauī, & præ cœnanthes inopia, folia uitis conieci, in ſtate quidē uiridia, in hyeme uero eiſdem uirgulta, reliquis ſiccis, contuſis & cribatis. Epithema, Clidion appellatum: Cyrilli.

Acaciæ, gallarum, thuris, aluminis ſciſſilis, aloes, rhois culinari, hypocithidis, myrrhæ, balauſtiorum, cœnanthes, roſarum ſiccarum, ſingulorum unciam. i. cera dodrantem, picis, olei myrtei, cuiusq; dodrantē, uini ſpathitæ quantum ſatis eſt. Ex libris Philumeni, epithema Mnæſæ, clidion appellatum, ad cœliacos & dyſentericos. Gallæ omphacinæ, ſucci hypocithidis, aluminis rotundi, acaciæ, rhois ſubri, malicorii aridi, ſeminis apii, ſingulorum unciam unam, uisci quercini drachmas quatuor, ammoniaci thymiamatis drach. iiii. picis ſiccæ drachmas. xx. cera drach. viii. olei myrtei aut lentis ſcini drach. xx. gallas & malicorium contuſa ac cribata in uini cyathis nouem decoquito, aſſidue agitando, donec tertia pars relinquas

A E T.

aaa

tar: deinde in mortarium coniecta terito, ac reliqua similiter in puluerem redacta inspergito: ammoniacum uero aceto diluito, & uiscum cum modico oleo emollito, pici uero ac ceræ liquefactis cum residuo oleo, & ab igne ablatis, uiscum adiicito, ac unito, & simul tritis affundito, fortiterq; contundito, ac utior.

Andromachi epithema, ad dysentericos & cæliacos. Semin s hyoscyami albi, seminis apii, cuiusque drach. iiii. anisi, floris rosarum, succi hypocistidis, balaustii, rhois rubri, cuiusque drach. ii. opii drach. unam, croci drachmam. i. contere, ac uino myrtite excipe, informa q; pastillos, quos in umbra siccabis: usus uero tempore, ex eis quantum suffecerit contundes ac cribrabis, & subiges, linteoloq; infartum uentri impones. Dropaces. Dropax ex tertio libro placitorum Sorani. Resinæ libram. i. picis siccæ lib. i. nitri, bituminis, sulphuris uiui, cuiusque libras. ii. pyretri libras. ii. ueratri sextantem, olei heminam unam. Si uero efficacius reddere uelis, adice & piperis tritentem, adarcæ sextantem, staphidis syluestris sextantem. Alius dropax. Picis sexuncem, resinæ pinus torrefactæ sexuncem, myrrhæ, sulphuris uiui, nitri, cuiusque unciam unam, pyretri quadrantem, adarcæ unciam unam, euphorbii sextantem, alii drachmas duas tantum habent, adipis taurini sexuncem. Utendum autem & ad hæc rubefaciendibus cutem, phœnigmis a Græcis appellatis, itemq; sinapismis, in tertio Sermone descriptis, in declinatione præsertim dysenteria, quo totum malum penitus destruat.

De lienteria, seu intestinorum leuore. Cap. LI.

Lienteria, quem ad modum ipsum nomen indicat, leuor quispian intestinorum est, qualis etiam foris secus in corporis cuticula, ex cicatrice contingere solet. Oboritur autem frequenter, dysenteria magna præcedente, & ex profunda ulceratione, cicatrice densa & leui succedente: quæ deinde ob densitatem qui-

dem suam, ciborum per corpus digestionem fieri non permittit, quum sanè uenarum ora sint ueluti obturata: uenarum inquam, quæ alimentum ex intestinis ad se auellunt. Ob leuorem uero, cibum statim prius quam permutationem & perfectam concoctionem admittat, dilabi sinit. Cæterum lienteria ipsa proprie ex permutantis cibos ac digerentis facultatis debilitate contingit, cuius signum est, quod cibi crudi & nihil immutati excernuntur, quæ ratio & ex hoc amplius corroboratur, quod non solum a dysenteria hæc affectio oboritur, sed & post frequentia uolulosa tormina, & post longum profluuium uentris, aliquando etiam aqua inter cutem per uentrem euacuata, lienteria consequi solet. Ex quacunque igitur causa lienteria orta sit, ægri cibum non sentiunt, & malum corporis habitum acquirunt, quod utrunque malum incorrigibile existit. Succedit enim ægris assidua excretio cruda, colore subalbida, inaqualis & aquosissima, citra sanguinis ac bilis complexum. Adest autem simul & ardor per tota præcordia se dilatans, quem cibi fastidium concomitatur. Videtur autem bonum & amicum signum in eis rictus acidos esse. Indicat enim iucundi quippiam factum esse uentrem ac intestina non uelut inanima cibum sinere pertransire. Itaque quum eiusmodi sit affectio, facile est intelligere, quod uim retentiuam, ac confortantem facultatem tum uentris, tum intestinorum omni modo refocillare oportet, quod sanè per ciborum conuenientium exhibitionem fieri potest, perq; dietam restituendis ac refocillandis uiribus aptam, & ut simpliciter loquar, eodem medicationis ductu utendum est, quem ad cæliacos & dysentericos habes præscriptum. Cæterum quod dignum indicatione hic uisum est nobis: acrium rerum comestiones frequentiores eis aptæ existunt, & maxime quibus cicatricem factam esse coniectamus: acrium enim res

SERMO

nam comestio uehul refrigerationem quandam cicatrio
cum operatur: quin & insitum calorem reuiuificat, &
concoquendi facultatem quodam modo refocillat.
Porro uomitus a coena uentrem etiā in melius trans
mutant, & actionis suae comunefaciunt: frequentes
quoque dropacum admotiones ad manus ac crura,
thoracemq; & uentrem; itemq; rubefacientia ex ma
lagmatis & ex sinapi eis commodae existunt. Potio
nes etiam quasdam ad dysentericos & coeliacos prae
scriptas licentericis praeputandas exhibere conuenit,
quale & hoc catapogum existit. Catapotium dy
sentericum, maxime uero licentericis conueniens.

Malicorū, myrrhae, cuiusq; drachmas octo, alu
minis teis silis drachmas quatuor, succi hypocistidis
drachmas quatuor, cum aqua catapotia ad erui ma
gnitudinem ex his formato, indeq; quinque aut se
ptem iuxta aegri uires exhibeto.

NONI SERMONIS FINIS.

INDEX CAPITVM DECIMI AETII SERMONIS.

555

D E debilitate ioci	Cura arquari.	18
noris, & his qui	De malo corporis ha	19
bus sanguis per	bitu.	19
uentrem deferitur. Ca.	De hydropes siue aqua in	20
De oppilatione hepatis.	ter cutem.	20
De hepatis inflammatione.	Ascitae ac tympanitae hy	21
De hepatis abscessu.	dropis cura.	21
Cura hepatis exulcerati.	Epithema hydropica.	22
De hepate in scirrhum in	Malagmata quae euacuat	23
durato.	humorem.	23
De lienis affectionibus co	Epithemata quae post eua	24
gnoscedis: ex libris Phi	cuatos humores adhi	24
lagrii.	bita, & glutino sunt.	24
Intemperiei splenis cura.	Aquam ducetia remedia	25
De inflatione splenis.	hydropicis ualde com	25
De splenis inflammatione.	moda.	25
Cura splenis in scirrhum	Quae ad ciendam urinam	26
indurati.	hydropicis bibuntur.	26
De splenicorū uisione.	Cura post euacuationes.	27
Splenicorum diæta.	Cura hydropis qui pro	28
Cura eorū in quibus splen	prie subtercus appel	28
frigida, ueter uero cali	latur.	28
da affectione laborat.	Cataplasmata ex lib. As	29
Cura splenicorum quos	clep.	29
tusis infestat.	Chirurgia hydropis sub	30
Cura eorū quibus splen	ter cutem.	30
in magnitudine excres	Reliqua praedictorum cu	31
uit, simulq; durus e.	ra.	31
De ictero seu morbo ar	Communis diæta omniū	32
quato.	hydropicorum.	32

aaaa iii

AETII SERMO DECIMVS.

De dispositionibus iocinoris ac lienis, eorum
rundemq; affectionibus.

DE DEBILITATE IOGINORIS, & his quibus sanguis per uentrem defer- tur: Galeni. CAP. I.

Intemperies quidem cause sunt,
ex quibus iocinoris debilitas pro-
ducitur, dispositiones autem diuer-
sas in ipso faciunt: quoniam enim citra
inflammationem aut scirrhum citra
hepar propter solam debilitatem,
sanguinis effluxio contingit: tunc
sane proprie hepaticos ipsos ad-
gros appellant, quem ad modum coeliacos & stoma-
chicos uocare consueuerunt, eos qui neque inflamma-
tionem, neque aliquem alium præter naturam tumorem
in uisceribus habent. Calida itaque intemperies, tum eos
qui prius adsunt humores, tum etiam hos qui per ue-
nas mesenterii ad ipsum hepar deferuntur, adassant ac
combunt. Frigida uero intemperies, humorem, qui
iam in ipso continetur, crassum & lentum & grauem
lem reddunt: eum uero qui deferitur, pituitosum ac cra-
dum & semicoctum. Cæterum sicca intemperies, siccio-
res & densiores humores facit. Humida autem tenuio-
res & magis aquosos. Itaque ubi calida intemperies citra
hepar consistit, colliquationes fiunt, primum quidem
humori, deinde etiam carnosæ ipsius hepatis substan-
tiæ, bilisque per uentrem euacuatur foetis ac crassa, abun-
deque, colorata, uelut in pestilentibus febribus fieri so-
let. Vbi uero frigida intemperies affuerit, neque assidue
excretiones, neque multe fiunt. Diuturnum autem sit malum, &
per dies aliquot acerrimum eis profluet ueter: cæterum

DECIMVS.

556

egesta non simile putorem habent his quæ per calos
rem sunt colliquata, neque colorem etiam, neque copiam,
sed specie præ se ferunt sanguinis putrefacti & in grus-
mos congelati: & si quis diligenter inspiciat, uelut limus
& fex sunt sanguinis crassioris: consimilia enim atre bi-
li colore apparerent, quin & plures & iudicatu difficiles
colores iuxta eandem dispositionem in excrementis appa-
rerent. In sicciori autem intemperie, recemeta adhuc siccio-
ra uidebuntur, & græque magis sitiunt. In humida uero, hu-
midiora & plura erunt recemeta, sitisque minus infestant.
Quandoque igitur egesta uiridis loturæ carnis recens
maciati animalis similia, ueluti si quis cum aqua sanguis
ne confudisset, iocitis sinum signum debilitatis ipsius hepa-
tis habebis: eodem modo si uelut feces sanguinis conspe-
xeris per sedem excretam, hepaticum & hocce signum esse
scito. Si igitur sanguis tenuis & serosus destillat, & gri-
uisceris signum iudicato: sin uero uelut fex fuerit, super
calefactum & sanguinem superassantis: incipit enim aliis
quando est citra febrim in frigida scilicet intemperie ipsa
adfectio, quo tempore tenue sanguinis serum primum
excernitur: temporis autem progressu, corrupto circa uis-
cus sanguine, leues febres accedunt, quarum quum in-
expertum medicum negligentes sint, atque ægrum omnino
febri carere putant, quum nihil per uentrem excrementum
sit, ipsum ægrum lauant, conceduntque negligentiori diæ-
ta uti, atque ita uenter rursus corruptum sanguinem excer-
nit. In huiusmodi igitur affectionibus primus curatio-
nis scopus sit, ut intemperiem ad contrarium deducamus.
Calidam enim dispositionem semper refrigerare oportet,
frigidam uero calefacere, similiterque humidam resic-
care, & siccam humectare. Cæterum omnibus hepa-
ticis remediis, tum quæ per os sumuntur, tum quæ fo-
rinsus imponuntur, aliquid ex adstringentibus am-
miscere oportet, quo firmitas uiscerum conseruetur.
Atque in stomachicis idem facere non similiter conducit,
quoniam in ipsis adstrictoria qualitas alias dominetur.

S E R M O

Fomenta igitur in hepatis debilitate conuenientia ex oleo sunt, in calida quidem affectione, ex chamaemelo, rosaceo, & lentiscino, absinthio, aut palmis, aut aliquo alio consimili in oleo decoctis. In frigida uero dispositione, ex unguento nardino, cui thus & samolus sint infarta. In humida autem intemperie, iisdem oleis magis discutientia ac resiccantia incoquenda: uelut est iris, cuminum, ac ruta. In sicca demum intemperie, balnea sunt iunctum dulcium aquarum, & humectans diata commoda erit, cerata etiam atque epithemata fomētis similia sint, ex palmis scilicet, malis cotoneis, styrace, mastiche, ac aloë: in frigidioribus etiam polycharchia conducunt similiterque in humidioribus. Porro in potu uti conueniet plerisque eorum quæ in hepatis inflammatione sunt relata, siquidem calida intemperies fuerit: uelut est seridis ac intybi succus, senecionis succus aut decoctum, perdicii succus, mel rosarum, & quæ his similia existunt: quin & Philonis antidotus semel tantum exhibita, omnem aliquando calidam hepatis intemperiem mirabiliter sanauit, quod etiam Philo de ea testatum reliquit. Vbi uero frigida in hepate intemperies fuerit, calefacientibus ac firmitatem addentibus utendum est, uelut est nardi spica, capni, quæ & chelidonia herba circa sepes enata, semen pelecini, & quæ his similia existunt. Vtilissimum & his nardinum unguentum, quotidie mane cochlearii mensura ieiunis potatum, & a coena ante somnum eodem modo. In humida autem intemperie, simpliciora ex eis quæ ab oppilatione liberant, exhibenda, & quæ a proprietate totius substantiæ efficacia existunt, uelut est, lupinum hepatis, quod sanè diligenter tritum drachmæ unius pondere cum uino dulcia aqua calida diluto præbetur. Hoc enim multiplici experimento cognitum omnibus hepatis intemperiebus commodum existit: utpote proprietate totius substantiæ hanc efficaciam habens, non calefaciendo, aut refrigerando.

D E C I M V S.

557

De oppilatione hepatis, in quibus plurima remedia. Cap. II.

A flatibus rebus & concoctu difficilibus: alioquando autem & a crassis humoribus uiscosisque, in sinibus uenarum ex sima hepatis parte enatarum, per quas ex uentre ac intestinis alimēti digestio ad hepar contingit, oppilationes fiunt. Consequitur autem ad ipsas, grauitatis circa dextrum ilium cum dolore sensus, aliquando quidem obtusa, aliquando uero uehementis, & quandoque quidem absque febre, quandoque cum febre. Crassa enim & uiscosa ac multa, omnino amplius reliquis oppilant, & maxime si ægri a cibo uehementiori motu utantur: si uero acris sint & multa quæ in cibo sumuntur, dolor ex oppilatione uehementior fit, quum obturata corpora simul & tensione perferant, simulque pungantur. Cæterum quum uapores rosi & crassi flatibus multitudo coaceruetur, quæ exitum non habet, non grauitatis solum, sed & distentionis sensus oboritur. Quare attenuantium & oppilationem dissoluentium quam celerrimus requiritur usus: oppilatio enim inueterata non tantum in hepate, sed in omni membro putrefactionem operatur, febremque accendit. Præclare autem & citra molestiam ab oppilatione liberat, simulque firmitatem tum hepatis, tum stomacho addit, pelecini qui in frumētis nascitur semen, tritum cochlearii mensura, cum uino aut aqua mulsa in potu acceptum. capnium item, quod & chelidonia nomen inuenit, succo eius expresso & desiccato: reponitur autem is in pastillos reductus, & semel quidem exhibitus dolorem omnem adimit: ter autem præbitus, in totum ab affectione liberat, ultra hoc quod & firmitatem uisceribus addit: decoctum quoque huius herbe potatum similem efficaciam habet, etiam si ualde febrient ægri: aliquando autem herba ipsa exiccatur, cotusaque & cribrata cochlearii mensura exhibetur. Aliud. Lupi hepatis siccum drachmæ ponit

S E R M O

dere cum piperis granis ix. ac myrrhæ magnitudine fabæ, in passo calido datum, cōfestim auxiliatur. Aestatis autem tempore. alternis diebus, ter potandum præbeto. I liberat ab oppilatione etiam eupatoriū simulq; firmitatem addit, similiter quoque stœchas, tum cōcta, tum sicca tritaq; data: plantaginis item radix, & semen, foliaq; sicca tria, siue p se unumquodque, siue simul exhibeantur. I auri cortex tritus potatus, spica nardi, fructus pistacii, amygdalæ amaræ, anthemis siue chamæmelum, anagallidis quæ ceruleum florem habet, succus radices acori, eiyngi, radices dulcis decoctum urinam ciet, & alnum emollit. Radix dracunculi uiscera omnia repurgat, crassosq; & instar uisci tenaces attenuat humores. I ilicis succus cochlearii mensura ex aqua mulsâ potatus, hepar repurgat, oraq; meatuum ac uenarum aperit, citra manifestam calefactionem. Præscriptum autem iam antè est de his quæ tum firmas, tum gibbosas, hepatis partes ab oppilatione uendicant, in tertio nimirum Sermone. Catapotium hepatis oppilationem remouens. Radicis chamæpityos drachmas quatuor radices cichorii dra.iiii. contundito, ac melle cōcto excipito, nu. is q; ponticæ magnitudine præbetor: aquæ etiam calidæ cyathos tres ab eius exhibitione absorbendos dato. Cæterum non modo radices horum hepaticis opitulantur, sed & succus & decoctum. Pastillus hepaticus, ex amygdalis amaris. Seminis anisi, apii, asari, amygdalarum amararum decorticatarum, comæ absinthii, singulorum drach.iiii. apparato, & cum aqua i pastillos formato, ex quibus drachmam unam febre carentibus cum uini diluti cyathis.iii. præbeto febricitantibus autem cum aqua mulsâ. vrinam ciet, & placide calefacit. Aliud hepaticum ualde commodum. Seminis pelecini, capnii, costi, cuiusque drach.v. contundito ac cribato, & cochleare .i. ex aqua mulsâ dato. Præclare enim summouet oppi-

D E C I M V S.

558

ilationem. Aliud hepaticum pulcrum, cuius uilitatem ne cōtēnas. Lenticulam torrefactâ ac probe tritâ cochlearii mensura ex uino bibendam præbe. Cōmodum est hoc & lien, ex posca, aut aceto mulsâ. Aliud experimento constans. Comæ absinthii, piperis, costi, cassiæ, radices gentianæ, amygdalarum amararum, singulorum unc.i. fœni græci, sextantem, seminis pelecini sextantem. Exhibeto cochleariū quomodocumque uelis. Aliud ad hepatis oppilationē. Cacani scrup. duos, alii octo habet, costi scrupulos sex, spicæ nardi, iridis, phylli, lupinorum siccorum baccarum lauri, fœni græci, rhei pontici singulorum scrupulos sex, piperis drs, phu, asari, cuiusque drachmas quatuor, quod si picis sicca scrupulos tres, ammiscueris, efficacius, opatur. Aliud simplicius, quo assidue utimur, ualde admirandum. Cacani sextantē, fœni græci sesquuncii, piperis unc.i. ciperi unc.i. costi unc.i. cōtundito, & cribato, ac cochleariū unum cum condito præbeto. decubat autem æger super affectam partem. Aliud. Potamogetonis sicci drachm.ii. comæ absinthii drachm.i. croci, costi, spicæ nardi, cuiusque drachmas duas, amomi drachmam unam, datur cochlearii mensura aridum. Aliud. Piperis drach.iiii. dorcadadias herbæ, quæ & muscii appellationem habet unc.i. costi trientem, alii drach.iiii. contundito, cribato, & cochlearium in potu exhibeto. Aliud Philagrii. Rhei pontici unc.i. castorii scrupulos tres, erin. lupini scrupulos.iii. piperis grana.vii. cōtundito, cribato, & mane cochleariū unum præbeto ex condito.

De hepatis inflammatione, & cognoscendo utrū hepar, an musculi eius sint inflammati. Cap. III.

Galen, Hepar consimiliter ut splen & inflammatur & abscessu suppuratur, uerum raro scirrhus, hoc est, abscessu duro afficitur. Inflammato itaque hepate, de xtrillii tumor consequitur, & maxime si gibbosa pars inflammata fuerit, facilius per tactū cognoscitur

S E R M O

tumor, grauitasq; coincidit ilium totum distrahens, & dolor in dextram usq; clauiculam ac scapula per-
tingit, ut conuelli penitus æger uideatur: linguæ co-
lor in principio quidem rubicundior sit, postea uero
denigrescit: appetitus deiectio fastidiumq; cibi uehe-
mens, & inplacabilis sitis: uomitus quibusdam con-
tingit bilis puræ atque etiam uitellinæ, post autem &
æruiginosæ: aluus autem ipsis est adstricta, si sanè cum
uisceris debilitate inflammatio est oborta, febris adest
acuta inæqualis, quæ plerumq; ad uesperam & noctem
exacerbatur: sequitur & spirandi difficultas, tus sicu-
læq; pania, ut plurimum sicca, per quas nihil omni-
no reieclatur. Aliquando autem per uomitus biliosa
pauca quædam reieclatur, quæ res plerosq; decepit,
qui ex pleuritide hanc eductionem fieri putauerunt.
Cæterum & coctæ nothæ ut plurimum condolitant,
& color corporis subuertitur in aruati morbi specie
permutatus: singultus quoq; cõsequuntur. Accessio-
nis autem tempore quidam delirio apprehenduntur,
& acre lotium excernunt: & sanè inflammationes quæ
iuxta sinuam hepatis partem contingunt, plus fastidii,
& nausæ, & uomitus biliosos, ac uehementem sitim
inducunt: quæ uero in gibba parte sunt, dolores cir-
ca respirationem intendunt, tusficulasq; irritant, cla-
uiculamq; magis cum dolore conuellunt. Quando
quidem autem musculis hepati incumben-^{ti}bus infla-
matis, quidam decepti hepatis eam inflammationem
esse suspicantur, necessarium fuerit distinguere inter
se has affectiones. Hepate etenim inflammato, tumor
secundum lineamenta rotundus, figura uidelicet ip-
sius hepatis, succumbit, quiq; ad corporis decubitus
simul conformatur: maior enim apparet corpore ad
sinistrum latus reclinato: minor autem rursus ad dex-
trum deuoluto: nimirum hepate sub nothas coctas
cedente, neq; uisui, neq; tactui similiter succumbente.
amplius autem in hepatis inflammatione, incumbens

D E C I M V S.

559

cuticula, naturali modo habere conspicitur, musculis
autem inflammatis, cutis circūstenditur, ut si quis digi-
tis apprehensam attrahere uelit, ea minime sequatur.
Propriissime autem tactus discernet siue in alto, siue
in superficie inflammatio ipsa consistat. Porro hepate
inflammato, sanguinis detractionem experiri oportet
à cubito, si nihil id fieri præpediat. Incidenda autē
in dextro cubito uena interna, ita ut substratam arte-
riam obseruemus, quæ si non appareat, media: si ue-
ro neq; ipsa appareat, superior. Multitudinem autem
extrahendi sanguinis, ex corporis reperies qualitate,
ætateq; & natura, horaq; temporis, ac regione, am-
pliusq; ex uiribus ægri: quæ si id ferre queant, semel
quantum satis est, detrahendum, si uero nō, per uices
partitum. Cæterum incisio ipsa opportune in prima
& secunda die contingit: si uero urgeant dolores &
ad sint uires, etiam septima uenæ incisionem facimus,
quæ facta post modicum interuallum, simplici clyste-
re euacuamus, maxime si nō sponte egerat aluus. Ses-
quenti à uenæ sectione die, cucurbitæ cum scarifica-
tione affigendæ, rursusq; post unam diem cucurbita
apponenda: non pauci enim à secunda earum adhibi-
tione opem senserunt magis quàm à priore. At uero
ante uenæ incisionem & post eam, fomentis utèdum
est ex laniis succidis oleo imbutis & impositis: conue-
nit & ex passo cretico fomentum cū rosaceo aut leno
tiscino aut melino aut cenanthino. Optimum autem
fomentum hocce est. Chamæmeli, anethi humidis, si
adest, rutæ uiridis, seminis lini, cuiusq; unc. i. calicem
papaueris numero. x. olei sextarium. i. semen lini con-
tustum in linteolo colligato, & cum aliis in cacabum
coniectum ad prunas decoquito donec uires suas di-
stribuat, deinde olla in feruenti cinere collocata, ex ea
multo tempore confidenter foueto. post fomentori
irrigationes cataplasmatibus uti oportet, ex semine lini
& feni græci, farinæq; hordeacea aut triticea, his uel

S E R M O

omnibus uel uno aliquo ex eis, aut quibusdā in aqua
mulsa decoctis, ammiscendum etiam absinthium &
mastiche ac melilotum. Quod si uehementior sit at-
dor, etiam ea quæ adstringunt sunt ammiscenda, uelut
sunt mala cotonea. Oleum uero quod additur rosa-
ccum sit, aut melinum, aut lentiscinum. Si uero feruor
adhuc perseueret, cotonea mala cum polenta impo-
nenda. Remittente autem uehementi calore ficus op-
timas & althææ radicem decoquito, & decocto eorū
semen lini, farinasq; hordei, fœni græci, ac lolii infuso
cito: quod si durior inflammatio succumbat, etiani
chamæleonem aut chamæpityn, aut polium, aut asa-
rum, aut daucum, eryngiūq; tum semen, tum radicem
ammiscere oportet, aliquādo autem & ficus cum al-
thæa decoctæ ac tritæ cataplasmati cōnectuntur. Cæ-
terum calidius & magis emolliens reddideris cata-
plasma, si terebinthinæ, aut resinæ pinus aut picis qua-
drantem addas. Brasicæ autem crudæ folia cū melle
tritæ ac imposita, omnes induratas inflammationes
dissoluunt. Hinc ad cerata transeundum ex oleo cy-
prino aut glaucino apparata, althææ radicibus simul
admixtis. Utendū etiam ex palmis cerato, hepatis
inflammationibus summe accommodato, maxime si sto-
machus per consensum simul sit affectus, & costæ con-
stiterint. Habet autem hoc modo. Palmas interiore
medulla exempta, diligenter contundito, ac cum pa-
ri cerato rosaceo in mortario probe committito, ac
unito assuosoq; modico oleo rosaceo imposito. Aut
myrrham in uino ueteri adstringente maceratam pal-
mis anismisceto, & panniculo uestis detritæ excepta
imposito. A ceratis ad epithemata ex styrace, & ex
meliloto, & ea quæ polyarchia appellantur, & iam
ante ad colicos & stomachicos descripta sunt, trans-
eundum. Compositio autem epithematis ex styrace
hæc est. Styracis pinguis, carnis palmaris, costi, masti-
ches, cassiæ, singulorum trientem, sampluci sextans

D E C I M V S.

560

tem, croci semunciam, uuar passæ semunciam, ceræ
sexuncem, unguenti nardini besseni. Porro in inflam-
matione hepatis ubi magni circumstent dolores, et
tiam pharmaca dolorem leuantia in potu eis exhi-
bere conuenit, ita tamen ut assiduum eorum usum
deuitemus: simplicibus autem potionibus frequen-
tius utendum: senecionis itaque decoctum tanquam
maxime commodum, aut succi radicis dulcis obo-
los duos cum aqua calida exhibeto. Aliud. Pis-
cidis seridis, aut intybi succi cyathum unum cum a-
qua calidæ cyathis tribus præbeto, mellis etiam co-
chlearis duobus assusis. Ad hoc enim quod refri-
gerat, ac firmitatem uisceri addit, etiam ora uenarum
hepatis repurgat, neque tamen frigidas intemperies
magnopere lædit. Potest autem seridum ac intyborū
substantia hepatis cōmodare, tum si sine humorum, aut
ferosi ac uitiati sanguinis complexu, intemperies in
ipso fiat, tum si humiditatis cuiuscunq; tandem adfit
cum intemperie complexus: mellis uero ammixtio
humiditatem per urinā excludit. Quapropter etiam
exiccata ac contusa utiliter potui insperguntur, eorum
quoque decoctum potatum magnam commodita-
tem præbet. Quod si non infestet calida aliqua intem-
peries, sed obturatione tantum uiscus ipsum uexetur,
ex uino albo, tenui, ac uetusto, cū aliquo urinas cieri-
te pharmaco, potata magnifice auxiliantur. Magni
etiam pretii in hepatis inflammatione capni herbæ,
quæ etiam chelidonia appellatur, succus habetur aut
eius decoctum. Auxiliatur & præscriptus ex amy-
galis amaris pastillus, nisi penitus magna caliditas
adfit. Aliud. Cochlearum terrestrium carnem
optime conterito, & uini nigri cyathos tres assundi-
to, calefacito, ac bibendum præbeto. Cæterum hæc
iuxta omnem suam substantiam efficacia existit, quæ
le est hepar lupinum, cuius rei magnum periculum
fecimus, inquit Galenus, usus autem eius idem qui

S E R M O

cochlearum existit: optime enim cōteritur, & drac. i. cum uino aliquo dulci præbetur. Hæc enim phar-
ma omnibus hepatis intemperiebus conuenire uidentur, quum neq; calidas neq; frigidas intemperies læ-
dant: febrilibus tamen lupi hepar melius ex aqua,
aut seridis succo, aut aliquo consimili exhibetur.

Epithema ex syrace. Costi unc. i. croci, thuris,
aloes, ammoniaci thymiamatis, masticæ, styracis flui-
ui, spicæ nardi, cuiusq; drach. iiii. terebinthinae unc. i.
opobalsami drach. iiii. ceræ trientem. Vtere.

De hepatis abscessu: Archigenis. Cap. IIII.

Quod si inflammatio ad permutationem apte se
habeat, hoc est, principium permutationis ad suppu-
rationem iam suscepit, omnes prædictæ de inflama-
tione accessiones augebuntur: dolores (inquam) &
febres, & delirium, anxietas, desperatio, cibi fastidium,
& displicentia maxime ab eius acceptione. A rigori-
bus autem fere in totum febriles accessiones initium
sumunt, præsertim si ad uesperam exacerbationes fiant.
Adiuuare igitur permutationem ac puris eruptionem
oportet ut quam celerrime fiat, ne maiora inde cor-
pora corruptantur, per usum uidelicet cataplasmati
ex semine lini, aut hordeacea & foeni græci farina ap-
paratorum, admixtis etiam resina, manna, pice, althææ
radice, stercore columbino, stercore caprino, caricis,
& quæ his similia existunt: fomentis autem utendum
ex cruda hordeacea farina, & spongiis decocto absin-
thii, abrotoni, centaureæ, similibusq; imbutis ac ex-
presis: neq; uero inconuenienter emplastra quæ pu-
ris permutationem iuuare queunt, adhibentur. Quum
autem perfecta suppuratio fuerit, dolores remittent,
omnesq; accessiones mitiores apparebunt: cæterum
rupturæ tēpore dolor rursus magis augeſcet, quare
etiam tunc rupturam adiuuare oportet, per cataplas-
matum ad superficiem, attrahentiū ac subadstringen-
tium usum, & per potiones calorificas: quales sunt
quæ ex

D E C I M V S.

561

quæ ex pipere & zingibere ac myrrha apparantur.
Porro post eruptionem, aliquādo quidem per aluum,
aliquando per urinas, puris transumptio contingit.
Quidam etiam per os, puris eductionem factam tra-
diderunt: uerum periculosior aliis per os transmissio
existit: id uero quod excernitur nigrum est, quāquam
& album reperiatur, quod sanè salutare iudicatur. Ali-
quando autem humor qui ex abscessu promanat, in-
ter pelliculam uentrem ac intestina amplectente, per
ritonæon Græcis dictam, atq; ipsa intestina colligitur:
& facile sanè curatur, si quis diducta citissime cuticu-
la humorem ipsum excludat, ea maxime parte qua
tumor attollitur: aliquando autem rursus post factam
isthuc collectionem, transumptio per intestina contin-
git. Cæterum in his quibus tumor foras prominet,
collectionem obliquam supra inguen inſigere oportet,
ac per eam ipsam humorem euacuare, atq; etiā ulcus
ipsum eluere, & pharmana liquefacta iniicere, donec
perfecte curetur. Neq; uero negligendum, quo & he-
pati post factam abscessus rupturā, remedia auxilia-
ria adhibeantur. Primum quidem igitur emplastra
emollientia imponantur, deinde etiā resiccantia, quæ
ile est quod Icesium appellatur, quodq; ex salicibus
constat, & quæ his similia existunt. Si itaq; per urinas
puris transumptio fiat, consimilibus epithematibus
utendum est circa totum ile, & iuxta pubem, & tum
per cibos, tum per pharmana urinam cientia, repurga-
tio eius adiuuanda. Pepones igitur in cibo eis cōue-
niunt, & cucumeres cocti, pastinacæ, & sion. Ex phar-
macis uero, meon & asarum, spica, cassia, cinamomū.
Sunt & composita quæ huc pertinent quorum com-
positiones paulo post dicemus. Per interualla autem
etiam humores ipsos dulcorare oportet, uini scybe-
litæ, therei, ac protropi, similliumq; potu. Commoda
est etiam ipsis potatio lactis. Si uero per sedē humo-
ris transmissio contingat, epithemata quidē eiusdem

materiae approbamus: uerum prospiciendum est, ne alius cohibeatur, neque et amplius humectetur: nam hoc ipsum tum per cibos, tum per pharmaca, ac epithemata fieri potest. Vtimur autem & ad hos infusus per clysteres, quo intestina illaesa conseruemus: ad quantum pituitosa, ac tragi, & oryzae succi appositi existunt, Quod si tamen per os puriseductio fiat, maximam ad hoc curam adhibere oportet, ut humores prius euacuentur: deinde cibis praebendus adstringens & stomacho gratus. Vtendum & uino tenui & odore. Venter uero epithemata ex palmis apparata, atque ex cennathe, ac eis similia imponenda, de quibus in stomachicorum ac dysentericorum tractatu est praedictum.

Ad hepaticos. Folii malabathri, careophylli, spicae nardi, costi, piperis lupinorum siccorum, singulorum uncia. contudito, cribrato, ac serup. iiii. praebeto cum uino. Aliud Philosophi: hepatis, inquit, abscessus discutit. Radicis graminis decoctum bis in die potatum, similiter & foeniculi radicum decoctum, & dauci. Myrrham item & picem siccam contundito ac cribrato, praesillitoque hepati ex oleo cyprino, inspergito, & lanam puram oleo cyprino calido imbutam superponito, uehementer prodest hoc: utere confidenter.

Cura hepatis exulcerati: Archigenis. Cap. V.

Si exulceratio ex abscessu circa hepar relinquatur, aut illic ex acris humoribus ac erodentibus fiat, colligatio haec adhaesio appellata est. In his sane uenter cruenta, & putrefacta, ac saniosa excernit: atque omnino non consimilia ex hepatis ulceribus promanare solent, his quae a mortuorum corporibus destillant: quare quidam in experti decepti, dysenteriam hanc affectionem esse putauerunt. Rustus autem foetidi conlequantur, & a ciborum acceptione grauitas praecediorum: & pulsus eis est depressus ac densus, fiuntque aegri amarulenti & iracundi: dolor circa locum sit ulcerosus, usque ad clauiculam ipsam pertingens: multis alit

una cum uentris recrementis etiam lotium excernitur saniosum sandarachae colore: non parum uero frequenter ea quae in urinis continentur aquae inter cutem significatione portendunt. Ceterum omnium periculisissima est haec affectio, & modica omnino egris est spes salutis: & tamen nihilo minus aggredienda est eorum cura, consimilibus remediis, eis quae paulo ante dicta sunt etiam his adhibitis, epithematibusque ex materia leniter adstringente, similibusque tonetis. Liqueoribus autem tum qui ad fomenta, tum qui in cataplasmata adsumuntur, cortex pinus, palmaeque ac cyperi, similiaque sunt incoquenda, proprie autem ulcera repurgat laetisile saepe acceptum, cui aliquando partim mellis addere non ab re est. Post repurgationem citissime ad ea quae carne replent festinandum: praestant autem id cibi moderati & boni succi, ac gestationes: quod si molestiae id fieri permittant, etiam exercitamenta conueniunt & uinum. Post cataplasmata uero, curata & emplastra apta erunt, quorum saepe in praecedentibus fecimus mentionem. Plurima praeterea pharmaca quae ulceribus conueniunt in potu sumuntur. Quale & hoc est. Andromachi ad hepaticos compositio, cyphoides appellata: quae etiam ad omnia thoracis uitia conducit. Vuarum passarum carnis drac. xxv. croci drac. i. calami indici dra. ii. bdellii dra. ii. & dimidia, cinamomi dra. x. casiae dra. x. floris iunci odorati dra. ii. & dimidia, myrrhae dra. iiii. terebinthinae dra. iiii. scobis aspalathi dra. ii. spicae nardi dra. iii. mellis drac. xvi. uini dulcis quantum sufficit. Adstringit mediocriter & reficit ac discutit serofos ac uitiatos humores, inquit Galenus, corrigit malitiam humorum, & putrefactioni se opponit, intemperies sanat, extergit ac mudos facit, aperitque meatus, cit urina, atque ea propter internas ulcerationes curare consuevit, & eos qui hepatici appellantur. Sunt autem hepatici proprie, qui ob hepatis debilitate per se ex cructa liquidiora excernunt, quales sunt Iouis cat

S E R M O

nium animalium recens mactatorum, quos ipsos ignis
rum uulgus dysentericos esse putat. Alia cyphoi-
des Andromachi: facit & ad tussis, & ad liquidorum
per os refectiones. Croci, cinamomi, myrrhæ, cu-
iusq; drac. i. bdellii drac. iiii. aspalathi obolos. iiii. flo-
ris iunci odorati drach. iiii. calami indicis drac. ii. cassiæ
drac. i. spicæ nardi drac. i. terebinthinæ drac. xvi. meli-
lis heminam dimidiam, uuarum passuum pinguum
numero clx. carne earum optime mundata, uini uete-
ris adstringentis, quantum ad uuas passas, bdellium ac
myrrham maceranda ac conterenda satis est. Mel autem
prius despumato, in eoq; resinam liquefacito: &
cum reliquis committito ac utitor, aliquando quidem
instar eclegmatis ad nuchæ ponticæ magnitudine aut
amplius exhibeto: aliquando uero aqua multa dilu-
tum bibendum præbeto. Inuenies & inter arteriaca
remedia, ad tussientes item & phthysicos pharmaca
plurima his similia, quibus ipsis & ad ulceratum he-
par uti oportet: proderunt etiam ea quæ ad renum ac
uesicæ ulcera sunt descripta. Alia cyphoides, qua
usus est comes Andreas, & Menas chirurgus. Croci
drac. iiii. calami drac. vi. bdellii drach. ii. & dimidiam,
cassæ scrup. iiii. spicæ nardi sesquidrachmam, floris
iunci odorati scrup. ii. & dimidii, myrrhæ drac. iiii. te-
rebinthinæ drac. iiii. aspalathi scrupulum unum, meli-
lis sextantem, carnis uuarum passerum quadrantem,
uini quantum ad hæc satis erit.

De hepate in scirrhum indurato: Galeni. Ca. VI.

Non solum autem à prædictis affectionibus appre-
henditur hepar, sed & in scirrhum induratur, inflam-
matione uidelicet præcedente. Manifestiorem autem
cognitionem hepar induratum ex hoc habet, quod
tumor circa ipsum scirrhum multo durior quam in
inflammatione existit, multo etiam minore dolore ue-
xatur. In huiusmodi quoq; dispositionibus corpuscu-
la hepatis insita attenuantur. Cæterum temporis pro-

D E C I M V S.

563

gressu, maiore tumore circa scirrhum factio, difficilio-
ter eius cognitio per tactum cognoscitur, propterea
quod iam aqua inter cutem suffusio sit consequuta:
unde his qui negligentius notas perscrutantur, tumor
ad tactum laxus succumbit: color autem uniuersi cor-
poris in nigredinem pallore permixtam commutatur,
uenter & pedes intumescunt, supernæ corporis
partes gracilescunt, & corpus ipsum tepescit: aliquan-
do autem aluus multa & tenuia excernit: urinæ uero
à principio quidem multæ, uerum ubi iam ad aquam
inter cutem dilapsi sunt omnino pauca. Porro incip-
ientem hepatis scirrhum sæpe curauimus ipsi: eum
uero qui temporis diuturnitate est extensus, neq; ipse
curauit, neq; alium quempiam qui curare eum posset
uidi: in totum enim sic affectis aqua inter cutem acce-
dit, & in longiori tempore corrumpuntur. Itaque ad
prædicta de inflammatione cataplasinata & fomen-
ta, fortiora quædam (inquit Archigenes) sunt anne-
stenda. Constant autem ea quæ inflammatis adhiben-
tur ex absinthii coma, nardoq; tum indica, tum celtis-
ca, croco, cenanthe, unguento nardino, lentiscino, &
mastichino. His igitur althææ radicem ammiscere o-
portet, & stercus caprinum, ammoniacum thymiam,
bdellium, medullasq; & adipēs: hæc enim incipientē
in hepate scirrhum, conuenienti simul adhibita dix-
ta, sæpe curauerunt. Post fomenta autem & cataplas-
mata, cucurbitæ hepatis affigenda cum scarificatione,
& emplastra adhibenda: primum quidem simpliciora,
uelut est Mnaseæ, & quod ex succis constat, deinde
etiam fortiora, uelut est melinum Serapionis, & quæ
huius similia existunt. Post emplastra malagmatis uten-
dum, ex baccis lauri, aut eo quod polyarchion appel-
latur, & similibus, quorum aliqua in colicis præscri-
pta sunt: aliqua uero in splenicis & arthriticis referen-
tur. Quod si neq; sic proficias, hirudines ad mouendæ:
plurimum enim momenti habet ad curationem, san-

S E R M O

quis earū suctu extractus. Commodus est eis & dros-
pax & sinapismus: si uero neq; hoc modo res succe-
dat, ustio per frequentia intervalla adhibeatur: ita ut
aut per ferrum, aut per pharmacum crusta inrigan-
tur & post earum casum, ulcera multo tempore fue-
re sinamus. conferunt etiam potiones cōuenientium
pharmacorum, uelut est zopyrios ad colicos præferi
pta, & quæ eupatorium habent idinixtum. Comple-
tuntur & urinae cientes antidoti aliquam in se com-
moditatem: uelut est quæ Bestiana uocatur. Scirr-
ho enim indurata particula, ob rarios & uiscosos hu-
mores in insolidis corporibus inbibitos, necessario
frigidam habent dispositionem, quare & calefacien-
tibus simul & tenuium partium pharmacis opus ha-
bet: uerum his, quem ad modum dictum est, emol-
lencia sunt præmittenda. si enim uehementer calida,
antequam scirr-
ho indurata corpora præmollescant,
exhibeantur, statim quidem manifestam diminutio-
nem fecisse apparent, uerum immedicabile fit quod
relinquitur, utpote nimium resiccatum. Quapropter
facile est coniectare in hepatis scirr-
ho necessariā esse
emollientium admixtionem. Simplicia igitur quæ ad
hepar induratum bibuntur sunt: anagallidis quæ ca-
ruleum florem habet succus exiccatus, itemq; liqui-
dus ex aqua multa, in moderatis autem febribus, ex
aceto multo: & scillæ assatæ medullæ oboli. iiii. semis
utricis torrefacti drac. i. radix eupatorii, radix dra-
cunculi, cortex radiceis lauri. Aliud: quo Ægyptius
curatus est, quum iam aquam inter cutem incidere
promptus esset: Herbae sabinae, picis sicca, quæ in fun-
do doliorum uini reperitur, eorum præsertim in quib;
bus uinum dulce uetustatem est adeptum, utriusque
æquales partes singulatim contundito & cribrato, ar-
que ex ambobus pariter cochlearii mensuram cum ui-
no diluto præbeto. Aliud. Croci, spicæ nardi,
casie, cuiusq; dra. ii. costi, floris iuci odorati, cinamo-

D E C I M V S.

564

mi, myrrhæ stactes cuiusq; drach. i. mellis despumatis
drac. xxv. Ex hoc drac. i. cum uino multo præbe. Optis-
mū est hoc pharmacū in incipientib; duris scirr-
hi dis-
positionibus, cuius rei plurimū periculū feci. Aliud,
ad omnes inueteratas hepatis affectiones, atq; ipsum
etiā scirrh-
um. Picis sicca, costi, piperis, & quales paro-
tes contundito & cribrato, & ex eis cochlearii præ-
beto. Aliud. Myrrham troglodyticen optimā,
& piper, pari pōdere tundito: indeq; scrupulū unū cū
uino meraco ueteri calefacto, ad dies tres aut quin-
que exhibeto. Oribasii ad hepaticos. Glaucii dra. iiii.
aloes dra. ii. hæc arida cōterito, & cochlearii mēsurā
statim à balneo exhibeto: febre carētib; cū uino di-
luto, febriētib; aut cū aqua multa. Aliud Oribasii,
ad diuturnas hepatis affectiones, & circa sima ipsius
dispositiones, in quibus tum stomachus tum uēter simul
affecti sunt. Comæ pinus uiridis decoctū ad tertias re-
ductum, cyathorū trium aut quatuor mēsurā præbe.
Quin & sicca comæ dra. i. in potu exhibita, simili effi-
cacia præstat. Verum ad multos hæc exhibenda sunt
dies. Aliud, Oribasii. Chamæpityos, petroselinū,
cuiusq; dra. viii. baccarū lauri, piperis, costi, singulorū
drac. iiii. cyperi, foeni græci, cuiusq; drac. ii. præbe co-
chlearii ex aqua multa. Aliud. Anisi, gentianæ,
amygdalarū amararū, absinthii, & quas portiones per
miscere: indeq; cochlearii ex calida præbe. Aliud.
Thuris unciam unam, ammii, acori, cuiusq; drach.
iii. præbe cochlearium ex aqua multa. Oribasii an-
tidotus hepatica. Casia drachmas octo, aloes,
costi, corticis pinus, cuiusque drachmas quatuor, gly-
cyrrhizes sicca drachmas octo, spicæ nardi, croci,
anisi, hyssopi, rhei pontici, cuiusque drachmas duas,
mellis sesquilibram. Mel decoque ac reliqua eo ex-
cipe, & nucis auellanae magnitudine præbe.

Aliud Oribasii, ad hepaticos, ictericos, splenicos, &
præcordia eleuata. Croci drachmas x. floris iunci

bbbb iiii

S E R M O

odorati drachmas quatuor, cassiæ drachmas duas, spice nardi drachmas octo, myrrhæ, cinamomi, costi, cuiusq; drachmam unam, mellis codi quantum his excipiendis sufficit. Præbe ad fabæ ægyptiæ magnitudinem cum uini mulsi cyathis tribus. i. acit & ad thoracis dolores, atq; eos qui plumbeum colorem habent. Aliud hepaticum pulchrum. Seminis pælecini, cappii herbæ, costi, æ quale pondus contundito ac cribrato, & drachmam unam ex aqua mulsa præbeto. Aliud. Fœni græci unciam unam, trixaginis sextantem & unciam dimidiam, costi albi quincuncem, petroselini quincuncem, eupatorii quincuncem, mellis despumati quantum satis est. Datur sesquidrachmæ pōdere. Eius utilitas experimento cōstat. Aliud. Castorii, costi, cyperi, amomi, cuiusq; drachmas octo, piperis drachmas quatuor, petroselini drachmas .i.iii. Datur cochlearii mēsurā. Aliud, ad diurnam uexationem & duriciem. Costi, fœni græci, piperis, foliorum rutæ uiridis, picis siccæ, æquales partes cōmiscet, indeq; cochlearium cum aqua mulsa aut uino præbe. Aliud. Ammoniaci thymiamatis drachmas triginta duas, croci drachmas quatuor. Crocum tundito, cribrato, & cum aqua diluito: deinde ammoniacum adicito, simulq; terito, ac in pastillos redigito, ex quibus aliis drachmam unam, aliis duas, præbeto. Aliud. Ammoniaci thymiamatis, costi, polii, fœni græci, æ quale pondus misceto: indeq; cochlearium siccum cum aqua mulsa darto. Aliud. Ammoniaci in tenuissimum pulverem redacti cochlearium unum, mastiches grana decem, præbe ex aqua mulsa, & admiraberis. Efficax est ad hepaticos iam desperatos. Aliud, Asclepiadæ: quo utimur, inquit Philagrius: quod ad hepaticum induratum, atq; etiam oppilatione obturatum, prospero successu accomodatur, ad aquæ intercutē quoq; suffusiones incipientes, & ad alias internas affec-

D E C I M V S.

565

tionem, citra tussum contingentes, optime facit. Habet autem hoc modo. Radicis gentianæ, chamæpityos, inartubii, petroselini, radicis scolopendriæ, radicis panacis, terræ lemnæ quæ sphragis appellatur, filonis, rubiæ, seminis brassicæ, radicis eryngii, baccarum iuniperi, seminis fraxini, trixaginis, seminis dauci, dictamni, cestri siue betonicæ, singulorum drachmas octo, fellis ursi sicci, sinapis, seminis cucumeris, aristolochiæ, piperis, spice nardi, costi, seminis erucæ, singulorum drachmas octo, hoc est omnium æ quale pondus, echii, eupatorii, polii, cuiusq; similiter drachmas octo. Quidam etiam lupini hepatis, ac helenii tantundem adiecerunt, quod & nos facere solemus. Oribasius autem neq; fraxini semen, neq; betonicam, neque trixaginem, neq; dictamnū, neq; daucum adscripsit. Mellis quantum his omnibus excipiendis sufficit. Datur ad nucis auellanæ magnitudinem cum pasfi cyathis duobus. Pharmacum hoc experimento cognitū est. Semen autem fraxini, arboris est ex qua fraxinea ligna quocunq; in opere apta ac operæ obedientissimæ caduntur. Epithema ex melilotis ad hepaticos. Meliloti sextantem, croci unciam unam, ammoniaci thymiamatis libram unam, ceræ lib. i. terebinthinæ trientem, cyprini, aut nardini, aut gleucini unguenti plus minus quincuncem. Ammoniacū & crocum in aceto dissolue. Porio in diætā totum sitū esse existimādum est, siquidem omnis diurnus morbus maiorem ex diætā opem sentit. Quare cibi qui facile concoquuntur, eis exhibēdi sunt, quiq; & incisoriā uim & repurgantem complectuntur. Neq; uero inest eis acrium rerum commestiones sunt si per interualla, & post exercitia ac gestationes sumuntur. Cæterum pro ratione motuum & exercitiōrū, tum quantitatē, tum qualitatem ciborum augere oportet. Vinum eis conuenit tenue, odorum, moderata quantitate acceptum. Dulcia enim omnia nocentissima sunt

S E R M O

hepatis affecto. Vitandum & uinum mulsum, fructusque ac bellaria omnia, præter amygdalas & pistacia: ex his enim moderate à reliquis cibis accipiendum. Vitanda etiam crassa & uiscosa edulia, atque ea quæ difficulter concoquuntur.

De lienis affectionibus cognoscendis: ex libris Philagrii.

Cap. VII.

Quibuscumque sub sinistro ilio dolor, aut distensio, aut grauitas, aut tumor subiacet, & dum conuertuntur, uelut aliquid ex illis locis conuellatur, imaginatio contingit, his lien affectus est. Quem ad modum autem reliqua corporis membra iuxta cæto intemperierum genera affliguntur, ita & splen afficitur: uerum frequentissime frigidam & humidam sustinet intemperiem, ex consimili maxime diata, atque ex his quæ uoluptatis gratia accipiuntur, ueluti sunt crassi succi placentæ, itemque potiones. In his igitur omnibus calor tempore debilitatur. Substantia enim splenis laxa & rara est, promptissimaque ad suscipiendum crassiores humoris: etenim fecem ac uelut limum sanguinis ex hepate ad sese trahit, hoc modo sanguinem repurgans, ex qua fece confecta & attenuata per maximas in ipso arterias seipsum nutrit. Signum autem certum & compendiosum intemperiei in splene, ea quæ eduntur ac bibuntur exhibent, & quæ forinsecus cuticulæ iuxta sinisterrimum illium accedunt. Si enim frigida intemperies iuxta ipsum fuerit oborta, omnis cibus & potus qui efficaciter refrigerare potest, facile & manifeste splenem laedit: pallium item frigidum extrinsecus adnotum, maxime si in frigida aeris constitutione amiciantur, uentus etiam & aqua frigida tum in lauando, tum alias quoque adhibita, frigidam arguit splenis intemperiem. Eam uero ipsam intemperiem omnia calida cõsolantur. Quod si calida fuerit splenis intemperies, à nullis quæ in cibo aut potu exhibentur, aut etiam forinsecus accedunt, dolorem perferit: & si quis

DECIMVS.

566

dem caliditas augeat, non solum nihil tumoris apponitur, sed & contractionem amplius sustinet, præsertim si exurens simul adsit febris. Ceterum & cibi & potus caleficientes, & quæ extrinsecus corpori calorem addunt, calidas etiam intemperies augent & exacerbant. Solatio autem sunt eis omnia refrigerantia. Si enim hi qui calidam habent dispositionem per interualla frigida potu utantur, statim splen corroboratur, & minuitur, ægrumque melius spirantem reddit: & uenter aliquando ex frigida potu flauam bilem protrahit. Atqui tristitia adfectis, aut ira concitatis splen dolet, si calidam habeant intemperiem. Similiter etiam sicca intemperiei in splene signa colligere oportet, maxime quum pro magnitudine propriæ naturæ non eminet. Ea item quæ forinsecus corpori adueniunt, atque intra ipsum deuorantur si arefaciendi facultate prædita sunt, splenem exiccant, quem ad modum etiam reliqua animalis membra deficere consueuerunt. Qui enim laboriosam uitam degit, assidueque circa marinas aquas uersatur, aut bituminosas, aut aluminosas, aut sulphurentas, quique pharmaca assumit hanc habentia naturam, facillime exiccatur. Porro ubi humida affectione splen fuerit detentus, atque ea amplius inualuerit, in tatum eius incrementum facit, ut etiam uentrem pertingat ac hepar. Consueuit autem humida dispositio circa ipsum consistere ab immodice humidatibus, diata, & exercitio, aereque & locis. Oboriri solet & his qui circa palustres regiones frequenter uersantur. Amplius autem & humidus morbus præcedens, hanc adfectionem producit: quæ item largior potus, & holera humectant in ui prædita. Species quoque doloris unâ cum prædictis signis instantem intemperiem demonstrabit. In calida enim & frigida intemperie dolent. Minus uero, aut nihil omnino, in humida: minimum uero in sicca. At uero ex prædictis conies

S E R M O

Auram facere licet compositarum in ipso splene in-
temperierum. Ferè enim in totum ubi calida intem-
peries fuerit intensa, sicca eam consequitur: & ad frigi-
dam inueteratâ humida concomitatur. Quandoquid-
em autem & humores in splenem confluens, tu-
mores producit: eorum quoque diligentem conside-
rationem facere oportet, quales nam sint tandè, atque
id non solum ex prædictis iam dispositionibus est fa-
ciendum, sed ex his quæ iam dicuntur. Bilioso enim
fluore existente, uniuersum corpus calidius appare-
bit, etiam si non adsit febris, oculique & urinæ per bilium
coloratæ: siccitatem semper accusabis æger, & deest
conqueretur ac biliosus infestante, cibum fastidit, & uir-
giliis infestatur, & frigidam desiderat unâ cum hoc
quod linguam subflauam habet: exacerbationes ter-
tiane fient: suntque ipsi ægri moribus iracundi, & qui
præcipitanter exandescant. Si uero atræ bilis sit fluo-
r, materiæ ipsius atræ bilis scilicet, color tum in lingua,
tum in reliquo toto corpore apparebit: & appetentia
aderit ciborum: mœstique ac subtristes ægri sunt, reli-
quaque atræ bilis signa eis adsunt: exacerbationes uero
quarto quoque die affligent. At uero ubi pituitosus
humor in splenem deferatur, cōsimilis pituitosis ade-
rit color, ægrique minime sitient, & cibum appetent,
nisi falsa fuerit pituita: tunc enim cibū fastidiunt ægri,
poculorumque magis sunt appetentes: quin & coloris
cutis nitentis species demonstrabit tibi pituitosum esse
humorem: & quod singulis diebus exacerbatur, urina
quoque pituitosa sunt: ipsi uero ægri secundū mor-
res pigri sunt & segnes. Quidam uero ex eis qui frigi-
dam affectionem habet, magnum & durum splenem
acquirunt, atque ubi parum saltem consuetam edendi
horam fuerint transgressi, & impasti manserint, dolo-
re afficiuntur, propterea quod neque plenum, neque
manentem, neque sustentantem ipsum habeant uentrem,
quique amplius ob ineptiam refrigeratur, & concalcet

D E C I M V S :

567

etione opus habet. Quod si sanguineus existat in sple-
nem confluens humor, possibile est ipsum colorem
tum iuxta linguam tum circa cutem permutari: inter
appetentiam autem ciborū & fastidium medio quo-
dam modo habent ægri: reliquisque magis languent,
etiam si non parem uisceris tumorem habeant. Ves-
næ autem uniuersi corporis, sanguine plenæ appa-
rent, & urinæ subfulvæ.

Intemperierum splenis cura. Cap. VIII.

In uniuersum quidem igitur splenis intemperies se-
re citra tumorem sunt: eas autem tum per cibos ac po-
tus, tum per simplicissima pharmaca ac fomentorum
irrigationes, quæ intemperiei contraria sint, corrigere
oportet. Calidæ intemperiei cura. Calida itaque
intemperiem curabis per irrigationis usum ex rosa-
ceo, aut melino, & per simplicia ex his composita ce-
rata. Amplius autem & per uinæ acerbæ immaturæ
succum & portulacam & pampinos uitis, ac consimi-
lia. Cibis uero & potibus utendum, quibus calida in-
temperies castigatior reddatur: lauacris etiam tempe-
ratarum aquarum. Quod si pharmacorum usu opus
sit, rumicis acuti semen in potu exhibeatur, aut radicū
aut foliorum eius decoctum: aut plantaginis, simili-
terque limonii, quod cynoglossum appellatur deco-
ctum. Sunt autem hæc in posca diluta coquenda.

Frigidæ intemperiei cura. Frigidæ in splene inte-
peries sanant irrigationes, & unguenta, ac cerata, ite-
que epithemata, quæ moderata calefaciendi facultate præ-
dita existunt: uelut est unguentum nardinum & cypri-
num ac gleucinum, & cerata ex eis conficta. Poteris
& epithema pentamæron appellatum, cum modica
cera liquefactâ adhibere. A balineis in principio absti-
nendum, nisi quid obstet: cibi & potus moderate ca-
lescentes exhibendi. Quod si medicamentis opus
sit, conuenit eis calaminthæ, pulegii, scordii, trifolii, uil-
licis, ac similibus decoctum. Exhibenda etiam rumicis

S E R M O

acuti radix, aut semen. Humidæ intemperiei medela. In humida splenis intemperie optimum pharmacum habebis salis florem, siue per se solum, siue cum aliquo simplici cerato imponere uelis. Solus enim calefactus & aliqua uesica exceptus, spleni adhibetur. In epithemata quoque ammiscetur quem ad modum est prædictum. Quin & falsugo & spuma salis, cum cerato aliquo ac modico aceto permixta, commodum pharmacum erunt ad humecti splenis affectionem. Proderit & quinquæfolii radix, & plantago sicca, & alumen scissile in testa exustum. Poteris etiâ ex plantaginis foliis, radicibusque quinquæfolii, & spuma ac flore salis, pari uel impari modo permixtis, sufficienti affuso aceto, & pice sicca in posca liquefacta, exceptis, cera ite alba, ammoniacoque, thymiamate, ac modico rosaceo ammixtis, pharmacum usui referuare. Melius autem compositionem facies, si & salicis succum addas, hic enim cum uno aut altero ex prædictis permixtus, efficacius pharmacum reddet. Eius autem collectio facile contingit. Iachrymam enim arbor incisa emittit. Conuenientissimæ autem his sunt fricationes, quæ discutendi facultatem habent. Sicque intemperiei remedia. Siccam splenis intemperiem balineum dulcium & calidarum aquarum curat: inunctio item ex oleo dulci. Cibi citra refrigerationem humectantes, uelut est prusanæ succus, & post eum qui ex halica est acceptus. Irrigationes forinsecus prosunt ex rosaceo, & cerata itidem ex eo apparatus.

De splenis inflatione.

Cap. IX.

Quum inflatio circa splenem est, tumor loci consequitur qui imposita manu ad tactum cedit, & distensionem loci infert. Verum inflatio ipsa aut in uentre oborta ad splenem transfertur, aut in ipso adeo splene generatur. Ventosa igitur flatus generatio ex frigidityte membrorum ipsum producentium contingit. Quare tum uentrem, tum splenem concalefacere oportet, præsertim

D E C I M V S.

568

his quibus utrumque membrum est affectum: atque id tum his quæ forinsecus imponuntur, tum cibis ac pharmacis quæ intra corpus deuorantur, perficiendum est. Ventri itaque auxiliabimur, siquidem per consensum sit affectus, dioscoriticam confectionem exhibendo, atque etiâ alias quæ huic similes existunt. Panis uero ac edulia, uinumque quod in potu sumit, ex petroselino, aniso, cumino, ac fisione, similibusque conspergenda sunt. Foris autem epithema ex seminibus quod paulo post referetur imponendum. Hæc enim pariter utrique uisceri auxiliantur. Proprie autem inflationes splenis dissoluere solent, tum ea quæ iam dicta sunt, tum uitæ eis semen torrefactum, & melanthium, serpillumque, & thymus, pulegium, origanum, rutæ semen. Pelecini autem semen & stomacho gratissimum, & omnibus uisceribus aptissimum est, similiter & rheon ponticium, & scordium. Hæc enim unâ cum hoc quod stomachum repurgant, etiam hepatis prosunt, neque stomacho molestiam inferunt, cæterum unumquodque horum & per se, & aliis commixtum exhiberi potest, in posca decoctum, aliquando autem & mel eis adiuiciendum. Porro quæ his fortiora sunt, ea uitare oportet in his in quibus uenter per consensum cum splene est affectus, maxime si inflatio sola infestet: quæ enim his præstantiora sunt, spleni in scirrhum indurato conueniunt, ubi uero solus splen inflatur præter uentris læsionem, epithema ex seminibus in principio est imponendum. Postquam autem flatus crassities fuerit attenuata, ammiscenda sunt ei ea quæ noxam depellere possunt, qualia sunt epithemata ex alumine & sulphure apparatus, quorum compositiones paulo post dicentur, ubi de splenis in scirrhum indurato tractabimus cura. Epithema ex seminibus Asclepiadæ. Epithema quod Asclepiades ex seminibus composuit, hoc est, quod ad aquam intercutem prospere accommodatum pharmacum existit,

S E R M O

& ad omnem inflammationem cōducit, Gardamomi, mes-
liloti, herbæ sabinae, baccarum lauri, nardi celtici, sam-
puci, iridis, radicis panacis, radicis cyperi, nitri, castie,
fœni græci, seminis apii, anisi, thuris, singulorū drach-
mas xxv. Syracis quadrantem, myrrhæ quadrantem,
terebinthinæ lib. ii. ceræ libras duas ammoniaci thy-
miatis libr. i. mellis optimi libr. i. olei cyprini lib. i.
uini quantum satis est. Facit & ad stomachi & splenis
inflationes, itemq; hepatis: estq; omnino pharma-
cum magni faciendum.

De splenis inflammatione. Cap. X.

In splenis inflammatione uenæ incisio adhibeatur,
si nihil id fieri uetet: uenter etiam per clysterem assi-
due eluatur, & maxime si uenæ incidendæ medela re-
linquatur. Quocunq; autem tempore siue per uenam
incisam siue per clysterē euacuamus, semper aliquid
adstringendi facultate præditum spleni imponemus,
in principio præsertim, quum differimus euacuatio-
nem: quo id quod influit reprimatur, & quod infla-
xione sua præuenit, à loco depellatur, atqui & ad sple-
nis firmitatem conseruandam utilis adstringentium
sylvæ existit, quæ quidem robusta sint, ubi floris im-
petus fortis cōtingit: moderata uero, ubi mediocris.
Cognosces aut irruentis humōris magnitudinem, ex
magnitudine & uelocitate generationis ipsius inflam-
mationis. Itaq; si moderata fuerit inflammatio sple-
nis, uinum uetus ac austerum tenuiumq; partiū oleo
dulci permixtum & lana succida exceptum impone-
mus. Si uero maior sit caliditas, rosaceum sit oleum,
aut lentiscinum: quæ si non adsint, oliuæ folia, aut ru-
bi, aut mali arboris in oleo decoquantur, atque ipsa
etiam mala, in decoctione etiam quædam tenuium
partium addantur, uelut est absinthium & pulegium.
Quod si forti impetu fluxus feratur, acetum pro uino
affundendum est. Post irrigationes ad cataplasmata
transeundum. In quorum compositionem hordeacea
& loliacea

D E C I M V S.

569

& loliacea farina assumantur, cum posca & mellis ac
olei paucissima omnino mēsurā, in quibus absinthiū
ac pulegium sint decocta: aliquando & myrobalani
infarciendi. Optimum & hoc est. Hordeaceam farinā
& salicis folia cum aceto imposito, adipe caprino in
aceto colliquato: uerum melius redditur cataplasma
si carica adijciuntur. Optimum autem est & ex lini se-
mine cataplasma, maxime ubi affuerit dolor. Accipi-
tur autem seminis lini pars una, farinæ loliaceæ pars
una, adipis taurini in aceto & sapa liquefacti, cuiq; de-
inde oleum cyprinum sit affusum, quantum his subis-
gendis satis est. Ceterum cauendum ne locus post
irrigationes & cataplasmata denudetur, sed ubi hæc
fuerint ablata: mox ceratum ex cyprino aut nardino
unguento imponatur. Commodum est autem feruē-
tibus inflammationibus Nilei aut Nili epithema, cū
cerato chamæmelino & aceto emollitum: idoneum
est etiam Philagrii stomachicum epithema: sunt au-
tem ea integra ad stomachicos descripta, utimur au-
tem aliquando, ob cataplasmatum penuriam, ad sple-
nem inflammatum, furturibus in uino, aut posca &
oleo decoctis: quibus etiam absinthium, & pulegiū,
aut thymum, aut origanum, aut lauri folia, aut artemi-
siam, & reliqua incidendi ac attenuandi ui prædita
adiciamus: non feruente uidelicet inflammatione, &
corpore præeuacuato. Si enim corpore non euacua-
to, quis calidioribus utatur: ipse sibi scirrhi autor fiet.
Quod si ad permutationem in suppurationem ipsa
splenis inflammatio reparat, quod tamen raro contin-
git, adiuuare eam oportet, ne plura corpora putre-
fiant, per cataplasmata uidelicet quæ pus producunt:
de quibus in hepatis abscessu manifeste est prædictū.
hepar enim frequentissime abscessum perfert ac exul-
ceratur. Quare ex his quæ de hepate diximus, ad sple-
nis curationem exempla transsumes.

Cura splenis in scirrhu indurati: Galeni. Cap. XI.

A E T.

CCCC

S E R M O

Tam antea prædictum est splenem quàm celestis
me solere in scirrhum indurari, sanguine circa spleni
tides in ipso uenas obturato, ut neq; excerni, neque
digeri ob crassitiem facile possit. Quare attenuantiu
pharmacoru usû opus habet, citra tamē manifestam
caliditate: ne uehementius inspissetur crassus humor
in eo obturatus. Amiscēd i est autē eis quippiam ex
adstringentibus & austeris, quo ipsius actio & robur
cōseruetur. Si enim præ debilitate feculentum & atre
bilis humorem, ex hepate, quem ad modum consue
uit, non attraxerit, uitiosum humorem uniuerso cor
pori affricabit. Immedicabilia enim ulcera hoc mo
do affēdi habebunt, & maxime circa crura, & colo
rem corporis uitiatum, ad nigredinem uergentem.
Diutius autem durante malo etiam aquam inter cu
tem incurrunt. C b id igitur in ipso splene naturalem
firmitatem custodire oportet, quo conueniens sibi
alimētū attrahat, & sanguinem repurget, superfluaq;
in ipso generata retrimenta ad uentrem demittere
queat, quæ postea cum ciboru recrementis excernun
tur. Ad hanc itaq; rem amara ipsi spleni offerimus,
quibus aliquando ex austeris quippiā amiscemus.
Amara quidem ut humoris crassitiem secent ac res
purgent: austeri autem ut robur & firmitatem eius cō
seruent. Quale uero pharmacum hepatis est absinthii,
tale existit spleni capparidis cortex. Et quale est hepatis
eupatorium, tale spleni est scolopendrium. Similibus
enim secūdum genus pharmacis utraq; uiscera opus
habent. Verum splen tanto fortioribus indiget, quā
to crassiore utitur alimento. Cæterum à ueteribus
plurima potabilia pharmaca ad induratum lienem
sunt descripta. In curando autem animaduersionem
habere oportet, num curandi ægri uniuersum cor
pus frigidius sit, an calidius, num humidius, an sic
cius. His igitur qui corpora natura habent calidiora,
citra molestiam myricæ folia dantur, uirgultaq; &

D E C I M V S.

570

radix: scolopendrium item, & rumicis syluestris,
maxime uero acuti semen, foliaq; & radix: optime
autē facit radices uiridis contusæ succus cyathi unius
mensura potatus. Probe facit & lycaplos, quæ &
anchusa appellatur: danda autē radices eius drachma
una, aut cacumina hederæ tria, aut folia eius, uel etiā
radix: item polytrichon, & capni, quod chelidoniū
uocatur, decoctum ad tertias redactum, folia salicis &
cortex, itemq; radix limonii, quod & cynoglossum
uocatur: folia & radix, & semen quoque pelecini.
Hæc enim neq; uehementem in se habent calidita
tem, neque si calidior temperatura adsit, ei molestiam
inferre solent: quapropter his tum ad prædictos, tum
ad reliquos utendum in principio adfectionis: à mi
noribus enim auspicari oportet. His autem effica
ciora sunt, quæ in ueteratis scirrhis conducunt, & cor
poribus agrestiorib. & qui omnem corporis habitū
habent frigidiores: trixago, gentianæ radix, calamin
tha, pulegium, & cyclamini radix, scordium, trifolii,
bitumen olentis semen, hyperici coma, acori, asari &
eryngii radix, uiticis semen torrefactum, centaureæ
maxime minoris succus etiam si sit exiccatius, chamæ
pitrys, polium, lonchitidis radix, anagallidis quæ cæ
ruleum habet florem succus, glycyfides aut pæoniæ,
itemq; draculi radix tum uiridis tum sicca. Aliud.
Caroi ex terra suscepti, radices rubiæ, bryoniæ, ammo
niaci thymiamatis, cuiusq; drachmam unam: horum
unum quodq; aliquando tritum ex posca datur, ali
quando autem decoctum eorum præbetur: quod si
sicca dare uelis, sufficit drach. plus minus unam exhi
bere. Conducit item hoc. Ammoniæ thymiamas
tis sextantem, castorii unciam i. conterito, & drachm.
i. ex posca aut aceto mulso præbeto. Aliud.
Scillæ assatæ drac. i. corticis radices capparidis drac.
i. præbe ex posca, uel aceto mulso. Mouet enim cras
sos & uiscosos humores, inquit Archigenes: aliqu
cccc ii

S E R M O

do & cruenta non per urinas tantum, sed & per uentrem educit. Aliud. Thuris obolos duos, seminis foeniculi cochleariū unū, præbe ex uino. Aliud Marciani, præsens remedium: quod etiam si sit induratus, citra dolorem ipsum laxiorem reddit, ut neque significationem, neque etiam suspensionem suffusionis aquæ inter cutem relinquat. Seminis uiticis contusi & cribrati per angustissimum cribellum drac. v. his qui perfectæ sunt ætatis ex posca bibēdas præbe. Aliud eiusdem, ad splenem & hepar indurata, & principit aquæ inter cutem, & ad alui, & intestinorum, ac stomachi inflationē, simplex & periculo uacans. Bryonia radice contusam & cribratam, repositam, ab aere & uento intactam nequid inde transpiret, adserua, & pro uiribus ægri præbe. Perfecta mensura exhibitionis est cochlearium unum, hydropicis quidem & splenicis ex posca: hepaticis ex hydromelite aut uini dulcis cyathis tribus. Pastillus ad splenicos, Asclepiadæ: liquefacit splenem, ut multo experimento constat. Seminis ericæ drac. viii. piperis albi drac. iiii. spicæ nardi drachm. iiii. ammoniaci thymiamatis dra. iiii. scolopendrii dra. ii. costi dra. ii. cum aceto scilicet litico subigito, & dra. i. cum aceto mulso aut posca præbeto. Conuenientissimum autem spleni in scirrhum indurato remedium existit ferrum aqua, aut uino, aut posca extinctum. Ea ipsa enim aqua, aut uinum, aut posca in principio exhibita iucunda & utilissima existunt, & per plures ex ordine dies dantur. Itaque febribus aquam, aut poscam dilutam præbeto: eis uero qui teneram carnem habent ac febre carent, uinum. Sit autem ferrum quod in ipsis extinguitur stomomachum. Ipsi autem stomomachis ferri squama, (quam in fabrilibus officinis ferrum dum ignitur & malleotunditur, abiecit) postea agrestioribus hominibus utiliter exhibetur. Præclare enim hæc splenem liquefacit, utpote quæ consumendi facultatem præstat, quæ

D E C I M V S.

571

re aliarum rerum complexu opus habet, ne inde stomachus mala afficiatur. In calidioribus igitur temperaturis, pelecini semen ei ammiscere cōuenit: si id non adsit, scolopendrium: aut si neque hoc haberi possit, absinthii cornam, aut rumicis acuti radicem aut semen. In frigidioribus autem temperaturis, ad squamam ipsam cassiam, aut amomum, costum, anisum, aut serpillum montanum, & similia addere oportet. Quamquam tum in his, tum in omnibus pelecini semen maxime conueniat. Omnia autem nunc dicta, itemque ea quæ paulo ante sunt relata simplicia pharmaca, in principio cum posca diluta coquantur, postea uero etiam meraciore. Progressu uero temporis etiā ipsa contusa & cribrata cum aceto aut aceto mulso exhibentur. Verum certam unicuiusque horum mensuram definire difficile & periculosum est, quum diuersæ eorum qui ea accipiunt sint naturæ: quare in principio parum quid ex unoquoque exhibendum, & pro ratione deinde exhibitionis mensura augenda, iuxta ipsius pharmaci, atque etiam ægri uires. Omnia igitur prædicta quomodocumque tandem potata, aut semel saltem deglutita permanere solent: uerum glans unguentariorum, quam myrobalanon appellant, nisi cum posca bibatur, facile uomitu relictur. Licet igitur singulis prædictis simplicibus pharmacis per se uti, & duo item uel tria aut quatuor, permixta æqualiter uel inæqualiter præbere. Ex compositis autem fere pulcherimum est, id quod ex ossibus constat, ad podagricos descriptum Philagrii pharmaci. Efficax enim reperies ipsum, inquit Philagrus, & cōuenientissimū ad omnia splenis uitia, præsertim cum tumore magno & duritia oborta. Sensibiliter enim huiusmodi affectionibus auxiliatur: utpote quod ui sua emollit & concoquit: ampliusque diffundit & purgat, ultra hoc quod paulatim discutit & resiccat. Est autem tum gustui, tum odorati suauissimū, maxime si plurimo

S E R M O

despumato melle mixtum, delingendum præbeatur. Secundo autē loco inter ea quæ ego noui est & hoc, inquit Philagrius: ipso sanè usu probatum. Corticis radicis capparis drach. vi. foliorum myricæ drachm. vi. squamæ stomomatis ferri drachmas vi. myrobala ni drach. x. aut vi. ammoniaci thymimatis drachm. viii. seminis pelecini drachm. v. stæchadis drachm. iiii. comæ absinthii drach. iiii. scolopendrii drach. x. Excipe aceto & informa pastillos, ac exhibe drachm. i. ex posca aut aceto mulso aut uino. Hoc itaq; robustum est pharmacum, ut etiam ad duriora corpora quæ dret. Aliud eo imbecillius tale est. Pulegii drac. xii. radicis rumicis acuti drachm. vi. seminis eiusdem drac. vi. capni iuxta sepes nascentis sicci drach. vi. pelecini drac. iiii. scolopendrii drac. iiii. spicæ nardi drac. ii. rhei pontici drachm. i. corticis capparis drachm. ii. Excipe aceto ac redige in pastillos, exhibeq; drach. i. quem ad modum in præcedenti dictum est. Pastillus ad splenicos, splenem liquefaciens: Asclepiadæ. Seminis ericæ drachm. iiii. piperis, ammoniaci thymimatis, spicæ nardi, cuiusq; drachm. ii. Quidam etiam costi drachm. ii. & scolopendrii drach. ii. Arida confutidito & cribrato, ammoniacum in aceto dissoluit, ac simul in pastillos digerito: ex quibus drachmam unam cum aceti mulsi cyathis iiii. propinato. Qui huius pharmaci compositionem docuit, per triduum hoc suis canulo se exhibuisse dixit: postea ubi catulum dissecuisset, ipsum sine splene repertum. Aliud, ad spleneticos & hydropicos, quod optime urinam ciet, & uentrem emollit: Archigenis. Scillam magnam luto oblitam affato, deinde repurgata: internæ libras ii. accipito, dauci unc. i. anisi, seselis, radicis panacis, iridis, cuiusq; unc. i. seminis urticæ sextantem, cedridum hoc est, fructuum cedri sextantem, myrrhæ drac. iiii. farinæ erui unc. xvi. cum uino informa pastillos, & præbe drachm. i. cum aceti mulsi cyathis iiii.

D E C I M V S.

572

Aliud. Radicis panacis, ammoniaci thymimatis, corticis radicis capparis, radicula, scillæ affatæ: internæ, æquales omnium partes committe, & obolos tres aut quatuor præbe. conducit anhelosis & hydro picis. Pastillus summæ utilitatis. Cacuminum hederæ nigræ drac. ix. spicæ nardi drach. v. seminis rutæ syluestris drachm. iiii. castorii drachm. i. iridis drach. vi. Cum succo uerbenacæ rectæ, pastillos informato, & per quinque dies mane drachmam unam ieiunis ex uino ueteri præbeto. Mouet urinas cruentas. Atq; hætenus quidem de pharmacis potabilibus. Cærenum ad splenem in scirrhum induratum etiam sanguinis detractionem commodam esse scimus, quæ inter paruum sinistræ manus digitum, & eum qui medio proximus est, sit facta. Quidam autem uenam retro sinistram auriculam sitam diducunt, inquit Archigenes, & ex profluente inde sanguine splenem illinunt, ac magnum commodum sentiunt. Idem etiam hæpate affecto faciunt, incidentes retro auriculam dexteram uenam. Quare neq; absurdum fuerit etiam his auxiliis uti: animaduersione tamen habita ne arteriæ pro uena disseceamus. Nos autem in his qui multo sanguine abundant, inferiorem in sinistro cubito uenam secare consueuimus, uerum & hic cauendum ne subiacentem arteriam simul disseceamus. A uenæ incisione, etiam cucurbitulæ spleni affigendæ sæpe & cum scarificatione, extrahendusq; per ipsas plurius sanguis: quin & hiuidines summa commoditate in ipsum splenis locum affiguntur. Locum amplius per spongiam acida muria imbutam fouendi, tursuribus quoq; in aceto decoctis, absinthii coma, ac pulegio. & lauri foliis, similibusq; adiectis. Quid autem lapidem molarem aut gagatem longitudine octo digitorum, & latitudine sex digitorum, secundum crassitudinem leuem, igniunt & aceto adspersunt, panniculoq; in aceto calido madefacto circum

cccc iiii

S E R M O

posito, locis imponunt, & quam diu calidus sit incu-
bere sinunt, atq; huic fomēto testimonium præbent,
inquit Archigenes, tanquam quod insensibiliter de-
primat tumorem. Post fomenta ad cataplasmat
transeundum, ex farina ordeï ac lolii, absinthii coma,
myrobalano & althææ radice, cum aceto mulso. Aut
panem aridum cum capparis cortice, & myrobalan-
no contusum, cribratum & cum aceto mulso deco-
ctum imposito. Optime facit & sterus caprinum
cum farina ordeacea ex posca cataplasmate impositu-
tum. Lupinorum item farina ex posca, & fabarum eo-
dem modo. Cinis quoq; ex officina fabrili, & Lycop-
niæ radix cum caricis, aceto, & cyclamino, eodem
modo. Brasica etiam sylvestris cum melle imposita
auxiliatur. Similiter & folia isatidis, & marrubium cū
ordeacea farina ex posca. Cardamomum cum caris-
cis. Cyclaminus cum caricis ex aceto decoctus. Cat-
aplasma optimum. Foenigræci trientem, farinæ
ordeacæ quadrantem, cardamomi unc. i. caricatum
pinguium lib. i. uerbenacæ herbæ unc. i. ficus in aceto
acerrimo niacerato, fortiterq; in mortario contundis-
to, reliquisq; adiectis ac simul unitis utitur. Opti-
mum cataplasma & hoc est. Seminis raphani partes
ii. foliorum salicis partem i. farinæ araci partes ii. semi-
nis pastinacæ partes ii. in aceto, cum pari sapæ menti-
ra decoquantur. Aliud, ad inueteratum matum, &
corpora dura. Corticis radice capparis, radice siru-
thii, sinapis recentis, omnium æquales partes, farinæ
tritici duplum ad omnium trium mensuram. Vtere
ueluti prædictis. Aliud præclarum ad duritias. Sterus
gallinarum album, siccum, contusum, ac cribra-
tum cum aceto mulso decoquito, confidenterq; im-
ponito. Vnguentum optimum. Ammoniaci thy-
miatis, thuris, foliorum rutæ uiridium, sing. æqua-
les partes cum aceto cōtere, & quam crassissime
ta exiccari permittite. Aliud, quod antea quam me-

D E C I M V S.

573

deatur non abscedit. Ammoniaci staterem i. thuris
staterem i. piperis staterem i. Ammoniacum cum ace-
to contere, eodemq; etiam reliqua modo. Aliud.

Ammoniaci staterem i. acaciæ stateres ii. aloes sta-
terem i. thuris stateres ii. Apparatur autem hoc mo-
do. Ammoniacum & aloen ac thus in aceto macera-
to, acaciæ autem contundito, cribrato ac prædicta
contrita omnia ammisceto. Crocomagma etiam uti-
liter cum aceto illinitur, sæpe enim nō abscedit priusq;
quam medeatur. Ceterum epithematum medelę ma-
gis fidendum. Pleraq; enim eorum quæ in medica-
mentariis libris referuntur ex alumine & sulphure cō-
posita, prædominantem habent adstrictoriam facul-
tatem. Quare in eis animaduersionem habere oportet,
non modo simpliciter facultatis eorum pharma-
corum quæ ammiscentur, uerum etiam quantitatis ip-
sius mixturæ. Etenim in plagis quæ flatuosum habet
tumorem, & maxime in quibus tumor laxus est, nihil
peccaris etiam si plurimum ex aluminosis adieceris.
In tumorib; uero in scirrhum induratis emollientem
& discussoriam facultatem præcellere oportet, quib;
parum quiddam ex adstringente sit admixtum. Vñ
igitur ex simplicibus & naturalib; ac nulla arte appa-
ratis, discussoriæ & adstringentis simul est facultatis,
ipse uidelicet salis flos, qui splenem in scirrhum indu-
ratum sanat, inquit Galenus, calidus in uesticam bubu-
ræ cōiectus, & forinsecus impositus. Oportet igitur
medicū ad affectionem respicere, & pro eius ratio-
ne tum addere, tum adimere ex eis quæ in epithema-
tum cōpositionem coniiciuntur, ueluti exempli gra-
tia, si duriciem emollire uelit, ammoniacum & bdell-
ium pingue, ac styracem optimum æqualiter unicui-
usq; drac. iiii. ammiscere debet. Si uero crassos humo-
res diffecare uelit, opopanax & costi tantūdem ad-
det. Quum autem humores diffunduntur, etiam dis-
cussoria ac digerentia sunt ammiscenda: aut sterus

S E R M O

caprinum in aceto dilutum addendum. Hoc enim & crassitudinem dissecat, & simul discutiendi uim habet. Quod si discutere tantum uelit, humoribus uide licet antea sufficienter attenuatis, nitrum pro stercore caprino ammiscebit. Capparis autem cortex amixtus ultra hoc quod dissecat & repurgat, etiam splene corroborat. Habito igitur ad ea quæ ubilibet accidunt respectu, aut emollientia augebis, aut attenuantia, aut etiam ea quæ discutunt & robur addunt. Optimum autem epithema emolliens & disculforium hocce est. Cerae quadrantem, propolis sextantem, galbani drach. iiii. opopanacis drach. iiii. Vtere: contunditur hoc pharmacum, & strumas recētes, omnemque duriciem recens obortam dissoluit. Aliud malagma Asclepiadæ, quod articulos incuruatos relaxat.

Bdellii pinguis, adipis utulini, ammoniaci thymiamatis, iridis, cuiusque drach. xvi. opopanacis, galbani, thuris, canchryos, styracis, cuiusque drach. viii. pipæris grana clix. ceræ drach. xlviii. fecis olei irini sextantem ac uncie dimidium, uini quantum satis est. Arida contundito, & cribrato. Ammoniacum, opopanaca, thus, bdellium in uino dissoluit, liquefiscibilibus autem liquefactis, adfusus, ac simul emollitis utitor. Extreme emollienti facultate præstat hoc, inquit Galenus, neque enim aliud magis eo emolliens repereris: quod si irini olei inopia sit, cyprino aut sicyonio eius loco utor.

Aliud malagma Amythaonis, ad præcordiorum distensiones: conducit & articulis qui difficulter mouentur, omnemque duriciem dissoluit, & priore quid minus emollit, magis autem digerit ac discutit. Compositio sic habet. Ammoniaci thymiamatis drach. xxxvi. ceræ drach. xxxvi. terebinthinæ drach. viii. bdellii drach. viii. myrrhæ drach. iiii. thuris drach. iiii. galbani drach. viii. olei cyprini sexuncem. Myrrham, bdellium, thus, uino præmacerata conterito: ammoniacum in aceto dissoluit: liquefiscibilia autem liquefacito, assum-

D E C I M V S.

574

dito, ac utitor. Aliud prædicto longe efficacius, & fortius, inquit Philagrius: discindit enim & attenuat inspissatos humores, & viscosos repurgat. Habet autem hoc modo. Malagma Asclepiadæ. Ammoniaci thymiamatis sexuncem, galbani, myrrhæ, cuiusque sextantem, ceræ sesquilibrium, thuris quadrantem, opopanacis quadrantem, radices panacis sexuncem, propolis quadrantem, acetum sextarios ii. stercore capræ quadrantem. Ammoniacum cum aceto terito, deinde etiam thus, galbanum, opopanaca, & myrrham. Propolin autem cum modica cera in mortario tundito: ceram uero cum olei triente liquefacito paulatim donec cogatur decoquendo, & deinde propoli adiecta, ab igne tollito, percolato, ac frige fieri finito, perpollitaque tritis adiecto, unito, ac utitor. Ceterum epithema quod ego composui, inquit Philagrius, optimum ad diuturnas & frigidiores affectiones existit. Myrobalani dra. xlviii. ammoniaci thymiamatis dra. xlviii. bdellii dra. xlviii. scythici uero bdellii maxime probo, corticis radices capparis drach. xlviii. mannæ dra. xxiiii. opopanacis drach. viii. styracis dra. iiii. uisci drach. xii. ceræ drach. xxiiii. floris salis drach. xlviii. Ammoniacum cum salis flore dissolue: capparin uero, myrobalanum ac mannam cum aceto: relinqua autem iuxta ignem emollito & in mortario tundito, & tria eis adiecto, unito, ac utitor. Hoc pharmacum splenem consumit. Aliud. Verbenacam uiderem cum manna terito, atque axungia suilla ueteri excepta imposito. Dura enim corpora & diuturno malo affecta quam maxime inde iuuantur: reliqua uero integre sanat. Prodest etiam uerbenaca per se imposita, itaque trixago. Aliud epithema Asclepiadæ, ad splenicos. consumit tumores. Foliorum sambuci tenerorum lib. iiii. aloes pinguis lib. i. cum aceto terito ac lesnito, linteoloque excepta imposito. Vtere si malum recens est, uniuscuiusque par podus conicito. Aliud. Seminis

S E R M O

ericae libram unam, galbani lib. i. Semen contusum & cribro excusum galbano excipito, rursusque tundito olei irini fece adita, quo malagmatis formam acquirat, & linteolo inditum imposito. Vniuerso autem uiscere, recrementisque eius, atque meatibus opportunis, per emollientia, repurgantia, dissecantia, attenuantiaque & diffundentia humores, ampliusque etiam per ea quae uias dilatant, tum in potu accepta, tum foris imposita praeparatis, efficacius euacuare potentibus est utendum, ac primum quidem simplicioribus, postea uero etiam fortioribus, ueluti exempli gratia: primum quidem epithymi drach. iiii. cum feri lactis heminis v. praeparabo. Dato autem eas epithymi drach. iiii. tenuissimae tritas cum modico sero, atque ubi uenter operari inciperit, serum per se paulatim absorbendum exhibebo. Caterum post aliquot dierum interstitium, ubi uires recollerint, hieram. Archigenis ex colocynthide praeparabo, aut quae Iusti appellatur. Post horum autem omnium usum, farinam tenuissimae radices cyclaminis siccae drach. iii. aut iiii. ex aqua malsa dato, atque quo sudorum exclusionem iuues aegrum uelamentis contegito, & in lecto concalefacito. Epithemata discussoria & resiccantia. Postquam corpus fuerit repurgatum, epithematis quae digerere siue discutere & resiccare possunt, utendum, qualia sunt quae ex auripigmento & alumine componuntur: ex quorum numero est etiam id quo ego, inquit Philagrius, utor.

Cerae tyrrhenicae drach. xciii. resinae pinus siccae drach. xcvi. resinae pinus liquidae drach. xcvi. auripigmenti drach. xvi. aluminis scissilis drach. xii. Metallica terito, & liquefabilia cum modico oleo liquefacito, ac refrigeratis sicca adiecto, unito, & utitor. Aliud aurei coloris. Asclepiadae ualde pulchrum. Cerae libras ii. resinae pinus siccae libras duas, auripigmenti sextantem, aluminis scissilis sextantem, calcis uiuae unciam unam, olei cyprini uncias sedecim, aceti uncias sedecim.

D E C I M V S.

575

Aliud, ad splenicos & hepaticos. Aluminis liquidum, sulphuris uiui, nitri, ammoniaci thymiamatis, manne, radices capparis corticis, singulorum sexuncem, picis libram unam, resinae pinus siccae libram unam, olei cyprini sexuncem, aceti quantum sufficit. Aliud epithema hepaticum, Ipoterium appellatum. Resinae pinus siccae libram unam, cerae libras duas, picis libras duas, aluminis liquidum, nitri, sulphuris uiui, mannae, cuiusque libram unam, aloes sexuncem, pyretri, aristolochiae longae, bdellii, ammoniaci thymiamatis: amomi, uisci, cardamomi, olei, cuiusque quadrantem, aceti sesquiseptarium. Ammoniacum, alumen, sulphur, nitrum, cum aceto diluta terito: reliqua uero arida quidem contundito, ac tritis admisceto: liquefabilia autem liquefacito, atque reliqua cum eis excipito. Optime faciunt & ex caprino stercore apparatus: item plurima eorum quae ad hydropicos sunt descripta: & Mitharionis emplastrum, & emplastrum ex rumice, quae in decimo quinto Sermone referuntur. Phoenigmia, cutem rubefaciunt. Efficaciter autem in ipsis phoenigmia auxiliantur, tum qui ex sinapi apparatus, tum qui eis consimiles existunt. Caterum corpore prius a superfluis humoribus euacuato, eos adhibere oportet. Pulcherrimus autem phoenigmus talis est. Phoenigmus Asclepiadae authemeros, quasi eodem die auxilians inscriptus: qui sane ab uniuerfa affectione liberat. Pyretri drach. octo, myrobalani, cardamomi, leminis urticae, piperis, cuiusque drach. octo, sinapis trientem. Omnia conterito, & aceto subigito, & tepefacta ex interuallo per horas tres imposito, si saltem tam diu sustinere possit, deinde ablato pharmaco lauari praecipito, in feruentioris solii defessu. A balneo autem cerato ex rosaceo apparato utendum. Alius. Lepidii folia trita cataplasmatibus modo imposito, atque ubi morsum sentiunt, in balneo inducito, & ablato pharmaco, in feruentem aquam immittito & per

S E R M O

fundito. Difficulus enim ferunt nimiam mordacitatem. Sani autem exeunt, inquit Archigenes. Idem res medium & ad coxendicum dolores efficacissimum reperitur. Summe etiam auxiliantur myrobalani cortices & nitrum. Nitrum per se terito, & parum acetum ammisceto, deinde resinam ac ceram cum paucis oleo liquefacito, affundito, emollito, ac utitor. Ceterum quod operæ precium est cognosse, fortia pharmaca non nisi corpore prius à superfluis humoribus repurgato, & probe concoquente, adhibere oportet.

Smegmata, siue repurgatoria. Oportet autem locum ipsum sensim ad phœnigmonum rubefacientium tolerantiam irritare, quod per repurgatoria smegmata commode fieri potest. Componantur autem smegmata ex staphide syluestri, pyretro, pipere, ac alcyonio, pari uel impari modo, ut uidebitur coniectis. Quod si teneram carnem habeat æger, iridis, & cyperi, & herbe sabine aliquid his ammiscabis: aut farinam aliquam, ueluti erui, aut fabarum, aut cicerum. Quod si etiam odoratum reddere uelis phormacum, cassiæ quippiam & phylli ac amomi adde. Si uero durius contingat curandum corpus, ex pumice addes, atque adarce. Postremum autem phœnigmis ex sinapi consimilibusque uteris: corpore prius uniuerso à superfluis humoribus repurgato: ne uidelicet uehementia caloris alia adtrahat recrementa, durioresque reddat ipsum locum.

De splenicorum uisione Cap. XII.

Quod si prædicta auxilia irrita sint, inefficaciterque adhibeantur, ad uisionis patrociniū confugere oportet, ita ut uel per cauteria, uel pharmaca crustas inuramus: & multo tempore sanè effluere sinamus: corpore tamē prius per uenarum incisionem: & purgationē euacuato. Etenim quum ferè in totum uitiatis humoribus splenici sint referti, & non præeualetur uniuersum corpus, maligna ulcera ex crustis fieri consueverunt.

Diæta splenicorum. Cap. XIII.

D E C I M V S.

576

Porro diæta ipsorum splenicorum tempore inflammationis simplex sit & quæ facile concoquatur: uelut est halica lota, & ptisanæ succus, panis madefactus. Si uero inflammatio diutius remoretur, etiam auicularum carnes eis concedendæ & pisces petrosi aquis degentes. Vbi uero scirrhus sit perfectus, diæta attenuatoria exhibeatur, & acrium rerum comestiones per interualla. Proprie autem splenicis conuenit capparis comesta ex aceto mulso. Vinum sit non ualde uetus, quod aqua permisceatur, in qua ferrum sæpe ignitum sit extinctum. Plurimum autem fiduciæ in exercitamentis ponendum, quibus ante cibum uti conuenit, corpore superfuitatibus non abundante. Ex eorum autem genere ex superabundanti faciunt deambulationes & cursus: & noui sanè aliquos, qui ex his solis ab omni affectione sint liberati: gestationes etiam omnes conueniunt, proprie autem quæ sit in equo. Maxime festum autem est quod uociferationes quoque oportuna & in tempore assumptæ eis summe opitulatur.

Cura eorum in quibus splen frigida, uenter uero calida affectione laborat. Cap. XIII.

Cognitu uero necessarium est, quod in aliquibus splen frigidam intemperiem habet, & ob id calefactionibus opus habet: uenter autem bile agitur, & contrariā splen sustinet intemperiem: aut etiam citra priuam affectionem, ex meatu qui bilem susceperat, flauā bilem assumit: & absque hoc etiam, sæpe ob ægræ concoctionem & ciborum in uentre corruptionem splen afficitur: etenim aliquādo quum frigiditatis sensus cum grauitate circa splenem percipitur, uenter biliosum uomitum reiecit: tunc equidem difficilis cura nobis instat, & quæ difficulter procedit: nimirum splene caloris solum expetente uentre aut atque etiam uniuersum corpus refrigeratione indigere, atque id uno & eodem tempore. Quo igitur quantum possibile est utriusque membri affecti effugiant lesionem, pro uiribus conabimur.

S E R M O

mur ut eos à tristitia & cura, iraq; & uehementib. motibus, multa item inedia ac cibi auerlatiōe auocemus simulq; per ea quæ citra molestiam purgant pharmaca biliosum humorem euacuemus. Os uero uentris firmemus ac corroboremus, ne quid eorum quæ ex reliquo corpore ad ipsum influunt, susceptet. Cæterū corroboratio ipsius per ea quæ difficulter corrumpuntur, contingit, de quibus in secundo mentionem fecimus Sermone. Suffecerit autem ipsis exhibitio modici panis cum olivis albis aut colymbadibus appellatis, citra potum, si balneum & prandium differant, ne bilis efferatur. Melius autē est si priusquam bilis efferatur ieiuni lauent. In prandio cibi eis præbeantur tū quantitatis tum qualitatis moderatæ: uerum ut splenis illæsus permaneant, conuenit primum boni succi & actu calidos præbere, ac deinde postremum tū actu, tum a potentia frigida porrigere, ueluti lactucam & frigidum potum, ac similia: non frigida enim frigidis præsubstrata splenem illæsum ab his quæ postea ingeruntur frigidis, conseruant, ex quibus os uentris corroboratur, & calida ipsius intemperies corrigitur. Optimū igitur fuerit postremum omnium mala punica, aut etiam alia, aut pira, aut quædam quæ stomacho grata sunt acceptare: atq; eodē omnino modo etiam cœnam instituere. Conuenit etiam per ea quæ forinsecus imponuntur hoc modo affectis opistulari. Refrigerant autem uentrem citra nocumentū forinsecus imposita, oleum melinum & rosaceum: ce rata item ex iisdem apparata, modica mastiche ammixta, aliquando etiam oleo addito omphacino. Calidus itaq; uenter per prædicta lenitur. Ad splenē autem calefacientia adhibenda sunt qualia sunt epithemata polyarchia appellata.

Cura splenicorum quos tussis infestat. Cap. XV.

Quod si tussicula splenicum infestet, sintq; eiusdē generis adfectiones circa utraq; uiscera, ueluti si contingat

DECIMVS.

577

tingat & splenem & pulmonem eodem tēpore crassus ac uiscosis humoribus, aut aliquo alio frigido morbo detineri, tunc sanè podagricum pharmacum ex ossibus constans, uehementer utile tum spleni, tum eo modo tussientibus existit: & antidoti quæ ei similes habetur. Si quidē igitur similes contigerint affectiones, similia remedia adhibere oportet: ubi uero diuersæ erunt affectiones, diuersis pharmacis utendum est: utpote si splen à crassis & uiscosis humoribus, & frigidis liquoribus adficiatur: tussis autem à tenui & acri destillatione contingat, si modo possibile fuerit, & destillatio non urgeat uehementer, à pharmacis fluxum condensantibus abstinere conduscit, ueluti est quod ex papaueris calicibus constat, itemq; ex seminibus pastillus, & quæ his similia existunt. Uehementiore autem & acriore existente destillatione, & quæ periculum exulcerationis pulmonis minetur, utēdum quidem ex papaueris calicibus confectiōe: uerum spleni epithemata attenuatoria imponantur, atqui nisi magna impendat necessitas, ea quæ stupefaciunt uitanda, capiti autem aliquis ex seminibus pastillus cum aceto rosaceo ad strigmentitiam crassitudinem redactus imponatur: prestat autem ex ipsis in hoc præsertim usu, hi qui crocei appellantur. Cum aceto enim & rosaceo oleo triti, & ad strigmenti spissitudinem redacti, lanaq; conuoluta excepti, ac sincipiti impositi tenuitatem destillationis inspicant, simulq; exurentem & acrem in capite qualitatem refrigerant, tussis sedant, & somnum suauem inducunt. Post hæc autem theriace per opium reces apparata in potu accepta, tussientibus quibus simul splen affectus est, auxiliatur.

Cura eorum quibus splen in magnitudinem excreuit, simulq; durus existit. Cap. XVI.

Quidam ex splenicis immodice auctum splenem habent, ut non solum hepar & inguina contingat, sed

A E T.

d d d d

& ob soliditatem attollatur: vitalesq; cordis vires maximopere lædat, ac imbecillitatem inducat, utq; ex eo uniuersum refrigeretur corpus ipsumq; adeo hepar tenuissimum & aquosissimum in ipsis fiat & eiusmodi quoq; sanguis. Horum sanè qui hoc modo sunt affecti curam reculare oportet: quod si cogamur tamen, à dubiis & hebetibus remediis auspicabimur, periculo eis incumbente prædicto. Verum neq; intra corpus sumendum, neq; forinsecus adhibendum, ullum aliquod uehemens pharmacum offeremus: neq; euacuationem etiam coaceruatim faciemus, sed paulatim & per simpliciorum medicaminum usum. Cæterum tum per os exhibitis, tum foris admotis, & quantum possibile fuerit conuenienti diæta, uirium imbecillitate refocillata, si in melius proficere ipsos uidemus, fortioribus omnino remediis utemur, ita tamen ut sensim aucta ipsa apponamus.

De ictero, seu morbo arquato: ex libris Ruffi & Galeni.

Cap. XVII.

Icterus à similitudine ad animalculum: quod id est, id est, uiuerra appellatur, nominatus est: est autè muscula syluestris, quæ auricolores oculos habet. Vnde icterus morbus biliosi humoris circum corpus effusio est, ob secermentis eum facultatis debilitatem, quæ eum segregare & ad proprios excretionis locos demittere non ualet. Errare autem eos credendum est qui hepatis affectionem in omnibus ictericis adesse putauerunt. Conspicitur enim sæpe quum hepar nihil male est affectum, flauæ bilis ad cutem effusio facta in iudicationibus morborum. Conspicitur etiam citra febrem aliquando sanguis in bilem exagitatus per corruptionem uidelicet aliquam peregrinam: qualis quoque à uenenatarum bestiarum moribus contingere consuevit: etenim quum quispiam à uipera morsus esset, uniuersum corpus prasini siue porracei coloris habuit, & quum assidue

theriacem bibisset, celerrime sanatus est: quare nihil mirum est: talem aliquando contingere humorum in corpore per mutationem, ut uniuersum corpus ictericum colorem assumat. Quin & fieri potest ut propter naturalis temperiei ipsius hepatis mutationem, eiusmodi humorum corruptio contingat, ut alia quando herbis pallore albicantibus totum corpus manifeste assimiletur, aliquando etiam plumbi colorem induat. Quem ad modum etiam eiusmodi colores nigricantiores sunt, si ob splenem quàm si ob hepar affectum contingant. Splene scilicet ad attrahendum ad se ex hepate atræ bilis humorem, & ad repurgandum sanguinem pro more suo debilitato. Fit autem aliquando icterus ob imbecillitatē uesicæ bilis susceptricis, quæ biliosum humorem, ueluti confluens, in sese ex hepate non attrahit, & ob id impurum sanguinem relinquit. Possibile est etiam eam nimis repleti, aut repletam propter repletionis multitudinem non posse euacuari. Aliquando autem & propter obstructionem aut debilitatem uenarum, quarum ora ex ipsa ad hepar deferuntur, biliosum humorem non attrahit. Quare in ictericis affectionibus recrementorum figura necessario consideratur, quum in aliquibus multum colorata per flauam bilem appareant recrementa, quem ad modum etiam in aliis urinæ. In quibus enim ratione iudicationis bonæ in febris, biliosus humor ad cutem prorumpit, & his & recrementa & urinæ naturali modo se habere uidentur. Quibuscumq; uero citra febrem, unà cum grauitatis alicuius aut doloris sensu circa dextrum ilium, arquatus cõtingit, in his uesicæ bilis susceptricis obturationem factam esse putandum est. Quibus autè neq; grauitatis neq; doloris sensus circa ilium adest, in his plenem uitati humoris causum esse iudicabimus: Si autem neq; dolor neq; grauitas circa illa infestet, neq; febris præcescit, & tamen sanguis in uniuerso cor-

S E R M O

pore in bilem mutetur, atq; ita arquatus contingat, his pruriginosior cutis fiet & magis etiam arefcet. In quibus uero atræ bilis humor unâ cum sanguine ad cutem est delatus, hi omnino grauius afficiuntur. Consequitur enim ipsos tristitia præter rationem, & morositas eorum quæ circa uentrem sunt, difficultasq; spirandi, & cibos auersantur, & nigra lotia excernunt. Aliquando autem & per interualla quædam corpora ipsorum tepescunt, stercora uero chalcanti colore referant, & alius magis his rescatur. Cæterum eos qui ex pallida bile arquatum contrahunt, nulla morositas eorum quæ circa uentrem sunt consequitur, neq; etiam in tantum auersantur cibos: sed obtusior tamen aliquando fit in eis ciborum appetitus, & stercora quidem albida egeruntur, urinæ autem crocei coloris, turbatæ tamen & tenebras referentes permittunt. Communiter autem omnibus ictericis pigrities & tumor grauians ad motum corporis contingit, & ad dulces cibos animum habent alienatum: amaros uero non admodum auersantur, & uariis imaginationibus uexantur. Pruritus etiam uniuersi corporis committatur, & difficulter exudant. Porro alba oculorum & partes faciei temporibus propinquæ, itemq; maxillæ pallorem ostendunt: uenæ etiam sub lingua repleatæ reperiuntur, & abundantem humorem significat.

Cura arquati.

Cap. XVII.

Arquati igitur qui ratione bonæ iudicationis febribus perfecte soluti sunt, facillime sedantur: si egri lacuacris aquarum dulcium utantur, ac olei dicussorii per frictionem, omnibusq; quæ rarefaciunt cutem: qualia sunt oleum chamæmelini, anethinum, irinum, gleucinum, amaracinum, & rosamarinus herba oleo incocta ipsum plurimum discussorium facit. Dietam quoq; uniuersam huiusmodi in his constituere oportet, & ut mediocriter humorum crassitudinem attenuare possit. In reliquis autem ictericis duo maxima remedia prin-

D E C I M V S.

579

tipatum obtinent: sectio uenæ, & purgatio. In quibus igitur multitudo sanguinis unâ cum bile in toto corpore abundat, & quos circa hepar aut splenem dolor aut distensio infestat, nihil uenæ incisione commodius fieri potest, si nulla alia re id facere præpediaris. particulatim autem & per uices sanguis est detrahendus, ne per coaceruatam euacuationem uires ægri prosternantur: neq; uero inepte clyster adhibetur, si uenæ sectio impediatur. A uenæ autem incisione etiam commode clyster assumitur, qui propter stercorum euacuationem spirandi facilitatem inducit, intestinaq; irritando ac mordendo, humores ad cutis superficiem delatos, ad ipsa retrahit & reuellit. Purgationes autem magis propriæ & familiares huic morbo existunt, inquit Rufus. Cæterum eduliis ac potitionibus itemq; pharmacis, humores prius attenuare oportet, obtusioresq; deoppilare, atq; deinde pharmacum exhibere quod flauam aut nigram bilem ducit. Sint autem purgationes ictericis exhibendæ fortiores: ob uentris enim siccitatem, imbecilliores, inefficaces in ipsis cognoscuntur: quare in principio purgare non oportet, priusquam per deoppilantia bilis attenuetur, & quodam modo ad intestina reducatur, maximi namq; mali causam, purgationes in principio datæ præbuerunt. Itaq; conuenit primum deoppilantibus mox dicendis uti, atq; ubi attenuatio humorum ac deoppillatio fuerit facta, tum demum conueniens, & forte (ut dixi) pharmacum purgatiuum est exhibendum. Quod si primo purgatiuo pharmaco nihil proficias, rursus forte aliquod deoppilatorium pharmacum bibendum præbe, & post triduum rursus uiolentius pro secunda uice purgato inquit Rufus: ut etiam ad finem purgationis unâ cum uehementissima mordacitate bilis excernatur, quæ cærulea magis sit quam flaua. Ego itaque euphorbium, epithymum, aloen, petroselinum, & dauci semen misceo, ac ictericos purgo.

ddd iii

S E R M O

Optime etiam ipsos purgat hoc. Piperis longi scrupulos nouem, piperis nigri scrupulos quinque, scammoniae scrupulos sex, animi scrupulos quatuor, seminis fœniculi sesquiscrupulum, seminis apii scrup. ii. & dimidium, caroi scrup. iiii. anisi scrup. iiii. mellis quantum satis est, quo ad strigmentitiam crassitudinem redigatur. Datur nucis ponticæ magnitudine cum cochleari aceti albi & aquæ calidæ tantundem. In melancholicis autem ad prædictum dimensum farinæ epithymi scrup. iiii. addere oportet. Vehementer commodum & hoc est. Colocynthidem magnam superne perforato, eiectoque semine, id quod instar tomenti in ea est finito, ac uinum uetus dulce infundito, & per noctem in ea permittito: mane uero per panniculum detritæ uestis diligenter percolato, & uinum calefactum his qui flaua bile abundant bibendum præbeto. Ad melancholicos autem epithymi scrupuli sex in uino dulci præcoquantur, id ipsumque uinum colocynthidi infundatur, ac ut dictum est, bibendum præbeatur. Cyclamini quoque radix trita potata, post depilantia remedia, aptissima est ad uiscera repurganda: & ad bilem in uniuersa cute excludendam per sudorem: quare post eius potionem, sudorem exclusionem per uelamenta ac concalescentiam in lecto iuuare oportet. Dantur autem ad summam ex ea drachmæ quatuor ex aqua mulsa. Quod si inflammatio circa partem aliquam uiscerum subiaceat, primum irrigationibus & cataplasmatibus utendum est, & post ea ceratis & epithematis ad uiscerum inflammationem præscriptis. Præstat autem firinæ ammiscere rosmarinum herbam, florem iunci odorati, absinthium, artemissiam, abrotonum, ruta, cardamomum, chamæpitum, scordium, polium, ac chamædryn. Hæc enim singula ammixta urinæ cient, quod morbo maxime conducit, & uisceribus inflammatis prodest. Cucurbitulis etiam utendum, hepate quidem affecto inan-

D E C I M V S.

580

bus, & aliquando cum scarificatione: splene autem affecto omnino cum scarificatione: inanes enim splenem nihil iuuant. Pharmaca autem quæ in potu accepta ab obturatione iſtericos liberant, maxima ex parte urinam cient, uelut est apii decoctum, & adianti, ac similia: Vtilis est & absinthii cremor per se, & cum nardo indica, ac iunci rotundi odorati flore. Item pulegii decoctum, & calaminthes & uerbenacæ recte ac oxallidis. Est autem oxallis rumex acrisapora, fuluis ramulis & foliis, caule quadranguli eoque semine referto, pallida radice: hæc sanè per se comestita, & radice decoctum ad tertias redactum ac potatum celerime auxiliatur. Prodest etiam rumex satiuus, & anchusæ radix, rubiæ radix, chamæpitum, rosmarini, & aristolochiæ. Mirifice etiam prodest, serpillum, hypericum, & eius generis plurima alia. Singula hæc in aqua ad tertias decocta cum uino dulci bibenda præbeto, aut contundito & cribrato, ac singulorum drach. i. dato. Præclare quoque facit corticis raphani succus, uino meraco dulci permixtus aut uino mulso: ita ut succi cyathi duo, uni uini cyathi contemperentur. Datur item ualde commode cichorii & feridis succus, febrientibus quidem per se, febre carentibus cum uino: brassicæ item succus eodem modo, & cornu ceruini ramenta cochleari mensura, petroselinum, anisum, asarum, rheon: commodissimum autem est chamæmelon quæ & leucanthemos adpellatur, itemque bupthalmum. Aliud multum expedit. Spumæ nitri albæ drach. ii. in uino ueteri dulci macerato trium cyathorum mensura, & per totam noctem sub diuoposito, & ad triiduum aut quatriiduum bibendum præbeto. Aliud præter opinionem. Vermes terrenos coctos ac cum myrrha troglodytica tritos in sabæ magnitudinæ expasso aut uino mulso dato, & postera die iſterum per lotium eicient. Idem faciunt & absque myrrha dati. Exhibe-

SERMO

to hoc ad triduum, ac utere confidenter. Pastillus
 iſtericus, qui iſtericis, & hepaticis mirabiliter condu-
 cit. Amygdalarum amaram repurgatarum drac.
 iiii. anifi, comæ abſinthii, cuiusq; drachm. ii. ſpicæ nardii
 drac. i. aſari drac. i. contundito & cribrato reliqua,
 amygdalas autem cum aqua terito, & paſtillos infor-
 mato: ex quibus drac. i. febre carentibus ex uini muſci
 cyathis iiii. præbeto. Cæterum pharmaca quæ in po-
 tu accipiuntur omnia ſi fieri poteſt, in balneo exhibea-
 tur, ubi ægri in calidum lauacrum conſcendere pa-
 rant. Plurimum autem diætæ uirium refocillatrici in-
 tentum eſſe oportet, per quam uis diſcretiua repara-
 tur, & ſi quod membrum læſum ſit corroboratur, ac
 præſens coloris corruptio repurgatur: quapropter
 conueniunt exercitamenta, & geſtationes, & inunctio-
 nes ac exudationes ita ut ad pyriateria, hoc eſt, uapo-
 ratoria ſicca, & ad ſolem, & in balneis quoq; corpus
 nitri puluere uſti, ac uini fece arida uſtaq; ac tenuiſſi-
 me trita deſtricemus. Optimum autem & ſerpyllum
 & thus pari modo cum oleo illita. Roſmarinus item
 herba in oleo decocta, ſi oleum illinatur prodeſt. Ci-
 bi autem omnes inciſorii ſint & attenuatorii, & qui-
 cunq; inter attenuatoria edulia prædicti ſunt in ſecun-
 do Sermone: ex uolucrum quidem genere, monta-
 næ: ex piſcibus uero, qui petroſis aquis degunt: ex
 oſtreis, herinacci recentes. Olera uero ſint quæ ma-
 gis urinam cient, præſertim ſeris, intyba, aſparagi pa-
 luſtres, ſmyrnum, carduus, eryngium: ex ſatiis au-
 tem conuenit brasiica & aſparagus ejus, raphani, aila-
 cruda & cocta. Carnes autem ſerinae manſuetis ma-
 gis ſunt aptæ: pro liquamine ſeu embammate, ualet
 acetum in quo ſcilla & ariſtolochia ſint macerata. A
 fruſtibus abſtinendum. Bellaria ſint amygdalæ, ſed
 modice ſumantur, & cicer modicum torrefactum. Ex
 leguminibus cicer aſſatum, & maxime decoctum ip-
 ſorum aſſidue potatum. Ieiuni autem citrium comes

DECIMVS.

581

dant repurgatum. Vinum conuenit album & ſubad-
 ſtringens, neq; ualde uetustum: ubiq; autem medio-
 critas optima cenſetur. Quod ſi quippiam ex iſtero
 circa faciem & oculos relinquantur, urinæ autem ap-
 pareant puræ, aluiusq; conſueto more egerat, & appe-
 titus in nulla re obſtet, neq; inſeſter ſitis: & ut compe-
 dio dicam, quum omnes prædictæ acceſſiones fue-
 rint ſedatæ, & tamen circa oculos uitiatus color re-
 linquatur: narium inſuſis utendum: fortisſimum au-
 tem omnium eſt elaterium cum lacte muliebri inſu-
 ſum, facit & cyclamini ſuccus, & melanthium cū ace-
 to: debilior his eſt anagallidis ſuccus, & ſuccus radi-
 cis betæ. Depurgat autem cyclaminus craſſiſſimum
 mucum: elaterium autem pituitam & bilem. Omniū
 autem efficacisſimum ad eos reperi atramentum ſu-
 torium lacte muliebri diſſolutū ac naribus inſuſum:
 inde enim bilem large ex naribus deſtillantem uides
 bis. Oportet autem poſcam probe dilutā in ore de-
 tinere dum inſunditur hocce pharmacum. Ureſtat ta-
 men primum cyclaminum inſundi, quo craſſa per eā
 euacuentur, & poſtea ipſum ſutorium atramentum.

De malo corporis habitu: Archigenis. Cap. XIX.

Quum corporis habitus in aquoſitatem diſſundit-
 tur, cachexia, id eſt, malus habitus à Græcis appella-
 tur, in quo uniuerſa corporis miſcella laxior ſit ac
 emolleſcit, quod maxime ex ſomno inæqualiter con-
 tingente ſit manifeſtum: corpusq; ipſum totum cum
 uirore albicans redditur ac inualidum, ita ut crura in-
 ter eundem uacillent, & in principio quidem conco-
 ctiones impediuntur manente etiamdum appetitu:
 poſtea uero & ſatiſtium accedit, & reſpiratio ipſis ſit
 rara ac debilis, quæ motibus & actionibus conden-
 ſatur. Alius etiam inæqualia recrementa excernit.
 Hæc affectio ut plurimum ex longo morbo congre-
 gatur: iam uero & ex uiſcere quopiam in ſcirrhum
 indurato conſequitur, maxime hepate & ſplene: neq;

S E R M O

raro in dysenteria diuturna & affectionibus coeliacis contingit, ob consuetam item aliquam cohibitam excretionem. Capiuntur autem hac adfectione maxime senes, qui etiam maxime liberantur: immo & pueri, qui facile pereunt, propter uitalis firmitatis debilitatem, & quod ob cutis raritatem succi in eis facile transpirant. At uero qui in uigore sunt, raro incidunt, & facile se inde extricant. Quod si diutius adsit malum in aquam inter cutem transit. Quod uero ad curam attinet, si quidem ex consuetæ excretionis cohibitione affectio contingat, admonere ac irritare eam ipsam excretionem oportet. Aut uenam incidere in cubito, si nihil sit quod id fieri præpediat, paulatim ac partitis uicibus per triduum sanguinem detrahendo. Si uero uenæ incisio impediatur, conuenienti medicina depurgante ipsos purgare oportet, & maxime ex hiera Archigenis ex colocynthide apparatus. Quod si hepatis sit affectum aut aliquod aliud ex uisceribus, medelam adhibere his ipsis conuenit, per auxilia ad singula ipsorum supra præscripta. A localibus autem remediis, ad diætam uiribus reparandis aptam transiendum, per quam spes est eos qui huic malo sunt impliciti ad restitutionem in integrum peruenturos. Diætæ autem qua uires refocillantur in moderatis deambulationibus consistit, gestationibus, uociferationibus, & defricationibus siccis per linteola ex lino crudo, deinde per inunctionem ex oleo, cui quædam quæ humorem resiccant sint infarta, ueluti sunt nitræ & sales. Postea uero & exercitamentum moderatum conducunt. Ad lassitudinis autem curationem balneum per interualla quædam adhibeatur: quod si quis ad frigidæ lauacrum aduersum fieri possit, compendio ad omnem mali curationem peruenit. Aquæ item quædam naturales calidæ robori ac uiribus reparandis conduxerint, quales sunt aluminosæ, sulphureulæ, ac nitrosæ. Mirabiliter autem ipsos iuuat assidua

D E C I M V S

582

absinthii preparatio & adhibiti dropaces. Cibi eorum sint simplices, & qui facile concoqui possint, parum conditi olerum uidelicet gratia: si quidem opus sit per ipsa urinam ciere, & aluum submollire. Vinum conuenit eis album, tenue, odorum. Bellaria omnia timent, omnia item nidorosa: & graueolentia: humoris crassi, & uiscosa, & quæ difficulter concoquuntur à cibus eorum sint aliena.

De hydrope, siue aqua inter cutem. Cap. XX.

Hydropis differentiæ tres sunt: alius enim ascites, ab utro appellatur: alius tympanites, a tympano: & tertius sarcites, aut iuxta carnem, hoc est, subtercutis, à Græcis etiam leucophlegmatias nominatus. Ascites igitur fit, quum inter pelliculam peritonæum appellatam, & intestina plurima aquosi humoris collectio contingit, ut uere utris modo pellicula ipsa repleta esse uideatur: aliquando uero ubi peris habent ægrum usque ad fœmora tumor producit, quando sanè ascites & sarcites hydropis complexus factus apparet: unde aliquando quidem pedes inflantur, aliquando naturaliter modo habent. Tympanites uero flatus aere repleti ac superflui plurimam collectionem in iisdem uentri incumbens locis facit, ut in principio sola inflatio esse uideatur: postea tamè flatus inspissatur, & ueluti nubilus redditur, atque ita una cum flatu, quasi nebulosus humor constitit ac congregatur. Infert autè tympanites multam circumtensionem, atque in ipso etiam usque ad fœmora & pedes tumor procredat. Porro sarcites per omnem corporis coagmentationem ac miscellam humorem diffeminat, ut in lateribus spongiarum aut papyri uniuersa caro permade facta appareat: atque ob id totum corpus similiter ut illa intumescit ac mortuo simile euadit. Communiter autem omnis hydrops spirandi difficultatem, & tumorem, & grauitatem, & uitiatum colorem inducit, ex uirore nimirum albicantibus ægris: fastidiunt etiam cibum, potum au-

S E R M O

tem largiorem plurimi appetūt, maxime qui ex ascitis laborant. Et enim humor qui in locis detinetur salus est & putrefactus, quare & sitis & febris augescit: fere enim in totum plurimi ex hydropicis februnt. Consequitur autem aqua intercus omnes morbos qui habitum corrumpunt: una est enim ad hydropem aptitudo, coagmentata corporis miscellæ demolitio & ruina. Contingit autem hæc aut ob superexcellentem hepatis frigiditatem, aut ob aliqua alia membra uehementer refrigerata, quæ hepar in eandem dispositionem deducere ualent: citra enim hepatis refrigerationem impossibile est aquam congelari & aliquid in hydropem incidere. Coafficitur autem hepar spleni refrigerato, alioque & intestinis, maxime his quæ iuxta ieiunum intestinum sunt, pulmonique & renibus, ac septo transuerso. Congregatur etiam ex immodica hæmorrhoidum euacuatione, aut ex fluxu muliebri, aut ob menstruum retentionem, aut ob aliam quandam magnam uulvæ affectionem. In his enim omnibus nullum præter naturam tumorem hepar habere conspicitur, & tamen aquæ inter cutem morbo corpus apprehenditur, ex sola refrigeratione hepate in his in principio affecto: post uero aliquando & durum fit, quod palam in illis uidere est, qui ex intempestiua frigida aquæ potione hepar acruatim refrigeratum habent, ut statim aquæ suffusionem operetur, priusquam ipsum in scirrhum tumorem eleuetur. His autem qui ex frigide potu aquam inter cutem incurrerunt, uehementes ciborum appetitiones sunt, propter oris ipsius uentris frigiditatem. Multi autem & à podagra & coxendicum dolore uexati, aquam inter cutem inciderunt. Frequentissime autem eos qui cibum non sentiunt, & malo corporis habitum præditi sunt, itemque ab arquato infestatos, hydrops consequitur, celiacam item affectionem & dysenteriam. Nouimus etiā quosdam qui ex recta spiratione

D E C I M V S.

583

quàm orthopnoëan uocant, in aquam inter cutem sunt deducti. Ceterum huic affectioni non minus foemina quam uiri sunt obnoxii: pueri uero ut plurimum ad hydropem sarcite apprehenduntur. Est autem tympanites omnino periculosus, minus eo ascites: adhibetur enim in eo pertusio siue punctio, quàm paracentesis Græci appellant, & reliquis quoque remediis promptius quàm ille obedit. Sarcites quoque aliquando curabilis fit per ea quæ cuti adhibentur humorem detrahentia ac resiccantia pharmaca. Omnes autem inueterati hydropes & qui iam habitum corrumpunt, sunt periculosi. Fiunt etiam aliquando bullæ inter peritonæum pelliculam & intestina, figura uesicæ similes & serosum humorem continentes: hæ ipsæ sanè per fluctuationes quasdam inæquales deprehenduntur: nimirum proprium locum secundum lineameta quædam distributum ac uelut circumscriptum, ipso humore tenente.

Ascitæ ac tympanite hydropis cura. Cap. XXI.

Quum itaque difficilis sit, quem ad modum prædictum est, aquosæ affectionis cura plurimo artis auxilio opus habet: in his igitur qui febricitant hydropicis febre intermittente curam faciemus: itaque cataplasmata ex farina ordeacea, altheaque ac caricis ipsis adhibebimus, ita ut in tympanite quidem magis ex feminibus status discutientibus commisceamus: in ascite uero magis ea quæ euacuant humorem. Ceterum post principium efficaciora sunt cataplasmata quæ pro ordeacea, fabaceam farinam suscipiunt, itaque eruinam, cuiusque parem mensuram, coquitur autem cum muria aut aceto mulso. Præstat etiam liliacea farina cum caricis, & absinthio, hyssopoque & origano ex aceto mulso: item bulbi cum melle: aut armeniarum bouis sterces ex posca siue aceto mulso: hæc beat autem quartam partem sulphuris uiui inspersam, admirandum hoc est, ac minime prætereundum. Val

let & caprinum stercus in pueri corrupti, & uenerem nondum experti urina inpositum: humorem enim per uentrem euacuat. Valet & lupini farina; aut hederæ folia trita & uino decocta: aut ficuum partes duæ cum cupressi coma, & nitro: aut lens palustris in figulino uase desiccata, trita & inposita: aut cochleæ crudæ cum carne sua trita inpositæ, non enim prius quàm humor desiccetur discedunt: aut alumen plurimum sæuo caprino exceptum impone: aut caricæ, nitrum, castorium, marrubium, aut filicem in pila cõtundito, & raphanos donec colliquecant coquito, deinde simul terito, & farina ordeacea adiecta, cataplasmatis modo inposito. Cataplasma optimum ad asciten. Lathyridum partes iii. squamæ æris partem i. radicis chamæleonis partes iii. coquantur in aceto mulso in quo adeps taurinus sit præliquatus.

Aliud optimum ad asciten. Stercoris columbini partem i. Stercoris caprini tantundem, buphthalmi herbæ tantundem, aut leucanthei, hæc tula in aceto rimo aceto ac melle coquantur. Aliud Salis fossilis partem i. salis cappadocici partem unam, lathyridum contusarum partes tres, coquantur simul aqua marina aut sulphurulenta. Optimum est hoc pharacum. Sensibiliter enim uidebis materiam euacuatam, & tumorem discussum. Aliud. Rhoeis quoque flores coriorum utuntur sextarium i. pollinis frumetacei aut loliaei aut farinæ fabaceæ sextarium i. thuris quadrantem, aluminis scissi quadrantem, inposito cum aceto mulso hydropicis, splenicis, dysentericis, ac coeliacis. Aliud. Radicis cucumeris agrestis unc. xvi. ficuum pinguium unc. xvi. radicis altheæ unc. xvi. Radicem unamquamque per se tūdito ac cribrato: ficus uero cum uino coquito, ac probe terito, siccaq; trita inspergito. Utitur, per aluum enim humorem educit. Aliud. Elaterii, staphidis syluestris, succi hyssopi, fellis taurini, ficuum. Omnia in mortario

rio tūdito, subigito ac utitor. Poteris & prædicta in secundo Sermonem cura uti, de diuersis uidelicet terrarum differentiis. Cataplasmata, quæ magis ad tympaniten faciunt. Farinæ fœnigræci, farinæ ordeaceæ, uirgultorum rubi, comæ absinthii, foliorum rutæ, seminis apii, cumini, sisonis aut ligustici, mellis, & uini, & olei. Aliud, ad hydropicos inflatos. Panis contusi sextarium unum cumini sextarii quartam partem, sampluci quadratam, pyretri sextantem, euphorbiæ unciam unam. Cum uino mulso uniuersam spinam & aluum usque ad mamillas & pudenda contegito, alternisq; diebus soluito, atque id quinquies aut sexies facito. Ego pro euphorbio struthion conieci. Vnguentum Apollonii. Stercus accipitris cum syluestris brassicæ succo assidue illinito, mirifice facit: uerum melius fuerit si aquilæ stercus ammiscuris.

Aliud. Laterem diligentissime instar uasis figulini assatum cum hyoscyami aut plantaginis succo terito, & quàm crassissime ad solem frequenter illinito.

Vnguentum ad hydropicos. Radicis cucumeris syluestris, radicis bryoniæ, utriusque libras duas, staphidis syluestris sexuncem, nitri sexuncem, olei libram unam, aque maris sextarium unum. Quod si non adsit aqua marina, pro ea muriâ coniecit, resinæ à nauibus unam cum cera derafactæ, apochyma Græci appellat, libras tres. Radices tenuiter cõtūdito, nitrum & staphidæ terito & per triduum madefacito, deinde usque ad aquæ cõsumptionem coquito, percolato, & apochyma adiecit, quo liquefacto utitor, ex eo sæpe illinens tumorem.

Epithemata hydropica. Cap. XXII.

Asclepiadæ. Epithema hydropicis ualde cõmodum, quod adiacetum humorem absorbet: quo etiã priuatim, inquit Archigenes, utor. Farris clusini appellati molatri i sextar. ii. Floris lapidis asii sextar. i. alii autem duos habet, mannæ sextar. i. diligenter terito, & adipe suillo ueteri probe subacto, & per noctem in uino macerato

S E R M O

excipito. Eius autem quantitas tanta sit, quāta ad hoc ut ad tactum molle reddatur pharmacum suffecerit.

Aliud. Seminis rutæ sylvestris, quod besafa & harmala quidam appellant, contusi & cribrati sextarium unum, manna sextarii dimidium, adipis suille ueteris quantum sufficit, ut prædictum est apparato.

Aliud, cui testimonium præbet Oribasius. Fæni græci trientem, farinæ ordeaceæ quadrantem, stercoris columbini trientem, resinæ pinus sicca lib. i. picis libram unam, ceræ lib. i. axungia ueteris libras ii. quæ eliquari possunt eliquato, & ad alia in mortario contusa & cum aceto trita adfundito. Aliud ex farinis epithema. Picis sicca libras duas, resinæ pinus libras quatuor, ceræ libras tres, olei ueteris libram i. farinæ tritici, ordeæ, fæni græci, baccarum lauri, anisi, salis, farinæ radice chamæleonis nigra, singulorum bessem, uini austeri sextarium unum, apparato ut prædictum est, ac utitor. Facit & ad hepaticas dispositiones. Ego autem, inquit Asclepiades, & chamæleæ quadrantem adieci, & pro triticea farina, irinam admiscui. Pharmacum, quod omnem tumorem gonerosæ resiccat. Cimoliæ quadrantem, ceræ quadrantem, olei quadrantem, salis unciam i. resinæ à nabis cum cera derafa drach. centum & sexaginta, farinæ fæni græci drachmas uiginti, foliorum brassicæ uiridum quincuncem. Liquefacta reliquis tritis in mortario adfunde. Aliud epithema ualde pulchrum. Stercoris caprini sextantem, stercoris bubuli sextantem, stercoris columbini sextantem, farinæ fabaceæ sexuncem, calaminthæ, salis nitri, seminis apii, seminis daucis, seminis fœniculi, cumini, cuiusque tunc. i. panis aridi quadrantem, mellis sexuncem, terebinthinæ quadrantem. Utitor. Epithema ex stercore caprino ad hydropicos, qui hepar induratum habent apparatus. Olei cyprini, aut si hoc non adsit uetustissimi lib. iii. ceræ libras duas, & dimidiam, stercoris

D E C I M V S.

ss

coris caprini bessem, baccarum lauri decorticatarum bessem, iridis bessem, terebinthinæ lib. i. sinapis, nitri, cyperi, pyretri, seminis raphani, corticis radice capparis, cuiusque quadrantem, medullæ colocynthidis unciam unam, fœni græci unciam unā. Aliquando quidam arida liquefactis insperguntur: aliquando uero aceto prius subiguntur. Ego autem, inquit Asclepiades, colocynthidis sextantem adiicio. Quod si alius fluat, omnino colocynthidem amoueto. Stercus autem caprinum si quidem aridum sit, tunditur & cribratur: molle autem & recens aceto dilutum teritur.

Malagma, quo Eras usus est: quod imponendum est: nec prius amouendum quam sua sponte decidat.

Visci lib. i. lapidis asii sexuncem, calcis uiuæ quadrantem, olei cedrini lib. i. Viscum & oleum ad calidum ac feruentem cinerem coquito, inspersisq; aridis tritis, remollito ac utitor. Aliud. Caricarum pinguium lib. vi. aut iii. spumæ nitri lib. i. origani lib. i. sulphuris uiui quadrantem, cochlearum africanarum libram unam. Arida contundito & cribrato, ac ficis cum carne cochlearum cōtulis excipito, & melle cōdito sufficienti adiecto utitor in linteolum infartis.

Aliud. Radicum brassicæ tenuissime tritarum libram unam, calcis uiuæ lotæ libram i. elaterii quadrantem, axungia ueteris libras tres. Ad formam malagmatis reducto, & in linteolum infartito, ac per omnem aluum imposito, alternisq; diebus soluito. Vrinam prolicit. Malagma Ipoterium inscriptum: pharmacum accommodatum, ac prosperi successus, cuius periculum feci, inquit Philagrius, in hydropicis, splenicis, & affectionibus inueteratis: deprimunt enim tumorem. Resinæ pinus torrefactæ lib. iii. ceræ lib. ii. picis lib. ii. aluminis liquidi, nitri rubri, sulphuris uiui, manna, cuiusque libram unam, aloes sexuncem, pyretri, aristolochiæ, ammoniaci, bdellii, amomi, cardamomi, uisci probe subacti, myrrha, radice

S E R M O

cucumeris syluestris, succi sycomororū, cuiusq; quādrantē, olei lib. iiii. aceti sesquifextariū. Quē ad modū moris est apparato. Arida aceto diluuntur. Malagma ex baccis lauri aridis, ad hydropicos & splenicos, omnem duritiam dissoluit, abscessus in profundo sitos absorbet. Cera, resina pinus, picis brutia sicca, nitri rubri, baccarū lauri aridarū, ammoniaci thymiamatis, adipis vitulini probe subacti, singulorū lib. i. Arida cōtundito, ac per tenuissimum cribri excutito: quæ uero eliquari possunt liquefacito, eisq; arida inspergito ac unito, deindeq; ammoniaci cū aceto dissoluto affundito. Ego etiā nitri cū aceto dissoluo. Emplastrū Tonsoris appellatū, ad splenicos & hydropicos. Hoc tonsor ex Bithynia usus, multos à coxendico cū dolore in totū liberauit. Picis sicca lib. iiii. cera lib. ii. resina pinus lib. i. farina sceni graeci, pollinis radicis herbae chamæleonis nigrae, cuiusq; bessem, cumini tenuissime triti trientem. Apparato, & ut dictum est utitor. Emplastrii pardalis appellatum: Andreae. Pharmacū inueteratis hydropicis prospere accōmodatū. Grani enidii depurati, rhois rubri, spumæ nitri, salis ammoniaci, aristolochiae tenuis maxime corticis, radicis cucumeris syluestris, terebinthinæ, cuiusq; dra. iiii. piperis communis, piperis longi, ammoniaci thymiamatis, iridis, bdelliū thuris, cardamomi, xyloballami, casia myrrhae, amomi, adipis taurini, adipis caprini, resinae pinus sicca, cuiusq; dra. x. cere sesquilibra. Visci probe subacti sextantē, unguenti irini aut potius fecis sexuncē, succi sycomororū sextantē nō haberi possit. Cera, resina, adipem caprinū, liquefacito, refrigerato, & cerati modo leuigata ac cōtecta alteruato. Bdelliū autē & ammoniacū & succi sycomororū sextantē, præcedenti die in uini quincūce macerato, sequentiq; in sole terito, & cōiecto in mortarium cerato bdelliū & reliqua cū eo adiecto & diligenter tūdito, deinde arida trita paulatim addito, & p. biduū

D E C I M V S.

586

tusa in densam pellem recondito, ne quid inde transpiret. Quidē autē hyssopi drac. iiii. addunt, & irinum largius affundunt, quo modo usus est Eras Cappadox & Asclepiades. Facit ad multas & uarias affectiones. facit ad hepaticos, splenicos, suppuratos, & arthriticos, podagricos qui à calefactoriis iuuantur, & coxendicum dolore laborantes, pleuriticos, præcordiorum affectiones, & omnia quæ concalescentione opus habet. Vtere & ad strumosos, emplastro ad strumæ magnitudinē facto & imposito: suppurat enim, perforat, rumpit eademq; attrahit & cicatrice inducit. Conducit & ad ossa contrita, educit spinas, & omnia in profundo fixa: facit & ad suppuratos præclare, & ad omnes duritias internas. Inflammationes autē internas eadē die soluit. Vtitor & ad tubercula, dissoluit & cancerata & panos prodest cōuulsis & à scorpione percussis: summe autē hydropicis cōfert. Quod si & ad lassitudinē neruorū adq; dolorem leniendum uti uelis, ad unam emplastri partem, irinum, nardinū, cyprinum, susinum, butyriū, lentiscinum, adipē, ælypuni, mel, singulorum æquales partes misceto, & ad solidi strigmenti crassitudinem redigito, ac utitor. Epithemia hydropicis, splenicis: abscessus & furunculos sanat: humores in profundo & in articulis reficit: catyhydrocephalis, hoc est quibus aquosus humor in capite cōstitit, itemq; herniæ quæ hydrocele appellatur, pro glutino existit, prodest & hemicraniae, tubercula quoq; atheromata ac steatomata Græcis à spicacurum, siue ut alii uolunt, pulticulæ, iteq; pinguitudinis in se complexu appellata, curat. Nitri, chalcanti, salis, spumæ nitri, cuiusq; quadratē, cerusæ septuncē, ceræ septuncem, olei lib. i. in estate autē dextantē. Oleū cū cerula donec nō inqnet amplius coquito, cerāq; eis adiecto: qua liquefacta, reliqua in mortario terito, ac ad mellis compagem redigito: eisq; cocta infundito, ac utitor. Est enim experimento cognitum.

S E R M O

Malagmata quæ euacuant humorem: ex libris
Asclepiadæ. Cap. XXIII.

Grani cnidii repurgati drach. x. medullæ colocyn-
thidis drachm. viii. succi cyclamini sicc. drachm. xvi.
scammonia, elaterii, piperis albi, myrrha, cuiusque
drachmas iiii. polypodii drachm. viii. absinthii drach.
xvi. amurcæ drachm. xvi. fellis taurini drachm. xvi. sa-
gapeni drachm. viii. cerati cyprini quantum his exci-
piendis satis est. Sufficiunt autem ceræ dextans, olei
cyprini uncia xviii. hæc linteolo infartam pedini ac
lumbis imponito, ita ut os uentris custodias illæsum.
Summe prodest, inquit Archigenes, adeo ut quidam
hoc solo se hydropicos sanatuos confidant. Aliud,
quod large citurinum, totiq; affectioni opitulatur.

Radicis cucumeris sylvestris, radicis chamaeleo-
nis, aristolochiæ longæ, corticis radicis rubi sicc. sin-
gulorum libram unam, æruginis uermiculatæ, recre-
menti plumbi, aluminis scissi, seminis apii, sulphuris,
acori, asari, petroselinæ nardi celticæ, cardamomi, sin-
gulorum trientem, ceræ libras duas, terebinthinæ li-
quidæ, picis brutiæ, adipis taurini, cuiusq; libram unā
apparato, & imponito ut prædictum est. Aliud.

Veratri nigri, nitri, piperis, fellis taurini, singulo-
rum æquale pondus melle cocto excipe, & utere ut
dictum est.

Epithemata, quæ post euacuatos humores adhi-
bita pro glutino sunt. Cap. XXIII.

Mellis libras duas, myrrha sextantem, thuris un-
ciam unam. Mel usq; quo uiscosum fiat decoquito:
eiq; myrrham ac thus tenuissime trita adiicito, si-
mulq; subigito, & spongiæ nouæ infarta per omnem
aluum imponito, colligatoq; cute quodam modo
constricta, & tertio die soluito. Aliud. Thuris
drachm. viii. gummi drachm. viii. rosmarini herbæ
exiccata drachm. x. mellis libras duas, apparato, ut
dictum est: similiterq; utitor post euacuatos humo-

D E C I M V S

587

res. Aliud epithema quod post humorum euacua-
tionem, toti affectioni se opponit. Lapidis asii sextan-
tem, farris mola triti unciam unam, thuris trientem,
chamaeleæ contusæ & cribratæ drachmas quatuor,
adipis suilli ueteris quantum sufficit. Vtere ut dictum
est. Emplastrum Magus appellatum: quod quidam
etiam Hephestiadis nomine insigniunt: facit ad sinus,
& fistulas conglutinat ac resiccat præter opinionem.
Egregium censetur & ad hydropicos & ad herniam
hydrocelem appellatam. Spumæ argenti sex uncem,
lateris furno assati sesquilibram, scoriz argenti, quæ
helcysma Græcis appellatur libram unam, olei libras
tres, ceræ sesquilibram, succi coriandri sesquiseptarium,
alii sextarii dimidium accipiunt. Oleum, spumam ar-
genti, helcysma & laterem tenuissime tritum, itemq;
succum, donec amplius non inquinat decoquito, dein
de ceram liquefacito, & percolatam adiicito, ac unitis
utitor. Quæ difficulter alias sanantur ad cicatricem per-
ducit. Præstat autem arida prius contundi, & cum
succo in mortario teri, ac deinde decoqui. Quidam
autem pro cera, pentatheton pharmacum conieci-
runt, & ad hydropicos usi humorem resiccarunt. Epi-
thematis igitur perseverantius & promptius utimur,
si absit febris: quod si febres sint coniunctæ, per inter-
ualla quædam assumuntur. Cæterum ad tumores
crurum hydropicorum, panem madefacere oportet
terereq; ac sale tenuissime trito ammixto, illinire, ac
quatuor horis sinere. Quod si aquosus humor de-
fluat, spongia mundare, ac panniculo uestis detritæ
extergere, oleoq; myrteo, aut melino, aut lentiscio
no inungere.

Aquam ducentia remedia, hydropicis ualde
commoda. Cap. XXV.

Smilacis quæ iuxta aquas in sepibus reperitur, ac si
liquas producit quem ad modum hortensis smilax,
quæ lobia appellatur, huius foliorum succum sextarii
e e e e iiii

S E R M O

unius mensura accipe, & ad tertias decoque, indeq; cyathum unum bibendum præbe. Aliud. Smilacæ accipe & donec flaccescat in aqua decoque, deinde nna cū d. cocto folia ipsa tere usquequo succus inde exprimatur: & ex eo cyathum quotidie bibendum præbe donec sanetur: in his autem qui perfectæ sunt ætatis plus omnino exhibendum est. Aliud, quod aquam ducit. Seminis enici drach. iiii. aloes unciam unā, grani cnidii scrupulos vi. scammonia scrup. iiii. cum succo scorpiuri caeruleum colorem habetis capotia informato, & ex eis his qui iam primum inci derūt scrupulos iiii. exhibeto: quibus autem in tumor rem malum procescit, scrupulos vi. ieiunis.

Quæ ad ciendam urinam hydropicis bibuntur.

Cap. XXVI.

Porrò toto curationis tempore, aliquo istorum potuū utendū erit. Canceri fluuiialis decorticati interioris exiccati, manibus, ac pedibus, auulsis lib. i. asari lib. i. In aqua permisce ex ipso flumine unde cancri sunt extracti, ac bibendū præbe: aliquando pro asaro, opobalsami par pondus coniicitur. Aliud. Coralli drach. i. aluminis scissi drach. i. cum calaminthæ succo aut decocto in pastillos digerito, & ex ipsis obolum unum, cum calaminthæ decocto bibendum præbeto. Summe (inquit Archigenes) & nephriticis conducit. Laueris item decoctum exhibeto, idemq; lauer ededum dato, aut trifolii bitumen olentis drach. i. ex uino, aut iuci odorati, aut nardi, aut asari, aut phu, aut mei decoctum, aut corticis radicis ari, aut ipsius radicis drachmam unam, ex uino, aut seminis uiticis drachmam unam, ex uino, aut radicis bryoniae concisæ decoctum, aut anagallidis caeruleæ succum per se, aut arnoglollum ab aridorum ciborum comestione quotidie paucum comededum præbe, ita ut inde reo liquo cibo utatur: aut seminis hyperici drachmam unam, ex uino, aut cicurum decoctum aut scillinum

D E C I M V S

588

acetum assidue sorbeant. Etenim ex eorum numero quæ circa grauitatem urinam cient, est scilla assata deo lincta ex melle: aut scillam assatam terito, eiq; farina erui albi par pondus ammisceto, siccato, ac drachm. i. ex uino dato: aut posium, aut lampfucum ex uino decocta bibenda præbe. Egregie etiam commodam myurum herbam perhibent, quæ folia a limo similia habet, uerum per terram strata est, ac uelut corymbos in summo oblongos habet: hanc itaq; decoctam assidue bibendam præbeto, experimento constat. Aut herinacium terrestrem excoriato, eiusq; carnem in sole exiccato, ac drachmam unam ex uino tritam præbeto. Præter opinionem etiam faciunt uermes terreni costi triti ex uino potati. Est & compositum pharmacum quod urinam ciet ipsis convenientissimum, hocce: Carpobalsami, spicæ nardi, castia, cumini, radicis dulcis, hyperici, floris iunci odorati, asari, amomi, dauci, smyrnii, petroselini, calam aromatici, piperis, scelis, spondyli, omnium æqualie pondus. Conducit etiam unumquodque per se.

Orybasi pharmacum aquam ducens. Salsæ ammoniaci drachmam unam, mastiches drachmas duas, euphorbii drachmam unam. Hæc pro una uice dantur. est autem ex fortissimis remediis. Positiones aquam ducentes, ex Asclepiade. Cateorum per interualla longiora uti conuenit pharmacia aquam ducentibus, nam incommodus est assiduus eorum usus, utpote qui uires ipsas dissoluit. Similiter autem & his quæ urinam ciet per modica interitia utendum est. Ducunt autem aquam, quem admodum, conuenit inter Fran, Dioscoridem, Asclepiadem, & Archigenem hæc. Radicis struthii decoctum, polypodii decoctum, corticem radicis tithymalli characitæ appellati contusum & cribratū scrupulorum quatuor pondere in uino per integrā nocte macerato, ac mane uinu ipsum bibendum præbeto:

eeee iiii

S E R M O

euestigio enim aquam educit. Aliud. Radicis cucumeris sylvestris contusa & cribrata obolos duos in uino adstringente per triduum macerato, ac per dies tres ex ordine præbeto, factisq; interstitio rursus eodem modo, dato quousq; tumor demittatur. Inde enim aquositas leniter secedit: neq; stomachum hoc ledit, & uires conseruat. Aliud, quod multam aquam per aluum ducit. Ex solano hortensi succum exprimito, & quotidie donec perfecte curentur cyathum unum bibendum præbeto. Aliud. Salis fossilis melle subacti & affati drachmas duas, piperis longi drachmas ii. conterito, & cum succo pitisanæ totum præbeto. Hæc enim est perfectum dimensum.

Aliud. Radicis umbilici ueneris drachmam unam, scillæ repurgatæ drachmam unam, contere, & cum uini mulsi cyathis duobus per horam pro una uice ieiunis bibendum præbe. Aliud. Euphorbii drachm. i. salis communis drachmas tres, castorii drachmas quatuor, alii drachmam unam habent, contundito & cribrato, dimidium q; ex aqua calida exhibeto.

Aliud. Chamelææ, petroselini, piperis, & quales partes omnium contundito, & cochlearium ex aqua calida dato. Eclegma ad hydropicos. Seminis ricini ex herba quæ cici appellatur depurati numero grana triginta quinque, spumæ nitri cochlearia duo, probe contrita melle excipito, atq; id totum delingendum præbeto, & aquæ mulsæ calidæ cyathos tres, ab eius sumptione bibendos porrigito. Luacuat adhærentem humorem citra læsionem: & purgat aliquando usque ad dies aliquot. Oportet autem ante eius sumptionem commoda diætâ uti. Aliud in exuperabile. Grani cnidii repurgati drachm. iiii. lathyridum mundatarum drachm. iiii. euphorbii drachm. ii. aloes drachm. ii. gummi drachmas tres, aqua subigito, & catapotia erui magnitudine formato, ac perfectis ætate septem præbeto, & uini meri immixti cyathos quatuor inde

D E C I M V S

589

bibendos dato. Reliquis autem iuxta uirium tolerantiam exhibendum. Aliud Xystici, siue Spiculatoris, ex cuius solius usu sanabatur. Grani cnidii repurgati drachmas octo, probe coterito, squamæ æris drachmas sex, lapidis magnetis drachmas sex, seminis ricini drachmas quatuor, succi scillæ mundatæ cyathos duos mellis cyathos duos. Succum & mel usque quocogatur coquito, ac reliquis adiectis catapotia ciceris magnitudine formato, eaq; pro uiribus exhibeto: ita ut aqua mulsa ab eorum sumptione bibatur. Tunc ris autem unicum tantum præbitum sufficit. Aliud.

Æris usti drachmam unam, foliorum rutæ drachmam unam, stercoris columbini drachmam unam, salis communis parum. Hoc totum cum dimidia hæmina uini tenuis præbeto. Aliud potabile, lageniū appellatum commodum his quibus uenter plurimum tumet, & reliquum corpus molle est & laxum.

Radicis bryoniæ repurgatæ drachm. xx. myrrhæ drachmas octo, cumini æthiopici drachm. vi. anisi drachm. vi. seminis capparis drachmas sex, uini adstringentis sextarios ii. pasli cretici sextarios iiii. Radicem bryoniæ cum reliquis in mortarium conuicito, atq; citra myrrhæ admixtionem tundito, omniaq; in uas uitreum recodita affusis liquoribus macerato, & post septimum diem percolato, ac myrrham simul dissoluito: indeq; cyathos quatuor ante cibum exhibeto, & rursus interiecta die cyathos quinque præbeto: ac rursus interposita die, cyathos sex offerito, atq; deinde rursus carnem ferina assatam edendam dato, & uinum austerum meracius in potu. Aliud pharmacum, quod prospere accommodatur, & aquam multam per sedem educit, optime etiam citurinam: Grani cnidii depurati drachmas quatuor, radicis bryoniæ drachm. quatuor, scillæ crudæ mundatæ drachm. x. tun. ini æthiopici drachm. iiii. lathyridum drachmas ii. myrrhæ drachm. iiii. uini adstringentis sextarios iii.

S E R M O

Arida tusa per dies septem macerato, ita ut quotidie bene circumagites: deinde percolato, ac dissoluta myrrha, prima die cyathos tres præbeto, secunda duos, tertia unum. Facta autem purgatione, uirium refocillatrice diæta utitor. Aliud, urinam ciens, aromaticum, Grunion à torrentis similitudine appellatum, quo usus est Eras & Asclepiades. Oportet autem purgatio quod ei præscriptum est præpurigare, ita ipsam quod urinam ciens pharmacum exhibere. Purgatio autem quod præhibetur hoc est. Succus nithymalli recentis cyathos ii. aloes drachm. iiii. Aloem in succo dissoluit, & in catapotia magnitudine ciceris redigito, indeq; duo, aut pro uiribus dato. Porro ubi probe purgaris, ipsam urinam ciens pharmacum propinabis, cibo bis aut ter per diem exhibito. Cum animaduersione autem utaris, & ubi urinam profuam uideris, ne amplius dederis: quod si non feceris, urinam cohibere nequibis. Compositio ipsa hæc est. Seminis apii drachm. xi. myrrhæ drachmas vii. dauci drachm. vii. croci drachmas vii. mei drachm. vii. phu drachmas vii. acori drachm. iiii. floris iunci odorati drach. iiii. seminis fœniculi drach. iiii. aut vi. asari drachm. vi. spicæ nardi, casie, cinamomi, seselis, sabina, singulorum uel sesquidrachmam. Excipe uino odorato, & pastillos, quosdā triobolares, quosdam diobolares, alios etiam unius oboli potestate formato, eosq; pro uiribus præbeto. Facit & ad calculo laborantes cum uini diluti cyathis tribus.

Aliud, urinam ciens. Seminis fœniculi, cardamomi, radicis eryngii, corticis radicis capparis, cuiusque drachm. i. stercons columbini cochlearia duo, conteste, & cum aqua catapotia ciceris magnitudine informa, & v. ex eis quotidie præbe. Potus hydropticus commodus experimeto constans, qui tum per urinas, tum per uentrem euacuat. Caroi scrupulos uiginti septem, fœniculi uncias tredecim & dimid-

D E C I M V S

590

diam, anisi scrupulos xiii. & dimidium, cumini lati scrupulos v. mei sesquidrachmum, iridis siliquas tres, mellis sesquidrachmum, uini libras sex, exhibe mensuram mediocrem ieiunis in infellu solii balnei præcalescam: est & suauis gustui. Alius potus ciens urinam, ex cuius usu insignem uirum tympanite detentum, seruatum uidimus, etiam si à multis medicis iam esset detritus. Ammoniæ thymiamatis sextantem, radicis herbarum lonchitidis sextantem, petroselinis sesquiunciam, calami indicis, costi, cinamomi, spicæ nardi, piperis longi, myrrhæ stactes singulorum unciam unam, seminis rutæ quadrantem, phu drachmas quatuor, styracis drachmas quatuor, phylli quadrantem, mellis despumati quantum sufficit. Excipe melle, & fabæ ægyptiæ magnitudine præbe, cum calidæ aquæ cyathis tribus. Aliud ualde commodum, ducit urinam multam, & ad lumborum dolores facit, itemq; eos quibus pituita in uniuerso corpore abundat, ad pleuriticos, peripneumoniacos, quartanarios, articulorum morbum, ac tetanicos, quibusdam cum uino, aliquibus cum aceto mulso, aliis uero cum aqua mulsa. Habet autem hoc modo. Aristolochiæ, myrrhæ, absinthii, abrotani maxime seminis, iridis, canchryos, singulorum drach. iiii. anisi, cedridi, radicis panacis, pyretri, ammoniaci thymiamatis, cardamomi, singulorum drachm. i. cumini drachm. ii. & obolum i. Digerito in pastillos, quorum aliqui tres, aliqui duos, aliqui unum obolum habeant: eosq; pro uiribus exhibeto. Oribasii, ad hydropicos. Amara ex aceto mulso confectio, paulatim euacuat, nihil ex uiribus subuertens: est autem in stomachicis relaxata. Aliud urinam ciens, Oribasii. Aluminis liquidi ad fabæ magnitudinem in aqua dissolue, & per sinterum excolatum bibendum præbe. Aliud.

Opobalsami, spicæ nardi, carpobalsami, casia, cumini, radicis dulcis, hyperici, floris iunci odorati, asari,

S E R M O

amomi, dauci, seminis smyrni, petroselin, calami aromatici, piperis, seselis, spondylii aut umbilici ueneris, omnium æquale pondus, præbe cochlearium cum uino mulso. Conducit etiam unumquodq; perse.

Pessus siue talus ad hydropicas mulieres. Anisi, cumini, cardamomi, nitri, aristolochiæ, pulegii, foeni græci, medullæ ficus, omnium æquales partes cū uino subige ac utere.

Cura post euacuationes. Cap. XXVII.

Post auxilia quæ humores euacuant, ligamentis ægrum amplecti & constringere oportet, ab extremis autem partibus incipiamus, ac ligamentorum distributionem ad supernas partes faciamus: ita ut sæpe super ipsa ligamenta spongiæ poscā imbutas imponamus iuxta tumefactas maxime partes. Veneri uero uniuerso quædam ex præscriptis epithematis imponantur, quæ post euacuatum humorem adhibentur. Reliquum diætæ concredendum: quæ sanè in moderatis deambulationibus sita est, exercitationibusq; ac frictionibus. Adhibeantur autem & inunctiones & exercitamenta: si sol adsit, in sole, capite tamen uelato: si frigus sit, in domibus per subiectum ignem concalefactis, aut iuxta ignem: obuoluiendi etiam ægri in pellibus sole uistis, aut in arenam defodiendi. Post exercitia extergantur, aliquando etiam lauentur propter fatigueationem: in balneo autem siue insperione, siue confricatione huiusmodi utantur. Sampsuci, nitri, cumini, melæthii, seminis rutæ syluestris, singulorum unciam i. foliorum rhododaphnes siccorum, sextantem. Utendum quoq; in sole luti oblatione, quem ad modum prædictum est in secundo De terrarum differentiis Sermone. Porro quæ res feliciter processerit, & tumor fuerit imminutus, & uires aliquatulum in integrum restitutæ, præ omnibus ex frigida lauatio fiat. Neq; uero balneæ sponte naturæ calidæ inapte hoc tempore ipsis exhibentur: ab extersione

D E C I M V S.

592

autem cibi offerendi: qui sanè communes sint cum his qui post hydropis subter cutem curâ describentur.

Cura hydropis qui proprie subtercus appellatur. Cap. XXVIII.

Hydrops subtercus, qui aliquibus etiam leucophlegmatias appellatur, maximam curandi rationem in insolationibus habet: itaq; tumefactæ partes ad solem exponantur, capite saltem uelato, cauendo etiam ne tumor uehementius supercalefiat. Si enim corpus supercalefcat, febres accedunt, unaq; cum ipsarum febrium generatione tumores duplicantur, atq; id multo magis quam febres remittant, ac tumor refrigerationem capiat. Utendum igitur frictione prima quidem die per modicum oleum moderate ac molliter facta: in progressu autem & sicca & multa & cum intentione magis appressa: deinde etiam per lintea asperiora. Oleum autem quod ad inunctionem apparatus, scillam mediocri magnitudine ad tres olei sextarios habeat incoctam, aut canchryos uncia una ad heminam olei addatur, & facta percolatione utitor. Ab inunctione autem exercitiis utantur ac pro uiribus currant: indeq; sudorem per lintea asperiora extergant, & post hoc oleo dulci ungantur. Cæterum post dies aliquot nitro tenuissime trito per uniuersum corpus large conspergantur, sustineantq; ex eius moru exudationem, deinde rursum sudorem extergant ac oleo dulci ungantur. Optime autem facit & fricatio ex sale in aqua aut oleo trito donec uiscosum reddatur, si cum eo in sole aut iuxta ignem fricentur. Valde enim celeriter & sudores elicit plurimos, & carnem cogit, siue in sole, siue iuxta ignem defricentur, modo caput habeant probe contectum. Utendum & in puluere uolutionibus, si aut cimolia tenuissime trita substernatur, aut super asium lapidē deuolutur. Aliquando autem & arena probe à sole ignita, aut pellibus similiter à sole senesfactis ægrum occultere

S E R M O

oportet, capite tantum uelato, & facie cum spongia assidue extersa. Post hæc autem aqua marina, aut etiam aluminosa aut sulphurelenta lauetur. Aliquibus enim qui ad huiusmodi lauacra adfuerunt, ea ipsa tum ad deterendum morbum, tum ad habitum ualentiorum reddendum suffecerunt. Adhibenda etiam his oblitio ex luto, ueluti prædictum est in secundo De terrarum differentiis sermone.

Cataplasmata ex libris Asclepiadæ. Cap. XXIX.

Optime conuenit & his cataplasmatum admodum, eorum præsertim quæ resiccare simul & uisceribus firmitatē addere possunt, pueris maxime ac aliis qui mollem carnem habent: qualia sunt ex malis cotoneis, myrti baccis, pampinis uitis, malicorio, ac lentacula decocta, aliquando quidem per se, aliquando inuicem permixtis. Efficacissima sunt etiam corna exacina tenuiter tusta: item rhus culinaris cum polentæ flore, & quæ eis similia existunt, & alumen sanè cum duabus adipis caprini partibus subactum. Neque uero inconueniens ruta ipsa censetur si per interualla adhibeatur, neque bulbi cum melle triti. Plurimum etiam cohibent ac adstringunt tumorem origanus, aut thyma: aut absinthii: aut hyssopi, aut nitrū cum caricis diligenter trita: aliquando hæc ipsa liliaceæ farinæ in posca decoctæ permixta adhibentur. Stercus item bubulum conuenienter resiccatum, non inepte cum posca aut aceto mulso imponitur infarcta sulphuris quarta parte. Caseus quoque recens multum coaguli habens, optime ad omnes tumores partes impostus facit. Similiter & cochleæ crudæ tritæ & impostæ: adglutinatur enim neque discedunt priusquam uniuscuius humor resicceatur: fermentū etiam sale multo permixtū cōmode locis adhibetur, aut panis cum puluere hyssopi: aut fabacea farina aqua marina & melle cocta, pari absinthii modo adiecto: aut farinā huiusmodi fermentato, & cum raphani emolito cortice impo-

D E C I M V S.

52

nito, aut lentem palustrem in figulino uase siccatro, ac terito, & cum prædictis cataplasmatibus uice imposito. Porro ex eorum quæ tumores cohibent numero, est & id quod byne appellatur: est autem orideum madefactum, quod germen emisit, & deinde una cum enatis ligulis tostum est: si tritum pro cataplasmate imponatur. In principio igitur adstringentibus cataplasmatibus utendum est, deinde paulatim ad resiccantia transeundum, postremum etiam ea quæ firmitatem addunt adiicienda. Cæterum omnia inpinguantia & resinosa cerata ac malagmata similiaque uitanda sunt, ueluti quæ inflent & tumores distendunt. Assidue autem & crura, & manus aliaque tumefactæ partes in sole aut iuxta ignem, ex his inunguntur. Sulphuris uiui, thuris, aluminis scissi, æquales singulorum partes aceto contere, ac utere. Experiri etiam Herodoti remedium conuenit, neque enim minus quam ipsa fricatio auxiliari potest: uescis itaque bubulis aut etiam aliis magnis omnino, ac probe inflatis, & uacuis, tumentes locos pulsato, atque id autem citrate tum Archigenis, tū Herodoti facito: inde enim citra molestiam caro condensatur, neque dolore, neque reperiensione duriore resultante.

Chirurgia hydropis subter cutem. Cap. XXX.

Omnibus prædictis efficacius auxilium in hac hydropis specie chirurgia præstat, Asclepiade autore. Fissuras autem circa internum talum infligere oportet in loco quatuor digitorum spatium supra talum eminente, ea profunditate, qua quis in uenæ sectione utatur. Pauco enim sanguine in principio euacuato, per reliquum tempus indefinenter aquositate excretio procedit, citra omnem inflammationem, ut neque claudi fissura possit, nisi humore omni ante expulso, & homine gracili relicto, atque id cito contingit, nulla inflammatione scissuram occupante, sed ipsa in qua

S E R M O

dam congruenti temperie permanente, quo omne alienum per ipsam excoletur, & ut nullo opus sit ex trinfeco pharmaco. Præterea periculum hic nullum uerendum est, uelut in hydropis ascitæ pertuſione: non enim coaceruatim quem ad modum ſibi euacuatur, at uero ſi quis uelit, excretionem plurima facta, eam cohibere, nihil uetuerit ipſas in talis fiſſuras linamentis obturare, ligamentisq; conſtringere: atq; ubi rurſus prodire quid uelimus, laxatis ligamentis, & ablatis linamentis, geſtatoq; ac moto ægro, excretionem irritare. Leonides autem inquit, Quod ſi excretio fiſſuræ ſupra talos tardius prodeat, neceſſe eſt etiam alias corporis partes findendo diducere: ueluti ſcrotum tumefictum, ſcœmora, pudenda, locus ſupra manuum iuncturas. Quidam enim uulnuſculis pluribus ac altioribus incuſis, plurimam aquoſam ſubſtantiã exhauſerunt. Et Hippocrates ſane non ſupra talos adhibet chirurgiam, ſed iuxta ſcrotum & ſcœmora uulnuſcula inſtigere iubet, eaq; ſale maxime confricare: hic enim modus paulatim & inceſſanter humorem educit, & ualde celerem compreſſionem tumores ipſos recipere, ipſe tradit. Porro ſi aliquibus excretionem amplius mouere uelimus, poſt impaſſa uulnuſcula, & talorum lincinationes, eos ipſos pro deambulatione, ſerculo geſtamus aut lectica ſublimes circumuectamus. Cæterum Archigenes ita prodiſt, Non ſunt audiendi, inquit, qui per huiuſmodi lincinationes nihil externi dicunt, quin potius cum fiducia hæ ipſæ incut endæ: nam & nos, inquit, his cutis fiſſuris ſumus uſi, & per ipſas quàm plurimum excludimus humorem, ut & ſcœmora, & ſuræ, & ſuperiores uenter euidenter ſint demiſſa ac compreſſa.

Reliqua prædictorum cura. Cap. XXXI.

Maximum hydropis ſubter cutem auxilium uomitus præſtant, quod ipſum diſſiſiſe eſt in ætate puerili adhibere, propterea quod non facile ut id admittant

D E C I M V S.

523

tant perſuaderi poſſunt: quare uarias excogitabimus artes, quibus uomitum concitemus: tonſillas uidelicet pinnulis aut digitis oleo illitis irritando: aut ſicus aſſuta oleo imbuta & piperis puluere conſperſa, poſt deambulationes à ſomno exhibeatur. Butyrum etiã cum melle guſtandum præbeatur: aut raphanus coctus adipoſe conditus detur, aut ſaſſamentum pingue cum oleo multo offeratur, aliquando etiam aceto ammiſto. Sunt & alia plurima quæ uomitum mouent, relata in tertio Sermone. Amplius autem tum uentrem, tũ inteſtina ligamentis adſtringant, itidemq; omnem cutis coerceant tumorem. Fiant autem ligationes ab extremis partibus incipiendo, & ad ſuperiores procedendo. Vinciendæ etiam partes, manus uidelicet & pedes, oleo cyprino prius illinantur: ſpongiæ item imponantur late ab acida muria optime expreſſæ: poteſt & iuncus odoratus, aut roſmarinus, aut pulegium, aut calamintha, & maxime omnium abſinthium in ipſo aceto decoqui. Poſt uero ligamenta ipſis ſpongiis circumdantur. A uomitu proſpiciendũ ut inferior alius inclinationem ad uomendum permutet: ueteri ſaſſamento crudo ante cibum reliquum accepto: mercurialis item coctã ſaleq; ac oleo codicta in uino tinctã ſumatur: aut decocti ipſius ſelſuicyathum cum ſale dato: quædam etiam in aſcite diſta his exhibeto. Præbenda & quæ urinam cient, uelut eſt daucus, ſeſeli, cardamomum, radicem aſparagi decoctum, trixaginis, radicis trifolii decoctum, aut ipſius radicis drachm. i. ex uini cyathi iii. radix eryngii ſicca cum uino, item decoctum eius in potu acceptum, ſeminis uiticis drachma una. Commode etiam ſeminis hyacinthi bu'bi drachma una cum uini cyathis tribus potatur: urinam enim ducit. Quidam autem hyacinthi flore coria tingunt. Inter omnia autem phar-maca quæ omnibus hydropicis, maxime tamen eis qui ſubtercutaneo diſſo laborant exhibentur: præ-

A E T.

ffff

stantissimi sales thei faci censentur tum cibus ammixti; tum in liquamenta additi eorum qui ad perfectā etatem perueniunt. Eorum autem apparatus in xiii reperies Sermone.

Communis diæta omnium hydropicorum:

Archigenis.

Cap. XXXII.

Post quotidiana exercitia cōmunis omnibus hydropicis diæta hæc sit. A b aridarum rerum comestione initium faciemus: quod si tamen intensā sitis instet, parum quid delibandum dabimus solatii tantū gratia, & leniendæ sitis. Sit autem uniuersus cibus facilis concoctū & sufficienter coactus: exolutus enim aptus est ut in aquositate cōmutetur: sit itaq; panis optimus clibanites, qui salem, ammiū, & fœniculum habeat admixtum, conueniunt etiam cochleæ assatæ, oua assata, & auiculæ sicciores, uelut perdices, coturnices, turtures. Ex terrestribus, lepus, capra syluestris, dorcades. Ex mansuetis, extremæ suum partes: ex aquatilibus, cancri, locustæ, herinacei recentes, squille: Olerum rarus sit usus: quæ uero ex eis exhibentur acriora sint, & magis syluestria, uelut est coronopus, eryngium, pastinaca, porri capitati, allia cocta. A leguminibus uero abstineant in totum. Pro liquamine utantur aceto cum pipere & lasere, aut quibusdam ex oxyporis cito penetrantibus ad colicos descriptis. Sales sint ex rosmarino, fœniculo, hyssopo, silphio, ligustico, & apii semine compositi. In potu tantū præbendum quātum ad infringendā aliquo modo sitim sufficit: incommodus est enim eis plurimus potus. Porro maximam ciborum partem in cœna accipiant: omnes autem placentas ex similagine & passo apparatus uident, plurimos itidem fructus & secundas nenasas. Concedendæ tamen palmulæ, nuges, amygdalæ, uua pensilis, mala punica, pira cocta, ac caricæ, omnia moderate, neq; omnia quotidie. Vinum autem sit tenuē, & quod ciet urinam. Dulciā uero uina & uinum

multum uitanda. Lectus non ualde mollis sit, præsertim his qui hydrope subter cutem laborant: substantur autem arundinum folia, & herba resiccantes, uelut est uitex, pulëgium, calaminthe, & similia. Mirū est enim quantum huiusmodi per somnum resiccet, ut constat iam quosdam frumenti aceruis obuolutos, & absconditos a somno surrexisse firmos ac resiccatos. Opercula etiam ipsa quibus teguntur, apparentur duriora. Moderata autem sit & probe temperata ipsa domus secundum anni tempus.

DECIMI SERMONIS FINIS.

INDEX CAPITVM VNDECIMI AETII SERMONIS.

D e diabete hoc ē	Comunia remedia uesicæ
fluuiū urinæ. Ca. 1	& renū calculosorū. 11
De renū cruentā urinā	De hircino sanguine. 12
excernētū debilitate. 2	Antidoti uariæ ad calculos. 13
De his qui p circuitū quēdā sanguinē mingūt. 3	Cura eorū in quibus lapis atteri nō potest, neq; itē per lotium excerni. 14
De calculosis renibus. 4	Cura renū calculosorū. 5
Diæta præseruans ne lapides renascantur. 6	Diæta post exactos lapides, adseruans ne alii renascantur: & de affigētis humōris cognitione ex lapidis colore. 15
Vnguentum renale: Oris bafū. 7	De renū inflāmatione. 16
Diæta eorū qbus renes lapide laborant, reliqui uero totius corporis habitus gracilis est. 8	De duritie renū. 17
De calculosa uesica. 9	De suppuratis renibus. 18
Pharmaca lapides uesicæ atterentia & urinam ducentia. 10	De disuria, id est, emittendi urinam difficultate: & stranguria, id est, stillicidio urinæ. 19

De difficultate emittendi uri
nam in febribus 20
De ischuria, id est, urine sup
pressionē. 21
De scabiosa uesica. 22
Simplicia remedia ad sup
pressionem ac egre p̄deun
tem urinā, si aut eius mul
titudine, aut crassities in
causa sit. 23
De resoluta per paralysem
uesica. 24
Ad eos qui se in somno p̄
mingunt. 25
De inflammatione uesi
cæ. 26
De sanguinis ex uesica eru
ptione, & de grumis

eiusdem: 27
Quæ tubercula in uesica
cōcoctione indiget. 28
De uesicæ ulceribus. 29
Diætā ex libris Archige
nis. 30
De uesicæ fluxione, &
his quæ capillorū for
ma exeunt cum urina.
31.
De priapismo & satyria
si: Galeni. 32
De seminis profluuiū:
Galenī. 33
De seminis in somnis
fluuiū. 34
De his qui re uenerea uti
non possunt. 35

AETII SERMO VNDECIMVS.

De Renum & uesicæ affectionibus: Et de priapismo,
ac seminis profluuiū, rebusq; ueneris.

DE DIABETE, HQC EST PRO FLVIO VRINÆ. CAP. I.

Diabetes diuturna est affectio cir
ca renes consistens; multum pos
tum inducēs unā cum hoc quod
quicquid bibitur, simul ut acce
ptum est per urinā reicitur. Quis
dam autem affectionem hanc hy
dropem, siue hyderum, & nephro
nem a fusorelli instrumenti similitu
dine appellant, alii urinæ leuitatem uocant, alii diptē

VNDECIMVS 595

con ab inexplēbili siti appellauere. Concomitatur
agros pertinax sitis, neq; ulla satietas ex alicuius li
quoris exhibitione contingit. Aliquando & sitis su
pra sitim inexplēbiliter agros urget, hoc est, ut as
idue potum assumere cogantur, neq; tamen satiatur,
propterea quod citissime per lotium expellitur pota
tum. Caterum proprius renū affectus diabetes exi
stī, qui uidelicet immoderate humorem appetunt,
ipsumq; propter debilitatem retentiū in eis facultat
tis continere non possunt. Quē ad modum enim
in appetitionibus caninis, & in quibusdam lienteris
uehementissimæ quidem appetentiæ oboriuntur, quæ
multos cibos, eosq; assatim accipere cogunt: uerum
nihil fere ex acceptis retinetur, sed in caninis quidem
appetitionibus ob grauitatem reuoluntur: in liente
ris uero tum ob grauitatem, tum ob præsentem re
tentiū facultatis infirmitatem, inferne cruda ex cer
nuntur: Eodem modo etiam in renibus uehementissi
ma serosi humoris appetentia contingit, propter de
bilitatem autem retentiū in eis potentiā, eum ipsum
humorem acruatim in uesicam excernunt. Aretæus
etiam hæc addit, uiscera ipsis uri uidentur, anxii sunt
ac animo dubii, & non longe post moriuntur: igne
amplius ardere se putant, acceditq; sitis & mēdio fe
stina: sed quamuis aliquando parumper urinam reti
neant, intumescunt lumbi, testes, & coxæ: quod si ad
huc amplius mordens caliditas in uisceribus augea
tur, superior uenter corrūgatur, & uenę in ipso eleua
tur, uniuersum habitum gracilem habent, & tabes to
tius corporis grauis accedit. Porro alii sunt qui non
mingant, neq; ex eis alias potatum transpirat. Quare
ob potus in satietatem, & humoris inundationem, &
uesicæ circumtensionem, acruatim uentre rumpun
tur. Caterum humores uitiosi in ipso renum corpo
re imbibiti, affectionem inducūt. Scopus igitur in cu
rationibus nobis sit, ut humorum acridinem delea

mus, sanguinemq; ac cum eo permixtū serosū huiusmodi ad motum tardiores reddamus, & renū in temperiem reuocemus. Archigenis. Itaq; mox ubi occiperit malum, nōdum ad perfectionem progressum, optimum est cubiti secare uenam, & moderate sanguinem auferre. Utendum etiam mediocriter urinae cientibus, quae uitiatum in renes inibitum huiusmodi repurgare possunt. Quod si uero inueteratū sit malum, neq; uenae sectio assumatur, neq; quicquid quod urinam sit exhibeatur. Concidunt enim in inueteratis uires, & ex uenae incisione totum corpus acius redditur, & urinam cientia in ipsis multiplicat malū. Maximum autem remedium huic affectui, ut statim potatum reuomatur. Sit autem perquam frigidus ipse potus, reliqua itē diēta cōuenit uti frigidare: quare olera refrigerantia minime q; urinam cientia in cibo profunt, pro sorbitione autem pisanæ succus frigidus probatur. Materia etiam ipsa ad exudationem diuertenda. Optima uero, inquit Aretæus, est in dolio facta euaporatio, ad exudandum, eo modo ut caput extra dolum promineat: frigidumq; aerem attrahat, reliquum uero corpus onine calefiat. De cætero uelut astantem febrem, caupon Græci appellant, curare oportet, quo celerrime sitis extinguatur, polentæ itaq; florem aceto & rosaceo subactum cataplasmatibus modo præcordiis imposito, uitis item folia tenera trita, aut umbilici ueneris, aut portulacæ, aut seridis, & quæcunq; alia consimilia: præbibendum etiā sanguinaræ succum ex uino nigro assidue præbeto. Symphytum item & palmarum cremorem, baccorumq; myrti & pironū. Vermes quoq; terrenos coctos ex aliquo prædictorum succorum. Cibi exhibeantur boni succi, mordacitate carentes, & qui acedine obtundere possunt, uelut sunt oua sorbilia, & similia, & halica ad sorbitionis formā apparatus, carnes porcinae macra pbe coctæ. Vinū sit rufum, crassius,

frigida amplius dilutum, ad falginosorum humorum prolutionem, qui sitim inducunt. Vinum enim corporis miscellam ad dulcorē permutat: neq; uero incommode exhibetur eis caseus recens compactus citra salem, & lac per silices aut ferrum ignitum scissum, seroso humore adeinto. Porro si prædicta auxilia frustra adhibeantur, affectioq; ipsa augetur: non absurdū fuerit etiā stuporē inducētibus uti, ita ut sorporiferū antidotū ex papauerum capitibus apparatus exhibeamus, aut aliquem ex dolores leuantibus passillis, infuso etiam soporifero utēdum, uelut est opiū erui magnitudine cum pari modo castorij, aut etiam maiorē: hæc in passo cretico dissoluantur: non ut in colicis fieri solet, cum oleo rutaceo: refrigerare enim in his præsumimus. Infunditur etiam utiliter oleum in quo uermes terreni sunt decocti. Forinsecus autem retro ad lumbos & ad pectinē illitiones & cataplasmata refrigerantia adhibenda, qualia sunt quæ ex lactuca, umbilico ueneris, lenticula palustri, perdicio, & similibus apparantur. Cerata etiam his locis ex rosaceo adornata imponenda, aut ex chamæmelino quibusdam ex prædictis succis ammixtis. In quibus autem uehementer stupefacere sensum intendimus, etiā mandragoræ succum in cerata ammiscemus, foliorū item papaueris succum, & similia. Per interualla autē quædam, etiam antidoti ad lethalia uenena destinate exhibeantur, & maxime theriace ex uiperis constans Andromachi inuentio, recens apparatus, & ea quæ Esdræ inscribitur.

De renum cruentam urinam excrementium debilitate: ex libris Rufi. Cap. II.

Renū porro & alia affectio est, in qua tenue sanguinis serū mingitur, quod ipsum itidē, ppter renū debilitatē cōtingit, quæ ad modū in hepate fieri solere diximus, atq; ppter amplitudinē osculorū ex uena caua urina ad renes excolatū. Quū enim ampliores meae

tus sint, quiddam etiam ex sanguine uenæ laxatum emittunt, aliq; itidem crassa: adeo ut postquam ea quæ mista sunt constiterint, subsidentia quædam in uale reperiantur, & superne quædam concreta, maris num maxime pulmone similitudine referentia. Concocto igitur cibo & in uenas distributo, qualia dicta sunt minguntur: recēs autem ingesto & crudo adhuc cibo, pura & aquosa, quæ nihil subsidens habent, per lotium eiciuntur. Nihil uero dolitant, aut omnino parum, & eiecto lotio leuati melius habent. Extenuantur autem & emaciantur temporis progressu omnes, & magis adhuc hi qui plus sanguinis niſtu excernunt. A principio itaq; conuenit his quies, & cibi adstringentes, & uinum nigrum in potu. Ab his quæ uti nam cient, & a coitu omnino abstinendum. In potu autem hæmoptoica pharmaca exhibenda, maxime uero sanguinaria succus, & radicis symphyti decoctum, & tragacanthus in uino nigro macerata. Sistit uero sanguinis ex renibus eruptiones stratiotæ aquis innatantis succus potatus, & radicis magnæ crocodiliadis iuxta aquas nascentis, quam Syri orophen appellant, decoctum, pæoniæ siue glycyfides grana fulua xii. ex uino. Cornu ceruini usti drachma una ex uino, folia salicis trita cum uino, lysimachii succus, lapidis hæmatitæ drachma una, ramentorum loti arboris cremor, radicis spinæ albæ decoctum, & similia, quæ in sermone de hæmoptoicis sunt prædicta: Eorinsecus autē renibus & lumbis imponuntur ea quæ ad muliebrem fluxum deservuntur epithemata, item ea quæ ad sanguinis per sputum reiectiones sunt descripta: & quæ cunq; una cum eo quod adstringunt & resiccant, etiam robur addere possunt: qualia sunt rubi folia, & glandes, & myrti ac quercus folia, itemq; myrti bacca, malicorium, & balauſtia, & perdicii foſſa, & similia palmis pasſis excepta, & imposita. Post hæc habitus cibariis, lacte ac auicularum carnibus,

suillis etiam ac macris reficiendus est, quo uniuersum corpus ad pristinas uires reducatur, & renes corroborati proprium obeant munus. Est autem proprium renum munus, serosum humorem à sanguine secernere & excolare.

De his qui per circuitum quendam sanguinē minugunt: Archigenis. Cap. III.

Quidam per circuitus quosdam sanguinem ē renibus excernūt, simili modo ut ex hæmorrhoidibus in sede fieri consuevit: & in principio quidem propterea quod citra ullum aliquem dolorem excernitur, nihil in totum mali formidant ægri: ubi uero diuturnior fuerit affectio, & aliquando cohibeatur quod pmore excerni consuevit, gravitatē inducit, aliorumq; pessimorum morborum causa existit, sanguine nimis rum ad alias particulas dilabēte, articulares enim affectiones in aliquibus ex cohibitione accidunt, aut uertigines, aut deliria ex atra bile, & infania, aut oculorum cæcitates, qualia etiam mala hæmorrhoidibus cohibitis contingunt: ut plurimū uero in malum habitum corporis & hydropem delabendi aptitudo inde oboritur. Manifestum autem sit sanguinem ē renibus excerni, quod ipsi ægri excreti sanguinis transitum iuxta renum locum sepe sensu percipiunt, & maxime quum urinæ animixtus sanguis reperitur. Contingit affectio hæc magis in ætate uigoris, præsertim iuuenibus qui licentius rebus uenericis utuntur. Quidam autem sanguinem ex renibus excernūt, propter uenæ rupturam in renibus factam. Quem ad modum contingit his qui grane onus leuarunt, aut ualde saltarunt, aut ex alto ceciderunt, aut aliud quippiam tale uolentum pertulerunt. Aliquando autem & ob acres ex supernis defluentes humores erosio uenarū contingit. Conādum igitur statim in principio ut sanguinis impetus cohibeatur præsertim in his qui eum secundum circuitum excernunt. Si enim ab exercitatus

tione ut dictum est, excretio contingit non tuto cohibetur: itaque uenæ sectio in cubito comoda fuerit his qui per circuitum sanguinem excernunt, paulo ante circuitum adhibita, eis uero quibus ob ruptam uenā promanat, statim in principio. Ceterum sanguinis detractionem partiri melius erit, ut paulatim eius reuulsio ac diuersio fiat. Loci autem circa renes spongiis posca imbutis cooperiantur, aut lanis succidis cum rosaceo & aceto. Post hæc & emplastra imponenda cruentis uulneribus glutinandis apta. Commode etiam cucurbita adhibetur, præsertim si suspicio sit inflammationem adesse in his, qui ob uenæ rupturam sanguinem mingunt. Conueniunt item potiones hemoptoicis aptæ. Porro ubi sanguinis excretio cessauerit, diæta utendum est unde non multus sanguis gignatur, maxime in his qui per circuitum excreuerunt, & supemæ corporis partes assidue exercendæ. In his uero qui ob uenam ruptam sanguinem mingunt, si exulceratio in locis relinquatur, ipsam post sanguinis suppressionem, curabimus per ea quæ in loco de exulceratione dicuntur. Emplastrum renale. Cetera sesquiunciam, croci staterem unū, uitellorū ouorū numero duo, palmarum numero decem, aceti & rosacei quantum satis est.

De calculosis renibus: Archigenis & Philagrii.

Cap. III.

Renū calculis homines, pueri ætatis magis quam pueri apprehenduntur: quem ad modum uesicæ calculis pueri frequentius quam ætate, pueri. Causæ autem generationis horū calculorū assidue existunt cruditates, unde materię incoctæ ac crude multitudo congregatur, & ardor circa renes & uesicā exoritur, quod humores ad assans eos cogit, & in lapidē indurat, ad modum tofores in aquis reperiuntur, quod in æreis præsertim balneariū uasis coquuntur. Cōsistunt autem lapides in renibus iuxta uentriculos ipsorū aut parui, aut maiores: & aliquando

quidam pauciores, aliquando autem plures: & magnitudine, & forma, & colore, & asperitate, & multitudine inter se differentes: nigri enim & subalbidi & pallidi reperiuntur. Ex eorum numero rotundi & leues facile excernuntur, non item qui alia quacunque forma præditi sunt, maxime tamen oblongi & asperi difficulter excernuntur. Accedit ægris loci dolor, tumore nullo quam foris apparente, nullo inflammatio per lapillos producatur: spina ægre flecti potest, & totum corpus ad motum pigrum est: crura torpent, & maxime cruris reni affecto propinquum. Urinæ circa obturationis principium paucæ, aquosæ minguntur, postea uero perfecta earum suppressio contingit, aluiusque nihil excernitur, uerum promptitudines multas ad egerendum facit. Excernitur autem aliquando sanguis propter uiolentiam calculorum, præsertim asperiorum. Ceterum ubi lapis ex renibus fuerit emotus, & ad uesicam delatus, urinæ multæ prodeunt arenosam subsidentiam habentes, & aluius similiter large egerit. Sensum autem æger percipit, ueluti calculo à renibus ad uesicam transeunte.

Cura renum calculosorum. Cap. V.

Quum lapis in renibus fuerit obturatus, & uehementissimos intulerit dolores, sanguinis etiam multitudo periculū minitantis materias ad ressectionem affert. Vena igitur cubiti propinquæ manus in corpore ex repletionem affecto secanda est: uerum multo minus euacuandum est quam ipsa repletionis copia expositulat: neque enim futurum speramus ut omnino cito e renibus excidat lapis, præsertim si magnus existat: quare seruare oportet sanguinem in eā quæ cum tempore futura est in corpore expensam. Itaque qui sanguinis multitudinem congregarunt, eis uenæ sectio comoda existit: qui uero uitioso humore abundant, eis purgatio apta est, quæ abundantiori humori

S E R M O

conueniens erit, neque omittenda hæc est, nisi aliud quidpiam id fieri prohibeat. Est sanguinem euacuum aut expurgatum humiorem, communis ad omnes calculosos curatio quam infra subiecimus adhibenda. Doloribus igitur repente aut paulatim irruentibus, & per arenularum cum urinis excretionem aut etis: deindeq; aquosis urinis excretis, & prædictis signis consequentibus ægri aluo per Clysterem infundere oportet fursurū decoctum caricarumq; ac facni græci & aristolochiæ: & siquidem decenter euacuentur, sinere: si uero non, etiam bis aut tertium infundere, atq; id maxime si uenæ sectæ aut purgationis auxilium sit relictum. Ceterum ubi sufficienter excreuerit uenter, quædam infundere oportet, quæ corpusculorum circum lapidem sitorum inflammationes lenire & laxare possunt: id ipsum uero oleum anethinum facere poterit, adipe gallinaceo recenti in eo eliquato, & maxime anserino, & phasiani, aut etiā butyro: quæ si non adsint, etiam fœnum græcum & althææ radicem oleo decoctā infundemus. Insesiones item in balneis assumenda, ex decocto fœni græci, althææ, anethi, artemisiæ, caricarum, & oleo. Maxime uero assumenda sunt insesiones in balneis & post hoc statim ægri in solium tepidius demittendi, atque id assidue facere non ab re est. Fomenta quoq; locis admota commodant ex fursuribus, præsertim in prædictis decoctionibus incotlis. Post fomenta conueniunt cataplasmata ex farina tritici, cum semine lini & fœni græci, melleq; & oleo anethino aut gleucino, ita ut in decoquendo etiam althææ radicem contusam & cribratam cataplasmati inferciamus: in fine autem cocturæ terebinthina quoq; iniiciatur. Optimum etiam cataplasma sit ex lupinorum farina in passo cocta, peucedani radice quam tenuissime trita, & chamæmelo in puluerem redacto ad farinam lupinorum aminixtis. Bonum est & panem passo decoctum cito

V N D E C I M V S

519

ea lumbos & uentrem imponere neq; tamen absurdū foret eadem cataplasmata uesicæ ac pectini adhibere. Oportet autem coaceruatim alia super alia cataplasmata adferre, priusquam primum frigescat: aut si id non libeat, calefactorio alio extra contingere ne refrigerentur: id quod commodè fieri potest per sacculos, aut alia uaporatoria cataplasmati imposita. Multis enim ad lapidis per urinam eiectionem hæc sola suffecerunt: uerum tu etiam ea quæ urinam ciēt præbibenda dato. Urinam autem multā ducit, mei athamantici, phu pontici, acori, graminis & nardi decoctum, calami aromatici, ammii, dauci, oreoselini, hyperici, rosmarini, asari, radices asphodeli, radices bryonice decoctum, coccus itē tinctorius. Ex his singula eisq; similia tum per se, tum inuicem permixta data, urinā manifeste mouent. Crassa autem lotia ducit, radices cardui decoctum, radices rubiæ farina potata, radices capparis cortex, & similia: Exuscitat autem facultates ad excretionem irritando, allium, chamædaphne, asparagi uitis albæ, asparagus, tertium scilla decoctū, primo ac secundo diffuso. Deducunt autem ad renes ea quæ calculos confringunt, peucedani radix, bryonia, apium, radícula. Caeterum lapides ipsos in renibus confringunt ac atterunt, sion, adiantum, bellii, uitis semen, oxymyrsines radix, radices lauri cortex, paliuri semē, tribuli decoctum, saxiphragi, betonicæ, radices graminis, damasonii radices, ciceris iusculum, radix cyperi, lithospermon tecolithon à liquefaciēdo lapidem dictum, lappæ quæ phylanthropos & xanthium dicitur semen quod in spinosis pilulis reperitur, & lithosperno assimilatur: asparagi palustris radices, uitrum combustum tritum, althææ semen & radix, rumicis domestici radix, pruni arboris gummi, ex spongiis marinis lapilli, uermes terreni cocti: horū singula partim decocta, partim tenuissime trita, præbeto bibenda. Sunt & composita plurima lapidem

*Urina
Genna*

*Confringit
Lapides
rinn*

S E R M O

frangentia, ex quorum numero utiliora in cura cal-
culosa ueficæ subiungam. Porro ea quæ urinam
ciant ac lapidem frangunt, tunc exhibere conue-
nit quum uehementes dolores remittunt. Trans-
moto enim lapide & ex sede agitato dolores quie-
scunt. Quod si obfirmati sint lapides, plurimus
potus uitandus, itemq; ea quæ urinam ducunt, fo-
mentis autem & cataplasmatibus ac infusionibus mem-
bra relaxanda, & uenter per infusa ac infusus eua-
cuandus, ne ureteres meatus urinam ex renibus
ad ueficam transmittentes comprimantur. Post hæc
autem doloribus aliquantulum lenitis, etiam cuc-
urbitæ utiliter ipsis adhibentur & præsertim præ-
sius affixæ, inflammatione uidelicet id non impe-
diente. Adeo enim coaceruatim transmouent sæpe
cucurbitæ ipsos lapides, ut repente dolores suppri-
mant, lapide nimirum in ueficæ amplitudinem trans-
uesso: quapropter in principio superne à rene cucur-
bitæ sunt affigendæ & ad inguina adtrahendæ obli-
que secundum meatuum qui ureteres appellantur sit-
tum. Cæterum si calidius sit ægri corpus, sitisq; uehe-
menter infestet: sit autem uniuersum corpus iam per
uenæ sectionem, aut purgationem, & efficacissimos
clysteres præeacuatum: ac nulla superfluitate abun-
det, si quidem consueti fuerint ad frigidæ potum, &
nullum ex uisceribus debile existat, frigidam aquam
frequenter & acruatim ægro bibendam exhibui-
mus, & confestim corroboratis renibus, obturatum
in ipsis lapidem expulerunt. In repletis autem cor-
poribus & abundantibus superfluitatibus, & in his
qui uiscera debilia habent, uitare oportet frigidæ po-
tum. Sepe autē delati ex renibus in ueficam lapides,
& præ magnitudine circa collum ueficæ detenti, in
extremum periculum ægrum deducunt, tum propter
dolorum acumen, tum quod urinam excernere non
permittunt. Decubitus igitur formam in talibus mor-

V N D E C I M V S

600

liri oportet, ita ut supini situentur, & longe altiores
coxarum uertebras habeant: deinde multiformiter
eos commouere, quo omnibus machinamentis adhi-
bitis lapidem ex ipso ueficæ meatu excidere facia-
mus: post uero ægros iubere ut alacriter urinam eii-
ciant, & electo lotio sinere: at uero ubi lapis non fue-
rit euacuatus, rursus mouere, atq; hoc ipsum sæpe re-
petere. Quod si non euacuetur, catheter instrumentū
proleclandæ urinæ aptū immittatur, quod pro ægri
ætate congruenter sit moderatum: eoq; humor edu-
catur: post uero per potiones lapidem in amplitudi-
ne ueficæ existentem confringere ualentes, lapis ipse
atteratur. Si uero ex uefica quidem excidat calculus,
iuxta medium autem meatuum ipsius pudendi ob-
firmetur, & uulnerando exulcerationis periculum in-
ducat, decoctum quoddam ex prædictis urinam du-
centibus plurimum exhibendū est, iubendusq; æger
ut multam urinam congreget, eamq; postea emina-
gat ac diligentius expellat: ita enim detractus lapis
celeriter excidere consueuit. Noui autem, inquit Phi-
lagrius, quendam in quo quidem aliàs lapis fuit pro-
gressus, non penitus autem quàm in summo pudens
do fortiter obturatus, & partū absuit quin homo per-
ririt, propter urinæ suppressionem, & maximum dos-
lorem. Angusta igitur uolsella ipsum lapidem extra-
here non potuimus, quare sensim & quiete agitaui-
mus per quàm tenui auriculario specillo: quum uero
neq; in hoc modo eum extrahere possemus, secare sta-
tuimus, uulnuscule superne iuxta glandis magnitudi-
nem incusso. Inferne enim secare nō expedit, quan-
do quidem fere semper in fistulam proficit, ac postea
per ipsam fissuram uina excernitur. Porro ubi per
urinam prodierit lapis, lac asininum melle modico
mixtum præbeat, & reliqua etiam diætā commo-
dior, ueluti ad ulcera fieri consueuit, constituatur, ob-
uexationem uidelicet in locis ex lapide factam. Inde

*Vi. infra
cat. 18
la. asinin*

uero præseruare hominem oportet, ne rursus renes lapide infestentur: Smegina Archigenis, ad uescicæ & renes affectos ut arenam per lotium excernat, quo in balneis sudas utaris. Piperis, calcris uiuæ, sinapis, fecis uini uste, staphidis syluestris, nitri, adarces, pumicis, aluminis scissi, sulphuris uiui, æ qualibus partibus utere. Ex oleo præillitis locis.

Diæta præseruans ne lapides renascantur. Ca. VI.

Maximi ad lapidis generationem præcauendâ momenti, moderatus cibus & bonæ concoctiones existunt: satietates enim & cruditates non solum exasperant morbum, sed etiam quum non sit generant: quare ægros admonere oportet, ut à cœna sæpe uomant, & absinthium assidue bibant, & per tempus certum conuenienti temperaturæ ipsorum purgatio pharmacos se per uentrem purgent. Cibus autem deligat è quibus neque satietates neque cruditates contingant: urinam etiam ciētibus utantur: pastinacæ indies edentes ualde percoctam, & sceniculum, sion, carduum, pulegium, calaminthen. Et ex marinis herinacios res cētes, strombos, locustas, gammaros, & caneros fluuiatiles: atq; hæc quidem quotidiana sint, per plures autem dies radicis eryngii decoctum bibant, similiterq; trixaginis, & dictāni, ac radicis tribuli, reliquaq; pharmaca lapidem atterentia partim iam prædicta, partim dicenda. Oportet autem ipsam etiam aquam per omnem uictum purissimam esse & percolatam: uinum item tenue, album, urinam ciens: exercitamentis uero utendum est mediocribus, & fricationibus in balneis ex nitro affato, & fece uini usta, ac punice: psilothris item assidue utantur, ac reliqua adseruante diæta, quæ in calculo & uescicæ loco dicetur.

Unguentum renale: Oribasii.

Cap. VII.

Cyprini lib. iii. ceræ lib. ii. terebinthine lib. i. unguis amaracini & luriini cuiusq; lib. i. centaureæ, castorei, satyrii, myrrhæ, piperis, euphorbii, cuiusque quadrantem:

drantem: cyperi, pyretri, pulegii, cuiusq; unciam i. subiige, & in sine etiam opobalsami trientem ammisce. Quidam euphorbii sesquunciam tantum adiciunt.

Aliud malagma: hoc exquisitum est ad eos quibus renes aut uescica lapide laborant, inquit Archigenes: neq; reperias aliud his affectionibus cōuenientius.

Picis liquidæ, italicas heminas ii. & dimidiâ, ceræ, resinæ pinus, sulphuris uiui, cuiusq; sesquilibrâ, nitri sesquilibrâ, pyretri sexuncæ, fecis uini uste lib. ii. nasturtii, italicæ sextarium i. staphidis syluestris sextarium unum, galbani sexuncem. Liquefribilibus liquefactis arida trita infarcito. Emplastrum renale: facit ad colicos &

coxendices: est autem Asclepiadæ. Ceræ trientē, styracis sesquunciam, aloes sesquunciam, croci, pyretri, opopanax, galbani, thuris, cuiusq; unc. i. ammoniaci thymiamatis sextantem, olei ueteris trientem. Apparatum ac pro more subactum cōsidenter usurpato, & miraberis, inquit Asclepiades. Aliquando uero olei tantum sextantem conicimus.

Diæta eorum quibus renes e lapide laborant, res liqui uero totius corporis habitus gracilis

est: Philagrii.

Cap. VIII.

Maligna corporis constitutio est in qua renes quidem lapidem generant, uniuersum uero corporis natura gracilis existit. Etenim quum lapide laborantes pharmacis & uictu indigeant attenuatoriis, hæc ipsa gracilibus corporibus maxime contraria existunt. Noui enim quendam qui ob renum ex lapide affectionem huiusmodi diæta usus, proprios digitos ægre mobiles, obtusiq; sensus, & ueluti strepentes ac exarefactos sensit: Medici autem ipsi familiares refrigeratos digitos ipsius rati, & resolutionem, quam paralyfin Græci uocant, meditari pharmaca ex euphorbio & adarce adhibuerunt: quorū usu affectio multo peior redacta est, & accessiones semper ad superiores partes progressæ sunt, unaq; uehementissimos dolores in-

S E R M O

tulerunt. Post uero ubi æger me accessisset, inquit Philagrius, & quæ contigerant circa ipsum declarasset, auxilium meum implorabat: quare diætam ei inueni per quam citra omnem renum læsionem uniuersam corporis siccitatem sanauit. Pisanæ igitur succum excogitauit, & ex piscibus in petrosis aquis degentes, itemq; maritimos, & quæcunq; alia nihil uiscosum habentia. Simili modo & ex uolucrum genere quæcunq; consimilem habent carnem, ueluti sunt perdicæ montanæ, attagenæ, sturni, turdi, & metulæ, & deinceps columbæ in turribus habitantes, & passeruli itidem in turribus nidos struentes ac habitantes, deinde etiam gallinæ in altioribus locis connutritæ. A læte autem reliquorum quidem animalium abstinere iussimus, solo uero asinino uti indulsumus, & ut compendio dicam, media inter ea quæ impinguant & attenuant esse oportet, quæ his ciborum loco exhibentur.

De calculosa uesica.

Cap. IX

Generantur etiam in uesica lapides, pueris frequentius quam ætate prouectis: uoraces enim pueri sunt, & perpetui motus, & cibis utcunq; oblati & nociui utuntur, & neq; horam cibum capiendi seruant ordinem: quin etiam prius quam prior assumptus cibus concoquatur alium ingerunt: & quum uehementius a cibo moueantur, crudus & incoctus in uenas cibus distribuitur. Mollia autem sunt ipsorum corpora, & quæ facile cedat, eiusq; rei gratia obturationem circa renes non perferunt: quum uero crassissima lotia in uesicæ amplitudinem perferantur, ibidem ueluti uisifex, & limus aquæ subsistunt, ac postea ex loci caliditate desiccata lapidescunt. Cæterum aquæ impuræ, & multo limo refertæ, itemq; duriores & uehementius frigida, lapidum generationem adiuuât. Lapidem igitur in uesica obortos in principio subiectis pharmacis subducere conabimur.

V N D E C I M V S

602

Pharmaca, lapides uesicæ atterentia, itemq; urinum ducentia. Cap. X.

Sunt & pharmaca quæ lapides in uesica atterunt: porri semen, foeniculi syluestris radix, artemisia, chamæmelum, amaracus, althææ radix & semen, carpopalium, balsamum, sion quod circa aquas nascitur, graminis radix, adiantum, phileterii radix, smyrnii semen, oxymyrfinæ radix & semen, rumicis radix, pæoniæ grana fulua comesta, umbilici ueneris radix, leucanthemum, lapides spongiarum, amomum, tecolithon, lithospermum, scolopendra herba, lapis qui ab ægris per lotium eiectus est tritus ac potatus, lappæ herbæ quæ xanthium & philanthropos dicitur, semen: uermes terreni recentes cocti triti cum uino, aut condito, aut alio quopiam potu, ex uino & melle, propomatis nomine Græcis appellato, paliuri semen, amomum, quod ipsum & aquas lapidem gignentes depurgat, si cum ipso amygdalæ amaræ gummi coquatur: uitis lachryma, pruni arboris lachryma, hoc est gummi, radicle radix cum panacis radice & capparis cortice similiter lapidem per urinam elicere facit: thuris granum cum uino multo, abrotoni semen cum piperis pari modo ex uino. Horum unumquodq; cum uino albo datur decoctum, aut sic cum inspersum, aut cum melle, aut cum quopiam ex uino & melle potu. Danda etiam in potu ea quæ urinam cient: eis quidem qui calidiore habitu præditi sunt, cumumeris semen, apii, petroselini, hyacinthi bulbi semen, uiolæ albæ semen, croci radix, & similia quæ ad calculosos renes sunt prædicta: eis uero qui temperiæ corporis frigidiores habent his calidiora præbeto: quale est meon, phurcorus, carpopalium, iris, & similia in renum affectionibus prædicta. Oribasii, ad calculosos renes & uesicam. Herbæ prosopidis quam scordiam appellant, & Romana lingua personatam, est autem folio lato, similis symphyto, huius unc. i. piperis drachm. i. iridis unc. i. tritam in uitro reponito.

S E R M O

Datur inde cochlearii pleni mensura cum hydromelle: datur autem quarto quoque die. Aliud Oribasii. Corticis radicis uerbasci decoctum large per dies quinque bibendum ex ordine præbe, & interiectis decem diebus, rursus per quinque præbe.

Communia remedia uesicæ & renum calculorum.

Cap. XI.

Acetum multum aqua temperatum omnibus è calculo siue renum siue uesicæ laborantibus exhibendum est, qualicumque tandem temperie præditi sunt, & qualicumque sanguinem gignant: acetum item scillinum. Carduus etiam frequenter eis exhibendus est. Oportet autem radices eius recens è terra extractas, si tempus ita ferat, aut aridas iuxta aliud anni tempus, in uino albo substantia tenui decoquere, & largius eam potionem offerre. Crassæ enim urinæ copiosam multitudinem ducit, tum ex omnibus uenis, tum ex calculosis partibus detractam. Carduus igitur secundum totius substantiæ suæ proprietatem, & pro priuati temperamenti facultate, uim crassos humores detrahendi habet. Oribasii. Commodæ sunt etiam calculosis, cicadæ aridæ tritæ potu inspersæ tum per se tum cum nardi spica, congruenter autem miscetur ad cicadas duas & dimidiam, nardi drachm. i. Dato ex eis per dies nouem: primum, cochlearium unum, deinde ii. postea iii. deinde rursus ii. & post i. hoc modo progrediendo, donec nouem ex ordine potiones fiant. i. ii. iii. ii. i. ii. iii. ii. i. De passerulo. Sunt & alia quæ aliam naturam habent, & per hanc ipsam prædicta efficacia prædita sunt: quali sanè præstat passer troglodytes appellatus: est autem passerulus minimus iuxta sepes & muros uictum quarritans, est quæ hoc animalculum omnium auicularum minimum, ea excepta quæ regulus appellatur: similis est autem regulo in multis, præterquam quod in fronte auricolores pennas non habet: est etiam troglodytes

V N D E C I M V S

601

passer regulo paulo maior & nigrior, caudamque semper subrectam & albo colore retro interpunctam habet: magis item garrulus quàm regulus est, & sanè iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris: breues item uolatus facit: naturalem autem uim omnino admiratione dignam habet. Itaque sale conditus & crudus in cibo acceptus, morbum perfecte sanat: & noui adeo quosdam ob eius usum nunquam amplius ab affectione uexatos. Conditur autem optime penis euulsis, atque inde largo sale adobrutus, & postquam fuerit arefactus comeditur, & affectionem perfecte sedat. Melius autem est etiam aliter ipsos edere si plures contigerint, costos nimirum, eius præsertim generis quod per hyemem ubique apparet. Exhibetur autem & alio modo. Passerculus non de plumis in ollulam coëscitur, ac deinde operculo addito uritur, anima diuersione assidua habita, ne fallaris quum in cinerem sit redactus, & in aerem exhalas per exustionem totus consumatur: consuevit enim contingere tum ipsi, tum aliis quæ uruntur: quapropter præstat ollæ operculum non oblinire, ut per interualla quædam operculo adempto ustionis modum intueamur. Exhibendus est autem semel omnis unius passeruli usti cinis per se, aut modico phyllo & pipere ammixto, quo saporis iucunditate ori commendetur. Vt us itaque passerulus peregre proficiscentibus commodus est, licetque melle coctio exceptum in promptu habere. Melior autem mihi uidetur condiendi modus, atque adhuc dictis præstantior, si quis præeuulsis pennis uiuum passerulum sale adobruat: quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim & sanguinis naturam quiddam in se complecti, quod minime uulgariter proficit: cui amplius stercoris efficacia accedit, quam exustione debiliorem reddi plane credo. Proderit etiam eis qui abundant assatos edere integros, ita ut nihil ex eis præter pennas abiciant. Atque

S E R M O

hec quidem sunt quæ secundum proprietatem totius substantiæ efficacia existunt. Cæterum non minus generose etiam compositæ facultates calculi affectione in renibus & vesica deterunt: prius autem quàm ad eas progrediar, unius simplicis pharmaci mentionem faciam ualde celebris, quod perfectam affectionis destructionem promittit, & quodam modo ad ea quæ ex proprietate totius substantiæ operationem faciunt accedere uidetur. Habet autem hoc modo. Pharus macum simplex ad calculosos, cui Marcianus testimonium præbet, medicus Apher. Leporis pellem in ollulam conice, & in furnum demitte, atque ubi usta fuerit ut probe conteri possit, acceptam tere, & ex ipsa cochlearium unum cum uino ieiunis in solii calidæ aquæ insensu præbe. Si uero uelis experimentum pharmaci ipsius accipere, ex eo in uinum conice, & in uinum item lapidem ex Rumine acceptum iniice, & contactum per paucas horas sine, & in grumos lapidis dissoluetur. Presbyteri Indi pharmacum ad calculosos, quod itidem externum lapidem in grumos resolvere posse quidam aiunt, quem ad modum id quod præcedit. Acori, phu, hyperici, cuiusque drachmas sex, seminis porri drachmas xii. spicæ nardi drachmas decem, casia, lithospermi, cyperi, cuiusque drachmas xxv. excipe melle. Datur magnitudine fabæ. Aliud, quod lapidem celerrime per urinum expellit. Alliorum unguiculos siue nucleos septem, piperis grana nouem, contere simul quam tenuissime, & cum uino albo ueteri adstringente, pro una uice in balneo bibendum præbe, ubi ad calidum eius locum fuerit ingressus. A dolore quidem hoc ægrum liberat: aliquando autem & lapidem post unam potionem exigit. Oribasii nephriticis.

Acori, mei, phu, asari, saxiphragi, piperis nigri, seminis rutæ, betonice, spicæ nardi, piperis albi, singulorum æquales partes accipe: & ex eis siccis cochlea-

V N D E C I M V S

604

rium cum uino adstringente aut aqua præbe. Aliud, Oribasii ad affectionem renum, quod & somnum inducit. Anisi, apii, petroselinii, spicæ nardi, piperis albi, nigri, & longi, singulorum drachmas decem, cinamomi drach. octo, myrtæ drachmas quatuor, opii drachmas quatuor, castorii, sisonis, dauci, cuiusque drachmas duas, seminis hyoscyami sesquidrachmā, saxiphragi, rhei, betonice, casia, cumini, seminis cucumeris decorticati, cuiusque drachmam i. excipe melle, & nucis ponticæ magnitudine præbe ex aqua calida. Facit & ad ulcera. Aliud eiusdem celebre.

Piperis nigri, albi, longi, saxiphragi, betonice, petroselinii, asari, nardi celticæ, spicæ nardi, omnium æquales partes misce. Dato drachm. i. cum condito calido temperatam.

De hircino sanguine.

Cap. XII.

Sanguis hircinus tum ad nephriticos, tum ad calculosos præsens remedium: nam & præexistentes lapides soluit, atque ita per lotium excerni eos facit, ut etiam alii amplius non gignantur: præterea & dolorem sedat. Colligitur autem hircinus sanguis hoc modo. Quum uua maturefcere coeperit, ollam nouam accipito & infusa in ipsam aqua, donec terreum deposuerit olla coquito: & accepto è grege hircio ætate maturâ, plus minus quatuor annorum, cum mactato, eiusque sanguinem in eadem olla excipito, ita ut eum qui prius effluxit, itemque postremum penitus relinquant medium autem inspissari finito, & in olla situm per acutam arundinem in multa frusta dissecato: indeque reticulo denso, aut linteolo raro, aut cribro arctiore contextum sub dio exponito ut insoleatur & rosceidus fiat, cauendo ne hyemre commadescat: porro ubi exiccatus fuerit eum diligenter terito & in pyxide adseruato, & remittente malo cochlearium plenum cum passo cretico exhibeto. Cognominatur autem pharus macum hoc Theu chir, hoc est manus Dei. Huius &

S E R M O

nos, inquit Philagrius, in breui tempore non aspernandum periculum fecimus. Aliquando autem odoris commendandi gratia parum folii, aut amomi, aut similitum ammiscemus. Ego, inquit, hoc pharmacum cum troglodyte passerculo permixtum, cuidam penitus nihil lotii efficienti post magnos dolores exhibui, & permagnum lapidem attritum ab eo expulsi.

Antidotus Iuliani diaconi, cuius frequens periculum meo tempore fecit: calculos enim & in renibus & in uesica confringit, & paulatim per lotium expellit: facit ad comitiales probe: ducit menses ob densitatem aut frigiditatem restrictos. Ossium ceruicorum uistorum quadrantem, castorii, piperis albi, agarici, acori, ammi, casia, amomi, saxiphragi, corticis capparis, radices panacis, calamintha, coaguli leporini, serpilli, petroselinii, singulorum unc. i. mellis quantum sufficit. Datur nucis ponticae magnitudine: ad renum affectione & mēstrua purgamenta: cum uino mulso: ad comitiales, cum frigida aqua: ad bestias uirus eiectantes, cum uino. Antidotus ex hircino sanguine.

Componitur ex hircino sanguine antidotus huiusmodi. Sisonis scrupulos xii. spicae nardi scrupul. xii. piperis communis scrupul. xii. piperis longi scrupul. xii. cumini aethiopici scrupul. vi. petroselinii, dauci, rhei pontici, croci, caroi, ligustici, myrrhae, acori, cuiusque scrupul. xii. sanguinis hircini exiccati ueluti praedictum est scrupul. xxxvi. mellis despumati quantum satis est. Datur auellanae nucis magnitudine condito calido temperata: datur autem in balneo in calidi solii insensu.

Alia, Archigenis: celebre & clarum est, inquit, ad calculosos & hoc quo utor: haec antidoto inquit, usus est etiam Philotimus & Iustinus.

Spicae nardi drachmas decem, croci drachm. viii. myrrhae drachmas quinque, castorii drachmas quatuor & obolos totidem, casia, floris iunci odorati, cinamomi, cuiusque drachmas quatuor, alii drachmā

V N D E C I M V S

605

unam tantum habent, costi drachmas duas, scordii, polii, cuiusque drachmas tres, asari drachmam unam & obolos quatuor, mei drachmam unam, piperis albi & longi, dauci, petroselinii, opobalsami, rosarii siccarum, singulorum drachmam unam, carpobalsami obolos quatuor: quidam etiam sanguinis anatis feminae drachmas duas, & succi radices dulcis drac. ii. addunt. Excipe melle despumato, & saba magnitudine praebe cum uini mulsi diluti cyathis duobus, aut aqua calida: hanc etiam Oribasius commendat.

Antidoti uariae ad calculosos. Cap. XIII.

Archigenis. Spicae nardi, seminis apii, dauci, cuiusque drachm. iiii. aluminis scissi drachmam unam, cinamomi, casia, floris iunci odorati, cuiusque drachm. i. croci obolos tres, myrrhae tantidem. Trita cum uino oenanthite subige, & cum uino mulso obolum unum praebe. Praeclarum inquit, huius pharmaci experimentum feci, neque praestantius aliud reperias, neque ad huiusmodi affectionem destruendam, neque ad lapidis coactionem prohibendam, neque ad iam compacti attritionem, neque ad defecationem, neque ad educationem & repurgationem limose in urinis fecis: coadiuuante praesertim diata, quae potissima praeseruatuae facultatis pars est existimanda.

Philagrii pharmacum ex damafonio constans, quod secundi ordinis esse dicit. Damafonii drachmas decem, seminis dauci drachm. sex, radices dauci drachm. sex, radices herbae lanariae, corticis radices capparis, cinamomi, cuiusque drachmas sex, casia drachmas octo, betonicae, piperis, cuiusque drachmas octo, nardi celticae, iridis, acori, asari, seminis foeniculi, petroselinii, cardamomi, spicae nardi, cypri, costi, saxiphragi, seminis apii, myrrhae, fescilis, radices panacis, zingiberis, piperis albi, cuiusque drachmas quatuor, lapidis syriaci masculi drachmas sedecim, lapidis foeminae drachmas sedecim, seminis smyrnii, lincurii quod succinum itemque

S E R M O

electrum appellant, cuiusq; drachm. xvi. seminis erui ex drachm. xvi. mellis quantum sufficit: datur nucis ponticæ magnitudine cum radicis asparagi palustris decocto, aut floris iunci odorati, aut radicis dulcis. Datur a balneo.

Aliud Philagrii, ex damasonio pharmacum, quod tertii ordinis esse ait in lapide attendo. Facit & ad renum affectiones. Damasonii drachm. xxiii. seminis dauci, radicis herbæ laniariæ, corticis radicis capparis, casia, nardi celticæ, cuiusque drachm. vi. alii drachmas xvi. habent, iridis, mei, asari, foeniculi, cardamomi, cyperi, petroselini, costi, seminis apii, myrrhæ, croci, cuiusque drachmas ii. seselis drachmas iiii. radicis panacis drach. iiii. quidam & zingiberis drachm. iiii. & piperis item drach. iiii. addunt, mellis atticis quantum satis est, excipe & utere quem ad modum prædictum est. Oribasii, ex libris ad Eustathium, antidotus Xenophili. Facit ad uescicæ & renes calculosos & exulceratos. Attendit enim lapillos, & ulcera sanat. Casia unciam unam, saxiphragi trientem, betonicæ, cyperi, petroselinis, costi, tribuli, seminis uiticis, lithospermi torrefacti, cuiusque sextantem, seminis apii sesquiunciam, phyllis, spicæ nardi, asari, dictamni, baccarum lauri, seminis ocymi, singulorum unciam unam, zingiberis drach. iiii. nucum pinearum quas strobilos Græci uocant sexuncem, mellis lib. ii. in balneo exhibeto, aut aut balneum ex uino mulso aut passo chrysatico magnitudine fabæ. Andromachi antidotus ad calculos, quæ paulatim confringit & extrudit lapides, donec uescicam perpurget, & pellucidum lotium producat: & quod maximum est, ita persanat, ut nec in posterum gignantur. Habet autem hoc modo.

Seminis dauci, anisi, seminis cucumeris decorticati, seminis apii, petroselini, myrrhæ, cuiusque sesqui drachmam, casia, cinamomi, nardi celticæ, cuiusque drachm. i. trita aqua subigito, & ad paruorum lupinos

V N D E C I M V S

606

rum formam redigito: ieiunis autem quotidie per dies triginta cum aquæ cyathis tribus exhibeto.

Cæterum ad huius pharmaci apparatus religiose, inquit, accedendum est: in lignea enim pila, & pistillo item ligneo hæc contundenda sunt: oportetq; amplius eum qui hæc contundat neq; annulum ferreum gerere, neq; calciamenta clauis ferreis transfixa, atq; id ut mysterium habe. Asclepiadæ ad calculosos compositio. Carpobalsami, lapidis qui in spongiis reperitur, pulegii sicci, seminis maluæ syluestris sicci, singulorum æquales partes contusas & cribratas reponito, indeq; cochlearium unum cum uini diluti cyathis tribus præbeto. Alia compositio celebris. Electri siue succini unc. i. lapidum qui in spongiis reperiuntur unciam unam, saxiphragi unc. i. Dantur ex ea scrupuli duo quomodocunq; uelis.

Pharmacum ex cardamino ligno ualde celebre.

Spicæ nardi, piperis, hyssopi, tecolithi, cuiusq; unc. i. piperis albi scrupulos xviii. casia, scrup. ix. helenii siue inulæ scrupulos v. scobis eboris scrupulos xii. ligni cardamini scrupulos xii. mellis quantum sufficit: dantur ex eo oboli tres cum condito, aut aqua mulsa. Aliud laudatum. Seminis brassicæ drachmas vi. cyperorum, petroselini, electri, piperis singulorum unciam unam, mellis quantum satis est: datur nucis ponticæ magnitudine cum condito febre carentibus, aut cum aqua mulsa. Aliud.

Cucurbitam aridam exure: & cineris cochlearium unum, ut uelis bibendum præbe: aut catapotia ex cinere formato ac exhibeto, & celerrime per lotium calidulum extrudet. Aliud, quod calidioribus præcipue conducit. Ex portulaca succum exprimito, eumq; resiccatum in catapotia redigito, & drac. i. exhibeto, ad miraculum usq; lapidem per urinam expellit. Aliud. Cancros iiii. aut v. aut vii. impari solum numero sub testa uiuos exure, & contriti eorum

S E R M O

cineris cochlearium i. cum condito præbe: eoq; cal-
culosos renes sanabis. Aliud. Phu aqua fero
uefactum bibendum præbe, omnesq; lapides edu-
cet: quod si Mithridatis compositione abundes, eam
quæ scini os admixtos habet: unâ cum decocto præ-
be. Experimento constat: utere. Conditum Ori-
basi.

Vini sextarios duodecim, mellis sextarios
duos, piperis sesquiunciam, saxiphragi, betonicæ,
mei, phu, spicæ nardi, petroselini, castiæ, cuiusq; sexta-
tem.

Aliud conditum, ad uesticæ lapides accom-
modatum. Saxiphragi, spicæ nardi, cuiusq; drach.
iiii. piperis unciam i. carpesiæ, zingiberis, mei, asari,
castiæ, sisonis, petroselini, acori, dauci, singulorum
drachm. iiii. mellis sextarium unum, uini sextarios iiii.
aut v. Aliud renale. Spicæ nardi, phu, saxiphra-
gi, betonicæ, asari, lithospermi, petroselini, cuiusq;
unciam unam, costi uncia dimidium. Ex hoc arido
cochlearium unum in conditum mitte, idq; æger ho-
ra ante prandium bibat: lapides atterit, & per urinam
expellit, neq; amplius cogi lapidem permittit.

Aliud Ornbasi conditum renale: facit enim ad inue-
teratos renum dolores, & ad difficultatem emittendi
urinam ex uestica, ad strangulationem item ac urinæ
suppressionem, ad eorundem etiam membrorum fri-
giditatem: callosas durities extrudit, lapides confrin-
git, & ad alias affectiones eodem modo probe facit.

Saxiphragi drachmas duas, betonicæ drachmam
unam, petroselini scrup. vi. spicæ nardi scrup. iiii. phylli
scrup. iiii. rhei scrup. iiii. irionis scrup. vi. piperis scrup.
xii. mellis sextar. i. uini boni sextar. iiii. Aliud phar-
maci renale. Zador, id est, zeduaræ, galagæ, liguo-
stici, seselis, cardamomi, piperis lōgi, piperis albi, cina-
momi, zingiberis, seniniis inymni, careophylli, phyl-
li, stachyos, myrobalani, phu, costi, scordii, silphii siue
laserpitii, rhei barbarici, pæoniæ: alii et arboris nucis
uisu & paliuri semē, itemq; saxiphragi ac castiæ ad-

V N D E C I M V S

607

dunt. Ex his singulis stateres duos commisceto. Da-
tur cum condito aut uino uetere ad balneum ituræ, &
sine balneo, uesperis similiterq; mane. Absinthaton
renale, ualde bonum. Petroselini unc. i. saxiphragi
scrup. xii. betonicæ scrup. xii. seminis irionis sesquiun-
ciam, spicæ nardi scrup. vi. phylli scrup. vi. rhei ponti-
ci scrup. vi. calami aromatici scrupulos quinq; dict. a-
ni scrup. iiii. mellis sextar. i. uini sextar. v. præbe medio-
cris poculi mensura ieiunis. Pharmacum lapides
in renibus atterens, adeo ut in una die commoditatē
suam ostendat. Abrotoni drachm. viii. croci drac.
viii. herbæ anthyllidis drachm. xvi. foliorum rutæ ui-
ridium drac. xxxii. Probe contrita in pastillos digeris-
to, & ex eis drachm. i. cum aceto mulso præbeto.
Vtere ipso, inquit, assidue: mirum enim quanta uti-
litate præstet.

Cura eorum in quibus lapis atteri non potest, neq;
item per lotium excerni. Cap. XIII.

Quod si uesticæ lapides per lotium excerni non
queant, sed in meatu sint obturati, & urinæ suppressio
nem inducant: ægrum supinum decumbere, ueluti
dictum est oportet, ita ut coxarum partes magis sur-
sum uergant: indeq; huc atq; illuc multiformiter co-
mouere, quo ex meatu excidat, post uero ita adhuc
supinum & positu sursum uergentem mingere iubere:
si uero neq; sic excernere possit, per catheterem instru-
mentum urinam prolektare. Quod si ob lapidis aspe-
ritatem uestica incidatur, & ex hoc lubricata min-
gant, aliquando uero purulenta, & subnucida, illis
ipsis siue mingant siue non mingant plus quam aliis
dolorū adell: ceterū in potu exhibenda sunt his phar-
maca quæ lapidem atterere prædicantur, & ulcera
ipsa sanant: quibus uero ulcera nondum sunt obor-
ta, lapides autem in uestica detinentur, hi pellucida &
tenuia ac aquosa mingunt: quin & arenam subsiden-
tem urinæ habent, & in lotii electione dolores auge-

*Signa n
ciram m
siue
Lapides*

S E R M O

scunt. Quod si neq; per hæc adhibita pharmaca lapis in uesica atteri possit, ad sectionem transeundū quæ pro more inferne fiat, atq; ita lapis subtrahatur & fistula quàm diligentissime carne repleatur, cicatrixq; inducatur, ne fistula per successum oboriatur.

Diæta post exactos lapides, adseruans ne alii renascantur, & de asilugentis humoris cognitio, ne ex lapidis colore Cap. XV.

Post exactum lapidem, & cicatricem ulceri obductam diæta constituenda est, ne eos renasci cōtingat. Coniectura etiam faciendā tum ex aliis tum ex exacti lapidis colore, cuius humoris materia in corpore abundet, ex qua adeo lapides cogantur: alii nanque subalbidi apparent, atq; hi pituitosiores humorem ostendunt: alii uero pallidi sunt, & bilem abundare demonstrant: alii autem coloris testacei sunt, ob superassatam uidelicet à plurimo calore bilem: alii nigri, qui atræ bilis humorem exuperantem declarat. Omnes igitur quomodocunque calculosi cœna assidue uomant, neq; quicquam feruens in cibo sumat, quod renes & uesicam exalfacere possit. Cauere autem conuenit cibaria substantiæ dura, & quæ ægre manducatione atteruntur: itemq; ea quæ multam substantiā habent, plurimumq; similiter nutriunt, & quæ acuatim digeruntur antequam perfecte concoquantur: grauis item qualitatis, & quæ difficulter commutantur, ac supernatant, & ægre per aluum subeunt, ac insiant: item quæ meatus obstruunt, aut alias diutius in corporibus insident: ex huiusmodi enim cibus uenter labore fatigatus, ipsos aut crudos aut semicostos ad hepar & renes digerit, atq; ita quod crudum cumulatim allatum est, inepte præterq; naturam excolatur, & cum tumultu ad renes progressum, statim coactum inspissatur ac resitat. Quare omne lac præter asininū eis incommodum existit: hoc enim inquit Archigenes, & substantia tenuissimum est, & facultatis facilis

V N D E C I M V S 608

me dissoluentis: igitur mirabiliter articulorum tumores & nodos (quos & callosæ duriciei modū ex uisiosis lactis usu pueri sustinere coguntur) leuigat & detulit, unde admonendum duxi, ut ipsum calculosis assidue hemina mensura exhibeatur, post matutinas deambulationes, atq; id adseruandū à lapidis generatio, ne gratia præ omnibus aliis fiat. Potus aliās sit aqua calida, fontana, pura, defecata, leuis. Vinum autē tenuē, urinam ciens, non ualde uetus. Dulcia enim uina calculosis sunt nociua. Porro ut compendio dicam: Omnis diæta in frigidiorē temperatura præditi, exquissite attenuatoria sit: in calidioribus uero, inter attenuatoria & impinguantia media: satietatem uero præ omnibus aliis uitare oportet, dulcium præsertim & ex caseo conflatorum ciborum: unde & cruditatem infestissimam eis censere oportet: in quam si quando incidant, impastos & absq; cibo manere decet. Frigora quidem magis quàm æstus cauenda. In temperatis uero locis degant in quibus anni tempora & horarum nimio feruore non infestent. Assumantur etiam ociosæ deambulationes, & exercitia moderata, segnities enim & ocium eis nocent. Cæterum uentrem semper probe laxum habere oportet: hic enim si bene subierit, puriora lotia prodibunt. Vnguentis utantur quæ locos defendere queant, ne facile grauius oblectantur: epithemata etiam cutem rubeficientia, itemq; lancinantia, dropacesq; & sinapismi adhibeantur. Malagma autē exquisitū hoc est, neq; facile reperias aliud, inquit Archigenes, ad huiusmodi affectiones magis accommodatum. Picis liquidæ heminas ii. & dimidiam, ceræ sesquilibram, resinæ pinus sesquibram, sulphuris uiui sesquibram, staphidis agrestis hessæ, galbani sexuncem. Liquefcebilia eliquantur, & inspersis aridis tritis, simul optime subacta & unita imponuntur. Varosa asperitas ex hoc inducta mucum plurimum ducit, & pruritus non malum

S E R M O

facit, adeo etiam ut uolupte sit si per resolutionem refrigeretur. Quod si aliquādo levis molestia inde oriatur, ceratū eam lenire oportet per unam diem, ac deinde rursus eadem imponere. Conuenientissimum etiam renibus est, si super uentris locum idem malagma imponatur. Sinapismi item calculosis apti sunt, & naturalium aquarum usus: lauent autem non saepe, ungantur autem frequenter. Curiose etiam temporis oportunitas dispicienda est, ut uenari seremus, si quidem sanguinis abundare uideatur, aut ut purgationibus conuenientibus utamur in eis quibus uisiosi humores coaceruantur. Bibant autem & ea quae urinā cient per interualla quaedam tum simplicia, tum composita praescripta: in huiusmodi enim omnibus quicquid modice relictum est, facile ad debitam commutationem deuenit. A iunt autem quidam terram ex latere ueteri tritam cum uermibus terrenis, & pestini crassius illitam, praeparare ut lapis in uesica aut renibus per lotium eiiciatur.

De renum inflammatione: Rufi. Cap. XVI.

Ob plurimas causas renes inflammantur: nam & humores corrupti, & plagae, & attritiones, & pharmacorum potiones inflammationem generant, & praesertim equitationes continuae & uehementes. Accedit & gravis dolor pulsantis retro iuxta primum dorsi uerticillum, paululum supra spurias costas: distendit autem dolor sursum usque ad hepar, praesertim dextro rene affecto, deorsum uero usque ad uesicam & pudendum, lumbosque & coxendices, pestinem item ac femora: consequitur etiam stupor propinqui cruris, & neque recta erigi possunt, neque pedibus ingredi, & siue sternutatio, siue aliqua alia concussio irruat, uehementi dolore lancinantur: frigent eorum extrema, & magis surae ac pedes: adest urinā emittendae difficultas, minguntque assidue ac laboriose, in principio quidem tenuia & aquosa, in quibus nihil subsidet, inflammacione

V N D E C I M V S

609

tione uero in peius proficiente, rubicundiora, deinde etiam crassa & mucosa, adsuntque febres uehementes. Quod si adhuc amplius inflammatio augetur, haec omnia itidem sunt uehementiora. His accedit nausea, & stomachi morsus, & uomitus bilis. Quidam autem ipsorum usque ad animi deliquium anguntur & exudant. Sistitur ipsis uenter adeo ut insentiant, & assidue ructus emittant. Sequitur fastidium uehementius, & quibusdam continuae sunt exacerbationes: quibusdam uero per interualla, in uniuersum autem uentris egestio, & urinā multa excretio dolores ipsos praecedunt. Noui autem ego quendam, qui post uehementem uexationem animo linquebatur multumque exudabat: ubi autem restitutus sibi animum recepisset, simul ab omnibus molestiis liber euasit. Renes igitur inflamos hoc modo curare oportet.

Ægrum in lecto mollissimo decumbere oportet, ac primo die a cibo abstinere, non tamen in multos dies in ediam extendere. Urinā enim puriores & aciores per in ediam redditae, uehementissimos morsus insigunt: itaque in principio sorbitionibus tenuibus morsus lenientibus connutrire oportet, & aquae calidae potu. A quam uero nullam in principio non laudo, priusquam concoctae & consumptae fuerint inflammationes: neque item eorum quae urinam cient usum: oblaedunt enim mordaces humores inflammationis partibus inducendo: neque etiam purgatiuum pharmacum exhibendum, ueluti quidam consueuerunt. Per cysterem autem maluae decoctum, aut seminis lini, & fœni graeci, cum oleo infundendum, ammixto etiam melle, aut pitae succus cum oleo & melle. Ceterum copia non multa infundatur, ne repleta intestina comprimant renes: ubi uero stercora prodierint, & intestinum fuerit euacuatum, oleum iniiciatur anethinum aut gleueinum cum butyro, eliquatis in his adipibus quibusdam, anserino uidelicet aut galli

A E T.

h h h

S E R M O

naceo, aut medulla ceruina. Subeunte autem uentre, incumbentem lanam ex oleo calido assidue rigare oportet: melius tamen fuerit si anethum, ruta, althea, & artemisia, oleo sint incocta. Porro si adhuc maiori acumine renes affligantur, & uehementior exurgat dolor, uenam cubiti secare conuenit, sanguinis detractioe repetita, & si post id auxilii aliquid ex inflammatione relinquatur, ad cataplasmata procedendum, primum quidem ex farina in aqua multa cocta, aut ex semine lini, postea etiam ex chamaepity, polio, abrotono, trixagine, asaro, iunci odorati flore ammiscendum, atque tum non amplius in aqua multa cataplasmata coquenda sunt, sed in passo. Mixture autem modus sit, ut ad farine partes iiii. quorundam ex prædictis pharmacis partes ii. commisceantur. Bonum est & hoc cataplasma. Galbani, terebinthinæ, farinæ erui, cuiusque drachmas quinquaginta, iridis drac. iiii. cerati ex gleucino, aut amaracino, aut irino, aut cyprino, aut aliquo consimili oleo apparati libr. i. farinæ triticæ sextantem, passi cretici quantum satis est. Apparato ac supra ilia ac lumbos imposito. Facit idem ad uescicam inflammata si pestini imponatur. Quod si per cataplasmata dolor non leniretur, cucurbita lumbis ac iliis est adhibenda, & fissuris impactis plurimus sanguis attrahendus, deinde spongiarum fotu utendum, & in calidam aquam desidendum, in qua calamus aromaticus, chamæmelum, hos iunci odorati, semen lini, anethum, malux syluestris radices sint incocta. Prius autem & uescica ingens aqua & oleo semiplena ipsis locis imponatur, fomentis etiam pinguioribus admotis, postque etiam ceratis: quin & malagmata amplius imponenda: cerata quidem conueniunt ex cyprino aut irino apparata: malagmata autem odoratissima sint qualia sunt hepatica ex styrace confata. Cæterum dolore affligente bibenda sunt pharmaca quæ dolorem leuant: eiusmodi

V N D E C I M V S 610

sanæ. Calicis papaueris tosti oboli dimidium, syracis tantundem, thuris obolum unum, seminis cucumeris grana uiginti, seminis apii quantum tribus digitis comprehendi potest, opii ad erui magnitudinem. Hæc omnia quam tenuissime terito, ac cum aqua dulci permixta pro uice una exhibeto. Statim enim quiescet dolor, & obdormiet æger. Conferunt item consimiles pastilli dolorem leuant. At uero ubi perfecte concoctæ fuerint inflammationes, & quieuerint dolores, tunc etiam per urinam scientia purgandum: ueluti sunt acorum, meon, phi, perroselinum, gramen, casia, chamaepitys, polium. Horum unumquodque ex aqua coquendum est, & cum uino & melle bibendum. Cibi autem post concoctas & consumptas inflammationes exhibendi, sunt panis optimus, maxime clibanites, ex uolucris, montanæ: ex marinis, herinacæ recentes: ex oleribus, fœniculum, apium, daucus, & syluestria omnia, & cumis coctus. Hæc enim optime urinam prolestant: maxime uero id præstant pastinacæ probe percoctæ, & crithma, & scandix, & gingidia. A concoctis inflammationibus urinæ his prodeunt multæ & crassæ, & in quibus bonum est quod subfidet, atque hæc ipsæ maxime iudicant ac secessunt morbum: aquosæ autem mictiones & puræ ac pelluentes, ægre morbum secerui indicant.

De duricie renum. Cap. XVII.

Quæcunque duricies circa renes oboriantur, dolores quidem non amplius inferunt: agris autem ex uacuo uentris loco ueluti quippiam pendere uidetur, & stupor adest coxendicum, & impotentia eruium, minguntque pauca, & reliquo corporis habitu aqua inter cutē laborantibus maxime similes existunt. Quidam etiam temporis progressu manifeste hydropem incurrunt, ueluti etiam ab aliis uisceribus induratis cōtingit. Hos itaque ceratis & malagmatis, itaque frictis

S E R M O

cationibus ac pinguibus fomentis remollire oportet, & urinam ducentia eis exhibere. Ventrem item ex altheæ, fœni græci, & caricarum decocto subluere, melle & nitro ac oleo iisdem adiectis. Ad noctem ite infusa per clysterem conueniunt, oleum anethinum cum butyro & adipe anserino.

De suppuratis renibus: Rufi. Cap. XVIII.

Quibuscunque renum inflammationes ad puris per mutationem uertuntur, his omnes in renibus inflammationis prædictæ accessiones extenduntur, & febris cum horrore irruent, atque id maxime circa uesperam. Iam uero & tumor quodam modo circa ilia appareret, & uehementis caloris sensus ipsos circa renes affligit: minguntque ruffa & pura. Vbi uero suppuratio fuerit perfecta, tunc & februm & dolorum accessiones minores contingent, & grauitatis sensus inagis circa affectum renem infestat: tempore rupturæ magis exacerbantur, ad quam etiam humorum excretio cum ipsis urinis consequitur, inuehuntur & fordes quædam ex substantia renum elotæ: ut plurimum enim ad uescicam ex renibus erumpens pus defertur, quod sanè conducibile putandum est. Aliquando autem & ad intestina eruptio deuoluitur, & per sedē pus euacuatur. Quibusdam uero neque in totum suppurata erumpunt, sed circa renes per multum tempus consistunt, donec cauterio adhibito aut alio modo forinsecus apertionem & educationem moliaris. Igitur postquam abscessus signa apparuerint, quam celerrime adiuuare oportet tum suppurationem, tum puris eruptionem. Qua in re spongiæ aqua & oleo, itemque fursuribus imbutæ assidue proderunt fotus gratia admotæ: eundem usum etiam cataplasmata præbent, ex farina ordeacea cum ficum & altheæ ex aqua mulsa decocto, aut ex cretico passo. Bonum est & ipsas ficus ammiscere tritas, & absinthii comam contusam, aut chamelæam, aut irin, & bryoniam:

V N D E C I M V S 611

addatur & terebinthina, pix, manna thuris, thus ipsum, columbæ sterces, polium, & quæ similia his existunt, & simpliciter omnia adhibeantur quæ in hepatis abscessu supra approbauimus. In malignis & putrescentibus humoribus: quos ex februm acrimonia cognoscēs, etiam rosæ in cataplasmata commiscenda, & myrti bacca, eruique ac lentis farinæ. Hæc enim eisque similia humorum putrefactionem sistunt. Post hæc emplastris utendum quæ pus permutare possunt, quem ad modum in hepaticis est prædictum. Quod si ruptura moretur, acriori infuso aluus est subluenda, ueluti ueratri nigri cremore, raphani item & alliorum ac cucumeris syluestris radices cremore. Maccrare autem hæc in aqua maris aut salugine uel muria oportet, parumque olei ammiscere, quo infusa lubrica reddantur. Hæc sanè per clysterem infundenda, iubendi que ægri quo plurimo tempore apud se detineant: consueuerunt enim sæpe ipsam suppuratiōnem dirumpere, una cum hoc quod ventrem emollire solent. Si uero uehementiores sunt dolores, pituitæ succus infundatur & lac recens multum: insessus quoque in aquam & oleum appareatur. In potu leniora urinam ducentia exhibeantur, ueluti cucumeris semen decorticatum ex aqua mulsa, palmulis in ipsa incoctis. Danda etiam iris cum melle despumato deslingenda, aut ipsum mel in decoquendo in passilium redactum. Remorantem item rupturam iuuat cuminum cum passo, ruta cum uino mulso. Si uero ex habitu corporis & doloribus languidioribus coniecturam facias, ob crassiciem pus ipsum non excerni, fœniculi decoctum in potu dato, & chamæpityos, pullegiique & origani. Post rupturam autem carunculæ parua oblongæ cum urina excernuntur: & si quidem maligna fuerint ulcera humores fœtidi, liuidi & mucosi: si uero benigna fuerint, etiam pus ipsum album, & æquale, & leue, absque odore graui, & paucum reperies

S E R M O

tur. Lac itaque cum melle post puris eruptionem eis præbendum: & primum quidem asininum aut equinum, ad ulcera enim repurganda cōducit: quum vero repurgatione amplius opus non habent, & morus sunt obtusiores, indigetq; æger nutrimento, tunc etiam bubulum lac eis exhibendum ii. & iii. hemina rum mensura. Amplius autem omne lac recens multum calidum præbendum est, animali in domum ubi æger decumbit deducto: hoc & aliorum internorum ulcerum optimum est pharmacum, & graui puri maxime amicum, & corpus probe nutrit. Porro ad vires refocillandas ac restituendas, ægrum decumbentem molliter fricare singulis diebus mane conuenit, & primum bubulo lacte nutrire: postquam uero concoxerit lac, sorbitionem ex ptisana apparatus præbere, aut amylin, aut similaginem lotam cum lacte coctam: dandum & lac ouis permixtum, & iusculum gallinæ pingue. Ex oleribus conueniunt, malua, feris, rumex, portulaca, asparagus palustris, cucumis, lactuca, omnia cocta, neque quicquam crudum uorēt. Hæc sanè morsus obtundunt. Cæterum succedentes repletiones uomitu euacuare oportet. Vt uero facile uomant, cucumeris semen tritum ex passo eis præbeatur: aut ptisanæ succus cum passo. Oleo autem cyprino præsertim illinantur pennæ, quibus item ad uomitum irritentur. Non solum autem ad repletiones uomitus laudo, uerum si quis omni mense au denter uomat, forte & renum uleus, & quicquid inde mali accedere possit, dissoluat. Reliqua dicta eadem sit cum ea quæ postea ad uesciæ ulcera dicetur. Ex his uero quæ urinam ducunt simpliciora iam sæpe dicta itemq; dicenda, ad repurganda renum ulcera bibantur. Quum uero munda fuerint ulcera, quod inde tibi palam fiet, si neque testorum etiam ulceri obductum cum urinis excretum appareat, neque etiam pus excretum sit feculentum, sed subalbum, & leue, & æquale, &

V N D E C I M V S

612

paucum: tunc sanè pro emplastris malagmata assu menda sunt: id quod ex seminibus constat: item quod ex baccis lauri: & quod Apollonophanium inscribitur: & omnia quæ cutem rubescere possunt, quale est id quod ad calculi affectionem præscriptum. Pro his uero quæ urinam cient resiccantia adhibeantur: quare cibus ipse adstringens sit, & pharmaca quæ corpora cogant. Conferunt etiam dropaces, & sinapi, & naturalium aquarum calidarum & frigidarum usus. Porro ad inueterata renum ulcera, pharmaca sunt allumenda quæ ad exulceratam uesciam describentur. Atqui nosse oportet omnem exulcerationem, & uesciæ, & renum, ægre curabilem esse, præsertim quæ ex erosionem sit oborta, adeoque paucos nouimus qui ab ea perfecte sint liberati: si uero extra suppurationem uertatur, inflammatio magis tumescit, & ad manum & ad oculum magis euidenter exposita est. His merito medici manum ad moluntur ubi maxime tumor attollitur, curamq; adhibent quæ ad communia & caua ulcera requiritur: non ignorandum tamen ea in fistulam abire solere, quare diligentiori omnino indigent tractatione.

De disuria, id est, emittendi urinam difficultate: & stranguria, hoc est, stillicidio urinæ. Ca. XIX.

Disuria dicitur, quum meiere æger cupit, & cum ui urinæ excernuntur. Stranguria autem appellatur, quum paulatim & guttatim urinæ destillant, & assiduam ad mingendum irritationem faciunt. Hæc autem contingit aut ob acrimoniâ urinæ, aut ob exulcerationem uesciæ aut ob uesciæ debilitate: aliquando autem & affectis renibus aut hepate, quum abscessus rumpitur, & pus per uesciâ excernitur, assiduam irritationem ad mictionem propter acredinem suam inducit: ex intemperie etiâ quâdam ægra uescia in propria laeditur actione: necessarium igitur est scire causas quæ stranguriam & disuriam præcesserunt, atque ad ipsas remedia adornare. Si igitur

h h h h iiii

S E R M O

frigidas has affectiones præcesit, oleo rutaceo calido pectinē fouere oportet, ægrūq; in samplici aut ruta decoctum delidere, ac inimum uentrē contegere ac calfacere: aliquando & per sedem oleum rutaceum calidum infundere, & cibis urinam cientibus uti, quæ concalfacere possint: aromatum etiam decoctiones in potu exhibere: potest etiam præberi in potu thesriace cum passo aut uino mulso. Sin uero biliosiores sint urinæ, & mordacitas circa uesicam contingat, ac urinæ stillicidium inducat, tum sanè exuperantē uisiosum humorem quàm celerrime purgare oportet, & cibis temperamentum inducentibus uti, ita ut ab omnibus acerbis ac falsis abstineamus: in potu autem plurima aqua calida dulcis exhibenda, ægerq; assidue ad mictionem cogendus: si enim acceperit mentum diutius in uesica moretur, partes ipsas corrodit & exulcerat. Conueniet igitur continuis fomentis uti, & amyllum cum lacte decoctum, itemq; cum palmarum decocto absorbendum præbere. Vinū autem dulcius præbeatur. Optimum est & ipsum lac calidum potatum. Quod si acrimonia adhuc augeatur, etiam per colem lac ipsum cum amylo in uesicam iniiciatur, & pastillus ex phylsalide constans in potu sumatur. Porro si aliud membrum sit affectum, & id ipsum p uesicā expurgetur, manifestū est illi priorē curā deberi, ita tamen ut neq; uesicā negligamus. De difficultate emittendi urinā in febribus. Cap. XX.

Philumeni: Fit & in febriū malignarū principio urinæ emittendæ difficultas, ut & inde uesica affligatur, & paulatim cū dolore urinā emittat, neq; uero sola molestia hæc est, sed & signū totius neruosa partis affectæ. Ad imū uentrē igitur & pectinē, inguināq; & coxæ dices, lana pura oleo dulci imbuta, in quo ruta, anethū, aut oleū sicyonii sint decocta, imponatur, laneq; amplius cumini quā tenuissime tritū infarciatur, & si alius eis sit adstricta fœni græci & maluæ decoctio

V N D E C I M V S 613

nes infundantur. Infusiones etiam assumantur usque ad umbilicum & lumbos totos, ex artemisia, fœni græci, rutæ, pulegii, & maxime samplici decocto, oleo itidem ammixto. Quod si accessiones urgeant, etiam uenæ sectio adhibenda est, & diæta exquisita, quæ maxima parte ex sorbitionibus constet. Vtimur itaq; halica lota cum anetho in aqua mulsa despumata cocta, aut pane loto, aut sorbilibus ouis. Post hæc & malua conuenit, friabilis cocta, & porrum capitātū in tribus aquis decoctum, & tenerrimi pisces. Post fomenta uero, cataplasmata adhibeantur ex eadem materia appaata. Vrgentibus autem doloribus, cucurbitæ cum scarificatione ad inimum uentrem affigantur. Ceratum uero ad has affectiones conuenientissimum hoc est: Maluæ syluestris radices in oleo sicyonii cum modica aqua coquantur, donec arida fiant, & ipsæ quidem abiiciuntur, oleum autem cum rutæ succo permiscetur, ut quarta olei pars de succo rutæ addatur: hisq; amplius cera sufficiens & parum castorei adijcitur. Cæterum potus ita affectis commodus est cucumeris satui semen, quod præmaceratum decoratatur, deinde tritum cochleariū ii. mensura ex aqua cyathis iii. præbatur. Lotium enim citra molestiā ducit, & dolores circum locos infestantes euectigio dissoluit. A reliquis autem quæ urinam cient quandiu febres persisterint in totum abstinendum est. Moti enim ex febrili calore totius corporis humores, per ea quæ efficacius urinam cient, ad uesicam prius affliguntur, & deducuntur.

De ischuria, hoc est, urinæ suppressiōe. Ca. XXI.

Ischuria, hoc est, urinæ suppressæ affectionem, etiam ipsum nomen declarat: a gris enim in totū urinā suppressitur ac cohibetur. Atq; id aliquādo ob imbecillitatem contingit, uesica ea quæ in ipsa continentur arte complecti ac exprimere nō potente, aliquādo autem & inferiore meatu à crassis humoribus

S E R M O

obturato, aut lapide obstrueto, quandoq; autem ob inflammationem aut talem quempiam tumore meatum angustum reddentem, & perfecte obturantem. Sanguis etiam in grumos concretus in uesica, super pressa uine causa existit: pus item crassum per ipsam uesicam à renibus, aut hepate, aut alio quocumque in inferiore membro excretum, urinae suppressionem operatur. Accidit & sanis sæpe urinam ipsorum cohiberi, aut ob negotiorum importunitatem, aut in concionibus, aut foro iudiciario, aut somnis, si diutius continuerint mictionem. Afficitur enim in his comprehensa & urinam obuoluens uesica uis, ex immo-
ditate uelice prelesione & tensione: imo quantum amplitudo ipsius uesicæ expleta circumtenditur, tanto angustior seipso fit meatus. Urinam igitur ob inflammationem suppressam uenæ sectione curabimus, fomentis item ac cataplasmatibus aliisque remediis adhibitis, quæ iam sæpe ad inflammata sunt prædicta, & in sequentibus describuntur. Si uero sanguinis eruptio præcesserit, coniectare oportet sanguinis grumos suppressæ urinae causam esse: hi itaque dissoluendi sunt eo modo, qui de eruptione sanguinis ex uesica dicitur, quod si lapis sit qui urinam supprimit, & tunc ex loco exire ac dimouere oportet, quem admodum de calculosis est prædictum. Si uero crassi humores in causa sint, fomentis & infusionibus ac cataplasmatibus cura credenda est: ab his uero quæ urinam cient in totum abstinendum, ueluti in loco de difficultate emitendi urinam in febribus est relatam. Quibus uero citra inflammationem & eruptionem sanguinis, aut aliam quandam ex prædictis causam, urinae excretio supprimitur, propter agrum uesicæ sensum contigit id scilicet, quapropter irritando submonere, ac excitare eius actionem oportet, & per infusum auxiliari, nitroq; ad meatum admoto, aut nitræ spuma, aut cimicibus contritis. Quod si ita non pro-

V N D E C I M V S

614

cedat, ad catheterum usum cōfugiendum, perq; hoc ipsum instrumentum immissum urinae prolestanda. Urinam ducentia nequaquam bibant, ne multitudine eius uesica distendatur. In sanis autem, quum ut dictum est ob negotiorum importunitatem lotiū diutius retētum uesicam debilem reddat, auxiliari oportet si, anibus manibus supra inum uentrem ad motis, ac urina lente expressa. Ad urinam agere prodeuntem. Cucurbitæ semen præmundatum aqua macerato, quum uero emollitū fuerit, sufficiens ter aqua affusa terito, percolato, ac succum bibendum præbeto. Vtere, experimento constat.

De scabiola uesica. Cap. XXII.

Quibus uesica scabit, his pruritus tum ini uentris, tum peccinis succedit, inq; urinis asperæ & furfuraceæ subsidentia: deferuntur: progrediente uero morbo, uesica exulceratur, accessionesq; ad ulcera præscripta inducuntur. Nolle igitur operepretium est quod non penitus curabile sit malum, conandum tamen ut pro uiribus leniatur. A mordacibus igitur & quæ humores acriores ac saliores reddunt abstinendum. Exhibenda autē uina dulcia & lac & gallinae aut hœdorum aut agnellorum carniū iuscula, palmarumq; cremor, similigo item & amyllum, ac sorbitiones ex his apparatus, pisces molles carne & omnes coctos: & ex oleribus quæcunq; urinam quidem subducunt, nihil uero mordax in se habent, uelut est pastinaca probe cocta, critisma, fœniculum, apium, hippocistinum, asparagus, cucumis, & quæcunq; eius generis existunt: nam & urinam agētibus mitioribus tamen, uesicam subpurgare oportet: periculum enim est ne fortioribus exulceretur, quod omnino peius extat. Urinam itaque comode cient canceri, & pinæ conchæ, & herinacei marini recentes, & herinacei terrestris caro exiccata & drachmæ pōdere potu accepta. Neq; minus comode cicadæ celsenda, &

SERMO

vermes terreni tres ex passo potati. Non inconueniens item foeni graeci succum cum melle sorbere: ipsum enim & intestini morsus obtundit, & si ad uescicam procedat scabiem eius mitigat. idem etiam tragacanthus facit. iucundus est item baccarum myrti cremor cum uino potatus, aut mali cotonei cremor, aut cuiuscunque alterius adstringentis fructus. Haec autem adstringentia, inquam, pruritus quidem mitigant, affectionem uero non sanant. Dieta porro optimi succi sit, & per aliquot dies uomant. Sero autem lactis aluus subducatur. Mediocribus etiam exercitiis moderate utantur. Aliud, quod confestim auxiliatur. Serpillum cum cicere satis diu coquito, percolatumque decoctum bibendum praebeto. Oribasii, ad aegre meientes. Amomi, cardamomi, floris iunci odorati, cuiusque drach. vi. costi, castorii, myrrhae, cuiusque drach. iiii. casiae drach. i. mellis quantum satis est, datur fabae Aegyptiae magnitudine cum uino temperatum. Aliud eiusdem. Petroselinum, baccarum myrti nigrarum, singulorum drach. xvi. seminis apii drach. xxxii. ammi drach. viii. nardi celtici drach. iiii. myrrhae drach. ii. mellis quantum sufficit, datur drachm. i. ex aqua mulsa, aut uino diluto cyathorum iiii. mensura.

Simplicia remedia ad suppressam ac aegre prodeuntem urinam, si aut eius multitudo aut crassities in causa sit. Cap. XXIII.

Urinam difficulter prodeuntem & suppressam, uiscera herinacei terrestres sanant exiccata ac suffita aegri undique probe contexto. Oportet autem ipsa sale condire ac exiccare. Quin & in potu accepta sicca trieta quantum tribus digitis apprehendi potest ex uino multas urinas cient: carnis item herinacei in sole exiccata drach. i. ex uino datur, & urinam multam citra molestiam educit. Aliud. Aselli qui & millepedae sub aquario stabulantes uase, egregie difficultate emit-

VNDECIMVS 615

tendi urinam soluunt, si duo aut tres in modico garo coquantur, ipsumque garum cum aquae cyathis duobus bibatur. Aliud. Vermes terrenos tres aut quinque tritos ex uino mulso aut aqua mulsa praebeto: cito enim urinam ducunt. Forinsecus autem artemisiae folia cum myrrha trita pestini illini, itemque imo uentri, & lotium prodibit. Aliud. Perdicium herbam terito, & affuso oleo feruefacito, atque ita uescicae imposito. Eandem item herbam cum oleo coquito, ipsaque proiecta lanam oleo imbuito ac imposito. Aut peronis pulcherrimi pelliculam cum modica ipsius carnis imo uentri imposito & colligato, & prodibit urina. Si uero arida sit pellicula, ipsam in aqua macerato, & imposito, ac colligato. Incessus etiam eis ex lamis pluci maxime decocto apparentur, aut si id non adsit, ex decocto rutae artemisiae & althaeae.

De dissoluta per paralytum uescica. Ca. XXIII.

Ex his qui paralyti exolutam uescicam habent, alii quidem praeter uoluntatem urinam emittunt, & quanto plus id eis contingit, eo minus periculo sunt obnoxii: alii autem lotium non excernunt, sed eo suppresso uescica & lumbi eis distenduntur similiterque pestem: foemora autem tumefacta habent, & quum non eiciant lotium subiecta membra mortificantur, neque ita longe post moriuntur. Quum igitur laedi contigerit nec uos qui ex spinali medulla ad musculum uescicae column claudentem deferuntur, exoluto musculo, in uoluntaria urinae excretio contingit. Si uero proprii uescicae nervi fuerint affecti: nervi aut musculi qui ceruicem uescicae complectuntur uires suas conseruantes in actione sua ualidi sunt, urina ipsa cohibetur. Ceterum quum uidam ob casum spina in anteriorem partem esset luxata, & inflammatio successisset, tertia die urinae suppressio ei accessit: curauimus autem ipsum, inquit Galenus, ueluti contra inflammationem renitentes. Alius autem quum cecidisset, uertebri retro inuersis & lu-

xatis, præter uoluntatem urina ab eo prodit, citra ta-
 men uesicæ dolorē, ex quo coniecturā fecimus neruū
 esse lacerum musculi eius qui uesicā claudit, & propter
 rea medellam spinalem medullæ adhibuimus, affectis in-
 quam, uertebri. His igitur quibus citra casum urina
 supprimitur, hoc modo auxiliari oportet. In fessu al-
 fidui in fœni græci, seminis lini, altheæ, rutæ, ac arte-
 misie decoctum cum oleo eis apparentur, & loci ex
 oleo calido rutaceo, aut sicyonio, aut gleucino sæpe
 per diem & noctem, & maxime post infessum irrigen-
 tur & perfundantur: cucurbitæ etiam locis attingendæ,
 & cataplasmata imponenda ex cruda ordeacea fari-
 na, ex uinoq; dulci & uino mulso. In aluum autem
 per clysterem infundatur centiureæ, & radices cucu-
 meris agrestis decoctum, addito oleo rutaceo & mel-
 le. Post sublutam uero aluum oleum rutaceū sicyo-
 nio ammixto infundendum, adiecto aliquando etiam
 modico castorio. Unguenta item & medicamenta
 silitu lillos neruos resicientia, acopa Græci uocant,
 & supra resolutiones sunt descripta, tum spinæ, tum
 imo uentri adhibenda. Castorium itemq; theriace in
 potu propinanda. Modicus autem eis conuenit po-
 tus & uomitus qui pituitam educunt. Post euacua-
 tiones sinapismi, tum pestini, tum lumbis commodi
 sunt. A quibus cerata quæ partes mitigent, & malag-
 mata odora imponantur. Porro urina suppressio-
 nem quæ ob sauciatam spinam, aut casum, aut uer-
 tebræ luxationem, aut ob lethales accessionum con-
 cursus, suborta est, impossibile est curare, quare cau-
 te remedia adhibere oportet. Cæterum eos qui præ-
 ter uoluntatem urinam emittunt curare conuenit ro-
 borando per mordacia cataplasmata, & malagmata,
 & per rubefacientia ex sinapi apparatus, & arenæ a so-
 le feruescenti infusione, aquisq; naturalibus, primum
 quidem calidis, postea etiam frigidis & maxime sul-
 phurentis & bituminosis. Exercendæ etiam ac per-

ficandæ partes, ueluti in loco de resolutione est præ-
 dictum. Vrinam autem ducentia nequaquam exhi-
 beantur. Diæta uero calidior & siccior sit, nisi acriores
 ac mordaciores appareant urinæ.

Ad eos qui se in somno permingunt. Ca. XXV.

Affectio hæc pueris maxime contingit: ad eam
 Archigenes hæc descripsit. Fulmo hærdi moderate
 affatus, & citra panem large ad triduum in cibo acce-
 ptus, eos qui lectos commingunt corrigit. Aliud.

Leporis cerebellum siccum potatum ex uino le-
 dos permingentes sanat. Aliud. Testiculum le-
 poris siccum in uinum radito, & bibendum dato.
 Quidam autem leporis cerebrum in uesicam porci
 nam coniectum & assatum, unā cum uesica edendum
 præbent. I. tenim ipsa porcina uesica per se usta, & in
 potu exhibita, iuuat. Simili modo & ouilla uesica
 facit: cinerem itaq; eius ex postea præbeto. Aliud.

Adipem anserinum drachmæ pondere, cum coas-
 gulo leporino oboli pondere, & cum polëta subigis-
 to, & reclinatis in lectū præbeto. Aliud. Lingua
 anserinæ coctæ per triduum exhibitæ affectionem san-
 nant. Quidam assatas præbent. Aliud item Archi-
 genis. Myrrhæ, calaminthæ, cuiusq; obolum i. teris-
 to, & cum uino odoro ante coenam bibenda præbe-
 to. Aliud eiusdem. Raphanidem marinam con-
 tusam urito, eiusq; cinerem totum bibendum præbe-
 to. Aliud. Rutæ præsertim syluestris semen tor-
 refactum duarum drachmarum pondere bibendum
 præbe. Aliud. Castorii drachm. i. in potu præbe.
 Quod si acriores & mordaciores sint urinæ, lactucæ
 seminis drachm. i. bibendam dato. Aliud. Galli
 guttur ustum ac tritum cum aqua tepida ieiunis bi-
 bendum porrige. Aliud. Gnaphalium aut an-
 thyllin herbas quibus pro tomento & strato usus est
 æger, easq; permixxit, siccato, urito, & cū potu exhi-
 beto. Cæterum in somno pudendū illināt ex cunolia

cum pernicii succo. Circumligent etiam fœmora infra inguina, quatuor digitorum distantia, atq; hoc per uiticis uirgas. Porro ubi sitierint, omnino amplius dormiant: multus enim potus affectioni incommo- dus existit. Atqui si diuturnum & inueteratum sit ma- lum, uelut eos qui præter uoluntatem ob resolutione uesicæ urinam emittunt curato. Differunt autem hi ab illis, in eo quod his per somnum saltem hæc accessio contingit: illi uero quibus ob musculi colli uesicæ res- solutionem hoc accidit, etiam dum uigilant eodem modo afficiuntur.

De inflammatione uesicæ: Rufi. Cap. XXVI.

Morborum qui circa uesicam oboriuntur graui- simus & maxime mortalis inflammatio existit. Con- sequuntur autem ægros communia inflammationis signa. Febri acuta infestantur, & uigilant, & delirantes aliena loquuntur, & uomunt biliosa pura, & lotium elicere non possunt: durus fit petten & pubes cū ue- hementi dolore, & egerendi appetentiæ uelut in te- nesmo fieri solent: quod uero egeritur tenue est, & subsidentiam non habet. aliquando & in hationes se- quuntur, & aluus adstricta est, intestino recto ab infla- matione uesicæ cōpresso. His itaq; si nihil aliud pro- hibear uenam citra cunctationem in principio morbi secato, & pauco cibo adseruato, & aquæ potu: locos uero oleo in quo anethum, semen lini, aliquando etiā ruta & althea incocta sint irrigato. In decoctum item seminis lini & fœni græci insidere facito, odorato ali- quo semine, ueluti petroselino, dauco, aniso, simul in- cocto. Admoneaturq; æger quo in aqua decocti den- dēs mingat: uesica enim nō satis robusta est ad ample- ctendam & expellendam urinam, igitur ipsum ægrum aut aliquem ex adstantibus scite ac placide pettinem premere oportet, neq; id ultra modum ne dolor in- de intendatur. Est autem inuentum hoc Philumeni, qui hominē hoc modo à se tractatum urinā eiecisse testatur

testatur. Cæterum primum omnium aluus leni infus- so subluatur, & post stercoreum eductionem, oleum quo supra ad irrigationem usus es, in intestinum solas- ti & leniendi doloris gratia iniiciatur. Præstat autem & papaueris calicem simul cum oleo incoquere, & adipem anserinum aut gallinaceum recentem in ipso oleo eliquatum simul infundere. Ego uero, inquit Rufus, uehementioribus existētibus doloribus opiū magnitudinis erui cum modica myrrha & croco las- na illitū, in podicem indidi, & statim dolores quieue- runt, confestimq; æger obdormiit. Post clysterem & infusa, in seffusq; & irrigationes, etiam cataplasmatibus utendum ex cruda ordeacea farina, capitibus papau- ris, & hyoscyami foliis, ac modico mandragoræ suc- co adiectis. Fomenta autem fiant per aquam & oleū in uesicis bubulis semiplenis admota, aut potentam calidam in sacculis aut detritæ uestis panniculis liga- to, & pro fotu admoueto. Post cataplasmata, etiam cerata imponantur, ex œsypo, & cera, & sicyonio aut gleucino oleo cum castorio apparata. Quod si neq; sic mali tumultus cesset, cucurbitam affigemus locis unā cum scarificatione. Cæterum ubi euidentis decli- natio apparuerit, ad emplastra & malagmata trāseun- dum est. Porro catheteris immisionem ad inflamma- tam uesicam in uisro quidem non probo: etenim quū laboriose immitti queat, dolores exacuit, & inflamma- tionem auget: uerum mulieri ipsum adhibere nihil absurdum: breuis enim in ipsis urinæ meatus existit, & recta situs, ut citra dolorem hoc molimen admit- tant. Si uero uring suppressæ periculum urgeat, neces- sario ad catheteris usum confugimus, non quod affe- ctionis molestiam tollat, sed ut urgentem urinæ sup- pressionem corrigat, & à præcipiti periculo liberet. Post urinæ prolestationem rursus ad eadem mitiga- tiua auxilia accedendum, usquequo inflammatio solua- tur, aut suppuretur. Solet autem sæpe repente inflam-

matio solui, erysipelate iuxta cutis superficiem oborto, & permanente, neque rursus intro recurrente: imo & lotio multo eiecto, sæpe id eadem iudicatione liberum hominem reliquit. nihilo minus tamen etiam si hæc appareant, iisdem remediis insistere oportet, quandoquidem ut plurimum tensione aliqua facta ac oborta, continuæ exacerbationes fiunt, & mali constitutio diuturna. At uero ubi periculosa accessiones cessarint, & morbi constitutio iam fuerit inueterata, ad unguenta quæ humores ex profundo euocant ac transferunt, metasyncritica Græci appellant, & ad malagmata transeundum est, quæ cutem rubefacere possunt.

De sanguinis ex uesica eruptione, & de grumis eiusdem. Cap. XXVII.

Est & alius acutus uesicæ morbus: rumpitur autem uena in ipsa, & partim quidem sanguinem foras mittit, partim uero intus condensatur. Sanguine autem condensato, & grumis coactis, æger animo linquitur & pallefcit, pulsusque paruos, obscuros, & densos habet, mœrore angitur, refrigeratur, ac uiribus destituitur: quum uero grumus aliquando in urinarum meatum inciderit, is etiam lotii excretionem supprimit uerum omnino difficilius curæ censenda est eruptio ex erosione facta. Quare quam celerrime uelut etiam in aliis sanguinis eruptionibus auxilium ferre oportet, extremas partes constringendo, & pettinem ex spongiis posca imbutis irrigando. Quod si inflammationem suspectam habes, lanas succidas uino & rosaceo madidas imposito. Ceterum ob prædictum periculum, compendariam curam facere conuenit, & nequaquam rem differte: & siquidem nihil prohibeat, uenam secare partita sanguinis detractione, ut eo modo sæpe & paulatim sanguis detractus reuelatur: ægri uero in decumbendo sursum uersus collocentur, & coxendicibus ipsorum leuandis & simul

refrigerandis spongiæ posca imbutæ subdantur, aut pelles substernantur: summe autem profunt urgenti malo cucurbitulæ iliis ac lumbis affixæ. Post irrigationes autem cataplasmatibus utendum sanguinariæ, rubo, plantagine, perdicio, mali punici floribus, lentisci & myrti foliis: horum unumquodque cum polentæ flore pro cataplasmate imponendum est, & frequenter priusquam tepescat, altero imposito, auferendum. Optime etiam faciunt ex palmis, acacia & hypocisthidae ac alumine apparata cataplasmata, & quæ his similia existunt. Summe autem cinis linteoli uili auxiliatur, si palmis ammisceatur, aut alicui ex epithematis infarciatur. Spongia item pice liquida imbuta, usta & epithematis ammixta mirifice sanguinis eruptiones sistit. Ceterum detrita uesicæ panniculus uisus, & spongia usta, non solum forinsecus locis apposita, sed & cum plantaginis, aut sanguinariæ, aut herbæ sideritidis succo uesicæ infusa, maximopere auxiliantur. Oportet autem infusi fistulam aliâ catheteri similem esse, uerum ex summo utriculorum aut uesicæ adaptatam habere. Quandoque & sed hæc infusa profunt. Inseculus autem conueniunt ex consimili materia constructi: nam & posca & lentisci decoctum, itemque rubi & similibus eis conuenit. Danda autem & in potu pharmaca eductioni sanguinis apta tum simplicia, tum composita, ueluti sunt rheon ponticum tenuissime tritum, & loti arboris scobes & rampenta, præsertim corticis eiusdem, & glycyfides aut pæoniæ grana rubra xii. terra samia, & lemmia, sphaerogis appellata, hippuris, centaureæ magnæ radix, thuris cortex, & similia. Optimum uero & hoc est, quo Archigenes usus est. Ad sanguinem mingentes: Archigenis. Aluminis scissilis drac. i. gummi obolum i. tragacanthæ drac. ii. in passo diluito, & in pastillo redigito, & ex eis obol. ii. cū passo præbeto. Ad sanguinis uesicæ eruptionem: Asclepiadæ. Balaustrii,

acaciæ, succi hypocistidis, cuiusq; drachm. iiii. aluminis scissi drachm. ii. in pastillos cum aqua digerito, & obolos iii. cū uini myrtitæ cyathis iii. exhibeto. Porro quibus sanguis in uesica in grumos cogitur, primum tentandum est ut pharmacis diffundatur, artemisia igitur in potu præbenda est, & elichrysium, & cyrenaiscus succus, aut laser purum: aut conyza præsertim parua, absinthium, raphani semen, rubi succus, betæ succus, leporis coagulum, aut hœdi, unumquodq; cum aceto mulso. Ego autem, inquit Galenus, pharmacū cis præbui bibendum quod lapidem confringit ex aceto mulso: imò ipsum per se acetum mulsum exhibui, & quibusdam ipsorum grumi dissoluti paulatim per lotium prodierūt. Quod si hoc modo nihil proficias, sed urina supprimatur, necessitatem inducet catheteris adhibendi, per quem ubi urinas eduxerimus, rursus prædicta in potu exhibemus præstantia ad grumorum coactorum dissolutionē, si uero neq; sic grumi dissoluantur, intercapedinem inter anum & pudendum perinæon Græcis dictam inferne dissecare oportet, quem ad modum in calculosa uesica est prædictum, & eductis grumis de cætero uelut ad sanguinis eruptionem uesicæ opitulabimur: ubi uero sanguinis eruptio cessarit, uelut alia ulcera curato. At uero sanguinis ex cole eruptiones, epithemata colem refrigerantia, & quoddam ex prædictis infusum sanant.

Quæ tubercula in uesica maturefcere oporteat, Cap. XXVIII.

Optimum quidem est in principio conari quod tubercula dissoluantur, ut ne in pus permutentur: si uero id cito fieri non possit, auxiliorum usu ea matura facere oportet, quæ supra renibus cataplasmatibus modo dixi imponenda, atq; amplius adhuc nasturtio cū erui farina & melle, & columbino stercore cum carlis impolito. Fomentis aut & aliis remediis utendū

quem ad modum isthic est prædictum. Ut plurimum uero circa uesicæ collum suppurantur, quapropter etiam urinæ stillicidium amplius inducunt: suppurantur & in uicinis sedi locis, & magis recrementi egestionem impediunt. Suppurantur etiam circa pectinem utrinq; uerum non difficile est ea coniectare, tum lo ei dolore, tum grauitate, atq; ipso adeo tactu: duriora enim & calidiora sunt corpora quæ suppurationē incurrunt. Ex tuberculis etiā quædam foras uertuntur ad sedem, quædam quocunq; contigerit defluxus. Periculosa igitur & hæc sunt ac omnino lethalia, periculosiora autem sunt quæ intus rumpuntur.

De uesicæ ulceribus: R ufi. Cap. XXIX.

Si uesica sit exulcerata, aut propter abscessum, aut ob tuberculum quod præcessit aut ex ruptura, aut ob fluxionis erosionem, aut ob aliam quamcunq; causam: ægros dolor acutus uesicæ omni quidem tempore comitatur, maxime uero tempore mictionis & excretionis puris, & siquidem sordida fuerint ulcera, feculenta simul excernuntur, & mucosa, & quæ crassam subsidientiam ad modum farinæ habent: aliquando autem & pelliculæ tenues ad modum foliorum & lamarum cum urina excernuntur. Si uero serpe do depascant ulcera, subruenta excernuntur & saniosa ac foetentia. Ad hæc accedunt urinæ emittendæ difficultas, & pudendi arrestio ac petulantia, & dolor nō solum quum urinæ meatus fuerit affectus, sed & quū tale quippiam in profundo existit. Cognoscetur autem num in profundo, siue iuxta urinæ meatū sit affectio, ex eo quod si in amplitudine sua uesica sit affecta, dolor circa pubem cōsequatur: Si uero iuxta collum uesicæ ulcera consistant, tempore mictionis tantū & maxime ubi mingere inceperint ac cessauerint, dolor sentitur, atq; id amplius contingit si urinæ sint acriores. Omnes quidem igitur assidue decumbunt, & neq; erecti stare possunt, neq; reclinati quiescunt. ab

S E R M O

indefinite dolore, febribus, uigiliis, & colliquatione perimuntur. alii quidē citius, alii tardius. Dolores enim acuti sunt & ulcera iniucūda, partim quod urina asidua ea cōtingat, partim quod urina natura acris existat, neq; quis plurima eā cernatur, uniuersa uesica euacuari possit: sed semper ex urina quippiā in ipsa relinquitur, quod continue ulcera cōtingit: semper q; uesica lotio plena existit. etenim quā multitudo eius euacuatur uesica cōtrahitur, & quod in ea relictū est quātumuis modicū, id ipsum omnes eius partes continet, & quantum rur. us repetitur, paulatim simul extenditur. Propter hoc ipsum itaq; & quod nervosa est, insanabilia ut plurimum eius ulcera existunt: periculosiora autem sunt quæ ex erosione orta sunt, & modica spes est ea restaurandi. Attamen quā sæpe etiā præter expectationem quædam eueniant, cura est aggre-dienda, per quam si nihil aliud, certe accessorii dolores minuentur. Primum igitur persuadendus est æger ut decumbat, & in lecto quietem toleret, idq; maxime si febres simul adsint: deinde remedia febribus intermittentibus adhibenda: maximum uero hic fuerit lactis potus, neq; scio an post uilum aliud remedium secundo saltem loco id sit habendum: nam & asperitates lenit, & ulcerationes eluit, aliasq; affectio-nem extergit: reliqua uero diætā frugi sit & commoda, ut ne urina acris sēns, mordeat ac irritet ulcera. Per pharmaca etiā consolari ægrū oportet, quæ su-perne pestinem amplectantur, & siquidē cum inflam-matione exulceratio consistat, cataplasmata ex lini semine & scæno græco apta erunt, & reliqua quæ inflāmationem soluere possunt: infusiones item & fomenta ex oleo & per spongas. quin & cerata imponenda ex œsypo, butyro, adipe asnerino, & styrace apparatus, & ceratum myrteum, quod pro cerusa samiam ter-ram, aut lemniam, sphragidem appellatam, aut minium sinopicum, aut diphryges habet ammixtum.

V N D E C I M V S 620

Quod si loci violentius coarctentur, nardinum quidē sit ceratum. in alia autem radices probe in aqua multa coctæ, deinde tritæ, in ceratum infarciuntur, aut cerata ex meliloto & scæno græco similiter adhibeantur, aut quod tetrapharmacum, itemq; quod enneapharmacum inscribitur. laxationem enim ma-li faciunt, uerum his omnibus aliquid satis amplum de styrace addendum. Porro si exulceratio pascens do-serpat, epithematis subadstringentibus utendum est, atque his quidem calidis, ut ob calorem quidem partes circumdolitantes leniendo iuuent, ob potestatem autem ipsorum nomen uicinos locos apprehendere prohibeant. Sylua horum sæpe iam relata est, utpote in palmis, uuis pasfis, gallis, malicorio, alni-mine, acacia, hypocisthide, & similibus sita. ex his singula aut palmis excipiuntur, aut cataplasmat s ex loliacea farina. decoctio autem fit in posca. Utendum etiam pharmaci per catheterem infusione, ita ut in inflammati & exasperati lac recens multum infundatur, aut rosaceum optimum recens tepescatum. Si uero nihil horum adsit, aqua dulcissima tepida asidua infundenda, mordacitatis tempore instante: in intestinum quoque per sedem pitisanæ succus infundendus est, & seminis lini succus, & cucumeris semen decorticatum tritum cum lacte, rosaceo oleo ad singula instillato. Cæterum ubi clysterem adhibere uelis ei qui uesicam habeat affectam, non supinum ipsum decumbere oportet: non enim permittunt uesicæ infusum intra transire, utpote indurata & graues factæ, & intestino incumbentes, uerum in genua prouum reclinare hominem oportet, atq; ita infusum adhibere. In hac enim situs figura uesicæ recedunt & intestinum laxant, quo infusum assumere possit. Irequen-ter autem & in aquam calidam desideant ægri, & in decoctiones relaxantes: nam hæc mitigant dolores. At uero ubi ulcera iam pascendo proserpant, per

catheterem iniicienda sunt quæ depaſſionem ſiſtere poſſunt. Multa autem eius generis ſunt, ſed plurimis itemq; nobis familiare eſt, ex charta ſiccum pharnia cum, quod cum roſaceo inſundere oportet. Facit & Muſæ paſtillus, cum paſſo cretico tepidus inſuſus. Quod ſi uero ſordida ſint ulcera, pharmaca inſunden- da ſunt, quæ repurgandi uim habent: uelut eſt Epigo- ni chlora, ſiue uiridis compositio: item quæ Iſis ap- pellatur, multo roſaceo diluta, aut ea quæ ex herbis conſtat, aut huiusmodi quæpiam alia. Si uero acrimo- nia conſequatur & mordacitas, lac recens mulctum cum optimo amylo inſundatur, aut pompholyx plu- ribus aquis elota & exiccata, atq; deinde cum lacte di- luta, aut collirium Aſter inſcriptum, aut quod Gyna- rium appellatur: aut paſtillus ex phylſalide, aut pan- chreſtus, à commoditate dictus, qui ſomnum inducit. Quum uero repurgata fuerint ulcera, adiuuare opor- tet quo ad cicatricem perducantur, atq; id per inſeſ- ſus adſtringentes & eiufdem facultatis epithemata. Emplaſtrum igitur ex ouis commodè ſuperponitur, & ex hordeo uſto, & ex cadmia, tripla eorum parte cum cerato myrteo, aut roſaceo contemperata. Si ue- ro magis fluxione affectio inſeſtetur, poſt repurga- tionem ulcerum, emplaſtro ex ſalicibus, aut iceſſi, aut ex lolio utendum eſt, donec in totum ad cicatricem perducantur. Atqui noſſe operæ precium eſt quod in quibuſdam ob ſolidam cicatricem inductam, ſeminis meatuſ excæcantur, & uis generandi perditur: ita ut appetentiam quidem habeant ad coeundum, nihil au- tem in totum ſeminis emittant, atq; hæc affectio peni- tus incurabilis exiſtit. Cæterum ſi ad multum tempus exulceratio duret, quem ad modum in plerisque fieri conſuevit, tunc ſane & exacerbationes & interualla ſiue remiſſiones ægros apprehendunt, quare in exa- cerbationibus quidem cataplaſmata, & fomenta & irrigamenta leniendi uim habentia adhibeantur, reſ-

miſſionis uero tempore ductu ad deſtruendum ma- ius apto utendum eſt. Peſten igitur iuxta membra- næ peritonæi appellatæ, locum per malagmatum ad hanc rem deſtinatorum impoſitionem rubefiat: ſunt autem huius facultatis, id quod ex lauri baccis con- ſtat, & epithema uiride appellatum, & ſimilia, maxi- me uero quæ ad calculoſos renes ſunt præſcripta, quin & ſinapiſmo utendum, & diætæ uiribus reparan- diſ apta eſt conſtituenda. Quod ſi non manſueſcant, & diutius durent affectionis diſpoſitiones, cruſtaſ circa peſtinem & peritonæum membranam inſligere oportet, aut per pharmaca, aut per ferrum, ſinere q; ut per multum tempus ulcera ſe per effuſionem repur- gent. Neq; uero inepte pharmaca doloreſ leuantia in potu exhibueris, ſi uehementes inſent doloreſ. Et ſane quidam iam papaueris ſuccum erui magnitudi- ne cum croco & myrrha lacte diſſolutis in podicem indiderūt, aut cerato ex adipe anſerino apparato per mixtum & lana exceptum eodem modo intraſerūt, ſciuntq; eos non uulgarem incommoditatem inde cõ- ſequutos. Aſſumantur etiam quæ per os exhibentur, ſiquidem urgeat urinæ emittendæ difficultas: ueluti eſt papaueris albi toſti ſemen, quod drachmæ pōdeſ re tritum in tres cyathos decocti ſloris iunci odorati, aut calami indici, aut radicis dulcis inſpergitur & ex- hibetur: hiſ fortiora ſunt meon, phu, acorū, daucus. Plurimum aut exulcerationis doloreſ mitigat hoc: ſemē cucumeris granorū triginta, nuceſ pineaſ duoſ decim, amygdalaſ amaraſ decorticataſ quinq; croci quantum ad colorandum ſatiſ eſt, quotidie ieiuniſ ac- cipiat cum lacte recens mulcto, aut paſſo protropo, aut uino, aut ſapa, quod ſi leniſ reddere ueliſ, pro nu- cibꝯ pineiſ maluaſ ſemen pari modo recte coniece- riſ. minore item moleſtia ab ægro præcedet urina, ſi tragacanthuſ prædictiſ commiſceatur. Probe autem exulcerationem iuuant uerbenacæ rectæ folia cum

S E R M O

passo potata, in duobus cyathis dissoluta, quo facile potu accipi possint. Ad urinæ difficultatē quidem & ad ipsam exulcerationē pariter conueniūt. papaueris albi semen, amyli, myrti bacca nigra, singulorum drachmæ iiii. crocei oui allati dimidiū: unito & drac. i. ex passo dato. Quod si mulum pus efferatur, ferulæ uis drach. i. ex passo diluto exhibita, ipsum repurgat. Deinde autem singulis diebus cucumeris semeni decortatum, & crocum, obolorum ii. pondere, & nuces pineas pityidas appellatas desquamatas v. & anisi obolos iii. simul trita cum uino mulso ex calida aqua temperato, exhibeto. Cyphi item & cyphoides ad hepatis ulcerationes præscripta, in paucis adeo diebus uesticæ ulcera persanare possunt. Ego autē, inquit Archigenes, ad uetera ulcera hoc usus sum, neq; opus fuit mihi pharmaco magis uariiegato. Trixaginis, chamæpityos, cuiusque drach. xxi. asari drac. vii. piperis albi drachm. vii. cinamomi drach. unam quam tenuissime terito, & unita simul reponito. Ego, inquit, ex eo cochlearia ii. cum passo diluto præbeo. Quum uero morsus contingit ulcerosus, amyli cochleariis duobus, & seminis cucumeris granis xv. adiectis, quod uolui sum assequutus. Suffecerint quidem igitur uolentibus bona methodo remediis uti, hæc à Rufo & Archigene præscripta pharmaca. Apponam tamen & alia consimilia itidem à ueteribus tradita. sint autem præscripta eorum quæ describentur quod ad usum pertinet exempla. Andromachi, ad ulcera renum & uesticæ. Seminis lini, seminis papaueris albi, seminis cucumeris repurgati, tragacanthi singulorum drach. ii. amyli drach. iiii. cum aqua conterito, & in pastillos nucis ponticæ magnitudine redigito: ex eisq; drac. i. cum passo diluto dato. Asclepiades autem & Eras hoc modo apparant ad asistendos duos morsus, & sanguinis ex uesticæ eruptiones. Seminis lini torrefacti, seminis cucumeris repurgati, se-

V N D E C I M V S 622

minis papaueris albi, tragacanthi, cuiusq; drachm. vi. passi quantum satis est, apparato, & ponticæ nucis magnitudine cum passi diluti cyathis ii. præbeto. Ad sanguinis eruptiones, cum aqua dato. Orisabasi, ad uesticæ ulcera. Profunt & his quidem quæ ad renes affectos sunt descripta, proprie autem in potu acceptis, portulacæ succus cum passo, graminis decoctum, lac, uinum dulce, cupressi coma cum myrrha, erui magnitudine. Ad uesticæ dolores. Seminis lini cochlearium i. ex passo, sesamū, seminis hormini drac. i. oxyschæni semen, loti arboris bacca, seminis papaueris drac. i. cum aqua mulsa, floris cotoneorum decoctum. Eiusdem, ad renum & uesticæ exulcerationē.

Nucum pinearum heminam italicam, physalidas numero x. nuces iuglandes octo, alii x. habent. croci drachmas octo, seminis rumicis drachm. viii. opii drachm. iiii. seminis cucumeris decorticati drachm. iiii. seminis apii drachm. iiii. mellis costi quantum satis est. & atur obolorum iii. pondere. Aliud, Andromachi, ad uesticam exulceratam & urinæ emittendæ difficultatem. Nuces pineas xxx. amygdalas præmundatas uistas viii. carnes palmarum xxxv. tragacanthi drachmas quatuor, succi radice dulcis drachmas duas, croci obolum unum, myrrhæ tantundem. Excipe passo, ac utere ut dictum est. Aliud, ad uesticæ ulcera & inflammationes. Nuces pineas xx. seminis cucumeris grana xx. amyli obolos iii. spicæ nardi drach. i. seminis apii drach. ii. spica & apium in sextario aquæ uno coquantur, deinde ad decoctum prædicta miscentur. dantur cyathi ii. ad uehementes morsus calefacti. Aliud. Amyli drach. viii. baccarum myrti nigrarum maturarum carunculæ drac. viii. seminis papaueris drach. xvi. passi protropi quantum satis est, apparato. & nucis ponticæ magnitudine ex passo dato. Pastillus ex physalidibus, ut tradit Eras. ualet ad renum & uesticæ affectiones, etiam si pus

S E R M O

aut sanguis, aut corpuscula mucosa, aut fibris similia, aut crassa, per urinam exeant. Facit & ad scabiolas affectiones, & stillicidium urinæ, & ulcerationes ægreciatricem recipientes: idem & bibitur & in uescam iniicitur. Granorū herbæ physalidis numero xxv. sunt aut halicacabo similia, paulo tamē maiora: amygdalarum thasiarū decorticatorum, croci, nucū pinearum tostorum, seminis rumicis hortensis desquamati, singul. drach. iiii. seminis cicutæ, opii, seminis foeniculi cuiusq; drac. iiii. seminis hyoscyami albi, seminis apii, cuiusq; drac. vi. seminis cucumeris sativi desquamati drac. xii. Excipe passō, & drach. i. præbe febre carentibus, cū passi diluti cyathis iiii. febricitantibus cum aqua. Cæteri si uehementes fuerint dolores etiam ante somnum præbe. Per catheterem item iniice. Vtere autem ut efficacissimo. Quidam etiam nucis ponticæ tostæ drach. iiii. addunt. Aliud, ad omnem renū & uescæ exulcerationem, omnemq; emittendi urinam difficultatem, & calculi affectionem. Portulacam exuccato, succumq; resiccato, & in pastillos redigito, drachmamq; i. cū aqua calida potandam præbeto.

Pastillus ex tragematis siue bellariis, ad renū & uescæ exulcerationes. Vuarum passerum albarum mundatarum bessum, nucum pinearū sextantem, seminis cucumeris decorticati, baccarum myrti exacinatorum, amygdalarum amararum delibratarum, aut dulcium, amyli, palmarum pinguium, seminis apii, singulorum sextantem, seminis papaueris albi drac. iiii. tragacanthi, croci, radice dulcis, cuiusq; drac. iiii. myrrhæ drach. ii. Redige in pastillos cum cretico passō. Exhibe drach. i. cum passi cyathis ii. Aliud, experimento constans, Olympii sophistæ, ad exulceratam uescam. Rheipontici drac. iiii. seminis cucumeris decorticati drac. iiii. seminis hyoscyami drach. ii. seminis maluæ drach. v. nucum pinearum tostorum drac. vi. seminis apii drach. i. amygdalas amaras delibratas

V N D E C I M V S 623

lxx. cum sapa subige, & ponticæ nucis magnitudine præbe, cum passi diluti cyathis tribus. Aesclepiadæ pharmacum accommodatum, ex cuius usu multos renū affectione apprehensos in totum liberatos sci mus. Oportet autem ad multos dies pharmaco hoc uti. Sanat etiam uescæ affectiōes: datur & calculosis, remedio est & colicis. Habet autem hoc modo. Nucum ponticarum repurgatarum, amygdalarum amararum mundatarum, seminis cucumeris depurati, seminis caroi, sing. drach. iiii. seminis papaueris albi, aut si non adsit, cicutæ drac. vi. croci, seminis maluæ, opii, cuiusq; drac. vi. seminis hyoscyami albi drac. xii. seminis apii drac. xii. excipe melle cocto & informa pastillos, datoq; obolos iiii. cum aquæ mulsæ cyathis tribus. Aliud, ad exulcerationes renū & uescæ. Damasonii drachmas duas, palmarum dra. x. nucum pinearum drach. viii. seminis cucumeris drac. iiii. anisi drach. ii. amygdalarum amararum drachmas ii. croci drachmam unam, dato obolos vii. ieiunis cum passō diluto. Quod si damasonium non adsit, eryngiū conieci. Vtere etiam Xenophili antidoto ad calculosos capite xiii. præscripta, & similibus quæ ad exulceratam uescam itemq; renes ualent, unā cum hoc quod arenulæ minguntur.

Diæta ex libris Archigenis. Cap. XXX.

Vitet æger omnem delassationem, & longiorem ac efferuentem gestationem, maxime uero quæ sit in equo, uigiliisq; & omnem uehementem concitationem, & econuerso perpetuum ocium, & balneorum assiduitatem: amplius autem & cruditates, & supra quam conuenit repletiones, & ne quid crudum in cibo accipiat, & ne quod ægre concoquitur, aut facile corrumpitur, aut inflationes parit, sumat: maxime tamen uitet quæ facile acescunt, & quæ crassi humoris sunt, quæ urinam cient, quæ ægre secernuntur, quæ diuiculter inferne excernuntur, & quæ amplius uen-

S E R M O

trem perturbant, item omnia acra & fetuenta, & que accepta amplius adstringunt, & magis resiccant, & non nutriunt, & quæ stomacho inimica sunt, & quæ cunctis bilem aut pituitam præcipue gignere possunt, quare & multus potus, & meracior potus, ac ieiunus potus, omnes incommodi existunt, & uice uersa longa sitis, & inedia, & eduliorum uarietates, & superflua condimenta. omne item nidorolum & graueolens & putridum & crudum præsertim olus incommodum. Hæc enim omnia tum renum tum uesicæ ulceribus inimica sunt, atqui si quando appetitui gratificari uelimus, lactucæ cauliculos, aut ferin, cruda & cocta minore offensione sumere possunt. A placentis uero & aliis pinguibus abstinere oportet, & à plerisque bellariis. Vna passa enim non incommoda est, & nuces pineæ recentes duabus aquis maceratae, & amygdalæ uirides quidem, maturæ tamen & probe mundatæ, sicæ uero non uetustæ, sed pharmaceuticæ & decorticatæ, licet & pistacium sumere, melius quidem uiride, aut si id non adsit, madefactum, minime uero uetustum. Thebaica autem palma caryotus qui os non habet, siue id à natura, siue arte ei cõtigat, acerbior est, & stomachi & renum & uesicæ debilitati conuenit. Cæterum genera quidem reliquorum tandem describatur: speciatim autem panis sit recens clibanis decenter apparatus. & x uolucris montanæ & teneram carnem habentes & non antiquæ. Ex pedestribus conuenientiores sunt hærdorū extremitates. Ex aquatilibus ad renū & uesicæ ulcera magis congruit, apua marina minima assidue comesta, nō inepti sunt etiam aselli parui, & qui gobii appellantur: extergunt item ulcera gammarus locusta, & aliquanulū etiam squilla, cancer autem fluuiialis uelut remedium præbeatur, & herinacius recens familiariter permittatur: ex conchis uero & peloridibus parum quiddam uarietatis gratia detur. Pro liquamine autem intinctu

V N D E C I M V S

624

ac uoluptatis gratia acetum modicum, & quàm minimum gari albi & boni concedendū. Parce autem utendū est pipere & laseris succo, nasturtioq, & sinapi, ab eruca uero in totū abstinendum, nā & uenerem excitat: coitus autem omnibus renum & uesicæ affectibus insensissimus est, & maxime senibus ac natura imbecillioribus. Omnia porro quæ in cibo sumuntur, mediocri multitudinis sint, etiam si utilia esse ferantur. Aqua pluuia non corrupta omnino melior est: ex aliis uero quæ nullam omnino gustanti qualitatē exhibet, exquiratur. A frigida potu in totum abstinendum: frigidum enim ulceribus inimicum. Balinei uero rarus sit usus: quo uero aliquando appetentiæ gratificemur, & lassitudinem refoueamus, permittatur. Cæterum naturales aquas experiri non inutile fuerit: aluminosas uidelicet, sulphurentas, & consimiles, quales sunt albulæ, & lactei temperamenti atque teporis. Frigida etiam lauare ac irritare commodissimum est: supra naturam enim ulcerationes ægræ sanabiles, tum externas tum internas destruit. De albularum aquarum potu. Conferent itaq, aquæ albulæ si adsint, & consimiles post matutinam deambulationem, trium heminarum mensura prima die potata, deinde usque ad quinque & sex heminas perueniendum. Ad hoc enim quod intestinum eluunt, aer etiam ipsarum fuliginosus uesicam ad doloris sensum percipiendum hebetat, & humoribus segregatis puriorem ac lucidiorem sanguinis uaporem reddit. quin & ipsæ aquæ ulcera utiliter repurgant, & cū uoluptate infra subeunt, atque adeo nihil ægro sanando efficacius deprehendere possis: hora autem calidior ad eas accipiendas apta est. Quod si non adsit huiusmodi aquarum qualitas, adsint autem aliæ nullam gustui qualitatem exhibentes, sed late se ad gustum diffundentes, hæ ipsæ reliquis meliores sunt censenda, & proximo ab eis loco bituminosæ. Nitrosæ

S E R M O

rum etiam si adsint & salutarum experimentum sumere prodest: maiorem enim quam credi potest sapere ex his succedentem uidi effectum. Intercapedine autem & distantia à balneo facta, aridarum reni comestio primum utilis est, nisi sitis simul adsit: tunc enim aqua calida modica sitis extinguenda est, aut aliquo uino dulciore. Adsit autem & cœnanthites & myrtites uinum: nam ea post balnea & exercitia utiliter ad ulcera delabuntur.

De uesicæ fluxione, & his quæ capillorum forma exeunt cū urina. Archigenis. Ca. XXXI.

Fit aliquando & fluxio circa uesicam, ut aliquando quidē mucosa, & foliis ac lamis similia, iteniq; crassa excemantur, & aut crebro, aut post temporis moram lotia reddantur: aliquando autem aquosa & tenuia. Nouimus autem quosdam etiam pilos per lotium eiecisse, modo inuicem perplexos, modo simplices, & aliquando ualde longos aliquando breues, atque eos omnes à fluxione productos. Hæc sanè Archigenes. Galenus autem de hoc ita inquit: Capillis similia etiam Hippocrates cum urina prodiisse uidit, & nos sanè uidimus quandoq; palmi longitudine, quandoq; etiam longiora aut breuiora: ex colore autem & colore page persuasus sum, ex crasso & uiscoso humore calesfacto & resiccato in uenis eos coactos esse: quare quum primum uidissem, per urinam cientes pharmacata medelam futuram speraui, atque ita fere omnibus contigit. Cæterum quibus hæc affectio accidit, nulla renalis mali accessione, neque antea neq; postea sunt uexati, postquam uidelicet per urinam ducentia pharmacata sunt curati. Archigenes autem ad hæc, inquit, fluxiones ex locis remouere oportet, uniuersiq; corporis habitum, maxime uero circa renes & uesicæ locos uendicare atq; corroborare.

De priapismo & satyriasi: Galeni. Cap. XXXII. Priapismus, tentigo est membri pudendi, & auditio in longum

V N D E C I M V S

625

In longum & spissum citra rei ueneræ appetentiam, ex caliditate quadam acq; insuita cum inflammatio ne quadam & dolore locorum consistens. Appellationem autem accepit priapismus à Priapo uidelicet Satyro: tale enim à natura habentem pudendum homines fingunt & pingunt. Fit autem affectio aut ob dilatata uenarum ac arteriarum in pudendo ora, aut flatu uaporofo iuxta antrosum neruum, ipsi inquit pudendum, oborto. Mihi autem, inquit Galenus, propter utrumq; fieri uidetur, sapius tamen ad dilatata uenarum ora consequi. Aliquando autem propter abstinentiam à rebus ueneris: quidam hac affectione apprehenduntur, atq; hoc ipsum eis qui multo semine abundant, simulq; præter consuetudinem se abstinent, euenit, quum non per frequēs & multum exercitium sanguinis abundantiam discusserint, maxime uero hoc illis contingit qui rebus quidem ueneris opus habent, in imaginationem autem ipsarum perueniunt per uisiones quæ ipsos in rerum uenerarum recitationem impellere possunt. Cæterū dolores eis contingunt, quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris distenduntur: inflatum enim & distentum pudendum conuulsioni modo afficitur, & ex præcipiti hoc modo affecti pereunt, nisi confestim eis auxilium feratur. quum uero moriuntur uentre inflantur, & frigida exudant, id quod & eis euenit qui aliis conuulsioni modis perimuntur. Propter dolores igitur & inflammationes uenam secare statim à principio conuenit ab affectione prehenso, & in inedia adseruare usq; ad dies tres, irrigareq; pectinem & coxendices una cum pudendo ex lanis succidis uino & oleo imbutis: sit item premere, & aluum obturatam euacuare non acri nimium clysteri, ne inflammationes exacerbentur. Cibum autem exhibere frumentaceū pau cum atq; omnino nihil inflantem, & in aqua potu continere. Quod si diutius duret affectio etiam cucurbitæ

A E T.

kkkk

in Dins
 tum scarificatione attingendæ sunt: & si amplius sanguinis multitudo adiacere uideatur, hirundines adhibendæ in ipsum locum: cataplasmata uero imponenda sunt ex cruda ordeacea farina. Optimum etiã fuerit aluum submollire per betæ & maluæ decoctum paucis mercurialis succo admixto. Concharum item decoctum in potu exhibendum: ab efficacioribus autem purgantibus pharmacis in totum abstinendum. Cauenda etiam quæ urinæ ciendæ facultatem habent. Utendum autem cibis frumentacei generis qui leniter attenuare ualent, citra manifestam calefactionem. Lumbi uero quæ euidenter refrigerant imponenda, uelut est solanum, portulaca, hyoscyamus, & semperuiuum. Necessario etiam coles & intercapedo inter anum & pudendum ex aliquo leniter refrigerante illinitur, uelut est argenti spuma, cimolia, & cerula, si aceto, aut posca, aut aqua sint diluta. Optime autem facit in ipsis ceratum ex rosaceo optimo apparatus, & frigida aqua sæpe elutum, si tum pudendis, tum lumbis imponatur. Porro in latus decumbere ipsos ex re est, & subternere ea quæ ad seminis profluuii diuturnitatem in potu amplius præbere quæ ad illos describuntur. A spectaculis uero & narrationibus, ac commemoratione eorum quæ aduenerim excitare queant, penitus sunt arcendi.

De seminis profluuiio: Galeni. Cap. XXXIII.

Profluuium seminis excretio est eius præter uoluntatem, citra pudendi tentiginem. Nomen autem habet ex eo quod inuitis producit semen. Fit autem affectio ipsa ob retentiue in uasis seminariis facultatis imbecillitatem. Quem ad modum enim in his qui secundum naturam integris uiribus præstant, ea quæ in nutrimentum cedunt retinentur, & excrementa excernuntur: sic in his qui præter naturam habent, recrementa aliquando ob expulsiuæ facultatis infirmitatem retinentur, & ob retentiuæ debilitatem excernuntur, aut etiam ob ali-

quam aliam affectionem, quæ seminariis uasorum partes eodem modo quo expulsiua secundum naturam facultas mouet: ueluti in comitialibus, & aliis uio lentioribus conuulsionibus contingit, aliquando etiã in his qui ex conuulsione moriuntur, ut uidelicet semen eis excernatur. Profluuium igitur seminis uasorum seminariis affectio est, non pudendi, quæ dolorem quidem non ita ualde inferre solet, molestiam autem non uulgarem & pollutionem exhibet ob asiduum & inuitis contingentem seminis fluxum. Oboritur autem aliquando etiam ex seminariis uasorum fluxione: quandoque etiam satyriasi præcedente profluuium seminis succedit. contingit autem affectio maxime pubertatem transgressis citra decimum quartum annum, imò aliis item ætatibus. Est autem semen quod profuit aquosum, tenue, citra appetentiam coeundi, & ut plurimum quidem citra sensum, quandoque uero cum uoluptate quadam pronans. Corripitur affectus sensum uniuersum corpus ac grauescit præsertim circa lumbos. Consequitur & debilitas multa non ob multitudinem seminis profuentis, sed ob locorum proprietatem. Non solum autem uiris, sed & mulierculis hoc accidit, & in foeminis sanè ægre tollitur. Cæterum cura communis est cum ea quæ in omni fluxione adhibetur. Primum igitur in quiete, & paucis cibo, ac aquæ potu affectos adseruare oportet: deinde etiam lumbos & pubem contegere lanis uino & rosaceo, aut cœnanthis, aut melino madefactis. neque uero ineptæ sunt spongiæ posca imbutæ. Sequentibus uero diebus cataplasmatibus ex palmis, malis, acacia, hypocisthida, cœnanthe, rhoe rubro, & similibus, infusibus item adstringentibus utendum est, ex lentisci, rubi, myrti, & similibus in uino aultero siue mero siue diluto decocto. Cibis autem utendum qui ægre corrumpuntur, & difficulter permurantur, & resiccandi uim habent.

S E R M O

Dandum etiam cum potu ac cibis uiticis ac cannabis semen præsertim tostum, rutæ item semen ac folia, las-
tuccæ semen, & cauliculi, ac nymphææ radix. In potu
uero quotidie pro communi aqua, aqua in qua ferru
sæpe extinctum est præbeatur. Quidam uero corticem
radicis halicacabi ex aqua eis bibendum præbuerunt,
neq; ineptum fuerit huius aliquando periculum face-
re. Antidotus etiam hæc magnæ celebritatis, tum ad
hoc modo semen profundentes, tum ad assidua in
somnia profuua, commode exhibetur. Seminis sali-
cis drach. vii. calaminthæ drac. vi. seminis uiticis albæ
drach. v. rutæ drach. iiii. seminis cicutæ drach. ii. cum
aqua in pastillos digerito, & ex eis ad ponticæ nucis
magnitudinem cum poscæ cyathis tribus præbeto.
Omne uero acrium rerum esum, & multi uini potu,
& olerum exhibitionem uitare oportet: diætam uero
uniuersam rescicatoriam & adstringentem constitui-
re. Post prima autem mox tempora ad unctiones &
exercitatricem diætam transeundum, per quam totu
corpus & præsertim affecta ad sanitatem perducatur,
& plurimo quidem tempore circa unctiones immo-
randum: paucies uero lauandum, si aut lassitudinis aut
cruditati mederi uelimus. Bonum fuerit etiam, si nihil
prohibuerit, ad frigidæ lauationis defugere. quæ om-
nem morbum ex fluxione obortum depellere consue-
uit, maxime si medicamentaria qualitate aqua prædis-
ta sit, uelut sunt in albulis aquæ, quæ etiam in potu ac-
ceptæ eis summe profunt. sunt autem sapore subas-
so, & tactu lactei teporis. Conuenit item per interualla
quædam, illitionibus & epithematis & malagmatis
uti, quæ rubefacere & emollire possint, atq; ea quæ in
profundo hærent ad superficiem transferre. Decubitus
porro frequenter in latus fiat, calaminthæ foliis,
& rutæ ac uiticis substratis. Epithema autem in eis uilu
uenit hocce: Capillum ueneris multum, contundi-
to & terito cum aceto, aut apii succo, aut seridis, aut

V N D E C I M V S 627

psyllii, eoq; cochlearum carnes coctas excipito, & si
mul in linteolu infarta coxendicibus imposito. Ven-
dum uero & præscripto ad priapissimum cerato, & his
quæ paulo mox ad seminis in somno profuua dis-
centur. Omnem autem de rebus ueneris cogitatio-
nem excludere oportet.

De seminis in somnis profuuo, Philo-
lagrii. Cap. XXXIII.

Semen in somnis profundere dicuntur, quicunque
dormiunt naturæ genitale semen emittunt: quod
ipsum eis ut plurimum ob uitiatum humoris materiam,
aut materię multitudinem, aut ob partium seminalium
robur contingit. Iam uero quidam & ob animi mo-
stitiam, aut inedia, per somnos præter consuetudi-
nem semen excreuerunt: atque id materię acrimonia
irritati, non ob partium seminalium robur pertulerunt.
Huiusmodi sane qui uidelicet animo molesti fuerunt,
aut inedia diutius pertulerunt, in totum fere nulla
imaginatione præcedente, citra sensum etiam, in som-
nis profuit semen. Reliquis autem non solum cum
pudendi intensione, sed etiam cum quadam propo-
sita imaginatione, quæ in somnis occurrit, inordinate
semen profunditur. Cæterum pessimus corporis ha-
bitus hic est, quum semen multum & calidum aliqui
generant, quod eos ad excretionem urget, atq; post-
quam per coitum eiecerint, exolutione oris uetris pa-
tiuntur, & toto corpore exoluuntur, debilesq; sunt
& sicci, & tenues, & pallidi, oculos etia cautos habent
hoc modo affecti. Quod si a coitu ueneris abstineat
propterea quod ita afficiantur, capite diseruciantur
itemq; stomacho, & astu fastidioq; anguntur, nihilq;
magnopere ex continentia iuuantur: contingit enim
eis per somnu semen profundentibus consimilia per-
peti offendicula qualia coeundo perpesi fuissent.
Quidam uero ipsorum mordax, & calidum semen
percipiunt in excernendo, ueluti ipsi consentitur. His

S E R M O

igitur, inquit Galenus, consulere oportet, quo à cibis semen gignētibz abstineant: accipiant autem non solum cibos, sed & pharmaca quæ semen extinguant: ueluti est uiticis semen tostum & perfrictū: folia item & flores uenerē cohibere creduntur, nō comesta tantum, sed & in potu sumpta & substrata. Lentū uero decoctum etiam mēbri tentiginem remittere ac sedare aiunt. Portulaca comesta, & lactuca semen potatū, & nymphae radix & semen in cibo accepta, semen refrigerando extinguunt: Ruta uero comesta calore suo semen coagulat & corrumpit. Calaminthem autem assidue edentes generandi potētia priuari dicuntur, id quod similiter & uiolæ albæ semen, & hederæ acumina nigra tria faciunt. Cæterum aqua fabrorū ferrariorum in qua ferrum sæpe extinctum est, assidue potata, citra molestiam imminuit semen. Horum autem omnium sylua uniuersa in secundo huius tractationis præscripta est Sermone. Compositis porro ad ipsos utor, tum his quæ ad seminis profuuium sunt præscripta, tum hoc ipso. Animii grana vi. foeniculi tantundem, foliorum rutæ parum quiddam cū caricis pinguibz tribus, per mensem semel edito, aut quotiescunq; uelis. Atqui assiduum eorum quæ uehementer refrigerant usum, tum in his quæ per os exhibentur, tum in eis quæ forinsecus apponuntur, uitare oportet: ueluti sunt ea quæ ex papauere & mandragora apparantur unguenta. Illitiones autem à balneo adhibeatur ex mediocriter refrigerantibus. Sunt autem hæc: oleum ex crudis oliuis expressum quod omphacinum appellatur: rosaceum maxime quod ex omphacino est apparatus, & melinum. Componenda autem sunt aliquando unguenta compage crassiora, ne uidelicet facile defluant. Compositio uero ipsorum est ex cera, & succo aliquo adstringente aut refrigerante commissis, hoc modo. Cera parte unam cum quadruplici oleo liquefacito, deinde

V N D E C I M V S 618

in mortario cū manibus sufficienter emollito, & paulatim ex succo refrigerante quantum expedit infillato, unito, ac utitor. Succus uero ad hanc rem apti sunt, succus semperuiui, solani, umbilici ueneris, piylli & sanguinaria, tribuli, perdicii, nymphae & portulacæ: uerum hæc succum non emittit, nisi ad eam contrusam in pila, aliquis alius tenuis succus affundatur, uix præsertim immaturæ, & rosarum, qui sane in ætate facile parabiles sunt. Alii uero multi etiam aliis temporibus haberi possunt, ueluti lactucæ, seridis, stratiotæq; & lentium quæ in aquis nascuntur: semen lini etiam in aqua coctum, succum moderate refrigerantem reddit: rhamni item foliorum succus, & quæ his similes existunt. Optimum etiam censetur laminam plumbeam lumbis supponere, tum eorum qui in somno, tum qui alias semen profundunt: multum enim refrigerare consuevit. In his uero qui plumbi duritiem ferre non possunt, consulere oportet, ut ex prædictis herbis quædam arefactæ subservantur, quibus etiam uiticis folia & modica ruta ac calamithæ commisceantur, maxime uero ipsæ rosæ. Rosæ sunt enim hæc citra renum lationem. uehementes namq; refrigerationes eorum quæ lumbis subduntur, renes iniuria afficiunt. Ipsum etiam tiratum pellicum sit & non ualde molle. Decubitus porro ut plurimum in latus fiat, uitata forma decubitus si pignora, ne lumborum arteria inde supercalhant. Atque hæc quidem communis est omnium quibus semen in somnis profluit cura. Cæterum eos qui prædictum uitiosum corporis habitum & constitutionem habent, de illis dico, quibus ex coitus usu stomachus iniuria afficitur: illos, inquam, obseruare oportet quando maxime seminis multitudo, quæ excretionem expetat, congregata appareat: & tunc sane in die quadam moderato ac boni succi cibo usi, a cœna quum ad somnum uertuntur, coitu utantur: sequenti uero die

S E R M O

quum sufficienter dormierint, & a somno surrexerint, linteolo corpus perfrient, donec cutis quendam atrahat ruborem: deindeq; olei confricatione, & intritu moderate utantur, & aliquantulo temporis spacio interiecto, panem bene fermentatum, clibabitem, purum, modicum ex uino diluto accipiant. atq; hoc modo ad consueta munia obeunda perueniant. Eo uero tempore quod inter olei intritum & panis exhibitio ne intercedit, si locus adsit in uicinia aptus, in eo paulisper deambulent: si uero hyemis tempus instet, melius fuerit tandiu intus deambulare. Abstineant autem a spectaculis & lectionibus quæ uenereæ rei usum in memoriâ reuocare possunt. Et quotidie sanè hoc modo affecti exerceantur his exercitiorum generibus, quæ per supernas partes fiunt. At uero corroborationem stomachi ex esu panis comunem designamus in omni homine, cui bilis efferuescit, & qui stomachum exolutum habet. Quare & hi circa horam tertiâ diei modicum panem ex uino cum calida aqua diluto madefactum accipiant, atq; ita ad consuetas operas prodeant. De his qui re uenerea uti non possunt. Ca. XXXV.

Qui re uenerea uti cupiunt, ignaua autem & impotentia membra habent, infernas corporis partes exerceant, inguinaq; & femora his confricent, pipere uisdelicet, nitro, & euphorbio cum oleo, unguentisq; ex huiusmodi rerum ammixtione apparatis: exemplum aut componendi paulo post dicemus, Dormiant in mollibus lectis, legantq; quæ ad coitum cohortantur, lectionibus item ac spectaculis eiusmodi assideant. Cæterum edulia & pharmaca ipsis conteniunt calefacientia & infantia, ueluti sunt, cicer, fabæ, halica, porri, bulbi, pastinacæ radix & semen moderate, nuxes pineæ, ari radix cocta, colocasii radix cocta, itemq; dracunculi, urticæ semen, rapi semen, erucæ tum folia tum semen, maxime agrestis, costus & piper cum uino multo, satyrium, sesamum, horminum, amygdalæ mode-

V N D E C I M V S

629

rate, anisum, polypodes & concharum genera omnia: perdicis item oua ad coitum excitant, & testiculus gilli. Seminis uero multitudinem augent omnia bono succo prædita: testes uulpis sicci triti cochlearii mensura potati innocuam & minime uanam membri tentiginem faciunt: partes etiam renes scinci amplectentes ad tentiginem pudendorum excitandam bibuntur. Orchis, herba est quæ testiculi appellationem habet, eius maior bulbus cum lacte potatus tentiginem ciēt: minor uero cum aqua potatus, tentiginem remittit. Compositum tentiginem ciens, & faciens ad languorem membrorum, ac resolutionem. Sinapis, radice panacis, seminis erucæ cuiusq; drach. viii. seminis cardamomi drach. iiii. piperis grana xx. redigito in pastillos cum erucæ succo, & dato drach. i. ieiunis cum uino ueteri adstringente. Aliud. Seminis hederæ nigre, floris chamæmeli, seminis oxychœni, cuiusq; drach. iiii. seminis erucæ, piperis albi, sinapis, cuiusque drach. i. pyretri drach. iiii. excipe melle, & ad strigmentorum pissetudine redige, præbe a balneo nuctis ponticæ magnitudine. Aliud. Pudendum cerui aridum urito, & drachmam unam cum uino meraciore præbe. Experimento constat. Aliud, quo & ego utor. Seminis hormini, sesami, piperis, seminis erucæ, sinapis, nucum pinearum, caudæ scinci, satyrii, floris iunci odorati, styracis, seminis porri, uuar, passæ, singulorum æquales partes, melis quantum satis est: præbe drach. i. Aliud, quo etiam ipse utor. Salis communis torrefacti sesquialterarium Italicum, hoc est, uncias. xxxvi. seminis hormini scrupulos duodecim, spicæ nardi unciam unam, salis scinci unciam unam caudæ scinci drachmas quatuor, ammii scrupulos duodecim, satyrii sextantem, piperis unciam unam, seminis cardamomi unciam unam, seminis foeniculi unciam unam, myrrhæ unciam unam, seminis erucæ drachmas sex, seminis uerbenacæ supinæ aridi drachmas

S E R M O

tres, seminis sanguinarie sicci drach.ii. nucum pinearum unciam unam, phylisulidum drachm.iiii. seminis hyperici drach.iiii. contundito, cribrato, & ad uestperam cochlearium quomodocumque uelis exhibeto.

Aliud uehementer emicax. Myrrha, piperis, spicæ nardi, tragacanthi, cuiusque drachmam unam, thuris sesquidrachmam, croci drachmam unam, styracis, galbani, duci, seminis hormini, cuiusque drachm.ii. canchryos, seminis foeniculi, seminis lini, seminis urticæ, elelis, cumini, Aethiopici, anisi, seminis erucæ, cuiusque drachmas sex, erui albi tosti drach.vi. seminis apii drachmas tres, sesami non loti drachm.x. amygdalas amaras delibratas quindecim, amygdalas dulces triginta, nuces pineas centum, bulbos crudos magnos sex, mellis quantum sufficit, ut ad cerati crassitatem redigatur. præbe drachmam unam, ante coenam, cum uino mulso maxime, aut uino aultero. Facit ad tentiginem, & superabundantem rei ueneræ usum ciendum, in senibus præsertim & debilitatis. Facit & ad liberorum, procreationem. Unguentum efficacissimum. Olei uetustissimi libram unam, erucas in thymallis repertas nonaginta sex: erucas in æstate dum in uigore est herba accipe, & in oleum coniectas ad solcm per dies septem expone, & postea oleo utere: ani & pudendi intercapedine, itemque lumbis ex eo confricatis. Idem etiam pinus erucæ faciunt, & tentiginem uehementer ciunt. Oribasii satyrica. Zingiberis, radicis satyrii superioris, cuiusque drachm. viii. caudæ scinci, mei, asari, petroselini, cardamomi, seselidis, cuiusque drach.iiii. seminis erucæ drach.iii. cinamomi drach.iii. hormini piperis, seminis urticæ, cuiusque drach.ii. floris iunci odorati drach.i. spicæ nardi drach.i. sanguinis hircini sicci cochlearium plenum, datur drachma i. cum uino, in becillioribus uero cum lacte. Oribasii ad pudendi langorem ac resolutionem, præsertim senum. Seminis erucæ drach.ii. cuius

V N D E C I M V S 630

mini unc.i. portulacæ unc.i. excipe melle, & mane ac uestperi cochlearium præbe. Porro ad coitum cōcitatur passer troglodytes appellatus, in cibo acceptus. Verum his, qui frequentius & supra quam conuenit inde coeunt, urinam capræ bibendam præbe. Oribasii, tentiginem ciens. Piperis, petroselini, nucum pinearum, scobis pudendi ceruini aridi, terebinthinæ, æquales omnium partes melle excipe, & cum uino bibendas præbe. Aliud, Oribasii. Stellionemustum quam tenuissime conterito, deinde olei affundito, atque ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito: ubi uero à coitu cessare uelis digitum ipsum abluito. Aliud eiusdem. Leporis coagulum, aut leonis adipem pudendo illinito: deinde tria piperis genera cum tragacanthi succo testiculis intercapedini inter anum & pudendum, ac lumbis oblinito. Ex Rufi libris unguentum efficax tentiginem ciens. Myrrha drachmam unam, sulphuris uiui drachmam unam, cnici interioris drachmam unam, pyretri obolos duos, melanthii drach.ii. piperis grana xxx. grana cnidia depurata uiginti, contundito, & cum drachma una succi scillæ terito, ceræque unciam unam, cum olei cicini besse colliquato: mellis item quadrantem adiicito. Vtitor. Post coitum uero cum linteolo loci diligenter extergatur. quidam uero hoc unguento sedem illinunt. Porro rufus etiam hæc addit. Facile est, inquit, & hic remedium reperire, his qui uenere uti non possunt. Adolescens enim quispiam nos accessit, & se uehementer coitum appetere confessus est, uerum ubi commisceretur semen emittere non posse, sed flatus plurimos sibi per se sedem erumpere. In hoc itaque coniecturam feci, uasorum seminariorum siccitatem adesse: quod ipsum etiam adepta sanitas demonstrauit. nam postquam humida & boni succi diæta esset usus, semen emisit. Alius item adolescens domesticus minister, con-

S E R M O

fessus est se, quando cum muliere rem haberet, semen effundere non posse: quum uero dormiret, plurimum ei semen prodire. Vñ itaq; mihi est, uasa eius seminaria propter multam unã cum frigidityte humiditatem, calferi non posse: propterea quod caliditas in coeundo ad corporis superficiem diffunderetur. In somnis uero amplius calefieret, propterea quod somni interna calefaciunt, & refrigerant exteriora. Quare hunc ipsum infernas partes exercere iussit, atq; id maxime per equitationem. Castorium etiam bibendum præbui, & dietam omnem calidã & siccam constitui.

VNDECIMI SERMONIS FINIS.

INDEX CAPITVM DVODECIMI AETII SERMONIS.

DE ischiadicis siue pauco morbus duret. 9
coxendicum dolore. Cap. 1 Quæ sit incuruatorum articulorum causa. 10
De herba iberide, quæ & Quæ causa generationis cardamine appellatur, toforum in artubus. 11
eiusq; sinapismo. 2 Quæ causa sit cur inflammationes in podagricis non facile suppurantur. 12
De uisione. 3 Quomodo ex inflammationibus & consequentibus accessionibus, siue symptomatis, ad hunc genus humor cognoscatur. 13
Cura affectionis exacerbata. 4 Sanguinei humoris influxus signa. 14
Epithemata & malagmata ad ischiadicos. 5 Biliosi humoris signa. 15
De podagra & arthritide siue articularum morbo. 6 Pituitosæ fluxionis signa. 16
Caulæ uniuersales. 7
Quare in quibusdam malignus sit morbus, in aliis uero paruus. 8
Quare multo tempore aut

631
Bilis atræ influxus signa. 17 Vnguenta recalcifactoria quæ post stupefactionem uulsum adhibentur. 31
Serosarum fluxionum signa. 18
De his qui ex humorum Pharmaca & edulia eorum complexu fluore infestantur. 19
Dieta & cura podagricorum. 20 Cura eorum qui ob pituitæ influxum agrotant. 32
De olei & salis affricu in Cura eorum qui ex atræ podagricis. 21 bilis influxu agrotant. 34
Vniuersalis methodus curationis podagricorum. 22 De his qui ob tenuem & serosum influxum agrotant. 35
Cura eorum qui ex sanguinis copia agrotant. 23 De fluxionum inter se complexu. 36
Quod eleuatas & incuruas uenas ex membris fluxione infestatis, uelut in uaricibus, auferre oporteat. 24 Cura bilis ad pituitam permixtam. 38
De perustione in morbo articulari. 25 Cura humorum atræ bilis aliis permixtorum. 39
Cura in fluxibus sanguinis post sanguine euacuatum. 26 Cura durorum humorum qui post inflammationes relinquuntur. 40
Cura eorum qui neque uelut sectionem, neque purgationem sustinere possunt. 27 De tumorum crudorum & incoctilium cura. 41
De his qui ob bilis influxum agrotant. 28 Malagmata diuersa, in quibus etiam Leucii malagma est, ad articulorum distortionem destitutum. 42
Parabilia remedia ad inflammationes non ualde feruentes. 29 Cerata podagrica. 43
De stupefacientibus medicamentis. 30 Vnguenta & acopa diuersa ad podagricos, articularum dolores, ischia-

dicos, membris exolu- tiuis articulari morbo
 tos, & trementes. 44 accommodatis. 46
 Ad durities in artubus in- Antidoti podagricæ. 47
 star toforum. 45 Qui podagrici lauadi sint,
 De medicamentis purga- & quomodo. 48

AETII SERMO DVODECIMVS.

De ischiadicis siue coxendicum dolore, deq;
 podagra & articulari morbo, quem
 Græci arthritidem appellant.

DE ISCHIADIS SIUE COXEN-
 DICVM DOLORE. CAP. I.

Rchigenis. Ischiadici, hoc est
 ex coxendicum dolore affecti,
 proprie dicuntur quibus dolor
 circa iuncturam quandam uerte-
 brarum innititur. Antecedit au-
 tem & quasi auspicatur hoc ma-
 lum aliquando quidem uicino-
 rum musculorum dolor, & ma-
 xime lumborum: aliquando uero ab ipsa iunctura ini-
 tium sit affectionis. Jam uero quandoq; etiam contin-
 git ut uertebri dolore fere sublato, circa poplitem so-
 lum afflicto hæreat, aliis autem iuxta talum: quibul-
 dam uero totum crus æqualiter dolore affigitur. mul-
 tis item circa inguina dolor figitur, & tum sanè uen-
 ca ipsa molestiam transumens, urinæ difficultatem in-
 ducit: & tunc maxime totum crus à coxendicibus
 usque ad calcaneum dolorem perfert, & non solum
 si ipsum crus moueatur conuulsiones infert, uerum
 si etiam aliqua alia corporis pars agitur. Generant
 autem hanc affectionem assidue cruditates, & ini-
 modicus rei uenereæ usus: aliquando etiam deam-

DVODECIMVS 632

bulationes concitiores, & hæmorrhoides suppressæ,
 & uomendi consuetudo intermissa, & purgatio-
 nes menstruæ aut etiam aliæ familiares excretiones
 impeditæ, & exercitiorum contemptus. Communis
 quidem igitur ischiadicis podagra, & articulari mor-
 bo existit ualida alicuius humoris ubertas, quæ affe-
 ctum articularum nexum occupat: quo impleto ex-
 porrecta nervosa corpuscula tensione affriguntur, atq;
 que ex his oboritur dolor. Caterum ad affrigentis
 humoris cognitionem conferet diæta quæ præcessit,
 & anni tempus, & aeris nos ambientis status, ætasq;
 & habitus inuicem: color corporis: amplius autem &
 doloris specimen, siue feruens & pungens, siue stupi-
 dum. Initium igitur curationis fiat ab affrigentis hu-
 moris euacuatione, & siquidem humoribus ex quo
 redundarit corpus, præ omnibus uenæ sectio adus-
 matur: deinde etiam purgatio: postea uero ea quæ di-
 centur pharmaca oportune & ordinate adhibeantur:
 ita ut in manibus quidem & pedibus pharmacis suis-
 sum repellentibus utamur, circa coxendicum uero iun-
 cturam id facere uitemus, quum enim hic conexus in
 alto situs sit, sanguis ex uicinis & ambientibus uenis
 ac musculis ad ipsum impellitur: quare lenitiuis in
 principio opus est pharmacis ad coxendicum dolorem,
 atq; ea neq; omnino refrigerent, neq; fortiter calfa-
 ciant. Etenim quæ refrigerant, ad conexum materiam
 impellunt: quæ uero uehementer calefaciunt, aliam
 amplius materiam ex adiacentibus partibus adtra-
 hunt. A multitudine itaq; sanguinis coxendicum do-
 lorem obortum uenæ sectio curat, si primum cubiti
 uenam secemus: deinde etiam eam quæ iuxta talos
 est, aut poplitem. In principio enim omnium inham-
 nationum diuulsoriam uenæ sectionem facere oportet:
 ubi uero si pes tumidus, ex uena è directo lo-
 ci affecti sita sanguinem extrahemus. In affectioni-
 bus uero iam inueteratis, maxime quidem ex ipsis lo-

S E R M O

ris affectis extrahemus: aut si id fieri non possit, ex uicinis. Post sanguinis uero e cubito detractione, a talo repentina sectione auferre oportet, secunda est autem interna uena iuxta talos sita: uiriliter enim imbecillis auxiliatur. Et scio, inquit Galenus, coxendicum dolores in una die curatos per hanc ex cruribus euacuationem, maxime si non à frigidityte sint oborti, sed ex uasorum sanguinis circa coxendicem repletionem. In omni equidem coxendicum affectione, precipue tamen ea quæ humoribus ex æquo redundatibus oboritur, si quis prius quam corpus euacuet, acris phar-
 macis ad affectam particulam utatur, ægerime sanabile affectionem reddit, utpote multitudine ibidem insolubiliter condensata: supra reliqua enim inspissatur & uiscosa redditur, & ob acrium pharmacorum caliditatem & siccitatem non dissimile quippiam assationi perpetitur. Ab euacuatione igitur totius corporis, ut quæ maxima facultate ad huius affectionis curam præstet, curandi initium faciemus: & non solum à cruribus, sed & à cubito primum sanguinem extrahemus. Sunt & uomitus ischiadicis commodi, atque adhuc amplius quam per uentrem euacuationes, nimirum retrahentes humores infra repentes. Eos igitur in principio affectionis facere à cibo expedit. Inueterato uero malo etiam à pharmacorum uomitum clementium acceptione, ita ut à mediocribus incipiamus. Porro quibus iam insolubilis humorum coactio in ipso articulo à medicis per immodicum acrium pharmacorum usum facta est, his cucurbita quam maxima cum scarificatione locis affixa auxiliatur, & purgatio per infusa efficaciora. Qui igitur iam dicta præ oculis habuerint, etiam præscriptis à ueteribus medicis phar-
 macis iuxta methodum poterint uti. Itaque post uenæ in cubito sectionem, & a talo item sanguinis detractionem, aut per purgatiuum euacuationem, ubi uidelicet cet alius leniori clysteri initio excreuerit obturata, irrigare

D V O D E C I M V S

633

irrigare locos oportet, primum quidem ex oleo ruta ceo, postea uero etiam efficacior irrigatio adhibenda quæ sensim califiet, & materias ex alto ad superficiem attrahere possit, qualis est quæ ex cyprino, acetone, nitro, & canchry consistat: ita ut octo quidem cyathi olei cyprini, quatuor uero acris aceti, duo aut nitri, & unus canchryos coniiciantur, & donec ter aut quater efferueant coquantur: post uero expressus & in lanis succidis exceptus succus super affectos locos imponatur, uerum quotidie renouare hanc irrigationem oportet, & tribus uicibus hoc solum admoto profectus animi maduerfionem habeto. Multos enim, inquit Archigenes, uidi qui nullo alio presidio opus habuerunt, ego uero, inquit, post prædicta etiam simpliciore clysterem infundo, & sequenti die acriorem, atque haud scio an ullus tam degener coxendicum dolor reperitur, qui huic presidio non cedat: aut si aliquando ad primam adhibitionem non cessat, post alterum eius usum penitus excisus est. Apparatur aut acrior clyster hoc modo. Mellis sesquicyathum, olei tantundem, aquæ cyathos ii. nitri drac. viii. terebinthinæ drac. iiii. hæc unita & calefacta infundito, & podici fomentum apponito, quo diutius infusum contineatur, nam sic magis operatur, ut plurimum uero muscosam humiditatem extrahere consuevit, aliquando autem & sanguinem, quando etiam maior commoditas resultat. Quod si adhuc affectio ipsa persistat, paucis diebus interpositis, non tamen ut prioris præsidii utilitatem demoliamur, rursus clysteri utemur pro simplici aqua, centaureæ decocto ad prædicta affuso, quo robustius pharmacum reddatur. Supra opinionem autem ipsis commodat cucumeris syluestris radix in ternis partes concisa, deinde paululum cocta, atque decocto eius cum solo melle infuso, citra omnem moradacitatem euacuat affrigentem humorem. Optime etiam facit lupinorum amarorum decoctum cum pari oleo

A E T.

IIII

infusum. Sæpe enim, inquit Archigenes, hæc prædis-
ta cura ad omnes ischiadicis mihi lussit. Quod si
tamen affectio adhuc remouetur, cucurbita quæ maxi-
ma cum plurima flamma locis affigatur, nulusculis
etiam altioribus per scarificationem impactis. Cæte-
rum & reliquam curam referre operæ pretium existi-
mo, ut nota sit si quando usus eius necessario expeta-
tur. In omni enim tempore plurima curationis prin-
cipia constituenda, hoc enim modo facilius affectio
destruetur, si assidua præsidiorum permutationes
fiant. Ita p ubi rursus mederi cæperis, uomitibus ute-
ris siue à coena, siue à raphani acceptione concitatis:
deinde loci affecti & totum corpus in balneo per ni-
trum extergatur, post balneum autem loci ex unguen-
to per adarcem & euphorbium composito illinan-
tur. Deinde rursus aliud medendi initium à purgatio-
ne facies. solitus autem fui, inquit, purgatiuum ad
ischiadicis assumere huiusmodi. Colocynthidas
quotquot uelis accipito, & derafa ac proiecta medul-
la ipsas oleo optimo expleto, & totam noctem fini-
to, deinde oleo per se effuso, cum uacuo colocynthi-
dis calice aquam una & dimidia olei mensura com-
mensurato, ac in ollam fundito, atq; cum ea ipsa com-
muni aqua colocynthidas ipsas donec flaccescant co-
quito: & expressas ipsas quidem abiicito, liquorem
autem excolato, & affuso ad ipsum oleo seruefacito,
ac panis siliginei contusi & cribrati quantum satis erit
inspergito, manibusq; satis diu emollito, ac pilulas ad
nucis ponticæ magnitudinē formato ex eisq; xxiiii.
pilulas à balneo exhibeto. Si uero fortius reddere
pharmacū uelis ad hanc dosim ueratri nigri corticis
tenuissime trii obolos tres. & scammonia scrupul. i.
adiicito. Possum autem idem de hoc præsidio quod
supra de clysteri dixi referre, quod uidelicet solū ali-
quādo sufficit etiā ea quæ per multū tēpus indurata
est coxendicum affectionem extirpare, licet itaq; eo

sæpe uti, multitudine tamen eius imminuta, & sanè
moderatam eius multitudinem obseruauimus nume-
rum xviii. pilularum. Eis uero qui pilulas deuorare
non possunt, colocynthidis cremorem exhibeto hoc
modo. Colocynthidem quàm maximam perforato,
& eiecto semine, relicto autem eo quod intar tomen-
ti inest in totum, colocynthidem ex uino dulci ueteri
expleto, & per totam noctem finito, & cum defecto
ex ea operculo cooperito. Mane uero excolatum
per panniculum uinum, & tepesactum bibendū præ-
beto. Si uero parua fuerit colocynthis, duas pro una
uino expleto & exhibeto. Quod si efficaciorē red-
dere uelis hunc cremorem, ueratri nigri obolos tres
adiicito, & scammonia sesquiobolum. Cæterum per
interualla quædam prædicto clysteri ex cucumeris
uidelicet syluestris radice apparato, etiam ad ipsos
utaris.

De herba iberide, quæ & cardamine appellatur,
eiusq; sinapismo. Cap. II.

Quod si uestigium quoddam affectionis relinqua-
tur, herba iberidis quæ & cardamine appellatur, ras-
dix assumenda est: etenim odorem & saporem ac figu-
rā cardami, hoc est, nasturtii, habet. Multa autē ubiq;
nascitur, maxime tamen circa uetera monumenta mu-
rosq; & circa uias in incultis locis: folia autem habet
nasturtii uere quidem uirentia, & nasturtio multo ma-
iora: longitudo uero caulis cubiti parui est aut paulo
amplior: æstate florē lactēū promit, & tunc sanè effica-
cissima censetur: semen fert quàm minimū, atq; idip-
sum per totū caulē enascitur. Radix uero acerrimum
habet odorem, & maxime omnium nasturtio similem.
Hanc æstate maxime recentem effodito (arida enim
uires amittit) & diligenter tundito: tunditur autē diffi-
cult, & axūgia ueteri modica excipito, ac iūcturæ co-
xæ & uniuerso cruri imposito, adalligato, ac iūcturæ
re finito, mulieribus qdē nō infra ii. horas, uiris autē p

S E R M O

duas horas, uiris autem per quatuor horarum spatium, si possibile sit id perferre excitat tumores cum ardore & rubore, ueluti sinapisinus facere solet: post uero in balneum inducito, nullo unguento aut smegetate eis illito. ubi uero modicum exdauerint, in solum ob feruore mordacius desiderare iubeto, idque fortiter perferre cogito. morsum enim cum ardore in principio inferre consuevit: deinde educito. Ferre enim semper, quamuis ab aliis fuerint importati, sua sponte pedibus ingredientibus, exhibunt. Verum a balneo ad oleum multum paucum admodum uinum ammisceto, & conquassata illinito, ac humore cum aspero panno deterfo, crus ipsum cum leuissimis lanis cooperito. Et sane consuevit hoc ipsum praesidium nullo alio inde auxilio opus habere. quod si tamen aliquando uestigium affectionis relinquatur, uicenis horis siue diebus interpositis, rursus eodem praesidio utaris. Atque hic quidem sinapisini est modus. Ceterum pharmacum ipsum plures quam sperare possis in se complectitur comoditates, & cum minori acrimonia eius usus perficitur. Hoc autem utendi modo etiam ad inueteratos capitis dolores, omnesque alios diuturnos dolores, quacumque tandem corporis parte constiterint: ad affectiones ite-
gre solubiles, & resolutiones persanandas uti licebit.

Ceratum ad ischiadicos: Archigenis. Porro interfectis diebus quibus ab exhibitione remediorum quiescis, ceratum locis imponatur huiusmodi. Opopanax drac. viii. in aceti cyathis ii. dissoluito, deinde ceram trientem, cum besse olei cyprini liquefacito, refrigeratoque, ac leuigato, & ad dissolutum opopanax ca conijcito, unito ac utitor.

De uestione.

Cap. III.

Veteres, inquit Archigenes, etiam uestione in ischiadicis usi sunt, tum per cauteris ferreos igni cadescentes, tum per struthii & aristolochiae radices coxe iunctura in altum per uesta, itemque crure per interualla quaedam,

D V O D E C I M V S 635

circa dolentes maxime locos cauterare admoto. Quisdam uero alii ad propinque cruri affecto manus locum inter magnum digitum & indicem medium, circa inferum magni digiti siue pollicis articulum, caprinum ster-
cus feruens per forcipem imponunt, stercoraque uariant ac permutant, donec sensus uestionis ad locum affectum perferatur: tunc enim sufficientem uestionem esse dicunt. Dioscorides autem hanc rem ita tradit. Caprinum, inquit, stercus seruefacito, & extenso magno manus digito, cauum locum circa inferni articuli eiusdem digiti finem notato: deinde locum ipsum ex olco praelineito, & lana conuoluta oleo imbuta ad cauum locum substrata, sigillatim caprinum seruefactum imponito, quousque senius per brachium ad affectam coxam procedat. Antylus autem: nos, inquit, etiam huiusmodi urendi modo utimur: stercus caprinum siccum seruefacimus, eoque uentrem magni digiti affecti pedis perurimus paulo infra ungueum usque ad os ipsum uestione penetrante. Hanc ipsa uestio extremas coxendicium affectiones, & quae nulli alii praesidio cedunt, dissoluit. Ceterum post uestiones porri folia cum sale trita, aut oliuas nigras cum sesamo illoto tritas, aut nucum interiora trita, ad locum crustosum imponito. Eis uero qui molles carnes habent, lac cum melle adhibeto. Tercio autem die ab uestione, lenticulam coctam cum melle donec crusta penitus excidat, cataplasmatis modo imponito: atque deinde suppuratorio ductu utitor, ulceribus ad plures dies adseruatis, ne cicatrix eis obducatur. Nouimus, inquit Archigenes, plurimos qui ex praedictis uestionibus opem senserunt: uerum nobis, inquit, ad coxarum affectionis demolitionem praedicta remedia suffecerunt, itemque malagmata quae paulo post dicentur: apposuiimus autem De uestione, ne uidelicet eius usus ignoraretur.

Cura affectionis exacerbatae. Cap. IIII.

Archigenis. Tempore porro exacerbationis reli-

S E R M O

artes fasciis circumligandæ sunt, & diligenti fricatione contrectandæ: irrigationes item locos impinguant, & per uices mutatæ, ex oleo sicyonio calido adhibeantur, & cum lana conuoluta contegantur. Cataplasmata autem ex femine lini ac fœnigræci affectis partibus imponantur. Maxime uero quæ ex loliacea farina apparantur, ac quædam calefacientia assumunt, & altheæ radicem. Mitigant etiam uehementes dolores ex oleo fomenta, & ex milio fricto, itemq; sale in sacculis calfacto. Potiones ad ischiadicos.

Succus cyrenaicus exacerbationes diffundit, erui magnitudine potatus, aut deuoratus. Summe facit & magnitudine potatus, aut deuoratus. Summe facit & castorii drachm. i. cum opopanax obolis tribus.

Alia potio ad ischiadicos. Farinæ erui, anisi, fœniculi, singulorum parem mensuram conlicito, tûdito & cribrato. obolosq; nouem in dimidia uini hemina dato. Multa crassa per urinam ducit. Vbi uero purum prodire uideris lotium, ne amplius præbeto.

Alia. Centauræ minoris ramulos cõtudito & cribrato, ac sejunis cochleariũ ex aqua calida ad horas iij. aut plures dato. Alia. Radicẽ rubiæ cõtudito, & cribrato, similiterq; præbeto, sanguinẽ p urinã educit, quotidie autẽ bibetẽ lauato. Auxiliatur itẽ irionis semĩ cũ uino, & smyrnii semĩ eodẽ modo. Seminis nasturtii drac. i. cum uino: radicis capparis corticis drac. i. cum uino: radicis iridis tritæ drachm. i. cum passo: ruta syluestris, & domestica, cum anisi decocto: symphyton in petris nascens, cum uino mulso decoctum: radicis altheæ decoctum, aut centauræ minoris: amomiaci thymiamatis drachm. i. ex aqua mulla: seminis hyperici drachm. i. quod ipsum & stercora educit itemq; pituitam: Baccæ iuniperi ex uino: Bitumẽ procatapotia deuoratum: carpobalsamum ex aqua mulla. Cæterum & potiones dolorem lenientes: itemq; soporiferæ, ubi dolores resisterint, commode assumi

D V O D E C I M V S 636

possunt: maxime tamen omnium antidotus quæ prædicta appellatur, in tertio decimo Sermone descripta. Ego autem inquit Archigenes, etiam in exacerbationibus prædicto clysteri usus sum, eo uidelicet qui ex terebinthina & nitro constat, & euidentem permutationem feci. Poteris autẽ & cucumeris syluestris decocto in exacerbationibus uti. De reliqua diætâ Archigenis. Subiungemus autem ex ordine & paucis reliquam curam. Præ omnibus igitur adhortor ut contentiones, & exquisitæ negotiorum incommoditates eis exhibeantur, non solum à cibo accepto, sed etiam sumendi cibi tempore, diætâ unctoria & impinguantē constituta, quo similiter carnis incremento sit consultum. Nam si hanc ueluti neruorum operculũ, acquisierint, tutum simul ad omnem externam causam inuentum habebimus, simulq; commodam exercitationẽ omni unctoria diætâ potiorẽ apponemus. Vngantur autẽ ab expertis & gymnastis exerceantur. Minime enim molesti labores fient cum perito præexercitatore: & manus sanẽ exercitiis trita commodiores sunt mollibus ad curationem. At uero significandum est etiam quod ischiadici ab assiduũ flexibus & deambulationibus, & moderato cursu quam conuulsissime opem ferre possint. Præcedat itaq; gestatio in equo, deinde naturalium aquarum usus, primum quidẽ calidarũ, deinde etiã frigidarũ, si enim ad frigidam lauationẽ adfuescant, sola sufficerit ad incolumitatẽ acquirendam. Cæterum diætâ tempore quidem exacerbationis sorbilis sit & modica, p interualla uero solidior & reparandis uiribus magis ac commodata, habeatq; acrium eduliorum comestiones quasdam per aliquot dies adiunctas. Iorũ autẽ syluam sæpe iam apposuius, utpote quæ nihil uiscosum, aut crassum, aut ægre concoctile, aut quod difficile digeritur, complectitur. Bonæ uero concoctioni imprimis consulant, non solum dñi quod ex cruditatibus pro-

S E R M O

uenit ratione habita, sed & incrementi carnis, qua præ omnibus ischiadici opus habent. Quin & qualitates eorum quæ ægre concoquantur fugiendæ sunt, præsertim eorum quæ urinam ducunt. Alium autem probe solutam habere expedit: premuntur enim & aggrauantur articuli ubi ipsa sit adstricta. Neque uero alio si due profuat uenter. Nam id imbecilles reddit, & quod cum purgationis impetu à toto corpore attractum est, id ipsum uicinas partes replet. Contingit tamen etiam aliquando à periculosa dysenteria oborta omnem coxarum molliciem ac aptitudinem ad affectionem corrigi & emendari. Præstat etiam uomitus per interualla siue à cibo accepto, siue à raphanis. Neque latet nos quosdam ueratro ad ischiadicos usos esse. Scimus item ueratrum efficaciter auxiliari: Verum non suspicamur eius usu opus esse ad hanc affectionem, utpote quæ ab ante tradita cura extirpabitur. Cataplasma ischiadicum. Farinam lupinorum amarorum in aceto mulso aut posca decoctâ imponito. Aliud. Calaminthen præsertim uiridem, aut si haberi nequeat, cum posca locis imponito, est enim præsidium præclarum. Aliud, facit ad uehementes dolores. Papaueris calices in aqua mulsa decoquito, ipsisq; proiectis farinam ordeacea aquæ mulsæ incoquito ac imponito. Aliud. Calices papaueris uirides terito, & adpersa polentæ farina, in pastillos redigito, eosq; in umbra resiccato. Vsu uero expetente in sufficienti aceto dissolutos ac calefactos imponito. Aliud Asclepiadæ, ischiadicis, podagricis, & articulorum morbis euelligio auxiliatur. Fœnum græcum in fistile uas coniectum & posca sufficiente affusa per integram noctem macerato: mane uero ad ignem appositum donec soluat decoquito: deinde in mortario tritum, & sufficienti melle affuso calefactum, & linteolo exceptum ad affectos locos apponito, & fasciola adalligatum finito, idq; per dies

D V O D E C I M V S 637

duos aut tres facito. Aliud. Radicis symphyti sex uncæ rasam & in tenues partes cōcisam in pilâ testaceâ coniecto & enixe terito, atq; ubi contrita fuerit, mannæ quadrante, & ouorū recentium crudorū candida tria unâ cū luteis adiicito, rursumq; enixe terito, & contritis lib. i. adipis suilli ueteris probe subacti addito, unito, ac linteolo excepta imponito. Euestigio dolores mitigat, & præsertim cum fluxione articulorum obortos. Aliud Asclepiadæ, Fœnigræci mola tritâ, corticis radicis mandragoræ, mannæ, cuiusq; quadrantem, oua cruda recentia x. radicis maluæ lib. i. radicis symphyti lib. i. carnis cochleæ terrestris sexuncem. Vt prædictum est apparato diligenter, & sublatum reponito. Vsu uero tempore pharmaci partem unam, adipis suilli ueteris partes duas accipito.

Epithemata & malagmata ad ischiadicos. Cap. V. Malagma, inquit Archigenes, quod ualde multo experimento nobis constat, est subscriptum: uerum cucurbitam prius ad dolentes locos affigere oportet: ipsum autem malagma aliquandiu inharere consueuit, quare expectabis eius utilitatem. Colophonie lib. i. baccarum lauri bessem, seminis raphani trientem, corticis capparis libram unam, picis aridæ libram unam, pyretri libram i. ceræ libras duas & dimidiam, fœnigræci bessem, iridis libram i. sinapis bessem, nitri libras duas. Nitrum cum acetii libris duabus terito: deinde reliqua arida inspergito, simulq; terito, affusisq; liquefactis, emollito, ac unito. Hoc quidem igitur malagma eiusmodi est, quod malum penitus extirpat, cutem rubefacit, & materias ex alto ad superficiem educit, quo sanè in principio non oportet uti. Verum quod sequitur leuissimum est & multæ commoditatis, quoq; citra formidinem conuenit uti. Ceræ trientem, styracis sesquunciam, satyrii sesquunciam, aloes primariæ sesquunciam, ammoniaci thymiamatis sextantem, croci unciam unam, pyretri unciam i.

S E R M O

opopanacis unc. i. galbani unc. i. thuris unc. i. olei ueteris lib. iiii. aliquando autem sextantem solū in æstas te: Apparato, & utitor. Præter opinionem etiam facit ad ischiadicis emplastrum pardalis appellatū, quod ad hydropicos inuenies descriptum. Leæna emplastrum, malum penitus extirpans. Olei ueteris libras duas, plumbaginis, salis communis, terebinthinæ, singulorum libram unam, squamæ æris quadrantem, æruginis, herbæ lanariæ radices, chamæleonis nigri radices, aristolochiæ, sinapis, singulorum sextantem, aliquando etiā canchryos unciam unam, aut pro eo pyretri tantūdem. Auxiliatur etiam capiti ad hemi craniam impositum. Heræ, ad ischiadicis. hoc, inquit, usus sum ad Frontinum statim ab exacerbationibus imposito. Cera drach. centum, uisci drach. sedecim, terebinthinæ drachmas uiginti quinque, galbani, myrrhæ, iridis, cuiusque drachmas sex, cedriæ heminæ dimidium, olei cyprini heminæ dimidium. Ceram, cedriam, cum cyprino oleo liquefacito: deinde refinam & galbanum adiicito, & ablatis ab igne statim uiscum addito, & ubi dissolutū fuerit irim inspergito & unito, & ad myrrham in mortario cum aceto tritam affundito. Quidam etiam nitri drachmas duas adiecerunt. Asclepiades autem ita inquit, Malagma quod ischiadicis statim post exacerbationum remissionem imponitur, facit ad ossa contrita ac omnem neruorum per consensum affectionem, omnemque duriciem dissoluit: facit item ad alias inflammationes, comprimit & committit malignas cicatrices. Prodest luxatis & collisis, & ad omnes malignas mamillarum dispositiones. Est enim ualde generosum. Cera, terebinthinæ, uisci, galbani, myrrhæ, iridis sicæ, singulorum drachmas quadraginta octo, olei cyprini quantum sufficit. Galbanum cum cera in mortario contusum & emollitum cum cyprino liquefacimus, deinde ablatis ab igne uiscum

D V O D E C I M V S 638

iniicimus, & ubi dissolutum fuerit irim inspergimus, & ad myrrham cum aceto in mortario tritam affundimus. Commodant etiam ipsis emplastra ex sale: quale & hoc est. Salis drachmas centum, picis sexuncem, olei libras quatuor, ceræ libras duas. Salem per se quā tenuissime terito, similititer & cerulam, deinde oleum ad ipsa in mortarium affundito, & postquā sufficienter triueris, excepta usquequo manus non inquinent coquito ad lentum ualde ignem, deinde picem liquefactam & percolatā iniicito, ac rursus ad compagem quæ manibus non adhæreat reducito, & utitor. Malagma ex silphio, ischiadicis ualde præclarum. Ammii drachmas duodecim, silphii, seminis rutæ syluestris, baccarum lauri repurgatarum, singulorum unc. i. medullæ colocythidis drachm. ii. nitri, abrotani, cardamomi, cuiusque drachmas quatuor, ceræ, adipis uitulini, ammoniaci thymiamatis, cuiusque sesquunciam. Arida liquefactis ab igne ablatis insperguntur, simulque in mortarium ad ammoniacum cum aceto tritum infunduntur. Quidam uero ammoniacum cum cera liquefaciunt, & ad compagem manus non inquinantem redigunt. Aliud malagma, quo Theodorus propriū patrem curauit, quum ob dolorem suspicere nō posset. Cera, picis liquidæ, aluminis liquidi, æquales partes accipe: liquecibilia liquefacito, & ad alumen cum aceto tritū affundito, emollito, ac utitor. Asclepiadæ, ad ischiadicis: facit & ad colicos: secureque in exacerbationibus exhibetur: scabiē etiā quā pisoram Græci appellant, citra exulcerationē sanat. Cera, picis liquidæ, picis aridæ, cuiusque lib. i. sulphuris uiui, aluminis scissilis, nitri rubri, cuiusque sexuncem. Quæ eliquari possunt, eliquato, aridaque quā tenuissime trita paulatim adspargito, simulque in mortario posca madefacta comisceto, emollito, ac utitor. Quidā picē aridā & refinam pinus, ac ceram, per singulos dextantes suos

S E R M O

munt, oleiꝫ sextantem addunt, ac reliqua, ueluti prædictum est. Ischiadicum mirabile. Thuris, euphorbii, ammoniaci thymiamatis pyretri, picis, ceræ, singulorum quadrantem, resinę pinus aridę sexuncem, olei cyprini sexuncem, fellis taurini quadrantē.

Thus, euphorbium, ammoniacum, unumquodque per se quā tenuissimas in partes unā cum felle terito: liquefabilia uero liquefacito, & pyrettrum inspergito, eaq; ad trita fundito, unitoq; ac utitor confider. Experimento constat. Melius autem apparetur si ammoniacum quā tenuissime tritum liquefactis inspergatur, atque eo eliquato thus tritū adiciatur: euphorbium uero cum felle teratur. Unguenta & acopa, quæ neruorum lassitudinem in ischiadicis rescitunt. Ad coxëdicum dolorem præoniæ radicem in oleo ad triduum contusam accipito, & quarta die paululum coctam illinito. Cæterum præpurgandos eos scito, ex succi tithymalli guttis quinque tantum cum caricis acceptis, aut ex corticis tithymalli cremore. Corticem autem ipsum contusum & cribratum quatuor scrupulorum pondere in uino per integram noctem macerato: mane uero excolatum uinū præbeto. Aliud. Nyctæridem herbam, quā, unguentum Helenes appellant, oleo decoquito, & per diem unam in oleo manere finito, percolatoq; & illinito.

Aliud, multo experimento constans. Herinaceum terrestrem uiuum in oleum coniectum donec flaccescat coquito: deinde eo extracto, farinæ adarces sextantem oleo iniicito, & olei cyprini unciam. i. utitor autem illito ex eo loco. Cæterum oleum ipsum in quo herinaceus coquitur librarum duarum pondus esto.

Aliud ischiadicum, quod isotheon appellatur. Facit & ad resolutiones, & ad omnem neruorum per consensum affectionem. Castorii, opopanacis, euphorbii, oesypi liquidi, ammoniaci thymiamatis, galbani, terebinthinæ, singulorum sextantem, medullæ ceruicis

D V O D E C I M V S 639

triētem, styracis unc. i. olei styracini triētem, olei irini sexuncem, piperis unciam unam, ceræ libram. i. olei sicyonii lib. i. olei ueteris libram unam. Ammoniacum, galbanum, opopanaca cum uino terito: liquefabilia uero eliquato, & ab igne ablata reliquis affundito, ac probe unito: styracem uero in pila tundito, ac paulatim ex pharmaco ei addito: ubi uero dissolutus fuerit, cum reliquis unito, ac utitor. Acopon, ad ischiadicos efficacissimum est, quod inter communia acopa post articularia remedia refertur, & Orchestæ inscribitur: eo itaq; confidenter utitor. Vtere, & similibus acopis ac unguentis quæ isthic describentur. Inspergimen ad ischiadicos in balneo. Inspergimen ischiadicum efficax. Farinam lupinorum in balneo inspergito, & in exudatoria tabella prostratum sudare facito. Aliud, facit & ad inueteratas affectiones. Costi, piperis albi, pyretri cuiusque quadrantem, nitri unc. i. fecis uini uisæ lib. i. contusa in balneo inspergito. Aliud. Costi quadrantem, pyretri quadrantem, nitri unciam unam, piperis albi, adarces, euphorbii, cuiusque unc. i. fecis uini uisæ lib. i. samplici sexuncem, contundito, cribrato, ac in balneo utitor. Heræ, ad ischiadicos inspergimen lenitiuum doloris. Picis aridæ partes octo, sulphuris partē i. terito ac misceto, & præloto ægro dum corpus adhuc calet inspergito, & cum charta contegito, atque donec sua sponte decidat finito: nihil autē uetat ægrū lauare charta adhuc inhaerente. Alia inspersio.

Adarces, staphidis agrestis, canchryos, sinapis, cardamomi, piperis, euphorbii, sulphuris uiui, cuiusque unciam unam, contundito, & cribrato: ægro uero inducto, & in secunda balnei domo reclinato, pallio prius ad tabellam substrato, ad dolentem locum inspergito, & contente adfricato: deinde in calidam desiderare facito, & prolutum educito ac extergito, rursusq; inspergimen iniicito & adfricato: postea uero

S E R M O

dum adhuc calidū corpus habet, eiusmodi malagma imponito. Cineris caulium brassicæ ustorum quadrantem & uncie dimidium, cineris lignorum ficulnorum agrestium ustorum tantundem, picis aridæ libram i. cineris lignorum uitis ustorum quadrantem & uncie dimidium, sulphuris uiui quadrantem, axungia libram unam. Liberabitur enim æger, atque id breui ab omni dolore, ut incantationi simili facultas uideri possit.

De podagra, & arthritide, siue articulo-
rum morbo. Cap. VI.

Podagrica & arthritica affectio eiusdē speciei inter se existunt. Differt autem podagra ab arthritide non toto genere, sed affectis locis. In omnibus enim debilitas est articulorū diuturna cum fluxione. Quæ quidem si in pedibus perficitur. Podagra appellatur, si uero in aliquo coxarum uertebro, Ischias, hoc est coxendicum morbus nominatur. Si uero in multis corporis articulis innititur, Arthritis, siue morbus articularis uocatur. Contingit autem aliquando ut repente irruat malum æqualiter per omnes articulos diffusum: quod ipsum euenire consuevit his qui consuetæ exercitia coaceruatim relinquunt, & licentiore diætâ utuntur: ut plurimum uero clanculum & paulatim fluxus irruere solet, alteri enim cuiuspiam magni digiti pedis articulum dolor inuasit, aliis uero calcanei extremum, rursusq; aliis cauum pedis, aut ex calciamenti aut ex consimilis rei affricu. Cæterum initio à pedibus sumpto, paulatim ad genua malum procedit, ad coxendicum item ac fœmorum iuncturas, deinde ad manus, singulis articulis particulatim affectis, quando sanè proprie, ueluti prædictum est, arthritis & articularis affectio appellatur. Qui uero extreme ab hac affectione apprehenduntur, his & spinæ uerabræ & costarum iuncturæ & genæ dolent, aliquibus autem & iris siue corona pupillam oculi ambiens: neque est

D V O D E C I M V S

640

aliqua ossium connexio, quæ ab hac affectione sit immunis.

Causæ uniuersales.

Cap. VII.

Generant autem affectionem cruditates coaceruatæ, & ebrietates, atq; his adhuc amplius immoderatus rei ueneræ usus: iam uero & deambulationes excitatores quā pro more, & stationes diutius protrahunt, & familiares excretiones suppressæ, & consuetorū exercitiorū intermissiones. Vt plurimum uero aptitudines à parentibus in filios ac posteros transferuntur. In uniuersum uero amplius omnium crudorum humorum multitudo affectionis causa existit.

Quod humorum multitudo affectionem inducit. Quando quidem igitur humorū multitudo in corpus digeritur, hiq; ipsi ad pedes deferuntur, & in ipsis partes omnes distendunt, inflammationesq; & dolores inferunt, manifestissimum sanè id existit. Nam & tumore attolluntur affectæ partes, & uenæ sanguinis in ipsis apparent repletæ, & euacuatis ipsis in naturalem habitum æger reducitur. Verum multitudo influens non in omnibus æqualis existit. Etenim alii ex caliditate ægrotant, alii ex frigidityte, atq; exinde etiam refrigerando, aut calefaciendo, aut resiccando opem sentiunt. Quam ob causam membra fluore infestantur. Posteaquam igitur humorum multitudo in corpore congesta, hominem molestia afficit, unūquodque quidem membrum quod primum affectionem percipit, affligentem humorem à se repellit: eum ipsum uero suscipit aliquod ex uicinis membris ac subiectis. Itaq; quum fortiora membra eum depellant, & imbecilliora suscipiant, id adeo citra intermissione contingit, donec id quod propellitur ad omnium debilissimum membrum peruenerit, & in ipso permanseat, vna quidem igitur fluidarum affectionum generatio hæc est, membris uidelicet fortioribus superfluum demittentibus, suscipientibus autē imbecillioribus.

S E R M O

ribus. Cæterum articuli ipsi ex assiduo motu debiliores redduntur.

Quare in quibusdam magnus sit morbus, in aliis uero paruus. Cap. VIII.

Magnitudo morborum ex fluxionibus obortorū ad humorum influentium multitudinem cōsequitur. Si enim plures humores fuerint, maior etiam affectio contingit: si pauciores, minor. Cæterum multorum recrementorum influxus ob multas causas accidit. Etenim & copiam humorum multam esse oportet, & uias latas per quas feruntur, & partem quæ a fluxu infestatur raram, & facultatem in ipsa debilem: & membrorum eum delegantium uires fortes, quo magna affectio fiat. Verū si paruus futurus est morbus, prædictis contraria omnia concurrere oportet.

Quare multo tempore aut paucō morbus duret. Cap. IX.

Porro ut multo tempore aut paucō morbus duret, etiam prædictæ sunt causæ, tenacitasq; insuper & crassitudo humorum. Etenim sanguis multus & crassus, densa pellicula conclusus, & à uiribus debilibus legniter correctus, tempus auget & producit. Qui uero contrario modo habet, minuit & breuius facit. Cæterum & in aliis corporis affectionibus, siue in superficie sint, uelut erysipelates: siue sub cuticula, ut herpes: siue in carnosissimis partibus, uelut inflammationes, recrementa ut plurimum feruntur. In podagricis autem & arthriticis appellatis, usq; ad iuncturas per altum repletio ex fluxione contingit, unā cum hoc quod nerui permalescunt & distenduntur, itemq; ligamenta & pellicula, omniaq; circum circa sita: atq; ob id sepe usq; ad quadragesimū diem morbus extenditur. Etenim quum etiam cessauerit fluxus, neq; amplius ex supernis feratur, repleta adhuc multo humore existentes iuncturae, cum ad circumfusa membra delegant. At uero si tenuior sit fluxus celerime agri sanantur,

D V O D E C I M V S

641

sanantur, nisi male omnino curentur. Quod si uero quis ex medicis ueram methodum ignorantibus per resoluentia semper omnes inflammationes curet, nō in quadraginta tantum dies, sed & in quadringentos, & in omnem reliquam ægri uitam inflammationes extendet. A mala enim curatione podagricis pleraq; mala accidunt, maxime uero calli & artuum durticies, & articularum ciuitates ac contractiones, propter medicorum ignorantiam fiunt, qui neq; per uenarum sectionem, aut purgationem euacuant, neq; redundantem in uniuerso corpore humorem, quiq; ad iuncturas defertur, & proinde articularum morbos producit, per ea quæ moderate adstringant repellunt. Quisdam enim ex ipsis inflammationes immodice resoluunt, tum per aquæ & olei mixtionem, tum per cataplasmata ex cruda ordeacea farina apparatus, attrahuntq; per cataplasmatum caliditatem humorū copiam ex subiectis loci. Quin & ob hanc ipsam induritam laxitatem, affectas partes debiliores, & ad recrementorum susceptionem aptiores reddunt.

Quæ sit incuruatorum articularum causa. Cap. X.

At uero alii medici immodice refrigerant, alii autem uehementer discutiunt. Ex quo sanè neruosas partes inspissari contingit, in curuariq; & distorqueri, ob redundantium uidelicet humorum susceptionem. Contingit item callosas & calculosas coactiones in ipsis emergere, & neruos spontaneo motu se mouentes congelari, ligamenta item & neruos qui tendines appellantur, qui sanè aptissimi ad hoc perferendum censentur, propterea quod substantia ipsorum densa & solida existat.

Quæ causa generationis toforum in artubus. Cap. XI.

Generatio quidem igitur toforum siue callorum in artubus induratorum, materiam quidem habet

S E R M O

crassos humores, causam autem efficientem, qualitatem calidam & siccam. Quem ad modum uidere est & in tofis: qui in æreis uasis ex limosæ aquæ incōctio ne generantur. At uero pharmaca quæ ualde refrigerant, si assidue adhibeantur non solum crassos humores congelant, sed & tenues. Quem ad modum uehementissimum frigus congelat aquam. Quæ uero aceruatim & immodice discutunt, id quidem quod tenue in ipso fluxu est, euanescere faciunt: quod uero reliquum est, inspissant & conglutināt: atq; id eo amplius si ad hoc quod discutunt: etiam immoderate calefacturiam habeant facultatem.

Quæ causa sit cur inflammationes in podagricis non facile suppurentur. Cap. XII.

Causa cur podagricæ inflammationes non facile suppurentur, primum quidem est affectarum partium substantia, tum natura, tum pro more ægre permutabilis existens. Ad hoc enim quod natura duræ sunt nervosæ partes, etiam tolerandi cura anguntur ea quæ molestiam inferre possunt, præsertim tamen pedum & manuum extrema, quin & carne nudatæ magis hæ sunt partes minusq; calidæ & humectæ, & ob id etiam reliquis partibus frigidiores: imò & influentes in podagricis inflammationibus humores corruptioni minus sunt obnoxii, & pharmaca similiter adhibita inepta sunt ad purefactionem ac suppurationem. Tenim alia ex eis refrigerant & repellunt, alia uero discutunt, alia autem resiccant. Contingit tamen aliquando in quibusdam inflammationem aut suppurari, aut erodi. Quum enim crassus humor uehementer fuerit condensatus, & deinde non ita uehementer, sed moderate calefactus, necesse est ipsum suppurari. Acri uero & erosiuo humore influente, erosio contingit, quem ad modum & marcor in quibusdam succedit, irruente uidelicet in membrum humor qui putrefacere potest: quanquam

D V O D E C I M V S

643

eo hæc in podagricis contingant.

Quomodo ex inflammationibus & consequentibus accessionibus, siue symptomatis, adfligens humor cognoscatur. Cap. XIII.

Quomodo quidem uniuersi corporis intemperie cognoscere & curare oporteat, iam ante in quarto sermone est præscriptum, huius uidelicet tractationis. Quomodo uero quis inflammationes in partibus inflammatis consistentes cognoscere possit, necessarium & hic paucis referre. Apparet autem id ex eis quæ accidunt & consequuntur: quæ si quidem frigida fuerint, frigefaciunt: calida uero calefaciunt: mixtæ autem mixtas etiam signorum species inducunt. Quo uero manifestior fiat hic sermo, quæ iam dixi, repetam, singulatimq; retractabo.

Sanguinei humoris influentis signa. Cap. XIII.

Humor sanguineus si multus fuerit, & circa summam caliditatem moderatus, repletionem efficit, & tumorem ingentem: non uenarum modo, sed totius membri affecti circa cutem: eumq; calidum quidem moderate, uehementer autem rubentem, pulsus autem adest in alto inflammationis mediocris. Qui hoc modo sunt adfecti, neque refrigerantia neque calidiora ualde præsidia adhiberi sustinent, & assidue ac continue exacerbantur, quandoquidem assidue & æqualiter sanguinis allatio contingit, quanquam & per circuitum quidam irritatione uexentur, quum non continue sanguis defertur, & exacerbationum accessiones omnino quotidie sunt, uerum non ita durant ueluti hæ quæ ex pituita oboriuntur. Urinx uero eius qui sanguine redundant, fuluæ sunt, & mediocri crassitudine prædita, aliquando etiam subsidentiam albam, aut nubem, aut tale quiddam in medio pendens quasi suspensum habentes. Quod si magis ad pituitum declinet san-

S E R M O

guis, albiores & crasiores: aliquando uero & conturbate reperietur urine, & multum est quod in eis subsidet. Venæ autem in his ampliore sanguine suscepto replentur, & in tumorem attolluntur. Etas uero ab adolescentia usque ad ætatem uigoris apta fiet ad multitudinem sanguinis producendam. Edulia item boni succi & que maxime alunt: & exercitia moderata. Ex temporibus uero, uer, & regio temperata.

Biliofi fluxus signa.

Cap. XV.

Quod si uero biliosus sit fluxus, color cutis inflammati loci, aliquando quidem flauior quam secundum naturam apparebit: aliquando uero rubore cum flauo permixto, quando uidelicet flaua bilis sanguini est permixta. Caliditas autem uehementissima & feruentissima adest, quæ amplius refrigerantibus pharmacis gaudet. Qui enim ita habent, uehementer à refrigerantibus iuuantur medicamentis siue actu siue potentia talia existant. Exacerbationes uero his per tertium quenque diem mouentur, & præcipites quidē irruunt, citius uero uigorem remittunt, per uentrem enim & per urinamcrementa superflua his euacuantur: per cutem etiam transpirant, utpote quæ tenuium paruum existant. Lotia eorum subtilia sunt, & subflaua: quandoque etiam acri, ut in mictione urinarium arrodant meatum. Curæ autem ingentes, & iræ, & uigiliæ, & illuuiæ multæ, & fatigationes, & diæta omnis bilem gignens & attenuatoria, ex acribus uidelicet & salis eduliis, huius humoris influxum præcedunt. Etas uero & temperies corporis calida & sicca ad eum apta est. Hora autem siue anni tempus æstiuum: consimilis item regio.

Pituitosæ fluxionis signa.

Cap. XVI.

At uero si pituitosa sit fluxio, ad digitorum appressionem cauus fit tumor subluxus existens & moderatus. & color dolentis membri albus. Dolores uero aliquando quidē fortes, aliquando uero mediocres:

D V O D E C I M V S

643

& exacerbationes quotidie paulatim irruunt & augentur, & per plures horas durant, & breuem intercedunt: habent: immo neququam integre remittunt. Etas autem hoc modo amplius afficitur senilis, & temperamentum humidum & frigidum, & consimilis ambientis nos aeris status, & tempus hybernium. Aliquando autem & frigoris sensum in alto locorum affectionum ægri perceptant. Vita uero ociosa & solcordia ad pituitosi humoris generationem plurimum conferunt. Edulia item refrigerantis & humectantis ac inspissantis facultatis, & balnea à cibo unde & urinae crassissimæ ab eis prodeunt, & sæpe conturbatæ reperiuntur: Atque hæc quidem signa sunt pituitæ naturæ frigida prædominantis. Nam & hæc ipsa proprie pituita appellatur. Salsæ pituitæ signa. Ceterum si salsæ pituitæ fuerit influxus: color membri affecti & tumor eodem modo habet, ueluti de pituita est prædictum. Pruritus autem maximus & mordacitas infestat locos. Urinae uero tum his tum prædictis, aliquando quidem tenues & aquosæ, aliquando uero crassum in eis est quod subsidet, suntque conturbatæ.

Bilis atræ influentis signa. Cap. XVII.

Quod si ex atra bile sit fluxus, qui sanè potentia frigidus est & siccus, quod raro tamen contingit, frigoris sensus quandoque affectus adest, & corpora in profundum uelut atterantur aut scalpantur afficiuntur. Colores uero tumorum nigriores sunt, & circuitus exacerbationum per quartum quenque diem redeunt. Sunt autem exacerbationes tum magnitudine tum impetu mediocres. Etas uero quæ magis hunc fluxum generat, est uigore inclinatio, & uergente temperies autem frigida & sicca, & natura quidem superfluitates pituitosas generat, non autem atræ bilis. Quæ uero ex degenerante & mutata caliditate fit, flaua bile superassata & nigram generante oboritur. Præcedit porro hunc fluxum diæta ex eduliis atram bilem

S E R M O

gignentibus, & lasitudines immodice. Regio autem ei apta est frigida & sicca. Tempus autumnus, & consilium aeris status. Urina uero ut plurimum in principio tenues eis sunt & aquosae propter obturationes: postea uero quam secundum naturam atiores, & modice crassae, & quod subsidet in eis aliquando fuscum est, aliquando uero mixtum subcruentum uides licet & fuscum reperitur.

Serosarum fluxionum signa. Cap. XVIII.

Sin uero serosa recrementa influant, dolores non ita magnos inferunt, quem ad modum etiam neque fluxu infestatas partes in tumorem ualde excitant. Secundum speciem uero consimilia perficiunt, quae similia humores solent, qui cum eis eiusdem generis existunt. Pituitoso enim sanguine demanante, serosa in ipsa pituita recrementa, consimiles quidem secundum speciem dolores inferunt, secundum magnitudinem uero multo minores. Vbi uero alii humores defluerint, consimiles etiam illis serosae ipsorum superfluitates inferunt dolores.

De his qui ex humorum complexu fluore infestantur. Cap. XIX.

Nosse porro operae precium est, quod aliquando fluxus fluxui commiscetur, aut calidus frigidus, aut uicissim frigidus calido, & secundum utriusque horum qualitatem exacerbationes sunt, & continget quandoque agrum bis in die exacerbationum accessiones sentire.

Dieta & cura podagricos praeseruans. Cap. XX.

Qualis quidem igitur dieta unicuique praedictarum temperierum conueniens sit, iam ante praedictum est in quarto huius tractationis sermone: superfluum uero est eadem bis scribere. Caeterum ad ea quae isthic relata sunt, uomitus in uniuersum fere omnibus qui podagricam affectionem defugere uolunt, communi sunt, praeterquam eis qui thoracem & caput, quae

D V O D E C I M V S 644

facile laeduntur habent. Quibuscunque igitur ex exercitiis, aut aliis quibuscunque motibus, recrementa in uentrem confluunt, his uomitus ante cibum prodest. Qui uero sanguinis copiam aggregarunt aut humores pituitosos, post acceptum cibum uomant per aliquot dies. Venus uero omnes podagricos extreme laedit, & praesertim si assidue aut intempestiue ea utantur. Etenim uoluptas per se neruorum corporum robur & firmitatem dissoluit, multo uero magis si cum uehementi motu perficiatur, & ob id membra affecta longe imbecilliora sunt, & prompte ac expedite confluunt recrementa suscipiunt. Adhibetur tamen eius usus aliquando, propter consuetudinem uitiosam semine plurimum irritante, quum uidelicet multi & non xii fuerit humoris. Generatur autem tale in naturis proprie multi seminis appellatis, & oportet sane, quomolestiam eius uitemus, prohibere ne eius copia in seminariis uasis generetur. Quomodo uero seminis generationem prohibere oporteat, iam praedictum est in eo qui hunc praecessit sermone.

De olei & salis affricu in podagricis. Cap. XXI.
Operae pretium porro est nosse, quod omnes qui se, ne in podagricam affectionem incidant, adseruare uolunt, & praesertim eos qui humecta & frigida natura sunt, magnifice iuuant sales cum oleo quam tenuissime triti & affricati, non quidem tempore inflammationis & doloribus instantibus, sed quum haec remittunt: nisi uehementer sicca temperie agri sint praediti. Omnibus enim qui hoc modo fricantur insit calor augetur, & quod praeter naturam est discutitur, recrementaque consumuntur, & affecta membra sunt robustiora, ac aduersus affectionem firmantur, minusque ei obnoxia redduntur, maxime si diligenter singulis diebus mane & uespere, ubi dolores, quem ad modum dictum est, remiserint, per omnem uitam hoc praesidio utantur, De quo sane ausim confidenter

S E R M O

pronunciare, inquit Philagrius, quod etiam solum
sufficiat his, qui uel maxime circa dietam delinquit,
aut inmodice refrigerantur, aut ægrotant ex labore,
aut re uenerea nimium sunt usi, aut quemcunque alium
fortem excessum admiserunt: quare omnino post
quam inflammationes quæueuerint & dolores, eo uten
dum est.

Vniuersalis methodus curationis pos
dagricorum. Cap. XXII.

Itaque prius dictis rursus in memoriam reuocatis,
pronunciamus & membrorum debilitatem, & humo
rum copiam, primas causas omnium fluidarum affe
ctionum esse, præcipue tamen podagræ & articularis
morbi. Quare duplex etiam sanationis scopus nobis
præfigetur. Euacuatio redundantis humoris & corro
boratio partium debilitatarum. Euacuatio itaque fiet
aut per uenæ sectionem, aut purgationem. Post uni
uersalem autem euacuationem, calidi quidem fluxus
refrigerationem amant, frigidi uero calefactionem:
humidi rescari, siccī humectari gaudent. Et tenaces
quidem ac uiscosos discidentibus & extergentibus
curare conuenit, crassos uero tum eisdem, tum quæ
amplius attenuatoriam uim habent, acres uero per ea
quæ mordacitatem obuindere possunt. Amplius au
tem ea quæ assidue influunt, per repellentia prohibe
da sunt, itemque per ea quæ resiccant. Quæ uero per cir
cuitum irritant, quum quidem influunt impedienda,
quum uero non deferuntur, tum sanè ea quæ iam illa
ta sunt euacuationem requirunt, ad quam itidem de
bilitatarum partium corroboratio accedat.

Cura eorum qui ex sanguinis copia
ægrotant. Cap. XXIII.

Quum igitur sanguinei humoris fuerit influxus, &
dolor mediocris qui neque calore suo neque frigore ma
nifeste infestet, locus inflammatus pharmaco quidem
fortiter adstringente, modice autem resiccante illina

D V O D E C I M V S 645

tur, eiusmodi autem est id quod ex acacia & utroque
ueratro apparatus. Abstineat autem æger ab omni ci
bo & motu, & uini etiam potu. Et si fluxionis impe
tus non ualde magnus fuerit, & pharmacum adhibi
tum commoditatem suam ostenderit, rursus, cum
passo tenuis substantiæ aut posca large dilutum quo
strigmentosum reddatur, illinatur. Cæterum neque
aqua neque oleum pedibus adhibeatur, sed & si illitum
abluere oporteat, quo uidelicet aliud illinatur, posca
mediocriter tepescita abluatur, aut cum plantæ alicu
ius austeræ decocto, usque quo id quod influxit sede
tur. Cataplasma ob id etiam imponendum ex malis
maxime cotoneis, aut mespilis, sorbis, cornis, hippu
ri, sanguinaria, aut foliis quercus tenerioribus, singulis
pane permixtis & uino ueteri maceratis. Idem uero
ipsum & per alia quædam eiusdem materiæ existen
tia cõfieri potest. De quibus rursus postea sermonem
repetemus. Porro si sanguinis motus in uniuerso cor
pore uehementer inualuerit, utendum nihilominus
prædictis pharmacis, ne uidelicet particula repleatur,
& dolores fortes ac diuturnos inducat. Euacuetur au
tem id quod ex sanguine redundat, quantum sanè id
uires & affectio permittunt, & maxime si qui contine
tur sanguis bene sit temperatus, & homo ipse ad san
guineas euacuationes sit aduersatus. Cognosces ue
ro sanguinis impetum, tum ex timore præter natu
ram, tum ex doloris magnitudine & uelocitate: pro
portionabiliter enim tum ad copiam sanguinis, tum
ad allationis eius modum, impetus ipse contingit.

De sectione uenæ. Eos igitur qui multo sangui
ne abundant necessario secta uena fortiter euacuabis,
nō solum semel, sed iterum atque iterum & pluries de
tractione paulatim repetita. Si enim uenæ sectione
omissa, repulsiuorum pharmacis fueris confusus, magni
mali autor eris. Ex ignobilibus enim membris ad
principalia & uitæ necessaria sanguis repulsus, deinde

S E R M O

in aliquod horum irruens, uelut in hepar, aut septum
transuerfum, aut thoracem, aut pulmonem, aut in ip-
sum denique cor, pro morbo mortem inducit. Quam
propter maxime necessaria est sanguinis ac reliquo-
rum humorum in sanguineis inflexionibus euacua-
tio, praesertim in his qui sanguine redundant, itemque
reliquis humorum recrementis, ac lautiore diata uti-
tur. In his enim antequam dolores oboriantur, uenam
secare oportet, bis in anno sanguinem large detrahe-
do, & purgare quoque eosdem, si licet modo per sin-
gulos menses. Ceterum in omnibus diei horis uenam
secare conuenit his qui uehementibus doloribus sunt
apprehensi, adeo ut etiam si quis pransus sit, nihil ue-
ritus tamen uenam secare possit, atque id maxime si ex
ueteris locis cibis ad intestina fuerit dilapsus. Vbi ue-
ro in uentre adhuc cibus detineatur, euacuatione prius
per uomitum facta, ita paulatim sanguinem detrahes.
Secunda est autem e directo cruris fluxione infestati
uena praesertim in brachio inferna, ita tamen ut obser-
uemus in eius sectione subiectam ipsi arteriam. Si ue-
ro haec non appareat, media, ita ut & in hac obserue-
mus subiacentem neruum. Quod si uero manus dexte-
ra dolore infestetur uenam in dextro crure secamus,
iuxta talos aut poplitem, aut plantam pedis: post se-
ctam uero uenam si dolores adhuc perseuerent, &
fortis tensio sit in affecto membro, saepe in ipso infla-
mato crure uena incisa, & multo sanguine detracto,
hominem ab omni dolore liberaui. Memini itaque, in-
quit Philagrius, cuidam in quo humores aequaliter
omnes & multus imprimis sanguis redundabat, bis
sanguinem ex secta uena detractum, in quo manifeste
cognoui quantam uim habeat uena e directo mem-
bri affecti secta. Quam enim dexter pes ei fluxione in-
festaretur, uena dextrae manus incisa, confestim a
molestiis est liberatus: quumque tribus interpositis die-
bus alterum item crus fluxus infestaret, uena sinistrae

D V O D E C I M V S 646

manus secta, similiter a dolore liber euasit: & quum
inde pharmaco ex croco curaretur, perfectam sanita-
tem recepit. Verum hic quem ad modum praedictum
est, multo sanguine redundabat, & uniuersum corpo-
ris habitum eiusmodi habebat, qui non facile posset
exolui. In his uero qui contrariam huic corporis dis-
positionem habent, parce sanguinem detrahenda
oportet.

Quod eleuatas & incuruas uenas ex membris
fluxione infestatis, ueluti in uaricibus, au-
ferre oporteat. Cap. XXIIII.

Operae pretium est, inquit Rufus, etiam alios auxilio-
rum modos excogitare: Ego quidem igitur articu-
lis pedum fluxu infestatis, laudo si quis uenas quae ex
superis in pedes defenuntur excindat, ueluti uaricosa
in suris excindi solent. Etenim partes haec tempore
praesertim inflammationum apparent in tumorem
eleuatae, & uenae circum circa rubent, & sanguine re-
pletae conspiciuntur, atque qui ita affecti sunt, magis a
dolore uruntur, & frigidis gaudent. Si igitur quis ue-
nas ueluti in uaricibus excindat, multitudo sanguinis
non amplius in fluere & inflammationem facere, quae
ad modum antea consueuit potest, atque id praesertim
in sanguinea podagra conducet. In aliis uero articu-
lis, utpote coxendicibus ac cubitibus & similibus flu-
xu infestatis uenae non ualde apparent. Quod si contra
contingat, etiam in his eas quae altius eleuatae sunt ex-
cidere oportet.

De perussione in morbo articulari. Cap. XXV.

Crustas igitur inurere oportet, aliquas quidem
paulo altius loco fluore infestato, aliquas uero pro-
pius, atque id cauteriis facere praestat, aut si id a gerfero
re recuset, cum medicamentis. Longe autem praestantior
est cauteriorum usus, nam & citius & siccius perurunt. In
uniuersum uero pedibus ex fluxu infestatis, loci circa
utrumque talum forinsecus & intinsecus inurendi

S E R M O

sunt, cauteriis iuxta magnas ibidem sitas uenas admo-
tis, paulo altius supra talorum locum. In urendis itē
locus inter magnum pedis digitū & eum qui ei pro-
ximus est, medius, ubi sanē uenæ magis tumefactæ
conspiciuntur, præsertim ex eis maximæ. Quibusdam
autem & articulos ipsos perurere expedit, quum sub-
mucidi ualde conspiciuntur, priusquā durities ad
modum toforum in eis generetur. Sciendum tamen,
inquit Rufus, quod in articulorum submucidorum
perustione, ulcera ægre curabilia oboriuntur, uerum
ubi cicatrices coaluerint maximum robur ipsis articu-
lis præbent, ut non amplius ad suscipiendum insuen-
tia recrementa sint apti. Et de his quidem hæcenus.
Oportunum autem & iam reliquam curam post san-
guinis euacuationem aptam describere.

Cura in fluxibus sanguineis post sanguinem
euacuatum.

Cap. XXVI.

Post sanguinem euacuatum affectam partem ace-
to ueteri tenuium partium cum rosaceo rigare oportet,
& præsertim si in alto harere dolorum causa uis-
deatur. Etenim acetum propria sua tenuitate usque in
altum progressum, expeditam rosaceo uiam exhibet,
quod natura sua dolores lenire potest. Cæterum si in
superficie dolor consistat, per uini & olei usum ma-
gnopere iuueris, æstate quidem tepidorum, hyeme
uero calidorum. Deinde etiam cataplasmatibus utendū
quæ inflammationes lenire possunt, citra hoc quod
prouocent & prolecent fluxiones. Talia autem sunt,
farinæ fœni græci & hordei, fabarumq; & cicerū trite
uino coctæ, potest etiam aqua modica affundi, ubi ui-
num nimis torte extet. Quin & passo ac modico rosa-
ceo unaquæq; ex prædictis farinis cocta dolore mi-
tigare consuevit. Oportet autem cataplasmata omni-
no semper calida esse: quod comode fieri potest, si
assidue permutantur, & lana forinsecus contegantur.

De pharmaco ex croco. Quū itaq; prædictis præ-

D V O D E C I M V S

647

sidiis adhibitis uehementes compescuerimus dolo-
res, parum quiddam de pharmaco ex croco ammi-
scemus & præsertim ad cataplasma ex fabis appa-
ratum, ne uidelicet coaceruatim transitus fiat: Deinde
etiam amplius quid de pharmaco ammiscendum est:
postremum uero pharmacum ipsum cum rosaceo
dissolutum & ad bonam compagem redactum im-
ponemus: diffuit enim celerrime si ligidius fiat. Hoc
itaq; pharmaco sæpe post euacuatum sanguinē, dolo-
ribus ualde imminutis statim usus sum, loco prius ex
aceto rosaceo perfuso: multam enim utilitatem & bre-
ui ostēdit: quare ipso assidue ad podagricos utimur,
utpote quod laude dignum experimentum nobis ex-
hibuit, inquit Philagrius: in pluribus enim solum hoc
sufficit ad perfectam curationem semper quidem cū
rosaceo dissolutum, aliquando uero uino tenui & sul-
uo ammixto, quantum sanē eius conquassando & ex-
cipiendo pharmaco satis fuit. Cæterum hoc ipsum in
his faciendum est, quibus adhuc aliquid ex fluxione
ad inflammatum locum defertur. Quandoq; autem
pro uino acetum addimus, maxime ubi tū quod in-
fertur repellere uolumus, tum discutere iam in loco
contentum. P. ipsum etiam aliquando pro uino addi-
tum mollibus corporibus profuit. Verum enim ue-
ro & ad pastillū ex acaciis & ueratris apparatus, adie-
ctū hoc pharmacū sæpe quod influit prohibendo, &
quod adest euacuando, & mēbrū confortando, non
parum iuuat. Solum it: post sedatos dolores durius
impositum robur partibus addit, ut adstricta & recre-
mentorum influxui minime obnoxia, ac breui fortia
reddantur. Hoc quidem igitur medicamento uarie
& multiformiter usi sumus, multosq; iuimus,
tum instante dolore, tum etiam co sedato. Habet
enim repulsoriam uim paucam quidem illam pro-
pter acetum & crocum. Habet & concoëtoriam &
dissufforiam ac moderate resiccatem, rursus ob cro-

S E R M O

eum & galbani thurisq; & ammoniaci thymiamatis ammixtionem. Discussoria autem tum in his ipsis sita est facultas, tum in pice & aceto. Merito itaque podagricis inflammationibus conuenientissimum censetur. Nam & fluxum moderate repellit, & calorem faciendo sensum concoquit, & contentum discutit, & debilitatis membrum firmitatem inducit. Compositio autem hoc modo habet. Galbani drachmas xxxii. thuris drachmas xxxii. croci drachmas sedecim, ammoniaci thymiamatis drachmas quadraginta octo, ceræ drachmas nonaginta octo, picis arida drachmas cccclxxv. olei rosacei drachmas quadraginta octo, aceti albi acerrimi hemina unam. Ceram, picem, rosaceum lento igne liquefacta excolato: galbanum autem & crocum, ammoniacum, thus, cum aceto terito, & ad liquefacta & ab igne ablata in cacabum adiuicio: unitaq; in mortarium quod modicam aquam frigidam habet, diffundito, & sufficienter emollita extrahito, ac quem ad modum prædictum est utitur. Hoc quidem modo Philagrius apparare pharmacum ipsum præcipit. Quidam uero post eum etiam opii unciam i. ad hanc compositionem adiecerunt: eoq; ad uehementes dolores sedandos usi sunt. Alii autem usus tempore instante parum quiddam opii addunt ad maximos cruciatus compescendos.

Pastillus ex acaciis & ueratri. Porro ex acacia & ueratri pharmacum hocce est. Pastillus podagricus admirabilis ad podagricos & morbum articularem, inflammationesq; & omnia pruriginosa: in principio enim illitus manifestam utilitatem exhibet, ut eadem etiam die lotus æger deambulet. Vbi uero dolor in uigore est incommode adhibetur. Quidam enim in uigore affectionis eo usus, cõfestim quidem sibi iniuari uisus est: paulo uero post concalescente & recalcato loco, à maximis doloribus æger apprehensus nos accersuit, quare quoniam accessissemus & didicissemus

D V O D E C I M V S 648

mus factum, cognouimus quod membra in superficie posita cõfusionis modo affecta essent, tum ob inflammationem, tum ob exortam ex pharmaco adstrictionem & distensionem. Distensæ autem erant & in profundo sitæ partes ex cuticulæ exterioris ad interna impulsu. Abluto igitur prius cum aqua calida illito pastillo, cataplasma ei imponi iussi ex aqua multa dilutiore apparatus, & ex oleo modico dulcissimo farinisq; foenigræci & fabarum, atq; hoc ipsum feci propter eam quæ ex ipso pharmaco ei contigit oppilationemq; & constrictionem: quum uero dolores euersione essent sedati à resoluentibus discessi: etenim cataplasmata & irrigationes in fluidis dispositionibus adhibita incurabilem reddunt morbum. Verum pastillus ipsius compositio hoc modo habet. Acaciæ nigre drachmas triginta duas, acaciæ flauæ tantundem, glutinis fabrilis pellucidi, aut quod magis expedit, glutinis piscium drachmas triginta duas, ammoniaci thymiamatis drachmas sedecim, glaucii drachmas sedecim, aloes drachmas sedecim, thuris masculi drachmas octo, ueratri albi & nigri cuiusq; drachmas viii. Aceto scillitico trita cogito in pastillos. Vt uero tempore eorundem in aceto eodem liquefactos illinito, & exiccare permittito, ægrumq; in balneum demittito, & ubi inde redierit similiter utitur. Totum pastilli pondus drachmarum centum & sexaginta octo est, hoc est unciarum xxi. Hoc pharmacum podagricis inflammationibus inchoantibus conuenit, & solum sufficit, si non multitudo fluxus redundet: & multo amplius, si per plumbi succum fuerit dissolutum & liquefactum. Fit autem plumbi succus hoc modo.

In mortarium plumbeum succum aliquem refrigerantem simul & adstringentem iniicito, & cum pistillo plumbeo in sole donec crassior reddatur terito, atq; ita iniectum pastillum & contritum illinito. Sit autem succus ipse plantaginis, aut oxylapathi, aut sanguinaræ, aut

S E R M O

ruæ acerbæ immaturæ, aut semperuiui, aut aliquarum
consimilium herbarum, quæ & ipsæ commodæ sunt
in principiis inflammationum. Hoc ipsum itaq; phar-
macum ex plumbi succo, non solum in principiis &
progressu, sed & in uigore mali aliquando commo-
dum existit. Et Philagrius quidem hoc modo de
pastilli usu scripsit. Quidam uero pastilli ex croco
ad dysenteriam descripti, atq; huius ipsius pares par-
tes aceto aut plumbi succoterunt, & duabus ante bal-
neum horis illinunt, atq; ubi lauerint à balneo rursus
similiter illinunt, & egregium testimonium huic usui
præbent. Dicta eorum qui ob sanguineum fluxum
ægotant. Inflammationes ex sanguinis influxu
obortas quem ad modum dictum est curare oportet.
Cæterum cibos eis exhibere oportet qui minus nu-
triant, Quales sunt holera, & spinosæ plantæ: & ex
uolucris, montanæ: ex piscibus uero, qui in petro-
sis aquis degunt. Alium uero facile subeuntem habe-
re oportet, & si quidem officio suo non sua sponte fun-
gatur, simpliciori aliquo clysteri seu infuso eluatur.

Cura eorum qui neq; uenæ sectionem, neq; pur-
gationem sustinere possunt. Cap. XXVII.

Quandoquidem uero quidam adeo formidolosi
sunt & mollicie fracti, ut neq; nomen uenæ sectionis
aut purgationis audire sustineant, non melius tantum
sed & fortunatius est nullum talem contingere. Et ta-
men si ad curandos eos cogimur, prædicere oportet
diuturnos dolores eis affuturos, & uigilias, articulo-
rumq; torturas & claudicationes, præsertim si crassus
& multus sit sanguinis influxus. Abstinencia quidem
igitur ciborum illis constituenda est, & clysteres mo-
derate fortes iniciendi, & pharmaca umbilicaria im-
ponenda epomphalia Græcis appellata, quæ sanè
umbilico imposita alium ducunt. Utendum etiam
his quæ sedî apponuntur glandulis uidelicet, uelut est
cyclamini succus, & elaterium, & similia, quorum in
tertio

D V O D E C I M V S 649

tertio sermone feci mentionem. Utendum & post
aliud exolutam, unguentis discussoriis, & frictionis
bus eiusdem generis, & omnibus quæ superfluam euac-
uare possunt ex locis fluxu infestatis. Etenim repul-
soria, si non prius uniuerso corpore euacuato, assumā-
tur, periculum inducunt. Cataplasmata igitur eis im-
ponere oportet ex pane, fabacea, & fœnigræci, ac
cicerum farina, cum aqua nulla aut adipe suillo non
ualde ueteri. Scarificationibus item iuxta affectum lo-
cum utendum. Irrigare aut assidue oportet ex aqua
& oleo, & aliquando cataplasmata ex lixiuio appa-
rare, quo per erosam cutem, ueluti per riuos malum
euehatur. Huiusmodi hominibus conueniunt item
ceratorum formam habentia medicamenta, ex oleo
sicyonio, nitroq; & cera apparatus, quæ humorem ad
locum delatum discutere possunt. Pharmacum ex
lixiuio & spuma nitri digerens ac exhauriens inspissā-
tos humores, est autem pharmacum ipsis commo-
disimum & facile parabile: excitat bullas, & cutem
erodit. Spumæ nitri albæ quam achelesiam appello
tant drachmas uiginti quinque, terebinthinæ drachmas
triginta sex, olei drachm. cccclxxx. lixiui siculnei, hoc
est, exustis lignis & aqua extinctis, loturæ eorum per-
colatæ drachmas octoginta quatuor, ceræ drachmas
ccxl. Oleum, ceram, terebinthinam, & lixiuium, hoc
est aquam ipsam, ut prædixi, coquito, & quum pars
maxima aquæ fuerit consumpta, spumam nitri prius
tenuissime tritam adiecito, unito, ac utitor. Huiusmo-
di sanè sunt inflammationum podagricarum ex san-
guine curationes.

De his qui ob bilis influxum ægro-
tant. Cap. XXVIII.

Quod si uero inflammationes ob biliolum influs-
um fiant, tum & in his communis scopus euacuatio-
nis adfignis humoris existit. Fiant autem euacua-
tiones in principio, tum per uomitum, tum per uentræ-

S E R M O

Danda itaq; pharmaca bilem eductia, ex quorum numero aliqua per utranq; uiam bilem exigunt, uelut est thlaspi: hoc enim acetabuli mensura potatū & superne & inferne purgat, atq; tantum sanē de eo lesmine ad summum datur. Constat autem quod & purgatoria medicamenta ex scammonia apparata flauā exagitant & euacuant bilem: horum uero compositiones iam ante retulimus in tertio Sermone. Facies mus tamen & in hoc Sermone quorundam mentio nem, sed paucorum & paulo post. Purgare igitur eos oportet confidenter, & secundaria uice si res ita polluitur: confestim enim in euacuationibus subsistunt & sedantur. Quod si tamen neq; hi purgari uelint, neq; sustineant ob quancunq; tandem causam. Tum sanē & his quem ad modum dictum est, mederi conuenit per umbilicariorum purgatiuorum impositionem, & per ea quæ sedi subdūt. Per insusum item aluus ipsorum eluatur. Et cataplasmata adhibeantur ex fabacea & hordeacea farina, adipe suillo recenti & insulso, tenuiq; chamæmeli farina ac aqua. At uero hæc ipsa posterius imponenda sunt: in principio autem usq; ad uigorem ea quæ ex semperuiuo apparantur, & rosis uiridibus, perdicii herba, anchusa, sanguinaria, helxine, sideritide, portulaca, rumice acuto, atriplicae, solano, plantagine, hyoscyamo, lenticula, & stratio te palustribus, blito, lactuca, seride, malua fatiua, ramensis cucurbitæ, umbilico ueneris, flore uolarum, mali punici corio. Horum unumquodq; cum pane ex farina polentæ impositum dolorem tollit, & maxime psyllii semen aqua feruenti maceratum, & postquam succulentum factum fuerit, pro cataplasmate impositum. Vnguentum item ex plumbi succo ad sanguineas influxiones præscriptum his commodissimum existit. Commoda sunt & mala cum pane tripta imposita, & quæ his sunt similia. Et cerata Hippionēs & Ambrosiæ nomine insignita, & quæcunq; ex

D V O D E C I M V S 650

cera, chamæmelo, & rosaceo apparantur: adicitur autem succus quispiam ex prædictis refrigerantibus, & quorum candidum, & aqua cum modico aceto, quorum compositiones paulo post subnectemus. Optimū autē pharmaciū pro eis est ceratū ex rosaceo betæ succo quantū satis est adiecto. Vidi etiā quendā hac affectione occupatū, qui immisiss in frigidā aquā pedibus & aliquandiu in ea detētis præclaram opem tulit. Alium item uidi qui ostreorum carnibus cum argenti spuma & uiridibus hyoscyami foliis ac oleo ueteri diligenter tritis utebatur, & tum illis nendo eas, tum imponendo probe restitutus est. Licebit autem per ostreorum penuriā, carnibus concharum fluuiialium uti. Atq; hæc quidem conueniunt, si mediocris inflammatio & ardor adsit. Nam si magna fuerit ad erysipelatorum modum curationem instituemus. Cicutæ nimirum foliis & papaueris ac mandragoræ & hyoscyami adhibitis: quibusdamq; medicamentis compositis stuporem inducentibus, quæ ex papaneris succo & similibus constant. In horum tamen medicamentorum usu immodici caloris deletionem pro scopo habere oportet, quæ sæpe in una contingit hora: postquam statim stupefactiuo ablato, cataplasma ex fabacea farina, adipeq; & aqua imponatur. Etenim ubi ea quæ uehementer refrigerant diutius adhæserint, stuporem egrumq; ac languidum sensum corpori inducunt. Quapropter quum in feruentibus doloribus fuerimus ad stupefacientium usum coacti, postea resouebimus partes per ea quæ calefacere possunt.

Parabilia remedia ad inflammationes non ualde feruentes. Cap. XXIX.

Reliqua ex eorum numero quæ facile parantur, quæq; doloribus non ualde magnis profunt. Palmularum glandulæ sunt, & mali medicæ ramuli, citrium autem ipsam appellant & aureum malum. Quin &

S E R M O

fructus ipsius medulla sapore acris, pani aut pollini
ammixta in cataplasmati commodissima est. Quem
ad modum etiam si oleo coquatur & cera sufficienti
ad oleum adiecta pedibus imponatur. Commodum
est & lymphitum per se pro cataplasmate impositum,
& cum pane aut cerato permixtum. Et malicorium
aceto incoctum, aut aridum tritum cum pane sub
actum. His ergo utaris. Optimum autem cataplasma
podagricum & hoc est. Cupressi uirgulta teneriora &
pidulas in ollam coniecta cum aqua marina donec
flaccescant coquito. Deinde in mortarium culinarii
transumpta, ad cerati formam terendo redigito: &
lineteolo excepta, dolentibus locis imposito. Hoc ca
taplasmate quotidie ante somnum utitor, etiam si nō
adit dolor, per integrum annū. Nam perfecte egrum
sanat. Mirifice etiam facit cupressi decoctum, si ex eo
ager saepe perfundatur. Aliud. Cypri hoc
est ligustri folia uiridia trita in pastillos digerito, usus
uero tempore aceto dilutos illinito. Barbari autem
Indi arida ipsa folia contusa & cribrata reponunt, usu
uero expetente aqua feruenti subigunt, modico etiā
aceto adperso, aut rhois culinarii decocto, atque
hoc modo inflammato loco imponunt, foliis ri
cini aut carpsi superstratis, aut si hæc haberi ne
queant, brassicæ. Reperies autem mane cataplasma
aqua plenum. Sensibilis enim discussio & exhaustio
contingit, adeo ut æger exuctionem sensu perceptor,
& maxime iuxta ungues. Vitiat tamen colorem, eum
ad fuscèdinem corrumpens, quapropter aliqui cerat
to liquido ungues prelinunt. Aliud cataplasma,
quod eadem hora dolores sedat. Cerebrum
porci cum amylo & rosaceo tritum, & panniculo in
factum imposito, & confestim liberabitur æger,
ut deambulare possit. Optime faciunt item malux
aqua cocta & trita imposita, celerrime enim dolo
res sedant.

D V O D E C I M V S 65

De stupefacientibus medicamentis. Cap. XXX.

Composuerunt medici, quem ad modum prædis
tum est, ob excellentes dolores, aut etiam ob ægros
rum molliciem quos curare cogimur & neq. minis
mum dolorem tolerare possunt, medicamenta stupe
facientia appellata. Hæc enim nequaquam affectio
nes ipsas in quibus dolores sunt, curant: uerū stuporē
& sensus hebetationem membris inducendo, quietē
quandam doloribus obducunt, quapropter si ad hu
iusmodi pharmacorum usum, aut ob excellentē do
lorum magnitudinem, aut ob immodicam caliditatē
erysipelatis consimilem, cogamur, utemur quidem
modice, quo feruor in modicus refrigeretur, aut sen
sus oblatio delatur. Ad hoc etiam animaduersione
habita diligenti, ne quid post uehementis caloris &
doloris extinctionem, ex stupefactiuo pharmaco
in membro permaneat. Sunt autem medicamenta
stupefactiua huiusmodi. Asclepiadæ epithema do
lorem leuans, podagricis & articulari morbo com
modum: usus eius est in ipsis exacerbationibus & ex
cellentibus feruoribus inflammationum. Opii drac.
iiii. croci drachm. i. panis filiginei quantum satis est:
unumquodq. per se lacte bubulo maceratum terito,
& unita imposito. Aut hæc ipsa cum lacte trita cera
to rosaceo excipimus & utimur. Aliud, quod con
festim a doloribus liberat: oportet autem ante phar
maci impositionem egrum lauare, atq. ita exteris lo
cis statim adhibere, Succu absinthii trientem, croci triē
tem, ceræ tantundem, opii unc. i. irini sexuncem. Opiū
& crocum in passo diluito, & affuso cerato unito ac
utitor. Asclepiadæ pastillus podagricus, dolorem
leuans. Usus eius competit tempore exacerbationū.
Aloes lib. i. centaureæ sextantem, thuris trientem,
myrrhæ trientem, lapidis asii, opii, succi mandragor
æ, styraeis, aluminis scissi, cuiusque sextantem: ex
cipe ac subige passo & ad pastillorum formam re

SERMO

ducto. Vfu uero expetente lacte dissolutos cum pin-
nulis illinito, supra illitum locum linteolo imposito
passo imbuto.

Unguenta recalcatoria quæ post stupefactiuo-
rum usum adhibentur. Cap. XXXI.

Quum itaque stupefactiuis usque ad feruoris in-
flammationum deletionem fuerimus usi, post calefa-
cere membra conuenit cataplasinatis ex castorio &
thapsia compositis: si enim hoc non fecerimus, debi-
lia & intemperata reddita membra perpetuo fuori
obnoxia reddemus, & quæ in aditionibus facile offen-
dentur: quapropter unam atq; alteram unguentorum
recalcatoriorum compositione apponam. Ex quo-
rum numero & hæc est. Succi thapsiæ drachm. viii. pi-
peris drachm. xxiiii. adarces, canchryos, euphorbii re-
centis, cuiusq; drachm. xxxii. si uero recens euphor-
bium desit, duplum eius sume: staphidis syluestris
drachm. xii. pyretri drachm. xii. terebinthine drachm.
xvi. ceræ drachm. xxiiii. olei cyprini libras vi. Alte-
ra, eiusdem usus. Pyretri, castorii, helenii, adarces,
piperis, euphorbii, zingiberis, nitri, ceræ, singulorum
drach. viii. irini quantum sufficit. Pro pauperibus au-
tem satis faciunt, allia, thymus, origanum, satureia,
sinapi, & similia.

Pharmaca & edulia eorum, qui fluxu bilis in fluxu
infestantur. Cap. XXXII.

Exhibenda est autem & cyclaminus à fluxu bilis
influxu infestatis. Huius enim radix quam tenuissime
trita cum aqua mulla aut passo pota, biliosum humo-
rem per sudores excludit. Dandæ autem ex ea drach.
quatuor corporibus magnis & robustis, reliquis ue-
ro pro uirium tolerantia. A diuare uero oportet su-
dorum exclusionem corpus calefaciendo & frican-
do, ita tamen ne affectos locos contingamus. Præbe-
da quoq; in potu ea quæ urinam cient, talia enim bi-
lem per lotiū euacuare consueuerūt: pastillus item ex

DVODECIMVS 652

feminibus soporifer, & qui à triangulari forma Tri-
gonus appellatur, & consimiles, doloribus infestatis
bus commode à flaua bile affectis exhibentur. Nam
& somnus alti soporis inde oboritur, & fluxiones ab
ipsis resiccantur, atq; id maxime si post corporis per
purgatiuum euacuationem exhibeantur. Edulia autē
eis apta quæ refrigerant, non tamē humectant: humi-
ditas enim auget fluxiones. Dandum item eis lactuce
femen ob somnum conciliandum, & papaueris semē
tum in cibo tum in potu. Mala etiam & sorba & me-
spila præbenda, & quæcunq; ad hoc quod refrige-
rant, fluxus cohibent allationem. Cæterum à uino
omnino exacerbationis tempore abstinendum est.
Intercapedine autem pura reddita parum ex eo con-
cedendum. Porro inedia ab amara bile infestatos ex-
treme lædit: nam bilem acriorem reddit.

Cura eorum qui ob pituitæ influxum ægro-
tant. Cap. XXXIII.

Horum item curationem à pituitæ euacuatione
principium sumere oportet. Euacuatur autē humor
pituitosus per uomitus quidem, nihilominus tamen
& inferne per uentrem. Vtilis est autē in hac affectio-
ne per inferna purgatio, siue iuxta manus siue iuxta
pedes hæreat morbus, & multo adhuc magis si iuxta
omnes corporis articulos fluxus fuerit dispersus, fa-
miliarior enim pituitæ uia & minus periculosa per in-
testina existit. Si enim in superiorem uentrem uiolen-
ter adtracta non euacuetur, periculum inducit. Quæ
propter tutius est ut ad infernam excretionem du-
catur. Euacuata enim in una die morbi utcunq; inue-
terati robur contidit, quare in podagra innatū ex pi-
tuitoso humore fluxum, & mediocriter affligentem,
& qui tum potentia tum actu calidis remediis dese-
statur, purgare oportet. Ante purgationem uero
modice adstringentibus utendum, atq; id magis adeo
circa initium fluxionum. Atqui si euacuatio per pur-
nnnn iiii

S E R M O

gationes fieri non possit, quæ sanè uel sola sæpe sufficit ad affectionem fluidarum curationem: tum inedia & fame utendum est ad plures dies: natura enim pituitosi eam bene tolerare possunt. Utendum etiam confricationibus discussoriis ampliusq; efficacioribus infusis, & pharmacis cientibus urinam. Cæterum quæ ratione nutrimenti præbentur edulia, natura sic ciora sint & minus nutrant ueluti est oryze succus & bromi, qui inter frumentacea refertur. Noces iuglandes pauca, pistaciaq; & nux thasia, & uuæ passæ, & capparis ex aceto mulso. Quandoq; etiam parui pisciculi in petrosi aquis coaliti, & passercoli montani assati præbeantur. Vinum autem præbeatur quâ mininum interualli tempore, tenue, fusuuum & uetus. Cataplasmata autem quæ frigidis fluxionibus conueniunt imponenda. In principio quidem terebinthi folia uiridia & tenera cum adipe suillo recenti, & rosaceo, modica cera adiecta. Apta sunt ipsis & cupressi folia & pilulæ uino cocta. Et cyperi radices, & rhamni folia. Post principium uero pituitosis conuenit ex eruo & lolio ac fœno Græco cataplasma. Quem admodum etiam ea quæ ex ciceribus constant, aristolochiæ radice trita ammixta, centaureaq; & gentiana, & præonia, & bryoniæ radice ac fructu. Ex amaraci item coma, & artemisia, abrotoniq; foliis & adiuto, uitice, lauro, pulegio, sampso, menta, brassica, silymbrio, serpyllo, filice, fœniculo, eruca, & reliquis quæ saporis acris, aut salsi, aut amari sunt, & maxime si dolores citra ardorem ex refrigerationis sensu sint oborti. Singula uero ex his cum pane & adipe recentia pro cataplasmate imposito, quanquam nihil uetet unumquodq; per se adhibere. Optimum est etiam fomentum ex passo mari mixto apparatus. At uero quinque fossi radicum & malicorii æqualibus partibus decoctis perfudi ac foui, inquit Archigenes, circundolentes partes. Imò & tritis ipsis magis inflammata lo-

D V O D E C I M V S 653

ca cataplasmatibus modo contigi, atq; hoc ipsum multis uelut oblutans & resistens remedium dolores expulit, aliquibus autem ut pharmacum nulli inferius ipsos mitigauit rarissime uero citra commoditatem apparuit. Mansuetissimum uero & hoc est. Altheæ folia cocta trita tum per se, tum cum polline, aut ordeacea farina imponantur. Ceratum item ex radice eius, quæ hibiscum appellatur, cocta in aqua mulsa trita, constat autem ceratum ex gleucino aut irino. Imponatur uero his qui tum uehementer calida, tum ualide frigida auersantur, mediocribus autem delectantur. Pharmacum porro conueniens noui, inquit Philagrius, podagricis qui unâ cum doloribus frigoris sensu percelluntur, id quod ex laurino componitur. Quum enim & alia eiusdem generis sint cum ipso, tantam tamen commoditatem à nullo exhibitam scio. Compositio autem hoc modo habet. Pharmacum ex oleo laurino. Cera, adipis suilli ueteris, resinæ pinus sicæ, terebinthinæ liquidæ, cuiusq; drachm. xvi. cyprini, laurini, æsypi, butyri, cuiusque drachm. xlviii. galbani, medullæ ceruinæ, cuiusq; drachm. xvi. Hoc quidem igitur medicamentum confestim à dolore liberat eos qui in dolore frigoris sensum percellunt. Admirandum etiam in his pharmacum est, quod ex croco constat & galbano, supraq; ad sanguinem influxum præscriptum est, & in omni tempore adhibetur. Sunt autem & alia pharmaca his apta. Quem admodum ea quæ Myracopa appellantur, & quæ ex ipsis componuntur cerata, sunt autem hæc commensurata & proportionata cera ad unguenta ipsa ammixta. Pharmacum ex metallicis. Optimum uero & ipsis pharmacum est ex metallicis ad lauciatos nervos à Galeno apparatus, cuius & nos admirabile periculum fecimus, inquit Philagrius. Quum enim partium quàm tenuissimarum sit, ad profundū corpusculorum progreditur, & attenuat,

& discutit. Commodum igitur existit in prædicta dispositione post sedatos dolores admotum, aut quū mediocres existunt, non solum enim discutit ut dictū est, sed & repellit. Compositio uero hæc est. Chalcididis drachmas viii. misyos drachmas xvi. Squamæ æris drachmas xxiiii. thuris drachmas xxiiii. galbani drachmas xii. colophonæ drachmas xvi. ceræ drachmas xvi. olei drachmas cxxviii. aceti acerrimi quantum satis est. Metallica cum aceto in sole æstiuo terito ad plures omnino horas: Deinde thus adiecto, rursusq; diu terito, & liquecibilibus liquefactis, refrigeratis, & erasis admixtis unito ac utitur. Pharmacum ex uino & oleo, Galeni. Aliud pharmacum ex oleo & uino Galenicum, conueniens in declinationibus inflammationum, & post easdē omnibus podagricis. Spumæ argenti, drachmas xcvi. olei ueteris drachmas excii. ad podagricos uero sufficit si anniculum sit oleum, uini ueteris fului pellucidæ atque leniter dulcis, drachmas excii. Coquito simul ad compagem manus non inquinantem: hic enim est optimus eius apparatus. Nam qui triplum olei accipit diutius coquitur & magis resiccans redditur. Porro in his qui post dolores uehemens frigus percipiunt, aliud Galenicum pharmacum ex euphorbio ad sauciatos ueruos descriptum conducit. At uero adhuc pharmacum podagricis commodum, tum in inflammationum remissione, tum post easdem existit, quod Ægyptium appellatur, & quod ex lanis succidis uisitis apparatus. Habetur autem inter multæ commoditatis emplastra in xv. Sermone huius tractationis.

Cura eorum qui ex atræ bilis influxu ægrotant.

Cap. XXXIII.

Dicatur autem ex ordine & de atræ bilis influxionibus quæ & ipsæ omnino uniuersali euacuatione præcedere opus habet, hoc est uenæ sectione, aut pur-

gatione. Quando quidem igitur ad atram uergunt bilem, euacuatione per ea quæ ipsam repurgant, quando uero ad sanguinem atrabile infectum declinant pertineat sectionem. Si uero ambo hæc simul per totum hominem redundarint, non unum aliquod ex prædictis adhibere suffecerit, sed præsecta uena, deinde de depurgare cogimur, quod ipsum & in aliis affectionibus duplici euacuatione indigentibus erit faciendum. Priusquam igitur totum corpus euacuamus, atq; in ipso etiam euacuationis tempore, dico sanè in principis, repulsoriis & sensim simul calefacientibus utendum est. Post euacuationem uero his quæ sensim calefacere, & attenuare, & discutere possunt utemur. Sunt autem Repulsoria quidem simulq; leniter calefacientia, terebinthi folia & cupressi, cyperi radices, & similia. Calefactoria autem simulq; attenuatoria & discussoria, bryoniæ radix & cyclamini, syluestrisq; cucumeris, & raphani, lauri item folia mollia, & pastinasæ, & caucalidis, sinapis, nasturtii, conyzæ, brassicæ, tridisq; & ocyni & aliorum innumerorum folia. Animiscenda autem sunt hæc pani aut cuiuspiam ex prædictis iam sæpe farinis, & adipi anserino aut gallinaceo butyroq; & œsypo, atque id maxime in humectis & mollibus corporibus quo leniora reddantur. Quin & post huiusmodi pharmacorum impositionem, præscripto ex croco pharmaco, & eo quod ex metallicis constat uti conuenit, ampliusq; quod Machæroni inscribitur, & quod Iſis appellatur, similibusq; quorum compositiones in xv. Sermone traditas reperiēs. Etenim huiusmodi pharmaca relictum in membris humorem concoquunt, eundemq; attenuant & discutiunt, ampliusq; membra debilitata corroborant. Commodissimum autem pharmacum per interualla exacerbationum dolore non infestante, ad atræ bilis fluxiones est Corax, quem ad modum etiam pastilli Andronius inquam, & Musæ, & qui

S E R M O

ex cetaurea, itemq; qui ex lanis succidis apparatur & consimiles in xliii. Sermone descripti: illinuntur autē cum uino dulci. Miscentur etiam ad præscriptum ex croco pharmacum, & ad id quod ex metallicis constat, ita tamen ut parum quid ex pastillis ad multam pharmaci partem commisceamus, ut uidelicet pastilli xii. pars ad unam pharmaci partem addatur, hoc est ad pharmaci lib. i. pastilli uncia una. Aliquando autem minus. Quum enim euacuare & discutere uoluimus, minus de pastillo adiicimus, corroborare autem & firmitatem addere, plus. Quod si neq; perfecta neq; absq; dolore sint exacerbationum interualla, partem uino maceratum & sufficienter emollitum ad prædicta medicamenta per interualla ammiscere expedit. Præstans autem est & in his discussoria fricatio num species uniuersi corporis, præter affectas partes, tum per interualla, tum tempore exacerbationū uehementius & diutius facta, & maxime si nō fuerint præ euacuati.

De his qui ob tenuem fluxum egrotant. Cap. XXXV.

Si serosi sint humores qui ad articulos influunt, nō paruum signum tenuitatis ipsorum est, quod neque tumorem magnum habeant inflammationes, neque diutius durent, imō neque molestiam aliquam in motibus perpetiuntur ægri postquam quieuerint inflammationes. Eorum igitur qui ob tenuem influxum ægrotant remedium quod eadem die opem eis fert purgatio est per ea quæ serosos humores euacuare possunt facta. Fluxiones autem quæ non ita ualidum dolorem inferunt, sæpe in solo irrigationum fotu substituerunt, ex oleo uidelicet rosaceo & uino dulci suppressa, modica cera ammixta, iisdemq; lanis succidis exceptis, additur etiam aliquando nitri spuma. Quin & quod ex core naxia ex ferri affricu deteritur & in ea congregatur illitum iuuat. Et selinusia terra, &

D V O D E C I M V S 655

cretica, & samius aster, & lemnia, sphragis appellata, uino & posca, & aceto ac passo diluta, illita eodem modo profuerunt. At uero & caseus recens coactus impossius mediocres inflammationes etiam solus iuuat, & cum polenta, aut farina præsertim ordeacea. Habet enim in se non modo quid repulsorium, sed & discussorium, per quod & tenues fluxiones repellit, & humores in articulis euacuat. Lentisci etiam ramuli teneri & fructus, similiterq; myrti & terebinthi, & pirorum, ac quercus, oleæ, punicæ, mespilorum, cerasi, pruni, rubi canini, & rubi, cuius etiam fructus & uirgulta idem operatur, & ut simpliciter dicam, quæcunque res in fructibus, & foliis, & succis, & radicibus aliquid amari, aut acris, aut falsi, aut nitrosi habent, si mulq; cum amaritudinis & acoris omniumq; prædictorum moderata qualitate non adeo excellenti, adstringunt: hæ mediocres dolores ex fluxione obortos iuuant. Sufficit autem una cum his ad perfectam sæpe curam fames ipsa: Quem ad modum etiam clyster omnibus ferè podagricis conuenire uidetur, & maxime in quibus uenter assidue cohibetur. Ruta etiam uiridis & pastinaca uiridis utiliter ipsis pro castaplasmate imponuntur, maxime quibus uenter cohibetur, ampliusq; quibus pungitiui sunt dolores & inflantes. Ammiscere autem omnibus his expedit adipes, quandoq; & polentas, & farinas quasdam, quæ haberi possunt: mel item ac passum, & rosaceum, quo humecta & liquida conseruemus. At uero si & fermentum modicum hoc tempore ammiscas nihil peccaris. Hoc igitur modo etiam plurima ex hortensibus tibi commoda fuerint, si ipsa iuxta prædictas qualitates iudicaris, amaram nimirum & salsam, acidamq; & adstringentem atq; acrem, quæ omnes sint mediocres. Inuenies autem aliquando & dulcē quælitare una cū his permixtam in eadem etiā planta. Ea quoque quæ in mari nascuntur plarumque talia sunt,

S E R M O

utpote quæ Lactucæ appellatur. Sunt autem germina lata & oblonga ac uiridiora, tenuia & subrugosa, ac ueluti conpuplicata ad littora maris per fluctus eiecta: præstantiores autem sunt cū posca decoctæ. Viridia item quæ in fūco siue alga tinctoria ad radices sita sunt. Et ad hæc quæ in petris maris reperiuntur si multitudine fungorum, reliqua; germina mollia cōmodat eodem modo. Omnia enim huiusmodi apte commiscantur adipibus ac farinis. Quin & torpedo tum marina tum fluuialis, iuxta alium quendam modum, non in paruis solum sed in magnis quoque inflammationibus congruit. Naturali enim facultate quadā stuporē inducit & dolores e corporibus tollit. Quapropter ipsam uiuentem assidue adinouere inflammationis locis oportet. Cocta item adhuc uiua in oleo, deindeque extracta, ac modica cera cum oleo eliquata, commodissimum pharmacum omnibus dolore afflētis podagricis redditur. Consimili efficacia uermes terreni appellati præstant, si in oleo coquantur, & cetera postea in oleo liquefcat.

De fluxionū inter se complexu. Cap. XXXVI.

Quum itaque iam simplicium & immixtarum inter se fluxionū curatio sit relata, nulla difficultas amplius est, etiam mixtarum curam inuenire. Satis enim manifestum est quod ad humorum complexum, consequenter etiam curationes oporteat mixtas esse. Cognitiones autem mixtarum fluxionum ex prædictis simplicibus affectionibus sunt sumendæ.

Cura affectionum ex sanguinis & bilis complexu. Cap. XXXVII.

Stigitur sanguineæ & biliolæ affectiones concurrant, & propterea tumor magnus & ruber, & quodam modo flauus ac feruidus, membrum fluxione infectum apprehendat, & dolores nunquam remittentes incumbant, & exacerbatio uehementer quidem alteris & tercio quoque die fiat, benignior autem singulis

D V O D E C I M V S 656

diebus: omnino sane manifestum puto, quod medicationis initium à uenæ sectione primum fiet, consequente exinde biliosi humoris purgatione. Satis constat autem quod & euacuationum tempore repulsois utemur, quæ uidelicet frigida & adstringētis sunt facultatis: Et deinde primum mitigatoriis & refrigerantibus quidem utendum, non autem amplius adstringentibus. Adstrictio enim tumorem inspissat ac rogit, ut ægre discuti & resolui possit, si diutius ea utamur: postremum uero etiam his quæ concoquere & discutere tumorem possint utendum est. In principio igitur iuxta euacuationum, inquam, tempus, utile pharmacum eiusmodi affectionibus est ex acacia & ueratræ pastillus in mortario plumbeo cum semper uiui, aut plantaginis, aut sanguinarie, aut senecionis, aut umbilici ueneris, aut rumicis acuti, aut solani, aut uæ acerbæ, aut hyoscyami, aut lactucæ succo dilutus. Atqui iuxta augmenta & uigores affectionum, etiam ea quæ ad sanguineas affectiones dicta sunt, in cataplasmata ammiscere expedit, succosque item iam relaxatæ herbarum, & ipsas adeo herbas tritas. Postquam uero feruor inflammationis cessarit, concoquentibus cataplasmatibus & medicamentis utemur: parte etiam affecta uulnusculis impactis scarificata, præsertim si appareat tumefacta.

Cura bilis ad pituita permixtæ. Cap. XXXVIII.

At uero si pituitosi humores biliosis fluxionibus ammiscantur, siquidem unio & permixtio ipsorum eodem tempore hominem infestet miscere etiam remedia oportet, eorumque multitudinem purgare per ea quæ bilem simul & pituitam educere possunt: forinsecus autem cataplasmata imponenda pari aut impari modo permixtis his quæ pituitosum & biliosum euacuant fluxum. Et pari quidem modo utraq; conicie mus, quum affligentium humorum mixtura equalis fuerit. Impari uero si alter humorum redundarit.

S E R M O

Necq̃ uero obliuioni tradendum quod aliqua ipso-
rum in principio recte adhibentur. Aliqua uero iuxta
mali progressum & uigorem. Quædam uero eo re-
mittente & circa declinationem.

Cura humorum atræ bilis aliis permixto-
rum.

Cap. XXXIX.

Eadem etiam methodo uteris si atræ bilis fluxio-
nes reliquis fuerint ammixtæ, tum iuxta exacerbatio-
num circuitus, tum iuxta continuitatem. Neq̃ enim
solum ad affectionum complexus est respiciendum,
sed & num assidue & citra remissionem, an iuxta cir-
cuitum infestent. Primum quidem igitur & in illis eua-
cuationibus cōuenientibus utendum est: Deinde ubi
quidem assidue infestant, cataplasmatibus dolores se-
dantibus uti expedit: Vbi uero per circuitum mo-
ueantur, instantibus quidem doloribus mitigatoria
cura, per interualla uero corroboratoria membrorum
utemur. Manifestum autem quod quæ magis feruent
maiori refrigeratione opus habent: quæ minus, mino-
ri. Omnia tamen feruentia refrigerare oportet. Quæ-
cunq̃ autem fluxiones pruriginosæ fuerint, obtundē-
tibus & discussoriis curabuntur. Quæcunque uero
mordaces, obtundentibus solis. Et quæ in alto sitæ
sunt, per ea quæ tenuium partium existunt, quæ uero
in superficie, per simpliciora. Omnium autem horum
sylluam in fine secundi huius tractationis Sermonis
præscriptam habes.

Cura durorum tumorū qui post inflammatio-
nes relinquuntur.

Cap. XL.

Duri & reluctantes aliquando tumores post inflā-
mationes relinquuntur, qui ex crassis humoribus ge-
nerationem habent, in corporibus præsertim duriori-
bus, & quæ ægre per discussoria exoluuntur, & male
curatis. Huiusmodi enim non curati statim seipsis pe-
iores sunt ad uitæ actiones obeundas. Cæterum hu-
iuscemodi tumores sedant, pharmacum Machærio-
nis, &

D V O D E C I M V S 657

nis, & Piscatoris, & Egyptium, & consimilia: de qui-
bus dicitur xv. Sermonem in pharmacorum multæ cō-
moditatis relatione. Dicitur autem & hic ubi ex ordi-
ne de tumoribus qui ægre concoquantur tractabi-
mus. Sunt etiam parabilia pharmaca ad hanc affectio-
nem si ruri uiuamus, satiuæ fici, & syluestris quoque
grossi colli, triti & impositi, tum soli, tum cum quadā
ex prædictis farina & adipe. Cyclamini item & cucu-
meris syluestris radix, & althea bis cocta, & caricæ pin-
gues, adianton, auena, urtica, brionis radix, bulbi ane-
thi, abrotoni, buphthalmi, iridis folia, itemq̃ marru-
bi, ita ut singula prædicta cum uisco, pice, & sulphure
uiuo permisceantur.

De tumorum crudorum & inconcoctilium

cura.

Cap. XLI.

Crudi tumores ex materia albidiorē ac lentiorē
congregantur, diuq̃ durant, neq̃ concoquantur, neq̃
discuti possunt. Quandoq̃ uero primis quidem dis-
cussis loci statim fluxione infestantur, & inæquali
magnitudine semper permanent tumores: & in qui-
busdam sanè penitus absq̃ dolore fiunt, in aliis uero
dolore quodam comitante. Quandoquidem igitur
diuturnos uideris tumores citra dolorem, per discus-
soria curato, diligenti animaduersione habita ne quid
relinquatur induratum, quod incurabile aut ægre ual-
de curabile reddatur, & maxime ubi callosarum duris-
simum generationem uideris in articulis futuram. Si
igitur citra dolorem uideris crudos tumores, emol-
lientibus ad discussoria ammixtis curato, ne quid pe-
nitens induratum relinquatur. Si uero cum dolore cō-
tingant tumores, non modo discussoriis, sed etiā que
unā cum hoc quod discutiunt, lenire possunt, expe-
dit uti. Manifestum autem est quod si fluxus tenuis &
modicus cum doloribus quibusdam deferatur, in-
de tumores post inflammationum remissiones obo-
stantur & infestent, atq̃ id maxime in his euenit qui

A E T.

o o o o

delicatus uiuunt, aut frequenter lauantur, aut plus q̄ oporteat inambulant, uel etiam rebus nenereis utuntur. Oportet igitur in his ad tumefacta sponere pharmacum ex salicibus, ita ut adglutinari possit apparatus: aut quod ex aspidibus constat ad strumosos destinatum, aut aliquod consimile: præsertim quum sensus ægris adest iuxta coxædicem aut femur, tanquam aliquid ad inferiora deferatur: quumq; dicunt se affici uelut formicas repentes sentiant, doletq; & iam refriegeratur, iam calefcit membrum. Quin & lauantes per smegmata ex adactæ, alcyonio, & pipere defricare oportet. Adstringentia igitur sunt simulq; discussoria pharmaca, quibus necessario utimur ad crudos & dolentes tumores, uelut syrnphytum petræum, te rebinthi uirgulta, scolopendrii uiride, cyperos & similia de quibus sæpe dictum est, cū pane multo & rosaceo permixta, præsertim in his qui humido & albo corporis habitu sunt præditi. Ex cōpositis aut conuenit eis pharmacum ex succis quod cū nino flauo & subastringente est emollitum, & Galeni phœnicinum cum multo rosaceo liquefactū, & locis liquidius impositum. Cæterū in tumoribus citra dolorem conueniunt adiantū uiride, folia urticæ, althææ, chamæmelii, uua passa pinguis, sertula cāpana, melissophilon, lauer, citrii exterior cortex, & similia: Ad quæ singula cicerum & lupinorum farinæ, & panis, & olei ueteris ac sicyonii, & adipis suilli ueteris, tantum ammiscendum est, ut mollis ad tactum compositio reddatur, & morsum nullum ad mēbrum accedere permittat. Ex cōpositis autem pharmacis conueniunt his, id quod ex croco & galbano constat, & quod ex liquefcibilibus apparatur ac mox referetur: Et Machæronis, & Piscatoris, cum cerato ex oleo Sicyonio aut aliquo cōsimili liquefacta. Atq; hæc quidem in mollioribus corporibus adhibetur. In durioribus autem & quibus tumores nō dolitant, cōueniunt uiticis folia,

præsertim arida, & amaracum, amarantum, ari & ariari radix, smyrnium, althææ radix, elaphoboscum, ericæ folia, scœniculi folia, filix, filymbriū, scandix, ericæ folia & sinapis uiridis. Composita autem conueniunt tum prædicta citra cerati ammixtionem, tum Isis, & Aphrodite appellatæ, & alia infinita iisdem uicibus prædita. Huiusmodi autem pharmaca unā cū hoc quod tumores exoluunt, etiam fluxiones naturæ suæ aptitudine repellunt. Quod ipsum etiam probe faciunt cupressi pilulæ uirides cū uino coctæ, prædictorum leguminum farinis & suillo adipe ammixtis, quādoq; uero & lauri ramuli, & rubi folia, & similia ammiscuntur. Efficaciora autem prædictis sunt, & agrestioribus corporibus ac tumoribus qui ægerime concoquantur conuenientissima, abrotonum, animoniacum thymiana, anemonarū radices & hastulæ regiæ, bryoniæ radix, pulegium, dracunculi radix, bdellium, bupthalmum, gentianæ radix, & myrobalanus. His autem adhuc fortiora sunt capparidis folia, glastuni, betonica, cyclamini radix, brasicæ uisginis, ruta, panaces uiride, peucedani radix, scilla, sicilyuestris fructus, trifolium asphaltites, trixago, sulphur, pix. Addatur autem singulis prædictis panis & adeps, aut prædictorum leguminum farinæ, quādoq; etiam caricæ. In quibus omnibus scopum tibi propositū habeas, ut citra partis affectæ combustionem & affriktionem curam facias: quapropter et necessaria est prædictarum farinarum, itemq; adipum admixtio. Tantum autem commiscere ex eis oportet, quantum uehementem uniuscuiusq; uim obtundere uolumus. Ammiscendus autem est non solum adeps suillus, sed & caprinus, & uitulinus, & taurinus, ceruinus & asnerinus: Medullæ item omnes ammiscendæ habito naturæ curandi corporis respectu. Et cochleæ unā cum testis tritæ, & sine alterius rei admixtiōe, aut caprino stercore cum aceto trito am-

S E R M O

mixto impostæ, tumores laxos & molles destruant
& adstringunt, qui sanè ex lentis & crassis humoribus
oboriuntur. Porro opera precium duxi admonere,
diligenti animaduersione opus esse, ne clam te indu-
rati aliqua tumoris pars relinquatur: quod sanè ubi
uideris factum, his quæ fortiter emollire possunt ute-
ris, respectu simul ad habitum corporis habito. Ex
malagmatibus autem fortissimum est Leucio inscri-
ptum ad articulos distortos.

Malagmata diuersa, in quibus etiam Lucii ma-
lagma est, ad articulorum distortionem des-
tinatum. Cap. XLII.

Malagma Lucii ad articulos distortos inscriptum,
facit ad thoracis affectiones & abscessus in profun-
do, ad nervos contractos, & articulos stupore occu-
pato. Latini distortionem & Græce ancylos appella-
mus: facit opisthotonicis, & ad omnem nervorum per-
consensum affectionem: Ad nervorum item lassitudi-
nem acopon egregium est irino aut cyprino dissolu-
tum. Bdellii, adipis uitulini, ammoniaci thymiamatis,
iridis, cuiusque sextantem, opopanax, galbani, can-
chryso, thuris, styracis, cuiusque drachm. viii. piperis
grana clx. ceræ sexuncem, terebinthinæ sexuncem, se-
cis unguenti irini aut cyprini sextantem & uncia di-
midium, uini quantum sufficit. Ammoniacum, opo-
panax, thus, terito cum aceto, liquecibilia uero li-
quefacito, & ab igne ablatis sicca inspergito: deinde
etiam trita ipsis adificito, & unita in mortarium diffun-
dito, ac fortiter emollito, extractisq; utitor. Optimū
est etiam eis ex pice brutia Galenicum pharmaci ad
rabidi canis morsum descriptum. Habet autem hoc
modo. Picis brutiæ libram i. opopanax quadrante,
aceti acerrimi drachm. i. apparato quem ad modum
de rabidi canis morfu prædictum est Sermonem sexto.

Aliud pharmacum ex liquecibilibus, Galenicum.
Quod concoquit simul & attenuat tumores. Quo

D V O D E C I M V S 659

sanè in mollibus corporibus uel solo utendū. In du-
rioribus uero ammiscendum est ei id quod ex metal-
licis constat ad sauciatos nervos destinati, ita ut mixtu-
ra ubilibet iuxta corporum & affectionum naturam
fiat. Habet autem hoc modo. Opopanax, unc. i.
terebinthinæ chiæ, unc. i. propolis teneræ, quadrante.
Si uero propolis tenera non sit, admiscebis terebin-
thinæ trientem: quod si neq; in totum propolis habe-
ri possit, conuicito picis brutiæ sexuncem. Opopanax
ea in aceto albo contere. Hoc pharma um prædi-
ctos tumores cōcoquit, & humores in alto sitos ad-
trahit, diffecat, & repurgat. Cæterum quod ex metal-
licis constat item Galenicum ad sauciatos nervos des-
tinatum hoc modo habet. Chalcitidis, misyos, æru-
ginis usta, cuiusq; drachm. viii. colophonæ bellem,
squamæ aris drachm. xxiii. ceræ drachm. xvi. olei
drachm. cxxviii. resinæ drachm. xvi. galbani drachm.
xii. aceti quantum sufficit. Chalciton, misy, æruginem,
aris squamam cum aceto in sole æstiuo contere ad
plures horas, & liquecibilibus liquefactis & affusis,
uni, emolli, ac utere. Aliud Galenicum. Ad eos
qui tenerum corpus habent & nervis saucii sunt des-
criptum. Chalcitidis usta, misyos usta, cuiusq; drachm.
viii. Squamæ aris drachm. xxxii. thuris drachm. xii.
ceræ drachm. xvi. olei drachm. cxxviii. resinæ drachm.
xvi. galbani drachm. xii. aceti quod satis est: Appara-
to ut dictum est. His itaq; pharmacis utemur per se
ubi dolores ex profundo dissolvere uelimus. Misceo-
bimus autem pharmacum ex liquecibilibus constas
ubi tumores fuerint obdurati. Malagma ad podas-
gicos & articulorum morbos ualde generosum.
Liberata tota affectione, usus eius est per exacerba-
tionum interualla. Ceræ lib. i. terebinthinæ lib. i. spu-
mæ nitri sexuncem, floris lapidis asii sexuncem. Thuri-
s sexuncem, olei cyprini lib. i. lixiui coactiliarii,
sive pilearii, quantum sufficit. Arida contundito,

S E R M O

cribrato, & cum lixiuo ad liquidi cerati crassitudinē terito, & liquecibilia liquefacta tritis affundito, unito ac utitor. Aliud. Calcis uiuæ, thuris, cuiusq; drac. iiii. terebinthinæ drachm. iiii. ammoniaci thymiamatis drachm. iiii. spumæ nitri drachm. iiii. adipis taurini drachm. viii. floris lapidis asii drachm. ii. ceræ trientē, olei trientem: liquecibilia liquefacito & cum siccis unito ac utitor. Valde præclarum est. Resorbet collectiones circa articulos congregatas, & à doloribus uindicat. Aliud, quod in totum ab omni affectione liberat. Seminis cicutæ, comæ centaureæ, iridis illyrice, agarici, cardamomi, fœni græci, corticis radice mandragoræ, singulorum sextantem, terebinthinæ lib. i. olei ueteris sexuncem, ungenti syriaci, aut salcæ appellati, sexuncem. Terebinthinam cum oleo ueteri modice coquito: deinde unguentum addito, & ablatis ab igne arida trita inspergito & unito, emollitaq; in uas æreum aut stanneum reponito, uase tamen prius ex ungento malabathrino siue foliato illito. Hoc pharmacum crassos & mucosos humores trahit per obscuros meatus. Aliud ad eos qui à natiuitate articulare morbum contraxerunt. Vtpote quibus genua, humeri, cubiti, & reliqui articuli dolitant. Ceræ, colophonæ, resinæ pinus, cuiusq; sexuncem: terebinthinæ uuc. i. fœni græci sicci contusi & cribrati trientem. Cyprini trientem aut quantum satis est. Elisi quatis liquecibilibus fœnum græcum insperge, & utere. Aliud Ceratum ad articulare morbum pulchrum. Ceræ adipis porcini, colophonæ, resinæ pinus, cuiusq; lib. ii. butyri lib. i. terebinthinæ lib. i. galbani trientem, adipis taurini, lib. ii. œsypi lib. i. Liquefac, percola & adserua. Vfus uero tempore ungento nardino dissolue aut etiam gleucino, & linteolo exceptum impone. Aliud ad articulorum morbum & podagricos. Vt præ admiratione consterneris. Ceræ, drach. c. rosacei drach. cc. foliorum sideritidis

D V O D E C I M V S 660

tenerorum drac. c. styracis drac. xx. thuris drac. viii. nitri drac. viii. mannæ drac. x. Liquefacta cum reliquis tritis unito, ac utitor. Sunt autē & alia quæ plurima pharmacæ quæ tumores tollere possunt post inflammationes adhibita: Maxime uero omnium quod ex aspidibus constat ad firmas descriptum: facit ad eos quibus laxi tumoris magnitudinē detrahare uolumus: Subuertit enim quæ plurimum tumores laxos, itemq; dueros eosq; simul diffundit. Constringit autē & condensat articulos præclare omnino si quod ex salicibus constat ei ammisceatur. Ego autē, inquit Philagrius, penuria pharmacorum ex metallicis præscriptorum, id quod ex salicibus apparatur ammisceui & maximopere profeci articulis inde constrictis, densatisq; ac corroboratis, obfirmato uidelicet fluxionum humore prius euacuato. Licebit autē si quis ruri uiuat & prædictis pharmacis careat, ex adipe qui ad manū sit, & arida pice cum resina pinus, aut etiā alia resina quæ haberi possit, pharmacum in cerati formā apparare, ipsiq; chalcanthi quantum uililbet recte habere uidebitur ammisceat: Salē itē ac mysi, auripigmētum, & similia: Quin & uiscū & irin, aristolochias, pæoniā, peucedanū, gentianā, centaureā, artemisiā, thymū, origanū, bitrum, nitri spumā, thus, myrrhā, styracē, propolin, mastichen, ac alia innumera his consimilia licebit reperire, indeq; pharmaca tumores constringentia componere, quæ ad modum nos fecimus non paucies communibus ad podagricos & articulorum morbos pharmacis inde apparatis. Philagrii pharmacum ex nitro & oleo. Nitrum accipito friabile & nihil calculosum in se habens, idq; ipsum quam tenuissime terito, olei tantum ad ipsum in mortariū affundens quo trita simul ad mellis crassitudinem redigantur: atq; ubi satis diu contriueris cacabo excepta, ad lentum ignem non fumo mantem coquito, assidue agitando donec ad bonam compagem reducantur, animaduersione habita ne

S E R M O

liquidius pharmacum relinquatur, quod ubi contigerit, pharmacum penitus liquidum euadit, & neque in posterum inspissatur, nisi multam aliam sustineat coctionem, quæ uim eius sicciorem, & ob id affectis dolore membris inutilem reddit. Probare autem eius compagem tempore coctionis oportet, ad testam ipsam destillando, testa non prius humectata, quem ad modum in aliis pharmacis facere solemus. Resoluitur enim nitrum per aquæ contactum. Sit autem oleum quod nitro affunditur dulcissimum, tenuium partium aut rosaceum, aut chamæmelinum, aut anethinum, aut uetus, aut cicinum, aut sicyonium. Quandoque etiam chamæmeli humidæ siue aridæ, aut tritis tenuissime tritæ, aut aristolochiæ, aut alicuius cõsimilis partem ammiscere prodest. Si quidem autem repellere simul ac discutere uelimus, aut etiã calidos dolores curare, cum rosaceo ipsum pharmacum coquemus, aceto quandoque in coctione aut modico passo affuso. Si uero amplius discutere uelimus cum aliquo alio oleo coquemus, ammixtis etiam quibusdam præscriptorum aridorum, iuxta habitum uidelicet curandi corporis & compagem ipsius tumoris. Hoc sanè pharmacum dolores in alto obortos quæ celerrime sanat, atque id eo magis si non biliosum sit, neque multum calidum quod influit. Neque uero solum podagricos dolores ex professo iuuat, uerum etiam eos qui tales non sunt, sed ex fluxionibus congregati & discussioni alias resistentes. Utimur itaque ipso si post sedatas inflammationes dolores in alto permaneant. Pharmacum ex urina Bordonis, hoc est, muli apparatus. Attrahit quidem hoc priore præstantius. Conuenit autem magis crassis & crudis fluxionibus, præsertim si cum chamæmelo uiridi uel sola, uel cum adipe porcino recenti, fuerint prius cataplasmatibus modo contestæ: cum arida uero itidem eodem adipe ammixto, ampliusque farina fabacea, aqua &

D V O D E C I M V S 661

oleo ac modico passo adiectis. Quin & ipsa anthesmis, quæ & chamæmelon dicitur, ualde calidos dolores & inflammationes maximopere ex natura sua iuuat, statim post uigorem adhibita. Etenim cutem rarefacit & attenuat moderate, & biliosos humores transpirare facit, adeo ut huiusmodi inflammationes etiam sola, nihil ex attenuatoriis & incisoriis, ueluti est artemisia, & aristolochia, & calaminthe, & alia infinita, admixtum habens, curet. Hoc itaque pharmacum ex argenti spuma & urina apparatus, de quo sanè sermonem institui, scio quosdam circa totius affectionis uigorem, non modo iuxta particulares exacerbationes, aliquando uero & augmenti tempore, ad dolentes locos pro cataplasmate imposuisse, humoresque forinsecus extraxisse, & tumores quidem maiores reddidisse, dolores tamen omnino sedasse ac extirpasse. Cæterum odor ipsius intolerabilis est eis qui tenero olfactus sensu præditi sunt. Compositio uero talis est. Urinæ muli masculi non castrati, sextarios Italicos iiii. spumæ argenti, lib. ii. Spumam argenti tenuissime tritam in mortario habeto, eique urinam affundito, ad solem uidelicet æstiuum expositam paulatim urinam instillato, & postquam ad mellis spissitudinem peruenerit, urina scilicet consumpta, olei unc. xxi. addito, adipis porcini ueteris unc. xvi. & usque quo non amplius inquinat manus coquito. Vtius uero tempore linteolo exceptum imposito. Oribasius autem axungiam lib. i. coniecit, & medullæ ceruinæ non salsem, & mellis, lib. iii. reliqua uero eodem modo. Scribunt porro quidam proprii muli urinam accipendam esse. Resistit enim & obluatur morbo ex natura sua hoc animal. Efficacius autem aiunt, reddetur si quis dum coquitur ipsa semel in cacabum expuat, & semel in terram. Atque hæc cum quibusdam barbaris nominibus inuenire licet adscripta, quæ sanè curiosam penitus habent scripturam, atque ob id superfluum &

S E R M O

indecorū mihi uisum est, inquit Philagrius, ea adscribere. Etenim citra eorum nominum intentionem ac nomenclaturam, ipsum pharmacum apparatus, eodem modo efficax est, sicut id quod cum nominibus præparatur. Hippione Philagrii, Hippione uero hoc modo apparatus. Anethi uiridis, unc. xvi. scilicet recentis sexuncem, olei omphacini septuncem ac uncie dimidium, aquæ sextarios iii. Anethum & scilicet lam in aqua & oleo ad triduum macerato, deinde donec aqua consumatur coquito, & percolato oleo ceræ nouæ lib. ii. adiecito medullæ ceruinæ libram i. aut si hæc non adfit, adipis ceruini libram unam: adparato & utitor.

Cerata podagrica.

Cap. XLIII.

Ceratum ex succo senecionis ualde pulchrum. Ceræ, libram unam, olei chamæmelini, dodrantem, adipis porcini recentis, sexuncem, croci drachmas quatuor. Crocum cum succo senecionis terito, liquefcibilia autem liquefacito, percolato, & succi quantum expedit paulatim instillato, fortiterque agitato, atque ubi refrixerint, ad crocum tritum adiecito, & subacta unito, ac utitor. Ceratum dolorem leuans, ad inflammationes in uigore constitutas. Appellatur autem Manus Asclepiadæ. Facit ad excellenter inflammationes in eadem hora liberans citra dilationem. Succus hastulæ regię, cyathos iii. succi solani, cyathos iii. succi buphthalmi, cyath. iii. succi perdicii cyath. iii. ceræ, butyri recentis, axungię, medullæ uitulinæ, calcis uiuæ, cuiusque quadrantem: terræ cimoliæ, drachm. xii. terræ samię, drachm. xii. sandarachæ, drach. xii. nitrı bernicarii, spumę nitrı, cuiusque drachm. xii. fecis uini ustę, drachm. xii. glutinis chartarum, hoc est pollinis costi, drac. xii. olei boni lib. iii. appara & utere. Aliud ad præscripta item efficax. Ceræ, colophonię, adipis anserini, cerulæ, cuiusque drachm. xvi. picis drach. iii. succi brassicę, cyathi dimidium. succi fœni gręci,

D V O D E C I M V S

662

cyathi dimidium: succi seminis lini, cyathi dimidium: succi stratiotę, cyathi dimidium: succi sertulę camparię, cyathi dimidium: lactis bubuli, cyathi dimidium, oua gallinarum numero iiii. olei, libras ii. Ex his cerata duo facito, eaque una cum eis quę Agyptia inscribuntur in promptu habeto, quę pauci adeo homines habent, apparato confideter, nullique reuelato & plus quam hominis nomen assequeris. Podagricum aliud ceratum approbatissimum. Facit ad inflammationes & dolores, etiam in principiis impositum celerissime sanat, & nervos arefactos emollit, adeo ut quidam ei hanc facultatem inesse non credant dissoluit & pedum nodosos tumores condylomata gręcis appellata. Olei cicini, lib. ii. succi mandragorę, drach. xxxii. succi artemisię, drachm. xxiii. succi rumicis, drachm. xxiii. resinę pinus, drachmas xlvi. terebinthinę, drachm. xlvi. adipis anserini, drachm. xlvi. succi rubi, drachm. xvi. butyri recentis drachm. xlvi. lycii indici drachm. xxiii. sanguinis hircini sicci drachm. xvi. lachrymę hederę drachmas xxxii. galbani drachm. xlvi. opopanax drachmas xxxii. Lycium & sanguinem hircinum & panacis succum cum modico uino terito, & affusis succis, siquidem liquidi affuerint, aut siccis, si illi haberi nequeant, unito: liquefcibilia autem liquefacito eisque trita adiecito, & ad lentum ignem coquito spatula assidue agitando donec cogantur. Ceterum ligna quę ad coctionem eorum subuntur arida uitis sarmenta esse oportet. Ceratum podagricum ex bryonia. Egrege facit ad omnes inflammationes & dolores articulorum, Hac usus & in uigore & in remissione succellum & gloriam reperi. Reperies enim inflammatas partes corrugatas & citra dolorem. Frequenti experimento nobis cognitum est: nam multos eos seruauimus. Radicis cucumeris syluestris drachmas cccclxvi. scilicet mundę drachmas cccclxxx. radicis hastulę regię

S E R M O

drachm. cxliiii. olei raphanini drachm. ccccxvii. ceræ drachm. cxliiii. galbani drachm. xlviii. Herbas omnes in aqua sufficienti per triduum madefacito, singulis diebus bis ipsas sensim agitando. Deinde affuso oleo, coquito donec oleum solum relinquatur ad lectum omnino ignem: percolato deinde, & ceram ac galbanum in mortario diligenter trita & emollita addito. Quibus omnibus postremum liquefactis, & ab igne ablatis utitor ad omnes doloris affectiones. Hoc etiam ad uiscerum diuturnas inflammationes summus. Ceratum in multis approbatum, ad inflammationes pedum, discutens citra dolorem. Vtere eo in uigoribus, & magis in declinationibus. Olei anethini quincuncem: chamæmelini quincuncem, butyri quincuncem, adipis asnerini quadrantem, farinæ lupinorum sextantem & dimidium uncia. Liquefacito & agitando refrigerato, in mortarium quod, infundito, terito, & ouorum quinque crocea singulatim iniicito. Deinde & lupinorum farinam inspergito, unito, utitor.

Ceratum Iacobi Psycristæ, ad feruentes pedum inflammationes. Ceræ albæ sexuncem, rosacei recentis unc. xv. ouorum quinque candida, aquæ septuncem & uncia dimidium. Ceratum ad prunas liquefacito, & diligenter agitando refrigerato, deinde in mortarium fundito, & adiectis singulatim ouorum candidis terito, postremum instillata sensim aqua omnia rite unito, & noua olla sufficienter prælota excipito, & infusa aqua pura finito, quotidie aquam permutando.

Vnguenta, & acopa diuersa ad podagricos, articulorum dolores, ischiadicos, membris exolutos, & tremantes. Cap. XLIIII.

Vnguentum Asclepiadæ. Facit podagricis, articulorum doloribus, & ad omnem neruorum per consensum affectionem. Vini ueteris sextarios duos,

D V O D E C I M V S 663

lanarum succidarum ex locis sub alis libram unam, spumæ nitri libram unam. Lanæ succidas in uino per triduum madefacito, deinde expresso liquore, spumæ nitri tenuissime tritam iniicito, dissoluitoque ac olei libras duas addito, & conuassata in uitreum uas reponito, & utitor, quotidie agitans & ex eo illiniens locos affectos, à somno, & ante balneum, & post balneum, & à cœna. Aliud unguentum ex sale: podagricos à tota affectione liberat. Salis sordidi, hoc est ipsius terræ libram unam, aluminis scissi libram i. fecis uini ueteris sextarium unum, floris lapidis asitrientem. Arida sigillatim unumquodque per se diligenter terito, deinde etiam fecem adiecto, simulque terito, & ad trita demum olei ueteris sextarios ii. affundito, conuassato, reponito, ac utitor. Quidam etiam mellis libram unam addunt. Aliud itidem Asclepiadæ. Thuris quadrantem, ammoniaci thymiamatis, zingiberis, piperis, salis sordidi, floris lapidis asit, aluminis scissi, cuiusque unciam unam, galbani unciam unam, opopanacis sesquunciam, terebinthinæ quadrantem, olei cyprini, laurini, samplucini, & ceræ, singulorum sexuncem, aceti quantum satis est ad ea quæ dissoluere oportet. Vtere in frigidioribus. Aliud optimum. Spumam nitri albam cum oleo ueteri terito, eoque locos affricato, & miraberis. Aliud, Asclepiadæ. Vini ueteri sextarios tres, olei ueteris sextarios duos, uirgultorum lauri libram unam, foliorum teneborum aut pikularum cupressi teneriorum libram unam, ceræ libram unam, galbani unciam unam, sanguinis testudinis terrestriis satis largam copiam. Herbas in aceto macerato, deinde coquito, & ad decoctum liquefacta reliqua addito ac unito, & sanguinem testudinis recenti affuso conuassato, & utitor. Olei gleucini præparatio. Oleum gleucinum dolores & lassitudines neruorum quam maxime sedans. Habet enim uim calefactoriam relaxantem: facit ad affectio-

nes uulua, & ad omnem neruorum per consensum affectionem. Facit ad rigores per circuitu repetentes, quotidianę præsertim & quartanę febris. Omni enim acopo præstantius est. Maxime autem facit ad eos qui tum retro tum ante distenduntur, opisthotonicos & emprosthotonicos Græcis appellatos, si calidum puris lanis exceptum locis imponatur. Compositio eius hoc modo habet. Olei omphacini primarii libras ccl. uini falerni ueteris odorati sextarios quinquaginta italicos: musti ex uua aminata, hoc est adstringente alba sextarios italicos centum quinquaginta, olei libras duodecim, aspalathi libras quinque, spathæ unguentariæ quam palmam elaten appellant libras quinque, hedydari hoc est seminis pelecini sesquilibram, artemisii libras duas & semissem, cyperi libras duas & semissem, piperis sesquilibram, musci qui splachnon & hypnon & bryon Græcis appellantur libras duas & semissem, xylobalsami libras duas & semissem, asari libras duas & semissem, cassiæ nigre libras duas & semissem, carpobalsami, foenigræci, cuiusq; lib. ii. & semissem, foliorum myrti aridorū dextantem, rosmarini sicce lib. v. calami aromatici libras quinque, iunci odorati floris libras quinque, thuris libras quinque, crocomagmatis primarii libras quinque, nardi celtici libras quinque, zingiberis libras tres, quidam uero libram unam & quadrantem, aristolochiæ longæ libram unam & quadrantem, styracis pinquis libram unam & quadrantem, cassiæ fuluæ libram unam & quadrantem, ladani, seminis cardamomi, amomi, radices panacis, meliloti, samplici, cuiusq; libram unam & quadrantem, bdellii sesquilibram, croci libram unam & bessem, costi libram unam & bessem, rosarum siccarum libram unam & quadrantem, opobalsami uascula parua quinque, hoc est bessem, hoc est heminx tertias partes duas, unguenti malabathris nil libram unam. Arida contundito, & rariore crisi

bro excutito, omniaq; uino ueteri macerato. Bdelliū autem & ladanum præ macerata in pila terito, & ad arida prius macerata adiicito. Sit autem uas unguentarium stanneum, quod diligenter opertum ad dies & noctes duas finito. Deinde unam flaccidam, ita ut nihil roris ei adhæreat accipito, ac pure exprimito, & ex acinis excolato, inq; aliud uas stanneo illustratum ipsum mustum infundito. Sit autem magnum uas & capax: quo etiam ad ebullitionem musti locus amplius superfit. Deinde omnia in ueteri uino macerata, itemq; oleum ipsum in mustum iniicito, & spatha unguentaria bis per diem agitato: uerum spatham diligenter detergere oportet, ne quod adhæret ei acidum factum pharmacum corrumpat. Cæterum uas ipsum operculo & palliis pluribus superne contegatur, & diligenter obligetur, supponaturq; uasi circulus ex quacunq; materia qui ipsum sustentet. Quum uero dies quindecim præterierint, amomū contusum iniiciatur, rursumq; ut dictum est agitur. Trigesima autem die in diplomate coquito, atq; ubi ter uel quater efferbuerint ab igne ablatis statim opobalsamum indito, agitataq; & probe contexta tepesceri finito. Deinde totum oleum testa excipito: fecem autem, hoc est calida per sportulas primū manibus, postea etiam prælo exprimito, & abiectis rebus instar fœni exiccatis, unguentum per se curato: malabathrinum uidelicet unguentum in diplomate in aqua calida prætepefactum ei adiicito, cum spatha agitato, & probe unito, & per biduum consistere finito, ac mūdīs testulis excipito: indeq; in uasa uitrea transferens reponito. Quidam etiam ammoniaci thymiamatis lib. i. & quadrantem addiiciunt. Acopon ex abiete apparatus. Abietis semen maxime maturum circa Septembrem est mensē. Verum quocunq; anni tempore libuerit ipsum semen oleo iniicere oportet: præstat tamen si prius contusum iniicias,

S E R M O

& per dies quadraginta sinas. Nos autem, inquit Galenus, etiam ad tres & quatuor menses permissimus macerari: deinde liquore seminis expresso, ipsum quod semen abiecimus, oleum uero per linteolum excolauimus. Sit autem oleum dulcissimum, & ad libras olei uiginti quinque, seminis modius italicus unus iniiciatur. Itaque ubi oleum ut dictum est, excolaueris, ac semen segregaueris, ceram libras iiii. terebinthinæ chiresem ei adiecito, & modice quo uniantur calefacto, excipito ac utitor. Hoc pharmacum conuenientissimum est ad omnes spontaneas lasitudines, itemque non spontaneas, & ad heruorum per consensum affectiones. Eo uti conuenit ad eos qui iuxta carnem atque omnem corporis molem crudos humores congregarunt, siue concoctione, siue discussione opus habeant. Acopon ex populo nigra. Bonum est etiam acopum, quod ex populi nigrae floribus componitur. Estque huiusmodi. Ad florum populi nigrae iam iam prodeuntium modium unum, olei dulcissimi libram uiginti iniiciuntur. Melius tamen fuerit, si flos moderate contusus oleo iniiciatur. Exponatur autem ad solem, & singulis diebus agitetur, & in domum calidam deponatur. Post menses autem tres florem exprimito, ipsumque abiecito. Oleum uero ut acrimoniam arcens, & lenissimum, & discussorium adseruato: ueluti id quod ex abietis semine est apparatus. At uero & terebinthinæ sexuncem iniicere licet, aut minus, aliquando ite parum ceræ: quidam enim maxime liquidorum medicaminum usu gaudent: quidam uero crassiorum. Hæc autem pharmaca crudos iuxta carnem & cutem humores discutere possunt, præsertim non ualde crassos, neque uiscosos. Quod si quis confestim & necessitate mora omnem excludente apparare cogatur, seminum ipsum in oleum conicere oportet, & in diplomate coquere. Infundere autem ad oleum in decoquendo tantum aquæ aut uini quantum consumi potest, ut

D V O D E C I M V S 665

test, ut tamē quadruplum aut quintuplum oleum extet. Oleum samplicinum. Samplicinum etiam oleum eodem modo apparatus. Conuenit autem tempore hyberno, & in regione frigida, & constitutione aeris frigida. Potest & ad hoc ceræ & resinæ quippiam addi, si corporibus ex eo illitis, diutius ipsum adhærere uelis. Acopon unguentum Marciaton. Unguentum Marciaton præclarum ad articulorum morbos & corporis languores ac resolutiones. Styracis primarii flauitrientem, medullæ ceræ uinæ sextantem, ceræ albisimæ quadrantem, mastiches puræ quadrantem, terebinthinæ chiræ unc. i. celsypunciam i. opobalsami unc. i. olei omphacini, unguentini nardini cuiusque sexuncem. Styracem in pila contunde, opobalsamo paulatim instillato: deinde liquefibi lia liquefacito & percolato, eisque styracem iniicito: quo liquefacto in mortarium omnia transferto, & pistillo donec quam albisimum fiat terito, ac utitor. Unguentum Orchestæ, siue Saltatoris, dolores remittens ac relaxans, ischiadicis ac arthriticis commodum, multo experimento cognitum. Hoc Saltator quum gymnasiarum consuetudinem reliquisset, & in articulare morbum incidisset, usus sanatus est. Cuius item periculum in multis aliis factum est. Habet autem hoc modo. Althææ, seminis lini, scenigæci, rutæ, fabæ, singulorum lib. ii. Hæc in aqua madefacta, & tertio die post cocta, ut quam crassissimus eorum liquor fiat, percolato: & succi quidem excolati lib. iiii. conicito, olei uero ueteris, medullæ ceruinæ, opobalsami, adipis anserini, unguenti nardini, singulorum libras ii. ceræ colophonæ, & resinæ pinus, singulorum lib. iii. euphorbii, opopanacis, terebinthinæ, singulorum lib. i. castorei sexuncem, addito, ac utitor confidenter. Pentamæron, hoc est quinquimembre unguentum.

Styracis unciam unam, mastiches sextantem, ceræ albæ quadrantem, opobalsami trientem, unguenti

S E R M O

nardini quincuncem. Ceram cum nardino super prunas liquefacito, styracem uero cum opobalsamo terito, & ad ceratum unā cum mastiche iniicito. Liquefacta q; percolato ac in mortario diligēter terito donec quā albisima fiant. Vtitor. Decamæron, hoc est decumanum, Oribasii. Spicæ nardi, folii, euphorbii, piperis, costi, adarces, singulorum unciam unam, mastiches sesquunciam, opobalsami quadrantem, ceræ sexuncem, unguenti nardini libram unam. Alia uaria unguenta. Vnguentum ad morbum articulare, & omnem neruorum per consensum affectionem, approbatum. Styracis pinguis unciam unam, ladani pinguis unciam unam, mastiches unciam unam, ceræ sextantem, olei sicyonii quadrantem, adipis anserini libram unam, utitor. Aliud mirabile. Asphodeli radicem in superficie derasam accipito, & contusam cum oleo sufficite coquito, percolato, & ad oleum modicum styracis coniicito, quo eliquato sycomori succum addito, & unitis utitor: pedes autem si inde illeueris confestim dolorem sedabis. Aliud, per multam experientiam constans, celerrime dolores mitigans. Adipis hircini recentis lib. ii. heliotropii tria grana habentis foliorum uiridum libram unam ouorum affatorum lutea quinq; rosacei optimi trientem. Vtere. Aliud. Olei dulcis sextarios quinque, scœnigræci sextarios quatuor radicum altheæ, maxime uiridium, uerbenacæ foliorum, singulorum fasciculum manipulem, galbani drachm. iiii. scœnum græcum mundatum & lotum cum uerbenaca & althea ad biduum in aqua madesfacito: tertia uero die infusum oleum ad lentum ignem coquito, assidueq; agitato, ne scœnum græcum cum adhærescat cacabo: postquā uero herbæ omnem liquorem emiserint, eas extrahito ac oleum percolato, seorsim uero cum modica olei parte galbanum præmolitum liquefacito, percolato, & ad res

D V O D E C I M V S 666

liquum oleum adicito. Vtitor sensim & quā plurimum inungendo: facit ad omnē neruorum per consensum affectionem, & dolores a frigore obortos. Aliud ad idem. Medullæ è medio scillæ quadrantem, seminis cucumeris syluestris quadrantem, scœnigræci repurgati sextarium italicum i. anethi uiridis sexuncem, sampsuci sextarium italicum i. baccarum lauri sextarium i. sertulæ campanæ lib. i. ceræ lib. i. bulborum cibariorum, quadrantē, adipis porcini recentis lib. x. uini ueteris odorati sextarios vi. Omnia in uino ad triduum præmacerato, & deinde adipe liquefacto, ad macerata infuso, omnia ad uini consumptionem coquito, exprimito, ac percolato: & reliquis abiectis, ceram ad adipē liquefacito ac ammisceto: atq; hoc ipso, ut præter opinionem præstanti utitor. Smegma podagricum. Ceræ sexuncem, colophonæ sexuncem, succi seminis lini trientem, adipis anserini sextantem, terebinthinæ quadrantem & uncia dimidium, olei omphacini dextantem, ammoniaci thymiamatis unciam unam, thuris quadrantem, lassis bubuli quadrantem & uncia dimidium, candida ouorum nouem. Ammoniacum, & thus, cum lassite & succo seminis lini terito, deinde candida ouorum adicito: liquecibilia autem liquefacito & refrigerato, atq; ad trita ammisceto, & pyxide lignea excipito. Vtitor autem tum pro emplastro, tum pro unguento. Vnguentū Castini, ad podagricos & arthriticos, eo sanauit quēdā uniuerso corpore languefactū & exolutū, unice tamē articulorū morbo prodest. Adipis leonini unc. i. adipis ursini lib. i. adipis equini lib. i. adipis uulpis lib. i. castorii sextantē, medullæ taurinæ sexuncē, medullæ ceruinæ quadrantē, adipis stuthocamelæ quadrantem, adipis phasiani saginati quadrantem, euphorbii sexuncem, opopanax trientem, mastiches lib. i. styracis trientem, myrrhæ trientem, thuris sexuncē, ammoniaci thymiamatis sexuncem,

S E R M O

heliotropii tria grana habentis unc. i. pæoniæ sextan-
tem, artemisiæ unc. i. phylli sextantem, nardi celticæ
sextantem, radicis althææ contusæ & cribratæ unc. i.
rutæ uiridis drachm. iiii. radicis cucumeris syluestris
unciam unam, hippuris herbæ unciam unam, aristos-
lochiæ drachm. iiii. aloes lib. i. sanguinis dracuncul. li-
bram unam, ceræ sexuncem, colophonæ sexuncem,
unguenti nardini lib. viii. olei suffumigabilis libram i.
opobalsami septuncem. Arida quàm tenuissime trita
in mortarium ad styracem cum opobalsamo & ruta
tritum indito, unito, ac utitor sedulo. Vnguentum
ex hedera, ad arthriticos, ac omnem musculorum aut
neruorum per consensum affectionem. Mirabiliter
etiam ischiadicis prodest. Fœni græci lib. i. baccæ
rum lauri numero centum, pilularum cupressi nume-
ro xx. sabinæ lib. i. rosmarini lib. i. olei dulcis aut uete-
ris lib. i. ceræ lib. i. resinæ pinus lib. i. terebinthinæ sex-
uncem, succi hederæ trientem, aquæ sextar. iiii. Herbas
in crassiores partes contusas ad triduum in aqua ma-
cerato, deinde adiecto oleo sufficienter coquito, &
percolato, liquefabiliaq; liquefacta adfundito. Hede-
ræ autem succum cum aceto diluito. Refrigeratis de-
inde liquefactis omnia in mortarium diffundito, &
quàm plurimum diligenter terito, reponito, ac utitor.

Acopon ad molestias ex laboribus & fatigationi-
bus obortas, facit & ad neruorum per consensum affe-
ctiones, uehementer commodum est. Hoc utor, in-
quit Asclepiades ad fatigatos. Samplicini sextar. i.
rosmarini contusi sextarium i. fœnigræci sextarium i.
cardamomi sextarii dimidium, sabinæ sextarii dimi-
dium, uini dulcis sextarios vi. olei optimi sextarios iiii.
ceræ lib. ii. Arida in uinum coniecta per triduum ma-
cerato, deinde affuso oleo ad prunas asidue agitan-
do coquito, & quum sæpe ebullierint percolato, ce-
ramq; in eis eliquato, refrigerato, reponito ac utitor,
quandoq; quidē immixto, aliquando uero cū quo-

D V O D E C I M V S 667

dam unguento diluto & liquefacto. Aliud arthriti-
cum, Asclepiadæ: pharmacum prosperi successus,
Basso inscribitur: quo usus quum antea multo tempo-
re paralyticus fuisset, ab illa affectione liberatus con-
ualuit. Olei melini, olei cyprini, olei myrtei, cuiusq;
trientem, olei ueteris sesquilibram, ceræ libram i. tere-
binthinæ sexuncem, galbani quadrantem, mannæ triē-
tem, opopanacis sextantem, castorii sextantem, radi-
cis bryoniæ trientem, æruginis sextantem, spumæ ni-
tri albæ trientem, piperis sextantem, pyretri sextantē,
euphorbii sextantem, adipis hœdini sexuncem, aceti
quantum satis est. Bryoniam & pyretrum cum aceto
coquito & percolato, eoq; decocto arida terito, &
reliqua liquefacta eis infundito ac unito. Utitor ali-
quando immixto, aliquando liquefacto cum quopis
unguento, Anthi uiride acopon, ad podagricos &
arthriticos multo experimento cognitum, utere & ad
ischiadicos confidenter. Phu sesquiunciam, manne
sesquiunciam, cæsypi sesquiunciam, ammoniaci thymia-
matis sextantem, aluminis scissi drachm. v. æruginis
drachm. v. terebinthinæ quincuncem, spumæ niri al-
bæ trientem, opopanacis drachm. v. galbani drachm.
ii. medullæ ceruinæ drachm. v. olei cyprini trientem,
olei melini trientem, ceræ quincuncem, mellis quin-
cuncem, olei ueteris lib. i. æruginem, ammoniacum,
alumen, mannam, opopanaca, cum modico aceto te-
re, eisq; liquefacta affunde, ac utere ad omnes cum
oleo melino eliquato: in inueteratis uero affectioni-
bus etiam adarces & euphorbii, cuiusq; unc. i. adde.

Aliud eiusdem. Opopanacis quadrantem &
drachm. iiii. terebinthinæ drachm. iiii. ammoniaci thy-
miamatis scrupulos xv. cæsypi scrupul. xviii. æruginis
scrup. xvi. propolis scrupul. xv. aluminis scissi, ladani,
aristolochiæ rotundæ, lachrymæ hedere, singulorum
scrupul. vi. spumæ argenti scrupul. iiii. salis ammoniaci
scrup. ii. camphoræ unc. i. colophonæ quadrantem,

S E R M O

ceræ quadrantem, olei quadrantem, utere cū unguento quopiam dissoluto. Aliud acopon unguentum ad paralyticos in principio. Olei gleucini, cyprini, irini, laurini, singulorum libram unam, ceræ trientem, terebinthine sextantem, œsypi sextantē, castorii unc. i. euphorbii drach. iiii. ex hoc tum affectæ partes, tum eæ quæ facile affectioni obnoxia sunt illinuntur. Aliud acopon ad coxendicum morbum inueteratū, distortionem & resolutiones paralyticas. Est autē, inquit Asclepiades, ualde efficax. Olei ueteris libras duas irini sexuncem, styracini sexuncem, baccarum lauri sexuncem, terebinthinæ, euphorbii, ammoniaci thymiamatis, castorii, piperis, opopanax, galbani, cuiusque sextantem, medullæ ceruinæ trientem, & drach. iiii. Liquefabilia liquefacito, & ad arida affundito, unito, ac utitor. Aliquando quidem immixto, quandoque uero cum rosaceo aut alio quopiam unguento liquefacto. Arida uero uino teruntur. Unguentum ad opisthotonicos, & quibus canino more os distorquetur, ex melle apparatus. Olei irini, rosacei, gleucini, cyprini, cuiusque sexuncem, ceræ quadratē, mellis unciam unam. Aliud, ad eadem. Ceræ drach. quinquaginta, terebinthinæ drachm. xxv. œsypi, medullæ ceruinæ, galbani, ammoniaci thymiamatis, spumæ nitri albæ, baccarum lauri aridarum, singulorum drachmas vi. olei ueteris sextarios sex, uini heminam unam. Vtitor. Unguentum ad resolutiones, ualde pulchrum. Sphæritidis, hoc est, cupressi pilulas ferrentis sextantem, marrubii sextantem, herbæ caucalis quæ bulborum figuram habet sextantem, stercorei cameli unciam unam, anipeloprafi unciam unā, eryngii unciam unam, cyclamini unciam unam, bituminis unciam unam, peucedani drachmas quatuor, terræ ampelitis unciam unam, seminis apii, cyperi, lapidis gagatæ, distamni, cuiusque unciam unam, sulphuris drachm. iiii. lactis asinini sextantem,

D V O D E C I M V S 668

unguenti susini quadrantem, medullæ cameli quadrantem, adipis asinini unciam unam, pilorum ex cauda simiæ drachm. iiii. olei ueteris sextantem, acetidodrantem. Apparatum reponito: usus uero tempore cum unguento aliquo diluto utitor. Acopon Eræ Cappadocis, ad resolutos, & in uniuersum ad omnem dolorem musculorum & neruorum. Rustæ uiridis, pulegii, cyperi, scænegræci, mercurialis, marubii, rosmarini, aristolochiæ, amygdalarum amararū repurgatarum, singulorum libram unam, nitri sextantem, iridis, terebinthinæ, baccarum lauri, radicis cucumeris syluestris, ammoniaci thymiamatis, sabinae, cuiusque libras duas, myrti uiridis libras tres, foliorum lauri aridorum libras tres, ueratri albi sexuncē, ceræ libras duas, bdellii libras quatuor, uini congios quatuor, olei congios tres. Quæ confusione opus habent crassas in partes cōtundito, ac modicam aquam, qua confusa tantum humectentur, affundito, deinde uinum & oleum aditico, & per diem unum finito. Sequenti uero frequenter agitando coquito ac percolato. Postremum cerā & terebinthinam addito, itemque bdellium in modico uino prius tritum. Acopon ex rubetis quod omnem affectionem tollit. Radicis cucumeris agrestis uiridis libras sex, olei dulcis libras sex, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ceræ, cuiusque sexuncem, ranas rubetas appellatas uiuas numero sex: rubetas traiecto per pedis plantam filo in oleum demissas donec flaccescant coquimus: deinde extractis per plantas filo traiectis ranis, syluestris cucumeris radicem uiridem concisam inficimus, atque donec uires suas in oleum transmittat coquimus & excolamus: postremum liquefacta, itidem percolata, ad olei addimus, & in uitro reponimus. Vtere mane & uespere ad podagricos, arthriticos, ischiadicos & resolutos. Per huius, usum nouimus homines a podagra & chiragra toto corpore distortos post las

S E R M O

uacrum in tantum conualuisse, ut citra omnem offensionem obambulant. Quandoq; apparauimus, inquit Asclepiades, hoc pharmacum additis ad hanc descriptionem sampluci libra una, unguenti crocini libra una, opobalsami quadrantē, sanguine testudini numero decem. Aliud, ad podagram & articulare morbum mirabile. Facit & ad dluturnum capitis dolorem, materiam ad superficiem ducens, & ad frontē ac sinciput. Caniculam paruam probe saginatam uiuam, & mustelam uiuam in olei sextarios nouem, ac butyri libras tres, coniicito, atq; donec uieta fiant animalia coquito: deinde in percolatum oleum calidum pedes aut manus per totam diem imposito. Galenus autem ait. Quidam uulpeculas & hyenas oleo incoquant, eoq; articulorum morbos curant, atque alii quidem ipsas uiuas in maximum lebetem iniiciunt: alii uero mortuas, ac deinde unā cum oleo quā diutissime coquunt. Solia deinde ac urnas ex oleo calido explent, atq; deinde arthriticos inscendere, ac multo tēpore in eo morari iubent. Porro oleū hoc maxime discussorium redditur, adeo ut etiam ad superficiem extrahat ea quæ in profundo corporum continentur, quæ ex re magna commoditas consequitur. Quin & herinacei terrestres uiui oleo incocti ipsi discussorium reddunt. Etenim oleum hoc dolores sedat, tum affectis articulis in ipsum demissis, tum etiam iisdem ex eo illitis. Alia unguenta podagricæ. Terram nigram, quæ præsertim in lenticula reperitur, aut etiam aliam nigram cum aceto terito, ac illinito. Sedat dolores & inflammationes etiam in his qui multa prius experti nihil profecerunt. Aliud. Cypri folia uiridia trita in pastillos redigito, eosq; usu expetente cum aceto terito ac illinito. Aliud. Croci unc. i. salis usti unc. i. spumas nitri numero decem, oui luteum unius in spinâ decocto ad tertias redacto, terito. Aliud. Vitrum in aceto probe tri-

D V O D E C I M V S 669

tum confidenter illinito. Aliud. Alumen acetum tritum illinito. Aliud, quod ad genuum fluxionem solū profuit, multis antea frustra admotis. Marmor, hoc est, crustulam non uisam, contusam, & cum rosaceo tritam illinito. Ego autem scobem & ramenta marmoris lota & resiccata in promptu habui. Vsu uero expetente cum rosaceo trita adhibui. Aliud, ualde bonum. Tecolithi, glaucii, myrrhæ, cuiusque unc. i. aloes drachm. iiii. Terito, ac siccum adseruato. Vsu uero exigente, luteum oui & uinum austerum ammisceto ac illinito, & si circumtendat cum solo uisum non adhibeto. Aliud. Aetiten lapidem cum ouo ac modico rosaceo illinito. Aliud. Vrticæ semen & hirundinis nidum cum sapa terito ac illinito. Aliud mirabile, pro diuitibus. Mameram aqua macerato, deinde tritam illinito, & miraberis. Aliud, multa experientia cognitum, inueteratæ etiam affectioni accommodatum. Stercoris ciconiæ quadrantem, cum pari axungia tritam illinito. Vtere, inquit, hec, cuiuspiam patefacito. Multos enim serauit. Aliud. Caninum stercus album cum aqua calida tritum, atq; ita tepefactum quā crassissime illinito, & solia oleris alicuius supra illitionem imposito. Ad durities in artubus instar toforū. Cap. XLV. Est & hoc optimum pharmacum ad durities artuum in tofos coactas. Sunt præterea & alia quædam, maxime uero Galenicum, quod ex caseo componitur. Ac nostrum itidem ex huiusmodi rebus apparatus, inquit Philagrius. Radicis peucedani drachm. ii. ammoniaci thymiamatis drachm. ii. myrrhæ drachm. xxi. aristolochiæ drachm. vi. pumicis drachm. vi. castorei drachm. iiii. lanarum succidarum tistarum drachmas viii. Floris lapidis assii drachmas sex si uero non adsit, uilis ammoniaci usti drachmas sex, propolis teneræ drachmas sedecim, stercoreis canini sicci drachm. sex, uisci drachmas sedecim, æruginis drachmas sedecim,

S E R M O

squamæ aris drachmas xvi. atramenti sutorii drachmas sex, misyos drachmas sex, ceræ drachmas centū, resinæ pinus drachmas cl. picis drachmas cl. olei ueteris quantum sufficit, acetū quod satis est. Hoc quidem igitur nostrum pharmacum spissitudine autū, & imminutum ac liquefactum prout probe habere uidebitur, iuxta curandorum corporum differentias, extrahit ac eicit tofos in artubus coactos.

Aliud Galenicum, quod omnibus ferè corporibus adhibitum congruit. Est autem tale. Caseus bubulus uetustissimus, adeo ut ob acrimoniam edi non possit, cum porcinae carnis inueteratæ ac salis decocto teritur, & probe emollitus ad durities artuum imponitur. Est & aliud ab eodem compositum.

Pinguedinis pernae porcinae ueteris libram unam, casei caprini uetustissimi libram i. adipis taurini libram unam, apochymatis, hoc est, resinæ cum cera ex nauis giiis derafactæ lib. i. medullæ ceruinæ bessm, hyssopi quadrantē, cyprini sexuncē, uini Aegyptii hemina dimidiū. Liquefabilia liquefacito, & reliqua ammisce to. Aliter apparatus emplastrum ex perna. Iusculi pernae ueteris porcinae libram unam, æsypi trientem, ammoniaci thymiamatis libram unam, medullæ ceruinæ septuncem, adipis taurini libram unam, ceræ sexuncem, apochymatis e nauibus derafi sesquilibra, cyprini libram unam, casei caprini ueteris libram unā, opopanacis unc. i. Aliud ad tofos artuum. Graenum cnidium desquamatum internum cum myrrha & aceto terito ac illinito, usque ad excessum mirabile est. Aliud, ad durities artuum muliebrium, & eorum qui teneras carnes habent, experimento cognitum. Cadmiam quā tenuissime tritam ac myrteo cerato exceptam imponito. Aliud. Spumam nitri cum oleo ueteri & modico croco ac aceto trita illinito. Præstat tamen si nitri spuma cum croco & aceto teratur, & cum cerato liquido illinatur. Aliud,

D V O D E C I M V S 670

ad tofos pedum, quod contentum perrumpit & euacuat eadem ferè hora, sanatq; idem ut ne cicatrix quidem relinquatur. Mala mandragoræ accipito, semenq; euacuato, ac tenuissimam squamam eis obductam detrahito, atq; carnem ipsam probe terito. Et ceratū ex adipe suillo & cera factum adfundito, unito, ac utitor. Hæc tria pari pondere sumuntur, aut ad pis plus additur. Vtere, experimento constat. Aliud.

Calcem uiuam, & nitrum, pari pondere axungia excipito ac imponito. Aliud. Dioscoridis. Ammoniacum cum pice arida ad ignem emollitum imponito. Aliud. Styracem cum ieiuni hominis salua emollitum imponito, hoc est, manducando atq; tritum adhibeto. Facit & sesamum non lotum tritum impositum.

De medicamentis purgatiuis ad articulare morbum accommodatis. Cap. XLVI.

Quum plurima sint & uaria medicamenta purgantia a nobis in tertio huius tractationis Sermone tradita: inde sanè repetere oportet quod cuiq; sit accommodatum. Proprie tamē in podagricis & morbo articuli hæc exhibentur. Vniuersale ex hermodactylis, quo assidue utor. Hermodactyli sicci recentis unciam unā, anisi, cumini, piperis comunis, croci, piperis longi, seminis cnici interni cuiusque scrup. ii. myrrhæ drac. i. euphorbii recentis scrup. iiii. malliches scrup. vi. casia scrup. i. moschi siliquam unam. Dantur ex eo scrup. iiii. cum aqua nulla, confectum multum nit dolor. Quandoquidē autem huiusmodi medicamenta fortem euacuationem facere nō possunt, & quod ex ipsis intus relinquitur, condensatum & resiccatum tofos in artubus generare consuevit: conuenit usus tempore ad singulos exhibitionis modos scammonia siliquas tres addere. In pituitosis uero lathyridas numero v. & agarici scrupul. i. Si uero humoribus redundet æger, post dolores sublato

S E R M O

eum rursus cum hiera aut alio forti purgatiuo, tempe-
ramento corporis apto, purgato. Aliud purgatiuū
podagricum, ad dolore affectos præclarum. Cal-
sifæ scrup. i. euphorbii sesquiscrupulū, isii, hoc est, cha-
mæleonis nigri scrupul. iiii. radice alypiadis, hoc est,
chamelææ scrup. iiii. radice præoniæ scrupul. iiii. anisi,
zingiberis, cumini, mastiches, floris enici, piperis, cu-
iusq; scrupul. viii. hermodactyli sextantem. Dantur ex
eo scrup. iiii. cum uino mulso. Antidotus purgato-
ria ex betonica finiens febrem. Facit summe ad poda-
gricos, ter in mense data: facit ad elephanticos & hy-
dropicos, maxime aqua subter cutem laborantes. Est
ex ualde laudatis. Comæ absinthii drachm. xxiiii.
betonice drachm. xxiiii. seminis rutæ syluestris drac.
xvi. centaureæ minoris drachm. xvi. casfiæ drachm.
xxiiii. corticis ueratru nigri drachmas viii. contundito,
cribrato, ac cochlearis unius mensura dato ex aqua
calida, animaduersione habita ne pharmacum ultra
modum purget, est enim inextuperabile. Apud alios
etiam laudatum reperi, si gentianæ & chamæpityos,
ac aristolochiæ longæ, cuiusq; drachmæ viii. addan-
tur, chamædryos item drachm. xxiiii. Omnia, inquit,
hæc melle excipio, indeq; ad summum cochlearium
unum exhibeo.

Antidoti podagricæ. Cap. XLVII.

Pharmaca quæ podagricis & morbo articulari
correptis per os exhibentur, plurima quidem sunt &
uaria ac diuersa. Cognita itaq; à me ipsorum multitu-
dine, tum eo quod tetrapharmacū, à quatuor rebus
ipsū constituentibus appellatur, tum quod ex hype-
rico constat, itemq; quod ex gentiana paratur, & simi-
libus, quibus pro consuetudine Medici ad simpliciter
podagricos utuntur: ipse sanè proprium pharmacū
composui, inquit Philagrius, quale iudicauī sufficien-
ter excalescere posse, nō tamen expers facultatis mo-
derate humectandi, & attenuandi crassos ac uiscosos

D V O D E C I M V S 671

humores, & quod præclare omnino potest excretio-
num uias dilatare, unā cum hoc quod uim subducen-
dæ alui & mouendæ urinæ complectitur. Quin & na-
turales actiones excitat, & transpirationem insensilem
ac obscuram procurat. Compositio autem hæc
est. Radicis præoniæ recentis drachm. i. croci cilicii
drachm. iiii. rhei pontici drach. iiii. calaminthæ mon-
tana, comæ saluæ, cacuminum stœchadis, seminis
chlaspeos, epithymi, centaureæ maioris radice, cu-
iusq; drachm. iiii. centaureæ minoris succi drach. iiii.
succum accipito quum in summo uigore herba est ac
floribus prægnans: iridis illyricæ, seminis rutæ sylue-
stris, piperis longi, seminis anethi, cuiusq; drachm. iiii.
ligustici, seminis apii, petroselini macedonici, seselis
masiliensis incorrupti, origani, cacuminū thymii, semi-
nis trifolii bitumē olētis, seminis cardamomi medulla
priuari, seminis dauci, piperis albi, cuiusq; drac. iiii. mei
athaniantici drach. ii. asari drach. ii. spicæ nardi, adian-
ti, casfiæ polypodii, thuris albi, galbani puri, terebinthi-
næ chiæ, bdellii scythici nigri, pinguis, ac resinosi, am-
moniæ thymiamatis, cuiusq; drachm. vi. radice sym-
phyti recentis siccæ, sabina, radice rubiæ, helenii, aga-
rici, herbæ scordii, seminis paliuri, saxiphragi, betoni-
cæ, radice cyclamini siccæ, seminis uiticis tosti, cuiusq;
que drachm. viii. mastiches chiæ, radice bryoniæ re-
centis siccæ, terræ lemnæ quæ sphragis appellatur,
opobalsami, cuiusq; drach. xvi. succi peucedani, drac.
xvi. qui si non adsit, coniiciendæ sagapeni drach. viii.
& radice peucedani recentis siccæ drachm. xvi. pa-
stilli theriaci drachm. xvi. habeant autem pastilli car-
nium partes duas, panis partem unam: compositio
autem ipsorum in Sermone de theriaca dicta est: sty-
racis siquidem adsit calamitæ, si uero non, flauī & pin-
guis drachx. xiiii. niger enim ut uitiosus reprobandus
est: aristolochiæ rotundæ non rugosæ & plenæ drac.
L. osium ceruinorum aut bubulorum ex suris recens

S E R M O

tium, & ut probe conteri queant, ustorum drachm. l. mellis attici despumati quantum satis est, quo ad botram eclegmatis compagem pharmacum reducatur.

Arida omnia contundito & cribrato: mastichem autem & thus unumquodque per se sensim, ne in latas crustulas abeant, terito, & cribrato, deinde prædictum pondus ex eis expendito, & reliquis aridis tritis ammisceto. Bdellium autem & ammoniacum ac galbanum & peucedani succum aut sagapeni, in mortarium coniecta tūdito, deinde ad ignem emollito, & postea cum modico melle liquefacito, & in pila optime terito. Similiter autem & terebinthinam per se cum modico melle dissolutam ad reliqua in pilam coniecit. Styracem uero in mortario constanter tūdito, opo balsamo paulatim ad eum infuso ac melle calido, deinde similiter in pila terito. Expedi etiam cum modico melle styracem liquefacere ac deinde terere. Cæterum ubi hæc sufficienter fuerint unita & dissoluta, paulatim arida trita addito: melle itidem sensim affuso. Ad finem uero centaureæ succum per se cum opo balsamo terito ac reliquis unito. His uero omnibus probe commissis, mellis despumati tantum addatur quantum suffecerit ad pharmacum delingibile futurum, & quo per dulcore ægro commendetur. Quare si gustu pharmacum iudicaueris, nihil peccaris etiā si piperis augeas modum. Noui namque ego ipse quemdam qui eo usus plus sibi de pipere ammiscere iussit, itaque ammiscui sæpe tantum ex ipso post reliquorum omnium mixturam, quantum quisque pro gustu suo modo expetiuit. Satis uero manifestum est quod quandoquidem præseruare aliquem à podagrismo malo uelimus, tunc sanè plurimum piperis iniicere non ab re est, & præsertim in hyeme, & si humores frigidi fuerint ac diuturni. Porro centaureæ succus tempore ueris quum in uigore herba est ac florem fert, ex ea uiridi ac contusa exprimitur, deinde per co-

D V O D E C I M V S 672

latus, usque ad mellis solidioris spissitudinem in sole reficcatur. Cæterum in compositione pharmaci, si is qui eo usus est amaris delectetur, amplius quam drachmas quatuor ex succo centaureæ ammiscere expedit, atque id maxime si distortionem dissolvere uelimus, si uero æger amara aueretur, quatuor omnino succi drachmas iniicere oportet. Ex hac uero antidoto ad eclegmatis compagem redacta ad summum cochlearium i. exhibetur. Dupliciter infuso per pharmacum hoc apparatus. Vno quidem modo pastillis theriacis ut dictum est ammixtis, itemque ossibus uctis. Alio autem modo citra pastillorum & ossium admixtionem præparatur. Iicet etiā si quis uelit post sufficientem mellis mixturam, mel ipsum in duas ex æquo partes diuidere, deinde ad unam partem, dimidium præscripti ponderis, tum pastillorum theriacorum, tum ossium ustorum infarcire: est autem dimidia pars pastillorum theriacorum drachmarum viii. Ossium uero ustorum dimidia pars est drachm. xxv. Quandoquidem uero pastillos theriacos impossibile est per se contundi, si non cum aliis aridis tundantur, oportet eos quantum possibile est in mortario tundere, ac modico uino ueteri dulci mās defacere, deinde in pila terere ac cū largo melle dissolueri atque demum ad reliquam mixturam diligenter coaptare. Cæteram quum humectare oportet & molliare, attenuareque, & crassa dissecare, repurgare item ac euacuare infartos humores, itemque uias dilatare, nihil ex pastillis theriacis, neque ex ossium cinere ammiscere oportet. Viperarum enim caro quàm cellerrime ad cutem ac superficiem digeri ac distribui solet. Quapropter ubi recrementorum copia adfuerit, & uiræ fuerint obturatæ, minime tuto uiperarum caro exhibetur: sed postea quum coniectauerimus humores attenuatos esse, & dilatatas uias. Ossium uero substantia facultatem habet consumendi ac reficcandi,

S E R M O

adeo ut etiam sola assidue & oportune exhibita inueteratum articulare morbum curet. Vt uero ne quid ex humoribus resicetur ac lapidescat, incurabileq; aut ægre medicabile reddatur, tempore præseruationis eam minime miscebinus, sed postea si ita uidebitur. Consumit enim & resecat humores in ipsis articulorum iuncturis relictos. Forinsecus etiam quando discutere animus est pharmacum hoc oleo ueteri aut scyonio dilutum maximopere profuit, maxime si citra ossium additionem est apparatus. Tunc enim non modo discussoriam, sed etiam coactoriam facultatem acquirit. Quare eis qui non discussione solum, sed & exterarum corporis partium corroboratione opus habent, commodissime hoc modo adhibetur. Hoc pharmaco si & arthriticis & podagricis medeberis, minime poenitueris. Hepaticos item ex obturatione affectos, itemq; splenicos curabis, & à uipera morsos & qui uenenum hauserunt, & comitiali morbo apprehensos, si eo oportune utaris: quin & aliorum morsorum per ipsum curationem fieri reperias sufficientem, de quibus sermonem producere minime operæ precium existimo. Theriaca item ex uiperis, quæ Andromacho inscripta est, de qua plurima tradidit Galenus, utiliter exhibetur frigidioribus & magis humectis corporibus, forinsecus etiam commode illinitur cum oleo ueteri aut scyonio dissoluta, ut dictum est. Sales quoq; Theriaci, & ex gentiana pallidus, & qui ex hyperico constat, & similia, his qui ex multo & crasso fluxu ægrotant utilia existunt. Verum his qui ex biliosa fluxione afficiuntur, & ut simpliciter dicam omnibus calidiori temperamento præditis hæc ipsa nocentissima sunt, & quod supra relatum est non solum pharmacum. Ex horum enim pharmacorum potu non solum nihil opis ferunt hi qui calidiori temperatura præditi sunt, sed & resolutionibus imbecilibus apprehenduntur, sæpe nimium resiccant, &

in uitiosos

D V O D E C I M V S 673

in uitiosos humores dilabuntur qui eos erodunt, & in quibus aliquando pessime intereunt. Porro in huiusmodi pharmacorum usu etiam raritatem & densitatem curandi corporis respicere oportet: ampliusq; & ætatem, & anni tempus, & regionem. Ad hæc itaque respectu habito minus aut plus de eo dabis: neque uero minus & ad magnitudinem aut paruitatem corporis respiciendum. De uiperarum esu. Viperarum esus omnibus podagricis & arthriticis plurimum commoditatis affert, quem ad modum etiam anhelosis, & elephantiasi correptis: exigit enim per cutem omnia redundantia recremeta, siue calida siue frigida fuerint, quæ morbi ipsius sunt causa. Oportet autem crassa & uiscosa ex ipsis prius attenuare ac euacuare: quod ubi factum est, reliqua facile per uiperarum esum euacuantur, nimirum ad cutem delata atq; exclusa. Quapropter etiam in sole ipsarum ferarum comestionem facere iubet, utpote quod inde iuuenitur, atq; uicinis humorum delatio foras feratur: curandum tamen ne caput probe contegere ab esu negligamus. Oportet autem recens captas esse uiperas, & iustæ magnitudinis, & non ex maritimis: tales enim stitulosæ existunt. Cæterum ex uipera ipsa tum caput tum caudam amputare oportet, itemq; interanea omnia abicere, ac ex tribus aquis lauare, deinde cum aqua & anetho maxime uiridi, & modi congruentis oleo coquere, & post sufficientem coctionem congruenti sale condire, ac uiperam ueluti anguillam comedendam exhibere. Porro quidam ex harum comestione plurimum exudant, & pediculorum copiam generant. Omnes tamen qui eas comederunt maxime se alleuatos sentiunt. Quapropter his qui corpus recrementis exundans habent etiam bis ac ter in anno exhibere conducit: bis quidem ueris tempore, semel autem in autumnis. Quod si uero sint quibus corpus per insensibilem & obscuram transpirat

A E T.

q q q q

S E R M O

tionem, aut etiam per sudores naturales euacuetur, his omnino uiperarum esu interdiciemus. Periculosa enim sit huiusmodi ipsarum comestio propter immo dicam per cutem exhalationem. Dicemus autem ex ordine & de aliis antidotis. Antidotus ex quatuor rebus constans. Tetrapharmacum igitur ex quatuor rebus apparatus & à quibusdam Mysterium appellatum, ex gentiana componitur & aristolochia, baccis lauri, & myrrha, æquali pondere coniectis. Datur autem singulis diebus ex ea cochlearii dimidium ex aqua calida ad præseruationem. Prodest pituitosis: biliosos autem lenit. Antidotus ex hyperico. Antidotus ex hyperico à quibusdam hoc modo descripta est. Antidotus sanas podagras, coxendicum morbum, & ut in uniuersum dicam, omnes iuncturarum & articulorum morbis implicatos per annū potata. Firmat stomachum, & uisum acutiorem reddit, reliquosq; item sensus clariores & illustriores facit: euacuans leniter per urinam: unde etiam neq; aliud ullum membrum offensionem sensit. Neq; enim materiam ex affectis locis ad aliam corporis regionem depellit, quem ad modum epithemata forinsecus contrahentia & cohibentia facere solent: sed causas morborum tum per uesciā tū per alui locos expellit, atq; uniuersum corpus sanius reddit. Quare etiā comitiali correptis morbo auxiliatur in potu. Alios item à diuturnis & uehementer grauibus capitis doloribus liberauit, qui etiā de sanitate uia iam desperauerant. Splenem uero & hepar in scirrhum indurata moderatur ac demulcet. Articularem autem morbum adeo efficaciter sanat, ut etiam duricies instar toforum in articulis quibusdā per uim morbi coactas dissoluat. Compositio autem hoc modo habet. Trixaginis, dodrantem, centauræ besselæ, aristolochiæ rotundæ septuncem, radicis gentianæ sexuncem, comæ hyperici quincuncem,

D V O D E C I M V S 674

petroselinii trientem, mei athamantici quadrantem, phu pontici sextantem, agarici sextantem. Mellis despumati lib. iiii. Hoc autem modo parato. Vnum quodq; perse contundito & cribrato: deinde ponderata simul misceto, ac rursus cribrato quo accurata permixtio fiat. Deinde melli despumato ammisceto, ac pastillos formato pondere drachmæ i. atq; ex eis unum pro uice exhibeto. Vfus eius est circa tertiā horam diei ubi uenter onus suum pro consuetudine deposuit: pharmacum uero ipsum cum aqua calidæ sesquicyatho liquefacito. Oportet autem eum qui bibet: si nihil prohibeat, deambulare, quo ex motu euntis pharmacum inferna cōtingat. Porro pharmacum hoc aliās quidem præclare efficax est, utpote ex fortibus simplicibus compositum: amplius autem efficacius redditur per aristolochiam quæ natura sua articulis morbis auxiliari solet, & duris corporibus imprimis prodest. Ex canceris autem pharmacum etiam mollibus corporibus conducit. Habet autem Antidoti ex canceris compositio hoc modo. Cancrorum maiorum uiuorum ustorum in æreo uase, trientem, gentianæ incorruptæ quincuncem. Thuris integri & non secti albi unc. i. Datur inde cochlearium unum. Ad cancerorum uero exustionem ligna uitis aduruntur. Pharmacū ex humilibus canceris uctis. Describam porro & aliud pharmacū corporibus recrementis abundantibus & mollibus cōducens: est autem id quod à rabido cane morsus datur, cuius compositio nem in Sermone de rabidi canis morsu tradidimus, huius inquam operis sexto. A dieci autem ego, inquit Philagrius, ad huius pharmaci apparatus, etiam petroselinii drachm. viii. ut plurimum uero x. quo urinæ ciendæ uim acquirat, & multos sanè arthriticos iuuat, præsertim quibus tenerum & album corpus fuit, me diocriis mystri mensura ex eo data aliquando ex aqua sola, aliquando ex aqua mulsæ. Quin & melle

S E R M O

despumato saepe ipsum excepi, quo ualidum & citra transpirationem adseruarem: deinde uero ueluti prescriptum est bibendum exhibui. Antidotus ex centaureis. Antidotus podagrica ex duobus centaureis generibus est, ex uehementer laudatis & praeter opinionem auxiliantibus, quod ipsum experientia testatur. Nam multos eius usu seruatos noui. Est enim adeo salutaris podagricis ut quosdam per xv. annos podagra correptos, eius usus ad iter pedibus faciendum praeparauerit. Est autem stomacho grata, aluo conferens, & urinam ciens. Habet autem hoc modo. Centaurea minoris comae, centaurea maioris radicis, trixaginis, gentianae, aristolochiae rotundae, singulorum aequale pondus, puta lib. i. contundito & cribrato, & drach. i. praebeto per dies xl. ex aqua calida. Insequentibus autem ex ordine anni diebus cccxv. drachmae dimidium eodem modo praebe. Alia antidotus podagrica usu cognita. Anisi, cumini, Aethiopici, piperis communis, piperis longi, seminis cnici interioris, cuiusque drach. ii. euphorbii drach. iiii. mastiches drach. vi. myrrhae, drach. iiii. moschi, siliquam unam, caudae scinci unius extremum. Mellis quantum satis est. Datur nucis auellanae magnitudine ex aqua multa. Hac amicus quispiam usus, bis in hebdomade ex ipsa bibendum praebuit, & affectos locos ex uiridi unguento Antho inscripto cum rosaceo aut melino singulis diebus illeuit, multosque seruauit. Antidotus podagrica experimento constans, accipitur per annum, Anastasii. Agarici unc. i. rhei unc. i. petroselinii sextantem, phu sesquunciam, gentianae quadrantem, hyperici sextantem & unciae dimidium, centaureae unc. i. Aristolochiae longae sesquunciam, & rotundae quadrantem & unciae dimidium, chamaedryos trientem & unciae dimidium, cinamomi unc. i. folii unc. i. aloes priuariae unc. i. mei sextantem, aut spicae nardi duplum. Alia antidotus podagrica experimento cognita, datur

D V O D E C I M V S 675

per annum. Doari Episcopi. Agarici unc. i. rhei Barbarici unc. i. petroselinii sextantem, phu sesquunciam, gentianae quadrantem, hyperici sextantem & unciae dimidium, centaureae trientem, mei sextantem, aut spicae nardi trientem.

Qui podagrici lauandi sint & quomodo.

Cap. XLVIII.

Manifestum quidem existimo quod post inflammationum remissionem omnibus podagricis balneum commodissimum existit, quandoque autem & in uigore utiliter adhibetur, si aeger prurigne aut uigiliis ueretur: aut alias labore sit fatigatus. Lauare autem oportet tempore remissionis, ita ut spongas aceto & sale permixtis madefactas locis affectis circumponamus, ut a fluxione immunes permaneant. Amplius autem lintheis siccis & plurimo nitro totum corpus perscrutari, & ut aeri diutius immorentur iubere, & moderate non solum calidam sed frigidam adhibere, & in ipsarum solis desiderare. Vtile autem est balneum naturae siccioribus, & gracilibus, & colore nigrioribus, & qui a tumore in totum sunt liberati. In huiusmodi enim affecta particula non intumescit adeo magno tumore excitato, uerum distrahi, uelut a cane apprehensas, in profundo sitas corporis partes alunt, & inopinabiliter tensio distendi. Et inhorrescunt saepe pellicula quae os ambit a fluxione salsa aut acri & tenui ualde ac erodente uellicata. Hi a balneis opem ferunt, quapropter non semel tantum, sed iterum atque iterum eos lauare oportet, & in aere per omnia moderato, citra aliquam pinguedinem adhibitam immorari, hoc enim modo magis euacuabuntur. Deinde oleo dulci cum aqua conquassato illitos in aquam calidam demittere, & in eo aliquandiu morari praecipere. In frigidam uero minime demittantur, nisi immodici caloris sensus infestet. Vt plurimum uero tepida aut lactei temperamenti aqua persundatur in prima balnei do-

S E R M O

mo. Si uero cum tumore quodam non ualde magno post euacuationes suborto aliqui dolore uexentur, conueniet in aere balnei reliquum corpus per sicca lintea usq; ad rubefactionem perficere. Utendum autem & extensoris smegmatis ex adarce, nitro, pipere, euphorbio, staphide agresti, & quali pondere coniectis, apparatis. Atq; his quidem reliquum corpus contente defricatum excitetur: pedes uero eorum muria moderate perfundendi sunt, & in calida aqua non morandum, frigida uero ne contingenda quidem. Quod si balneum non adsit, eos qui ab acrioribus fluxionibus uellicantur, aqua dulcissima calida perfusos fore uere oportet, & totum corpus ex oleo chamæmelis non in ieiunio illinire: alios uero temperamento non calidos, & qui tamen tumorem habeant post euacuationes relictum, si balneum non adsit, cucurbitulis ad motus curabimus, initio à lumbis factis, sursum usque ad scapulas progrediendo, fricabimus etiam per sicca lintea & per extensoria smegmata iam dicta. A talibus enim hi tum in balneo, tum citra balneum opem sentiunt: quale & hoc est ex profundo humores euocans ac transferens, quod metasyncriticon. Græci uocant. Eo itaq; in balneo utatur, aut si balneum non admittant, post exercitia ex eo defricentur, deinde spongiis extergatur id quod ex hac arida inspersione corporibus adhaeret. Compositio eius hæc est. Nitri rubri lib. i. sinapis sicci lib. ii. sabinae lib. ii. ueratri albi lib. i. sulphuris uiui lib. i. Aliud Andreae comitis. Nitri, ueratri nigri, piperis æqualibus partibus utere. Præter opinionem autem eis conducit Siccum Magnū ipsi affectis locis in balneo inspersum. Estq; hoc. Recrementi siue scoræ ferri, spumæ nitri albæ, cuiusq; æquales partes misce, & odoris gratia parum folii & costi adde. Siccum quod psilothro podagricorum inspergitur. Mastiches, thuris, lapidis assii, pumicis assati, alcyonii, staphidis agrestis, cimolia,

D V O D E C I M V S 676

ueratri albi, samplici, spumæ argenti, amyli, careo phylli, spica nardi, cyperi, floris iunci odorati, busglosii, singulis lib. i. auripigmenti unc. x. sandarachæ unc. x. saponis quantum satis est. Prædicta omnia, excepto auripigmento, sandaracha & sapone, contundito, cribrato, & sicca in promptu habeto. Vtus uero tempore calcis uiuæ unc. x. in oryzæ aut ptisanæ succo dissoluito, & auripigmenti unc. i. sandarachæ unc. i. saponis drachm. iiii. & prædicti sicci cochlearia ii. magna, omnia quàm tenuissime trita inspergito, ac unito, eoq; pedes aut etiam alios locos fluxione infestatos illinito. Cæterum qui hoc sicco inspergimine utuntur hoc modo dietam suam instituant. Thoth, hoc est, septembri, lac & edant & bibant. Phaophi, hoc est, Octobri, allia edant. Athyr, hoc est, nouembri, in totum non lauent. Choiac, hoc est, decembri, brasicam ne edant. Tybi. i. ianuario, mane meracum bibant. Mechir, id est, februario, betam ne edant. Phamenoth, hoc est, martio, dulcia tum in cibo, tum in potu sumant. Pharmuthi, id est, aprili, raphanum ne gustent. Pachon, id est, maio, polypum ne edant. Parni, hoc est, iunio, mane frigidam aquam sumant. Epiphi, hoc est, iulio, a ueneris abstineant. Mesori, id est, Augusto, maluam ne edant. Siccum Maloriani. Aluminis scissi sextantem, pumicis unc. i. terito & in uitro reponito. Vtu uero expetente, uino adstringente locos prælauato, & quodam modo extergito, ac siccum ipsum inspergito, tenerisq; manibus affricato, & siccati finito. Rursusq; idem per diem octies facito, & toties similiter si possibile sit in nocte, & uidebis tumores quàm celerrime discussos & resolutos. Ego utriusq; & aluminis & pumicis æquale pondus coniecti, & magis sanè successit.

DVODECIMI SERMONIS FINIS.

INDEX CAPITVM DECIMITERTII

Aetii Sermonis.

D E his qui ab hoie	De morſis ab aſpide.	20
morſi ſunt. Cap. 1	De uiperæ maris & foemi	
De his quos ca	næ morſu.	21
nis momordit.	De diſpade.	22
Ad leonum pantherarum	De hæmorrhæ & hæmor	
ac urſorum morſus.	rhoide.	23
De ſuum morſu.	Præparatio ſanguinis te	
De his qui à fele morſi	ſtudinis marinæ & uſus.	
ſunt.		24
De morſis à crocodilo.	De ammodyte aut cen	
De beſtiis uirus eiacular	chria.	25
tibus & primuin qui	De ſepe.	26
bus artibus adhibitis ea	De cenchrite ſiue Acon	
tollantur.	tio.	27
Illitibnes præſeruatiua.	De ceraſte.	28
Quæ appoſita uenenata	De dryino.	29
animalia occidant.	De amphibena & ſcyta	
Communia remedia ad	la.	30
omnes uenenum iacu	De parca & ſpathiuro.	31
lantium ſerarum pla	De peliade & elape.	32
gas.	De baſiliſco.	33
De ueſpis & apibus.	De draconibus.	34
Ad ſtellionis morſum.	De cherſydro.	35
Ad ſalamandræ morſum	De rana rubeta.	36
& lacertæ chalcidæ.	De turture ſeu paſtinaca	
De mure araneo.	marina.	37
Ad ſcolopēdræ plagā.	De murena.	38
Ad araneæ iſtum.	De dracone marino.	39
De tetragathis.	De ſcorpio marino.	40
De percuffis à phalan	De culicibus.	41
gio.	De muſcis.	42
De his quos ſcorpio per	Ad pulices	43
cuffit.	Ad cimices.	44

De uenenis.	45	De chamæleone.	72
Methodus præſeruatiua		De fungis.	73
ne q̄s à uenenoſo phar		De ſanguine tauri.	74
maco lædatur.	46	De lacte in grumos co	
Quomodo cognoscatur		aſto	75
qui uenenum ſumpſe		De gypſo.	76
runt.	47	De ceruſa.	77
Communia remedia &		De argentiſpuma.	78
cura omnis ueneni.	48	De argento uiuo.	79
Ad eos qui cantharidas		De calce, ſandaracha, &	
hauserunt.	49	auripigmento.	80
De bupreſti.	50	De thapſia, ueratro, elate	
De eruca pini.	51	rio, & agarico.	81
De ſalamandra.	52	De ruta ſylueſtris & me	
De lepore marino.	53	lanthii nocuementis.	82
De rana rubeta.	54	De aceruato frigide aque	
De rana paluſtri.	55	potu.	83
De hirudinibus.	56	De ſtrangulatis.	84
De ephemero.	57	De his qui ex alto cecide	
De dorycnio aut ſolano		runt.	85
furioſo.	58	De præſemātibus & præ	
De aconito.	59	ſagis animalibus.	86
De melle quod in Hera		De theriaca ex uiperis An	
clea Ponti naſcitur.	60	dromachi.	87
De coriandro.	61	Paſtillorum ſcilliticorum	
Depſyllio.	62	præparatio.	88
De cicuta.	63	Hedychroi confeſtio.	89
De ſmilace.	64	Paſtillorum theriacorum	
De ſucco carpaſi.	65	præparatio.	90
De herba ſardonias.	66	De reliquis quæ in antido	
De hyoſcyamo.	67	tum coniiciuntur.	91
De mandragora.	68	Modus confeſcendi	92
De ſucco papaueris.	69	Post quantum tempus ea	
De toxico.	70	ſit utendum.	93
De his qui ixiā haufe		Quanto tempore effica	
runt.	71	ſit.	94

Modus probandi theriaz
 cen. 95
 De exhibitionis mensura,
 & utēdi modo & gbus
 conueniat morbis. 96
 Sales Theriaci ex libris
 Martiani, cum quibus
 consentit Galenus. 97
 Antidotus Mithridatica.
 98
 Confectio Cypheas. 99
 De Antidoti Mithridatiz
 ca usu. 100
 Antidotus Esdrę aut Pro-
 phetę doctoris. 101
 Antidotus p̄ronia. 102
 Antidotus aromatica op-
 tima, Galli. 103
 Antidotus ex duobus p̄-
 peris generibus. 104
 Antidotus Athanasia. 105
 Oribasii theriaca qua Mar-
 cus Imperator usus est.
 106
 Oribasii theriaca ex Bryo-
 nia. 107
 Antidotus Hadriani. 108
 Antidotus Acharistus.
 109
 Philagrii antidotus ex sul-
 phure uiuo. 110
 Theriaca Democratis. 111
 Antidotus Theodoretus
 ex anacardiis. 112
 Theodoretus aliter appa-
 rata. 113
 Theodoretus per acetum
 mulsum apparata. 114
 Picra siue amara per ace-
 tum mulsum apparata,
 Oribasii. 115
 Cyphi ex reb. xxxvi. 116
 Cyphi ex rebus. xxviii.
 117
 Musiaphii confectio. 118
 Thymiama siue summen-
 tum Berenices. 119
 De Elephantiasi, ex libris
 Archigenis. 120
 Cura Elephantiasi affecto-
 rum. 121
 De his qui castrantur. 122
 De uiperarū esu, & de pru-
 ritibus, Archigenis. 123
 Illitiones ad tumētes cor-
 poris eminentias. 124
 Dieta Elephantiasi corre-
 ptorum. 125
 De pruritu, Archigenis.
 126
 Ad pruriginosas papula-
 rum eruptiones. 127
 Ad pustulas psyracas
 Græcis appellatas, &
 ad papulas ex feruore
 aut sudore obortas. 128
 Oribasii ad nigras cicatri-
 ces inalbandas. 129
 Ad ulcerosas papularum
 eruptiones, tū in tibiis,
 tum in toto crure obo-
 ras. 130

678
 Ad cicatrices nigras ex De leuce uirilagine altius
 ulceribus relictas. 131 insidente, Galeni. 133
 De vitilagine seu alphi. De lepra, Archigenis,
 132 134

AETII SERMO DECIMVSTERTIVS.

De noxiorum animalium morfu, & de bestiis
 uirus eiacularibus. Et de Elephantiasi, prur-
 ritu, scabie, alphi, lepra, leuce. Et de
 antidotis multę utilitatis.

DE HIS QUI AB HOMINE MORSI SVNT. Caput. I.

De noxiorum animalium mor-
 fibus scribere auspicantes,
 initium ab his qui ab homi-
 ne morfi sunt faciemus, ut
 Archigenes inquit: in his
 igitur quos hō momor-
 dit, loco ex oleo prælito
 fœniculi radicem tritam
 cum melle cataplasmatis
 modo ulceri imposito usquequo repurgetur, de in-
 de his quę explere possunt utitor. Cuius generis &
 hocce est. Mellis terebinthina, butyri, adipis asinerini,
 medullę cerui, aut si non adsit, uituli, æqualibus partio-
 bus liquefactis utitor. Si uero sinus statim in principi-
 pio fiat, eū aqua mulsa diligēter eluito, & spōgiā no-
 nā Aphricanā melle cocto imbutā imposito, & liga-
 mēto quod ad sinus referetur obligato, ac tertio die
 soluito. Aut myrrham terebinthina exceptā ut mas-
 lagma imposito. Aut æs tritū melle cocto exceptū
 ueluti collyrium indito, & postquā repurgaris coglu-
 tinato: uel ossa uitulina ad albedinem uisa, & pice li-
 quida siue cocto melle, aut utrisq; ex æquo simul ex-

S E R M O

cepta, in sinum indito, uel mannam, aut ipsum adeo thus cum myrrha terito, & cum uino ac oleo imponi to. Emplastra autem cruentis uulneribus destinata & adglutinatoria eis conueniunt: in expasfis quidem & planis ulceribus, uiride ex atractylide. In sinibus uero cruentis emplastrum Piscatoris, ex aceto apparatus, & Athena, & Nigrum appellatum.

De his quos canis momordit.

Cap. II.

In his uero quos canis momordit statim acetum irrorato, & ex passa palma morsum percutito. Deinde nitrum cum aceto tritum ex alto supra morsum destillato, & spongiam nouam posca aut aceto imbutam imponito, & ad tres dies obligato, ligamentoq; superne ex posca aut aceto prout uisum fuerit madefacito. Egrege enim auxiliatur. Post hæc uero ut commune ulcus curato. Aut perdicium herbam cum sale tritam imponito, quotidie eam alterando donec excidat crusta. Deinde ubi ad cicatricem perducere uolueris ipsam per se tritam imponito. Quod si magnus sit morsus quem ad modum à magnis canibus infligi solet, præscripta in sexto Sermonem methodo curato, ueluti eos qui à rabido cane sunt sauciati. Si uero cauius & angustus appareat morsus, in principio cum aceto, ut dictum est, irrorato. Deinde nitrum itidem cum aceto tritum ex alto superdestillato, & anetho sicco usto morsum expleto, & linteolum conuolutum ex aceto madefactum indito, & obligato. Post triduum uero soluto & reperies morsum repurgatum. Idem facit & cuminum tritum morsui inditum. Postquam uero ulcera fuerint repurgata, prædicto pharmaco utere liquefacto ad hominis morsum relato. Si uero inflammatio succedat, lenticulam cum malicorio costam & tritam imponito, aut rubi folia contrita. Aut panis medullam in betæ succo madefactam cum modico rosaceo pro cataplasmate adhibeto. Ad uulnera uero iam suppurata erui farinam cum melle subigito

TERTIVS DECIMVS 677

& morsum expleto. Summe enim auxiliatur. Aut irin cum melle & linamentis indito, ac superne lenticulam costam tritam cum modico melle & rosaceo pauco imponito. Repurgatis uero iam ipsis cum prædicto liquido pharmaco expleto, ac deinde his quæ cicatricem inducere possunt, utitor. Emplastra autem ad demorsos à cane uel urso aut similibus animalibus statim à principio commoda adhibentur ex sale & cerussa apparatus. Etenim uenenosum humorem in morsibus ex dentibus relictum expurgant, & callosam ex impactis dentibus concretionem explanant.

Ad leonum, pantherarum, ac urforum

morsus.

Cap. III.

Horum animalium consimiles sunt morsus: nam robusta sunt hæc & unciunguia, implicantq; quicquid contigerunt unguibus penetrantia, & corpora ipsa dilaniant. Perseuerando autem in manducatione non solum carnes dilaniant, sed & ossa aliquando ad polentæ similitudinem confringunt, indeq; & uicini stimulis afficiuntur nerui. Satis uero manifestum est, quod corpora quæ in eiusmodi ac tantas calamitates inciderunt, non effugiunt periculum ab alienationis: ham est maneat, putrefactionem suscipiunt, & ulcera serpens inducunt. Huiusmodi igitur uulnera cum acetoto elota & circum rasa, solutis ite corporibus ac ossibus extractis, emplastris integere oportet, & post purificationem partium dilaniatarum, repurgantibus linamentis curare & cicatricem inducere, quem ad modum in communibus ulceribus solemus. Emplastra autem his conuenientia sunt, id quod ex salibus constat, & similia, cuiusmodi etiam hoc est. Asclepiades pharmacum, ad cruenta uulnera accommodatum, & ad intercisos neruos & ad urforum ac leonum morsus. Aeruginis rasæ drachm. viii. aluminis rotundi drachm. viii. squamæ æris drachm. xii. mannæ, galbanæ, cuiusq; drachm. xii. ceræ unc. xvi. resinæ pinus ar-

S E R M O

da unc. xxxii. olei lib. i. Arida & galbanum aceto terito & liquefabilia liquefacta adfundito. Aliud, emplastrum Venatorum appellatum, admirabile. Radicis symphyti, comæ dictamni, iridis illyrice, atramentum in indici, aluminis scissi, misyos, ammoniaci thymiamatis, myrrhæ, cuiusque sextantem, salis cappadocici quincuncem, æris ustri trientem, aristolochiæ rotundæ, iridis astragalitidis, gallarum, rosarum siccarum, squamæ æris, singulorum unciam unam, æruginis quadrantem, picis sesquiliagram, resinæ pinus siccæ libras quatuor, olei trientem & dimidium uncie unius. Metallum ea in aceto terito. Habeat autem & ceræ sesquiliagram. Quod si marcedo subsequatur & ulcus serpendo desparet, optime facit subscriptum uiride emplastrum, carnem arrodens, exest usque ad os, & squamas eiicit, ac ulcus serpens compescit, & in uniuersum utile est ad omnia inueterata eiusmodi actionis, & maxime in quibus ueneni corruptio est, & corpora sunt ab aliis nata: quibus etiam immixtum pharmacum adhibere oportet. In aliis uero dissolutum. Habet autem hoc modo. Spumæ argenti unc. i. squamæ æris unc. i. nitri, atramenti sutorii, salis ammoniaci, æruginis, singulorum sextantem, cyperi quadrantem, olei sexuncem, acetum scillitici quantum sufficit. Arida aceto terito ut strigementitiam spissitudinem acquirant, & liquefacta adfundito, & in uitro reponito, aceto acri affuso, ut pharmaco ipsi innatet. Ad confedionem autem & præparationem si acetum scilliticum haberi non possit, scillam cum aceto coquito acutitor.

De suum morsu.

Cap. IIII.

Quandoquidem uero & in uenationibus à syluestribus suis læduntur quidam, operæpretium est & de his facere mentionem. Vulnere itaque ab ipsis incussa grauiora sunt, propterea quod non solum profunda, sed & magna existant: adglutinatorio autem medicationis ductu ea curare impossibile est. Nam un-

DECIMVSTERTIVS 686

cum contusione labia uulnery discedunt, imò & adurunt. Mutuo enim dentium inter se attritu, ac uoluti ad eodem affricu utuntur, ad uindictam eorum qui eis obueniunt currentes. Adusta itaque corpora crusta quandam iuxta uulnery labia inducunt. Quare super puratorium & non adglutinatorium curationis modum in eis adhibere oportet.

De his qui à fele morsu sunt.

Cap. V.

Omnia fere quæ ad canis morsum dicta sunt, etiam à fele morsu conducunt, proprie autem eis conuenit: mel, terebinthina, oleum rosaceum: simul eliquato ac utitur. Aut centauream tritam cum melle imponito. Aut galli sterco liquidum cum adipe gallinaceo subigito & imponito.

De morsu à crocodilo.

Cap. VI.

Primum quidem eos quos crocodilus momordit quam tutissime custodire oportet, in domo conclusos fenestras non habente: etenim ob contrariam quandam affectionem fere in totum syluestres maxime feles ad demorsos accedere consueuerunt. Remedia autem his eadem quæ ad morsos à cane ac ad reliquos relata sunt conueniunt. Proprie autem humani sterco & misy simul trita & imposita ad eos faciunt. An piscium garum, aut carniū salсарum iusculum morsui infunde, aut salem & myrrham æquali pondere in acerrimo aceto quam tenuissime contere, & cerato excepta impone. Aliud. Stercoris hyænæ, drach. iiii. æruginis drachm. ix. adipis anserini drach. sex, galbani drachmam unam, ceræ drachm. viii. olei drachmas xii. æruginem & sterco aceto terito, & liquefacta affundito. Quod si hyænæ sterco non adsit, porcino utitur. Apollonius autem inquit, de morsos locos acri muria aut piscium garo perfusos aceros, adipe crocodili eliquato illinito, & linamentis inditis obligato: aut carniū salсарum pinguiore

S E R M O

partes tulas indito, aut melanthiū cum aceti fece tritū imponito. Hæc enim & ulcus serpens compescunt, & morsus euestigio ab inflammatione uindicant. Post hæc autem lenticulam coctam cum melle tritam caplasmatism modo adhibeto. Erui uero farina cū melle subacta, aut iride cum melle morsum expleto. De cætero uero ulcera renutrito, & per communia auxilia ad cicatricem perducito.

De bestiis uirus etiaculantibus, & primum quibus artibus adhibitis uenenata animalia tollantur. Cap. VII.

De uenenatis animalibus scripturi, primū præsidia quædam indicabimus, quibus ea tollantur & perimantur. Perimuntur itaq; ex sylvarum ac materierum exustione, in quibus uitam degunt. Verum in his que intra domos reperiuntur, feruentem aquam in eorum iustura ac latebras infundere expedit, & acidam muriā feruentem per instrumentum fusorium, siphona Græci uocant, immittere. Vespis uero oleum infundatur, & assiduus fumus ipsarum tentoriis ac habitaculis obfundatur. Quæ substrata ab omni uenenata bestia præseruent. Iuxta uias quidem igitur & in domibus ab omni uenenato animali, præseruant substrata: abrotonum, conyza, dictamnium, uitex, echion, calaminthe, solanum, hastula regia, saluia, peucedanum, hypericum, polium, samplicus, gentiana, origanus, ruta syluestris, serpillū, laurus, pulegiū, cupressi, aut cedri coma, aut ramenta, cardamomum, lysimachion, melanthium, bitumen: his addatur & gagates lapis. Suffusiones præseruantes, quæ incensæ uapores suo uenenatas bestias abigunt. Viticis folia, bitumen, castorium, melanthium, cornu ceruinum aut caprinum, nasturtium, cardamomum, galbanum, propolis, peucedanum, panax, opopanax, conyza, cupressi, aut cedri ramenta oleo imbuta, gagates lapis, sagapentū, polium, canchryos radix, filix, bacca lauri, & similia

DECIMVSTERTIVS 68r

& similia graueolentia. Quum enim uenenata animalia omnia angustos habeant meatus, quàm celerrime replentur, & ab huiusmodi odoribus obturantur ac suffocantur. Refertur etiam de stercore crocodili, quod per infundibulum suffutum, feras ipsas uenenolas ex latibulis suis exigat. Archigenes autem, ungulæ caprarum & pili, inquit, suffitu fugant bestias uenenolas: procul enim per ipsorum odorem releantur. Stratonis suffumigium. Galbani, radicis canchryos, cornu cerui, melanthii, cuiusq; unciam i. Omnia terito, & in pastillos cum aceto redigito, atq; ubi uti uelis, oleo madefacito, ac incensa per mediam domum suffuto, aut in ipsum ferarum latibulum per infundibulum uaporem immittito. Aliud suffimentum. Scorpios deturbans, & omne reptile ex ædibus exigens: galbani, sandaracha, bityri, adipis capri ni, æquales omnium partes in pilulas redigito, & ut dictum est suffuto. Probe facit & pyretrum cum sulphure suffutum. Mirifice item Beronices suffimentum facit, quod in hoc ipso Sermonе descriptum est, ubi ipsum cyphi etiam reperitur.

Illitiones præseruatiuæ. Cap. VIII.

Illita autem ferarum accessum prohibent, easq; fugant, altheæ semē & acetum cum oleo, bacca lauri & galbanum oleo trita. Panacis semen & ros & succus cum oleo: uehementer efficax est oleum, in quo cedrina ligna uiridia incoquantur: bacca iuniperi cū oleo, conyza, peucedanum, silphium, saluia, hastula regia, abrotonum, galbanum. Horum unumquodq; excellenter facit aceto & oleo dilutum, aut etiā quædam ex his, aut omnia mixta & illita. Aut castoriū cum medulla ceruina & unguento narcissino illitum uehementer efficax est. Apollonius autem inquit. Qui ex syluestris rutæ succo oblinuntur, omnibus uenentis bestiis manus admovent, & non mordentur. Draconculi item succo manibus illitis qui uiperam tenent

SERMO

rit non mordebitur. Semē autem dracunculi aqua tritum & latibulis ferarum iniectum, ipsas in terram fugat. Probe facit & solani succus illitus. In uniuersum autē omnē feram cuiusq; earum adeps illitus fugat. Quæ apposita uenenata animalia occidunt, & de his quæ in edulia & potiones incidunt. Cap. IX.

Venenatas bestiis occidit galbanum cum spondylis & oleo appositū. Cancris appositus scorpio, ipsum occidit. Lychnis sylvestris scorpiones fugat: quod item facit pastinacæ semen. Cæterum & aquarū quas in potu accipimus animaduersionem habere oportet. Non pauci enim perierunt ex quibusdam bestiis in edulia & aquas dum coquantur collapsis, atque id maxime in peregrinationibus euenire solet. Quapropter tunc culinæ procul ab arboribus extruendæ sunt, propter feras in eis litibula habentes: quin & salamandras quandoque & erucæ calefactæ obsoniis incidunt. Præcipue itaq; pinus & picea arbor fugiendæ: in his enim letisæ sunt erucæ. In obsonia quidem igitur dum coquantur, illabi consueuerunt serpens & salamandra, & erucæ, in uinum uero uiperæ.

Communia remedia ad omnes uenenum eiadulantium ferarum plagas.

Cap. X.

Per prædicta quidē igitur præcauere oportet, ne in malignas bestias incidamus. Si uero cōtingat ab animalante quopiam uenenū faciente percuti, huiusmodi remediis cōmuniter utemur. Si quidem leuior sit plaga aut morsus, postea calida eū proluemus, deinde uero locū ipsum exugemus. Verū qui exucturus est, prius os oleo colluat, ne inde lædatur, atq; ita ore ad morsum admoto exugat, & expuat uenenum. Cauere etiā oportet, ne exulceratam aliquam internam oris partem habeat exucturus. Post hæc uero cinis aceto subactus pro cataplasmate imponatur. Maxime autē ad hanc rem conducit, ex ficulneis lignis exustus, aut laurinis, aut lignis ultiis, qui si non adsint, eo qui haberi

DECIMVSTERTIVS

682

potest utendum est, diligentia ad hoc potissimum adhibita, ut inflammatio in loco excitetur, & materia ad morsum prouocentur. Quod si minus nobile sit membrum, & uehementior morsus, cucurbitam cum plurima flamma ad morsum adhibe, & uicinos locos circumcirca impactis uulnisculis scarificato: attrahetur enim una cum sanguinis & hatus attractione ipsius bestię uenenum. Deinde a tepida largē haustu uomere iube: & sic deinceps pharmaca exhibe. Vigilans etiam æger adseruandus est, ac desidens per totum curationis tempus, donec euidens tem remissionem acceperint molestiæ concomitantes. Venter item adstrictus citra dilationem per infusum eluatur, & uesticæ quoque cura habeatur, quo citra impedimentum lotium excernat. Optime autem auxiliantur, si statim in principio post cucurbitas plagæ imponantur animalia parua discerpta, & adhuc intus calentia, uelut sunt gallinæ, hœdi, agni, porcelli, uenenum enim exugunt, & dolores leniunt. Aptæ sunt etiam his cataplasmata dilanantia, uelut sunt allia cum melle, cepæ cum sale, ruta cum melle, silphium tritum inspersum, laser, piscis salis maxime uetustus, alium ustum, plantago cum sale, melissophilon, uirgulta fici cum melle, suillum recrementum acetico coctum, calaminthe, sterqus caprinum cum acetico. Summe autem facit ad omnem bestię uenenatæ plagam, præterquàm aspidis, calx uiua cum oleo & melle crassitudine cerati imposita. At uero & inurere morsus ipsos expedit usque ad crustæ productionem. Aut sinapi largum cum rumice acuto imponere, aut salem tritum liquidapice exceptum. Præter opinionem autem facit ex uiperis theriace Andromachi emplastri modo imposita. Emplastrum uero ad omnem uenenosum animalis ictum conueniunt, ex dictameno apparatus, omniaq; quæ attrahendi uim habent, qualia sunt & quæ ex sale, & quæ ex chamaeleonis

S E R M O

radice constant, & aphroditæ appellata. Egregie autem hoc auxiliatur, spumæ argenti libram unam, ceræ rufæ libram i. resinæ pinus libram i. olei ueteris libras tres, ceræ sexuncem, ammoniaci thymiamatis trientem, galbani trientem. Cerusam, argenti spumam, & oleum coquito, donec non inquinent manus: deinde liquefacta adijcito, unito, & utitor reposto ad omnem morsum, & ad abscessus, & tubercula mamillarum, panos, sinus, fistulas, parotidas: ad miraculum enim usque discutit ipsas. Utitor & ad carbunculos: Arcet uehementer inflammationem, & raro citra magnam commoditatem & efficaciam adhibetur. Potiones communes. In potu autem citra dilationem in omni uirulenti animalis morsu, theriace Andromachi præbeatur, aut Mithridatica, & consimiles compositiones. Ex simplicibus uero, uiticis semen cum uino tritum bibendum præbeto, rutæ syluestris semen cum uino similiter tritum dato, platani pilulas, polium, polemonii quod & philetærium appellatur drachm. i. leporis coagulum aut cerui, allium, trixaginem, dictamnium, saluiam, castorium, ex unoquoque drach. i. bryoniae radicem drachmæ pondere: seminis trifolii bitumen olentis drachm. i. Prodest & conyza & chamæpitys & scordium, cuiusque drach. i. ex uino. Auxiliatur autem omnino cancri fluuiales costli aut affati comesti. Ranæ item elixæ & comestæ. Verum si qui eas nimis esum auersentur, ranas donec uietæ reddantur coquito, & iusculum ipsum igharis absorbendum præbeto.

De uestpis & apibus.

Cap. XI.

Quod si quis ab apibus & uestpis illæsus permanere uelit, eum maluæ folia cum oleo illita, & erica siue bruchus cum oleo illitus adseruabunt. Quandoquidem uero quidam ab his clanculum percussi, ob dolore perturbantur, putantque se à maligno aliquo animante petitos esse, necessarium existimo prius ostendere

DECIMVSTERTIVS

663

quæ signa ad horum plagas comitentur. Hos itaque qui ab apibus punguntur, dolor ictus consequitur, & rubor loci, cum tumore partium in ambitu sitarum: stimulus autem omnino in percusso loco reperietur. Eadem etiam hos quos uestpa pupugit conconitantur, sed intensiora: uerum stimulus uestpa in percusso loco non relinquit. Auxilium autem utriusque ferunt, luto aut stercore bubulo eis illito cum posca, aut malue foliis impositis cum posca, aut cimolia cum malua & posca, aut sesamo cum posca. Naturaliter autem opitulatur ueneranda & uiuifica crucis imago in sigillo ferreo exsculpta, & plagæ appressa. Non enim permittit amplius inflammationem generari. In potu præterea ipsis foliorum lauri tenerorum drachm. ii. cum uino aufero.

Ad stellionis morsum.

Cap. XII.

Qui à stellione morfi sunt, assidue & contente doctant, morsusque locum liuidum habent. Iuuantur autem euestigio si cape & allia cataplasmatibus modo eis imponatur. Auxiliantur amplius eadem comesta, uino meraco post eorum acceptionem absorpto. Utitur etiam sesamum eis imponitur, aut melanthium aqua multa assatim affusa.

Ad salamandræ morsum, & lacertæ chalcidis.

Cap. XIII.

Quos salamandra percussit, eos dolor uehemens & crustæ productio consequitur. Adhibeatur autem eis communis cura iam prædicta. Qui uero à lacerta chalcide appellata percussi sunt, eos tumor pellucidus consequitur, ueluti nigrore in ambitu plagæ res lucente. Consequitur autem & putrefactio. Curatio uero eadem illis accommodanda est, quæ ad muris araneis morsum referetur.

De mure araneo.

Cap. XIII.

Mus araneus colore quidem mustelæ similis est, magnitudine autem muri, unde & mygales apud Græcos

S E R M O

eos obtinuit nomen. Os autem sublongum habet, & exiguam caudam. Nentes uero tenues, atq; eos duplici ordine sitos in utraque maxilla, quo fit ut quatuor dentium ordines habeat. Qui igitur ab eo morfi sunt, his uulnera manifesta sunt: quadrifido enim ordine uulnera conspiciuntur. Et sanguis quidem primum purus promanat, paulo post uero saniosus. Animal enim ipsum putrefactione occidit. Consueuerunt etiam bullæ insurgere, quas si quis dirumpat, carnem subiacentem feculentam uidebit, & scissuris disparatam. In statio autem sequitur demorsos. Cæterum hoc animal frequentius ad testes insilire solet, eosq; uerbere impetere non hominis solum, sed cuiusq; etiam bruti animantis. Auxilium autem ferunt quum ob putrefactionem periclitantur, post prædicta communia remedia adhibita, ad huiusmodi rebus. Lauri foliorum tenerorum drachm. i. aut ii. cum uino trita bibendas præbeto. Conueniunt etiam ipsis omnia prædicta communia remedia in potu accepta ex uino dulci. In pecoribus uero & iumentis illa ipsa cum aqua trita naribus infunde. Est enim ipsis præsens remedium: unde etiam hominibus similiter in potu præbeto. Morsum porrò cum cumino integito & allio, putamine extrinseco non abiecto, eadem etiam cum oleo trita assidue & diligenter locis circumstis illinito. Si uero ruptæ fuerint bullæ, & ulcera oborta, acida muria prolue, & ordeum ustum tritum impone: uerum non rumpentur, nisi prægnis fuerit mus araneus, qui morsum infixit. Quod si exulcerentur, mali punici dulcis corium coctum tritum impone. Ulceraq; ex eodem decocto, aut magis myrti decocto, persusa fove. Strato uero inquit: in muris aranei morsu locum scarificato, ac ipsum muræ aranei uisum cum aceto cataplasmatibus uice imposito, aut sinapi tritum itidem ex aceto. In potu uero panacea exhibeto, erucæ, capparis corticæ, gætiarum radicem, & uerbenacam rectam cum uino bib

DECIMVSTERTIVS 684

bendam præbe, tum pro cataplasmate impone: maluarum item folia impone, & antidotos magnas bibendas exhibe.

Ad scolopendræ plagam. Cap. XV.

His qui a scolopendra icti sunt, eadem remedia conueniunt quæ ad muris aranei morsum sunt prædicta, & liliæ cum liquida pice impositi: & cedria cum melle: & allium cum foliis fici, & cumino, eruoq; ac uino. In potu uero etiam ea commodant, quæ à mure araneo morsis. Amplius autem & absinthium & menta cum uino.

Ad araneæ ictum. Cap. XVI.

Est & araneæ genus, quod ictu continentes dolores inducit: rubor uero circa præcordia, & urinæ emittendæ difficultas ægros concomitatur: aliquando uero & suffocationes. Ab eo percussis rutam syluestre, & uiticis albæ semen aut folia bibenda præbe. Allium etiam large edendum, ac uinum insuper meracum absorbendum exhibeto.

De tetragnathis. Cap. XVII.

Tetragnathus, species est phalangii subalbida, pedes scabros habens, & iuxta caput eminentias duas, unam rectam, alteram latam, ut existimes eum oram quidem habere duam, maxillas autem quatuor, & linguam per os æqualem. His qui ab eo percussis sunt, communiter quidem eadem accedunt quæ à scorpione percussis. Proprie autem in ipsis plaga contente dollet, & percussus locus subalbicans est: tumor uero faciem & caput occupat, & percussæ partes usq; ad articulos gracilesunt: cibum item ac alimentum non sentiunt membra, & post adeptam sanitatem uigiliæ intensa succedunt. Opem autem ferunt ex calamintarum potu, aut trifolii, rutæ, panacis, polii, & his quæ ad percussos à phalangio referuntur.

De percussis à phalangio. Cap. XVIII.

Phalangiorum genera quidem plura sunt: quæ uero

S E R M O

apud eos qui de noxiis bestiis scripserunt referuntur, ut plurimum sex numero existunt: unam quidem ex eis rhagium, alterum lupus, tertium fornicarium, quartum cranocolaptes, quintum sclerocephalon, sextum scolecium appellatum. Ac primum quidem rhagiū, id est, acineum, figura rotundum est, colore uero nigrum, acini uix nigræ similitudine, unde etiam appellationem accepit. Et os quidem iuxta medium uentrem habet, pedes uero ex utraq; parte quam breuissimos. Alterum uero lupus appellatū muscas perdit, eisq; pascitur: ac corpus quidem habet latum ac uolubile, partes uero circa collum ipsius incisæ sunt: amplius autem & os eius eminentias tres habet. Tertium autem myrmecium, hoc est, fornicarium dictū, fornice maximæ assimilatur: colore est fuliginosum, corpus uero eius uelut atris quibusdam insignitum est, maxime circa dorsum. Quartum deinde cranocolaptes, sublongum est, & uiride, stimulumq; iuxta collum habet, atq; si in quem irruat locos circa caput petit. Quintum sclerocephalum dictum, caput habet saxeam & obduratum: lineameta uero per omne corpus similia animalibus illis, quæ circumuolitant noctu lucernas. Sextum autem scolecium, siue uermicarium appellatum, sublongum est & submaculosum, maxime circa caput. Atq; hæc quidem species phalangiorum enumerantur, quas sanè obseruare oportet. Quæ uero percussos ab eis concomitantur, communia sunt iuxta magnitudinem & paruitatem discreta. Morsus porro tenuis est ut uix cōspici possit, tumor autem liuidus, quibusdam etiam rubicundus: frigiditas adest circa genua & lumbos ac scapulas, quandoq; uero totum corpus aggrauatur: amplius & dolor assiduus adest, tremor, pallor, uigilia: quibusdam uero pudendi tentigo, & circa caput pruritus, aliquando etiam circa suras, oculi humecti & lachrymantes ac caui, & uenter iniquè liter eleuatur. Intumescit au-

DECIMVSTERTIVS 685

tem uniuersum corpus, faciesq;, & maxime circa linguam partes ut impeditum habeant sermonem quibusdam uero & urinæ emittenda distictas adest cū pudendi tētigne & dolore. Si uero mixerint, a quo si ipsorum sunt urinæ, quædam araneorum textis similia in se habentes: & uomitus quoq; consimilis est: aliquando uero per lotium, & per uentrem talia excernuntur. Cæterum in calidam aquam demissi a dolore leuati sibi uidentur, post uero contente dolent pudendum. Senioribus uero pudendum plurimum laxatur, ac minime intenditur. Atq; hæc quidem communiter ad omnium ictus sequuntur. Si uero cranocolaptes aliquem percusserit, caput magis dolet, & uertigines consequuntur, frigus continens, delirium, corporis iactatio, & stomachi puncturæ. Omnes autem a phalangis percussi assiduè balneis iuuantur: plaga etiam ipsa ex trifolii bituminosi decocto cum oleo proluatur, totum uero corpus ex cerato liquidissimo pinquefiat. Iuuantur etiam fomento spongiarum in calido aceto tinctorum, & sæpe ad plagam adhibitarum. Cataplasmata autem eis conueniunt, bulbi, sanguinaria, porrum, surfures aceto cocti, ordea cea farina foliis lauri cum ea in uino aut melle incoctis, ruta, grossi si us, caprinum stercus cum uino, samfucus cum aceto, syluestris ruta cum aceto, itemq; cyperus. Asclepiades autē hoc inquit, utere ualde laudato. Seminis rute syluestris, seminis cruce, staphidis syluestris, cāchyos, seminis uiticis pilulari aut foliori cupressi, æquales omnium partes aceto terito, & melle exceptas imponito. Idē & in potu acceptū auxiliatur. Aliud laudatū, quod similiter & potatum & impositum iuuat. Sulphuris uiui drachm. iiii. galbani drachm. iiii. succi cyrenæici drachm. ii. aut si non adsit, laleris drachm. iiii. amygdalarum amararum repurgatarum drachm. ii. in uino diluito, & melle excepta imponito. Bibendum etiam, ut dictum est, præbeto. Amplius uero

S E R M O

& cupressi folia aut pilulas tritas cum uini & olei hermina una à phalagio percussis dato. Aut anisum, aut daucum, aut cuminum, aut melanthium, aut piper, aut agaricum, singula drachmæ pondere præbeto. Aut ammii drachm. ii. aut iridis drachm. i. aut hyperici drachm. i. aut trifolii bituminosi quantum tribus digitis apprehendi potest. Conueniunt etiam lauri bacca, scorpiuron, serpillum, silphium, calamintha, chamæpitys per se & cum ruta ac pipere, singula uero ex uino. Aut mentæ fasciculum posca meraciore coquito, & decocti cyathos duos præbeto. Idem & sampuci, & radici spinæ albæ decoctum, ac trixaginis & pulegii præstat. Lixiuum item & radici hederæ succus cum aceto. Vtere etiam ad eos remediis à scorpio percussorum, & ex uiperis theriaca, & consililibus. Asclepiadæ, ad percussos à phalangio: hac Chariton utebatur, & per hominum conuentus oberrans à phalangii percussis auxilia promittebat.

Seminis spondylii sicci, calaminthæ, æquale pondus simul terito, & ex uini cyathis ii. præbeto atq; id sæpe per diem facito. Aliud eiusdem. Succu cyrenaici, seminis dauci, mentæ sicca, spicæ nardi, singulorum æquale pondus congmentato cum aceto, & drachm. i. cum poscæ meracioris cyathis quatuor præbeto, & à potu ægrum in calidam aquam demittito. Quod si succus cyrenaicus non adsit, pro eo laser purum conuicito. Aliud ualde præclarum. Canchrysos, seminis rutæ, piperis, myrrhæ, staphidis agrestis, singulorum drachm. i. radici cyperi drachmam i. congmentato, & drach. i. cum uini odorati cyathis iiii. ac mellis cyatho i. exhibeto. Auxiliatur item eis alii elus, balneum, & uinum.

De his quos scorpio percussit. Cap. XIX.

A scorpio percussos uehementissimus plagæ dolor consequitur, frigiditasq; ac tensio, & stupor, circaq; plagam & totum corpus frigidus sudor, & his

DECIMVSTERTIVS 686

qui iuxta infernas partes percussi sunt, inguina excitantur, ac intumescunt, qui uero circa supernas, locus subalis, & hæc quidem leuiter percussis adsunt. Valdius autem istis, ardor circa plagam adest, quem ad modum in ambustis, & uerrucarum instar formis earum eruptio, circa labra & totum corpus, ut grandine se impetipotent: facies distorquetur: sordes circa oculos adsunt glutinosæ, & lachrymæ uiscosæ: durities articulorum, anusq; procidit cum egerendi cupiditate, spuma circa os est, & uomitus largus, singultus, conuulsiones opisthotonicis similes. His igitur serpillum, althææ radicem, & elaphoboscum bibendum præbeto. Præter opinionem autem facit elaphoboscus tum uiridis comesta, tum sicca potata. Passinacæ item syluestris semen & nuces ponticæ: he enim in zona gestatæ non permittunt aliquem à scorpio lædi. Aliud. Cochleam hortulanam maxime accipito, eamq; unā cum testa tritam plagæ imposito, & confestim sedabis dolorem. Idem etiam uermes terreni facere dicuntur. Aliud. Cancrum fluuialem cum uino & lasere terito, ac bibendum dato. Aliud. Verbenacani rectam aut uiridem pro cataplasmate impone, aut siccam tritam bibendam præbe. Aliud. Cumini, melanthii, seminis uiticis, singulorum par pondus tere, ac drach. i. inde ex uino exhibe. Poteris etiam omnibus communibus auxiliis prædictis uti. Aliud, hoc & ad phalangii & scorpii idem facit. Styraçis drachm. vi. sulphuris uiui drachmas sex, pyretri drachmas iiii. seminis rutæ syluestris drachmas iiii. castorei drachmas duas, seminis erucæ drachmas duas, cum sanguine marinæ maxime testudinis subige, aut si non adsit, terrestis, & nucis ponticæ magnitudine præbe cum posca aut ex aceto. Aliā antidotus, excellenter ad scorpii idem conducens: qua etiam ad meipsum egre affectum usus sum, & seruatus. Habet autem hoc

SERMO

modo. Castorii, succi cyrenaei, piperis, cuiusque drachm. iiii. costi, spicae nardi, croci, succi centaurae, cuiusque drachm. ii. mellis despumati quantum sufficit. Datur nucis ponticae magnitudine. Datur autem a scorpio ictis cum uino diluto, ab aspidem morsis cum acetato diluto. Detrahendi uim habet, adeo ut digestos etiam in membrum ueneni succos eruat: & ob id etiam ad uulvae strangulationem utiliter cum hydromelite exhibetur. Aliud. Aristolochiae longae, melanthii, radicis panacis, seminis rutae sylvestris, aequales omnium partes committe. Dantur inde drachm. ii. cum uini meraci hemina una. Optime autem ad eos facit, similiterque ad phalangii morsum antidotus ex quatuor rebus ad podagricos descripta, ex aristolochia uidelicet, gentiana, myrrha, & baccis lauri. Dato etiam si abundes ex theriaca. Ad plagam autem scorpii nem ipsum qui percussus sit, si inueniri queat, imposito. Aut stellionem dissectum plagae adhibeto. Calamintha etiam quae iuxta aquas nascitur imposita, confestim dolores remittit & tollit. Allium quoque aut perse aut cum sale tritum imponatur, aut sylvestris ruta, aut scorpiurus herba. Ego uero, sylvestris rutae drachm. unam in aceto tero, & cerae unciam unam, resinae pinus quadrantem liquefacio, & parum olei affundo, unio, ac impono. Et est mirabile pharmacum. Quin & ouillum sterco uino coctum & impositum, confestim dolore liberat. Vtere item praescriptis communibus emplastris, & eo quod ex dictamno apparatur, & quae ex salibus quaeque ex chamaeleone constant.

De morsis ab aspidem.

Cap. XX.

Aspidem apud serarum scriptores tres species reperiuntur. Quaedam enim ex eis terrestres appellantur. Quaedam uero Chelidoniae & circa flumina ripas, praesertim Nili, latibula habent. Aliae uero Ptyades nominantur. Terrestres quidem igitur maiores sunt, & quandoque usque ad quinque cubitorum lon-

DECIMVSTERTIVS 687

gitudinem reperiuntur. Maxime uero Ptyades bicubitales sunt. Chelidoniae autem, cubito maiores reperiuntur, & colorem hirundini similem habent. Ptyades uero cinereo sunt colore uiridique, & ad auri colorem declinante. Terrestres uero ut plurimum & ipsae cinerei sunt coloris, quanquam & subuirides reperiuntur. Ceterum accessiones & signa communia sunt in his quos aspides momorderunt. Vulnere enim in deorsum loco ueluti ab acu puncta inueniuntur. Bina quidem ex masculi morsu, ex foemellae uero quatuor, citra magnum dolorem a quibus nihil effluit, nisi uolentium animal sit quod morsum infixit. Consequitur autem stupor, pallor frontis, refrigeratio, assidui hiatus, palpebrarum nictationes, colli inclinatio, capitis grauitas, segnities, & collapsio in somnum profundum. Ad finem uero & conuulsio. Mors autem in tribus ad summum horis ex terrestribus morsu sequitur. In chelidoniae uero ictu praesentissima adest. Porro his qui a ptyade conspuuntur, caligo oculorum succedit, & cordis dolor, faciei tumor, ac auditus corruptio. Tardius autem mors consequitur. Auxilium autem ab aspidem morsu ferunt, & praesertim quos ptyades momordit, ex acerrimi aceti potu: dandum autem est quousque aceti qualitatem circa dextram praecordiorum partem perceptent: hepar enim in morsu ab aspidem primum aiunt sensu priuari. Ceterum ad praenotionem an uicturus sit percussus, centauream cum uino tritam bibendam praebeto: siquidem enim euos met pharmacum, morietur, si non uiuet. Quo uero malignitas ueneni distribuitur & in corpus digesti probe euomatur, allia trita cum zytho exhibeto, donec nauseabundus reddatur. Aut opopanaca cum uino diluto dato, & confestim uomitione operabitur. Numius autem inquit: Origanum uiridem aut aridam pro aegri uiribus cum uino dato. Post uomitum antidotis theriacis utendum & communibus remediis pra-

S E R M O

distis. Vtiliter autem ad plagam imponuntur, post cucurbitarum adhibitionem & scarificationem, centaurea cum myrrha & modico opio. Rumex autem si cataplasmati modo imponatur, nihil laedet. Præter opinionem uero auxiliatur theriace tum plagæ imposita, tum potata. Prostant autem & assidue excitationes cum euulsionibus & plagis, & uniuersi corporis motus, & aqua marina calida pro fomento aspersa.

De uiperæ maris & foeminæ morsu.

Cap. XXI.

*io. Lysim.
ant. f. 1.
Lysim.
Rom.*

Vipera foemina colore quidem est subflauo, multis instar rotarum notis exornata; magnitudine cubitali, longissima uero palmos tres æquat. Caudam autem habet acroati in tenuentem desinentem; non paulatim imminutam, estque omnino carne nuda cauda & aspera. Oculi uero subrubri, & caput latius, & angustius collum. Ventrem autem sinuosum habet, & in gressu ad summum caudæ nititur, sensim uero inambulat, & quatuor habet caninos dentes. Vipera uero mas eiusdem est coloris: uerum caput angustius, & collum crassius habet, & uniuersum corpus tenuius, & quodam modo prolixius: gressum autem superne circa uentrem firmat, & alacrius mouetur: dentes autem caninos solum duos habet, paulatim uero cauda ei imminuta est, quemadmodum & reliqua serpentium generi, non acroati uelut in uipera foemina dixi, & per hoc sanè a foemina differt. Reperiuntur igitur in eis quos uipera mas momordit uulnera in plaga bina: in his uero qui a foemina demorsi sunt uulnera quatuor. Primum autem ex eis excernitur sanguis, deinde sanies sanguinolenta & oleosa: adest tumor biliosus, feruidus, bullosus, sububer, deinde lividus & denigratus & proserpens. Os adest exsiccatum, ardor, exolutio, & frigidi horroris insulsus.

DECIMVSTERTIVS 688

tus, aliquando & bilis uomitus, tormina, capitis grauitas, uertigo, pallor, singultus, febris, spiritus & anhelus celer, color plumbeus, sudor frigidus. Mors in horis septem, aut ut longi sine absitertia die, in his qui non seruantur, & maxime his qui a uipera foemina sunt icti. Conuenit igitur priusquam cruenta prodeant lotia, alii plurimum edere, & uinum meracum multum bibere, ac uomere. Efficacissimum enim in eis remedium est allii esus, ac meracior uini potio, inquit Archigenes: adeo ut si quis multum eius sultis fiat usum, itemque meri potum, nullo alio auxilio habeat opus. Dato autem citra dilationem theriacem ex uiperis bibendam, eandemque plagæ superponito. Quin & ipsam uiperam excoriatam & coctam, capite ac cauda & interaneis uisceribus omnibus reiectis, uelut anguillam edendam præbeto. Caput autem amputatum diligenter per uolsellam teneto, & morsui imposito ea parte adhuc calente quæ cōtigit cololum, id enim extrahet uenenum. Aut quempiam qui ore plagam exugat adhibeto, qui, ut supra dictum est in comunibus remediis, os prius habeat ex oleo colatum. Aut gallinam dissecta, & interne adhuc calentem morsui imposito, atque hoc remedium frequenter ac assidue repetito. Scarificare autem per ambitum oportet de morsui locum & cucurbitas admouere. Postea uero fraxini folia tundito & exuccato, & succum quidem in potum exhibeto, quod uero ab expresso succo reliquum est ad morsum imposito. Est autem fraxinus arbor ex qua fraxinea appellata ligna caduntur: est enim ualde efficax ad uiperarum morsus hæc arbor. Melisophylli item folia & succus cum uino potatus & uulneri impositus euidentis auxilium confert, etiam si iam moriatur æger. Aiunt autem si quis melanthii drachmas iiii. edat, non moriturum. Similiter etiam melaphreditos herba efficax est, & cancri humores cum lacte triti & potati & plagæ adhibiti.

S E R M O

Magnifice etiam profunt ranæ coctæ comestæ, & iusculum earum bibitum. Præstat & nasturtium plurimum edere, ac tritum quoque cum uino bibendum exhibere. Facit autem mirabiliter testudinis sanguis exsiccat cum syluestri cumino potatus. Utendum etiam omnibus communibus remediis supra relatis: super uacatheum autem fuerit eadem sæpe scribendo repetere. Maxime uero utendum est Anchusæ radice, & heliotropio cum uino. Dandus & hæmatites lapis. Auxiliatur & raphani large in cibo accepti, deindeque uomitu reiecti. Statim uero à uomitu theriace Andromachi exhibentur. Post scarificationem & gallinarum impositionem plaga ex trifolii bituminosi decocto calido per multum tempus proluatur ac foveatur. Nam si pauco id tempore facias, peius afficiuntur. Deinde porrum & panem cum sale imposito, aut allium cum aceto, aut cinerem ipsius exustum, aut fraxini cinerem, aut alium quemuis cum aceto, aut hastulæ regie folia, aut sycomori folia cum pane, aut lauri foliis teneris coctis & cum oleo tritis locos intege prius quam claudantur, aut caprinum stercus imposito cum uino.

Asclepiadæ epithema, ad uiperæ morsum. Sagapeni, piperis, laseris maxime cyrenaiici, opoponacis, cuiusque unciam unam, galbani sextantem, sulphuris uiui sextantem. Succos aceto dissoluit, & arida trita inspergit, & ad emplastri formam redacta plagæ imposito. Et orinsecus autem foliis fici aut urticæ contegit. Aliud. Centauræ, aristolochiæ, radicis peucedani, æquales partes contundito, cribrato, & aceto subigito, adiectoque galbano in emplastri formam reducito. Aliud. Canchryos, staphidis syluestris, aristolochiæ, radicis bryoniæ, singulorum partem unam, opoponacis partes duas: aceto subige, & utere ut dictum est. Utendum & prædictis communibus cataplasmatibus & epithematibus, maxime uero Andromachi theriaca. Aliud ualde bonum. Can-

crorum

DECIMVSTERTIVS 689

crorum fluuiialium carnes terito, & adiecta iride & calaminthe rursus sufficenter terito, idemque; rursus modo sale addito facito, & pastillos informato, quibus in umbra exiccatis utitor, in potu quidem ex aqua mulsa, aut uino; in cataplasinata uero cum lacte dissoluit.

De dipsade.

Cap. XXII.

Dipsas à quibusdam causus appellatur, estque; uiperæ species quæ in maritimis magis locis reperitur, magnitudine cubitali, ex crassa in tenuem desinens. Notas autem habet per omne corpus fuluas & nigras: caput uero angustius. Sequitur autem ab ea morsus, præter ea quæ de uipera dicta sunt, & sitis intolerabilis plane, adeo ut etiam si multus eis potus exhibeatur, sitis non sedetur. Et tamen neque per urinas, neque per uomitum, neque per sudores quicquam excernitur. Duobus igitur pereunt modis, aut ob multam sitim exusti, si potum non sumant: aut ob multam expletionem distensus rumpitur uenter, uel inferne circa inguina uel circa anum uentrem, quem ad modum in hydropicis fieri consuevit. Cæterum & his ueluti à uipera morsus auxiliamur: proprie autem in his positiones magis urinam cientes exhibeantur. Alius ite per infusum eluatur, & oleo cum decoctionibus exhibito ad uomitum cogantur. Ad plagæ uero locum post exuentionem, & scarificationem, & cucurbitularum affixionem, & dissectas gallinas, calcem uiuam cum oleo imposito, & emplastra adtractoria, & theriaca.

De hæmorrhoidibus & hæmorrhoidibus. Cap. XXIII.

Animalia hæc colore quidem sunt arenoso, magnitudine autem tres palmos æquant, & in tenuem ac angustam figuram paulatim desinunt. Sunt autem igneo oculorum fulgore, rectaque; & tarde proreptant. Per corpus uero multis notis albis & nigris uariiegata sunt, & asperioribus squamis obita, quapropter dum serpiunt sonus auditur. Et foemina quidem uetri incum-

A E T.

CCCC

bens per terram reptat, & gressum inferthe circa caudam firmat: mas uero circa uentrem in gressu nititur, & collum in serpendo extendit. Consequitur horum morsum color idē loci cruentus, mali coloris & nigri cans: ex quo nihil in principio effluit, præterquā pauca cum quippiam aquosum. Stomachi adest dolor, & spirandi difficultas. Deinde sanguis ex naribus profluit, & ex foraminibus ipsius morsus. Et quicquid est in toto corpore cicatricum, id rumpitur & sanguinem profundit: atq; hæc quidem in maris hæmorrhoidis morsu contingunt. A foemina uero hæmorrhoidis morsu ad hæc & anguli oculorum sanguine manant, & gingiuarum dentium, & unguium radices: & ut simpliciter dicam, per omne corpus sanguinem efferri contingit. Dentes præterea excidunt, & gingiuarum putrescunt. Horum porro curam facere oportet, primum quidem sanguinis eruptioni obluendo ac resistendo per ea quæ apte sanguinem sistere possunt, deinde cataplasmata plagæ imponendo ex foliis uitæ costis tritis cum melle, & portulacæ foliis cum polëta. Antea uero quàm cruenta prodeat urina, allium multum edant, & uinum multum dilutum bibant, & ad uomitum cogantur: deinde confestim theriace exhibeatur, & postea pisces multos, alliis tritis cum oleo tinctos, edant. Sumant item in cibo panem & uiam passam dulcem, & deinde uino diluto large hausto uomant. Plaga uero aqua frigida proluatur. Vesica autē spongiis calidis foueatur.

Preparatio sanguinis testudinis maris, & usus.

Cap. XXIII.

Testudinem super ligneum aut fictile uas supinam reclinato, eiusq; caput statim amputato, & leuata ipsa sanguinem supposito uase excipito, & congelatum deinde per harundinem in multas partes secato, atq; operculi uice cribrum uasi superponito, & ad solem locato, siccatum uero reponito, ac utitur ad uiperæ

morsum drachmis duabus exhibitis, ex poscæ cyathis uno: sequenti deinde die siccis sanguinis drachm. iiii. cum aceti cyathis duobus dato: & tertia deinceps, sanguinis drachm. viii. aceti cyathis tribus.

De ammodite, aut cenchria. Cap. XXV.

Ammodites magnitudine quidē cubitalis est: maior enim non pingitur: neque scribitur, colore uero arenosus, per corpus autem maculis nigris insignitur. Caudam autem habet præduram superne discissam. A quibusdam uero cenchrias, hoc est, miliaris, ob caudam instar milii duritiem appellatus est. Latiores autem maxillas quàm uipera habet, quumq; in multis alias ei similis sit, colore magis discerni potest: uipera enim subfaua est. Cæterum ab Ammodite percussos festina ut plurimum mors sequitur. Qui uero breui non pereunt, his sanguis ex uulnere promanat, & uulnus intumescit, paulo post autem sanies effertur, sequiturq; capitis grauitas, & animi deliquiū. Qui uero optime dispositi sunt, in triduo intereunt, quamquam aliqui usque septimum diem durarint. Celerius uero mors adest his qui a foemina sauciantur. Auxiliū porro & hi ferunt, primum quidem à communibus remediis, utpote à cucurbitularum appositione cum scarificatione per ambitum uulneris locorum, & superiorum partium constrictione, & ad ipsam plagam scalpelli admotione. Proprie autē eis auxiliatur mentha cum aqua multa potata, castorium, cassia, & artemisia succus cum aqua. Danda etiam in potu theriace, eadem quoq; plagæ imponenda. Utendum & enis plasteris attractoriis: postea uero cataplasmata, quæ ad nomas siue ulcera serpentina conducunt, imponenda.

De sepe.

Cap. XXVI.

Serpens qui seps appellatur, longitudine quidem duorum cubitorum reperitur, ex crasso autem in tenuem abit, recta uero ac tarde proserpit: caput habet

S E R M O

latum, os acutum: uniuersum autem corpus multis albis notis respersum. Cæterum his qui ab eo percussus sunt, ex uulneribus manifestus sanguis excernitur, paulo post uero sanies graueolens, tumor & dolor languidus est: at affectæ partes putrefactæ dealbatur, ac totum corpus uiligini (quæ alphos appellatur) simili colore inficitur: defluunt capilli toto corpore, atque intra tres aut quatuor dies pereunt. Porro opem & hi sentiunt ex eisdem rebus quæ in uiperæ & cerasæ & ammoditæ morsu relatæ sunt. Exhibenda est præterea portulaca multa in cibo, & uinum bibendum myrtites meracius. Conueniet item spongiam calido aceto imbutam morsui imponere, & ex butyro cum melle locum illinire, aut milium cum melle, aut paleas unâ cum terra eis adhærente exustas illinito.

De cenchrite siue acontia. Cap. XXVII.

Cenchrites serpens est magnitudine duorum cubitorum, figura autem crassa in tenuem abeunte, colore uiridi maxime iuxta aluum, ut milium colore refertur: unde & cenchrias, hoc est, miliaris appellatur. Aiunt etiam hunc seipso fortiozem fieri, quum milium floret. Cæterum nubi se ad lædendum parat, extendit seipsum, ac ueluti iaculum uibratum corporibus inuolat, atque hoc modo uerberat. Ab huius morsu omnia quæ de uiperâ dicta sunt sequuntur, atque etiam grauiora, adeo ut etiam putrefactiones & carminum defluxus consequantur, ac grauior item mors succedat. Cæterum remedia similiter eadem quæ ad uiperæ morsum his conducunt.

De cerasæ. Cap. XXVIII.

Cerasæ magnitudine cubitalis est, longissimus cubitorum est duorum, corpore uero arenosus est, & iuxta caudam desquamatus: eminentias habet in capite duas, cornuum similitudine. Partes uero circa uentrem ex ordine squamis oblitæ sunt, quapropter in serpendo sonum sibilo similem edit, per obliquum

DECIMVSTERTIVS 631

autem non recta proreptat. Cæterum percussis ab eo eleuatio ac tumor plagæ capitis clauis similitudine insurgit, & sanies profuit uini colore aut nigricans, & maxime per anibitum, uelut in cruentatis ac fugillatis aliis fieri conlueuit. Reliqua ite quæ in uiperæ morsu dicta sunt, etiam his succedunt, cum intensione uehementiori. Ut plurimum uero usque ad nonum diem superlunt. Remedia autem eadem quæ mortis à uiperâ conferunt.

De dryino.

Cap. XXIX.

Serpentes dryini appellati abundant magis iuxta Hellespontum, latibula autem habent in quercuum radicibus. Est autem dryinus foetidus, unde & si quis eum non uideat, foetore loci cognoscatur. Est autem cubitorum duorum longitudine, & obesus, ac asperiorimis squamis circa uniuersum corpus munitus. In his ipsis squamis muscæ pennis æreis latibula sua habere dicuntur, quæ tandem ipsos serpentes occidunt. Adeo autem malignæ ac nocentis naturæ est, ut si quis eum calcet modo, illius pedes excoriet, & tumorem ingentem circa crura inducat. Et quod magis mirum uideri potest, aiunt etiam Medici curantis ægrum manus excorari. Si quis autem, inquit, animal ipsum occidat, omnia quæ odorât ab eius foetore corrupta putat. Porro qui ab eo percutiuntur, his tumor insurgit nigricans, dolor uehemens, nomen, delirium, corporis siccitas, singultus, uomitus biliosus aut omnino uomitus simplex, urinæ suppressio, tremor, interceptio uocis, stupor scissura & mortificatio percussorum locorum. Plurimi etiam intereunt. Porro & hi ipsi quoque ex his quæ in uiperæ morsu dicta sunt, opem sentiunt, itemque ex communibus remediis iuxta consequentium accessionum proportionem adhibitis.

De amphibæna & scytala.

Cap. XXX.

Animalia hæc inter se similia sunt: non enim ex

S E R M O

erassis in caudam tenuem abeunt, sed æqualis crassitudinis per totum existunt, ut neque cognoscant uidentur ea iuxta utram partem caput aut cauda sint sita. Differt autem amphibæna à scytala, in eo quod ex utraque parte progrediatur: unde & amphibæna Græcis est appellata. Galenus autem amphibænam animal biceps esse dicit. De hac bestia ferunt, quod si foemina uterum ferens ipsam transgrediatur, conceptum male pariat ac abortiat. Cæterum ab utroque animante demorsis, contingit morsum obscurum esse, ac uix apparere, ueluti sunt muscarum puncturæ: quas propter etiam si mordeant, non enecant tamen, uerum inflammationes inducunt, ueluti contingunt etiam ab apum ac uesparum stimulis. Quare transferantur ad hos quoque quæ de illis sunt relata, uerum facultate intensiore. Aiunt autem scytalam chalcidicam eiusmodi accessiones sequi, quales à uiperæ morsos. Unde & iisdem remediis ad eius morsum utendum, & ut compendio dicam, ad omnem uenenatæ feræ morsum: cuius speciei hic non reperis nomenclaturam, auxilia eadem quæ ad uiperæ morsum conducunt.

De parca & spathiuro. Cap. XXXI.

Pareas serpens in Syriæ locis reperitur, colore autem alii quidem æs referunt, alii uero nigricant. Morsum autem etiam si inflixerint non enecant: uerum quem ad modum amphibæna & scytala, ita & hic plaga sua tantum inflammationem inducit. Quare ex iisdem etiam curentur, & ex his quæ de chersydro referantur. Cæterum spathiurus in locis iuxta chalcidem magis inuenitur. Est autem animal ex crasso in caudam abiens tenuem: latum habens caput, ac mures comedens. Neque uero hic morsu enecant, sed inflammationes tantum inducit. Quapropter ab eis percussis itidem consimilibus remediis curentur.

De peliade & elape. Cap. XXXII.
Signa quidem horum animalium apud ueteres non

DECIMVSTERTIVS 632

sunt descripta, utpote quæ omnibus sunt manifesta. Contingit à peliade morsis dolor circa locum, & putrefactio, non periculosa tamen, & uexatio ac obscuratio oculorum, ex ueneni nimirum ad ipsos distributione. Curantur autem succo pituitæ cum oleo in potu exhibito, & oxylapathi decocto, & simplicioribus remediis ad ictericos descriptis. Oculi uero lotio pueri uenerem nondum experti proluantur tum perse, tum muria ammixta. Caput item similiter ex eisdem perfundatur. Post purgationem deinde corporis opobalsamum cum melle illine, aut collyrium aliquod uisum acuens quod meatus rarefacere potest. Simul enim cum lachrymarum profusione & uenenum excernatur. Si uero dolor consequatur oculorum, eum lenibus collyriis mitigare oportet, quæ tamen non stupefaciunt. Elapis porro morsum tormen uoluituosum consequitur. Alias communibus auxiliis curantur. Maxime uero his quæ tormina leniunt, & urinam cient.

De basilisco.

Cap. XXXIII.

Hocce animal magnitudine est palmorum trium, substatum & capite acuto. In capite autem eminentias tres habet. Vim uero super alia omnia reptilia maximam acquirit, ut nulla ex eis queant uel sibi uel saltem ipsius sustinere. Quin & si quod ex reliquis animalibus uenenum iaculantibus ad cibum aut potum capiendum properet, & basilisci iuxta locum presentiam persensit, retro cedit, necessarii etiam ad uitam nutrimenti negligens. Cæterum percussos ab eo totius corporis ardor comitatur, itemque liuor: defluunt capilli e corpore confestim, & in instanti omnino tempore mors sequitur. Neque uero corpus ipsius mortui uolumus aliquod animal carniuorum attingit: si uero fame coactum ipsum contingat, tum & ipsi ilico eodem loci mors instat. Aiunt autem quod conspectus modo, & sibilans auditus, eos qui ipsum audierunt, tollat, similiterque ab ipso conspectos. Quare uanum & superstitium est.

S E R M O

fluum duximus auxilia contra eum referre.

De draconibus.

Cap. XXXIIII.

Animal quidem hoc uenenum non iacit, attractio-
ne autem & ui sua enecat. Abundant quidem igitur
dracones in Æthiopia & Lycia: colore autem disse-
runt: alii enim nigri sunt alii rufi, alii cinerei coloris: &
rursus alii quidem cubitorum v. sunt, alii uero x. sunt
& qui ad xxx. cubitos se extendant: quidam etiā ma-
iores narrantur. Squamis autem oblitū sunt per totum
corpus asperrimis: magnos oculos habent, & supra
oculos præ eminentias quasdam similitudine pelliū
flexibilium superciliorum. In mento autem excrese-
tiam quandam habent, quam barbam appellant: ma-
xime hiante sunt oris rictu, lingua exerta, & dentibus
magnis similitudine syluestrium suum, cum quibus
etiam fracturas & collisiones corporū inferunt. Qua-
re curationes ueluti ad mordentia animalia fiunt, nō
ut in his quæ uenenum iaciunt.

De chersydra.

Cap. XXXV.

Serpens hic chersydri appellationem inde habet,
quod in principio quidem in aquosis degit locis, &
hydrus appellatur ab ipsis aquis, hoc est, Natrix: pos-
tea uero siccos incolit locos, & ex compositione lo-
corum, chersydri, id est, natrix terrestris nomen inue-
nit. In terra itaq; degehs, chersydrus appellatur, & tū
sanē seipso læuior redditur. Equidem in humidis lo-
cis ex humido uisū exsatiatus, non purum uenenum
habet: quum uero terrestris fit, maxime merum & no-
centius id acquirit. Cæterum similitudine est aspidis
terrestris parue, præterquam quod ceruicem non ita
latam habet. Hoc enim insigne solum aspides præ his
habent. Qui igitur ab his morsus sunt eis communiter
eadem accedunt quæ in aliorum serpentium morsus
ueluti est tumor, continuus dolor arsiuus, liuidus lo-
cus & feculentus, uertigo oculorum, exolutio, uomis-
tus biliosi foetidi. Proprie autem motus totius corpo-

DECIMVSTERTIVS

693

ris inordinatus, ut & per uentrem quædam inordina-
te ferantur. Mors autem intra tres dies, Porro ex com-
munibus remediis etiam hi opem ferunt, & ex theria-
cis antidotis. Priuatim uero cupressi pilularum drac-
i. & myrti baccarum itidem i. drachm. terito, & cum
melle rosaceo aut uino mulso in potu exhibeto. Iux-
ta affectum autem locum calcem uiuam & similia cū
oleo imposito.

De rana rubeta.

Cap. XXXVI.

Rubeta, ranæ species est, quæ palustris uitæ condi-
tionem in terrestrem mutauit, unde & rubeta appella-
tur: hac autem mutatione, similiter ut chersydrus, egre
curabilem afflictionem eis qui in eam inciderunt, in-
ducit: est enim animal magnitudine nihilo minus testu-
dine parua: exasperat autem & uibrat terga dum spiri-
tu expletur, atq; ob id ipsum audentius euadit. Ad læ-
dendum itaq; & manifeste insurgit, & saltibus interpo-
situm spatium contrahit: raro quidem morsum infli-
gens, uerum anhelitum consuevit uehementer uirus
lentum inducere, adeo ut etiam si anhelitu contingat
tantum, eos qui prope sunt lædat. Plura autē de hoc
animante historiis relata relinquimus, his tantū quæ
cognitu utiliora iudicauimus, appositis. Cæterū qui
ab eis læsi sunt, his omne corpus intumescit, & diffin-
ditur, ac cito omnino pereunt. Porro quæ opem au-
xilifera his ferre possunt, ex uniuersalibus & com-
munibus antidotis ac epithematis huc transferantur,
itēq; & reliqs quæ ad curationē pertinere uidebuntur.

De turture seu pastinaca marina. Cap. XXXVII.

Qui à marina pastinaca percussus sunt, his uulneris
locus manifeste apparet: sequitur autem dolor perti-
nax, & totius corporis stupor: acutum enim & firmū
habet aculeum, quo uehementissima ui in altum im-
pulsio nerui lauciatur. Quapropter in aliquibus mors
derepente totum conuellens corpus comitatur.
Narrant quidam, si quis caudā pastinacæ quæ iclum

SERMO

intulit, auferat, & in arborem, maxime quercum, suspendat ac figat, ipsam quidem arborem arescere, & agrum autem sanari, atque id iuxta contraria affectionis & remedium rationem contingere. Ceterum auxilium fertur percussis ab ea, ubi stupor & refrigeratio totius corporis consequatur, ex calidis illitionibus & consimilibus cataplasmatibus. Proprie autem fures aceto cocti & pro cataplasmate impositi eis auxiliantur, & ipsum adeo acetum affusum pro fotu ualde prodest. Magis autem conueniunt eis attractoria, & quæ tenuium partium sunt, ac calida: quo nimirum per attractoriam facultatem uenenum ex profundo attrahatur, & per calorem frigiditas mitigetur: & quæ tenuium sunt partium in altum proreptent. Ad hanc igitur rem in promptu habebis apta. Sulphur uiui urina ueteri rigatum, marrubium, lauri folia, echium, radicum panacis, saluiam & similia: at uero si his careas, fermentum acidum cum liquida pice emollitum imponito: mirabiliter enim auxiliatur. Cum his concordat emplastrum Piscatoris, & ex bryonia pastillus tum impositus, tum ex uino calido diluto potatus, euestigio autem utilitatem suam demonstrat: describitur autem in fine huius Sermonis. Dato item & lauri decoctum, aut succum cyrenaicum erui quantitate cum myrrha magnitudine fabæ, ac modico pipere terito, ac dato cum uino: aut silphium, aut laser ex uino: aut succi fici guttas quinque cum tribus serpilli granis bibendas præbe.

De murena.

Cap. XXXVIII.

Morsis à murena eadem accidunt quæ morsis à uipera: quapropter etiam similia remedia eis adhibenda. Dato autem & fici succum cum serpillio, ut prædictum est.

De dracone marino.

Cap. XXXIX.

Ad marini draconis plagam, locum percussum cum plumbo fricato, ipsumque draconem dilectum plagæ

DECIMYSTERTIVS

694

imponito. Serpillum item tritum aut lenticulam coctam pro cataplasmate imponito. In potu uero absinthium cum uino diluto præbeto, aut saluiam cum paffo. Mire etiam his conducit ex bryonia & eruo pastillus cum uino potatus.

De scorpione marino.

Cap. XL.

Scorpioni marini plagam sanat nullus dissectus & impositus, sulphur uiuum cum aceto illitum. Lauri bacæ tres tritæ in potu acceptæ.

De culicibus.

Cap. XLI.

Quandoquidem & hi hominum corpora lædunt, etiam de ipsis pauca dicemus. Culices fugantur cedri norum lignorum scobe cum atramento sutorio suffuso. Idem faciunt cupressi pilulæ, aut coma, aut ramenta: & uinifex sicca, & conyza, & bubuli stercore postquam contraxerit nigrorem. Aut melanthium uel absinthium oleo coctum illine, & culices non appropinquabunt. Aut melanthium cum absinthio, aut cerusam cum atramento sutorio in bubulo stercore suffuso.

De muscis.

Cap. XLII.

Muscas necat, ueratrū album tritum, lacti, aut aquæ mullæ inspersum. Aliud. Semen hyoscyami, & ueratrū nigrum, & argenti spuma simul trita, & cum polenta irrigata & subacta, butyroque aut adipis nidorosa facta, & in massas coacta, & muscis exposita, ipsas occidunt.

Ad pulices.

Cap. XLIII.

Pulices necat rhododaphnes, aut cumini decoctum respersum. Idem & aqua marina facit.

Ad cimices.

Cap. XLIIII.

Ut ne cimices gignantur, chamæleonis nigri decoctum facit, si ex eo lectus proluatur. Deinde sutorium atramentum cum felle tauri terito, ex eoque lectum illinito. Aut etiam oleum per se, aut cum atramento sutorio inungito.

De uenenis.

Cap. XLV.

S E R M O

Ex animalibus exitiosa & letaliter corruptentia, sunt cantharis, buprestis, salamandra, eruca pinorum, rana rubeta, lepus marinus, rana palustris muta, hiru-
dines. Ex seminibus autem, hyoscyamum, corian-
drum, cicuta, psyllium. Ex succis, papaueris succus, opocarpalum, succus thapsiæ, elaterium, succus man-
dragoræ. Ex radicibus, thapsia, aconitum, ixiæ, ue-
raturum nigrum agaricum, ephemerum. Ex oleribus autem, taxus, solanum furiosum, herba sardonis, papa-
uer cornutum, ruta sylvestris. In his etiam fungorum genera connumerantur. Ex animalibus uero, sanguis tauri, mel, Heraclea Ponti urbe natum, lac coagulatum.

Ex metallicis, gypsum, cetusa, calx, auripigmentum, sandarach, spuma argenti, argentum uiuum. Ex his uero quæ nobis familiaria sunt, uinum multum aceruatim à balneo potum: similiter & aqua frigida aceruatim à balneo aut cursu ingesta.

Methodus præseruatiua, ne quis à ueneno-
pharmaco lædatur. Cap. XLVI.

Quod si quis uenenum habeat suspectum præca-
uere omnino oportet. prima cura ad hoc adhibita, ut corpus ita appareatur, quo lésioni ac ueneni impressio-
ni minime obnoxium reddatur: quam ad rem bona concoctio uel imprimis conducit. Cibi autem ea gra-
tia sumendi sunt boni succi & magis carnos: animad-
uersione habita, ne quod obsonium consuetum non referat colorem, aut odorem, aut gustum, aut qualita-
tem: multa enim uenena à prouidis & probe consi-
derantibus facile cognoscuntur. Qui igitur in potu aut cibo uenenum suspectum habet, is signis certis quale sit id deprehendat. Ex odore nanque & amaritudine potus & cibi, opium cognoscatur. Ex colore autem cetusa, gypsum, calx. & x his uero quæ in cibo & potu innatant, lac coagulatum, & recens macerati tauri san-
guis. Ex fœtore autem & qualitate ac odore, rana ru-
beta, & lepus marinus. Quin & reliqua ex aliis gubul-

DECIMVSTERTIUS 615

dam signis noscuntur, de quibus sigillatim amplius dis-
cet. Cæterum præseruantia sunt, quæ si quis ieiunus præsumat, & post sumere uenenum contingat, minis-
me ab ipso lædatur: suntque huiusmodi. Calaminthe quotidie accepta ex natura sua omni letali pharmaco resistit: & si in ueneni suspitione exhibeatur, destruit iam acceptam exitiosam facultatem. Theodorus autem ita inquit: Antidotus quæ incorrupta manens omnia uenena uincit, hæc est. Nucum iuglandum unc. i. ca-
ricarum pinguium sextantem, sesami unc. i. unumquodque per se tridito, deinde etiam simul pistillo ex oleo optimo madefacto, & pastillos nucis Ponticæ magnitudi-
ne formato, ex eisque unum aut tres dato, & non contin-
get ipsum in uniuersum ullum aliquod letale pharma-
cum. Quidam etiam rutæ trientem ammiscant. Strato autem commune est, inquit, hoc præsidium ab omni exitioso pharmaco præseruans. Rutæ folia xx, nuces iuglandes ii. caricæ ii. salis grumi i. Hæc ieiuno præsumenda dato, & à nullo letali pharmaco lædatur.

Alia antidotus Asclepiadæ, ad exitialia uenena, quæ ante data adseruat: si uero ab accepto ueneno detur, ipsum cognobile facit. Baccarum iuniperi drach. ii. terræ lemnis quæ sphragis dicitur drachm. ii. conte-
re, & melle aut oleo excipe. Vbi uero expetere ad nu-
cis ponticæ magnitudinem ex aquæ mullæ cyathis ii. à balneo bibendum præbe. Hoc quidem igitur phar-
macum si nulla letalis adsit uis sumptum manet, neque per uomitum reiiicitur. Si uero quippiam letale haustum sit, nauseam mouet, & uomere cogit, ut acceptum ue-
nenum una cum antidoto excernatur. Quidam dimi-
diam tantum partem lemnis terræ, ex iuniperi baccis coniiciunt, & cum oleo omphacino subactis, similiter utuntur.

Quomodo cognoscatur qui uenenum sumpse-
runt. Cap. XLVII.

Cognoscere autem & discernere oportet eos qui

S E R M O

tale quippiam sumpserunt ex signis quæ coincidunt & consequuntur. Vbi enim in aliquem placidæ & bene compositæ prius mentis, & bonæ itidem habitudinis, accedente etiam iustæ ciborum concoctione, statim & derepente uariæ accessiones irruant, præsertim ab accepto statim cibo aut potu, ueluti si accedat tussis, aut foetida sanguinis per os reiectio, aut molesta & ægra lotii excretio, aut dolor in alto nitens, aut ardor iuuenilis & uehemens, aut sensus erosionis, aut stuporis percussio, punctura item, tremor, singultus, contractio, eruptio bullarum, liuor, tumor, coarctatio, quarundam partium putrefactio, uomitus foetidus & plenus, manifesta alicuius uenenoſæ qualitatis apparitio & demonstratio. Ex his omnibus si quid repente ab accepto cibo sano homini accidat: ueneno infectum esse hunc ipsum existimandum est.

Communia remedia & cura omnis uenenæ.
ni. Cap. XLVIII.

In his igitur qui ignari uenenum sumpserunt, aut quibus circumtectum exhibitum est, communibus remediis est utendum. Itaque ubi adhuc datum uenenum in uentre est, & ob id morsum & nauseam infert, aut etiam alias accessiones, euestigio ad uomitum infectus cogendus est, aut mox inde à ueneno uidelicet accepto, sua sponte, aut aqua & oleo tepidis in potu datis, aut butyro, si oleum non adsit, cum aqua calida dato. Licebit & maluæ decoctum exhibere cum oleo, aut fœni græci, aut seminis lini, aut fursurum, aut ptisanæ succum, aut seminis urticæ decoctum: unumquodque ex his oleo ammixto. A uomitu autem raphanos multos edendos dato, aut cum aqua tepida tritos absorbendos: aut si hæc non adsint, nitrum cum aqua præbet, rursumque uomere iubeto. Post sufficientem uero uomitum communia remedia paulo mox dicenda in potu exhibeto. Dato etiā id quod ex iuniperi bacis & terra lemnia est præscriptum. Quod si uenenum

DECIMVSTERTIVS 616

antea ad intestina descenderit: & tormina circa umbilicum induxerit, clysteri efficacissimo aluum euacuare oportet, ex maluæ uidelicet, althææ, fœni græci, fursurum, centaureæ, aristolochiæ, & similium decocto, melleque & nitro largo, itemque oleo ammixto. In cibo uero exhibeatur raphanus, & fassamentum, alliaque, & cepæ. At in potu, uinum recens mari mixtum. Si uero in uescicam impetum fecerit uenenum, in aquam & oleum utere desessu, ita ut in aqua ipsa fœnum græcum, ac lini semen, malua syluestris & satiuæ, ammiique semen sint decocta. In potu etiam idem ammi semen præbendum, aut apium, aut fœniculum, aut spicam nardi, & similia odorata & simpliciora urinam ciensia. Si uero uescicam rodat uenenum, cucumeris semen desquamatum & tritum cochlearii mensura ex passo diluto præbeto. Similiter autem & si uentre uehementer exurat, idem semen dato, ab omni calidiorum rerum adhibitione abstinendo: & his quæ ad cantharidem & buprestim referuntur utendo. Cæterum ad cutem iam delato ueneno, irrigationem adhibeto, & illitionem ex oleo modico calido, in oleum item aut aquam & oleum in solio desessum. Cibos autem facile digestibiles & sorbitiones cum melle exhibeto: piscibus item recentibus teneris, & uolucibus facile concoctilibus utitor. In potu deinde uinum album & rufum, uetus & quam odoratissimum præbeto. Quod si ad caput decurrat uenenum, ut grauitas & sopor consequatur, primum quidem alius per infusum ex fœni græci, seminis lini, althææ & cucumeris syluestris maxime radicis decocto subducatur. Deinde sternutatorium ex struthio & pipere adhibeatur, & cyclamini succus, aut elaterii narisbus infundatur: odoramenta item admoueantur castorium, & similia cum aceto diluta. Præterea & præseruantibus præfidiis utendum est, eoque, quod ex nucibus & caricis constat, & quod ex iuniperi bacis ac

S E R M O

lemnia sphragide apparatur, & theriaca Andromachi ex uiperis, & Mithridatis antidoto, & consimilibus. At uero si composita non adsint, parabilibus utaris, & communiter ad omnia ferue uenena destinatis. Communiter autē ad omnia letalia uenena facit irionis semen cum uino & oleo. Lemnia sphragis cum uino: egregie enim & quam celerrime uomitū procurat. Aut nuces iuglandes cum caricis & ruta edat, aut hæc ipsa decoquito, & decocto accepto uomat, aut seminis lini, aut maluar, aut sceni græci decoctum cum oleo sumat. Porro ad accessiones quæ cum frigore incidunt, abrotonum in aceto mulso cum sale dato: item irionis semen, eryngii radicem, spicæ celticæ radicem, serpillum, bryoniæ radicem, castoriū, porri succum, laser, sagapenum, opopanaca, succum cyrenaicum, rutæ syluestris semen. Polii etiam ac scordii & betonicæ, cuiusq; drachmam unam cum uino aut aceto mulso.

Ad eos qui cantharidas hauserunt. Cap. XLIX.

Qui cantharidas acceperunt in corpus, his statim uirus eorum in nares distribuitur odore picis. Picis item aut cedriæ qualitas linguæ inferri uidetur. Sequitur autem & stomachi morsus, uentrisq; ac renū, & maxime uesicæ. Quandoq; & sanguinis excretio per urinam & aluum fortes morsus concomitatur. Vnde sanè locus circa os uentris uehementer dolet, adeo ut ipsum pectoris os, quod chondrum xiphoideum à capitis gladii figura Græci appellant, dolore affici putetur. Inflammatur autem & dextrum ilium: deinde urinae eiiciendæ difficultas, imò & suppressio consequitur. Amplius autem & uis uisua oculorum consumitur, delirantq;, & à loco in locum iactantur. Ceterum auxilium sentiunt, si quam celerrime uinum dulce eis præbeatur, nucleis pineis recentibus aqua calida præmaceratis ac probe tritis ei ammixtis, aut cucumeris semine decorticato similiter ammixto.

Lac

DECIMVSTERTIVS 697

Lac etiam assidue cum melle modico primum exhibendum, postea & per se recens multum. Aliquādo & adipem anserinum aut gallinaceum liquefactū potui adfundito, aut terræ samia drachm. i. aut rosmariini drachm. i. ex aqua mulsa dato. Danda etiam iura pingua porcina, aut ouilla aut anserina: carnes etiam agninae, gallinarum, porcellorum recēs natorum pingues ac probe coctæ, & cerebella porcina: amplius autem de iure absorbendum præbeatur, donec affectus ad uomitum concitetur. Bibat insuper uinū dulce tepidum plurimum dilutum, ubi biberit autē unū quodque uomitu reiciat, rursusq; bibens uomat, idemq; sæpe repetitis uicibus faciat. Post uomitum uero lac recens multum, aut ptisanæ succus, uel halicæ, aut oryzae, aut maluar, aut seminis lini succus cum adipe anserino uel gallinaceo per clysterem infundatur. Quod si exolutiones & morsus oboriantur, lac bubulum recens multum assidue bibendum & cito reuomendum exhibeto. Aut uitis germina contusa cum passo diluto dato. At uero contrariæ affectionis ratione quantum nihil aliud his auxiliantur cantharidum alæ & pedes cum passo potata, & scorpii radix trita ex passo potata: quæ itidem optime ad buprestim facit. Dandum & ex uiperarum theriaca parum quod, aut ex Mithridatis antidoto. Porro ubi accessiones fuerint sedatæ, farina hordeacea cum aqua mulsa ilio imponatur, & uniuerso corpore ex oleo gleucino aut cyprino illito, arger in balneum deducatur, & in solio diutius moretur. Cibis autem facile concoctilibus, & acrimoniam lenientibus multo tempore utatur. Vinis item dulcibus & lactis potu.

De bupresti.

Cap. I.

Buprestis, species quidem est cantharidis, uerum uirosi tum gustus, tum odoris. Ab eius autem haustu uehemens stomachi & alui dolor consequitur. Intus mescit item os uentris, uenterq; ipse ac totum corpus

A B T.

1111

SERMO

attollitur, quem ad modum in hydropicis fieri consuevit, & lotium cohibetur. Cæterum eadem remedia quæ ad cantharidas dicta sunt, etiam ad buprestis sumptionem exhibentur. Proprie aut post uomitum à iustulis pinguibus & passo concitatu, & post euacuationes per clystere, ficus aridæ pingues in cibo cōue- niunt, & decoctū ipsarum in potu cū uino. Commodissimum aut tum his, tum qui cantharidas acceperunt, est muliebre lac ex ipsis mamillis assidue exutum.

De eruca pini.

Cap. LI.

Eruca pinus potata, statim dolor circa os & palatum oboritur, & linguæ inflammatio fortis, & stomachi aliiq; ac intestinorū adhaesio uehementis, cū pruriginoso circa interna sensu. Ardor itē per totū corpus, & stomachi fastidiū. Ceterū eadē his auxiliantur quæ ad cantharidas sunt relata. Proprie aut oleum melinum pro simplici oleo exhibitum, & uomitu reiectum.

De salamandra.

Cap. LII.

Salamandra animal simile est stellioni, asperius & scabrum magis quàm lacerta uenenata. Penetrat autem hoc animal per ignem ardentem, nihilq; læditur dissecta & discedente ab ipso flamma. Si uero per tempus aliquod in igne immoretur, consumpto frigido in eo humore, exurit. Comitatur autem salamandræ acceptionem, inflammatio linguæ: mens impedita & turbata: tremorq; cum stupore quodam & exolutione. Quædam etiam corporis partes per ambitum liuescunt, adeo ut etiam decidant sæpius putrefactæ: primum equidem maculæ albæ per corpus apparent, deinde rubræ, postea nigræ cum putrefactione & defluuiio capillorum. Danda uero & his quæ in cantharide sunt relata, ut inde uomant. Proprie autem resinam pinus cum melle tritam delingendam præbe: aut etiam galbanum cum melle, aut nuces pineas tritas cum chamæpityos decocto: aut urticæ folia liliis incocta cum oleo. Præ-

DECIMVSTERTIVS

698

ter opinionem autem eis auxiliatur ranarum iusculū, si eryngii radices in eo coquantur.

De lepore marino.

Cap. LIII.

Lepus marinus reperitur ferme in totum inter los ligines, animal paruum, uirosum odore habens. Comitatur autem eos qui cum in corpus ingesserūt, sapor in ore similis piscibus uirosus: paulo uero post aluum dolitant, & color corporis ad arquatū similitudinem permutatur, deinde plumbeus redditur, cū faciei tumore. Incenduntur autem pedis plantæ, & pudendum tumefactum cohibet urinæ effusionem: progrediente uero malo etiam cærulei coloris lotium emingunt, quandoque etiam sanguinolentum. Deinde nauseabundi facti biliosa uomunt sanguine permixta, & piscium loturam olentia. Exudant item graueolētia, & omne piscis genus auersantur ac odio habent præter cancrum. His igitur lac asininum recens multum cum passo assidue præbeatur, aut si hoc non adsit, bubulum, aut malux decoctum. In deq; confestim uomant: deinde radices cyclamini tritæ drach. iiii. cum uino diluto dentur. Aut ueratri nigri drachmam unam, aut scammonia scrupuli duo cum bubulo lacte aut aqua mulla. Aut mali punici acini, uel cedrides, hoc est, cedri fructus triti ex uino. Aut picem liquidam, aut cedriam modicam cum passo delingendam dato. Anseris item sanguinem ad huc calentem cum passo bibendum præbeto. Edat & cancras assidue: piscem enim nullum admittit. Signū porro salutis iudicabis, si piscem edere possit.

De rana rubeta.

Cap. LIIII.

Rana rubetæ duæ sunt species: Altera quidem surda est: altera uero non. Surda autem exitiosa censetur. Pascitur autem in arundinibus roris lectu uiuens, ex ea sanè uenenum apparatur. Quod qui acceperint febris comitatur, extremæ partes incenduntur, frequentiq; anhelatione ac difficili spiratione an-

guntur. Tumor autem sequitur corporis cum pallo-
re buxco inrenso, fœtorq; oris & singulus. Quãdoq;
etiam seminis inuoluntarium profluuium contingit.

Cæterum facile opem reperiunt, si post aqua &
olei uomitum, uinum meracum multum sumant, aut
picem cum uino. Radicem etiam harūdinum in quib;
bus ranæ rubetæ pascuntur contusam ex uino biben-
dam dato, aut cyperum ibidem enatam pondere
drachmarum duarum ex uino. Aut marinę testudinis
sanguinem cum leporis coagulo & cumino ex uino
præbeto. Porro dolium insuper aut furnum igne fer-
uefacito, igneq; extracto laterem imposito, & ægrū
immitti, multumq; ac diu exudare iubeto. Cogatur
autem & ad continentem inambulationem, cursumq;
ac exercitationem. propter contentum in ipsis stupor-
em. Vehementer enim effræx exercitatio in ipsis exi-
stit. Quotidie etiam lauetur.

De rana palustri.

Cap. LV.

Qui ranam palustrem acceperunt appetitione pri-
uantur, sequiturq; oris humectatio, nausea, uomitus,
& oris stomachi leuior morsus. Curantur autem uini
multi potu cum omnibus quæ calfactoriam uim ha-
bent: uelut est cyrenaicus succus, laser, silphium, cumi-
num, piper & similia.

De hirudinibus.

Cap. LVI.

Hirudines cum aqua deuoratæ faucibus adhærēt,
aut iuxta quempiam stomachi locum, aut ipsi ori uē-
tris, & primum quidem sensim exugunt sanguinem,
expletæ autem his quæ deglutimus uiam obstruunt.
Superexpletæ uero etiam sanguinem quem exuxerūt
foras profundunt, ut imaginationem inducant tanq̃
ex internis locis reiectetur. Cæterum qui affectis con-
tingit exuctionis sensus, is signum sit tibi hirudinem
deglutitam esse. Excudit autem ipsas muria continue
& paulatim absorpta, atq; id eo magis si acida muria
sit, & laser ei ammisceatur. Idem facit & nix aceto

dissoluta & assidue absorpta. Gargarisset insuper ni-
trum cum aqua, aut aquam marinam, aut atramentum
sutorium cum aceto aut sinapi, aut hyssopum, aut ori-
ganum. Si uero inferne circa os uentris hirudo adhæ-
reat, prædicta itidem omnia bibeunda dato, præter su-
torium atramentum, utendum etiam his quæ aluum
soluere possunt, aut medicamento purgatiuo. Cum
excrementis enim exire consueuerunt. Nos autem
per alii multi esum eiicientes, nullo ex prædictis opus
habemus. Quæ postremum gutturi affixæ sunt hoc
modo excutere oportet. Ægrum in solium calida ex-
pletum usque ad collum immittito, & frigidissimam
aquam ore tenendam exhibeto, eamq; frequenter per-
mutato. Egredietur enim inde hirudo frigidæ appe-
tentia prolecta.

De ephemero.

Cap. LVII.

Qui ephemero quod aliqui colchicum aut bul-
bum syluestrem adpellant in corpus adsumpserunt,
hos pruritus totius corporis concomitatur, non dissimilis
ei qui urticæ aut scillæ irritamentis lacescitur
excitatur. Circa stomachum insuper acrimoniæ len-
tunt & uruntur cum multa grauitate. Inualecente au-
tem malo, per aluum cruentum quiddam ramentoso
sum admixtionem habens effertur. His ueluti sala-
mandra accepta auxiliari oportet per uomitus uide-
licet assiduos & insulorum inuersionem. Cæterum
antequam inualescat uenenum, querci foliorum, aut
glandium, aut malicorii decoctum cum uino præbe-
to, aut origanum cū lixiuio, aut uuas passas pingues
tritas cum lacte exhibeto. Mirabiliter autem ac xilia-
tur hic bubulum recens multum assidue potatum, &
in ore detentum, ut alio auxilio non sit opus.

De dorycnio aut solano furioso. Cap. LVIII.

Dorycnio siue solano, ut alii appellauerunt, furio-
so potato, in gustu ueluti lactis quædam qualitas sen-
titur, singultus adest continuus, humectatio linguæ,

S E R M O

& sanguis aceruatim reicitur, atq; per aluum ramentosa quædam feruntur, quem ad modum in dysentericis fieri consuevit. Ante quàm uero quid tale confectatur, post uomitum & clysterem, aqua multa, aut lac asininum recens multum assidue potatum auxiliatur, passum item tepidum cum aniso potatum & amygdalis amaris tribus: pestuscula etiam gallinarum probe cocta, & omne conchyliorum genus crudum & assatum in cibo acceptum, & locustæ & gammari, & iusculum ipsorum in potu.

De aconito.

Cap. LIX.

Aconitum uero quod quidam irim syluestrem appellant, statim dum potatur linguam edulcorat cum quadam adstrictione, deinde paulo post in lingua amarescit, & constrictio mandibularum concomitatur, & oris stomachi morsus, & laterum dolor, pectorisq; grauitas ac præcordiorum: materia enim quæpiam circa umbilicum innititur, & cum multis flatibus consequentibus corruptio contingit: grauiatur ite caput & tempora contremiscunt, oculi uero turbatiores fiunt & subcruenti a lachrymas profundunt. Quod si diutius perseueret malum, etiã tremor ac concussio ac tumor totius corporis sequitur. Cæterum his post uomitus & infusa, origani potu succurrendum est, & rutæ, marrubii, absinthii, erucæ, abrotoni, chamædæ ac trixaginis cum uino. Aut coaguli ceruini, aut hœedi, aut leporis potu ex aceto. Aut ferri recrementum, aut ipsum ferrum, aut aurum siue argentum, aut lapidem molarem omnia igne candefacta in uino extinguit, ipsumq; uinum calidum bibendum præbeto, aut lixiuum cum uino dato. Aut pullum gallinaceum tenerum & pinguisimum coquito & decoquendo eliquato, donec ossa sola relinquuntur, & iusculum per se uel cum uino bibendum exhibeto: facit & uitulini pingue ius potatum & uomitu reiectum. Maxime uero proprie facit trixago potata & castorium, & iris

DECIMVSTERTIVS

700

ac ruta. Quanquam aliqui à nullo horum se auxilium sensisse asserant.

De melle quod in Heraclea ponti nascitur.

Cap. LX.

Hoc mel siue in potu siue in cibo acceptum easdẽ adstrictiones infert quas aconitum: in Heraclea enim ponti urbe aconitum gignitur, ex quo colligitur ibidem istud mellis genus. Conueniunt igitur eadem auxilia in aconito iam relata, & magis utiq; rutæ folia ex uino mulso potata.

De coriandro.

Cap. LXI.

Coriandrum potum ualidam & asperam uocem facit, & delirium furiosum, non dissimile illi quod ab ebrietate proficiscitur inducit, hoc accedente etiam quod turpia dictu infestiloquantur, & per omne corpus odor coriandri transpiret. Auxiliatur autem eis uomitus ex oleo irino, & uinum meracum cum pelle, tum cum absinthio potatum. Qua item in unum iusculum euacuata conuassata & tepesacta ex muriaq; absorpta, ius itide pingue salsum tum anserinum, tum gallinaceum, passum etiam, & anisum in uino actod siue uappa sumptum.

De psyllio.

Cap. LXII.

Psyllion potatum totius corporis frigiditatem inducit, & stuporem cum exolutione & mœrore. Auxiliantur autem his eadem quæ coriandro hausto.

De cicuta.

Cap. LXIII.

Cicuta potata uertiginem & caliginem oculorum inducit, adeo ut neq; minimum cernere possint, singulum insuper ac mentis percussione & frigiditate: sequitur deinde suffocatio, & segnicies ac liuor, postremum conuulsi spiritu in respiratione superpresso strangulatur. In principio igitur per uomitum ex aqua & oleo cicutæ excutere oportet: quod uero ad intestinum delapsum est, per euacuationem expurgetur. Deinde tanquam ad maximum remedium

ttt iii

S E R M O

ad passi meraci potum perueniendum, ita ut in interuallis meraci potus bubulum lac aut asininum recens multum, aut absinthium cum pipere in potu exhibeantur. Rutam item & castorium ac metam cum uino. Aut amomi drachm. i. aut styracis drachm. i. cum semine urticae ex uino. Aut lauri folia, aut silphium, aut laser, aut succum cyrenaicum, aut apii semen, aut iris radicem, aut seseli masiliense, omnia ex uino dulci, aut nitrum cum aqua larga. Totum praeterea corpus calefacere conducit & praesertim praecordia. Ad uehementiorem item motum, ac cursum aeger cogatur.

De similace seu taxo. Cap. LXIII.

Smilax quae & Thymion, atque apud Romanos taxus appellatur, potata frigis totius corporis suffocationem inducit, & celerem omnino mortem. Ceterum remedia eadem quae ad cicutam haustum relata sunt, eis auxilium antur.

De succo carpasi. Cap. LXV.

Carpasi succus potatus soporem grauiorem inducit & sensus hebetat absque dolore, exudationem etiam facit & repentinam suffocationem cum exitiosa saniei reiectione. Opem uero sentiunt ex his quibus curantur qui cicutam hauserunt, & toxicum, atque item ephemeron.

De herba Sardonio. Cap. LXVI.

Herba quae Sardonio appellatur, & ranunculi species est, potata firorem & conuulsiones inducit, masque contrahit, ut, risus imaginem de se praebet qui eam hausit, à qua dispositione etiam sardonius risus non admodum boni nominis adagio uulgo circumfertur. Est enim accessio grauis omnino quae falsi risus praetextu praesentem & insperatam mortem inducit. Ceterum qui eam hauserunt, post uomitum, aque mullae ac lactis potu iuuantur, solumque ac irrigatione & pinguefactione totius corporis, per calefactoria unguenta. Immittendi etiam sunt in aquam & oleum

DECIMVSTERTIVS 701

calidum inungendi, ac fricandi plurima post egestum ex folio perfricatione: in uniuersum enim uelut ad conuulsionem curam moliri oportet: castorio item cum passo & per se in potu dato, & si qua ei confusilia existunt.

De Hyosciamo. Cap. LXVII.

Hyosciamus acceptus delirium quali ebrii obnoxii sunt, inducit, & iactationem corporis cum distorsione: his succedit exolutio animi deliquio similis, & oculorum rubor, pruritus, deinde tremor, suntque omnino deliri & putat se flagris corpore caedi. Ceterum facile curantur aquae mullae largo & lactis potu si haberi possit, asinini. Id uero si non adsit caprinum aut bubulum exhibendum. Facit autem & ad eos uinum salsum, & urticae semen, similiter & folia cocta ex uino falso: sinapi praeterea, & raphanus, nasturtium, cepe, & allia eis conueniunt unumquodque ex uino falso. At uero quiescere eos conuenit ut uinum eo melius concoquatur. Auxiliatur etiam eis muliebris lactis exutio.

De Mandragora. Cap. LXVIII.

Mandragorae radicem nemo latenter exhibere potest: etenim trita quidem liquida grauem quandam & nauseabundum odorem exhibet, & gustui etiam amarulenta est & iniucunda. Certa itidem copia & mensura ad laedendum exhibetur: de cetero uero molestias quidem facit, interitum autem serius inducit. Ceterum ex his qui radicem hanc hauserunt: alii quidem segnes & languidi tristesque ac exoluti sunt, & refrigerati in grauem ueternosum soporem delabuntur, & si quis eos excitet uix audiunt, & excitati cito rursus recidunt: Alii uero calidi quidem minime sunt, uerum mente perturbati tarde in obliuiosum soporem incidunt. Cura itaque adhuc perturbatis adhibenda est post uomitum, coriandri semine aut pulegio tenuissime trito in potu cum aqua calida dato, aut his quae uentrem inferne exolucere possunt. Lis

S E R M O

uero qui graui sopore pressi sunt, post uomitum, organum ex aqua frigida exhibendum est: ualde enim inde iuuantur. Dandum etiam absinthium in passo diluto. Caput uero ex aceto rosaceo irrigandum est agro assidue excitato. Odoramenta etiam naribus ad mouenda, castorium, ruta, pulegium cum aceto. Porro mandragora mala perfecte matura à quibusdam comeduntur citra noxam, semine tamē reiecto: & si plura quam oporteat edantur, plus somni quam iuxta naturam conuenit inducunt. Immatura uero & crudiora & præsertim cum semine comesta, maximū periculum inferunt. Sequitur ab eorum acceptione ardor circa superficiem corporis. Lingua uero & os exiccantur usque eo, ut neque salua hæ partes humescantur. Hiant semper, ore citra intermissionem aerē attraquentes. Et si non statim auxilium feratur, conuulsi pereunt. At uero si remedia afferantur, facile curabiles existunt: aquam namque cum theriaca ex uiperis Andromachi potantes ab omnibus molestiis liberantur. Vehementer autem iuuantur in aqua frigida natione, maxime si aliquandiu in ipsa immorentur.

De succo papaueris.

Cap. LXXIX.

Quem ad modum de mandragoræ radice prædictum est, ita neque papaueris succum quispiam latenter sano homini exhibere possit, propter saporis proprietatem & amaritudinem ac graueolentiam odoris, & quod certa copia ad interitum inferendum exhibeatur. Quando igitur aliqui uoluntarie hoc pharmacum biberint, siue id manifestare noluerint, siue uolentes dicere non possint, per huiusmodi accessiones cognoscentur. Sequitur enim eos qui eum acciperunt in somnum grauem collapsio, cum frigidityte & pruritu intenso, ut aliquando ob ipsum excitentur, odorque opii per totum corpus effertur & exhalat. Inferior maxilla laxatur, tumescunt labra, irruit singultus, distorquetur nasus, adest pallor, liuor unguium,

DECIMVSTERTIVS

702

præcordiorum diuulsio, respiratio parua & frigida, & per interualla fissura ad sinem etiam conuulsio. Auxiliatur autem his post uomitionem ex oleo, & acrioris cysteris infusionem, acetum multum potatum, & acetum calidum per se, & uinum uetus, rosaceum, meracum, largum cum absinthio & casia, & nitrum cum aqua. Et origanus cum lixiuio, ruta syluestris semen, piper & castorium ex aceto mulso, saturia & origani decoctum cum uino. Oportet autem & hos odoramenti excitare, & in calidum solium immittere & fouere ob pruritum post balneum autem pinguiuscula, & medulla ceruina exhibenda. Manifestum autem quod & his & omnibus qui etiā aliud uenenum sumpserunt dari debeat theriace tum antequam post uomitum.

De toxico.

Cap. LXX.

Toxicum inde appellatum uidetur, quod Barbari sagittas, quas toxumata greci uocant, ex eo illinant. Concomitatur autem eos qui toxicum biberunt labiorum & linguæ inflammatio, furor adeo uehemens ut ægri uariis imaginationibus obuersantibus coerceri non possint, atque ob id adeo etiam ægre curentur, & raro aliquem seruari contingit. Vinculis igitur eos constringere oportet, & cogere ad passum rosaceo potum, & uomitum per immisionem pinguiuscularum. Inde iusculum pulli gallinacei pinguis absorbendum dato. Auxiliatur autem eis rapi semen potatum, magis proprie autem quinquefolii radix, & sanguis hirci uel capræ, & cortex quercinus cum lacte tritus, & mala cotonea comesta, aut decoctum ipsorum potatum, & pulegium potatum, amomumque & carpobalsamum ex uino. Quod si quis periculum effugerit, multo tamen tempore in lecto decumbet: Stupidus autem & dubiæ ac uacillantis rationis per reliquum uitæ tempus manebit.

De his qui ixiā hauerunt. Cap. LXXI.

SERMO

Ixia quæ & ulophonon appellatur potata sapore & odorem ocymo similem habet, linguæ autem inflammationem fortem infert & furorem: recremen-
torum vias omnes obstruit, murmuræq; ac rugitus
intestinorum cum animi deliquo inducit, quum ta-
men interim nihil excernatur. Auxiliatur autē eis post
largam uomitionem & uentris per clysterem subdu-
ctionem, absinthii cremor cum uino multo aut aceto,
aut aceto mulso potatus, aut syluestris rutæ semē, aut
silphii radix, aut tragorigani decoctum cū aliquo ex
prædictis, uel cum lacte. Aut resinæ terebinthinæ &
nardi & silphii cuiusq; obol. i. ex uino. Aut castorii &
rutæ & terebinthinæ singulorum drachm. i.

De Chamæleone.

Cap. LXXII.

A chamæleonis potu, morsus uentris & linguæ tu-
mor cum rugitibus intestinorum sequitur, facies dis-
torquetur, & uomitus spumofus, & tremores, & con-
cussiones, & totius corporis conuulsiones, ac uocis
interceptio concomitantur: qui uero album chamæ-
leonem hauserunt etiam strangulantur. Cæterum cu-
rantur ex his quæ ad fungos relata. Datur eis & thla-
spios & betæ succus & triticeæ ptisanæ succus ex pas-
so, absinthii cremor, & nitrum cum aceto mulso: ubi
uero uomuerint, lac recens multum sæpe exhibeto,
& aluum cum lubricis infusis cluito, uelut est sceni
græci & altheæ decoctum. Præcordiis etiam fomen-
ta ac calfactoria adhibeto.

De fungis.

Cap. LXXIII.

Fungorum aliqui genere, aliqui copia noxii sunt:
inferunt autem suffocationes strangulationibus non
absimiles, quibus confestim prius quàm penitus uiu-
cantur auxiliari oportet, per raphani aut rutæ folio-
rum largam comestionem. Dandum & nitrum biben-
dum ex posca tepida aut aceto mulso, ita ut his liquo-
ribus hyssopum, origanum, thymumq; sint incocta,
atq; inde ad uomitum cogatur, mirabiliter autem iu-
uantur lixiui ex sarmentorum cinere excolati potu,

DECIMVSTERTIVS 703

atq; eo amplius si ex pirastri ligno lixiuium sit factū,
aceto ac nitro ad cinerem eius adiecto: syluestria ue-
ro pira, aut arboris ipsorum pirastri uidelicet, folia cū
fungis cocta strangulandi uim ex eis tollunt, insu-
perq; ab eorum acceptione, comesta, auxiliantur. Bis-
bitur & commode aristolochiæ drachm. i. aut absin-
thii ex uino. melissophilon cum nitro, radix panacis
cum uino. Nasturtium item uiride edat aut semen bis-
bat. Cæterum Philagrius gallinaceum stercore album
inquit, tritum exhibemus ex posca aut aceto mulso,
huius enim manifestum habemus experimentū quod
ad fungorum strangulationes auxilietur. Oportet au-
tem & acri infuso aluum euacuare. Quādo uero quis
dam fungi à feris uenenum iaculātibus arrosi aut in-
fecti, aut etiam in locis ubi eiusmodi bestię latibula
sua habent, enati, non modo suffocationem inducūt,
sed & intestina exulcerant, absinthii & ficuum deco-
ctum large in potu exhibendum est, & origanum cū
melle, indeq; uomendum, deinde uero theriacen bi-
bat, & in calidam aquam demittatur.

De sanguine tauri.

Cap. LXXIII.

Sanguis tauri recēs mactati potatus in aluo in gru-
mos cogitur, ægramq; spirationem inducit ac suffo-
cationem: comprimit etiam os uentris & continuas
conuulsiones infert. Inuenitur autem horum lingua
rubra & gingiue corrosa, & sanguinis grumi inter
dentes: in his itaq; uomitum uitamus, etenim grumi
in ore uentris coadunati uomitum impediūt. Vam-
us autem eis quæcunque grumos dissoluere possunt:
grossos igitur ex fico maxime syluestri succi plenos
cum posca & nitro dato, aut fici succum eodem mo-
do, aut lixiuium ex cinere lignorum fici, aut ramulos
fici tritos cum nitro & posca præbeto: at uero sylue-
stris fici fructus etiam siccus comestus cuestigio gru-
mos dissoluit. Datur & silphii radix utiliter ex aceto,

S E R M O

& amarantum, & brassicæ semen, & conyzæ folia cū pipere & lixiuio. Alius autem pinguibus & lubricis infusus eluatur.

De lacte in grumos coacto. Cap. LXXV.

Lac coagulatum aut multum & acervatum haustum, suffocationem aliquando infert in grumos coactum. Auxiliatur autem his coagulum omne, maxime uero leporinum ex aceto potatum. Etenim coagulum recenti lacti iniectum ipsum cogit & inspissat, id uero quod iam coactum est, ex natura sua dissoluit. Datur eis & calaminthæ uiridis succus, aut folia arida trita, & iuhiperi baccæ: item ea quæ ad sanguinem in grumos densatum sunt prædicta. Vomitus uero etiam in his recusamus, neque quicquam omnino salsum exhibemus.

De Gypso.

Cap. LXXVI.

Gypsum potatum in lapidem induratur ac strangulationem inducit: quapropter eadem auxilia quæ ad fungos relata sunt huc transferre oportet, ita tamen ut in his pro oleo, malux, aut foeni græci, aut ficuum decoctum exhibeamus, aut oleum cum aqua mulla. His item eadem decocta per clistere infundenda.

De Cersa.

Cap. LXXVII.

Cersa ob colorem suum latere non potest, accēpta enim palatum inulbat, linguamque ac gingiuas, in quibus etiam pars aliqua cersæ reperietur. Infert autem singultus & tussis, linguæque ac faucium ariditate: frigescunt corporis extrema cum delirio & mentis percussione, & difficili motu siue torpore. His porro aqua mulla exhibenda est, aut ficuum & malux decoctum, aut lac calidum, aut sesamum tritum ex passo, aut lixiuium ex cinere sarmentitio, aut oleum irinum. Omnibus enim oleum large ammiscere oportet, ab unoquoque uero uomant: facit & scammonia cum aqua mulla potata.

De argenti spuma.

Cap. LXXVIII.

DECIMVSTERTIVS

704

Argenti spuma potata gravitatem stomachi inducit, aluique ac intestinorum, cum torminibus uoluuosis intensis, quæ citra umbilicum maxime innituntur. Lotium supprimitur, corpus intumescit, liuescit ac plumbi colorem induit, & articuli incenduntur, ac ardent. Ad finem uero & suffocatio sequitur. Cōfert igitur post uomitum à decoctionibus lubricis factum, homini semen, & myrrhæ oboli tres ex uino, aut absinthium, aut apii semen, aut hyssopum, aut piper. Et columbinum sterus cum uino & oleo, aut cum uino mullo & oleo. Si uero nimium profusa sit aluus, lauaera calida, & carnes suillæ pingues assatæ conueniunt, & aquæ potus, & oleum similiter in potu.

De Argento uiuo.

Cap. LXXIX.

Argentum uiuum hydrargyros græcis appellatum potatum eadem infert quæ argenti spuma. Confimilem etiam curam expostulat: Auxiliatur autem imprimis lac asininum recens multum potatum ac uomitus reiectum.

De calce, sandaracha & auripigmento.

Cap. LXXX.

Calx, sandaracha & auripigmentum potata dolorē uentris & intestinorum cū uehementi morsu inducunt. Iuuantur autē succi malux potu, aut seminis lini, aut oryzae, aut halicæ pinguibus iusculis potatis, aquaque mulla, & lacte calido, si ea assiduo uomitu reiecerint.

De thapsia, ueratro, elaterio & agarico.

Cap. LXXXI.

Ex his quæ homini ob comoditatem in usum ueniunt, aliquando uero pericula inducunt, est thapsia, ueratri albi & nigri, elaterii, agarici. Quandoque enim & hæc suffocatione inferunt & purgatione ultra quod oportet: Agarici uero in quibusdā per alui non subductum, tremorē & resolutionē produxit. Suffocationibus igitur, ueluti in fungis dictum est, nos opponemus, aut uelut de albo ueratro relatum est in tertio Sermonē. Puro

S E R M O

gationes autem ultra modum factas per ea quæ cohibere possunt sedabimus, & per ea itidem quæ firmitatem corpori addunt, de quibus similiter in tertio Sermone est prædictum.

De rutæ sylvestris & melanthii nocumētis.
Cap. LXXXII.

Lubricorum & acrimoniam hebetantium decoctionum potu cum largo oleo opus habent, qui ea hauserunt.

De acervato frigida aquæ potu. Cap. LXXXIII.

Frigida aqua acervatim pota, aut etiam vinum meracum, aut passum, à balneo maxime, aut cursu, aut concitatoribus exercitamentis morsus & dolores inducunt. Verum in his statim uenam secare oportet, & per clysterem euacuare.

De Strangulatis. Cap. LXXXIII.

Strangulatis, adhuc tamen inspirantibus & aerem attrahentibus sternutatorium naribus admotum auxiliatur, & uenæ in cubito sectio. Piper autem ex aceto siue posca bibendum dato, & ad uomitum cogito: coartatis deinde colli locis aqua & oleum calidum adhibeto, aut anethinum calidum, aut adipem anserinum: lanis insuper mollibus collum amplectendum est ac fouendum.

De his qui ex alto ceciderunt. Cap. LXXXV.

Ex alto præcipitatis euestigio auxiliantur uitis sarmenta aquæ incocta, si aqua in potu sumatur. Quod si æger potam aquam non ferat sed uomitu relictat, morietur. Si uero is qui cecidit, sanguinem expuit, & uenarum ruptura sit suspecta, sarmenta ipsa urito aqua restinguito, ipsamque aquam percolatam bibendam dato, quo inde sanguinis grumi dissoluantur: at uero sarmentis non præsentibus cinerem quemcunque pelluito, & lixiuio inde utitor.

De præseruantibus & prælagis animalibus,
Cap. LXXXVI.

Quando

DECIMVSTERTIVS 705

Quando uero & præseruatiua quædam ac prælaga animalia descripta sunt ueteribus, quæ iuxta contrariæ affectionis rationem uenena produunt, ex his etiam magis probata eligemus atque hic apponemus, quo uniuerſus sermo huius tractationis perfectior fiat. Pios itaque in libro de animalibus ait: perdicem qui domi nostræ connutritur uociferari ac clamare circumplicareque, ac lacerare cortem in qua perdicem connutritur, ubi cognouerit medicamentum quopiam intra ædes parari aut aliud uenenum. Menelbus autem, aquila inquit, intra ædes connutrita infilit & arcet eos qui talia moliantur. Simonides uero pauonem tradit, cognito apparato medicamento, ad locum prodire & clamare, seque expandere & medicamentum ex uasis dispergere, aut etiam effodere siquidem sit sub terram defossum. Aristodemus porro ichneumonem domi nutritum medicamenta sub terram defossa prælagite scribit. Pherecydes autem narrat psittacum mare obseruare & arguere ac nominatim deferre eos qui talia faciunt, aut in domum important. Cæterum post præscripta uenena, etiam antidotos multi usus & commoditatis, experimentoque cognitas ex ordine subnectemus.

De theriaca ex uiperis Andromachi.
Cap. LXXXVII.

Ordinem autem à theriaca Andromachi ex uiperis: Cuius admiratione ductus Galenus hæc de ea scribit. Quum multa discordia sit circa theriacæ descriptiones, nos Andromachi descriptione ut longe optima utimur, quæ etiam in regum usus apparatus. Fit autem apparatus eius hoc modo: primum quidem scilliticos pastillos apparare oportet, propterea quod reficcatione per multos dies opus habent. Apparantur autem hoc modo.

Pastillorum scilliticorum præparatio.
Cap. LXXXVIII.

A E T. uuuu

S E R M O

Scillam accipere oportet recentem, probe coactā, rufam & non ualde magnam, eamq; non, ut quidam faciunt luto, sed fermento mundo integere, & in cabos in quibus panes assantur inditam in furnum ut alsetur immittere. Deinde extractam per ambitū purgare, & acceptis internis partibus tenerioribus eas ipsas probe terere, & farinæ eruinæ ex eruo rufo re-centi factæ, duas tertias scillæ partes inspergere, ita ut erui quidem libræ sint duæ, scillæ uero tres. Quam aliquando ex æquo ambo commisceantur. Hæc ipsa inquam, unire ac committere oportet, indeq; paruos orbiculos formare, rosaceo oleo in his conformandis adhibito, deinde in umbra reficcare, atq; bis per singulos dies uersare.

Hedychroi confectio. Cap. LXXXIX.

Ari, asari, amaraci, aspalathi, opobalsami, floris sun-ci odorati, calami aromatici, phu pontici, singulorum drachm. x. xylobalsami, cinamomi, costi, cuiusque drachm. xii. myrrhæ troglodyticæ, folii, spicæ nardi, croci, casia, cuiusque drachm. xxx. amomi drachm. vii. mastiches drachm. v. uini ueteris odorati dulcis quantum satis est. Arida contundito & cribrato, crocum uero cum uino in pila diligenter terito, deinde myrrha & mastiche adiectis ac probe tritis, opobalsamum adiucito, ac arida inspergito, simulq; commisis omnibus pastillos tenuiores formato, uino in his conformandis adhibito: ipsos deinde pastillos in umbra refrigerato, singulisq; diebus uersato.

Pastillorum theriacorū præparatio. Cap. XC.

Cæteri pastillos theriacos hoc modo apparatus. Viperas foeminas accipito, non quocunq; tempore captas, sed desinente uere, nondū uero inchoata aestate: si uero uer diutius hybernū sit, iuxta æstatis principium, non ita diu post uergiliarum ortum: quæcunq; enim uiperæ prægnantes fiunt, eas uitare oportet, neq; ad confectioem pastillorum adhibere: ma-

DECIMVSTERTIVS 706

gis enim exasperatæ seipsis redduntur prægnantes. Ipsas igitur accipito quum in latibulis suis delitescere cessant, & de cætero in locos sub diuo egrediuntur, & non adeo malignum habent uenenum: intus enim delitescencia animalia, & calentis aeris ui minime per cutis meatus resoluta, nocentiores & magis exitiosam ueneni uim in se coaceruant. Sunt autem animalia ipsa subflaua, ingentia, & agilia: oculos subrubros habent, collum angustum, & latius caput, & caudam acruatim in tenuitatem abeuntem ac carne penitus nudam, uentrem autem sinuosiores habent, & gressum circa caudæ summum firmant, caudam ipsam non circumuoluentia, sed magis contorquentia, & lentius inambulantia. His enim signis foemina à mare diuoscitur, insuperq; quod quatuor habet caninos dentes, quum mas tantum duos habeat, & angustius caput, ac crassius collum, & totū corpus tenuius, caudamq; paulatim in tenuem desinētem, non acruatim ut foemina, neq; omnino carne nudatā. Cauere enim oportet ne mares uiperas in antidoti confectioem assumamus. Neq; uero minus etiam reliqua serpentium genera uiperæ similia uitanda sunt. Similis est autem uiperæ maxime quidem ammodytes, imò & hæmorhus, & cenchrias, & seps. Quos omnes ex prædictis in eorum tractatu signis dinoscere oportet, & præcipue ex colore: flauo enim & subfuluo colore uipera est, alia uero genera arenosi sunt coloris, aut fusca, aut nigricantia. Verum non oportet etiam prædicta de unoquoque signa alia negligere. Has sanè uiperas prædicto tempore eadem die aut præcedente omnino captas accipito: ac primum quidem ipsarum capitā ac caudas amputato, in tantum sanè quantum uideris in eis carne nudatum. At uero non amputationis tantum respectum habere oportet, sed & num statim exanguia & immobilia ac omnino mortua animalia appareant: talia enim ut inutilia ad antidoti

S E R M O

compositionem censenda. Si uero prædictis partibus anputatis, motum quendam uideris in reliquo corpore superstitem, & animalia ipsa cruorem aliquandiu in se conseruent, hæc ipsa ut optima in antidoti confectionem sunt ammiscenda. Post hoc uero ipsorum pellem totam diligenter excoriato, adipeq; ac omnibus pectori insitis ut inutilibus reiectis, carnes ipsas ex duabus aut tribus aquis lauato, posteaq; in ollam puram iniicito, & congruentem aquæ mensuram affundito, ac anethi uiridis fasciculum addito, subiectisq; lignis uitis coquito. Quod si effuerat olla, solet enim assidue in decoquendo aqua ebullire & ex olla effundi, quotiescunque hoc ipsum contigerit frigidam aquam irrorato. Modum autem decoctionis sufficientem iudicabis, ubi carnes à spinis discesse uidebis, penitusq; separatas, ut ne quid ex ipsis spinis inhærens carnibus te fallat. Ad manum deinde peluim appositam habere oportet mundant, & ex iusculo cocturæ aliquid continentem, atque in eam ipsam depuratas carnes iniicere: facile enim resiccantur, & proinde difficulter contereri possunt. At uero ubi carnes ipsas puras feceris ac manibus diligenter expresseris, eas ponderato, & in pilam culinariam asperiores coniecit, ac fortiter aliquandiu terito, paulatimq; iusculum instillato. Vbi autem quam tenuissime fuerint tritæ, panis purissimi recentis aridi non ex ueteri farina apparati contusi & cribrati, quartam carniū partem addito, aliquando autem quintam solum: & rursus paulatim iusculi quod satis est affundito, ac in conterendo quam diligentissime unito: atq; ita pastillos mediocres tenues formato, modico opobalsamo in his formandis adhibito, eosq; deinde in umbra siccato in domus superiore coenaculo, ad meridiem, aut omnino ad septentrionem sito. Versare autem ipsos assidue oportet quæ æqualiter resiccantur, & ne aliqua pars diutius hume-

DECIMVSTERTIVS

707

ta permanens, putrefactioni obnoxia fiat & periclitetur. Postquam uero sicciore fuerint facti, eos opobalsamo optimo oblinito, & in uitreo uase adseruato: ac quicquid puluerulenti & albi ex eis per situm productum est post dies aliquot linteo extergito: perforantur enim si id ipsum eis diutius adhærescat.

De reliquis quæ in antidotum coniciuntur.

Cap. XCI.

Ceterum simplicia pharmaca quæ cum tribus antea præparatis pastillis in antidoti confectione coniunguntur hæc sunt. Pastillorum scilliticorum drachm. xlviii. pastillorum theriacorum, drachm. xxiii. massæ hedychoi, drachm. xxiii. piperis nigri drach. xxiii. opii Thebaici recentis, drachm. xxiii. rosarum siccarum repurgatarum, drachm. xii. scordii cretici, seminis buniadis agrestis, cuiusque drachm. xii. iridis illyrica non corrosa, drachm. xii. agarici pontici albi drachm. xii. cinamomi, drachm. xii. aut cassiæ duplum: succi glycyrrhizæ sicci drach. xii. opobalsami optimi, drach. xii. myrrhæ troglodyticæ drach. vi. croci cilicii drach. vi. zingiberis non perforati, drach. vi. thei pontici recentis, drach. vi. radices quinquefolii drach. vi. calamithæ montanæ, drach. vi. comæ marrubii in uigore consistentis, drach. vi. cacuminum & foliorum stæchadis, drach. vi. petroselini macedonici, drach. vi. costi recentis, drach. vi. piperis albi, drach. vi. aut nigri loco eius drach. ix. piperis longi non corrosi, drach. vi. diami cretici, drach. vi. thuris masculi integri & in partes non comminuti, drachm. vi. floris iunci odorati, drach. vi. terebinthinæ chiæ, drachm. vi. cassiæ fistulæ, drachm. vi. spicæ nardi, drachm. vi. radices gentianæ, drachm. iiii. comæ polii, drach. iiii. styracis calamitæ, drach. iiii. felis masiliensis incorrupti, drach. iiii. seminis thlaspios, drachm. iiii. seminis ammii, drachm. iiii. comæ chamædryos drachm. iiii. chamæpityos, drach. iiii. succi hypocythidis sicci, drach. iiii. foliorum ma-

S E R M O

labathri, drachm. iiii. spicæ celticæ, drachm. iiii. anisi
helladici, drachm. iiii. mei athamantici, drachm. iiii. ses
minis foeniculi, drachm. iiii. lemnix terræ quæ sphra
gis appellatur, drachm. iiii. chalcitidis semiallatæ,
drachm. iiii. amomi racemi, drachm. iiii. radice acori,
drachm. iiii. phu pontici, drachm. iiii. carpobalsami,
drach. iiii. hyperici in uigore consistentis, drachm. iiii.
acaciæ liquidæ, drach. iiii. gummi uermiculati, drach.
iiii. cardamomi drach. iiii. dauci cretici, drach. ii. galba
ni puri, drac. ii. opopanacis, drach. ii. sagapeni perfici,
drach. ii. bituminis iudaici, drach. ii. comæ centaureæ
minoris, drac. ii. castorii, drach. ii. aristolochiæ tenuis,
drac. ii. uini ueteris dulcis quantum sufficit, mellis atti
ci despumati libras x. aut quod satis est.

Modus conficiendi. Cap. XCII.

Apparatur autem antidotus hoc modo. Sex
drachmas castæ, & alias etiam xxiiii. quæ cinamomi
loco sunt coniectæ, per se tundito ac cribrato: de
inde crocum primum in pilam coniectum cum uino
probe terito: atque ubi quàm tenuissimus factus fue
rit ei cribratam castam addito, ac rursus infuso uino
terito: ubi uero casta sufficienter fuerit trita lemniam
terram cum uino modico in alia parua pila per se te
rito, & asphaltum siue bitumen similiter dissolutum
ad crocum & castam iniicito, ac rursus aliquandiu te
rito. Reliqua uero omnia herbacei generis cū tribus
pastillis & cum castoreo tundito & per tenuissimum
cribrum excutito: succulenta autem omnia, acaciæ
inquam, myrrham, opium, thus, hypocythidis succi,
& glycyrrhizam, opopanaca, sagapenum, galbanum
& gummi contusa, in competenti uini mensura una
die ante macerato. Styracem uero in pilam magnam
ac amplam coniectum cum opobalsamo terito, &
priuatim unito: deinde & præmacerata succulenta in
pilam iniicito ac probe terito, atque si opus fuerit ui
num paulatim affundito: postquam autē & hæc suffi

DECIMVSTERTIVS 708

cienter fuerint trita, styracem antea tritum, & castam,
& crocum & quæ cum eis sunt adiecto & diligenter
unito. Chalcitidis deinde bonæ sexuncæ aut amplius
in ollulam paruam nouam amplioris iniicito, & su
pra carbones ardentes imposito, ac chalcitidem aspi
due cum pura rudicula agitato. Quum uero liquefie
ri cœperit & lutosam subsidetiam acquisierit, statim
ab igne auferto, positaq; in terram ollula quo uniatur
diligenter agitato, coagmentatamq; paulisper finito.
Deinde ablato & abiecto eo quod in superficie sic
cius & rufum apparer, ex medio quod uiridius est &
molle apparer accipito, ac quatuor drachmas pon
derato, easq; in mediam pilam iniicito, in qua reliqua
prius trita habes, cum modicoq; uino in uno aliquo
pilæ loco dissolutas, cum reliquis committito, ac mo
dico addito melle despumato unito. Postquam uero
chalcitis ad reliqua trita fuerit admixta, omniaq; ni
grum acceperint colorem, tunc addito etiam terebin
thinam cum modico melle prius dissolutâ. Qua de
inde ammixa, arida etiam contusa & cribrata adici
to, & reliquum item mellis paulatim ammisceto: po
stea cum magno pistillo omnibus quàm diligentissi
me unitis, antidotum ipsam in mortarium transmu
dito, & pitillis ligneis ex grauisimo ligno & politis
simo fabrefactis, eam ad solem expositam in morta
rio tundito: deinde probe contectam finito, & rursus
post triduum aut quadriduum ad horas tres tundito,
atq; id donec quadraginta transferint dies facito: de
inde uasis uitreis modico melle despumato prius
imbutis excipito: neque uero uasa ualde expleto, sed
locū quendā quo transpirare pharmacū possit relin
quito: probeq; contectū ac obligatū adseruato. Hæc
quidē igitur omnia ad pharmaci uirtutem ac conser
uationem sunt descripta. Ut autem nigrum fiat, non
scio quomodo in consuetudinē uenerit, & sanē quis
quis hunc colorem in eius apparatu non adsequi
uuuu iiii

S E R M O

tur, is irridetur. Modus uero adsequendi omnibus in promptu est. Nolle tamen operæ precium est ex colore pharmaci, uim ipsius minime permutari. Quod uero circa colorem pharmaci offendamus & delinquamus, ob chalcitidem est plus iusto uitam: si enim paruum superuratur rubicundiorē antidoti colorem reddit. Si uero amplius, non rubicundiorē, sed a naturali parum immutatum facit colorem. Per mensem porro Antidotum ipsam uisitare oportet & rudicula munda agitare, ne id quod in superficie est & quod uasi contiguum adhæret exarescat. Cæterum tempore ad concoctionem non modico opus habet, quo matura usui antidotus fiat, & iuste concoquatur. Ut plurimum uero per duodecim mensium tempus concoquitur.

Post quantum tempus ea sit utendū. Cap. XCIII.

Qui uero ipsa magis uigente & ualidiore uti uolunt, etiam post unum mensem ea utuntur, præsertim ad eos qui a uenenatis bestiis demorsī sunt, & a uenenosis pharmacis infecti: hi enim quum grauiore malo urgeantur, potentiore etiam ab antidoto auxilio opus habent.

Quanto tempore efficax sit. Cap. XCIII.

Est autem pharmacum ualidum inquit Galenus, usque ad XXX. annum in his affectionibus in quibus non tanta est nocentis causa. Quod si uero per tempus siccor fiat antidotus, eam in mortarium coniectam & pistillo tritam, optimo melle despumato affuso, rursus unire ac excipere oportet, atque id quotiescunq; aridior facta fuerit faciendum est.

Modus probandi theriacen. Cap. XCV.

Multi igitur ipsius potentia probanda ac cognoscenda gratia, aliquod purgatiuum pharmacum prius exhibent, deinde ab eius acceptione antidotum bibendum præbent, atq; hoc modo eis iudicationem per comparationem quandam faciunt. Si enim ualida &

DECIMVSTERTIVS 709

uigore efficax fuerit, purgationem fieri minime perimit, sua uel exuperans pharmaci purgatiui facultate. Si uero & que purgetur homo ueluti si antidotum non accepisset, manifestum sit eam inualidam & exiliem esse, ut quæ retinere non potuit purgatiui medicamenti fluxum. Quidam uero papaueris succum duorum scrupulorum potere aqua dissoluunt, eumq; cani aut gallinae uel columbae bibendum præbent. Deinde etiam confestim antidotum dissoluunt, ex eaq; nucis ponticæ magnitudinem ori animalis infundunt, neque quicquam mali inde comitatur.

De exhibitionis mensura, & utendi modo, & in quibus conueniat morbis.

Cap. XCVI.

Cæterum facultatis eius mensura non eadem in omnibus hominibus existit. Sicut neque liquor idem est, in quo dissolutam ipsam exhibemus. In uenenatis namque pharmacis, aut uenenum iaculantis animalis plaga, nucis ponticæ magnitudine in uini cyathis tribus dissolutam bibendam præbemus. In aliis autem affectionibus tum mensura, tum liquore diuersimode utimur: Secundum affectionum enim diuersitatem, etiam pharmacorum quantitatem competenter metimur, & conuenientem similiter liquorem eligimus. Non enim solum ad bestiarum morsus & uenena a natura sua auxiliatur, sed & ad alias magnas affectiones auxiliare pharmacum per usus experientiam a nobis inuentum est. Capitis igitur dolores diuturnos & uertigines sanat: Auditum grauem & uisum obtusum potu sedat, quandoque & gustus organum debilitatum emendat, & conituali morbo auxiliari consuevit. Auxiliatur & suspiriosis & qui orthopnoici dicuntur ex aqua multa potata, dissecans & attenuans ac facile educiles reddens coactos & uiscosos humores commodat ueteri ac recenti tusi, & quibus pectoris aut laterum partes dolent, magnitudine

S E R M O

fabæ, febre carentibus ex uino mulso, febricitantibus ex aqua mulsa. Conuenit & sanguinem per sputum reicientibus siue ex pectore, siue e pulmone eductio fiat, siquidem recens sit elatio cum posca, inueterato autem malo ex aquæ cyathis tribus: præstiterit autem aquam ipsam radicis symphyti decoctum esse. Datur autem fabæ ægyptiæ magnitudo ad noctem & mane. Sæpe uero & stomachi uitia curauit, & fastidium eius, ciborumq; inappetentiam in eorum dysyderium & appetentiam suauiter commutauit. Quin & uentriculi difficilem concoctionem & imbecillitatem corrigit, similiterq; & stomacho inflatos, & intestinis tortos, aut colum dolentes placat. Aliquando autem & cholericæ affectioni præclare auxiliatur, corporis miscellam corroborans & pleræque cohibens fluxiones. Maxima uero eius efficacia in his qui ex oris stomachi morsu animo linquantur: caridiacos græci appellant, apparet: præ multis enim & assiduus sudoribus corpore diffuente, & uiribus exolutis, quum ex uini potu sæpe nihil opis sentiant: Antidotus ipsa potu sudores sistit, & uires concidentes uelut erigit ac fortiores reddit. Lumbricorum etiam omne genus mirabiliter ex intestinis exigit: Et hepaticas omnesq; inueteratas affectiones sæpe curat. At quatum item morbum ex aliqua hepatis affectione obortum strenue sanat. Quandoq; & induratos lienes liquefacit, sordibus eorum & superflua substantia paulatim consumptis, atq; hoc cum aceto mulso data præstabilius facit. Deterit & lapides renum, omneq; terrenum & sordidum ex illis repurgat cum decocto petroselini, difficilem item mictionem uesicæ compescit, & in ipsa ulcerationes quandoq; per sanat. Laudatur & ob id quod omnem insultum diuturni rigoris & algoris tollat, bilisq; uomitum accessionis exacerbationum tempore aliquando cōcomitantem sedet: Maxime uero quartanis conducit si quis ea ingenio

DECIMVSTERTIUS 710

se utatur. Ego igitur, inquit Galenus, multos quartanarios hoc ductu usus facillime liberaui: primum quidem eos per uomitum à cœna euacuaui: Deinde sequenti die mane absinthii cremorem exhibui, atq; ita duabus horis ante accessionem antidotū ipsam dedi: & mirabiliter adeo sæpe successisse noui, ut confestim nulla accessione qui accepisset impeteretur. Verum utendi tempus non in principio morbi est, sed quum perfecta concoctio in urinis apparet. Etenim si in principio morborum siue ipsa, siue aliud phararmacum præbeatur, congeninat morbum. Datur & hydropicis cum sisari decocto & similibus, & eā præstetim quæ aqua inter cutē & Græcis leucophlegmatias appellatur, generose iuuare consuevit, per totum corpus digesta & distributa: atque undiquaq; ex carnibus exprimēs humorem. Quapropter etiā his qui malo corporis habitu præditi sunt optimum phararmacum existit, & elephantiasim sæpe curare solet, corrupti omnē corporis fieri prohibens: Et rigore neruorum conuulsis plurimum auxiliatur: Et membrorum resolutiones in potu accepta sæpe perstauit. Credita est & foeminis mēstruas purgatiōes ciere, & immortuos foetus eicere, quos natura propter debilitatem expellere non potest. Danda itaq; eis ex passo aut aqua mulsa magnitudine fabæ, ruta tamen aut dictā non in prædictis liquoribus decoctis. Podagra etiam affectis & articulorum omnium fluxione infestatis optulatur, maxime quum augmenti tempus præterierit, & status acuminis institerit: doloribus enim sedatis per ea quæ eos mitigare possunt, antidotum in potu præbere oportet. Illatos enim fluores consumit, & alios inferri impedit. Maxime autem profuerit si lini adhuc ipsam accipiant. Superfluos enim humores expendit & totam corporis miscellam permutat: Multi igitur in principio podagræ per assiduum eius potum perfecte ab affectione sunt liberati. Admira

S E R M O

ri porro subit antidotum, quum ipsam non modo corpori medentem uidemus, sed & ipsum animum sepe ab affectibus male dispositum iuuare potentem: Ex atra bile enim obortos animi affectus ipsa sedat: Etenim assidue exhibitum pharmacum ex uenis & uicinis partibus atram bilem uelut exhaurit & confusmit, quem ad modum etiam ex ferarum ictu illatum uenenum: Quin & aquæ formidinem pessimum morbum quo à cane mors laborant, sæpe tollere cõsueuit, atq; ita mirifice tantorum malorũ concursum impugnat. Cognita est præterea nobis antidotus ut quæ in pestilentibus constitutionibus peste apprehensis unice auxiliari potest: Eos uero qui eam præbiberint pestilenti affectione apprehendi prohibet: Ipsa enim uelut temperamentum quoddam & sanam cõstitutionem corporibus inducit, redundantes humores consumendo, & refrigeratas partes concalefaciẽdo, insuper & innatam facultatem corroborans, ad naturales actiones probe obeundas. Cæterum in peregrinando maxime consulo ut ea utaris quum frigido existente aere per hyemem iter facis. Est enim ueluti bonum uiscerum indumentum, quod plurimã caliditatem ipsis exhibere potest. De Mithridate sane magno illo belli duce referunt, quod theriacem quidẽ non biberit, neq; enim adhuc in usu erat: uerum ex alterius antidoti, quæ postea Mithridatica ab illo appellata est, usu, ita corpus apparauerit, ut nulla ueneni uilæ di posset, & quum etiam letale pharmacum accepisset, mori non posset. Quum enim ab hostibus uinceretur seipsum interficere urgebatur, quando plurimo ueneni haustu mortem sibi consciscere nequiuisset: Quapropter uocato quopiam ex amicis ei iugulum præbuit. Quare uides multæ mixturæ pharmacæ multam etiam usum habere, quo corpora ex eorum usu corroborata, nullis ueneni affectibus uel raro & difficulter admodum obnoxia reddantur,

DECIMVSTERTIVS

711

atq; hac facultate uel imprimis theriacem præditam esse cõstat. Porro tempus exhibitionis commodum est quum probe concoxerit, ipsam accepturus, neque ciborum copia sit oneratus. Bibat autem ieiunus, quo sufficiens temporis interuallum superfit ad ipsius pharmacæ concoctionem. Anni præterea tempus simulq; regionem inspicito, in quibus ipsum es exhibiturus. Aestate enim neq; in totum dabis. Quapropter etiam eis qui in ætate uigoris sunt, & plurimum habent naturalem calorem, neq; multum, neq; sæpe pharmacũ ipsum exhibere moneo: Quem ad modum contra eis qui iam uergente & adfecta ætate sunt, tum plurimum, tum sæpe cum aqua, quanquam potius consulum ut cum uino accipiatur. In pueris uero pharmacæ exhibitionem omnino uitare oportet: Maior est enim pharmacæ facultas quàm uires eorum tolerare possunt, & corpus sanè facile dissoluit, & insitum spiritum cito extinguit: Quem ad modum & lucernæ flammam oleum ipsum, si ignem superet, facile extinguit. Atq; ego uere id narrare possum: inquit Galeus, puerum quandam ab intempestiuo antidoti usu exolutum esse. Omnem namq; ipsius habitum pharmacum ipsum dissoluit, & uentreus fuore cõmouit, atq; ita noctu puer expirauit. Quod si aliquando calidiorem regionem inhabites, uitare oportet antidoti usum sufficere tibi illius loci aeris calore. Vnde neq; hominibus qui sub primo solis ortu habitantes calidissimi sunt, & multum habent illius regionis calorem, antidotum theriacem conuenire puto.

Sales theriaci ex libris Marciani, cũ quibus consenit Galenus.

Cap. XCVII.

Sales ex uiperis hoc modo apparatur: faciunt autẽ & ipsi ad omnia prædicta moderate, per assiduum usum cõmoditatẽ exhibẽtes: quanq̃ sint qui eorũ auxiliare potentiã penitus negent, per exustionẽ dissipari affirmantes ferarũ facultatẽ. Ego uero dicere ausim,

S E R M O

eandem quidem potentiam cum theriaca sales non tamen eorum uim per ignem perire, quum multa sint quæ per ignis familiaritatem meliori reddita conspiciantur, uelut est aurum, & calx, & similia. Viperæ enim integræ uisâ intensiorem & malignam uim per exustionem deponunt: Temperamentum autem auxiliare & symmetriam ab igne sumunt. Proprie autem in affectionibus cutis curandis sales commendantur, cuius generis sunt leuce, lepra, impetigo agrestis, elephantiasis, alphas, scabies agrestis, & raritas ac desuuium capillorum: huiusmodi enim cutis initia confestim delent, & acria recrementa subter cutem redundantia optime discutunt. Plurisque enim ex eorum esu sudor prolicitur, atque ita per exudationem corrupta substantia euacuatur, adeo ut quidam in principio pediculos excluderint intra xiiii. ad summum dies: post hos enim nullus in corpore pediculus apparet. Quisdam uero pro pediculis sputa pituitosa reieciunt à salium reiectione initium facientes, deinde paulo post etiam sputa repurgata sistuntur. Licet autem tum in prandio tum in coena eis uti, cum quibuscunque edulis eos accipere uelis, neque ultra ad eorum accessionem prouocare oportet. Tanta enim ipsis insita suauitas est, ut magis uoluptatis gratia eos confectos quis dicere possit, licet igitur usque ad iii. cochlearia per diem ex eis sumere, maxime si cibus prius in uentre sit probe concoctus. Qui enim eos accipiunt concoquunt melius & cibi appetentiores fiunt, floridius etiam corpus habent, & sensus omnes uegetiores. Suffusiones igitur incipientes & nondum congelatas egregie dissoluunt, neque plane quis suffusionem incurrat qui eos quotidie accipiat: purgationes item lunares propter obturationem aliquam aut sanguinis coactionem suppressas ciunt. Idem etiam largum & inpetuosum mensium defluxum sistunt. Quisquis autem eos præsumpserit omnes uenenorum, & uis

DECIMVSTERTIVS

712

tus iaculatum bestiarum insidias euincet: neque etiam quum infectus fuerit, & postea statim sales acceperit, periculum incurret, maxime si corporis sui temperamentum per horum salium usum multo tempore appararit ac ueluti condierit, quem ad modum Mithridatem fecisse dixi. Præstat & pestilenti constitutione instante ad auxiliare hoc & mali depulsorium pharvacum confugere, præsertim si ei myricæ herbam ammiscueris. Morborum præterea omnium medicinales sales existunt, maxime tamen eorum qui in renibus consistunt: lapides enim in eis atterunt, & plane marcidos renes restituunt: uertigini uero & dolori capitis inueterato, morboque comitiali nulla alia conueniens similis medela exhiberi queat, si quis eos per integrum annum ex ordine large sumat. Noui & arquatos diuturnos, & splenicos, ac colicos qui frequenter hanc affectionem inciderunt per eos sanatos, hydropem etiam maxime subter cutem per eorum usum resiccaui & ingentem famem, bulimon graeci dicunt, dissolui. Ut quis etiam per frigidum aerem iter faciens minus frigore lædatur, comesti faciunt. Rigores autem per circuitum repetentes diuturnos cohibent, & tussis humectas resiccant. Tabidos uero iam mirabiliter ad bonam corporis habitudinem reduxerunt paulatim edulis adpersi. Exolutos autem à languore perfecte reuiuiscere faciunt. Scio namque plurimos membris pernitibus resolutos per ipsos sanatos. Ad podagrâ demum maxime incipientem, & omnino ad omnes articuli morbo affectos unicuique hoc edulium constructum esse uidetur. Adhortor igitur eos qui à podagra liberati sunt ut eis continue utantur. Quidam uero uiperas totas extendunt & siccant, posteaque terunt ac eas in potu contra morbum articulorum exhibent. Cæterum uix satis dignis uerbis assequi queas, quantum diuturnas quartanas & deliria ex atra bile oborta dilant & remouentur, si ante accessiones & in interuallis quoque sumantur.

SERMO

Enecant item omne lumbricorum genus: optimum est etiam per ipsos maxime crassiores, dentes confri- care. Non enim alboris tatum eos reddunt, sed neq- dens postea laxior factus mouebitur, neq- eroditur, neq- stuporem incurret. Extrahunt etiam per caput res crementorum copiam, ac caput purgant, & oculos leuiiores reddunt. Apparantur autem hoc modo. Vi- peras accipere oportet magnas, eiusmodi qualē pre- diximus specie eodemq- tēpore captas, numero iiii. non ultra biduum postq- captæ sunt adseruatas: sed si fieri potest eadem qua captæ sunt die, easdem in ollā figulinam puram magnā conficere oportet, statimq- supra ipsas pro sale ammoniaco, sale communem lotum & exilicatum iniicere: præsterit quidē ammo- niacum sale esse, si uero haberi non possit, commu- nis & albi italici modii dimidium, hoc est lib. xx. ini- cito, atq- id nō in meridie facito sed mane. Tūc enim rigentes adhuc bestię ad motū tardiores sunt. Quod si phagi etiam arboris ramulo uiperas cædas, ad mo- tum ipsas tardiores reddes, & mirabilem eis soporē induces. Est autem phagus species quercus. Quū igit- ur uelut dictum est, uiperas salibus grauaris & opres- seris, pastillos insuper ad sales adice hoc modo ap- paratos. Radicis gentianæ, sesquibram, aristolochiæ rotundæ, sesquibram, comæ centaureæ minoris lib. ii. seminis cardamomi lib. ii. marrubii, scordii, apii, chamædryos, seminis rutæ hortensis, singu- lorum lib. i. Hæc omnia in crassas partes contundi- to, & cum attico melle subacta in v. aut vii. pastillos latiores, quo probe exuri queant reducito. Hos equi- dem pastillos eo quo dixi modo præparatos habēs ad sales uiperis uiuis iniectos imposito. Deinde scil- las electas, magnitudine sua manum explentes, recen- tes v. in tenues partes dissectas pastillis superindito, aliumq- dimidium modium Italicum hoc est xx. lib. alias salis supra scillam & pastillos iniicito, & des- inde

DECIMVSTERTIVS 713

inde ollam operculo tria foramina habente obtura- to, eamq- forinsecus totum luto figulino, ut si rumpatur nihil pereat, oblinito. indeq- sensum igni adhibeto paulatimq- circumlitum lutum torreto, deinde aucta flamma per ficulneorum aut uitis lignorum ollæ subie- ctorum exustionem, uaporem inde per foramina elatum obseruato, primum enim fumus multus calis- ginosus & turbatus ualde exigens apparebit, signifi- cationem perhibens quod ignis iam feras ipsas cōtin- git. Quo tempore diligenter cauere iubeo, ne quid ex illo fumo per respirationem haurias, aere nimirū per ferarum exhalationem infecto, deinde ubi cessa- uerit uapor, & flammam quandam exilem per foras- mina conspexeris egredientem, tunc sanē quam op- time assatas putato, atq- ita olla ab igne ablata, perq- diem ac noctem refrigerata, iusta per apertam ollā exi- mito, & cum subscriptis tundito. Sunt autem hæc. Seminis rutæ syluestris, dodrantem, hyssopi dodran- tem, nardi celticæ sexuncem, stachyos sexuncem. Est autem marrubio similis non tamen spinosa plāta seu frutex, seminis foeniculi montani sexuncem, petroseli- lini macedonie trientem, comæ origani dodrantem, seminis hormini tosti dodrantē, racemi amomi qua- drantem, cacuminum thymi dodrantem. Foliorum malabathri trientem, carniū iuniperorum bacca- rum lib. ii. seminis coriandri sexuncem, piperis longi lib. ii. radicis silphii uncias xvii. zingiberis non corrofi lib. ii. seminis satyrii quadrantē. Quidam uero radicis satyrii conticiunt sexuncem, pulegii montani sexun- cem, seminis mentæ sexuncem. Aut si haberi non possit, herbæ siccæ sexuncem, tordylii & casie cuiusq- quadrantem, felis masiliensis sexuncem, cinamo- mi une. i. Maximopere autem conandum est ut cras- siora ueluti sunt lignosa omnia contundendo atte- nuentur, neque quicquam ex eis reiiciatur. Tusa aut per angustissimum cribrū excutito, bis & ter per eaz-

Dem cribella excutiendo, quo quàm optime unian-
tur, atq; ita omnia in uitreis uasculis reponito, neque
statim uitior sed post quadragesimum tãdem diem.
Inueteratum enim pharmacum maiorem commodi-
tatem de se præbet, maxime si extra omnem humidi-
tatem ipsum siccum adseruaris. Cæterum colore nõ
ualde nigrescit. Ego uero inquit Galenus, bestias ip-
sas non exuro, sed pastillos ex eis, quorum confectio-
nem in theriaca docui, reliquis quæ cum bestis urun-
tur ammisceo & simul ex ero, quo eam quam in se
habêt amaritudinem per exustionem abiiciant, tãtam
autem pastillorum mensuram adiicio, quantam con-
iectura assequi possum quatuor numero uiperas has-
bere, & sane sales uere optimi euaserunt, utpote qui
neq; ex ustione cinereum retulerint saporem, neq; ni-
grum colorem, sed & ob qualitatem usui gratissimi
sint facti, & qui uim qua eos proprie præstare prædis-
caui efficaciorẽ haberent. Efficiunt autem quatuor
uiperæ magnæ, pastillorum siccorum sextantẽ & un-
ciæ dimidium. Atq; hic quidem est totius confectio-
nis salium theriacorum modus. Oportet aut medicũ
uarie ipsis uti, utpote si sanguinem spuentibus sales
hos exhibiturus sit, radicis symphyti cõtusæ & cribra-
tæ sextam partẽ ad salis modũ addet ueluti si quin-
que cochleariis pharmaci unã symphyti addat. In phthisi
cis autem siue tabefactis & pectore suppuratis, iridis
tenuissime tritæ aut dictani sextam partem salis pon-
deri adiiciet. Hepaticis uero chamæpityn, splenicis
cyclamini radicem, aut capparis corticẽ, aut piperis
addet sextam partem. Quod si ad podagricos appa-
rare uelis, dimidium præscripti ponderis latyrri aufer-
to, uitando ne rabiosas & membra exoluentes in ip-
sis excites uoluptates. Cæterum in renibus lapides q̃
maxime atterunt sales, si carpobalsamũ aut lithosper-
ma appellatum habuerint ammixtũ. Si uero uim con-
tra uenena intensiorem facere uelis, in salũ confectio-

ne scordium & marrubium duplicabis, insuperq; ana-
tum sanguinem siccum adicies. Eis uero qui à rabi-
do cane morfi sunt amplius conferent, si paronix ra-
dicem addas aut caneros exustos. Opisthotonicis au-
tem qui retro neruis conuelluntur, maxime profue-
runt, si castorii & opopanax parum habeant admi-
xtum, in eis sanẽ qui id tolerare possunt. Visum por-
ro exacuit malabathri foliũ duplato pondere in con-
fectione additum. Concoctionem uero ciborũ iuuat
si casia & costi eis sufficiens modus addatur. Ad infla-
tiones autem cuminũ adiecto. Vrinam amplius riet
dauci semen additũ. Quartanas uero amplius soluit
si uerbenacam rectã, & eupatorium & succum cyres-
naicum, aut ipsum laser adsumant. Verũ ut summas
tim dicam. Omne quod commodum & habile nõ
ueris affecto membro, id ipsum ad sales, siue in ip-
sorum confectio, siue exhibitionis modo ammisce-
to. Quin & amariores scio sales apparatus. Ex his
enim quæ cum uiperis uritur aristolochiam, & scors-
dium, & cardamomum, & dimidium centaureæ des-
traho, eademq; postea cum reliquis quæ tunduntur
misceo, immo & scæchadis parem scordii mēsuram
addo, atq; ita gustu amariores sales euaserunt, & in
usu sanẽ ad multa mihi commodiores sunt experti.
Potrò cauendum est ne eos prægnantibus & ab ube-
re lactantibus exhibeamus. Et ne pueris, ac tempera-
mento calidioribus, & præsertim tempore æstiuo, &
regione calida, & qui acuta & sicca febre laborat, eos
quoquo modo præbeamus.

Antidotus Mithridatica. Cap. XC. VIII.

Hæc ut Antipater & Cleopater tradunt, ista capit.
Myrrha drachmas vii. obolos quatuor, spicæ nardi
tantundem, croci drach. vii. obolos tres, opii drach.
quatuor, obolos ii. & dimidium, styracis drachm. v.
castorii drachmas vi. obol. j. cinamomi drac. xvii. po-
lii drach. v. scordii drach. xvii. zingiberis tantundem,

S E R M O

costi drach. xvi. piperis albi drachm. v. obol. i. piperis
longi drach. xvi. seselis incorrupti drachmas v. obol.
ii. petroselinii drachmas xiiii. seminis dauci drach. xvi.
castæ drach. xv. thuris drach. xvi. succi hypocistidis
drach. vi. & sesquibolum. nardi celtici drach. iiii. se-
minis foeniculi drach. iiii. folij malabathri drach. iiii.
acori incorrupti, phu, sagapeni, carpobalsami, hype-
rici, iridis illiricæ, acaciæ, gummi seminis cardamomi
citra medullam, seminis pelicini, singulorum drac. ii.
lemniæ sphragidis, confectionis cypheos, partium scin-
ci iuxta renes sitarum, singulorum drachm. ii. seminis
thlaspios drach. xvi. gentianæ drach. iiii. anisi drac. iiii.
rosarum siccarum mundatarum drach. iiii. mei drac. iiii.
florum iunci odorati drach. vi. opopanax drach. vi.
galbani drach. vi. obol. iiii. opobalsami drac. vi. obol.
iii. aristolochias drachmam unam, h. stopi drach. iiii.
marrubii drach. i. chamæpityos drach. iiii. rosamarinii
drach. v. terebinthinæ chiæ drac. vi. obol. iiii. mellis at-
tici despumati quantum sufficit. Vinum ne addas, sed
prædissolutis melle calido succis, indeq; tritis ac adie-
cta terebinthina, inspergito sicca contusa & angustissi-
mo cribro excussa. Vnitoq; & reponito omnia. Da-
tur drachmæ pondere, aut ad summum siliquæ xxiiii.
ex ea exhibentur.

Confectio Cypheos. Cap. XCIX.

Cæterum Cypheos quæ in antidotum coniicitur
descriptio hæc est. Vnæ passæ tenuis ac pinguis simæ
detrata pellicula & uinaceis hoc est, ipsius carnis
drach. xxiiii. terebinthinæ ustæ drach. xxiiii. myrrhæ
drach. xii. cinamomi drachm. iiii. floris iunci odorati
drach. xiiii. croci drac. i. bdellii drachm. vi. onychos,
hoc est, unguis aromatici drach. i. aspalati drach. ii. &
dimidiam, spicæ nardi drac. iiii. castæ drach. iiii. cyperi
drach. iiii. & dimidiam, baccarum iuniperi magnarum
drach. iiii. & dimidiam, calami aromatici drac. ix. Mel-
lis quantum satis est, uini odorati parum. Myrrham,

DECIMVSTERTIVS 715

bdellium, & terebinthinam ustam contere cum uino
ut mellis crassitudinem induat: deinde uiam passam
per se probe trita adde, simulq; tritis mellis sufficien-
tem modum infunde, ac reliqua insperge, pastillisq;
inde formatis utere. Vritur autem terebinthina hoc
modo. Terebinthinam conice in ollam, & triplum
aut etiam amplius aquæ infunde, & ad ignem adhi-
be, nihilq; omnino mouendo coque. ubi uero con-
sumpta fuerit aqua & terebinthina attenuata ac inuas-
lida reddita, ut digitis confringi possit, eam tolle atq;
in antidoti confectionem assume. Si uero insumpta
aqua adhuc mollior appareat terebinthina, alia aqua
superfunde rursusq; ad ignem adhibe, donec friabilis
reddatur. Datur autem cyphi ipsum & per se com-
mode his qui hepar aut pulmonem, aut renes, aut
aliquod aliud uiscus exulceratum uel obturatum habet.

De antidoti Mithridaticæ usu. Cap. C.

Datur itaque ad summum ex præscripta antidoto
Mithridatica nucis pōticæ magnitudo. Hi uero qui
ad integram ætatem peruenerunt græcæ fabæ. Auge-
tur autem & minuitur hæc magnitudo in medijs æta-
tibus. Atque his quidem qui febre carent ex uino da-
da est, aut uino mulso, aut condito, siquidē hepar ha-
beant obturatum, febricitantibus uero ex aqua, aut
aqua mulsa. Facit enim ad antiquas stomachi fluxio-
nes itemq; thoracis, & ad omnes inueteratas in pro-
fundo corporis exulcerationes aut abscessus: facit
ad tabidos, & ad uentris inflationes. Et Coeliacis me-
detur. Emendat & reducit obtusum appetitum, &
bonum colorem corpori addit. Tranquit lapides, san-
nat urinæ difficultatem & atram bilem congregari ue-
tat: foetus immortuos expellit, & ad alias item affec-
tiones conueniens est. Acuit uisum eorum qui eam
accipiunt. plurimā autem præsertim præsumpta uim
habet, quod non permittat quæpiā a letali ueneno le-
di, qua gratia et à Mithridate cōposita ē & appellata.

S E R M O

Antidotus Efdrae aut prophetae Doctoris. Cap. CI.

Amomi scrup. xii. floris iunci odorati drach. ix. pyrethri drach. vi. croci scrup. xxxvi. cinamomi scrupu. vi. aut casiae duplum, myrrhe troglodyticae scrup. xii. styracis calamitae scrup. xviii. petroselini scrup. xli. seminis dauci scrup. liii. tragacanthi scrup. vi. succi hypocythidis scrup. ix. iridis illyricae incorrosae scrup. xv. seminis fœniculi scrup. vi. bdellii scrup. ix. thuris drac. i. sulphuris uiui scrup. xxvii. seminis hyoscyami albi scrup. xxvii. casiae scrup. ix. seminis papaueris scrup. xxx. spicæ nardi scrup. xii. seminis rutæ scrup. liii. seminis ocymi scrup. xli. rhois culinaris scrup. lv. seminis anethi scrup. vi. asari drach. i. seminis cardamomi reiecta medulla scrup. vi. opii scrupu. xxvii. euphorbii scrup. vi. piperis scrup. xxx. rosarum siccarum scrup. ix. folii, scrup. xii. opobalsami scrup. xxiii. uentris mergi scrup. vi. laccae scrup. xii. lycii indi scrup. xii. cariophylli scrup. xii. stercoris repti in aluo mergi scrup. vi. rhei pontici scrup. xii. mei atamantici scrup. vi. floris nerii scrup. liii. & dimidiū, terræ cimolizæ scrup. xii. succi artemisizæ scrup. xx. foliorum feridis scrup. ix. spicæ celticæ scrup. xii. rosarū rhododaphnes scrup. vi. Alii etiam castorii scrup. xii. uerum tu castorii scrup. tres coniicito, costi scrup. xii. gentianæ scrup. xii. confectiois hedychroi scrup. ix. anisi scrup. sex, sisonis scrup. xviii. ammoniaci thymiamatis scrup. duodecimi. Quandoque & foliorum citri scrup. duo decim, uini ueteris odorati quantum satis est: Mellis despumati primarii libras v. uel vi. Apparatur autem hoc modo. Arida omnia cum croco & castorio ac hedychroo tundito & per angustissimum cribrum excutito. Opium uero, myrrham, hypocythidem, bdellium, lycium, ammoniacum in uino macerato. Tragacanthum autem per se macerato. Sequenti die inde rosas rhododaphnes & serin terito ac unito, & tragacantho similiter probe tritæ reliqua trita adiicito, & cū succo artemisizæ unito, mel quoque des-

DECIMVSTERTIVS

716

spumatum & tepesactum sæpe instillato ne tragacanthus exarescat. Deinde & arida tula inspergito, sufficiensque unita probe contegito: in sequentibus uero diebus septem aut nouē in sole terito, & uasis uitreis excipito. Neque tamen uasa expleto, sed locum respirationi reliquum facito. Vitis eius est ad uenenum iaculantium animalium plagas, datur autem fabæ magnitudine ex uini cyathis duobus mane & ante somnum eodem modo. Illinitur & plagæ eamque à periculo uindicat. Eis uero qui letale uenenum hauserunt post uomitus & ante, nucis ponticæ magnitudine datur, mane, & ad somnum cum uino. Præsumpta etiā ueneno uim lædendi adimit. Ad capitis porro dolore eam in sapa dilutā fronti illinito. Dato & ad somnum phasoli magnitudine modica aqua & sapa dissolutam. Furiosis uero ante somnum datur fabæ magnitudine ex sapa diluta: dissoluitur etiam cum sapa, & toti fronti & inter supercilia illinitur, per omne iter foris nasum ante somnum, maxime enim somnum inducit. Cæterum ad oculorum inueteratas fluxiones sapa liquefactam ad frontem usque ad supercilia illinito. Ad molares dentes erosos, itemque ad dentium dolores cum sapa liquefactam & calefactā ore detinendam præbe, & confestim quiescet dolor. Ad tussim uero diurnā & spirandi difficultatē ac orthopnoeā datur nucis ponticæ magnitudine nō febricitantibus cum aqua frigida, febricitantibus cum aqua mulsa. Datur autem ex ordine per dies septem ante somnū. Ad tabidos uero subcruentia expuentes & eos qui abscessum internum habent, fabæ magnitudine dato cum sapa modica frigida aqua diluta. Dato autem ad plures dies mane & ante somnum, & sanabitur affectio quantumuis sit diuturna, utere igitur neque eam contemnito. Porro ad diuturnos stomachi dolores ex frigidityte obortos cū sapa cyathis tribus, magnitudine fabæ dato ante somnū: si uero febricitent,

xxxx iiii

S E R M O

uero ob repletionem aut frigiditatem datur fabæ cum aqua mulsa. Ad singultu uero ob repletionem aut frigiditatem datur fabæ magnitudine ex aqua mulsa ante somnum. Ad hepatis obturationes fabæ magnitudine cum condito. Ad duricies uero cum aqua mulsa. Ad splenicis ex aceto aut aceto mulso. Arquato infectis ex uino mulso, hidropicis ex aceto mulso aut uino mulso, illinito etiā cum antidoro tu miefacta partes & tumorem resiccabit. e lapide laborantibus datur cum sapa: ad urinæ difficultatem cum apii decocto, aut petroselini aut aliquo consimili. Ad profusum uentris & coeliacis, & dysenterix maxime incipienti, nucis ponticæ magnitudine dato, mane & ad somnum ex uino, in febrientibus ex posca diluta confidenter utitor. Ad podagram fabæ magnitudine prebeto cum aqua mulsa. Eliquatam etiam cum sapa affectis locis illinito. Et siquidem principium fuerit affectionis, liberabitur ac euadet. Si uero diuturnum fuerit malum magnopere iuuabitur. Ad coxendices affectos & reliquos articulos corporis fluxione infectatos, eam cum unguento aliquo, gleucino purta, aut irino, aut sicyonio eliquato, ac articulis illinito. Ad Elephantiasim in principio præsertim, immo & his qui iam malo oppressi sunt, nucis ponticæ magnitudine ex aqua mulsa bis per diem dato, eliquatam etiam cum uino toto corpori per nouem ex ordine dies in sole illinito, discedit enim paulatim à corpore cutis & uelut squamulæ decidunt, & tota concretio, & corporis miscella renouatur. Ad ægre parientes mulierculas ipsam per se ad imum uentrem illinito, & facile partus prodibit. Ad ulcera postremum maligna & diuturna in cutis superficie oborta, uestis detrita panniculo exceptam imposito.

Antidotus pæonia. Cap. CII.

Antidotus Pæonia uere pæonium pharmacum multo usu iudicatum & approbatum. Amomi, scrup. xviii.

DECIMVSTERTIVS 717

croci scrupulos xl. radices pæonia scrupu. xii. seminis pæonia scrup. xii. piperis albi scrup. ix. piperis communis scrup. xii. phylli scrup. ix. euphorbii scrupu. ix. spicæ nardi unc. i. rhei pontici scrup. xii. costi scrup. xii. petroselini scrup. xlii. opii. xv. seminis hyoscyami albi scrup. xii. alii scrup. xviii. habent, styracis primarii scrup. ix. myrrhæ troglodyticæ scrup. xii. casia unc. i. pyretri scrup. xii. thuris scrup. xviii. castorii scrup. vi. calaminthæ scrup. ix. mellis despumati quod satis est, itemque uini. Opium, myrrham, thus, cum uino terito: styracem uero cum modico melle liquefactum similiter probe terito, atque eis unito: adiectisque aridis tritis melle excipito ac utitor. Dantur ex ea si liquæ iii. cum aqua calida ieiunio, frequenter etiam ante somnum prout res urget. Facit autem ad destillationes e capite, & tussis, purisque, reiedationes, tabidos, peripneumonicos, pleuriticos, præter opinionem enim thoracem extra periculum sistit, tum quod à destillationibus, tum quod ad ulcerationibus imminet, etiam si sanguinem reiescent. Ad anginam uero uino mulso diluta utere assidue gargariando, pinnulaque etiam cum melle illini. Ad colicos autem & ex renum lapide affectos excellenter efficax existit. In exacerbationibus enim colicorum febre carentium exhibita euestigio dolores sedat. Si uero febriant remissiones febriles obseruato, atque ita exhibeto. Frangit enim calculos, & ab urinæ difficultate liberat ea præsertim quæ ex crassis humoribus & propter obturationem est oborta. Infunditur etiam & maxime in ipsis colicis uehementissimis urgentibus doloribus cum oleo rutaceo, & statim à periculo liberat. Longas autem febres maxime quotidianam & quartanam facile soluit duabus ante accessionem horis data. Quin & agros ad resicienda corpora optime paratos fecit. Datur autem non in principio morborum, sed quum perfecta concoctio apparuerit in urinis. Cæterum ad pestilentes &

S E R M O

populariter grassantes morbos ex uitiatō aere obor-
tos in corporibus summe auxiliatur, & in principio
sanē data pestilentē prohibuit sæpe dispositionē. Præ-
seruat etiam à dysenteris & torminibus intestinorū.
Inducit & somnos dolori minime obnoxios, neq; so-
porem ac stuporem infert, ueluti reliqua ad leuandos
dolores apparatus, uerum somnum tandiu detinet,
quousq; pharmacum penetrarit, & causas dolorū dis-
soluerit. Et sanē multi ex ægris à somno surrexerunt
adeo concoquendi facultate præstantes ut obliti sint
an unquam aliquid à principio doluerint. Plura au-
tem his & ultra promissa ei confidere potes. At ue-
ro si uisceris alicuius inflammatio adsit, cauere oportet
ne exhibeamus eam priusquam inflammatio laxetur.
Quod si tamen periculum maximum instet, id-
ipsum præfatus ac prætestatus dato, quo succelliaræ
curationi per ipsam æger adseruetur, eaq; tandem uis-
ceriam obtineat morbi.

Antidotus aromatica optima, Galli. Cap. CIII.

Facit ad omnes maxime tamen inueteratas circa
os uentris, atq; ipsum adeo uentrem affectiones, &
ad hepaticos. Est stomacho uehementer grata & effi-
cax. Cinamomi drac. i. aut casia duplū, amomi dexte-
ræ, spicæ nardi triētem, folii trientē, myrrhæ troglod-
dyticæ drac. i. casia: bellisem, croci un. i. floris iūci odo-
rati unc. i. costi unc. i. piperis sexuncē, mellis attici de-
spumati quantū satis est. Ego autem inquit cinamomi
modū cōduplico, meliorq; antidotus redditur. Datur
nucis ponticæ magnitudine cum uino, aut uino mulo-
so, aut etiam cum aqua mulsa si adsit febris.

Antidotus ex duobus piperis ge-
neribus. Cap. CIIII.

Antidotus ex duobus piperis generibus quem ad-
modum eam describit Archigenes, leuans dolorem,
finiens febrem, resiccans & concoquens. Facit ad co-
licos. Hanc etiam Crito apparauit hoc modo. Cro-

DECIMVSTERTIVS 718

ti drachmas sex, casia: drachmas iii. cinamomi drach-
mas duas, costi drachmas quatuor, styracis drachm.
viii. piperis longi drach. iiii. piperis albi drach. iiii. gal-
bani drac. iiii. myrrhæ drach. iiii. quidam uero decem
sumunt, opii drach. iiii. castorii drachmas quinq;. Suc-
culenta cum uino uetere terito, reliqua uero contun-
dito & cribrato ac tritis adspergito, & mellis despu-
mati quantum sufficit adiecto, unitoq; ac adseruato.
Datur quibusdam magnitudine fabæ, aliis magnitudi-
ne erui. Colicis uero à cibo præbeto cum uini austeri
cyatho uno. In affectionibus autem circa hepar & ue-
sicam ex passo dato. Tabidis & pectore suppuratis
fluxioneq; infectis ex aqua mulsa. Utitor & ad
quartanas & ad alios diurnos & per circuitum re-
petentes rigores, duabus ante accessionem horis.

Antidotus Athanasia. Cap. CV.

Athanasia ut nunc apparatus, est autem Aegyptio-
rum inuentum. Croci, spicæ nardi, folii malabatri, co-
sti, foenigræci, glycyrrhizæ, radicis eupatorii, petrose-
lini, styracis casia:, opii, singulorum æquales partes,
mellis quod satis est. Datur ad summum nucis auella-
næ magnitudine, hepaticis quidem si non febriant cū
uino mulso, febrientibus uero cum aqua mulsa, datur
ad dies ex ordine septem. In angina cum melle de-
lingēdam dato, in affectionibus pulmonis & pleuriti-
cis cum aqua mulsa. Stomachicis, & qui non conco-
quant cibum cum posca. In fluxionibus uero stomas-
chi ac alui in catapota informatam dato, quibus de-
glutitis aquam frigidam præbe bibendam. Ad exul-
ceratam uesicam & uulnam cū tepida aqua. In mor-
bo arquato, hydrope, & rhenum morbo cum uino
mulso exhibeto. Ad febres diurnas per circuitum
redeuntes summe auxiliatur ante accessionem acce-
pta, his qui diurna oculorum fluxione laborant ad
noctem dato, & frontem ex ea illinito. Hæmoptoicis
& dysentericis ex posca ante somnum exhibeto.

S E R M O

Oribasii theriaca, qua Marcus Imperator usus
est, quæ ante & post infectionem sus-
mitur. Cap. C V I.

Trifolii bitumen olentis seminis, rutæ sylvestris, fa-
rinæ erui rufi, aristolochiæ rotundæ, & quales omnium
partes in pastillos redige, & ex eis drachmam unam
cum uino & oleo præbe. Alia confectio ualde bo-
na. Farinæ erui rufi, drach. xlviii. anisi, seminis foenici-
culi, ammi, seminis apii, singulorum drach. viii. mei
drachmas quatuor, seminis trifolii, opopanacis, serpi-
li, cuiusque drachmas quatuor, cum uino redige in
pastillos, & cum uino ter præbe bibendos.

Oribasii theriaca ex Bryonia. Cap. C V I I.

Theriaca ex Bryonia ad uenenatorum animalium
morsus & ueneni haustum, ad morsos à uipera & à
scorpio percussos. Radis bryoniæ, opopanacis, id-
dis, rosmarini, opii, myrrhæ, singulorum drachm. iiii.
aristolochiæ drach. v. thuris drach. vi. seminis rutæ syl-
vestris drach. vi. cumini drachm. xvi. Alii tres tantum
drach. habent, farinæ erui drach. xvi. Alii iiii. habent,
cum uino pastillos informato, atq; ter cum uino præ-
beto. Philonis antidotus ad colicos præscripta est.
Isotheos antidotus ad tussum relata est.

Antidotus Hadriani. Cap. C V I I I.

Piperis drach. xx. seminis hyoscyami albi drach. xx.
opii drach. x. croci drach. v. spicæ nardi, euphorbiæ,
amomi piperis, cyperi, cardamomi, folii, rutæ siccæ,
casia, castorii, seminis dauci, myrrhæ, petroselinii, cui-
usque drach. i. rosarum siccarum sesquidrach. seminis
apii sesquidrachmam, zingiberis drach. ii. opobalsami
drach. ii. mellis quantum satis est. Datur ad sum-
mum nucis ponticæ magnitudine, minimum uero fa-
bæ Aegyptiæ modo. Facit ad colicos ante somnum
data ex aqua calida: Stomachicis & qui reuolunt
cibum ex posca, in urinæ stillicidio ex aqua calida, hæ-
moptoicis ex posca, dysentericis eum in catapotta re-

DECIMVSTERTIVS 7.

digito, & ab eorum deglutitione modicam poscam
absorbendam præbeto. Tabidis ad noctem cum hy-
dromelite dato, aride uero tusientibus cum melle de-
lingendam exhibeto. Morbis à phalangiis & uiperis
cum uino mulso. Eductis & mensis cum uino mul-
so accepta in quo pulegium, aut calaminthæ, aut ru-
ta sint incocta. Colicis cum aqua mulsa datur.

Antidotus Acharistos, cui digna gratia res-
ferri non potest. Cap. C I X.

Casia, myrrhæ, piperis albi, piperis nigri, castorii,
galbani, styracis, croci, costi, opii, spicæ nardi, singulo-
rum par pondus. Mellis quantum satis est. Datur
magnitudine fabæ, facit ad omnia diurni temporis
purulenta in thorace, & ad hepaticos cum aqua mul-
sa, & ad colicos eodem modo, ad splenicis cum ace-
to mulso. Reperias autem ipsam & ad alias pluri-
mas affectiones approbatam.

Philagrii antidotus ex sulphure uiuo. Cap. C X.
Febrem finit, hac inquit Philagrius, omnino utor
ad diurnos per circuitum repetentes rigores. Sul-
phuris uiui, seminis hyoscyami albi, seminis carda-
moni citra medullam, styracis, opii, myrrhæ, cuiusque
drach. viii. costi drach. x. rutæ drach. x. croci drach. iiii.
casia drach. xi. piperis drach. xii. excipe melle atrico
despumato. Dato hora una ante impetum exacerba-
tionis ex posca dilutione calida, & post modicum in-
terstitium dormire iubeto. Somnum enim inducit,
atque omnes diurnos febrium insultus soluit. Ve-
rum non conuenit eam prius exhibere quam bona
concoctio manifestissime ex urinis deprehendatur.
Bene prospicere etiam oportet, quo is qui acceptus
est redundans excrementis non sit onustus, &
maxime si febres quotidianæ existant. Datur ad sum-
mum, quum adhuc in uigore est pharmacum, nucis
ponticæ magnitudine.

Theriaca Democratis. Cap. C X I.

S E R M O

Medetur hæc moribus animantium uirus iaculan-
tium, uiperarum, cerastæ, aspidum, natricum terre-
strium plagis, & paruorum bestiarum puncturis itemq;
uesparum. Et marinæ turturis siue pastinacæ ac dra-
conis ictibus, phalangiorum item & scorpionum.
Apparatur hoc modo. Iridis illyricæ, zingiberis,
opopanacis, opii, herba rosmarini myrrhæ troglod-
iticæ, seminis trifolii bitumen olentis, cuiusq; drac.
octo, aristolochiæ drachm. xi. seminis rutæ syluestris
drach. xii. radice bryoniæ aridæ albisimæ drac. vi.
serpilli, castorii radice eryngii, seminis apii, cumini
æthiopici recentis, cuiusq; drach. vi. Alii drachm. xii.
habent, farinæ crui rufi, drach. xxiii. Omnia hæc con-
tundito & cribrato, opoponaca uero cum uino dissol-
uito, eiq; arida inspergito & in pastillos reducito, &
ex eis drach. i. cū uino ueteri meraco bibendam præ-
beto. Statim enim ut potatur commoditatem suam
ostendit, facit ad coli aut uentris inflationes ex aqua
ter potatum, facit & ad eos qui intrinsecus aliqua par-
te dolent, citra manifestam causam.

Antidotus theodoretos ex anacar-
diis. Cap. CXII.

Antidotus theodoretos, hoc est, diuinum munus,
ad totum hominem utilis est, facit ad uertiginem &
omnes capitis affectiones, omniaq; pectoris uitia emē-
dat, maxime uero suspiiosis, orthopnoicis, tabidis,
pleuriticis, hepaticis, splenicis, & quibus exacerbat in
uentre cibis, & omnibus diurnis circa stomachum
& uentrem affectionibus prodest. His itē qui ex lon-
gis morbis se ægre reficere possunt, & qui de colorē
res sunt, & quibus corpus in aruati colorē mutatur,
& quibus aqua subter cutē effundit incipit, renū etiā
affectionibus, & eis qui asiduo coli dolore affligun-
tur, auxiliatur: omnemq; habitum corporis corrob-
orat. Quin & febribus inordinate ueterascentibus, atq;
etiā per certum circuitum redeuntibus ante accel-

DECIMVSTERTIVS

720

tionem data prodest. Mirabiliter utilis est muliercu-
lis, quæ purgationis menstruæ stillicidio ac strangula-
tu uexantur, & quæ ab utero suffocantur. Soluit etiā
uentrem citra molestiam. Eduit enim ea quæ iā lon-
go tempore intestinis inhæserunt, & ut semel dicam
est diuinum donum. Huius enim usu in omnibus sen-
ties successum. Quod si quis uere & autūno præse-
tim, semel aut bis ea utatur, neq; circa diætā magnos
pere delinquat, nullis morbis obnoxius fiet. non solū
enim præsentēs affectiones sedat, sed quas etiā futu-
ras timeamus impedit. Habet autem hoc modo. Cro-
ci, casia, phylli, spicæ nardi, mei, agarici, rheci pontici,
floris iunci odorati, acori, epithymi, pipis, saxiphragi,
iridis illyricæ, cariophylli, carpoballami, myrobalami
interni, cuiusq; scrup. ix. anacardiorum, scrup. x. aloes
scrup. xxxvi. mellis despumati lib. tres. Datur ad sum-
mum drachmarum quatuor, pondere ex aqua mulsā,
aut uino, aut uino mulso, secundum quod cuiq; affe-
ctioni commodum fore putas. Cæterum si scammo-
niæ scrupulos ix. adsumperit, præter opinionem fla-
uam bilem purgat. Si uero epithymi scrup. ix. acceperit
& scammoniæ scrupulum dimidium, atram bilem
expurgat. Id quod multo adhuc efficacius præstat,
si pro epithymo ueratri nigri corticis drachm. unam
assumat in pituitosis porro utiliter ad eius exhibitio-
nem colocynthidis medulla tusa & tenuissime cribra-
ta ammiscetur.

Theodoretos aliter apparata. Cap. CXIII.

Aloes drachmas lx. & siliquas lx. agarici drachmas
xxiii. croci drachmas vi. rheci pōtici, drachmas vi. asa-
ri drach. quatuor, costi drachmas octo, acori drac. vi.
cinamomi drachmas vi. xylobalsami drac. quatuor,
spicæ nardi drachmas tres, casia drachmas sex, mei
drach. ii. chamædryos drachmas quatuor, mastiches
drac. vi. piperis albi drachmas quatuor, mellis despu-
mati quantū sufficit. Dantur ex ea ad summū drac. iiii.

S E R M O

ad emolliendum uentrem. Quod si quotidie ea ut antidoto uti uelis in aliqua ex prædictis affectionibus, nucis ponticæ aut ampliori magnitudine præbebis. Quidam uero & piperis nigri, & albi, & longi, singulorum drachmas duas addunt, item amomi, floris iunci odorati, zingiberis, cuiusq; drac. ii. gentianæ insuper drachmas duas aliqui adiiciunt.

Theodoretos per acetum mulsum apparatus. Cap. CXIII.

Facit hæc magis ad omnes capitis affectiones, & deliria ex atra bile oborta, itemq; insaniam, facit stomachicis & colicis, hepaticis, atque amplius adhuc splenicis & hidropicis. Habet compositio hoc modo: Spicæ nardi, folii, croci, mei, casia, epithymi, floris iunci odorati, rhei pontici, myrobalani, cariophylli, cuiusque drachmas quatuor, aloes sextantem, carpopalassami scrupulos xvi. zingiberis scrupulos xvi. mastiches scrupulos quatuor, iridis trientem, anacardiorum, scrupulos quatuor, agarici scrupulos octo, corticis radice fœniculi lib. i. aceti acerrimi sesquiseptarium, mellis sesquiseptarium. Corticem prælotum in aceto per triduum macerato, deinde ut dimidium relinquitur coquito, percolato, & ad acetum mel adii-cito, rursusq; ad mellis spissitudinem coquito, atque ubi tepuerit ad arida tenuissime trita in mortarium addito & diligenter unito, reponito ac utitor uelut in prioribus dictum est.

Picta siue amara per acetum mulsum apparatus. Cap. CXV.

Facit ad stomachicos, colicos, uulue strangulatus, hydropicos. Corticis radice fœniculi lib. iii. aceti acerrimi lib. vi. Radices in aceto ad tertias coquito, & percolato aceto mellis lib. iii. adii-cito, & ad mellis spissitudinem coquendo redigito, refrigerato, & paulatim ad subscripta tenuissime trita in mortarium addito. Sunt autem hæc. Aloes bessæ, iridis sextantem, mastiches

DECIMVSTERTIVS

727

mastiches unc. i. zingiberis, casia, nardi celticæ, helenii, singulorum unc. i. piperis drach. iiii. mei unc. i. aut si non adsit, nihil impedit. Datur cochlearii mensura cum aqua mulsa cyamis iiii. (Est id poculi genus & ægyptio uocabulo ciborium appellatur) Ab accensione etiam aqua calida cyamos ii. absorbeant.

Cyphi ex rebus xxxvi. Cap. CXVI.

Thuris sexuncæ, styracis pinguis lib. i. myrrhæ trientem, folii quadrantem, costi trientem, amomi quadrantem, spicæ nardi quadrantem, casia quadrantem, sabinæ, cardamomi, ammoniaci thymiamatis, iridis, carpopalassami, singulorum sextantem, nardi celticæ, helenii, hypni, floris iunci odorati, aspalathi, cuiusq; unciam i. mastiches, quadrantem, ladanum, quadrantem, baccarum iuniperi magnarum & paruarum, bdellii, singulorum sextantem, fœnelis unc. i. cyperi unc. i. croci trientem, seminibus cupressi unc. i. Alii drach. i. habent, calami aromatici drachm. iiii. rosas uirides numero quingentas, terebinthinæ depuratæ sesquunciam, caricarum pinguium sexuncæ, palmarum pinguium quadrantem, caruncula uuarum passiarum quadrantem, nucum pinearum quadrantem, succi hastulæ regie unc. i. mellis sesquilibram, uini odorati quantum satis est. Arida contusa & cribrata cum liquidis excipito, palmis, caricis, uuis passis prius in mortario tuis, deinde mastichen tritam eis addito, & bdellium ac pineas nucas rosasq; & thus unumquodq; per se tritu: postea etiam styracem adii-cito, & ladanum per se mortario contusa, deinde terebinthinam & mel adfundito, & arida infarcito. Ego uero thus bdellium, myrrham, & ladanum cum uino tero, atq; ita ad tusa in mortarii conuicio, & pastillis inde formati utor. Facit ad capitis dolorem fronti illitum cum aceto, similiter & ad oculorum lippitudinem cum uino. Ad hepatis & rheum exulcerationes cum passio, ad obturationes eorundem cum uino mulso. Tusfientibus, tabidis, orthopnoicis cum

A E T.

YYY

S E R M O

aqua mulsa. stomachicis, splenicis, ischiadicis cū aceto mulso. Ad tormina, lunaticos & morbum comitialem cum aqua calida. Datur drachmæ ponderæ.

Cyphi ex rebus xxviii. Cap. CXVII.

Aspalathi, bdellii, helenii, ladani, styracis, myrrhae, cuiusq; drachmas vii. baccarum iuniperi magnarum L. paruarum itidem L. succi hastulæ regiae, trientem. Sabinæ, trientem, croci sextantem, costi sextantem, cardamomi, quincuncem, cyperorum, quincuncem, seminis cupressi, quadrantem, nardi celtici, dextantem. Alii etiam casia habent sextantem, sphagni siue hypni quincuncem, amomi sextantem, spicæ nardi sextantem, rosarum siccarum quadrantem, floris iunci odorati, sextantem, nucum pinearum, quadrantem, foliorum malabathri, quadrantem, caricarum libr. ii. uuarum passerum pinguium sextantem, terebinthinæ chiaz libr. i. palmularum pinguium cariculæ libr. i. melis libr. v. uini, sextar. ii. Apparato & utitor ut dictum est. Etenim quæ ex huiusmodi rebus adparantur ad prædicta optime faciunt.

Maluaphii confectio. Cap. CXVIII.

Croci quadrantem, styracis unc. xxx. ladani unc. xxiii. galbani quadrantem, cariophylli sexuncem, rosarum siccarum unc. xii. sertulæ campanæ unc. xviii. hypni, canalicula id parua est ex arbore quæ damasce nea dicitur, itemq; ea quæ Rhodacinea appellatur ex orta, bellem, malabathri sexuncem, arnabo unc. xii. costi, unguium aromaticorum, casia, zacathii, singulorum sexuncem, asari quadrantem, carpobalsami unc. xxiii. pilularum cupressi, quadrantem, foliorum lauri quadrantem, chachula quod canchryon est unc. i. amomi unc. xii. spicæ nardi, gummi, cuiusque sexuncem. Vini libr. vi. contere & ad formam quancunque uelis redige.

Thymiana siue suffimētū Berenices. Cap. CXIX.

Seminis uiticis, melanthii, cornu cerui, samplici,

DECIMVSTERTIVS

722

baccarum lauri, absinthii, sulphuris uiui, bituminis Iudaici, saluæ, radices cyclamini, artemisæ, origani, ruta sylvestris, cumini, castorii, lapidis gagatæ, anisi, conyzæ, rosmarini, buccinorum uistorum, resinæ, singulorum unciam unam, cedriæ sextantem, picis cynthiæ pinguis lib. i. Quidam etiam radices pæoniæ unc. i. sed nos eam non admittimus. Omnia contusa & cribrata, cedria, resina, ac pice excipito, in pastillosq; redigito ac utitor. Facit ad anginam potatum & suffitum: ita ut hianti ore æger uaporem hauriat. Ad omnem uero uigiliarum speciem uino liquefactum fronti illinito atq; ipsi forinsecus naso: quin & intrinsecus nares sublinito, & super prunas proiectū suffito, & somnum ægro conciliabit. Facit & ad ozæ nas fordidum & foetidum harium uicis, ipsis naribus ex eo illitis cum aceto. Fugat animalia uenenata muscasq; & culices suffit. Et ut quidam tradunt etiā immundos spiritus arcet. Porro de pharmacis dolorem leuatis scriptum est in præcedentibus quaternionibus, Sermonisoni Cap. XXXII. & octauo Cap. LV.

De Elephatias. Ex lib. Archigenis. Cap. CXX.

Elephantiasis à quibusdam leontiasis, ab aliis satyriasis appellatur. Elephantiasis quidem à magnitudine & diuturnitate affectionis nomen accepit, immo & propter cutis asperitatem quæ in quibusdam succedere consuevit. Leontiasis autem appellatur quia frons ægrorum cū quodā tumore laxior redditur, ad similitudinem pellis flexilis superciliorum leonis. Satyriasis uero dicitur propterea quod malæ faciei iisdem cum rubore attollitur, & musculis maxillaribus ueluti collisionem patientibus, mentum ipsum dilatatur, quæ ad modum etiam ridentibus euenire solet, similitudine quadam ad picturas satyrorum: quin & alacritas uehemens ad coitum ipsis adest, quem ad modum & de satyris fertur. Est autem grauis morbus & prope ex eorum numero qui incurabiles existunt,

S E R M O

& grauis quidem est ipsi ægro, intolerabilis autē conspicientibus, utpote qui ipsum omnino auersantur, adeo ut & plerique ex necessariis & domesticis egri ipsius conuersationem deuitent. Etenim suspicionem de se præbet malum tanquam sit cōtagiosum. Atq; ego sanē malum esse affirmo cum ipsis conuersari: inquit natur enim aer quem inspirando adtrahimus ex ulcerum foetore, & ex uitiata spiritus exhalatione. Ceterum affectio ipsa non solum ob id grauis est, quod indissolubilem ferē habeat structuram & apparatus, sed quod principia generationis eius ferē sint ignota, quum enim circa superficiem iam uestigia eius apparent, tunc non gignitur, sed perficitur, intus à uisceribus initio facto, & progressu usq; ad cutem dilatato: quare non absimile est, tumentes emittentias etiam in internis oboriri. Apprehenduntur autem hac affectione uiri magis quam fœminæ, atq; inter illos magis qui crassum & uiscosum ac atra bile redundantem sanguinem habent, & qui pituitam multam salis aut acidam gignunt. Amplius uero & qui uictu crasso & ægre concoctili utuntur, & qui in otio degunt. Non minus uero his & qui multis exercitiis inordinate utuntur, & per hoc sanguinem inspissant. Itemq; hi qui cibos assidue in uentre corrumpunt, quod uero ad ætatem attinet, pueri & iuuenes, maxime quo tempore pubescere incipiunt. Regio uero huius mali inductrix est tum quæ ualde calida est, tum quæ uehementer frigida est. Et altera quidem ob id quod sanguinem adassit: Altera quod frigore suo eundem congelet, & perspirationes prohibeat, ac insitum calorem suffocet. Consequitur eos qui obnoxii futuri sunt malo, segnicies, spiratio tarda, spirandi difficultas, motus difficilis, assidua constitutio alui: urinarum uelutisunt iumentorum lotia excretio, respiratio grauis foetida, rictus continui, qui etiam ipsis ægris aliquid molestiæ addunt, appetitus nō

DECIMVSTERTIVS

723

obtusi quidem neq; inflammati, impetus in uenerem intensus. Iam uero ubi ad cutem progressum fuerit malum, malæ primum crassiores fiunt & menti, deinde rubescunt, non florido sed liuido rubore. Et sub lingua uenulæ uaricolæ fiunt ac nigrescunt: quod signum est etiam uiscera ipsa in simili cōstitutione esse, eiusmodi plane qualis in porcis quibusdam circa interna uidetur, quæ Grandinis nomine insignitur. Quandoq; uero & per omne corpus eminentiæ apparent, & præsertim iuxta summam frontem ac mentum. Corpus præterea ipsorum magnum esse uidetur, & cuiusdam intolerabilis grauitatis sensus eis adest, unde neq; potu neq; cibo admodum suauiter delectantur. Pusillanimes fiunt, ad omnia, neq; præ uitæ amore uitam relinquere & contemnere possunt, neq; affectionem ipsam generoso animo perferre. Verum ueluti seipsos condemnantes se occultant, & notos homines uitant. Quidam porrò ex eis, ad modum eorum qui suffocantur aut strangulantur, maxime circa somnos afficiuntur. Quem ad modum igitur perfecte à malo eiusq; diuturnitate uictis frustra manum admoouemus. Ita & abstinere ab his qui iam affectione corripi & tentari uidentur, plane desperatium hominum est & malignorum. Humanum enim & plenum beneuolentiæ signum est, in extremis etiā malis usq; ad experimentum, procedere ad difficultatem affectionis compescendam.

Cura Elephantiasi affectorum. Cap. CXXI.

Quum igitur quædā ex prædictis signa affectionis apparuerint, citra dilationē sanguis auferatur particulatim ex utroq; cubito. Reuiuiscit enim inde aliquo modo insitus calor, ut sensibiliter corpus ipsum alleuetur. Habendus tamē est modus in euacuando. In multo enim inutili & uitato sanguine parū quiddā genui ni sanguinis inest. Post sanguinis autē detractionē paucis diebus interpositis alius inferne subducatur. &

primum quidem colocynthidis pulve utendum est, ex qua catapotia xviii. nucum ponticarum magnitudine exhibeantur. Eius autem apparatus prædictus est in coxendicum morbi tractatu. Sequenti deinde die xii. catapotia præbeantur. Si uero ea accipere recusarit, per hieram nostram purgato. Mirabiliter autem eis conducit per mensem semel data. Post dies autem aliquot sero lactis scissi utendum, ex eoq; non minus tribus heminis, neq; ultra quinq; accipiendum. Sit autem lac asininum si haberi potest, ex quo serū ipsum sumitur. Ammiscendum est etiam ipsi ueratrū nigriū trium obolorum pondere, & scamoniæ scrupulus i. ita ut hæc ipsa cum modico sero ieiunis præbeamus, atq; deinde ipsum serū paulatim per se exhibeamus. Hac enim purgatione frequenter utendum esse censēo. Omnino namq; conandum est ut omnem corporis niscellā ab affectione occupatam liquefaciamus, aliamq; quādam ueluti ex integro regeneremus. Id ipsum uero fiet si per interualla oportune purgationes adhibeātur, & cibi apponantur qui facile concoqui, & per corpus distribui possint. Post quorum acceptionem uomitus à cibo fiant, deinde etiam à raphanis à ieiunis, postea ad ueratrū perueniendum: ac primum quidem decoctum ueratri exhibendum est, deinde & bulbos ipsius contusos, & ad finem uirgas optimas ex eo præbebimus. Id uero quomodo fieri debeat, iam antea diligētissime traditū est in tertio huius tractationis Sermone. Post hæc aut uiriū refo-cillatrice diēta utēdū est. Ad os uētris & utrinq; ad uiscera cucurbita inanitis affigatur. Et primo qdē circuitu auxiliorū hoc modo pfecto, rursus ad principiiū refectū est. Est uenē quidē sectio uitetur: ab hiera uero principiiū purgadi sumatur, & reliqua consequēter faciēda uelut prædictū est, ter & quater in anno eodem ductu repetito. Maligna enim & difficulter cedēs affectio est, quapropter plurima cura opus est ne in penitus enadat.

De his qui castrantur. Cap. CXXII.

Novimus quosdam audaciores qui sibi ipsi testes ferro resecarunt: castratis enim non in peius malum ipsum procedet. Neq; enim temere reperias, inquit Archigenes, ullum aliquem castratum elephantiasī laborantem, neq; item facile mulierem: Quare etiam quidam ex confidentioribus Medicis manum admo-uerunt, & quotquot sanē ex eis ex sedione periculum euaserunt, per consequentis curationis usum perfecte ab hac maligna affectione liberati sunt. Noui etiam quendam qui ualde correptus esse existimabatur, à tali quopiam pharmaco curatum. Aceti optimi & cedrig, singulorum cyamum i. succi brasicæ cyamū i. commisceto & ieiunis mane præbeto, deinde ad uesperam ordeaceum panem modicum exhibeto cum quopiam uolucrum leuiorum, & per solum hoc maximum curationis sperato successum. Vtere autē ipso per annum, semel in hebdomade ex eo præbens, quandoq; tamen bis, quanquam ad usum eius adue-sacis etiam rigidius procedendum sit, nimirum ad duplam pharmaci mensuram. Quum uero & ad eonitiale morbū præclare faciat, eo sanē & ad ipsum uiror, & præ omnibus aliis eius profectum laudo. Facit & brasicæ decoctum quotidie potatum quum ex cedria pharmacū non datur. Multi etiā sideritini herbam laudant: datur autem foliorum eius aridorum drac. i. ex uino austero. Noui & trifoliū herbā bitumē olentē probe huc facientē. Datur autē & ipsa drachmę pondere trita ex uini cyatho uno, acetī uno, mellis una, Eboris etiā & cornu ceruini ramenta cochlearii mensura sepe ad prædictā mensurā ammiscētur: nā & per se ipsum unumquodq; eorum potatū utilissimū existit. In regione Indorum elephantiasī affectos assidue per sedem eluere per urinæ asininx infusionē hēminæ mensura calefactæ consueuerunt. Crocodilum item terrestrem accipiunt, eiusq; extremas partes

S E R M O

amputant, ac interiora proieciunt: deinde fermento obuolutum assant: deinde ablato fermento, & scabrie eius derafa, carnis ipsius drachm. i. quotidie bibendum præbent, & magnum sanè testimonium de hoc remedio præbent. Præclare autem succus cyrenæicus facit, erui magnitudine deuoratus, simul enim ut acceptus est per omne corpus diffusus uehitur. Aselli itè sub aquario uase stabulantes, qui & millepedæ appellatur quinque aut sex numero cum hydromelitis cyathis iiii. triti potati præter opinionem tum his, tum suis spiriosis, & omnibus suffocatione apprehensis auxiliantur. Multæ commoditatis est & scillæ semen tritum obolorum pōdere in cyatho mellis semicocti delinatum. Asperam enim arteriam à pituita repurgat, & coarctationem uiarum uocis probe dilatat. Similiter autem & pastillorum scilliticorum, qui in theriaces confectionem coniiciuntur drachma una, exhibetur cum uino austero meraco trita. Ex calida autem datur. Theriaca porro ex uiperis Andromachi compendium totius medicationis existit, si post purgationes per modica interualla præbeatur.

De uiperarum esu, & de pruritibus: Archigenis. Cap. CXXIII.

Mirabile elephantiasis remediū uiperarū esus existit, eas uero hoc modo apparatus edere oportet, prius quidē amputato capite & cauda, & detracta pelle, exemptisque interioribus uisceribus omnibus caro aqua pura bis ac ter lota, in olla instar anguillarū coquitur, aqua quidē sufficiente affusa, & oleo modico cum anetho & porro: post sufficiētē deinde cocturā, iussculū moderato sale condidatur, atq; ita agro in sole desidēti exhibeatur, capite tamē probe uelato. Neque uero semel tantum aut bis uiperas edere satis est, sed sæpe id fiat, quum extra periculum sit, & insuper commoditatem afferat. Sint autem uiperæ recens captae, & ex humectioribus locis accipiantur. Nam quæ

DECIMVSTERTIVS 725

iuxta mare degunt, uehementer siticulosa exsunt. Vitmur & ad ipsos salibus theriacis eos quotidie aliquamentis ad intinctus exhibentes unā cum obsoniis. suntq; tum sapore, tum odore gratissimi. Quin & ex betonica antidotus ad podagricos præscripta utiliter purgans, etiam his commode exhibetur. Et ut in uniuersum dicam propter incidentes ipsis suffocationes, etiam ea quæ orthopnoicis præbentur, his utilia sunt, utpote quæ crassos humores non modo in thorace, sed & in toto corpore contentos secant & diducunt. At uero ob id quod ferinus est humor, ea quæ lumbricos enecant & expellunt etiam his danda sunt. Forinsecus porro cuti psilothrum assidue per modica interualla in balneo adhibendum est, oculis probe communitis ne quid ex psilothro in ipsos dislapsum eos lædat. Commode item facies ipsa ex eo illinitur, utpote quæ maxime ab affectione sit correpta, multo etiam tempore in eius usū perseverandum est, donec cutis ipsa rubefiat, non tamen exulceretur. Quapropter ex ptisanæ succo psilothrum appareatur. Urinus autem maxime aut uulpinus adeps, uel si hi haberi non possint, taurinus cum sarmentitio cinere emollitus, & cum lixiuio coctus probe attenuat emittentes tumores, hoc enim modo etiam sapo præparatur, quem in usum conuertere oportet si urinus aut uulpinus adeps non adsit. Bona est & portulaca cum aceto trita, & semperuiuum minus quod Romani illecebram uocant, & Mercurialis decoctum tum per se, tum cum aridis quibusdam mixtum, & fici syluestris folia arida contusa & cribrata cum aceto illita, & in balneo affricata. Optime facit & decoctum ipsorum, & betæ & ocymo cum aceto tritis aut coctis dignam laudem tribues, si per eorum attritum fueris deterfus. Myrobalanus item cum aceto præstat: probe auxiliatur & alumē cum sale, & sandaracha & quis partibus in uino & oleo maxime lentifcino, aut

S E R M O

si non addit, rosaceo tritis. Aridum quoque inspergissimen ad alphas siue uutiliginem à nobis compositum liberaliter extergit & repurgat. Est autem hoc. Alcyonium, nitrum, sulphur uiuum, myrti folia, & fici agrestis folia sicca, singula pari mensura contundito & cribrato, deinde cum aceto trita oblinito, & in balneo affricato. Conuenit & alcyonium assatum cum aceto tritum & affricum: testæ item ostreorum omnium usta & cum pari melle ac modico aceto trita. Et aceti fece arida usta, cum sulphure trita in exudatorio loco commode uteris. Amygdalino autem oleo inungito, atq; hoc modo corpus forinsecus illinito.

Oribassi smegma ad elephantiasin. Pumicis, testæ sepiæ, nitri assati, gallæ, cimoliæ, cuiusq; sextantem, gummi unciam unam, arida affrica. Aliud optimum smegma. Nitri assati, pumicis usti, testæ sepiæ usta, gallæ, cimoliæ, cuiusq; sextantem, gummi unciam unam, arido utere in balneo aut lauacro & aqua marina ablue. Aliud efficax. Spumæ nitri albæ drachmas xx. cimoliæ drachmas xii. melanthii drachmas ii. radices bryoniæ drachmas duas, alcyonii drachmas vi. sulphuris uiui drachmas iiii. radicis chamæleonis albi siccæ drachmas quatuor, trita in balneo inspergito & affricato. Aliud smegma.

Ad omnem corporis pruritum & humoris atrabilis fluxionem celebre. Veratri albi unc. i. ueratri nigri unciam unam, baccarum lauri sextantem, cerusæ, pumicis usti, testarum sepiæ ustarum, pompholygis, rutæ uiridis, singulorum trientem, sulphuris uiui belsem, spumæ nitri albæ belsem, mellis belsem, aloes quæ in uentriculis afferri solet, belsem, aceti quantum satis est. Vtere in balneo. Remedium ad psoras. Archigenis. Magni nominis est & ad elephantiasin laborantes, id quod ad psoram feram à nobis priuatim est apparatus. Id ipsum hoc modo habet: Rumicis satui, & rumicum acutorum radicum, fascicu-

DECIMVSTERTIVS 726

los manipulares duos in aceto coquito, deinde in mortario tuis, ac postea etiam in pila tritis, acetum paulatim instillato id ipsum in quo dei octa sunt radices aut etiam aliud, atq; deinde hæc ipsis infarcito.

Nitri drachmas xlviii. sulphuris uiui drachm. xvv. thuris drachmas xv. Omnia ad strigmenti crassicieni reducta unito, ac æstate quidem ad solem sæpe illinito, hyeme uero in balneo donec exudarint. Apparatur autem à nobis pharmacum ad elephantiasin summe congruum, huiusmodi. Rumicis satui & rumicis acuti radicum fasciculos manipulares duos in aceto coquito, tundito, ac terito, ut prædictum est. Deinde hæc quàm tenuissime trita eis infarcito.

Alcyonii, lib. i. sulphuris uiui lib. i. spumæ nitri, belsem, testarum cochlearum ustarum trientem, radices chamæleonis nigri sextantem. Omnia simul conteruntur, donec ad strigmenticiam spissitudinem redigantur: & illinuntur æstate quidem ad solem sæpe, hyeme uero in balneo, donec exudent.

Illitiones ad tumentes corporis eminentias. Cap. CXXIII.

Illinantur autem tumores in cute efferati & inflammati ex glucii succo, aut polii, aut lycii, aut hypocistidis, aut aloes, & similibus succis. Aut halicæ uel erui farina cum plantaginis, aut polygoni, aut perdicii, aut portulacæ, aut brassicæ succo diluta. Quod si cataplasmatibus opus habeant loci inflammati, cum halica cruda polygoni, aut plantaginis, aut maris rubii succo ammixto, contegantur. Postquam uero inflammationes mitigatæ & laxatæ remiserint, herba serapiadis tritesticularis uiridis folia tenera aut semina probe terito, & egrum ad solem calidum locatum ad horas ii. defricato, atq; ubi prodierit sudor uinum meracum uetus odoratum bibendum præbeto, rursumq; herbam ipsam affricato. Deinde ipsum in aqua marina abluito, & hoc quotidie per dies aliquot facito,

S E R M O

& reperies ad sanitatem consequendam successum.

Optima est & hæc illitio Critonis. Ad tumentes eminentias, & ad faciei pruritus, ac principium elephantiasis. Gummi albi, spumæ nitri, thuris, sulphuris uiui, singulorum par pondus in aceto dissoluito, & ex probe penitus contritis pastillos formato, eosq; in umbra resiccato. Vbi uero tempore postulante aceto dilutos illinito. Vbi autem exaruerint subscripta confectioe defricato. Est autem hæc. Saponis lib. i. ammoniaci thymiamatis lib. i. thuris, quadrantē, spumæ nitri albæ quadrantem, mastiches quadrantem. Ammoniacum cum aqua prius tritum, & sapone ei adiecto, in figulino uase coquito, duobus sextariis aquæ affusus, atque ubi dissolutus fuerit, thus, mastichen, spumam nitri, unumquodq; per se tenuissime tritum & unitum adiecto. Deinde in mortariū translata & diligenter tusa in uitreum uas reponito ac uti tor. Optime faciunt & hæc ad tumores non inflammatos illita. Ammoniacum thymiamata ex aceto, aut marrubii succus & thus eodem modo, & uerbenacæ recta, & sel capræ aut hirci, & flos æris cum melle, & caninum stercus cum aqua, & aloë cum thure ex aceto mulso potata & illita. Vtiliter illinitur & diadymi succus melle cocto & cedria permixtus, & sulphur uiuum cum liquida pice, aut sesamum, aut amygdalæ amaræ, aut chamæleonis nigri radix similiter cum liquida pice, & alcyonium cum cedria. Efficacissima uero est cedria cum phocæ adipe aut etiam ursino illita, ita ut simul eliquatis sulphur uiuum infarciantur. Valde efficax & hoc est. si alumen liquidum linteolo illigatum, & ustum, deinde cum aceto acerrimo & brassicæ, aut ocymi succo tritum, illiniri præceperis. Aliud. Thuris, aluminis scissi, cuiusq; sextantem, sulphuris uiui, ramentorū plumbi, cuiusq; quantum satis est, unito & leuiter illinito, eminentiis ex pumice præfricatis. Aliud. Ammoniacū thy-

DECIMVSTERTIVS 727

miama, & sulphur uiuum, & columbæ stercus, & uitru tenuissime tritum, in aqua, aut uino, aut aceto terito, & prout commodum æstimaueris illinito. Aliud ualde efficax. Cedriæ, sesquilibrium, aceti lib. ii. foliorum cupressi lib. i. folia tusa ad biduū in aceto macerato, deinde excolato aceto, cyparissum probe terito, eiq; cedriam adiecto ac unito, & cum uulturis pennis egro in sole locato illinito. Aliud. Efficacissima est & hæc illitio. Auripigmenti drachmas vi. thuris drachmas viii. costi drachmas ii. calcis drachmas iii. baccarum lauri sextantem, cedriæ drachmas iii. Omnia teruntur, & cum foliorum populi albæ arboris decocto in coquendo inspissato illinuntur. Aliud ad faciei eminentes tumores præcipue conduciens. Mastiches unc. i. myrrhæ drach. iiii. sulphuris uiui drachm. iiii. olei omphacini quantum sufficit, utere. Mirabiliter autem prodest ad faciei tumentes eminentias, ex Milefia herba remedium. Tunduntur autem folia herbæ uiridia cum axungia ueteri & imponuntur. Et rubescunt sanè inde plurimū partes quibus imposita sunt: contrahuntur autem facile pane imposito, aut cerato ex oleo amygdalino, rursumq; in naturalem suum colorem restituntur. Postquam uero exæquata fuerint eminentiæ illitionem talem parato. Thuris unc. i. gummi albi unc. i. cimoliz trientem. Vino ueteri aut aceto trita illini. Emplastrū quod & ipsum ad maiores & liuentes eminentias facit, inquit Archigenes. Terebinthinæ drach. x. radicis aristolochiæ drach. iiii. radicis capparis, ueratri albi, sulphuris uiui, lapidis pyritæ, cuiusq; drach. ii. thuris drach. i. terebinthinā liquefacito, & ab igne ablata reliqua tenuissime trita infarcito. Optime facit & Andronis pastillus & Musæ pastillus similiter illitus uterque. Maiores porrò tumores et emplastro aliquo distensorio cōtegantur: efficaciter eis auxiliatur emplastrū ex asellis ad meliceridas ulcera mellei humoris

S E R M O

& strumas descriptum. Magis proprie autē hoc conuenit. Olei cicini lib. i. spumę argenti drac. C. picis crudę heminam i. ad lentū ignem assidue agitando coquito: atq; ubi coacta fuerint, ab igne ablatis chamę leonis nigri radicem tenuissime tritam drac. x. pōdere inspergito, & ex tithymalli succo parum. Aliud.

Ceram & uiscum cum modico myrteo oleo liquefacito, & diphrygis triti quod satis est inspergito, ac utitor. Aliud. Radicis panacis drach. iiii. nitri drac. v. calcis drach. i. cerę drach. ii. adipis ursini sextantem. Liquefacta aridis affundito, & misceto. Ceterum nigras eminentias, aut ualde liuidas, cum scalpello leuibus. uulnusculis impactis incidito, deinde splenio cruentis uulneribus destinato, & quod inflammatio nem arcere potest, integito, eius generis est emplastrum Barbarum appellatum, aut salem tenuissime tritum oleo subactum, & lanis succidis exceptum imposito, & postea radicem maluę teneram cataplasmatiss uice adhibeto: aut cerato ex diphryge cicatricem inducente utitor. Audendum autem in fortioribus corporibus, præsertim ubi prius corpori robur addideris, etiam excoriatorium ad impetiginem feram descriptum illinere, citra tamen cantharidum ammixtionem apparatus, quod ubi factum fuerit, & bullę eruperint, eas uiridi Epigoni emplastro, quod his a quibusdam appellatur, integito, & per balneas curato: & tunc lac potandum præbeto. Vlcerationes autem obortas, cerato ex diphryge cicatricē obducite, aut melino cerato ex uino apparato, sanabis. Facit idē & ex pompholige ceratū, & quod ex cadmia apparatus appellatur. Quod si curationem difficulter accipiant, uelut chironia ulcera tractato. Si uero pascendo proserpant ulcera, corace pastillo ex aceto mulso apparatus utitor, aut pastillo Andronis. Aliud, ad uitis lignem quę leuce dicitur, & ad psoras. Calx in uino aut rosaceo fermentata cum aqua illinitur, & post

DECIMVSTERTIVS 728

hoc ceratum rosaceum adhibetur. Aliud celebre ad elephantiasim. A tramenti sutorii partes iiii. aluminis scissi madefacti partes vi. luto fusco subigito, & ægro nudato ac præfoto, corpus eius illinito, deinde lauato, ac rursus eodē modo foueto, illinito, ac abluito, quod ubi terfeceris cutē rosaceo inūgito, ægrūq; p totā noctē cōtegito, & reperies sanum. Aliud, ad elephantiasim affectos, carcinomata, podagrā, articulationē morbi strumas, cōdytomata, & cōuulsiones neruorum. Vulturis cerebrum unā cū capitis ossiculis & relijs carnibus capitis accipito, & in uino dulci coquito atq; excolata quidē illa proiicito: cū iusculo uero ipso, euphorbi, croci, attramenti indici, piperis albi, castorii, myrrhę, cuiusq; sextantem coquito, & foliorū rubi, seminis satyrii, cuiusq; quadrantē, picis quadrantem, succi mandragorę, cedrię, cuiusq; unc. i. fel tauri, aut caprę integrum: uermes ex lignis putrescentibus & marcidis numero tres, addito. Hęc sanē omnia in uini dulcis sextariis nouem simul coquito. Hoc iuramento adstrictus accepi, ne cuiquam reuelarem. Hic apparatus ad illitionem in nouem dies sufficit, & eminentias ipsas exterit. Ceterum cum penna uulturis etiam illinatur. Aliud, ad elephantiasim, abscessus, condylomata, strumas, eminentias corporis, tubercula, pingue quiddam in se collectum habentia Gręcis inde steatomata appellata, unguium abscessus paronychias uocatos, gutturis tumores qui bronchocelę appellantur: ad omnes item malignas eminentias quacunque corporis parte multo experimento cognitum. Vulturem uiuum accipito, eumq; in uini dulcis aut sapę sextariis nouem aut sex suffocato: aut uulturinum gallum eodem modo tractato, & a uespere usq; ad matutinum tempus ad uitis ligna coquito. Ceterum ægrum tenui uictu cōnutrito, sæpe etiam in ediam perferre iubeto, & per subscriptum purgatiuum medicamentum purga-

S E R M O

to, perq; dies septem ex marina aqua lauato. Postq; uero uultur coctus fuerit ac excolatus, ossa ipsius contrita cum ægri sudore, præsertim qui à sole proleclus est, cani edenda proiicito: massas uero septem inde formatas cani dato. Vulturem autem ipsum per triduum à uespere usque ad matutinum tempus, ne ab aurora conspiciatur, coquito, atq; id similiter tertio die facito, probeq; contectum omni die mane in domo tenebricosa reponito. Atq; ubi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iusculum in nocte, minime uero in die, sequentia addito. Salis fossilis algæ siue fuci marini, in petris condensati trientem, alii unc. i. habent, galbani, opopanacis, cuiusq; sextantem, colophonæ, picis, cuiusq; quadrantem, euphorbii, castorii, sanguinis capræ, cuiusque trientem, ammoniaci thymiamatis, myrrhæ, glutinis aceto dissoluti, picis liquidæ, singulorum sexuncem, rutæ syluestris ramulos septem, catanancæ herbæ scrup. iii. ammi anti scrupulum unum, polypathii herbæ quæ per contrariam affectionem luna desinente auxiliatur, lapidis gagatæ, cedriæ, singulorum quadrantem, bituminis iudaici sextarium unum, artemisiæ herbæ, chameleonis herbæ, cuiusq; sextantem. Hæc omnia cum iusculo ut dictum est apparato, probe trita committito & unito. Cæterum uulturem primum unā cum pennis usque ad pedes excoiato, atque ita in sapam coniectum suffocato. Pellem autem ipsam cū pennis myrrhæ conditam, & in fumum suspensam exsiccare sinisto. Pedes uero in oleo coquito, & cum oleo podagricos, per uulturis etiā pennam, illinito. Neros uero ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porro purgatiuum cuius mentionem feci hocce est. Aloes uncia dimidium, gari aceti, parem mensuram unito, & octauam sextarii partem bibendi præbeto. Ad condylomata in facie elephantiasi affectorū. Thus cum uino autem

ro tritum

DECIMVSTERTIVS

723

ro tritum pinnulis illinito. Illitio alia optima ad elephantiasi laborantes: facit & ad pruritus. Gummi, gallarum, singulorum drach. deceni, punicis drachmas uiginti: contundito, & cribrato, ac utitor ut optimo. Aliud, etiam ad lepram. Veratri nigri, gummi, cuiusq; quadrantem, spumæ ptisanæ quantum sufficit: conice in ollam, & coque donec succulenta fiat, ac tritis utere.

Diæta elephantiasi correptorum. Cap. CXXV.

Diæta elephantiorum talis sit. A somno membra eorum plurimum & leniter manibus contrectentur, deinde alius consueta recrementa deponat, & post hæc ipsæ æger sub diuo aut in porticu deambulet, mollibus calciamentis subligatis, conficiatq; deambulando usque ad stadia triginta. Deinde cataplasma ei imponatur primum ex pane, aut faba cocta, aut ptisana, aut aliquo consimili illinatur, uerū ad unum quodq; prædictorum citrii acidi succus ammisceatur si haberi possit, aut si desit, peponum aqua, & post modicum interstitium aqua pura large abluatur. Postea cerato rosaceo liquidiore facies superne leuiter illinatur. Deinde ubi gestationis genere aliquo fuerit uestus, rursus deambulet concitator gressu. Postea uero portione aliqua ex prædictis accepta, quotidiana alicui & consueto muneri uacet. Circa quartam aut horam concitatore gymnasio exerceatur, & deorsum sudore, urfino aut uulpino adipe illinatur, qui si non adsint, caprinus aut taurinus, aut equinus, aut aliquis ex uolucrum genere, aut butyrum recens sumatur. Deinde cum scœnigræci aut ptisanæ succo, qui parum ammoniaci cum aceto liquefacti ammixtum habent, perfundatur, atque ita lauacro quodam præscripto utatur. Nocuiū est enim affectioni si quis non lauet. Per interualla autem psilothro, ut dictum est, defricetur, & quodā ex prædictis smegmate quotidie expurgetur. Commoda sunt etiam arida fo-

A E T.

z z z z

menta, & post sufficientem ex dictorū usu exudationem, natationes in mari, aut in sulphurulentis & aluminosis aquis, nō extreme frigidis, quales sunt aquae Albulæ in Italia uocatæ. Quod si tales non adsint, frigida lauacro assidue utatur, raroq; balneū petat, nisi psilothri gratia, aut altera aliqua urgente necessitate cogatur. Si uero quis ad frigidę lauacrum cūctantior sit, eum in balnei aere plurima aqua frigida perfundi commodius erit. Præstat item solium ex decocto aliquo eorū quæ adstringunt apparare, plātaginis præsertim, aut rumicis, aut perdicii. quanquam efficacius omnino censeatur betæ decoctum, cui sanè & ex aceto parum est affundendum. Extergatur etiam ueluti prædictum est, in balneis cum quopiam prædictorū smegmatū, & cū myrobalano assidue ex aceto. Quibus deinde ablutis, ad acrimoniæ & mordacitatis curationem ex oleo lentiscino cum aceto & uino austero coquassato, aut ex oleo myrteo & pari uino conquassatis illinatur. Licet etiam aliquando parum ammoniaci, aut alumen rotundū in uino conterere. Optimum est & butyrum recens illitum. Post lotionem & extersionē per tenera linteola, ad horæ dimidiū quiescat: deinde aqua tepida hausta sponte uomat: aut si id facere nequeat, per immisionem digitorū. Postea modico interuallo temporis interposito, uinū abstinthites aut origanites bibat, non infra hemina mensuram, & paulo post cibus ei apponatur. A uino in posterum omnino abstineat, passioq; & uino mulso, ab omniq; cibo diutius concotili, & maxime a frigidæ potu. Cæterum cibi tempore purgationū qui facile secerni queāt, sumantur. Panis hordeaceus aut triticeus recens calidus. Ex oleribus beta, & porrum capitatum duabus aquis edulcatum: lactucaq; & capparitis ex aceto mulso. Ex mari uero herinacei recentes, ostrea pelorides, peccunculi, tellinæ cum beta coctæ, & salsamentum uetus ex aceto mulso. Vbi uero post

purgationes refocillare, & uires restaurare uelimus, acria auferenda sunt, præter condimenta, quorum ut urinam cientium usus comodus est. Exhibendus est autem panis optime præparatus, oua sorbilia, halicalota, & lac cum melle. Omnia tamen cum pane. Ex oleribus, in alua, rumex, fistarum, lactuca, seris, sceniculum, sicus coctæ, à quorum acceptione parum aquæ calidæ bibat, in qua decocta sint, quæ urinam moderare cient. De cætero uero abstineat, ut ne potet usq; ad coenam. Bis enim cibum capere præstat, quàm semel se explere: nam, ut dixi, etiam prandium ipsum simplicissime paretur: coenam magis uariam concedo. In coenam etiā duæ tertiæ panis partes reseruentur. Præbeatur item in ea piscis molli carne non graueolens, coctus, simplici iusculo apparatus & ex auiculis montanis, extremæ partes & uentres, ex pedes fribus, hæcedorum carnes, & leporinæ & dorcadum. Pro condimento & embammate ad intinctus, acetū scilliticum, & sales scillitici commodi sunt. Ex leguminibus, ptisana utilissima censetur. Dada tamen & per interualla oryza, porro in cocturam eius addito. Ex fructibus conueniunt, sicus electæ, uua arefacta, pirum coctum in aqua mulsa, similiter & cotonea: unumquodq; certo pro coniectura modo. A reliquis fructibus omnino abstineant. Ex dulciariis mellitis, placenta dato ex amygdalis modice tostis, & paucis pineis nucleis, & cnici semine contuso & cribrato, ac modico pipere apparatus. Ex bellariis, parum ex caris aridis concedito, & uuas passas pingues, amygdala tosta, pistacia, & terebinthos tostos, & cicer tostum, cnico cum eis torrefacto & muria adstillata. In potu aqua calida eis omnino cōuenientior est: sed uires restaurandis, uinum album & tenue, ac non ualde uetus in coena post cibos detur: q̄ minimum tamen potent, in sitis tantum expletionem. Reliquæ potiones ex uino & melle confectæ, propomata Græce

S E R M O

peculiariter appellata, uitanda. Acetum autem multum non incommode exhibetur tum ieiunis, tum inter cibos, si stomachus tolerare possit. Somnus porro diurnus nocuius elephantiacis est: nocturnus autem aptissimus. Post longum a cena interstitium, deambulatio lenta ac sensim facta commoda est, quo cibi eo melius descendant. Matutinarum uero excitationum sint studiosi. Coitus affectioni infestissimus est. Etenim non reperias ullum aliquem temere qui exectus ab elephantiasi apprehendatur, neque etiam facile mulierem. Forte ob id quod ab utili ac bono humore seminis emissio prodeat, aut quod largior generatio ipsius in seminariis locis ob materiae spissitudinem contingat. Multo itaque semine elephantiaci correpti abundant. Non tamen absurdum fuerit pueros gignendorum gratia per rariora interualla coire, neque enim in totum contagiosae successiones ipsius affectionis in omnibus fiunt, praesertim si quis optime dispositus, ad uenereum incitetur. Quod si succedat curatio, etiam ad quotidiana uitae munia obeunda demittantur, & longis peregrinationibus sanitati uberius consulant. Si uero non succedat, procul a mari & urbibus segregentur.

De pruritu: Archigenis. Cap. CXXVI.

In omnibus pruritibus uenae sectione utendum est: si iuuenes sint, & multo sanguine redundant qui ex eo laborant, & nihil aliud impediatur eam admittere: particulatim autem & paulatim eum detrahere oportet, & quandoque sequenti die sectione repetita rursus auferre: deinde restauratis uiribus, per purgantium pharmacum aluus subducatur. Lauandi sunt omnino quidem ieiuni, quandoque tamen ubi parum quiddam cibi acceperint, a concoctione autem secundo lauentur, & grece humectari potest malum. Radenda etiam pilis oblita, & cum malae syluestris aut satiuae, aut betae, aut foenigraci, aut sesami, aut fur-

DECIMVSTERTIVS 731

furum decocto repurganda. Totum uero corpus ex farina fabacea, aut lupinorum, aut myrobalani conspergatur. Quod si diutius duret affectio, fomenta quidem & lotiones ex saluiae, myricae, mercurialis, origani, pulegii, baccarum lauri, radicis cucumeris agrestis decocto adhibeantur: ex lixiuio item & muria acida. Corpus uero nitro tenuissime trito conspergatur, uini fece uista & arida adiecta. Aut cum hac mistura. Spumae nitri albae, sulphuris uiui, aleyonii uisti, singulorum aequales partes committe & insperge. Si uero intensiorem uim eius facere uelis, etiam ueratrum album adde. Eaque simul citra pinguum ammixtionem corpori insperge. Aliud, bonum & mitius. Spumae nitri libram unam, thuris lib. i. cimoliae sexuncem. Aliud. Atramenti sutorii, thuris, sulphuris uiui, nitri, aequales singulorum partes in uino terito, & in prima balnei domo illinito: deinde lauato, & cum uino & oleo inungito. Aliud, ad pruritus totius corporis. Plumbaginis, spumae argenti, nitri, cimoliae, iridis, chamaeleonis nigri radicis, pumicis, aluminis, sulphuris uiui, samplici, lapidis specularis uisti, omnium aequales partes committito ac utitor in balneo. Aliud sine gema ad pruritus. Nitri libram unam, pumicis uisti libram unam, spumae nitri sexuncem, ostreorum uistorum quadrantem, baccarum lauri, costi, nardi celticae, singulorum sextantem, cyperi unum. Folia malabathri quantum uoles odoris conciliandi gratia: confusis & cribratis utere in balneo. Aliud, faciens & ad psoras. Sulphuris, nitri, spumae argenti, pumicis uisti, cumini, omnium parem modum sume & utere. Inungendi sunt & aceto ac oleo in quibus itaphis syluestris sit contrita, pulegii item ac thuris aequis partibus cum oleo & uino tritis. Frequenter uero cum cimolia in uino madefacta eos expurgas, aut cochleas terrestres uistas & tritas cum melle adfrica. Optimum autem est & hoc in balneo. Mellis

partes duas, aluminis liquidi partem unam. Coquito ad permutationem aliquantulam, ac utitor primum in sole, deinde in prima balnei domo: atque ubi parum humectati fuerint, thus cum sulphure uiuo, & nitro, & gummi, equali pondere trita arida corporibus eorum inspergito. Critonis, ad pruritus uehementiores. Foliorum lauri uiridium, fasciculum, salis pinguis cyamum unum, aceti sextarii unum, olei libr. iiii. Omnia simul coquito, atque ubi bis aut ter effebuerint, ab igne aufero, & frigefieri finito, deinde oleum segregatum inungito. Aliud, ad agere tolerabiles pruritus. Fecis uini uisæ, nitri assati, cimolix, cuiusque libr. i. staphidis syluestris quincuncem, iridis trientem, acetis sextarios quatuor, olei lētiscini sextarios duos. Arida cōtusa & cribrata humidis excipito. Vtus eius est in sole, aut in balneo. Aliud, Critonis. Radicis rumicis, foenigræci, gummi, singulorum drach. duodecim, sulphuris uiui, aluminis liquidi, cuiusque drach. iiii. myrobalani, cimolix, fecis uini uisæ, cuiusque drachm. sexdecim, aceti sextarios duos, olei sextarium unum. Cōmittito ac utere ut dictum est. Efficax est & id quod ex rumicis radicibus ad elephāthiasim est præscriptum. Probe facit etiam ad omnem pruritus, inquit, oleum in quo rhododaphne incocta sit illitum. Aliud, ad intolerabilem pruritus, & qui domari non potest. Cæterum quum neque uenæ sectio, neque defricatio aliqua quicquam profuisset, quidam ex huius rebus medij usum malum exuperarunt. Testudo terrestris uiua in oleo coquitur, & ex oleo corpus inungitur. Sedant & pruritus ualde egregie, mori folia arida trita affricata, & portulaca trita per se, & perdicium, & apium cum sulphure uiuo & sale. Quum uero caliditas multata, affuerit cum pruritu, pitisanæ succus commodissimus est, tum per se, tum modico aceto ammixto. Quod si uehementer urgeat afflictio, quædam ex prædictis sinegmatis ad pitisanæ succum ammisceto.

Vitandæ autem sunt insolationes, præsertim in æstiuo sole. Aqua autem marina maxime frigida conuenientissima est pruritus. Quare tentandum est ut æger bis & ter in die probe perfrictus in ea natet: bis quidem ante prandium, semel uero circa uesperam. Diæta boni succi & uentri commoda eligatur. Et si alius adstricta sit, catapotia ex aloë sex numero in erui magnitudinem formata post coenam præbe. Abstineat æger ab omni acrim ciborum esu, & ab omni falso edulio, & a cunctis oleribus crudis. Ad scabiosos pruritus. Cæterum ad pruritus scabie perplexos, lac scissum assidue adhibitum commodum est, & sinegmata omnia prædicta utiliter adhibentur. Priuatim autem hæc. Myrrham cum aceto & oleo tritam illinent dam præbe donec exudent. Sinapi item & myrobala num cum aceto & oleo eodem modo. Aliud. Spuma nitri, acyoni uisti, sulphuris, singulorum æquales partes tritas & linteolo exceptas in oleo madefacito, & deinde ex arido accipito, locosque donec erodantur defricato, atque ita aqua abluito. Aliud. Ammoniæ salis, nitri assati, sulphuris uiui, singulorum unciam unam, myrti aridæ sextantem. Vtere sicco. Aliud celeberrime. Farina cicerum cum caprini stercoreis pari modo utitor. Aliud ad psoras, pruritus, uirilignes, & impetigines. Bituminis, sulphuris uiui, thuris, buccinorum ustorum, æquales partes cum aceto & melle tritas adhibe. Optime facit & pulegium cum mannæ puluisculo ex oleo & uino illitum. Unguentum ad psoras. Hedera folia tenerrima & modicum salem cum uino & oleo trita illinito. Aliud. Oleum amygdalinum uinumque, ac butyrum conuassata illinito. Aliud. Aloes, cerusæ, spumæ argenti, syrici, plumbaginis, glaucii, recrementi argenti, saponis constantini, singulorum æquales partes, aceti & rosacei, quantum satis est. Vtere in balneo. Aliud, ualde celebre. Nuces rancidas quindecim, sulphu-

ris uiui quadrantem, gari pontici quantum usui opus fuerit: tritis utere in balneo. Aliud. Perdicium herbam cum sale & sulphure affricato. Aliud, experimento constans. Nuces rancidas quinquaginta, salis manus plenæ mensuram, sulphuris uiui un. i. tritis utere in balneo ad defricationem, oleo nō adhibito: atq; ubi exudarit, ægrum in solium calida expletū de mittito, indeq; egressum rursus defricato, & statim rursus in solium demittito. Aliud præsens remedium. Panis aridi nucum iuglandiū rancidari, æquales partes, sulphuris uiui, paulo plus q̄ pro panis mensura, optime terito uino austero affuso, donec ad strigmentorum spissitudinem redigantur, & absq; oleo in balneo affricanda præbeto. Aliud. Saponis gallici, nitri, pumicis, sulphuris uiui, perdicii herbæ, cuiusq; unc. i. adipis porcini recentis unc. xviii. carpobalsami drachmas quatuor. Vtere in balneo. Vnguentum optimum ad psoras. Picis sexuncem, ceræ quadrantem & uncia dimidium, spumæ nitri sextantem, sulphuris uiui sextantem, olei myrti quod satis est, ut ad strigmenti solidioris crassitudinem redigatur. Vtere in balneo. Aliud. Pyrethri drac. iiii. herbæ lanariæ drac. iiii. foenigræci drac. viii. contusa & cribrata reponito. Vsu uero expetente quantum tribus digitis apprehendi potest accipito, & cum aceto acerrimo conflato: deinde rosaceo sufficienti addito unā cum smegmatis illinito. Aliud. Aluminis scissilis, spumæ nitri, sulphuris uiui, cuiusq; sextantem, staphidis syluestris sexuncē. Aceto & rosaceo diluta illinito. Aliud ad inueteratas psoras. Atramētū sutoriū cum lacte & rosaceo tritū illini, quidam uero cū adipe suillo utuntur. Aliud. Chalcitidis, misyos, æquale pondus, tritis cum uino & rosaceo utitor. Aliud. Nitri affatū, sulphur uiuū, alumenustum, æquis partibus cū oleo circumlinito. Facit & centaurea arida trita adfricta, similiter & chamæpitys. Aliud. Raphani succū cum

ouo in balneo diligenter illinito, & in paucis diebus curabit ægrum, idem & rapi succus cum ouo probe facit. Aliud, ad psoras. Spumæ argenti trientē, oua integra quinq; acetū lib. v. & dimidiā, olei myrti sextarium unū: trita illini. Aliud, ad psoras sanie fluentes & foetidas. Mali punicæ ramulos teneriores aut folia tusa terito, aqua aut posca prout melius iudicaueris affusa: illine assidue, & miraberis. Aliud, ad psoras ægre curabiles, & principium elephantiæ. Serapiadis tritesticularis manus plenæ mensuram, radicis althææ tantundem hyoscyami uiridis tantundem, myrti uiridis tantundem, scillam unam mediocris magnitudinis aut paruas duas, olei sextarios tres, acetū sextarios tres, spumæ argenti dodrantē, cerusæ trientē, croci sesquiunciam, candidum ouorum decem. Spumam argenti, cerusam, & crocum cum aceto terito, herbas uero cum oleo & reliquo aceto coquito, percolato, ac tritis affundito & candida ouorum addito, unito, utitor. Ego uero & perdicidem herbam adieci, & in magnis affectionibus etiā chamæleonē, & rosmarinum herbam. Aliud ad psoras, quo usus sum in elephantiæ principio. Nitri, aluminis, sulphuris uiui, ceræ, cuiusq; sextantem, picis trientē, olei in quo rhododaphnæ coctæ sint lib. i. Cæterum ego sulphuris uiui sexuncē conieci, & pro arida pice liquidam indidi: & corpore ex his illito usq; ad miraculū profeci. Verū ubi iam ad cicatricem perducta essent ulcera, sulphuris sextantem, & picem aridam inieci. Ceratū ad psoras, ualde celebre. Colophonæ unc. i. ceræ unc. i. emplastri ex succis sesquiunciam, myrti quadrantē. Vsu expetente, siquidem psoræ fuerint asperiores ipsum ut habet adhibe. In exulceratis uero rosaceo liquefacito ac utitor. Aliud, quo in exulceratis psoris per omnia utimur. Ceræ sextantem, picis aridæ sextantem, emplastri ex succis quadrantem, rosacei trientē: liquefacito, ac utitor ueluti eo quod præ

ter opinionem auxilietur. Caterum si diuturna sit affectio, subscriptis uteris. Epithema præclarum: facit & ad ulcera cicatricem difficulter recipientia. Eruginis unciam unam, atramenti sutorii unciam unam, ceræ unciam unam, adipis porcini recentis sextantem: liquefacta aridis committito & imposito, ac post triduum soluito. Facta uero exulceratione, uelut igne ambusta curato. Aliud epithema. Sandarachæ unciam unam, ammoniaci uncia i. terito, & terebinthinæ excipito, ut emplastri accipiant formam, & præfrictio loco, pellicula excepta imposito, ac post dies quinque soluito. Vbi uero testorium ulceri fuerit induratum, eodem pharmaco donec testorii excidat, utitur. Ad exulceratam autem cutem his quæ ambustis conueniunt utendum est: & maxime emplastro ex hordeo apparato. Porro ubi in callum induruerit affectio, magis quæ fuerit exacerbata, sequentibus utendum erit. Epithema ad psoras in callum obduratas, & ad leprosas dispositiones, pharmacum prospere accommodatum, nam & callos coercet, & ex profundo extirpat, & ulcerationes ad cicatricem perducit: solū enim ea quæ præternaturam accreuerunt corpora contingit. Farinæ lupinorum tenuissime tritorū, syluestriū quidem malim si adsint, aut satiuorum, si illi haberi non possint, uncias quatuordecim, farinæ loliaceæ septuncem, nitri rubri sexuncem, picis liquidæ italicum sextarium unum, aceti acerrimi italicum sextariū unū, terebinthinæ besslem, picem cum aceto coquito, & ubi unita fuerint terebinthinam adiecto, & ab igne ablata aliquo modo frigifieri sinito, & inspersis ac infartis farinis, assidue agitato, deinde ad ignem lentissimū ad motum coquito indefinenterque agitato donec pharmacum à testa in qua coquitur incipit separari. Quo facto ipsum in mortarium translatum & probe tritū reponito. Vbi uero exigente præfrictio ex nitro loco, linteolo exceptum nouo & denso imposito, ac post

tertium diem soluito, & alia noua splenia concinnata imposito, atque id usque ad perfectam sanationem facito. Oportet autem non modo hoc epithema, uerum etiā alia quæ ex aceto & pice cruda apparantur in loco sub diuo apparare. Facile enim dehiscunt & dissipantur. Heraclides in æreo uase coquendum esse admonet, & terebinthinam postremam coniiciendam. Oribasii, ad uleeratas & feruidas in suris eruptiones. In balneis quidem myrobalanum & sulphur cum liquido cerato leuiter illinito, post quā uero frigida aqua folium inscenderit, ex oleo myrteo cum uino inungito, aut ex rosaceo aut lētiscino eodem modo. Potes & lētiscino citra uinum uti. Ad psoram, Magistriani, ualde necessarium. Rhododaphnes ramulos in oleo coquito, deinde nuces rancidas & sulphur uiuum in mortario terito, infusoque ad ea oleo simulque trito, locos in sole illinito, & post horam lauato, & sanabis. Aliud, præter opinionem ad psoras faciens: Cerusæ, spumæ argenti, sulphuris uiui, ceræ, singulorū sextantē, oua numero duo. Oua recentia in aceto per tres dies ac noctes macerato, deinde unā cum putaminibus trita, reliquis probe tritis aridis ammisceto, & ceram cum rosacei libris duabus & dimidia liquefactam cum eis committito, ac utitor in balneo pro unguento. Aliud ex ochra, ad psoras commodum. Spumæ argenti trientem, cerusæ unciam unam ochræ sextantem, cadmiæ unciam unam, ceræ trientem, olei myrtei libras duas arida cum uino terito, & liquefacta affundito, ac utitor.

Ad pruriginosas papularum eruptiones. Cap. CXXVII.

Diphryges cum aceto illinito, & mori radicem ex aceto, plumbaginem, rubiginem ferri, misly, cyclamini radicem, omnia ex aceto: alumen omne melle coctum, rutam cum sale & oleo, cerusam & argenti spumam ex aceto, rutam cum cerato myrteo quæ

S E R M O

drupla parte. Aliud, ad psoras, humentes lichenes pinguesq; & tumentes ac multo humore manantes, mirabile. Cadmiam uino, & oleo tritam illinito. Ad omnem psoram ulceratam cum pruritu aut dolore, & ad ulcera capitis manantia, erysipelata, & herpetas. Plumbi uisti, cadmiae, plumbaginis, cuiusque unciam unā, scoriam argenti quā & helcysma sesquunciam, spumae argenti sesquunciam, uini & olei omphacini aut rosacei quantum sufficit. Vtere ad omne ulcus aut papulam in toto corpore. Præter opinionem enim facit, præsertim in infantibus. Aliud, ad psoram asperiolem & tubercula, optimū. Cadmiae, cerusae, sulphuris uiui, mastiches, cuiusque unciam unā ceræ quincuncem, rosacei dextantem. Vtere, locos ex eo integendo. In balneo autem ex pharmaco unciam unam, & saponem sesquunciam misceto, ac illi nenda dato.

Ad pustulas psyltracas Græcis appellatas, & ad papulas ex feruore aut sudore obortas. Cap. CXXVIII.

Fiunt in toto corpore pustulae, dolorem inducentes citra saniei collectionem. Eas eczemata, ab ebulliente feruore Græci uulgo appellant. In his plumbago conuenit cum uino aut lentiscino oleo trita, aut cerusa cum uino & oleo myrteo: aut minium sinopis cum cum adipe suillo recenti, aut misy assatum cum uino & rosaceo. Ad exulceratas pustulas. Vbi uero exulceratae fuerint pustulae, subscriptis utendū erit. Scorium plumbi, & spumam argenti, pari pondere uino & oleo myrteo excepta illine. Aliud. Malicorrii, spumae argenti, atramenti futorii, singulorum æquas partes, cum uino & rosaceo illine. Aliud. Baccarum myrti nigrarum, malicorii, atramenti futorii, spumae argenti lotae, singulorum æquales pondus, cum uino & oleo myrteo illinito. Smegma, ad pustularum eruptiones. Farina fabarum, pitisanæ mola

DECIMVSTERTIUS 735

tritae, radice polygoni contusae & cribratae, terræ cimoliae tostae, singulorum drachmas duas, spumae natri albae drachmam unam, thuris tenuissime triti tantundem. Vtus eius in balneo est. Ex eo autem quantum sufficere putaueris accipito, ac cum oui candido subigito: deinde corpus ex eo circumlitum exsudare sinisto. A balneo autem ex rosaceo aut myrteo corpus illinito. Aliud smegma. Cimoliae drachmas duas, farinae erui drachmas duas, quod ex myrobalano coctum & expressa reliquum est tantundem, iridis tusae drachmas duas, nitri drach.iii. myrti sicci tusae drachmae dimidium: tritis utere ut dictum est. Aliud. Radicis hyoscyami contusae drachmam unam, farinae lupinorum drachmam unam, cimoliae drachmae dimidium, iridis drachmas tres, & dimidiam: tritis utere ut dictum est.

Oribasii, ad nigras cicatrices in albandas. Cap. CXXIX.

Spumae argenti, mentae, thuris, æquales omnium partes, cum melle uitior. Aliud. Stercoris crocodili drachmas decem, thuris drachmam unam, cerusae drachmas duas, aut ex aqua, aut cerato cyprino mixta illinuntur. Aliud. Columbinū stercus ex aqua illinito, ipsumque cito abluito, ne exulcerationem inducat. Aliud. Cimoliae, stercoris columbini, saponis, thuris singulorum pares partes cum aceto illinito. Aliud. Hirundinis stercus ex aqua illinito. Aliud. Saponis, stercoris canini albi, ceræ, olei inalbati, æquales omnium partes committe ac utere. Aliud. Natri, ammoniaci thymiamatis, myrrhae, sulphuris uiui, singulorum æquas portiones in aceto albo terito, aut uino & aqua trita modice illinito, ne exulceratio succedat. De impetigine, præscriptum est Sermonem octauo. De herpete, & similibus, in Sermonem quartodecimo. De uerrucis, tum quæ myrmeciae, à formicis, tum quæ thymi, à similitudine cacuminum thymi ap-

S E R M O

pellantur, item in decimoquarto Sermone scribitur.
Ad papulas autem infantum, in quarto Sermone tractata sunt remedia.

Ad ulcerosas papularum eruptiones, tum
in tibiis, tum in toto crure obor-
tas. Cap. CXXX.

In balneo ex myrobalano & sulphure cerato liqui-
do exceptis leuiter illinantur, & in aquam leniter cali-
dam demittantur: postquam uero frigida aqua so-
lium inscenderint, loci ex myrteo oleo cum uino, aut
rosaceo, aut lentiscino cum uino inungantur. I. enti-
scino etiam per se utendum. Probe faciunt ad eas
& mali punici putamina uino cocta & trita, ac cerato
modico liquidiore ex myrteo, aut rosaceo oleo ap-
parato excepta, & illita. Facit & myrsinatum dictum
pharmacum, & emplastrum ex hordeo cum largo
rosaceo aut myrteo dilutum & illitum. Aliud.

Valde commodum & hoc est, quod in adolescentu-
lo quopiam sumus experti, qui pso-ram multam inue-
teratam iam ac asperrimam circum crura habebat, quæ
à genibus usque ad pedis digitos procedebat. Semen
lini cum aqua contusum quam crassissime illinito, &
assidue tanquam uehementer approbato utitor.
Aliud, ualde efficax. In quodam qui asperrimam pso-
ram circum crura habebat cognitum, in quo adeo af-
fectio ipsa inualuerat, ut elephantorum corporibus
non absimilis esset: qui sane in paucis diebus sanatus
est. Sulphur uiuum quam tenuissime tritum, amur-
ca & oleo exceptum, in balneo ad defricationem ex-
hibeto, & post balneum ex eodem illinatur.

Ad cicatrices nigras ex ulceribus reli-
ctas. Cap. CXXXI.

Quandoquidem uero in profundorum ulcerum
curacionibus, cicatrices nigrae constantur, etiam de his
dicere operæpretium fuerit. Differunt autem cicatri-
ces à uuligine nigra, quæ alphas appellatur, in hoc

DECIMVSTERTIUS 736

quod leue corpus habent. Vitiligo enim tum ad-
spectui, tum tactui aspera subiacet. Ad nigras itaq;
cicatrices subscriptis utendum est. Plumbi usti, spu-
mæ argenti, æquales partes cum uino tritas, & in
cerati crassitiem redactas, reponito. Vbi uero usus
expetit, uino & rosaceo liquefactas, & ad pinguis
emplastri spissitudinem deductas, illinito. Aliud.
Sulphuris uiui, & myrobalani, æquas partes cum
aqua illine, aut terebinthina exceptas, & uestis des-
trita panniculo infartas impone. Aliud. Myroba-
lani unciam unam, stercoreis columbini unciam unam,
melanthii sextantem, tritis utere pro smagmate, po-
teris & cum aceto illinere. Aliud. Myrobalanum,
sulphur uiuum, alcyonium, cum aqua ad strigmen-
torum spissitudinem redacta illinito. Aliud. Buc-
cinorum ustorum sextantem, thuris unciam unam:
illine cum aceto. Oribasii, ad cicatrices nigras.
Radiceis cucumeris syluestris uiridis drachmas duas,
decim, adipis suilli recentis drachmas quindecim,
aluminis scissi drachmas duas, sulphuris uiui, nitri,
cuiusque drachmas duas. Aliud. Spumæ argenti,
cerusæ, æquales partes lotas terito, & cum oui can-
dido illinito. Smegma, cicatrices in albens. Cimo-
lia, stercoreis columbini, saponis, thuris, æquales om-
nium partes cum aceto adfricato, & rursus ex eodem
illinito. Aliud. Veratri albi drachmas duas, thuris
drachmas duas, spumæ nitri drachmam unam, ci-
molæ drachmam unam. Vtere cum aceto. Aliud.
Bryoniæ radicem concisam, in oleo donec succulen-
ta reddatur coquito, & oleum ipsum assidue illini-
to. Aliud. Erucae semen cum felle bubulo, aut alio
quod haberi possit illinito. Aliud. Spumæ argen-
ti sextantem, sulphuris uiui unciam unam, erucae suc-
co trita illini, ubi uero exaruerint, laua. A balneo
uero ex sola argenti spuma cum erucae succo illine.
Aliud. Talum ouillum uustum cum uino terito, ac

S E R M O

illinito. Pastillus ad cicatrices nigras in quacunque corporis parte. Cornu ceruini usti, buccinorum ustorum, spumæ argenti, cerusæ, thuris, alcyonii usti, singulorum unciam unam, piperis sesquunciam, sulphuris uiui sesquunciam, gummi unciam unam cum uino pastillos, quem ad modum nosti, formato. Alius Pastillus, per experientiam con colores cicatrices faciens. Lapidis pyritæ, comæ absinthii, lupinorum amarorum, pompholygis, cimoliæ, stercoris columbini, myrobalani, melanthii, æquales singulorum partes in pastillos cum aceto cogito, similiterq; utitor. Ad cubitorum & coxendicuni nigredines ex cinctura obortas Alcyonium ustum, siquidem tenera cute præditus sit cum aqua: si uero duriores cutem habeat, cum aceto statim à balneo illinito. Smegma idemq; illinitio, ad nigras in toto corpore cicatrices. Farinæ fabarum Italicam choenicem unā, baccarū lauri drachm. viii. ueratri albi drac. viii. myrobalani drac. iiii. spumæ nitri, drac. iiii. cōtusa reponito. Vsu uero exigente, cum aqua illinito. Vtere & pro smegmate in balneo. Aliud. Farinæ erui, spumæ nitri albæ, radices bryoniæ, alcyonii asperi, myrobalani, singulorum æquales partes committito, ac utitor, ut dictum est.

De uutiligine, seu alphi. Cap. CXXXII.

Vitiliginum, quæ alphi Græcis dicuntur, generatio eiusdem speciei est cum leuce & lepra, non tamen omnino in profundo caro in eis affecta est, sed summa tantum cutis, & uelut squamulæ quædam uutiligines ipsæ affixæ inhaerent, albæ quidem ex pituita, nigrae uero ex atræ bilis humore obortæ. Dictus est autem Græcis alphas, ex eo quod colorem cutis immutet: immutare enim apud ueteres, alphae in dicebatur. Ad albas igitur uutiligines & nigras communiter faciunt, folia fici, sulphur uiuum, alumen, & qualibus partibus cum aceto illita: quare eis ut præstantissimis utaris. Aliud, ad utraq;. Calcem aqua mulcoties

lotam

DECIMVSTERTIVS 737

lotam in æstiuo sole desiccato: usus uero tempore cum aqua liquefactam dilutiorem illinito. Ad nigras uutiligines. Ad nigras uero uutiligines priuatim subscriptis utendum est Veratri nigri, terræ cimoliæ, æquales partes aceto aut aqua dilutas, & ad strigmentitiam spissitudinem redactas in sole illinito, præfricto antea loco. Aliud. Radices narcissi, seminis urticæ, cuiusque sextantem, nitri rubri unciam unam cum aceto illine. Aliud. Veratri nigri, nitri, æquis partibus ex aceto utere. Aliud. Cochleas terrestres uistas & cum melle tritas, post modicum temporis interuallum affricato. Ad inueteratas nigras uutiligines, & superficie iam in callum indurata, subscriptis utendum est. Radicis chamæleonis nigri dodrantem, sulphuris uiui sextantem, spumæ nitri unciam unam. Vtere in aceto dilutis illinendo ad solem. Aliud. Alcyonii sextantem, nitri sextantem, staphidis sylvestris unciam unam, sulphuris uiui unciam unam hæc arida adseruato, primumq; psilothro utitor, & interiecta una die corpus in balneo humectum ex aridis conspergito, & sudorem ab eo excludet. Aliud. Alcyonii usti, spumæ nitri, sulphuris uiui ueratri nigri, singulorum æquas partes cum aceto illinito, & cum eodem etiam in balneo desiccando repurgato. Aliud odoratum efficacissimum. Veratri nigri drachmas viii. iridis, spumæ nitri, costi, cuiusq; drachm. iiii. cum aceto illinito, & in balneo citra pinguitudinis ammixtionem affricato. Optime facit & ad hæc, id quod ad albas uutiligines apparatus adiaptoton, ex eo quod citra opem non dilabatur, inscriptum. Smegma ad nigras uutiligines. Radicem cucumeris sylvestris contusam & cribratam affricandam exhibeto. Aliud. Foliorum fici in umbra desiccatorum drachm. vi. similaginis drachm. iiii. nitri drachmas viii. alcyonii drachm. viii. contusa, cribrata, reponito. Ante usum autem

A E T.

aaaaa

S E R M O

ad solem exudare affectum oportet, deinde insperegere, & sinere exiccare, deinde citra olei ammixtionem defricare. Hoc in quinque diebus uutiligines curat. Aliud. Melanthii, ueratri albi, costi, singulorum drach. iiii. nitri drachmas xii. Vtere in balneo citra pinguium admixtionem. Manifestum est autem, etiam si nullus dicam, quod prius ex hiera Galeni corpora purgare oporteat, aut ex colocynthide & aloë catapotis. Deinde uero subscriptis uti. Bulbos cum aceto tritos illinito. Poteris item purgatiuis ex ueratro nigro, & epithymo uti. Ad uutiligines albas. Hos itidem prius cum Galeni hiera purgare oportet, aut per catapotia ex colocynthide, & aloë formata, deinde sequentibus uti. Dracunculi radicē, aut ari radicem, cum farina ordeacea ex aceto illinito. Aliud. Bulbos tritos cum aceto illinito.

Aliud. Altheæ semen cum aceto tritum illinito.

Aliud. Bryoniæ radicem concisam cum oleo decoquito, donec oleum inde succulentum reddatur, & assidue illinito. Aliud. Baccarum lauri, cimoiliæ, nitri, æqualibus partibus utere cum aceto. Illine autem ad solem, & post paruum interstitium aqua ablue. Aliud. Foenigræci trientem, spumæ nitri sextantem, alcyonii usti unc. i. cum aceto illinito. Eodem etiam pro smegmate in balneo utitor. Aliud ualde efficax. Alcyonii usti, sulphuris uiui, ueratri albi, spumæ nitri, æqualibus partibus in balneo ad defricandum utere: cum aceto item in sole illine.

Aliud ad iapoton, quod citra opem non dilabatur, appellatum. Radicis chamæleonis albi drac. viii. alcyonii usti, sulphuris uiui, atramenti sutorii, spumæ nitri, cardamomi, pyretri, foliorum fici syluestris, aluminis liquidi, pulueris calcis uiuæ, qui parietibus adhæret domus, in qua calx reposita est, singul. drach. iiii. tere, & in sole cum aceto illine, ægro prius in balneo ex eo defricato. Facit & ad uutiligines nigras.

DECIMVSTERTIVS 738

Aliud ad nigras ac albas uutiligines celeberrimum. Myrrhæ, sulphuris uiui, spumæ nitri, ueratri albi, cuiusque sextantem, alcyonii usti sexuncem. Vtere confidenter pro smegmate in balneo: & in sole item cum aceto illinito.

De leuce uutiligine altius insidente,

Galen. Cap. CXXXIII.

Pituitosus & lentus ac uiscosus sanguis, & affectum locorum debilitas, causæ sunt ob quas leuce generatur. Quum enim ex pituitoso simulque uiscoso sanguine caro per multum tempus connutritur, facillime leuce omnis per profundum ipsius pituitosa oboritur, neque potest amplius delatum ad locum nutrimenti ad propriam naturam in rubedinem transmutare. Accedit his quod & ipse qui ad locum influit sanguis pituitosus ueluti prædictum est, existit. Qualem igitur locusta, aut cancer fluuiialis, & fere omnia exanguia ostrea ex natura sua carnem habent: talem habent & ex transmutatione ac in aliam speciem de generatione, hi qui leucis corripuntur. Etenim hanc carnis affectionem ita appellant ab albo colore nomine accepto. Qui enim in pilo obstitis locis leuce oboritur, pilo locos ipsos non denudat, sed canos omnino facit. Si uero loci pilosi glabri & pilis nudi reddantur, incurabilis leuce censetur. Ad leucas igitur subscriptis remediis utendum est. Fici syluestris nigra uirgultorum libr. i. rutæ sexuncem, misyos unc. i. calcis uiuæ unc. i. aceti acerrimi quantum satis est. Contere obnixè & pastillos informas, eosque in umbra resicca. Vbi uero exigente illine in sole, loco prius conficito: & si bullæ oboriantur, eas acicula penetrato, & ceratum imposito. Aliud. Fici nigra uirgula in aceto macerato, & quam tenuissimè terito, eisque spumæ nitri, sulphuris uiui, fructus myricæ, singulorum æquales partes ammisceto, & locum cum nitro prius defricato, indeque, in sole illinito, diligenter obseruans ne ulceratio ex eis consequatur.

S E R M O

Aliud. Fici nigra folia uiridia in aceto macerato: sit autem aceti tantum ut ea superet & penitus contegat, deinde contusa & trita cum sufficiente calce uiua misceto, & locis prius exterfis in sole illinito, usquequo lentigini similem imaginem ipsa leuce induat, atque deinde fici succum recentem supra istam illitionem inducito, ipsamque leucem solam aliquandiu confricato, & ne uicinas partes exulceres obseruato. Egregie enim auxiliatur. Aliud, ad leucem diuinum donum facit & ad lepram. Sandaracham terito, ei que nucum iuglandium uiridem testam adicieto, ac adfuso aceto, rursus simul probe terito, & loco prius deterfo, in sole illinito. Quod si acre ægro appareat, paucum panem ammisceto, & assidue lauato. Aliud, ex cuius usu sæpicule laudem adeptus sum, citra exulcerationem medetur. Vtus sum eo in muliercula quadam quæ in fronte leucem habebat, & ualde egregie uires suas declarauit. Seminis cardamomi selquiunciam, atramenti sutorii sextantem, sulphuris uiui drachm. iiii. aluminis rotundi & scissi, cuius drachm. iiii. cum aceto diligenter terito, locoque ex nitro & aceto præfricto, in sole illinito. In quibusdam sanè bullam quotiescunque illinitur producit, qua sublata lepram ipsam item tollit. Aliud, ad leucas & lepras. Nucum iuglandium immaturarum & adhuc acerbarum exteriorem corticem uiridem detrahit, & fici nigra syluestris ramulos amputato, & ad hæc spumam argenti conuicito, ac cum aceto conuicito, terito, & ad unguenti formam reducito, idque ipsum in sole illinito. In decoquendo etiam hordei grana septem addito. Hinc enim sufficientis decoctionis signum habebis, ubi uidelicet hordei grana cocta uideris. Aliud, Archelai. Veratri nigri, radice bryonia, radice chamaeleonis nigri, sulphuris uiui, atramenti sutorii, misyos, alcyonii, foliorum fici nigrae syluestris, singulorum æquales partes contusas per

DECIMVSTERTIVS

739

angustissimum cribrum excutito, deinde in mortarium conuicito, & aceto affuso diligenter terito, atque ubi ad liquidissimi cerati spissitudinem fuerint resacta, in pyxidem plumbeam recondito. Vt uero tem expetente, loco prius cum nitro præfricto, ad solen liquidius pharmacum illinito. Summe etiam ad lepras conducit. Ad leucas quantumuis crassa existant. Adarces, canchryos, sulphuris uiui, æquales partes: unumquodque per se priuatim contundito & cribrato, deinde simul cum aceto ad multos dies sufficienter in sole terito, & loco prius confrito non acruatim illinito, sed dilutius, obseruans etiam in principio ne cutis exulceretur. In progressu uero temporis parum quid ex ueratro, tantundemque ex gallis, ad tria prædicta ammisceto. Aliud.

Olus est in Syria folia habens seridis angusto folio prædicta. Vocatur autem lepidium, & cum lacte conuicito, seruatur: cum radice uero eius lana tinguntur, & nigrum induunt colorem. Hoc ipsum olus utrumque & impositum, cutem liuidam reddit & attollit, ut excoctæ similis uideatur. Est autem radix eius alba, crassitudine digitali: ex qua in sole siccata corticem detrahendum oportet, & per diem unum in acerrimo aceto macerare, deinde mane probe & constantiter terere, affusoque aceto sufficienti ad strigimentitiam crassitudinem redigere, atque ita repositum adseruare. Vbi uero usus exegerit, locum nitro defricatum paulisper transpirare finito, atque ita pharmacum ipsum ad calentissimum solem illinito, & quodam modo adfricato, deinde acetum paulatim ad illitum instillato. Quum uero æger uellicatione ac morum perceperit, eum ad tolerantiam inhortato. Bullæ namque succedent, quas acicula penetratas excoctare oportet. Vbi itaque excoctæ fuerint, siquidem adfectus locus excoctatus concolor appareat, ipsum ut secundum naturam habentem & restitutum finito,

S E R M O

si uero non, rursus ad duos & tres dies idem phar-
macum illinito, donec omnino perfecte uideris lo-
cum ipsum sanatum. Aliquibus uero ex hac curatio-
ne bullæ non erumpunt, uerum locus ipse excoria-
tur, hos itaque uelut igne ambusta curare oportet.
Aliud. Floris mali punici drachmas viii. spumæ ni-
tri drach. v. alcyonii drach. iiii. sulphuris uiui drachm.
ii. Vtere cum aceto. Est item siccum optimum ad
leucas, & inspergitur postquam exciderint crustæ ex
acribus pharmacis obortæ. Cæterum ad cicatricem
obducendam, & cicatrices reliquo corpori concolo-
res reddendas, aceto excipe, & loco probe præfric-
to illine. Vbi uero bullæ emerferint, pharmacum ipsum
cum melle cataplasmati modo impone. Efficacius
aut fit si pro sulphure, ueratri nigrum cōiciatur. Smeg-
matis porrò ad leucæ itemq; lepram plurimis ex præ-
scriptis illitionibus uti oportet. Præclarissime autem
ad ipsos Siccum magnum facit, quod Indum inscrip-
tum est, quo etiam ad elephantiasim, & omnem cutis
scabriciem: ad articularem item morbum, & mem-
brorum resolutiones, & ad hydropicos uti cōuenit.
Salis ammoniaci, salis communis, salis cappado-
cici, salis amari, nitri assati, farinæ fabaceæ, pumicis
usti, spumæ nitri, singulorum trientem, ueratri albi, ue-
ratri nigri, radices struthii, radices bryoniæ, cypero-
rum, aluminis liquidi, aluminis scissi, floris iunci odo-
rati, gummi, iridis, lapidis specularis usti, testarum se-
piæ, seminis lini, costi, baccarum lauri, farinæ lupino-
rum, pulegii, thuris, seminis uiticis, singulorum sextan-
tem, ostreorum ustorum, radices dracunculi, fecis uini
uitæ, pyretri, radices chamæleonis nigri, sulphuris uiui,
staphidis syluestris, sinapis, radices peoniæ, samplu-
ci, spicæ nardi, comæ marrubii, scenigræci, grani. cni-
di, phylli, singulorum unc. i. radices cucumeri sylue-
stris, cimoliæ, gallarum, singulorum scrupulos
sexdecim.

DECIMVSTERTIVS 740

De lepra Archigenis. Cap. CXXXIII.

Ex crasso ac uiscoso, & magis atræ bilis humore
lepra generatur. Differt autem lepra, a leuce, & alphi-
utiliginis speciebus, in eo quod lepra aspera est ad
contactum, & pruritus locorum inducit. Cutis eni-
sola est quæ affecta est, unde & excoriata cute, caro su-
biecta sana reperitur. In leuce uero, uelut dictum est,
subiecta cuti caro tota per profundum transmutata
est ad albidiorum colorem, & superficies affecti loci
leuissima est, & constricta citius rubescit, præsertim in
his q; facile curantur. At uero alphas in superficie hæ-
ret, & uelut squamæ cuti affixus est. Cæteræ a scabie
differt lepra, qd in scabie quidem furfuracea quædā
cuti inhaerentia apparent. In lepra uero quædam ue-
lut magnæ piscium squamæ. Differt aut lepra ab
impetigine syluestri, eo quod impetigo orbiculatus
semper ad uicinos locos proserpit. Lepra uero non
ita eodem modo. Ad lepram igitur faciunt plu-
rima ex his quæ præscripta sunt ad leucem, peculiari-
ter autem talia. Glutinis, saluæ, lachrymæ oleæ
syluestris, singulorum drachmas viii. corticis radi-
cis capparis, gummi, singulorum drachmas xvi.
Vtere cum aceto illinens præfrictis in sole. Aliud.
Cardamomi, atramenti sutorii, aluminis rotundi, ra-
dicis chamæleonis nigri, nitri assati, farinæ lolii, sin-
gulorum æquales partes, loco ex nitro præparato,
medicamentum hoc in sole impone. Aliud.
Atramenti sutorii drachmas duas, sulphuris uiui
drachm. ii. cardamomi drachmas iiii. farinæ lolii, dra-
chmas viii. foliorum fici drach. viii. carnis caricarum
pinguium drachm. viii. Aceto trita impone, & alter-
nis solue, ac rursus lotis impone. Aliud.
Veratri nigri, sulphuris uiui, radices bryoniæ, ni-
tri, bituminis, foliorum fici, misyos, alcyonii usti,
radices chamæleonis nigri, atramenti sutorii, sin-
gulorum æquales partes, Vtere cum aceto ad
aaaaa iiii

SERMO

præfrictos in sole. Aliud ad lepram experimento cognitum, tollit eam per dies quinque. *Enu* ginis drachmas .iiii. resinæ pinus liquidæ drachm. iii. thuris recentis drachm. ii. Arida cum aceto terito, & adiecta resina liquata, præfrictis imponito, & alter nis soluito, & reperies lepram splenio adhærentem. Deinde uero loco per poscam deterſo ac confricto, ut cruentus fiat, rursus impone. At si exulceratio facta fuerit, per muriam & lenticulam cum melle depurga. Et postea per ceratum ad ambusta paratum curatio nem perſice. Aliud, ad lepras, ipsas excorians. Radicis chamæleonis nigri partem unam, succi thapſiæ partem unam, uetrium cantharidum, sulphuris, & quales singulorum partes, pice liquida excipe, & loco illo line, ubi prius ipsum probe confricueris. Postquam uero bullæ ac pustulæ excitatæ fuerint, lenticulam cum melle impone. Archigenis ad lepram, Magistri Ariani. Arietis nigri adipem accipito, & locum ex eo assidue inungito, & in paucis omnino diebus citra exulcerationem, eam tollit. Aliud. Seminis raphani quatuor, sandarachæ drachmas xvi. lupinorum aridorum decorticatorum, sulphuris uiui, singulorum drachmas xvi. gallarum omphacinarum, uet rati nigri, gummi, singulorum drachmas octo. Aceto to excipe, & præfricto ex fici nigre foliis loco, illine in sole. Cum eodẽ itẽ in balneo citra olei ammixtionem sicco, per dies nouem defricato. Critonis, ad lepram, ueluti Oribasius tradit. Farinæ lolii chæcæ nicem Italicam unam, cardamomi drachmas iiii. spumæ nitri drachmas quatuor, atramenti futorii drachmas octo, radices hastulæ regię medias quatuor, terito omnia & misceto. Vſu uero expetente quantum satis uidebitur accipito, acetoq; acerrimo coquito, & ubi ad cerati spissitudinem redegeris, crassius illinito, loco tamen prius ex nitro confricto: superne uero linteolum obligato, idq; tertio quoque die solu

DECIMVSTERTIVS

741

uito, frigidaq; abluito, ac rursus illinito. Aliud, ut Oribasius tradit, citra exulcerationem perſanat. Radicis rumicis syluestris drachm. xxiiii. gummi drach. xii. sulphuris uiui drachmas sex, myrrhæ drachm. iiii. gallarum drachm. iiii. Rumicis radices in aceto ad tertias decoquito, eisq; tritis reliqua ammisceto, ac simul terito, ad finem uero etiam gummi addito. Vſus autem tempore loco prius ex nitro cõfricto, illinito: sequenti uero die lauato ac similiter curato. Vtere eo & ad impetigines ac pſoras asperas ac scabras. Oribasii, ad leproſos. Succi radici hastulæ regię sexuncem, sulphuris uiui drachmas quatuor, mannæ drach. decem, nitri drachmas octo, illine cum aceto.

TERTIIDECIMI SERMONIS FINIS.

INDEX CAPITVM DECIMIQUARTI Aetii sermonis.

D e affectioibus se	cidentem.	7
dis. Cap. 1	De prolabetis sedis per	
De inflammatio	ustione.	8
nibus sedis.	2 De abscessibus sedis.	9
De fissuris sedis, & de tu	De ulceribus sedis proſer	
berculis.	pentibus, ac depaſcenti	
De thymis in sede ac reli	bus.	10
quo corpore nascenti	De fistulis ani.	11
bus, sycosiq; ac uerru	Ad intertrigines inter fœ	
cis fornicariis appella	mora ex itinere oboro	
tis, item de clauis.	tas.	12
De hæmorrhoidibus se	De thymis in pudendis.	
dis.	13	
De hæmorrhoidum chi	De rimis in pudendis.	14
rurgia.	6 Medicamenta ad rimas	
Ad anum aut sedem pro	ac reliqua pudendorũ	

ulcera. 15
 Ad inflammationes pu-
 dendorum. 16
 Ad nomas in pudendis. 17
 Ad carbunculos puden-
 dorum. 18
 Ad interna in meatu urinę
 ulcera. 19
 Ad scabiosum ac prurigi-
 nosum scrotum. 20
 De testium ac scroti inflā-
 matione. 21
 De hernia aquosa. 22
 De hernia intestinorū. 23
 De hernia inguinis. 24
 De emplastrorū præpara-
 tione ac coctura, & quę
 in ea conficiuntur. 25
 De cruentorum uulnerum
 curatione. 26
 De sauciatis neruis. 27
 Curatio neruorū denuda-
 torū ac uulneratorū in
 ulceribus. 28
 De neruorū cōtusione. 29
 De glandularum inguinis
 inflammatione. 30
 De quacunque inflāmati-
 one. 31
 De abscessibus. 32
 De cauis ulceribus nō ma-
 lignis, & ratio curado-
 rum ulcerum. 33
 Medicamenta quę per li-
 namenta indūtur, & ad
 suppurantium, repurgā-
 dum ac incarnandū. 34
 De siccis repurgātibus ac
 incarnantibus, cephalis
 cis appellatis. 35
 De ulceribus in quibus ca-
 ro superexcrefcit, & quę
 depressione opus ha-
 bēt, & de medicamētis
 siccantibus. 36
 De ulceribus nō malignis
 cicatrice indigentibus. 37
 Sicca ulceribus non mali-
 gnis cicatricē inducen-
 tia. 38
 Emplastra quę non mali-
 gna ulcera cicatrice in-
 cludunt. 39
 De malignis & ægre recu-
 piētibus cicatricem ul-
 ceribus. 40
 Simplicia medicamenta quę
 citra mordacitatē refic-
 iunt ulcera maligna. 41
 De usu relatorum medica-
 mentorum. 42
 De ligamētis & curatiōis
 ratione. 43
 De emplastrorum cōposi-
 tione ad maligna ulce-
 ra. 44
 De ulceribus quę post ob-
 ductam cicatricem rursus
 rumpuntur. 45
 Ad extremitatū ulcera. 46
 Ad callos extremarū par-

tum. 47
 Ad uermes in ulceribus. 48
 Ad nomas & putredines
 ulcerum. 49
 Sicca crustam inducentia,
 inter quę etiam pastilli
 multi usus. 50
 De sanguinis eruptione,
 & quę crustā inuriūt. 51
 Exedētia & urentia medi-
 camenta. 52
 De sinibus. 53
 De sinibus attritam cutem
 habentibus. 54
 De fistulis. 55
 De gangræna & sphace-
 lo. 56
 De canceratis tumoribus. 57
 De carbunculis. 58
 De erysipellate, hoc est,
 igne sacro. 59
 De herpete. 60
 Ad epinyctidas, hoc est,
 pustulas noctu erūpen-
 tes. 61
 De termintho. 62
 De papulis siue pustulis. 63
 Ad ambusta ab igne. 64
 Ad flagellatos. 65
 Ad desquamata. 66
 Ad intertrigines. 67
 Ad cōtusa & sugillata. 68
 De ruptione. 69
 De uulsione. 70
 Ad luxatos articulos. 71
 Ad laxos articulos. 72
 Ad perniones. 73
 Ad digitorum pterygia,
 siue reduuias. 74
 Ad paronychias, id est, un-
 guium abscessus. 75
 Ad contusos ungues. 76
 Ad subcrūetos ungues. 77
 Ad motos ungues. 78
 Ad scabros ac leproso-
 ungues. 79
 Ad reparādos ungues. 80
 De anulis digitis impa-
 ctis. 81
 Ad clauos. 82
 Ad plantarum rimas. 83
 De crurum ac reliquarum
 partium uaricibus. 84
 De brachiorum ac crurū
 dracunculis. 85

AETII SERMO DECIMVS
QVARTVS.

De sedis, pudendorum ac scroti affectionibus,
& de simplicibus medicamentis quæ in em-
plastra coniiciuntur. Et de cruentis
uulneribus & inflammationibus,
abscessibusq; ac uiceribus ueteribus.

DE AFFECTIONIBVS SEDIS.
EX GALENO. Cap. I.

AFFECTIONES circa sedē ob multas causas diffi-
cilius curantur. Nam & ualde tenero sen-
su prædita pars est: sæpe uero dis-
tinctum est tales partes facile ab an-
terioribus ac posterioribus medi-
camentis irritari. Et ipse super-
fluitatum alimenti transitus, tum
per se mordax est, tum ob id maxime quod simul cum
ipsis pertransitibilis, & aliquando quidam serosi hu-
mores. Et ad hæc accedit, quod neq; præfinitum est
Medicis certum tempus ad medicamenta imponen-
da: sed aliquando etiam tempore non conuenienti,
agri ad recrementorum excretionem progrediuntur.
Quin & humiditas ac caliditas locorum, siccanti-
bus simulq; frigefacientibus opus habens, non parum
efficit ut ulcera ægre curabilia fiant. Mordent enim
adstringentia, locus autem ferre non potest morsum,
quum subtili sensu præditus existat. Quapropter con-
ueniunt ipsis medicamenta, quæ adstringunt citra aspe-
ritatem: qualia maxime sunt ex metallicis, ea quæ neq;
acria, neque acerba ualde sunt. Hæc enim lota, citra
mordacitatem faciunt id quo opus est. Horum igitur

DECIMVS QVARTVS 743

ut in summa memores, materiam experimento con-
gnitam consequenter scriptam habete.

De inflammationibus sedis. Cap. II.

Ad inflammationes anis, siue ex fissuris, siue ex tu-
berculis, siue ex ulcere fuerint. Palmarum passarum
sextantem, panis filiginei unciam unam, croci drach.
ii. Palmas & micæ panis sapa præmaceratas terito
ac illinito. Quum autem inflammatio cessauerit, im-
minuto pane, palmulas & crocum auge, donec cures-
tur. Curata uero inflammatione, utere sicco hoc ad
ulcus. Cerasæ & syriaci pares portiones siccas tri-
tas insperge. Facit hoc etiam ad tubercula condylo-
mati appellata. Medicamentum optimum ad se-
dem curat fissuras, & tubercula cōsumit, & dolorem
confestim eximit. Sanat etiam ulcera depascentia, ac
maligna, & ægre cicatricem accipientia. Deprimit
præminentia, & replet caua. Facit etiam ad tibi-
arum ulcera, & ea quæ dulcia appellantur sanat. Masti-
ches, cerussæ, spumæ argenti, succi hyoscyami, singu-
lorum unc. i. olei myrtei aut lentiscini, quo strigmen-
tosum pharmacum fiat. Quod si etiam amplius quid
de hyoscyami succo conieceris, prodest. Reponitur
in plumbea pyxide. Medicamentum ad sedem,
Oribasii. Olei myrtei, libram unam, cerussæ trien-
tem, thuris sextantem. Cerasam cum oleo myrteo ad
mellis compagem coctam, ad thus in mortario tritu
affunde, & unitis utere. Phicotiche Oribasii em-
plastrum probatum. Thuris drachm. decem, myr-
thæ drachmas vii. opii drachm. iiii. butyri drach. iiii.
aluminis scissi drachm. i. cadmiæ ustæ ac lotæ, pom-
pholygis, utriusq; drachm. vi. ceræ Tyrhenicæ drac.
iiii. uittellorum ouorum assatorum, numero quatuor,
adipis anserini drachm. xvi. rosacei drachm. xvi. me-
dullæ centinæ drachm. xiiii. cerussæ drach. iiii. plum-
biusti & loti drachm. o. octo, lapidis hæmatitæ drac. i.
celsi drac. iiii. & dimidiam. Arida teruntur cum uino.

S E R M O

Ambrosia emplastrum Oribasii. Cerae, mellis, rosacei, spumae argenti, cerusae, adipis caprini, butyri recentis, singulorum quadrantem, thuris unciam unam. Aliud emplastrum sedis dolorem mitigans ac adimens. Spumae argenti, cerusae, cerae, singulorum unciam unam rosacei sexuncem, croci drachm. iiii. medullae ceruinæ drachm. iiii. amyli drachm. iiii. meliloti unc. i. cerebinthinæ drachmas duas. Aliquamdo & ouorum assatorum uitellos duos aut tres. Spuma argenti & cerussa lotæ ac siccatae miscentur, deinde teruntur passo cum meliloto, croco & amylo. Emplastrum sedis ex cerebellis, Andree. Adipis anserini curati, cerae, thuris, medullae cerui, floris rosarii, pompholygis lotæ, cadmiæ teneræ lotæ, plumbi uulsi loti, singulorum drach. iiii. cerusae drach. viii. cerebellorum guttuum drach. ii. opii sesquidrachmam, æsypi drach. v. succi intybi cochlearium i. rosacei sexuncem, præpara & utere uelut dictum est. Ad inflammationem ignis sacri in sede. Emplastri ex succis lib. i. panis siliginei lib. i. croci unc. i. opii drac. iiii. rosacei lib. ii. Crocus & opium passo macerantur, panis uero in aqua, & ad ipsa trita affunduntur liquida. facit etiâ ad podagras, in calida intemperie ac fluxione biliosa. Ad eminentias protuberantes. De rumicis agrellis radice humida adhuc corticem detrahe, & ipsam radicem parû contusam ut ex proprio succo madescat, statim eminentiæ ipsi affrica post factamalui exonerationem, nimirum ubi aqua ablueris, & linteo deterferis humiditatem. Hoc decrecente luna fiat. Aliud optimum ad omnem sedis inflammationem. Mallicorii sesquiunciam, meliloti unc. i. foeni greci cyath. iii. Vini dulcis ueteris heminas quinque. Coquito ad tertias, & abiectis herbis, terito in uino cerusae lotæ sextantem, pompholygis lotæ unc. i. thuris trientem, plumbi uulsi unciam unam. Et liquefacito cerae Tyrrhenicæ sextantem, olei myrtei quadrantem, rosacei quadrantem,

DECIMVSQVARTVS 744

tem, butyri recentis insulsi sextantem, æsypi unc. i. medullae ceruinæ unciam unam, adipis anserini trientem: hæc liquefacta, frigefacta ac erasa, ad trita adiecit, & intybi succum paulatim adstillato, & probe unitis utitur. Aliud Andromachi, quo utor inquit. Rosarum uiridum, drachm. vii. capitem papaueris drachmas quatuor, oua cruda integra duo, butyri recentis, æsypi, malicorii leuissime triti, singul. drachm. xvi. mellis dodrantem, rosacei aut myrtel sexuncem, cerae bellæ. Aliud, quo utor ait. Cerusae drac. v. spumae argenti lotæ drachm. v. thuris drachm. vi. aluminis drachm. iiii. croci obolos tres, & uini & rosacei quantum satis est.

De fissuris sedis & de tuberculis. Cap. III.

Tuberculum quod condyloma appellatur in sede sit ruga aliqua corporum in ano reduplicatorii insurgente, ac præter naturam intumescente. Quum enim sinuosus sit anus, rugas coagmentatas habet. Vbi uero amplius intumuerit ruga, tunc sanè sit condyloma. Et aliquando quidem citra inflammationem sit, & molle est. Quandoque uero cum inflammatione, & durum est ac dolorosum. At uero fissuræ ac rimæ in sede fiunt, quâdoque in adstrictiori parte, siue musculo adstringente, quandoque uero in ano. Et aliquando ex influentium acrimonia consistunt. Aliquando autem propter condylomatam inflammationem ac distentionem, partes circumsitæ rupturam sustinent. Curationes autem primum quidem fiunt per medicamentata. Dedita uero curatione, dum & indurantur & callosæ fiunt affectiones, chirurgiam adhibere oportet, ita ut in condylomatis quidem æger commode locetur, & ipsum condyloma uolsella distentum funditus excidatur. In fissuris autem, ut callosa rimæ labia derandantur: quo supina ac recens ulceratio fiat ad facilem curationem. Post chirurgiam consequens curatio primum est suppuratoria, deinde repurgatoria, po-

S E R M O

stea ad cicatricem perducens. Quæ uero in principio adhibentur ipsis auxilia, talia sunt. Ad condylomata pharmacum, quod contrahit ac consumit ipsa. Misy assatum terebinthina liquida excipe, ut enipla stri compagem habeat, & adhibito prius per aquam fomento impone. Vtere uelut admirando. Aliud.

Testas ouorum uistas ac tritas lauato, & siccitas inspergito. Aliud lucii. Ad inflammationes sedis, & rimas, ac condylomata. Facit etiam ad rimas pudendorum inflammatas. Cerusæ quincuncem, spumæ argenti lotæ sextantem & uncia dimidium, cremamenti plumbi loti, aluminis scissi, thuris, singulorum sextantem. Hæc cum uino albo ueteri trita, ad ceratum myrteum ac rosaceum ammisceto ac utitor. Facit ad sordida ulcera sedis, maxime uero circa coronam glandis & præputium consistentia, quæ neque linamentis repurgantur, & a medicamentis ad depascentia ulcera destinatis exacerbantur. In summa uero perfusiones in condylomatibus adstringentes esse oportet, & medicamenta ipsorum adstrictione quadam participare debent. Aliud ad rimas in sede inflammatas, & ad condylomata. Cadmix teneræ ter uisæ ac lotæ, cerusæ lotæ, spumæ argenti lotæ, singulorum sextantem, ceræ quadrantem, ouorum duorum assatorum uitellos, sapæ cyathum i. rosacei cyathum i. Vtere. Est ualde commodum etiam ad antiaquata. Ad rimas inflammatas, morsusq; ac feriores, quo ego semper usus, nullo alio opus habui. Collyria asteris aut thuris, aut aliquod consimile, succo hyoscyami & sapâ diluito, & rosaceo sufficiens ad duto, quo strigmentosum pharmacum fiat, ex hoc anum assidue illinere iubeto. Et primū quidem dolores sedat. Celerrime uero etiam ulcera sanat. Potes & species collyrii accipere, & cum hyoscyami succo terere, ac pastillos efformare. Et usus tempore cum sapâ ac rosaceo diluere. Aliud Andromachi, quator,

DECIMVS QVARTVS.

745

utor, inquit, ad rimas sedis, & condylomata inflammata. I lapidis hæmatitæ, ammoniaci thymiamatis, thuris, aluminis rotundi, singulorum drac. xii. In alio exemplari, sextantem, gallarum, croci, singulorum drac. i. terebinthina drac. iiii. ceræ tyrrenicæ drac. xii. rosacei drac. v. Vtere ad sedem quæ dem cum rosaceo, ad iterum uero cum ungento salca appellato. Aliud ad condylomata & rimas, quo melius non est. Aluminis scissi drach. iiii. croci drach. iiii. cerusæ drach. ii. opobalsami drach. h. thuris drach. iiii. aloes drachm. i. celsi drach. viii. ceræ drach. viii. liquablia liquefacito, & ad arida trita affundito, ac unitis utitor. Ad rimas in ano ac pudendis. Resinam pinus siccam cum rosaceo terito, donec strigmentosa fiat, & oui assati uitellum ammisceto ac illin to. Ad rimas sedis, inflammationesq; ac condylomata, puluis siccus mitis gans ac eximens dolorem. Rhoidarii, Syrici, cerusæ, spumæ argenti, æquales portiones siccas insperge. Aliud. Foliorum hederæ siccorum cinerem cum uino & rosaceo in pila plûbea tere, ac utere. Aliud. Cineris rasuræ linteorum uisæ, & amyli, æquales partes tere, & foliorum oleæ uiridium succum misce, ac illine. Aliud Maizæ siue obstetricis ad fissuras & condylomata. Gallæ drach. viii. plumbaginis drach. viii. myrrhæ drach. iiii. cerusæ drach. iiii. tritis utere. Prodest ad omnia. Pastillus Aretæ Andromachi, pharmacum accommodatum ad rimas & condylomata, in maximis doloribus, cito liberat. Stibi, acacia, plumbi uisti & lori, singulorum drachmas xvi. cineris siue spodii pompholygis lotæ, drach. viii. i. rusæ ericæ, aluminis scissilis, thuris, atramenti futorii, myrrhæ, opii, singulorum drachmas viii. Vino terito uelut collyrium, & excipe ac forma in pastillos, quos usus tempore passo diluito. Pastillus ad sedem & omnia ani ulcera, rimas ac condylomata.

Pompholygis lotæ, terræ samia, amyli, terræ

A E T.

bbbbb

lemnia, aloes uisæ & lotæ, thuris, sandicis, plumbi
usti & loti, radices symphyti, centaureæ, singulorum
sextantem, croci, squamæ aris, opii, tragacanthæ, sin-
gulorum sesquiuunciam. Excipe uino, & utere ut uo-
les. Pastillus ex solano halicacabo, uelut Heras
prodit, qui ad rimas parari solet in sede ac pudendo,
& ad ulcera, condylomata, ad uerrucas thymos ac
formicarias appellatas, & ad omnem eminentiam.
Facit & ad pustulas nocturnas, papulas, redauias cir-
ca ungues & ignem sacrum. Et ad aures purulentas,
& labiorum ac plantarum fissuras. Spumæ argenti
drach. xxiiii. cerussæ drachmas duodecim, corticis ra-
dicis halicacabifisci drachmas viii. atramenti sutorii
drachmas quatuor. Terito uelut collyrium cum aqua
& forma pastillos ac utere, ad ualde inflammata cum
lacte muliebri, ad ea quæ cicatrice opus habent cum
uino. Andromachus autem hunc pastillum sic præ-
parat. Cerussæ libram unam, spumæ argenti, corticis
halicacabi, atramenti sutorii, rubricæ sinopidis, singu-
lorum sextantem: in alio exemplari sexuncem: terito
cum aceto ac formato pastillos. Medicamentum
cicatricem inducens ulceribus in sede. Cadmiæ
uisæ & uino extinctæ, sextantem, cerussæ lotæ unc. i.
plumbi usti ac loti unc. i. ceræ unc. i. olei myrtei lib. i.
Sicca cum uino terito ad dies sufficientes, & ceratum
liquefactum ac refrigeratum adiecit ac utitor unitis.
Aliud siccum, ad rimas præputii ac sedis, inducit
cicatricem. Cadmiæ, cerussæ, thuris, æquales por-
tes. Facit & ad alia ulcera mirabiliter. Aliud cica-
tricem inducens. Cadmiæ ter uisæ ac lotæ, plumbi
bi usti ac loti, diphrygis, singulorum unc. i. Vino trita
excipe cerato habente ceræ quincuncem, terebinthi-
næ drachm. xiiii. olei myrtei quincuncem. Et unita
ac in massam coacta seruato. Vnus uero tempore,
de pharmaco sextantem, ceræ trientem, olei myrtei
quantum satis est accipe. Aliud siccum rimas ac

ulcera ad cicatricem perducens. Seminis spinæ Egi-
ptiæ sextantem, maliiches unc. i. Singula seorsim trita
miscentur, & post sedatas inflammationes insperfa ci-
catricem inducunt. Aliud. Lapidis phrygii ter
usti ac uino extincti, cadmiæ uisæ lotæ, cerussæ lotæ,
aloes, thuris, singulorum drach. iiii. squamæ aris lotæ
drachm. ii. diphrygis drachm. ii. diligenter tere ac ute-
re. Aliud. Fructus ericæ, gallarum, thuris ac acie,
pares portiones siccas insperge.

De thymis in sede ac reliquo corpore na-
scentibus, sycosisq; ac uerrucis for-
micariis, itemq; clauis. C. llll.

Thymi appellationis originatione transumpta est,
a cacuminibus eiusdem nominis herbæ in montibus
nascentis. Thymi enim in corpore tuberculosa sunt
eminentia, asperæ, subrubræ, oblongæ, præter naturā
amara, sanguinem effundentes dum auferuntur am-
plius quam pro apparente magnitudine. Abundat
autem hæc affectio circa sedem & pendenda ac me-
dia fœmora. Quandoque etiam in facie consistit. Et
quidam sane parui sunt & uocantur thymicaliqui uer-
o magnitudine excedunt, & appellantur ficus: & ali-
qui mansueti sunt, aliqui uero maligni. Mansueti igitur
thymi, carum uel sunt paruæ quidem, uerum inæ-
quales, obscuris eminentiis exasperata, albicantis co-
loris, aut subrubræ, & doloris expertes. Maligni uero
thymi, duriores sunt & asperiores ac maiores, seculē-
ti, ac limidi coloris, dolorosiq; ac punctorium dolo-
rem inducentes, & exacerbantur maxime ad manuū
contactū, & medicamentorū adhibitionem. Sunt autē
omnes mansueti facile curabiles, maligni uero incur-
rabiles. Curantur autem aliquando hi non locali exe-
cutione, sed cum ablatione totius partis in quo sunt.
Ad thymos, saluam herbam siccam tusam cum pin-
guibus caricis præbe edendam, & disparebunt. Vn-
um in pecoribus ordeum rori exposito, & eandem

herbam inspergito, & edere finito, ac miraberis. Ad eminentias. Soleas ueteramentarias humidis urito ac terito, & uino præimbutas imponito. Aliud. Serpentis exuiuium tritum carne caricarum reiectis granis excipito, & emplastri modo imponito. Si uero intra sedem fuerint, glandulam inde facito, subdito ac miraberis. Aliud. Caninum sterus albi uisum ac tritum & uino madefactum imponito. Cæterum uerruca acrochordon Græcis dicta, tuberculosa est eminentia. Nomen uero inde habet quod similis est uertice suo refectæ chordæ iuxta extremitatem. At uerruca formicaria, tuberculosa ac callosa est eminentia, nigricantis coloris fundamentum latum habens, & ad cutem residens, ad contractum dolorem exhibens eiusmodi, qualis a morfu formicæ animalis contingit. Vnde etiam nomen habet. Verrum in ablatione sanguinem fundit, non pro apparentis magnitudinis ratione. Clauus autem callosus est eminentia, capiti clauis assimilis, frequens autem est circa manuum extremitates, & circa calcaneum. Appellunt porro etiam in facie orientes magnas eminentias, fici: a magnitudine imposita appellatione. Proinde conandum est ut per pharmaca, tum mansuetos tum malignos thymos curemus, ita ut mansuetis quidem, ea que consumere ac contrahere possunt adhibeamus. Malignis autem, ea que ad cancerata ulcera describuntur, præsertim in mammis ac utero. At ubi uicta fuerint pharmaca & curatio protrahatur. Thymos quidem qui sunt in musculo ani adstrictorio, uolsella attractos radicitus excindere oportet, & sic cum medicamentum sanguinem sistens inspergere, quale est quod flauum appellatur. Est post chirurgiam pharmaca resiccantia adhibere donec perfecte curentur. Nam unctiuosa curatio affectionem refricat. Si uero in partibus magis expositis fuerint thymi, post excisionem quum magni fuerint ac multi uisionem ad

hibere expedit ad sanguinem sistendum, & regenerationem in posterum prohibendam. Adhibita igitur uisione, curatio decernatur communis ad perusam, primum uidelicet ea que crustas amouere potest, deinde de repurgatoria, postea resiccatoria. Crustas autem remouere pollunt in talibus, lac & mel per linamentum adhibita. Quod si scalpello solum excisi fuerint thymi, post excisionem siccum sanguinem sistens adhibeatur, & reliquus curationis ductus resiccans, uelut dictum est. Pharmaca consumentia ac resiccantia thymos, & uerrucas formicarias atque acrochordonas medicamenta que consumunt ac resiccant thymos, sunt ea que communiter curant etiam reliquas uerrucas: Quale est hoc quod facit ad thymos in sede ac pudendo, aut in alio corporis loco obortos. Aluminis scissi, atramenti sutorii uisi, glutinis, singulorum unci. i. squamæ aris sextantem. Trita glutine excipito cum aceto prædissoluto, illinito. Ad thymos in sede, & dura ac non inflammata condylomata, & fici. Squamæ aris drachm. i. sandarachæ drach. i. auripigmenti drach. i. aluminis scissi drach. ii. Terito per se singula & cum rosaceo, & ad strigimentitiam crassitudinem reducta large illinito, & rasuram linteoli imponito, atque bis singulis diebus curato. At uero in aliis corporis partibus aceto diluta illinito. Mirabiliter autem contrahit ac deprimit thymos in sede ac condylomata, & inflammata lenit, pastillus superiore capite descriptus, Arete appellatus. Heraclidæ Tarentini ad uerrucas formicarias inueteratas. Sulphuris uiui, sandarachæ, atramenti sutorii, singulorum æquales partes, terito cum aceto, & pastillos formato. et uisus tempore aceto dilutos illine. Nos autem apposuius his etiam elaterium pari portione, & ad formicarias atque acutas uerrucas mirabiliter profuit. Verum in formicariis primum scalpello oportet, atque sic pharmacum illinere. Orbassi ad formicarias uerrucas & acrochordones.

S E R M O

Chalcitidis drach. vi. sandarachæ drach. ii. cadmæ
drach. x. cum aceto assidue illine donec exciderint.
Aliud melinum siccum geminæ mixturæ heliocaes,
hoc est, sôle. usum appellatū calcis uiuæ partes duas
auripigmenti partem unam. Auripigmentum aqua
prius terito & calcem addicito, & in uase aqua reple-
to siccari finito. Hoc ubi tertio feceris, in uas fictile
procul ab omni humiditate deponito. Facit ad uer-
rucas formicarias & instar chordæ apicis acutas. pte
rygia, callos, nonias & epulidas. Aliud. Auripig-
menti drachmas viii sandarachæ drachmas sex, elate-
rii drach. viii sulphuris uiui drachmas vi. radicis cha-
malconis nigri drachmas. iiii. Aceto diluta cogito in
pastillos, & utere cum aceto. Verum in formicaria
uerruca basim prius circumscalpe, uelut dictum est.
Aliud pharmacum accommodatum. Hoc usus sana-
uisthymos malignos. Blaterii drach. viii. auripigmen-
ti ranundem, sulphuris uiui drach. vi. glutinis piscium
drac. iiii. trita excipe glutino aceto prædissoluto. Et
utere in aliis quidem locis cum aceto dissolutis. Ad
sedem uero cum rosaceo. Quomodo uero gluten pi-
scium dissoluere oporteat, dictum est in capite De
sanguinem spuētibus: in pastillo qui gluten piscium
recipit Sermōne octauo. Ad Thymos ualde malig-
gnos, post exsectionem & unctionem exorientes, uer-
rucas itē formicarias, & instar apicis chordæ acutas.
Pastillus passionis. Squamæ aris drachmas xii. aris
usti drachmas viii. salis ammoniaci drachm. viii. aluo-
minis rotundi drach. viii. thuris drach. xvi. Omnia tes-
rito excepto thure, ad multos dies aceto affuso in so-
le. Deinde thus adice ac rursus probe tere, & pastil-
los efforma, eosq; assidue cū aceto illine, donec pe-
nitius exciderint. Ad eos uero qui in sede sunt cum
passo diluito. Carterum ficus ablatus, & thymos ac
condylomata curat, & rursus generari non sinit, & ita
extantes præclare tollit, cinis lighorum uitis cum

DECIMVS QVARTVS. 748

aceto illitus, & cinis ex uinaceis uitis, cum aceto.

De Hæmorrhoidibus sedis. Cap. V.

Hæmorrhoids appellationis originationem habet
a sanguinis fluxu. Est autem uelut dilatatio localis in
sede facta, basis quibusdam isthic apertis, & progressu
temporis callosioribus factis. Hæmorrhoidum uero
aliæ sunt cæcæ, aliæ apertæ. Cæcæ sunt quæ omni tē-
pore inflatæ sunt, & nihil excernūt: Apertæ uero sunt
quæ per tempora sanguinem effundūt. Hæc affectio
malorū plurimorū causa hominibus existit. Nā & de
formitatem, & miserā uitam hæmorrhoides inducūt.
Multos uero etiam uita priuant. Et deformitatē qui-
dem, propter coloris totius corporis uitiationem, ex
euacuatione succedentē. Miseram uero uitā, propter
corporis debilitatem. Quandoq; autē & de uita peri-
clitantur sic affecti, quib; ob excessentem euacuationē
perfrigeratū hepar, aquā inter cutem operatur. Cōue-
nit igitur recta diætā ac uenæ sectione præmissa, hæ-
morrhoidū extirpationem moliri, & nullam penitus
relinquere, quem ad modum quibusdam uisum fuit,
possibile est enim incolumes euadere, optimumq;
curationis finem assequi, post hæmorrhoidum extir-
pationem, eos qui opportuno tempore uenæ sectione
& conuenienti diætā semper utantur, quem ad modū
Hippocrati placet. Inquit enim. Hæmorrhoidas sanā-
ti inueteratas si non adseruetur, periculum est hydro-
pem aut tabem succedere. Non enim uelut quidam
opinantur, dixit, si non una fuerit seruata hæmorrhoids
ad sanguinis excretionem: Sed dixit: Si non adserue-
tur, hoc est, si non conuenienti diætā utatur. Quod
autem sic uelit Hippocrates, ipsa aphorismi distinctio
ostendit. Ait enim hic uir: Hæmorrhoidas inuetera-
tas sananti. Est autem Sanatio perfecta liberatio, &
legitima curatio. Quare iuxta Hippocratem non
oportet aliquam hæmorrhoidem relinquere. sed om-
nes excindere, & post perfectam, ipsarum cura;

tionem, per conuenientem uelut dictum est dictam, ad naturalem statum corpus curatum reducere, incutere q; cubiti uenam tempore oportuno, quod uidelicet coaceruatus in corpore sanguis euacuetur.

De Hæmorrhoidum chirurgia. Cap. VI.

Aggredi itaq; præparare oportet per modicum usum, & aqua potum, & ut plurimum etiam per steris infusum, tum prolestandi stercoreis gratia, tum ut sedes irritata promptior ad euersionem fiat. Cuius de adhibeat Chirurgia quem ad modum in tractatu De chirurgia ostensum est, ita ut singulæ hæmorrhoides uncino distendantur, & basis prius circumscalpatur, & per uncinum obtorqueantur. Deinde paruo interstitio facto obligentur, & rescentur. ipsa enim obtortio adstrictioni correspondens, uasa contrahit ut confidant, quo post excisionem sedes minus sanguinis effundant. Quapropter oportet unamquamque hæmorrhoidem hamulo distendere, deinde fundamentum circumscalpere, postea per hamulum obtorquere, & porrigere hamum tenendum ministro. Postea uero etiam in aliis idem faciendum est. Postquam uero omnes hamulis distendimus, circumscalptas funiculis obligabimus, & ministro tenendas dabimus. Et tunc primum distentam primam excidimus, & reliquas consequenter ex ordine tollimus. Post excisionem uero, siccum sanguinem sistens apponimus, & spongiam lino obligatam adhibemus, & filii principium fors relinquimus. Postea decernimus consequentem curationem, per linamentorum immisionem, spongiarum appositionem, obligationem sedis conuenientem. Curatio uero postea communis est. Securius itaque & compendiaria curatio hæmorrhoidum est ipsa chirurgia. Quandoquidem uero quidam melius esse putant assidue purgari per hæmorrhoidas, uelut mulieres. Quidam uero ob timiditatem, per medicamenta potius aliquas ex his aut omnes

tollere cupiant: consequenter subiungemus auxilia ad has conuenientia. I Extraforia hæmorrhoidum. Quandoquidem pleræque hæmorrhoides opus habent extractione, ad faciliorem medicamentorum impositionem, necessarium est & talia pharmaca describere. Cyclamini succus illitus, & hæmorrhoidas irritat, & non sinit ipsas contrahi in chirurgia, & sedem extrahit ac euertit. Magni pharmacum accommodatum, ad hæmorrhoidas extrahendas. Piperis ac nitri utriusque pares partes terito, & sedi adhibeto. Aliud. Succum cyclamini cum pari mellis mensura ad compagem mellis coquito Probe facit. Aliud. Hoc uix prolabentes hæmorrhoidas extrahit. Succus centaurei drach. ii. aluminis liquidæ drach. ii. misce drac. i. staphidis agrestis drac. i. Excipe melle & illine sedē. Aut lanā pharmaco imbutam in sedē inde. Quā autem promptitudinem induxerit, & sedes prolapsa fuerit, & hæmorrhoides apparuerint, imposito ea quæ ad hæmorrhoidum curationem describentur. Quæ aperiant hæmorrhoidas. Aperiant autē has in his quibus sanguinem per ipsas excerni uolumus, amaracinum unguentum illitum, perdicii herbæ folia uiridia assidue affricta, mercurialis trita & uelut glans immissa, fel bubulum per lanæ tomentum inditum. Sistentia sanguinis hæmorrhoidum fluxum. Sanguinem qui ex hæmorrhoidibus nimium euacuatur, sistit aloë imposita, squama ferri, plumbum ustum cum posca. Aliud, sanguinem sistens confestim. A caciæ fulvis drac. iiii. plumbaginis drac. iiii. tragacanthi drac. ii. Singula seorsim terito & misce to & aqua subacta crassius imposito. Si uero penitiores fuerint, in massam coacta indito. Aliud delens hæmorrhoidas & omnem sanguinis eruptionē. Mororū crudissimorum siccorum sesquiuncia, chalcitidis sesquiuncia lapidis molaris trientē, pennarū corui scrupulos xxi. Extremitates pennarū torreto ac terito, deinde omnia uino subacta

S E R M O

ad strigementitiam spissitudinē redigito. Et in hæmorrhoidibus quidem indito. In extrinsecis uero sanguinis eruptionibus illinito, ac obligato. Asclepiadæ prolutio hæmorrhoidum. Spinæ Ægyptiæ quincunx, foliorum salicis, artemisiæ, sideritidis herbæ, singulorum trientem, in quatuor aquæ sextariis coquito ad dimidias, & herbas quidē ablicito, ad aquā uero decocti siccum hoc ammisceto. Melanteriæ & clauis drachm. x. aluminis rotundi drach. viii. spumæ argenti drach. iiii. gallarum drach. iiii. misyos drach. ii. soreos drach. ii. Siccum in decocto diluito, & cum eo septies in die perfundito, atq; hoc per triduum facito. Si uero reliquæ quædam hæmorrhoidum resisterint, eas quarta die acu compungito. Et si quidem senserint, aut cruentatæ fuerint, decoctū illud similiter prodest, de sicco uero dimidiam partem misce. Prolutio ne uero facta, ipsum siccum pharmacum adhibe, ut exacte urantur, propter inflammationem autem foris secus panem impone. Hoc cito urit. Ex cataplasmate uero intra septimum diem excidunt crustæ. Mirabiliter quoque hæmorrhoidas hoc tollit. Cicutæ siccæ drach. ii. succi hyoscyami drach. iiii. aluminis drach. ii. gris usti drach. ii. rubricæ drach. i. cerato rosaceo excipe & impone, faciunt & mali punici acidi cortices sicci cū aceto impositi. Si uero penitiores fuerint, uelut glandem supposititiam indito. Aliud ualde præclarum. Sandarachæ drach. viii. auripigmenti drach. viii. cum lixi uio diluta impone. Egro antea probe collocato. Mortificatur enim hæmorrhoids, & decedit in semi hora res siccata, & à fundamento deuoluta. Verum circū hæmorrhoidas ceratum illinitur, & sit hoc in sole, aut apud ignem. Debet enim homo in eodem situ permanere donec pharmacum abluatur. Aliud, ad hæmorrhoidas quod sedat etiam inflammationes ani. Et ipsæ mortificatæ resicantur uelut uix passæ, & decidunt in septem diebus citra exulcerationem. Caterū

DECIMVSQVARTVS 750

ad condylomata ac fistulas confert eaq; curat hor. scis uini siccæ uisæ quadrantem, misyos sextantem, aut pro misy, soreos sextantem. Vtere uelut optimo, sex autem occultur in prunas, & uritur donec albescat.

Aliud. Stercus asini siccum accipito, & ex eo ollulam paruum impleto, & mannæ thuris drach. viii. & thymali sicci manipulum unum addito, & accenso stercore bubulo, ad carbonum speciem exurito, eaq; trita imposito, donec excidant: septima enim die citra inflammationem mortificatæ decidunt. Aliud mirabiliter exsiccans hæmorrhoidas. Chalcitidis uisæ, misyos usti, atramenti sutorii usti, diphyrgis, soreos singulorum drach. iiii. squamæ aris uisæ drach. ii. Vtere ipso sicco, & instar testæ induratæ excident. Est hoc præclarum, & omnem carnem eminentiam contrahit. Aliud Hippocratis ad hæmorrhoidas admirandum. Gallarum sextantem, myrrhæ sextantem, aluminis siccis quadrantem, melanteriæ quadrantem. Contundito, cribrato, terito, ac utere sicco. Ego uero in penuria melanteriæ, sori adieci, & fecit mirabiliter. Nam intra paucos dies citra mordacitatem ac ulcerationem, hæmorrhoidas dissipat. Verum uino præelut oportet, atq; sic inspergere.

Ad anum aut sedem procidentem. Cap. VII.

Nos per muriam, aut marinam aquam, prius anū fouere solemus prolapsum, & sæpe nullo alio auxilio opus habuimus. Aliquando uero salem tritum inspergimus, ægro commode ad hoc collocato, & susciciens tempus expectamus, donec destillantes humidiates extra processerint. Deinde abluta prolapsa recti intestini parte, illitionibus adstringentibus utimur, nimirum acaciæ, aut hypocythide cum uino. Deinde anum retrudimus, & sequenti die infessionem paramus, aut infusum adstringentem uim habens, quate est uinum nigrum austerū, in quo decocta est myrtus, aut oleæ folia, aut malicorium. Cæterum in

S E R M O

pueris adstringentium usum remittere oportet, & nisi
tiora adhibere. Si uero res urgeat. etiam lumbis ad-
stringentia imponemus cataplasmata ex palmaris ac-
malis cotoneis & similibus. Item sedi similia adhibe-
bimus. Vetus autem sit boni succi, & lactis potus de-
cernatur. Et pulvis ex lacte parentur, qualis est oryza
cum lacte cocta, & similia. Vinum detur aquosius. phae-
maca uero huic affectioni commoda sunt eiusmodi.
Gallam coquito, & cum leuigata anum integito, &
si quidem fortiore auxilio opus habes in uino coctus
ram facito, sin leniore, in aqua. Aliud. Corticis pi-
ni drach. viii. pilularum cupressi, drach. ii. plumbagi-
nis drach. ii. praelauato cum uino adstringente & acer-
bo, & sicca trita inspergito. Aliud. Recrementi
plumbi drach. viii. thuris drach. ii. praelue, & trita insper-
ge. Aliud. Balaustrum drach. i. malicorii drach.
ii. seminis hyoscyami drach. viii. cerussæ drachm. viii.
myrrhæ drach. ii. plumbi loti drach. ii. praelue & in-
spere. Aliud nostrum ad procidentem anum. Fru-
ctus ericæ, gallarum, acaciæ, cerussæ, succi hypocisthi-
dis, corticis pini, myrrhæ, thuris, æquales partes siccæ
insperge, ubi uino austero sedem prius laueris.
Aliud. Lentis ustæ, panis usti, farinæ erui, æquales
partes imponito cum aceto & sapa. Aliud. Sedem
uino praelauato, & picem aridam tritam inspergito,
aut ollulas uistas tritas. Aliud. Cupressi decocto
perfundito, & sterces caninum siccum inspergito, pi-
cem uero siccam, bitumen, & cyperi suffito. Aliud.
Coriandri semen, & laser, trita, cum uino illinito. Et
torpedinem uiuam assidue apponito, & contrahet.
Aliud. Bitumen & gallam æquis portionibus tritis
siccis sedi inspergito. Valde præclarum hoc est.

De prolapsu sedis perustione. Leon-
nidæ. Cap. VIII.

Quum furor ægre curabilis apparuerit, & diæta
nihil profecerit, neque medicamenta contulerint, stura

DECIMVS QVARTVS. 751

stura mali iam inueterata, ad uisionem peruenire oportet.
Quum enim alia intestina inter partes principales
communierentur, externa extremitas intestini recti prin-
cipalis non est. Sed & dum uritur & secatur, nullum
periculum inducit, uelut ipsa experientia testatur. In-
uerere autem conuenit per cauteria nucleiformia ex
ternam sedis partem extremam, ex moderatis inter-
uallis. Sufficiens est enim uisio ad fluxionem superan-
dam. Cicatrix autem solida succedens, anum in ambi-
tu constringit, post uisionem uero licet cum melle un-
to, & linamenta ex eo imbuta indito, ac obligato.
Postquam uero elapsæ fuerint crustæ, lentem cum melle
le imponito. Repurgatis autem ulceribus, utere em-
plastro ex ordeo, aut aliis cicatricem inducentibus, su-
pra ad sedis affectiones præscriptis.

De abscessibus sedis. Leonidæ. Cap. IX.

Inflammatione prægressa aliquando circa anum
abscessus oritur. Quod ubi contingit, plura corpuscu-
la putrescunt, propter locorum humiditatem ac lar-
gam caliditatem. Vnde necessarium est in chirurgia
ablatione uti, & propterea facile in fistulâ transire. Pro-
inde in simplicioribus quidem abscessibus facilis est
curatio. Verum in magnis affectionibus, ano orbicu-
latum amputato, plerumque dum cicatrix inducitur, po-
dis meatus constringitur, & obturatio contingit. Quæ
propter conducit inter curandum, primis curationis
temporibus linamentum parare, idque in tetrapharmaco,
aut alio quodam ad curationem commodo, dissoluto
intinctum indere in sedem. Tempore uero inducende
cicatricis, canalem stanneum rotundum sedis meatui
conuenientem immittere. Qui foris quidem sit am-
plus, uerum apposita parte in profundo sita rotundus
ac leuis, habeatque in medio foramen, per quod flas-
tus reddi possunt. Illinatur autem canalis ex medica-
mento cicatricem inducente, aut samia terra cum uli-
no, aut cerussa, forinsecus autem splenium aut lana

S E R M O

incumbat, & comoda obligatio fiat. At uero can-
lis ipse usq; ad perfectam curationem inditus sinatur.

De ulceribus sedis proserpentibus ac de
palcantibus. Cap. X.

Fiunt aliquando in sede ulcera proserpentina & de-
palcantia. Si quidem igitur nome depalcans in ad-
strio musculo fiat, conari oportet ut p sedulam me-
dicationem ad nomas pertinentem affectio curetur.
Nam interiores ani partes, ipse inq; adstrictorius mus-
culus, nervosus quum sit, neq; ulsionem neq; sedio-
nem sustinet, exciso enim musculo illo, conuulsio se-
quitur, & nimirum etiam caruncula imminutio ac de-
crementum: Id quod inde nobis cognoscere de-
betur, quod saepe etiam non adhibita chirurgia, ab ipso de-
palcante ulcere musculus ille consumitur, & caruncu-
la decrementum, Rœada græci uocant, cōsequitur.
Utendum igitur est auxiliis ad nomas descriptis, ita
ut myrtorum ac malicorii & rubi decocto, ac simila-
bus, assidue irrigemus, primum quidem corporibus
à natura alienis crusta inuramus, per faustinum appel-
latum pastillum aut cōsimiles. Deinde utamur eo qui
ex uita charta constat, postea Isidem emplastrum cū
multo rosaceo dissolutum per linamenta indamus, &
sic reliqua deinceps consequentia faciamus. Ceterum
phagedænico ulcere proserpēdo exedente in ano exi-
stente, audere aliquid oportet, & aliena à sanis exci-
dere. Deinde ulsionem adhibere. Quum enim carno-
sus sit podex, tales chirurgias facile sustinet, post chi-
rurgiam autem, consequenter curatio, uelut aliorum
ulcerum facienda. Si uero uisio adhibita fuerit, curare
conuenit uelut in prolabente sede prædictum est.

De fistulis ani. Leonida.

Cap. XI.

Quandoquidem ex mala ulcerū curatione, & præ-
cipue circa sedē, sepe fistula succedit cōsequēter ēt de
his dicendū est. Proinde ægro in sella, aut alio quodā
plano loco collocato, artifex à dextris magis ipsius

DECIMVS QVARTVS.

752

ægro desidens chirurgiam perficiat. Conuenit autem
specillum accipere, & caput eius in medium fistulæ
immittere, ipsumq; propellere, quousq; per inanem
meatum progredietur. Deinde medium sinistrae ma-
nus digitū in sedem inmittens, per ipsum specilli ca-
put arripiat, postea reflectens specillum, & ambas fi-
stulæ extremitates inter se adæquatas sinistra manu
distendat, atq; sic omnia corpuscula callosa per am-
bitum excindat, unico contactu, si id fieri potest. Si ue-
ro post sectionem apparuerit callus adhuc insidens
circūscalpatur. Manifestus autē est callus, quū sit subal-
bidus ac renitens. Si uero etiam rugæ propinquæ ap-
paruerint, uolsella extēta resceniunt ad ulcerū expla-
nationē, & facili deinceps curationē, post chirurgi-
am mananthuris sectionē implebimus, & linamentis in-
ditis conuenienter deligabimus. Et cōsequenter cō-
muni aliorū ulcerū curatione utemur. Ceterū in his
qui ob molliciē aut timiditatē rogant nos ut p medi-
camenta curentur, primum conari oportet ut per phar-
maca resiccantia ac fistulas claudantia curemus. Que
si nihil effecerint, ad ea quæ callosa corpuscula erode-
re ac cōsumere possunt trāsēdū est, q; fistularia colly-
ria appellantur: quorum præparationes in uniuersali
de fistulis tractatu paulo post in hoc Sermone dice-
mus. At uero medicamenta quæ fistularū resiccatio-
nem promittunt, sunt emplastrum ex spuma argenti
& aceto ac oleo paratum, & emplastrum sine cera, &
fuluum Galeni, & harmonia, & ex salicibus, & ex lo-
lio constans, & consimilia: facit & hoc ad fistulas inci-
pientes in sede, rimasq; ac condylomata, pæoniæ
radicis uitæ quadrantem, bituminis Iudaici sextantē,
sulphuris uiui unc. i. ceræ sextantem, olei myrtei quan-
tum satis est. Aliud. Mala cotonea ad cinerem ex-
urito, ac trita superne ad osculum fistulæ imposito,
& linamento indito, emplastrū ex uino & oleo, aut si
mille quoddā adhibeto ac deligato, & alternis diebus

S E R M O

soluto. Pastillus ad fistulas sedis. Chalcitidis ustæ drach. vi. i. ær s. ulsi drach. iiii. cadmiæ drach. iiii. cretæ terræ drach. iiii. pompholygis drach. iiii. Lycii drach. iiii. aloes drach. ii. croci drach. gummi drach. xvi. terito cum succo senecionis, aut serapidis tres testiculos habentis, & formato pastillos, & utitor sicis, & cum aceto & cum cerato. Vtere etiam ad uniuersales fistulas describendis.

Ad intertrigines inter foemora ex itinere obortas. Cap. XII.

Chalcitis cum aqua trita ac illita prodest. Et plumbago cum aceto aut uino. Et spuma argenti per se, & cum myrto sicca trita. Aut alumen in testa ustum tritum insperge. Aut fici folia usta ac trita cum oleo illine. Aut rosatum capita unâ cum flore trita insperge.

Aliud quo uor ualde efficax, plumbaginis drac. vii. gallarum drac. iiii. aluminis drac. i. myrthe drac. ii. sicis cum hoc insperge. Aliquando uero cū oleo myrteo illine. Ego uero uino semper prius lauo, & sic cum uino spergo. Aliud, facit & ad papulas feruidas in foemoribus ac sub alis, ex sudoribus obortas, præsertim in corpulentis hominibus. Syrici unc. i. fusi tinctorii unc. i. testæ ex libano antiquo sextantem, prælauato & inspergito, probe quidem facit, uerum lintea inficit, facit & ad ambusta cum cerato.

De Thymis in pudendis. Leonidæ. Cap. XIII.

Huius affectionis proprietatem in loco de thymis in sede diximus, sunt autem & hic thymi, aut in sola glande, aut in cole, aut in præputio. Aliquando uero in omnibus relatis locis. Antea uero dictum est, quod mansueti facile curatur. Maligni difficulter, & per æstætæ partis ablationem sanantur. Quomodo autem cognoscere oporteat & mansuetos, & malignos, etiam relatum est. Siquidem igitur mansueti fuerint thymi ac parui, per uolcellam distenti excindantur, & aliquo sanguinem sistente ac crustam inducente illinantur, quale

DECIMVS QVARTVS 753

quale est sicum flauū appellatum, quo per crustam, simile quiddam uisioni efficiemus. Quum uero multi fuerint & magni, tunc post excisionem uisio adhibetur, ad sanguinem sistendum, & affectos locos ad alium statum transmutandos, & thymorum regeneratione prohibendam. Quum autem totum præputium thymis fuerit refertum, tum iuxta internam, tum circa externam partem, difficile erit ipsum conseruare. Itaque necessarium erit quantum eius fieri potest, ad cutis præputii sectionem progredi. Quū igitur uisio post excisionem adhibetur, curatio decernatur ad perusta, relata in tractatu de prolabente sede. Excisis autem thymis, & post excisionem sicco crustam inurere adhibito post crustæ discessum reliqua curatio resiccatoria fiat. Vntuosa enim pharmaca affectionem refrigescant. Cæterum in his qui chirurgiam rescilunt, utendum est talibus medicamentis. Medicamentum resiccans thymos xeraphium appellatum. Chalcitidis crudæ sesquinciā, misyos crudi sesquinciā, squamæ aris sextantem, aluminis scissi unc. i. Locum cum uino prius lauato, & sicum inspergito. Aliud. Gallam & alumen trita inspergito & exarescēt. Vtere etiam si in alio corporis loco thymi sunt. Aliud, egregie tollens thymos & carnem excrescentem in pudendis. Origanum & rutæ radicem, paribus partibus urito terito ac inspergito. Vtere hoc uelut optimo.

De rimis in pudendis. Leonidæ. Cap. XIII.

Rimæ ac fissuræ in præputii summitate sunt, quando angusta ea existens uiolenter reducitur. Ruptis autem, corporibus, inflammationes succedunt & dolores intenti. In principiis igitur, omnis rima diu recens est cruentatur, antiqua uero callosa fit, & rursus quum uiolenter disparatur, rupta rursus cruentatur, proinde ad curam festinare oportet. Vbi uero antiquatæ fuerint, & callosæ factæ curationem distulerint, nihil proficientibus medicamentis, confert cutem abducere,

S E R M O

& callosa rimarū labis, supino scalpro quantum eius fieri potest, superficialia sectione diducere. Resupinata enim & recentes factæ rimæ ac hifuræ, celerrime sanantur.

Medicamenta ad rimas & reliqua pudendorum ulcera.

Cap. XV.

Rimas medicamentis curare conandum est antea, citra chirurgiam, & utendum est plerisque ad rimas sedis præscriptis, & præsertim eo quod Lucio inscribitur, facit enim & ad rimas in præputio, & ad ulcera sordida, & præcipue quā detrahi ac reduci nō potest, inuicatur aut cū oleo & uino per clysterioliū. Mirabiliter aut facit ad rimas in præputio & recentes, & inueteratas, urina q̄ inter mingendum intra præputiū ac glandem obiter suscipitur, & celerrime sanat, ut ne opus quidem sit alio auxilio. Aliud ad rimas præputii, & sinam frictam cum rosaceo terito donec strigmentis tiam compagem accipiat, & ammixto oui allati uis tello utere. Aliud, ad rimas & reliqua ulcera. Colocynthidem siccam urito ac terito, & cū rosarum flore utere. Idem facit & anethum ustū. Aliud. Ad præputii rimas, & glandis ulcera, repurgat & cicatricē inducit. Lapidis phrygii ter usti & extincti, primū butyro aut rosaceo, deinde melle, postea uino, sextante, rosarū rosarū unc. i. malicorū unc. i. utere. Aliud. Ad rimas præputii & ani, & pudendi mulieris. Cerusæ, plumbaginis, gallarum, myrrhæ, æqualibus partibus utere siccis, aut cū uino & oleo. Aliud. Rimæ & ulcera ad cicatricē perducens, & acrimonias obtundēs. Cadmiæ teneræ ter ustæ sextante, rosarū recentū detractis unguibus sexuncē. Cadmiā tundito ac cribrato, & cum rosas terito donec exarescat, & siccō inspergito, ubi prælauēris cū uino. Aliud ad pudēda & sedē. Lapidis phrygii ter usti ac extincti uelut dictū est, cerusæ lotæ, cadmiæ thuris, aloes, singulorū unc. i. squamæ æris drac. ii. diphrygis drach. iiii. utere siccō. Aliud

DECIMVSQVARTVS 754

siccū, ad pudendorū rimas & ulcera spontanea. Aloes unc. i. rosarū rosarū sextante, utere confidenter. Aliud ad eadem. Aloem solam tritā inspergito. Si uero adstrinxerit, cadmiā ter ustā ammisceto. Mirabiliter efficax est. Aliud. Pastillum ex halicacabo lacte dilutū exhibeto. Habetur eius præparatio capite tertio, ubi De hifuris & tuberculis sedis tractatur. Verum in his qui præputium reducere non possunt, lacte eundem diluito & tepidum per clysteriolum iniicito. Aliud.

Ad spontaneas pustulas in pudendis, & maxime in his qui præputium reducere non possunt. Glaucium cum uino terito, & ubi prælauēris, per fistulam, pus attrahentem, tepidum iniicito. Aliud lene incarnans & cicatricem inducens. Amylum per se tritum inspergito. Aliud. colophoniam tritam solam inspergito.

Aliud. Colophoniam, thus, amyllum, paribus portionibus inspergito. Aliud. Aloes primariæ, cerusæ, rosarum siccarum, æqualibus partibus tritis utere.

Aliud. Collyriū ex thure tritū siccū insperge, aut cū uino dilutū p̄ linamētā indito, aut cū lacte iniicito, facit & quod Aster appellatur, & quod Cleoni inscribitur, & similia. Oribasii ad præputii ac ani rimas. Inducit cicatricē. Cadmiæ lotæ, cerusæ, thuris, æqualibus portionibus, utere, facit & ad alia ulcera mirabiliter.

Ad inflammationes pudendorum. Cap. XVI. Inflammata pudēda rosarū & meliloti decocto p̄fundito: Aut betæ folia siue semē tritū, in aqua feruescitro, & calido perfundito, facit ad eos qui præputiū retrahere nō possunt. Cataplasma uero adhibe ex pane cum palmulis sapa præmaceratis, cum modico rosaceo. Aut malicorium in uino coctum ac tritum cum pane ac modico rosaceo pro cataplasmate impone.

Ad Nomas in pudendis. Cap. XVII. Si ulcus depascens, nomen græci uocant, aut erosio fiat, laxa forinsecus apparet pars erodēda. Et si citumprematur, humore tenuē suberuentum excernit,

S E R M O

deinde feculentum. Conuenit itaq; perfusionibus adstringentibus in his uti, ex decocto myrti, ruborum, oleæ syluestris, rosarum, malicorii, plantaginis, polygoni, pharmaca uero ad nomas commoda sunt, passillus corax, id est coruus inscriptus. Habet autē sic. Gallarum sextantem, squamæ æris sesquiunciam, chalcitidis crudę unc. i. thuris unc. i. terito in aceto ad sufficiens dies, & ad finem mellis quincuncem addito. Et ex olei myrti lib. i. ac semisse, adipis taurini recentis besse, cæra triente, terebinthinæ unc. i. ceratum effice, & in linamenti utere, & per fistulam puris attractoriam iniice, per rosaceum dissolutum. Et superne spongiam ex uino expressam impone, aut ceratum habens malicorium aut gallas. Aliud ex carta usta. Chartæ ustæ sesquiunciam, squamæ æris sesquiunciam, auripigmenti drach. vi. sulphuris uiui drach. vi. piam biusti drach. iiii. Insperge siccum, aut melle & rosaceo dilutum per linamenta inde. Si uero præputium reducere non potest, plurimo rosaceo dilutum, & modico melle addito, iniice. Aliud siccum, quod sanauit quosdam iam secandos. Chartæ ustæ sextantem, gallarum sextantem. Vtere sicco.

Ad carbunculos pudendorum. Cap. XVIII.

Spumæ argenti drach. iiii. cerusæ drach. ii. thuris drach. i. Trita insperge, & rasuras linteorum impone.

Aliud. Adipem caprinum cum uuis passis tritum impone uelut cataplasma. Hoc suppurat, & dolorem eximit, postea eundem adipem cum pice liquida unitum imposito. Aliud, pilulas stercoris caprini uistas cum melle imposito.

Ad interna in meatu urinæ ulcera. Cap. XIX.

Lycii dra. ii. myrti drac. ii. atramenti sutorii dra. i. chalcitidis drac. i. omnia simul trita cum passu hemina una, & uini ueteris odorati cyatho uno, coqto donec uniatur, & reponito in plūbo. Vtus uero tēpore rosaceo diluta iniice: facit & ad ulcera inter anū & testes

DECIMVS QVARTVS 755

Ego autē cygnaria collyria cum lacte diluta per clysteriolum iniicito, & bonum testimonium ipsis præbeo.

Ad scabiosum scrotum & pruriginosum. Cap. XX.

Contingit etiam circa scrotum assidue scabies & pruritus, ex influxu humorum acrium ulcerantiū cūtem. Et ubi quidem plures fuerint & aciores allati humores, cutem ipsam exulcerant. Si uero pauciores ac crassiores squamas generant, & pruritum inducunt. Curatio horum fit per congruam uictus rationem, & per medicamenta. Aliquādo uero & raro, per chirurgiam. Itaq; ab acrium esu abstinendum est, & præsertim ab oleribus malisucci. Quæ uero exhibentur bono succo prædita sint. Qualis est lactis potus assiduus pitiscana, halica, gallinarum oua, porcellorum extremities & uentriculi. Vinum tenue dilutius & album. Ex localibus auxiliis præsertim ubi squamæ ulceri adherent, & dolor adest, conuenit cataplasma ex fabæ lomento, nam & dolorem mitigat, & ulcera repurgat.

Sit autem ex faba Ægyptia lomentum. Idem facit sanum crudū, & erui farina melle subacta & imposita. Repurgatione uero ulcerum facta, pruritusq; lenito, ad cicatricē inducendā pergemus, probe autē facit in his partibus, misy cum sulphure uiuo tritū, & cerato myrteo exceptū. Conducit, & plūbi recementum, & spuma argēti cū myrteo cerato. Et Emplastrū ex cadmia, & emplastrū ex hordeo. Præclare auxiliatur etiā scroto in superficie tumefacto, terra cimolia cū aqua diluta ac illita, quā illitā exarescere sines, & aqua tepida loco abluto, myrtū siccā tritā modica myrrha addita insperges. Inducta uero cicatrice, nullaq; molestia nec pruritu uexante, curatio transacta est. At si scabie sanata, pruritus restat, aut augetur, aut scrotum humore defillat, Nitru cū staphide agresti & alumine liquido, rosaceo & aceto dilutū, in balneo illinere iubemus. Et a balneo oui candidū cū melle imponere. Si uero uehemens & intolerabilis est scroti pruritus,

S E R M O

adhibetur, eodem modo uelut præcedentis medicamentum, illinito etiã postea oui albumine. Quod si adhuc amplius uim eius augere uoles, uisam fecem accipies. Idem præstat alumen cum melle probe coctum, & reliqua quæ ad pruritus retulimus.

De Testium ac scroti inflammatione,
Leonidæ. Cap. XXI.

Quandoque testes soli per se inflantur, quandoque testibus nihil affectis, scrotum inflammatur est. Aliquando uero testes unã cum scroto inflammantur. Si cut autem in aliis corporis partibus, ita etiam in his, uel ex humorum influxu, uel ictu, uel collisione inflammatio contingit. Proinde solo testiculo inflammato, scrotum colore naturalem habet, ipse uero testis tumidior, duriorque ac amplior tactui occurrat. Adest dolor pulsatiuus usque ad renes pertingens. At si scrotum inflammatum est, tumor rubicundus in superficie est, renitens ad tactum ac dolens. Vtriusque uero inflammationis, testibus uidelicet & scroto, ex signorum augmento magnitudinem inflammationis iudicabimus. Proinde cibi parsimonia, & aquæ potu per totum curationis tempus utendum est. Et si inflammatio uehemens fuerit, præsertim in iuene sanguinem multum habente, uena cubiti secanda est, si id fieri potest, sin minus, tali. Nam & hanc secare prodest, ubi sanguis non fuerit multus. At pro localibus auxiliis, si testes sunt inflammati, & maxime ubi nerui à quibus pendunt simul affecti fuerint: lanam oleo communi aut anethino imbutã adhibebimus ac deligabimus. probe facit & uerbenaca recta in oleo cocta modico uino addito, & scroto impoſita, atque lana superilligata. Cataplasmatibus uero ad inflammationes soluendas idoneis utemur. E quorum numero admirandum est, ad testium præsertim inflammationem, Cataplasma ex faba Ægyptia. Decorticatur autem faba cocta, & cum modico melle trita illinitur, præstat etiam ad teo-

DECIMVS QVARTVS 756

rium ac scroti inflammationes, cataplasma ex puro pane quo ego assidue utor, quandoque cum oleo & aqua, quandoque cum mulla. Egrege facit etiam id quod ex uuis pastis cum cumino torrefacto ac trito, modico melle addito paratur, prodest & asphodili radix cum polenta in uino cocta. Et lini semen in aqua mulla coctum. Et senecio cum polenta. Et cupressi folia per se, uel cum panis mica. Ceratũ ad testium inflammationes efficacius. Cera, resina pinus, olei anethini & narcisini, singulorum dextantem, cumini sexuncem, simi asinini pilas tres, simum arefactũ terito & cribrato, & cumino ammisceto, deinde cum cerato liquefacto committito ac imposito. Et lanam narcisino aut rosaceo oleo imbutam superilligato. Cõfert etiam emplastrum ex succis rosaceo dilutum, durate uero inflammatione, aqua marina calida affundenda est, & cerata adhibenda inflammationes discutientia: Qualia sunt ad multas inflamas descripta. Quod si non soluantur inflammatio, sed transmutetur, suppurationem cum cataplasmatibus adiuuare oportet, perfectoque iam abscessu chirurgia adhibenda est, & communi curatione utendum. Si uero nome depascens accesserit, eadem curatione etiam hic utendum erit quã superius ad sedis nomas tradidimus. Oribasii ad testium tumores laxos ac inflammationes. Olei lib. i. alii habent dextantem, plumbaginis, cumini, passularum sine uina, ceræ, farina fabarũ, singulorum trientem, ceræ sextantem, plumbaginẽ cum oleo ad cõpagẽ coquito, deinde cerã cum colophoniam drach. vi. adiecto & ad perfrigeratã passulas ac farinã ammisceto, ac utitor. Aliquando tantum farinã ad liquefacta inuicem inquit, postquam feruor ipsorum quieuit. Aliud eiusdem. Vuarũ passarum sine uinaceis drac. xxv. cumini acetabulũ. i. resinae pinus quadrantem, mellis quod satis est. Sanguinis porro euacuatio efficacissimum auxilium est ad testes inflamos, inquit Oribasius. Cæterum ad testium duris

S E R M O

eias, cucumeris sylvestris radicem terito ac cribrato, & in aqua multa coctam cum loliacea farina imponito. Aut lilii radicem uino coctam, & modico melle subactam imponito.

De Hernia aquosa, Leonidæ. Cap. XXII.

Hernia aquosa quandoq; ex occulta, quandoq; ex manifesta causa contingit: Ex occulta quidem, quum aquosus humor circa partes corpusculorum, quæ scrotum contextunt ac implicant, sanguini ammixtus collectus fuerit. Ex manifesta uero, quum ex plaga colicis, aut fractis uasis sanguis affluens ad aquosam substantiam transmutatur. Vbi igitur sponte constitit aquosus humor collectus, subflauus aut subpellidus is inuenitur. Vbi uero ex plaga, cruentam ac feculentam materiam reperies. Humor autem uel intra rubicundam testiculi pelliculam consistit, uel extra ipsam, inter eam & pelliculas adiacentes. Vel in propria pellicula uelut uestica quadam continetur, atq; hoc genus herniam in tunica superagnata uocamus. Aliquando uero duplex hernia oboritur, quum collectio & in rubicunda tunica, & in superagnata consistit. Siquidem igitur in pellicula rubicunda humor collectus fuerit, tumor unius coloris apparet sine dolore, in principio dum adhuc parua est collectio, ad contactum cedens. Postea uero aucta collectione, testiculus humore undiq; circumdatus occultatur. At tumor in ambitu extensus ac renitens ad tactum, herniæ carnosæ suspicionem imperitis exhibet, possunt tamen tactu discerni, nam hernia carnosæ omnino renitiuntur, sed aquosa digitis cedit. Si uero in superagnata tunica humor colligatur, tumor ipse siue magnus siue paruus fuerit, omnino circumscribetur. At si simul quoq; in rubicunda tunica collectus fuerit, duo tumores deprehenduntur, alter in superagnata, alter in rubicunda pellicula. Quod si extra rubicundam pelliculam collectio fiat, testiculus tactui occurrit. Cæterum ab hernia aquosa

DECIMVS QVARTVS 757

sa differt hernia intestinorum. Quoniam in aquosa tumor eiusdem penitus magnitudinis semper, & in quolibet corporis situ persistit. Neq; enim humores, uelut intestina transferuntur. Inguen præterea in hernia aquosa secundum naturam se habet, qua nota uel maxime aquosa ob omenti hernia distinguitur. Nam in hernia omenti, semper in scroto omentum persistit, neq; unquam transfertur, id quod etiam in aquosa contingit. Verum in omenti hernia inguen rarefactum depræhenditur. Tutissima itaq; curatio herniæ chirurgica & uestione perficitur, si peritus artifex contingat. Potest tamen etiam medicamento scrotum inuri, & consumptio humore ac cicatrice inducta firmari. Ad hunc usum efficax hoc est. Radicis brassicæ uisæ cinerem, cum adipe suillo inueterato liquefacto ad emplastri formam adigito, & impositum alligato, ægrumq; gestere finito, & postridie soluto medicamento fomentum adhibeto, & rursus apponito, idq; tandiu repetito, donec ustio peracta fuerit. Emplastrum autem angustum & oblongum esse oportet, neq; plus quam conuenit locus inuratur. Ita ut in magnis tumoribus quatuor digitorum longitudinem & pollicis latitudinem habeat. In paruis duorum digitorum longitudinem, & auricularis digiti latitudinem ex æquet. At uero ubi tunica per uestionem detecta est, scalpello eam diduces, exclusoq; humore fistulare collyrii fissuræ in dies, quo uicinæ partes erodantur. Deinde suppurante medicamento uteris, postea dilapsa crusta, repurgatoria ulceris per linamenta immittes, postrema ad adstringentia progredieris, quale est emplastrum barbarum appellatum. Poteris etiam pro brassicæ radice, medicamenta erodentia, septica Græcis appellata adhibere. De quibus sequenti sermone agetur. Post humoris exclusionem, ne rursus collectio fiat, huiusmodi malagmatis uteris. Cera sesquilibram, picis dodrantem, ammoniaci thymiamatis lib. i. et dodrantem

S E R M O

aluminis liquidi sesquiunciam aut sextantem. Aliud
Asclepiadæ, ad herniam aquosam accommodatum,
quod perfecta erosione, & humoris exclusione adhibi-
tum, per sanat & omnem duriciam resoluit, picis ar-
dr lib. iiii. ceræ terebinthinæ, ammoniaci thymiamas-
tis, galbani, thuris, singulorum lib. i. acetii sextarios iii.
olei cyprini quantum satis est. Picem tritam cum ace-
ti sesquiseptario coquito: Deinde ammoniacum cum
modico aceto tritum adicito, & parum feruere sinis-
to, postea ceram iniicito, eaq; liquefacta, galbanum ac
thus aceto trita ammisceto, omniaq; unita & ab igne
ablata ad residuum acetii in mortarium mitto, & cy-
prino adstillato probe subigito, ac utitor. Præclares fa-
cit etiam emplastrum ex lollis, quod sermone decimo
quinto inter Nigra habetur. Sunt etiam medica-
menta quæ citra ostionem ac erosionem, humoris di-
ffusionem promittunt. Quale est hoc quod habet.
Spumæ argenti drach. vi. salis fossicii, atramenti sutorii,
singulorum drach. x. cerusæ drach. xiii. terebinthinæ
drach. xi. olei libram unam. Spumam argenti, ce-
rusam, sal cum oleo donec non inquinant coquito.
Deinde atramentum sutorium cum aceto tritum ad-
dito, cauendo ne effervescat, atq; ubi parum ebullierit
terebinthinam addito, & ab igne ablata in mortario
subigito, & repositis ut tor. Aliud, ad quæcunq; sine
ne scalpro curare uolueris. Ceræ, spumæ nitri, rubri-
cæ sinopidis, nitri, singulorum sextantem, terebinthinæ,
mannæ thuris, mastiches, singulorum drachmas
xviii. olei heminam i. aut maris sue muris sexunc-
ciem. Arida cum muria diluito, & liquefacta ammisceto,
ac unitis utitor. Aliud Nasturtii. drachmas xxx.
nitri drachmas. x. simi columbini drachmas. vi. galba-
ni, terebinthinæ singulorum drachmas. xx. liquefacta
cum aridis committito, ac utitor confidenter. Confert
& psittacium inscriptum, quod sermone decimoquinto
inter emplastra mollientia ac discutientia habetur.

DECIMVS QVARTVS 758

Hoc ego ad hernias aquosas usus sum, & primum tu-
morem emolliuit & ualde compescuit, ac post pau-
cos dies exudantibus testiculis plurimam aquam exo-
traxit. Aliud ad herniam aquosam, ualde efficax.
Carnum uuarum passerarum, ammii, terebinthinæ, sin-
gulorum drach. viii. nitri rubri drach. x. mellis optimi
sextantem. Arida seorsim terito ac cribrato. Inde uuas
passas probe contusas ammisceto ac unito, deinde
mel cum terebinthina modice coctum addito, & ad
emplastri formam adigito, & linteo excepta adhibeo
to, ac lata fasciola deligato, ægrumq; quiescere iubeo
to, & a balneo ac uehementi motu abstinere. Solues
autem hoc alternis diebus, & spogia locum fouebis,
ac rursus impones. Vtere etiam emplastris discusso-
riis ac resiccantibus ad hydropicos supra descriptis,
& præcipue eo quod Vesta nomine inscribitur.

De Hernia intestinorum. Ex eo

dem.

Cap. XXIII.

Hernia intestinorum est intestini aliquando ad in-
guen, aliquando ad scrotum delapsus, qui multarum
molestiarum autor est. Nam & deformitatem, & mis-
seram uitam, & mortis periculum inducit, quædo ino-
testina duris recrementis distenta, ad scrotum delata
condensantur. Inde enim tormina uoluuosa, ac sæpe
inflammationes succedunt, ex quibus perniciës con-
sequitur. Generatur hoc malum aut peritonæo mem-
brana alium ac intestina amplectente nimium exten-
ta, aut eadem rupta. Si ab extensione fiat, primum qui-
dem luxitas ad inguen procumbit, & summa uentri
incumbens pars conuellitur, simulq; pili pubis reuulsi
conspiciuntur. Verum postea tumore aucto si rotum
uiolatur ac intumescit. Si uero rupta fuerit peritonæi
membrana, quæ ad inguen pertingit, intestinum per
rupturam delatum rubicundæ tunice innititur, & hec
tandem temporis mora oppressa, etiam ipsa infe-
rius prolabitur. Quod si plaga adeo uiolenta con-

S E R M O

tigerit, ut simul & peritonæi membrana, & rubicunda tunica rumpantur, tunc intestina repente nudo testiculo occurrentia ad scrotum præcipitantur. Cæterum nosse expedit, intestinorum herniâ qualiscunq; fuerit, semper aquosa esse deteriorem. Quæ uero propter extensionem peritonæi membranæ fit intestinorum herniâ, difficilius sanatur quàm quæ propter eiusdem rupturam. Et sanè intestinorum herniâ extreme mala, sola chirurgia curari potest, eaq; graui ac periculosa.

De Hernia inguinis. Cap. XXIII.

Inguinis hernia propter peritonæi membranæ extensionem facta, in principio adstringentibus appositis, aliquandocurari potest. Tutior tamen est uisio, si peritus artifex contingat. Nunc autem quo pacto hoc malum medicamentis adhibitis ac ligamentiis sistamus, ut ne in peius procedat ostendemus, & simul quomodo succedentibus accidentibus sit occurrendum. Proinde delapso ad scrotum intestino, & uoluoiosis torminibus diuexantibus, statim conabimur, decliuilocato egro, diductis cruribus intestina sensim ad inguen reducere, ac reducta comodis ligamentiis retinere. At si partes scroto uicinæ uehementibus doloribus unâ cū inflammatione uexentur, tormina item ac flatus adsint, tamdiu differenda est reductio donec quieuerint. Et interim partes uicinas alternis diebus, primum lana succida oleo ac uino imbuta, deinde et unctionibus rigabimus. Et dolentes partes circumscarrificabimus. Neglectæ enim sæpe mortificantur. Declinata malo emplastrâ adhibebimus, quale est Mnae, saxe inscriptum, & alia huiusmodi. Et ut ne recidat, æger, alseruandi gratia perpetuis ligamentiis utatur. Presbyteri Emplastrum ad herniâ inguinis. Thuris, myrrhæ, glaucii, opopanax, sarcocollæ, tragacanthæ, gumi, glutinis taurini glutinis piscium, cinnabaris quo fabri ferrarii utitur, carnis cochlearii terrestrii, singulorum sexuncæ, fecis uini adstringetis ueteris quatuor sata est.

DECIMVSQVARTVS 759

Gluten utrunq; & quæ macerari possunt in uini fece macerato, atq; aridis tritis ammisceto, & ad emplastri formam reducto, imposito, alligato, & quiescere iubeto, ac septima die soluito. Ad intestina prolapsa. Symphyti libr. i. mannæ thuris quadrantem, candidi ouorum recentium unâ cum uistello, numero sex. Symphytum tritum ac cribratum in fictile uas conicimus, eiq; thuris mannâ siue pollinem unâ cum ouis subactum addimus. Deinde suillo adipe ueteri adiecto ad emplastri formam redigimus, atque hoc intestino prius reducto adhibemus, & ligamento alligamus.

Aliud. Folia & teneras cupressi pilulas impone & alliga. Et si sicca fuerint, in uino prius coque. Hoc auxilium inquit Galenus, omnibus corporibus nimio humore flaccidis confert. resiccat enim & corroborat. Decimo autem die id exoluere ac renouare oportet, ita utter repetatur, & puer interim per triginta hos dies in lecto decumbat, & cupressi decoctum bibat.

Aliud celebre. Aloes, malicorii in uino nigro cocti, succi hypocistidis, thuris, glutinis fabrilis, singulorum æquales portiones. Gluten in passo donec dissoluatur coquito, ac probe terito, & reliqua minutissime trita ammisceto, ac utitor uelut iam sæpe dictum est.

Aliud. Balaustrorum sexuncem, thuris, aloes, rhois coriarii, glutinis fabrilis, corallorum, singulorum quadrantem, malicorii, gallarum, singulorum lib. i. Gallas & malicorium in uino nigro uinaccis expresso coquito, & postea in mortario terito, & ad trita reliqua cum polygони succo dissoluta addito, & omnia melle cocto excipito, ac utitor uelut dictum est. Emplastrum datum cuidam adolefcenti ob herniæ intestinalis turpitudinem summe anxio, ex quo sanatus est. Resinæ siccæ, ammoniaci thymiamatis, bituminis, sulphuris uini, æquales portiones. Liqubilia liquato, eiq; ab igne ablatis sulphur adiecto, & in mortario ad emplastri formam redigito, adhibeto ac alligato.

S E R M O

Oportet autē spleniū in quo adhibetur calfactū appo-
nere, neq̃ frequēter amouere, sed sinere donec ip̃se
decidat. Quidā pro ammoniaci picē, q̃dam alcyo-
nium iniiciunt. Aliud. Terebinthinæ sesquialtera,
ceræ, thuris, myrrhæ, glutinis pisciū, carnis cochleæ,
singulorū unc. i. Glutē p̃ tridū acetō maceratur; de-
inde in mortario teritur, & ad prunas eliquatur; rur-
susq; teritur, & ad ipsum reliqua trita ammiscuntur.
Vtere præterea Iride inscripto emplastro, quod Ser-
mone xv. inter emplastra multi usus habetur. Aliud
Theodori, admirandum ad herniam intestinorum,
quod nos experti sumus, & cum multorū admiratio-
ne sanauimus. Curat magnas & diuturnas affectiōes.
Chartam in aqua frigida ad tridū madesacito, & ubi
humorem uelut spongia imbibere, ex ea pilam facie-
to, quam reducto prius intestino, inguini adhibeto ac
alligato, neq̃ ante tertium diē exsoluto. Tertio enim
die miraberis de efficacia ipsius. At uero agros minime
indicabis quid sit id medicaminis, sed charta uel
panniculo inuolues, uel atro colore tinges. Neq̃ uero
tu uilitatē rei despicias. Aliud, intestinorū hernias
agglutinans. Chrysocolle, glutinis pisciū, lapidis gas-
sate, rhois coriari, acaciæ, symphyti, carnis cochleæ,
rum, singulorū sesquialtera, ammoniaci thymiamatis,
lapidis pyritæ, lapidis magnetis, aluminis scissilis, thu-
ris, sulphuris uiui, alcyonii, picis brutiæ, nitri, singulorū
unc. i. Gluten piscium in uino nigro aulero ma-
cerato, postea in pila terito, & ad prunas cum eodem
uino eliquato, & rursus terito, & ad ipsum reliqua tri-
ta ammisceto, quo solidum emplastrum fiat, quod in-
guini adhibebis ac deligabis, agrosq; quietere iusto
septima die solues. Verum ante adhibitionem lo-
cū alicuius ualde adstringetis decocto rigato. Sunt q̃
prædicta myrteo cerato excipiūt. Ego uero acaciā,
thus, ammoniacum, seorsim in uino macero ac ter-
ro, atq̃ ad glutē pisciū recte præparatum ammiscō.

DECIMVS QVARTVS 760

Deinde cochleæ, carnis tritis adiectis, itemq; reli-
quis tritis, ad emplastri cōpagē redigo, quod crassissi-
me inguini impono, & charta imposita deligo.
Aliud. Oribasii, picis liquidæ, terebinthinæ siccæ, sin-
gulorū lib. j. uisci sexuncm, propolis trientem. Quidā
etiam colophoniam sextantē, galbani sextantē, picis &
colophoniam liquatis, terebinthinā, deinde galbanum
& propolē in mortario prius trita ammisceto, ita-
timq; ubi ab igne sustuleris, uiscū adiecitō, & rudicula
agitato donec frigescat, facit ad strumas, melliceras
ulcera, & inflammatos sub alis tumores, & ad abscēs-
sus colli. Repurgat & agglutinat. Aiunt porro & tri-
ten lapidem gestatum ut inguen contingat, prohibe-
re, ne intestinum assidue delabatur. Idem etiam tritus
recte medicamentis quæ imponuntur ammiscetur.

De Emplastrorum præparatione ac costura, &
quæ in ipsa coniiciuntur. Galeni. Cap. XXV.

Emplastrorum compositionis multæ ac uariæ par-
ticulares differentiæ sunt. Quædam enim ipsorum ad
cruenta uulnera cōmoda sunt, itemq; uulnera agglu-
tinant, atq; fracturis conueniunt, aliqua maturant, ali-
qua discutiūt, aliqua attrahūt, aliqua sinus explēt, alia
resiccant, alia cicatricē inducūt, alia leniūt, alia pingua
sunt. Quorū omnium uarietates uaria simplicium medica-
mentorū natura distinguit. Quapropter prius simpli-
cium uires cognoscere oportet. Ita enim etiam com-
positionum facultates & causas, propter quas inter se
differunt, dinoscemus, ut non solum singulorum na-
turas intelligamus, sed componendi quoq; artē edis-
camus: quo si forte liber in quo pharmacorum com-
positiones quibus utimur scriptas habemus, interci-
dat, ipsi consimilia deperditis componere possimus.
Graue enim fuit id quod duobus medicis mihi notis
contigit. Quorum alter ob huiusmodi scriptorū am-
issionem in ærore contabuit, alter uero medican-
di artem desuit. Adest autem exercitatus, ad hoc

S E R M O

quod pharmaca componere possunt, etiam iudicandi facultas de his quæ priores medici descripserunt, ut & his quæ ab illis scripta sunt commode uti possis, & his quæ ipse iuxta rectam methodum composuisti præstat tamen his quæ longo experimento probata sunt uti, quàm noua usurpare. Sed uelut dixi necessitas aliquando nos cogit in peregrinationibus, ut noua quedam & experimento non cognita usurpemus. At uero si omnibus præter naturā affectionibus simplicis medicina mederi possemus, cōpositis non opus haberemus. frequenter enim ad certum quendam modum corpus calfacere uolētes, nullum simplex quod id facere possit reperimus. Nam medicamentum curandæ affectioni correspondere oportet. Quin & alia qua simplicia citra alterius mixturam in usum deduci non possunt. Velut quando medicamentum meatu obducens adhibere uolumus, nullum simplex ad hanc rem idoneum habemus. Neque enim bitumen, neque cera, neque resina, neque pix, neque propolis, nec ladanum, nec ærugo, nec cerussa, nec argenti spuma, nec alia metallica, talia sunt. Ideoque qui primo medicamenta emplastica & meatu obducencia excogitarunt, cum oleo metallica coxerūt, & liquabilia eliquarunt. Deinde herbas siccas tritas ammiscuerunt. Contra in aliquibus affectionibus, unico quidem simplici medicamento opus habemus, sed alia quædam admiscemus, uel ad uirium ipsius uehementiam obtundendam, uel ad saporis asperitatem mitigandam, uelut quum ad purgantia medicamenta, quicquid ammiscemus ex his quæ stomacho grata sunt. Et ad dolorem sedantia, quædam uim ipsorum lenientia, uelut castoreum & cætera huiusmodi, ad opium & mandragoram. Tunc autem maxima componendi pharmaca necessitas est, quum morbus contrarias facultates inter se regit, uelut repellentes simul & ex tergetes, aut inspissantes & simul attenuantes, quale est quod

DECIMVS QVARTVS 761

quod ex papaueris capitibus ac melle paratur. papauer enim tenues destillationes à capite inspissat. Mel autem humores ad pectus iam delapsos, reiectu faciles facit. Necessario præterea componuntur medicamenta, ut idem medicamentum habere possimus ad plures morbos congruum, uelut ad uirus eiaculariū bestiarum illius, & ad uenenosas potiones. De Antidotis ergo & epithematis satis supra tractatum est. Cæterum eorum quæ in emplastra iniiciuntur, quædam terrea sunt, ueluti metallica, & lapidum ac terræ species, fecesque ac cineres & testæ. quædam oleosa, quædam lachrymæ, quædam liquores, quædam succi, quædam liquabilia, quædam semina, quædam herbarum, quædam radices, Et rursus quædam qualitatibus expertia, quædam acria, quædam adstringentia, quædam calfacientia, quædam extensoria, quædam maturantia, aliqua diffundentia, aliqua mollientia, aliqua discussoria, & innumera alia differentiarum reperiuntur. Spuma igitur argenti exsiccat, extergit, calefacit ac refrigerat moderate, ad omnia æqualiter efficax. Hæc aliquando in oleo solo, aliquando aqua aut uino, aut aceto ammixto coquitur. Primo autem seorsim exactissime terenda est, deinde rursus cum oleo ad frigiditatem compagem redigenda, atque ita assidue agitata ad lentum ignem coquenda. Intumescit primum ac bullas emittit, quum autem sufficere cocturæ propinqua fuerit, colore secis induit. Menstruum uero cocturæ iustam recipit, quum tumor contractus fuerit, neque amplius inquinat. Similes spumæ argenti uires plumbago habet, ad frigiditatem tantum magis progressa, nec pariter extergens. Eodem etiam modo coquitur, nisi quod in eius coctura non solum quæritur ut ne inquinet, sed ut colore quoque ex igne rubore, ad fuluum ac ualde floridum transmutet. Ad usum adstrictionis & acrimoniarum particeps est, contrahit, cicatricem inducit, & ab inflammatione tutatur.

S E R M O

Quum autem coquitur nō statim in principio immittitur, sed emplastro iam semicocto. Mensuram cocturæ, nisi ualde modicum iniiciatur, color indicat, ut uis delicet exuberet, & fuluum emplastrum faciat. Squama æris carnem erodit, adstringit, & ualidius glutinat quam æs, sed minus discutit. Coquitur sicut æs, & eodem tempore iniicitur, eandemq; cocturæ rationem habet. Nisi enim color eius exuberauerit & fuluum emplastrum effecerit, nōdum ad iustam cocturam peruenit. Squama uero ferri, præsertim stomomatis, ampliori adstrictione participat, quapropter ad malefica ulcera illi præfertur. Eodem autem tempore iniicitur, & rutilum colorem inducit. Diphryges mixtas uires habet, adstrictoriam cum acrimonia. Quare ad putrida ac maligna ulcera utilis est. Et hoc medio cocturæ tempore iniicitur, bullitq; donec color eius exuberet, neq; amplius inquinet. Chalcitis adstrictione sumul ac acrimonia participat, contrahit, attenuat, aperit, & amplius superioribus adstringit, ac minus mollit. Vsta uero tenuior euadit, & adstrictionem perdit. Coquitur sicut æs, citius tamen liquefit. Mēsurā cocturæ est, ut rubicundius ac puniceo coloris emplastrū faciat. Misy similes chalcitidi uires habet, tenuior tamen partiū est, & ideo magis attenuat, discutit & aperit. Sed minus mollit ac adstringit. Ad finem uero cocturæ iniicitur, neq; ullam mensuram exhibet. Sori quoq; similes chalcitidi uires habet, nisi quod magis terreum ac crassum est, atq; ideo magis adstringit. Iniicitur & ipsum medio cocturæ tempore, & tardius liquefit, & nisi quid prohibuerit, atrum colorem reddit. Flos æris tenuior est ere usto & squama æris participat nonnihil absterforia ui, ideoq; attenuat & agglutinat. Coquitur uelut de ære diximus. Valde enim adstringit, neq; ingenerose calefacit. Præ omnibus itaq; humiditas carnes siccare, omnemq; humiditatem

DECIMVSQVARTVS 762

tatem cōsumere cogereq; ac adstringere potest. Iniicitur medio cocturæ tempore, & liuidiorem emplastri colorem facit. Immo nisi alia obstitierint, atrum eius colorem faciet. Auripigmentum & sandaracha ambouendi facultatem habent. Magis igitur prædictis discutiant, & usta tenuioris essentia sunt. Iniiciuntur autem ad cocturæ finem. Plumbum ustum ex his q; citra erosionem siccāt, efficacissimum est ad maligna, chironiaq; ac cancerosa ulcera, habetq; per se, & cum alijs mixtum, facultatem inducendæ cicatricem. Iniicitur medio cocturæ tempore. Cerussa ineatus obducit, & moderate frigida est. Cocta uero siccio seipsa euadit. Hæc in emplastra alba, ad finem cocturæ iniicitur. Sic enim colorem conseruat, & magis in albat. In nigra uero, aut melina statim in principio inditur. Arugo æris acrimoniae particeps est, discutiendi incidensq; ac consumendi omnem carnem uim habet, plurimo autem cerato ammixta extergit ac cicatricem inducit. Hæc in emplastra uiridia post cocturā iniicitur. In quibusdam uero ne iniicitur quidem in ollam, sed cum aceto in mortario teritur, & reliqua ad ipsam affunduntur. In melina uero emplastra medio cocturæ tempore inditur. At in ea quæ geminam faciem ac colorem præ se ferunt, statim a principio iniicitur. Dū enim coquitur arugo primum melina, deinde b color, postremum fulua efficitur. Alumen omne uehementissimam habet adstringendi facultatem, resicatoriam & agglutinatoriam. Omnium autem tenuissimum est scisfile. Iniicitur plerumq; post cocturā neq; peculiarem cocturæ mensuram habet, color eius plerumq; ad uiriditatem mutatur. Rubrica adstringit, resiccatur, agglutinatur, iniicitur in fine cocturæ. Cadmia exterioriam uim habet, caliditate & adstrictione temperata. Vsta lota sine erosionem extergit ac resiccatur, pompholyx quoque lenissimum pharimacum est, & malignis ac ulcerosis ulceribus cōgruū.

S E R M O

Iniiuntur ambo in cocturæ principio. Sal mixtam facultatem habet extergendi ac adstringendi, magis tamen adstringit, & ualde resiccat. Nitrum autem extergendi incidendiq; ac exsiccandi uim habet. In attractoriis emplastris sal ipsi misceri solet. Et ambo medio cocturæ tempore induntur. Sulphur omne attractoria uim habet, calidèq; ac tenuis essentia est. Iniiicitur in fine cocturæ. Nigrefacit enim emplastra. Atq; hæc quidem metallica sunt quæ in emplastra iniiuntur. Terræ uero in ipsa induntur, sania, crethria, cimolia, ampelitis & lemnia. Ex lapidibus autem phrygius, asius, pyrites, hæmatites, magnes, achates, iaspis, gages, cos, Horum uiros superius exposuimus. Iniiicitur & pumex, extergendi attenuandiq; ac discutiendi uim habens. Testæ præterea conchiliorum uisæ ac crudæ, tanquam attenuantes, extergentes, ac discutiētes, & resiccantes, ad sinus glutinandos ammiscuntur. Idem præstant & sicilium testæ, extensoriæ etiam ipsæ ac resiccantis facultatis. Iniiicitur item calx tanquam præclare resiccans, & ad cicatricem perducens. Cinnis uero præsertim sarmentorum sinus agglutinat, callosq; exterit ac resiccat. Hæc omnia terrea in fine cocturæ iniiuntur. At uero in pingua emplastra olei recipientia, oleum statim à principio cum metallicis iniicere oportet. Si uero cum resina quadam, aut pice liquida emplastrum paratur, & oleum statim ab initio inieceris, incohærens faciet medicamentum. Quapropter ut compages fiat, resinas liquidas primum indeo re oportet, deinde in fine oleum superaddere, atq; ita rursus ad bonam compagem coquere. Reliquæ pinguedines, & præsertim adipēs recentes tenerrimi, medio cocturæ tempore iniiuntur. Ex unguentis irinū quidem cocturam sustinet, cyprinū uero & rosaceū, minus ferunt, cætera omnino non tolerant. Quapropter hæc in fine cocturæ iniicies. Cera porro calefacta & moderate mollit, minusq; glutinat uulnera

DECIMVS QVARTVS 763

cruenta. Nunquam coquitur perse, ita enim uratur. Neq; cum resina aut pice liquida, ita enim incomposita maneret: sed iniicitur ad oleum purum, uel aliud cum metallicis coctum, aut ad resinam uel picē præcoctam. Resina omnis multo magis quam cera calefacit, discutit, mollit, extrahit & aperit, ac cruenta uulnera glutinat. Et arida quidem resina post ceram iniicitur, liquida uero seorsim præ cæteris omnibus coquitur, nisi admodum fuerit modica. Pix uires omnes resinæ habet, sed ualidiores. Iniiicitur præ aliis omnibus. Mensura cocturæ liquida est, ut cogatur. Sicca uero, præsertim si cum aceto coquitur, ut nō amplius bullas emittat, neq; intumescat. Bitumen cruenta uulnera glutinat, & præclare calfacit ac resiccat, & sinus implet. Coquitur statim ab initio iniectum. Verū non minute tritum id iniicere oportet, habet enim asperitates sicuum granis similes. Quare crassius contundendum est, & in aceto coquendum citra agitationē, donec non amplius bullas emittit. Agitatum enim in grumos cogitur. At si absq; aceto coquendum est, oleo simul additum facile liquefit. Propolis calfacit, discutit, maturat, extergit & atrahit. Hanc præmollire oportet, atq; ita coquere ab igne ablatis iniecta. Nulla enim ampliorem cocturam tolerat. Ammoniacum mollit, discutit, calfacit, putredinem educit, attrahit. Iniiicitur medio cocturæ tempore. Et si quidem conteri ac cribrari potest, leuissimum insperges. Sin minus, cum liquore quopiam leuigatum immittes. Cum aceto quidem aut uino, si ad cruenta uulnera emplastrū paratur. Si uero ad fistulas aut strumas, penitus cum aceto. Si uero molle fuerit emplastrum, quas sunt quæ ad sedem parantur, cum aqua, ita ut ad reliqua refrigerata infundas, ut ne efferuescant, ac rursus coquas. Opopanax magis calfacit q̄ ammoniacū, discutit & resiccat. Iniiicitur peracta coctura, qua penitus modica opus habet. Et hunc aceto aut uino prius

S E R M O

terere oportet. Galbanum ualde calefacit, concoquit ac discutit. Coctura aut penitus non tolerat. Itaque ablato ab igne medicamento probe mollita iniicer oportet. Aut cum aceto uel uino ad strigmentitiam compagem dilutam reliquis ammiscere. Sagapenum uires habet galbano similes. Magis tamen discutit & attenuat. Iniicitur in fine aceto aut uino prius tritum, ita ut cum ablato ab igne emplastro emolliatur. Belli calfacit, discutit, attrahit, mollit. Iniicitur tritum post peractam cocturam. Si uero pingue fuerit, ac teri non possit, in mortario tusum cum emplastro emolliatur. Thus parum calfacit, preclare maturat, mordace attrahit, & sinus glutinat pollin eius, similes uires habet, magis tamen adstringit. Quare medicamentis ad cruenta uulnera commode miscetur. Iniicitur utrumque in fine cocturae. Myrtha calfacit, concoquit, attenuat, discutit, & exsiccat, facit ad uulnera cruenta. Iniicitur in fine cocturae cum aliquo liquore qui emplastris miscetur contrita. Aloe ex uariis siccitatibus constat. Adstringit enim, calfacit, attenuat, discutit, sinus glutinat ac resiccat. Additur post omnem cocturam. Succus papaueris strenue perfrigerat, dolores ac inflammationes mitigat, & cruenta uulnera glutinat. Hic pridie in aqua modica maceratur, & in mortario teritur, atque sic emplastrum ad ipsum diffunditur. Thapsia calefacit & rubificat cutem. Iniicitur postrema liquore quodam trita. At uero nulla herba, aut radix, aut semen, cocturam tolerat, cellerrime enim torrefiunt. Teruntur igitur ac manent in mortario, & liquefacta reliqua ad ipsa diffunduntur. Aliquando tamen herbas aut radices premaceratas, in oleo coquimus, & expressas abiicimus, & oleum ad medicamenta assumimus.

De cruentorum uulnerum curatione.

Galen.

Cap. XXVI.

Parua & superficialia uulnera, natura sua spon-

DECIMVS QVARTVS 764

te nullius medicamenti indigna sanare, solet, labia solum a nobis contrahantur, & ligamento circumciantur, ne pilus, aut arena, aut tale quid illabatur, & ulcus penitus coalescet. At si amplum fuerit uulnus, ut labia contrahi non possint, & sanies congregetur, aut urgeat dolor, tale uulnus sola labiorum contractione agglutinari non potest, sed per medicamenta resiccantia collectam saniem consumere, & affluentem prohibere oportet, talia uero sunt agglutinatoria pharmaca inflammationem arcentia. Si uero uulnus profundius fuerit & in superficie angustius, scalpello incidatur, ut aequalis amplitudo fiat, & insinuat humores non putrescant, neque uicinas partes corrumpant, proinde quae cruenta uulnera glutinare uoluerit, haec consideret, & praeter omnibus grumos diligenter ex uulnere educat. Quantulacunque enim eorum pars in cauitate relicta in pus conuertitur, & carnes subinde putrefacit. Educemus autem grumos spongiarum mollium assequendo fori, atque haec non in omnibus ex aceto exprimantur. Sed si uulnera sine eruptione sanguinis fuerint, aqua solum foueantur, ita enim carnem nihil offendemus, quam adstringens acetum impedit ne cito coalescat. At uero profundiora uulnera penitiores & difficilius extirpabiles grumos in se habentia, acetum rigabimus, quod ex spongia usque ad fundum ipsorum exprimemus. Acetum enim ad dissoluendos grumos efficax est, per adstrictoriam facultatem aperta uasa occludens, allationemque sanguinis cohibens, quibus omnibus e principio intentum esse conuenit, etiam si alias acetum obturando corpora, tardiores faciat uulneris unionem. Ceterum si in capite uulnus fuerit, supra relata membrana caluariam ambiens consideranda est, an illa sa aut simul pertusa sit. Si enim illa permanierit, labia suturis protinus contrahes, & agglutinatoriis uteris. Si uero perfora-

dddd iiii

S E R M O

tam aut contusam repereris, ad tutiorem curationem membranam dissecabis, & os diligenter derades, linea mentaq; conuulsa indes, & forinsecus splenium inflammationem arcēs impones, & supra id lanam succidam seu spōgiam mollissimam, uino aut aceto imbutam ac expressam, sine oleo adhibebis, præcipue si sanguinis eruptio præcesit, postea fasciolam lineam aceto rigatam ac expressam obligabis, uinculi capite in uulneris loco statuto, quem ad modum in artuum fracturis fieri solet. Studio uero habendum est ut ligatura sursum uergat. Verum constrictionem eius moderatam esse conuenit. Nam uehementior dolorem excitat, laxior inutilis est, post tertiam diem uulnus fractura carens spongiis foueatur, deinde linamenta medicamento suppuratorio illita indantur, & reliqua suppuratoria curatio adhibeatur, postea ad repurgandum ac incarnandum progressus fiat, quem ad modum paulo post de ulceribus indicabitur. porro quoniam rupta caluariæ membrana, ubi uulnus negligitur, inflammatio consequitur, si in principio inflammationis uoceris, protinus siccare uulnus conare, & membrana diducere atq; os caluæ deradere. uulnere enim diducto, inflammatio antequam excandescat suppressimitur: facta dissectione linamenta indes, & ad ea retinenda linteum uino & oleo imbutum, aut splenium inflammationem arcēs, forinsecus impones, & supra hoc lanam uino & oleo imbutam adhibebis. Et deinde ad suppuratorium ductum te conuerteris. Si uero inflammationem uehementem nactus fueris, derasis capillis locum aqua moderate calida rigabis, & medicamenta adhibebis inflammationem sedantia. Inflammatione uero sedata, membrana caluam ambiens suppuratur, & uicinas partes abscessum patitur. Quapropter expedit ut dissecetur uelut dictum est, & pus excernatur, ac caluariæ os deradatur, & postea communis ulcerum curatio fiat, Si uero fractura in capite

DECIMVS QVARTVS 765

aut alio loco una cum uulnere fuerit, emplastrum ad fracturas accommodatum imponatur. De eo uero partem quadrangularem refecare oportet, quo loco uulnus existit, aliudq; paruum splenium uulneri imponere, quale diximus. Atq; hoc paruum splenium quotidianie tollendum est, & ulcus curandum, ac deligandū. Cæterum agglutinatoria medicamenta Sermone xv. scripta habentur.

De sauciatis neruis. Galeni. Cap. XXVII.

Neruis uulneratus aut punctus, dolorem & inflammationem uehementissimam habet, propter sensus subtilitatem. Quapropter cutis uulnus inagglutinatum seruire oportet, quo per ipsum saniosi humores effluant. Vbi uero uulneris os latius fuerit, conari ut resiccantibus medicamentis labia ipsius committantur ac uniantur. At si per acum aut paxillum, aut tale quiddam, uulnus infictum fuerit, & in altum progressum, id saltem studio habendum est, ne inflammatio sequatur. Elletq; longe tutius ut cutis circa uulneris osculum dissecaretur, quo commodius in altum proceredent uires medicamentorum. At uero si uires uulnere fuerint, & nihil impedierit, uniuersum corpus per uenæ sectionem euacuetur. Seruandaq; est in euacuatione locorum affinitas, ut dextra manu sauciata, dexter malleolus siue talus, sinistra sinister incidatur: Et uice uersa dextro crure uulnerato subalaris uena dextræ manus, sinistro sinistra, rectitudine seruata secetur. Si uero subalaris non apparuerit, mediam secabimus. Quod si corpus uitiis humoribus repletum fuerit, purgatione per idoneum pharmacum utemur. Cæterum aqua calida quæ reliquis inflammationibus communissima est, his infestissima existit. Ab humedantibus enim & calfacientibus putrefactio inducitur, præstat igitur neruos sauciatos oleo moderate calido tenuiq; ac nihil adstringente rigare, tale autem est dulcissimum, quod melius lōge fuerit, si annos duos

S E R M O

aut tres habuerit. Nervi enim sauciati curatio medica-
mentis opus habet, quæ tepidam caliditatem habet,
ualde uero siccant, atque hoc citra molestiam, & quæ
substantia tenuissima prædita sunt. Huiusmodi enim
sola sine partium distinctione ac mordacitate, sanant
ex alio euocare possunt. Quapropter oleo in quo
anethum & ruta decocta sunt calido perfundimus.
Sæpe etiam ceratum ex Euphorbio, aut emplastrum
Anicetum, aut quoddam ex his quæ ad uulneratos
nervos describuntur, modico oleo liquatum adhibe-
mus. Deinde emplastro aliquo ex prædictis imposi-
to, sanam oleo calido imbutâ extrinsecus illigamus,
& per singulos dies bis aut ter soluimus. Et si longio-
res fuerint noctes, noctu quoque, præsertim ubi morda-
citas uulnus irriter. Quod si neque mordacitas, neque do-
lor percipiatur, bis tantum in die, & circa uesperam
semel soluimus. Et præterea alas ac collum oleo ca-
lido large rigabimus. Si uero netius in crure saucia-
tus fuerit, inguina ac totam spinam & collum, oleo
item calido ubertim perfundimus. At uero si ner-
uorum uulnera à principio male fuerint curata, maxi-
ma inflammatio ac putrefactio sequi solet. Itaque faris
nam ordeaceam, aut fabarum, aut erui in lixiuio cum
aceto mulso coctâ imponere oportet. Est enim hoc
cataplasma efficax ad ea quæ iam putrescunt. Si uero
uehemens inflammatio cum maximo dolore inesta
uerit, farinam erui aut fabarum cum optima sapa, mo-
dico aceto addito coctâ imposito, calido oleo prius
affuso. Ceratum uero ex euphorbio ad nervos uul-
neratos, cuius paulo ante mentionem fecimus, hoc
modo præparatur. Cera, terebinthina, olei, singu-
lorum trientem, euphorbii recentis sextantem, aut bien-
nalis quadrantem, aut prorsus antiqui trientem. Et si
terebinthina defuerit, colophoniam pro ea accipito.
Longe uero præstantius euadet medicamentum, si
propolim pinguem ac recentem acceperit, ut sit tere-

DECIMVS QVARTVS 766

binthina quadrans, propolis triens, cerae unc. i. olei
triens, euphorbii sextas. Deficiente uero euphorbio,
sulphur, aut castorium, aut consimile quiddam cali-
dum ac tenuiam partium ammiscabis. Quod si omni-
no ab exacta & media pharmacorum ad sauciatos ner-
uos compage aberrandum sit, præstat ad molliorem
compagem declinare, etiam si ita paratum inquinetur
optimum præterea ad eundem usum pharmacum est
ex brutia pice & opopanace, quod etiam ad morsus
canis rabidi facit, præcipue si corpora contingerint
robustiora. Nam in teneioribus per ceratum ex oleo
aliquo discussorio uires eius mitigare potes, quale est
irisum, aut amaracinum, aut opobalsamum, aut oleum
uetus. Egregie facit & Anicetum, quod Sermone xv.
inter emollientia medicamenta habetur. Quin & ex
metallcis constans pharmacum, efficax est ad nervos
rurum punctiões. Habet id hoc modo. Chalcitidis cru-
dae drac. viii. misyos crudi drachm. xvi. squamæ aris
drach. xxiii. cerae drach. xvi. olei dulcis aut ueteris,
æstate quidem drach. cviii. hyeme uero centum. xx. thi-
ris drac. xxiii. terebinthinae drac. xvi. galbani drac. xii.
aceti acerrimi & antiqui quantum satis est. Metallica
ad solem æstium pluribus diebus ferito, indeque addi-
to mure rursus conterito, & quæ liquari possunt li-
quata affundito ac subigito. Hoc medicamentum uul-
neri appositum inflammationem arcet, uelut sæpe ex-
pertissimus. Admirandum præterea ad sauciatos ner-
uos medicamentum est quod è senecione paratur, &
habet Senecionis succi unc. xxiii. olei antiqui, olei cy-
pri, olei dulcis apochymatis siue picis e nauibus
eractæ, singul. trientem, galbani, eruginis, singul. drac. iiii.
terebinthinae drac. vi. adipis ueteris drac. xi. cerae drac.
viii. resinae pinus siccae drac. vi. Succum cum oleis co-
quito donec propemodum consumatur. Eruginem
uero modico succo terito, & quæ liquari possunt li-
quato ac excolato, iniecta quoque terebinthina cum deo

S E R M O

costis unito, postremumq; omnia ad æruginem trita diffundito ac subigito: facit ad maximas musculorum in uulneribus inflammationes. Et duricias ac recentes puerorum strumas dissoluit. Porro qui sauciati sunt uos habent, urgente necessitate post septimam, uel ubi dolor penitus quieuit, lauare possunt. Verum lauandis medicamenta uulneri indimus, & forinsecus multiplicia lintea oleo imbuta imponimus, & fasciâ ex linteo obligamus. deinde ægro in solium descenduro, ligamenta multo oleo rigamus. Et post balneum remotis omnibus quæ applicata fuerat, præscriptam curationem adhibemus. At si uulnus in manu fuerit, admoneatur æger, ne id calidæ siue frigidæ lauacro humectet. Orbis ad priuatos sauciatosq; neruorum abscissus, priuatos autem uocat, quando in proximis puncturæ locis abscessus parui & multi per certa intervalla oriuntur. Cera, colophoniam, butyri, singulorum lib. i. picis siccæ, mellis singulorum sexuncæ, æruginis quadrantem, aceti quantum satis est ad æruginem conterendam ac dissoluendam.

Curatio neruorum denudatorum ac uulneratorum in ulceribus. Cap. XXV III.

Quod si neruus non fuerit puuctus, sed manifesta dissectione incisus, ita ut et cutis præposita sit dissectioni, & appareat nudus neruus, secundum rectitudinem & transversum dissectionis: relata ex euphorbio aut metallicis medicamentis, minime adhibenda sunt. Abstinentiæ et ab emplastro Aniceto & cæteris tanta acrimonia præditis. Nudus enim neruus uehementem ipsorum uinum non feret, proinde calcem assumes lotam plurimo rosaceo dilutam. Sit autem calx in diebus canicularibus ad solem aqua dulcissima sæpe elota ac reficcata. Bonum est & ex pompholyge medicamentum plurimum ac optimo rosaceo dilutum, pompholygem autem ita dem lauare uelut calcem oportet. Sed & cera in huiusmodi pharmaca recipienda lauanda est. Per omnem

DECIMVS QVARTVS 767

enim denudati nerui curationem, reficere citra morositate intendimus, quare nihil acre uulneri admodum uendum est. subtilissimo enim sensu præditus est, neruus & temperamento frigidus, ac principalissimo principio coherens ac coniunctus. Sed nec oleo tale uelcus rigandum est, sordidum enim inde euadit. Verum lana molli specillo obuoluta sanies detergenda, & ne arida lana uulnus contingat, sapa imbui potest, & ea expressa uulnus detergi, præterea medicamenta quæ adhibentur tepida esse oportet. Quæ enim frigidaaponuntur conuulsionem inducunt. Ad neruos quoque denudatos emplastrum Aegyptium efficacissimum est, quod e succida lana paratur, & fuluum piscatoris, ambo rosaceo diluta & linamentis indita. Omnium autem præstantissimum est & nulli comparandum emplastrum Iis appellatum, optimo rosaceo dissolutum, & cum linamento tepidum ulcere inditum. Sedat enim dolores & sordida ulcera cito repurgat, incarnat, & ad cicatricem perducit. At ubi linamenta ulceri immiseris, forinsecus emplastrum e senecione si haberi potest, sin minus, anicetum adhibebis. Cæterum si uulnus nerui transversum fuerit, maximum conuulsionis periculum imminet, inflammatione à distans fibris ad integras transeunte. Quod si integræ fibræ conuulsæ fuerint, eadem curatio & his, & ulceri adhibetur, parcius tamen hinc ægro sanguis auferendus est, & diæta tenuis constituenda, & quies imperanda, & stratum mollissimum parandum, plurimum item oleum calidum inguinibus, spinæ, axillæ, collo, ac capiti affundendum est. At quæ hæc curatio communis ad omnia neruorum uulnera est.

De neruorum contusione. Cap. XXIX.

Contusio nerui si cutis simul contusa fuerit, & ulceratio fiat, farinam fabaceam cum aceto mulso, aut erui farinam cum sapa & modico aceto impones. Ambæ enim sunt efficaces. Quod si cum contusione dolor ad

S E R M O

fit picem liquidam ad fabaceæ farinæ cataplasma ad-
des, & simul cocta calida adhibebis. Si uero maiori
resiccatione opus habueris, parem mensuram farinæ
erui ammisceris, itemq; iridem illyricam, si adhuc for-
tius resiccare uolueris. Vniuersi uero corporis cura-
tio eadem est cū ea quā paulo antea præscripsimus.
At si neruus fuerit cōtus citra manifestam cutis cō-
tusionem, oleo calido discussorio, anethino aut ruta-
ceo locus assidue pfundatur, & lana oleo imbuta ad-
hibeatur. Reliqua uero curatio prædictis similis fiat.
Porro si totus neruus fuerit dissectus, nullum quidem
periculum imminet. Verum pars mutila fit, præsertim
si dissectus neruus magnus fuerit. Curatio uero eadē
uelut ad alia ulcera adhibetur.

De glandularum inguinis inflammatione.

Galenī.

Cap. XXX.

Quum glandulæ inguinis uniuerso corpore ple-
no, citra aliam manifestam causam, inflammatae intus
muerint, humores circa glandulas constipantur. Pro-
inde nisi quid prohibeat, cubiti uenam secabimus, tan-
tumq; sanguinis auferemus, quantum plenitudo ostē-
derit. Loco uero inflammato & ante sectionem uenę,
& in ipso sectionis tempore, adstringentia ac repellen-
tia medicamenta apponemus. Verum postea euacua-
to corpore, discutientibus ea quæ affluerūt utemur.
At si ulcus in crure fuerit, & per consensum glandulas
inguinis affixerit, quem ad modum in digitorum pe-
dis offensa fieri solet, glandulam inflammari incipien-
tem statim à principio lana oleo calido imbuta misci-
gabimus, nō adiecto sale, uelut aliq faciūt. Sal enim te-
nuiores humores confertim discutiens, reliquum cal-
losum, ægre curabile, & sæpe medicabile relinquit,
postquam autem inflammationis feruor quieuit, mi-
tigatoria relinquemus, & discussoriis utemur, quæ ad
cerati compagem redacta glandulis imponi debent.
Nam quę duriora fuerint, eas partes distendūt, & rur-

DECIMVSQVARTVS 768

sus inflammationes irritant. Atq; hoc quidem modo
glandulæ tractentur, ipsum uero crus statim à princı-
pio calfaciendum ac humedandū est, ita ut ulceri in-
flammationis causæ cataplasma mitigatorium, aut ce-
ratum aliquod ad sedis affectiōes paratum imponas,
totumq; membrum lana oleo calido imbuta foveas,
& ægro quietem imperes. Sedato aut ulcere, plerūq;
etiam glandulæ doloris exortes fiunt. Egregie uero
glandulis confert psyllium aqua calida madefactū, &
pāniculo aut brassicæ folio exceptū & impositū. Itē
ceratū ex butyro paratum, & quod ostrea usta recipit.
Confert & discussoriū emplastrū Dionysia appellatū,
& quod ē buccinis præparatur, quorū omnium præpa-
rationes Sermone xv. habentur. Vbi et ceratū ē psyl-
lio est, aut emplastrum si ita appellare malueris.

De quacūq; inflammatione, Eiusdē. Cap. XXXI.

Omnis inflammatio ob sanguinis affluxu, uel à ma-
nifesta, uel ab occulta causa generatur. A manifesta,
quando ab offenso pede glandulæ inflāmantur. Ab
occulta, quando aliqua parte delegante, aut toto cor-
pore transmittente, & affecta parte ob debilitatē reci-
piente, humorū copia affluerit, uelut supra de poda-
gra ostensum est. Sæpe uero etiā pars quæ inflāmatur
ob morbosum aliq & præter naturam caliditatē, ma-
teriam ad se trahit. Erīt itaq; inflammatiōis principiū,
quū primū pars sanguinea materia repletur. Augmē-
tum uero quādo affluxus aliunde cessat, & qui in par-
te continetur putrescere incipit. Atq; eo tempore cas-
loris præter naturam incrementum, & humorū diffu-
sio, & partis distentio longe maior est quā antea fuit.
Vbi uero iam pus confiat, maximiq; dolores ad-
sunt, inflammatio in uigore est. Declinationem autem
dicimus, quum allapsus humor discutitur, & tumor
ac distentio minuitur, & dolores mitigantur. Incho-
ans itaque inflammatione, uictus ratio moderans
ei, cibisq; contrahendus, & aquar potus impe-

S E R M O

randus. Et si inflammatiois magnitudo sanguinis detractionem postulat, & etas ac corporis habitus, & anni tempus non obstat, presertim in hominibus sanguine abundantibus, post praestitutam uictus rationem, uenam secabimus, tantumq; euacuabimur, quantum plenitudo & inflammationis magnitudo, & aegri uires indicauerint. Verum in principio, & ante uenae sectionem, & ipso sectionis tempore, inflammatae parti cataplasmata repellentia adhibebimus. In augmento uero ex disculforiis aliqua ad repellentia ammiscebimus. At in uigore dum uehementissimi sunt dolores mitigatoria applicabimus, uelut in declinatione ea solum quae disculforiam uim habent. Inchoantes itaque inflammationes repellunt glaucium, perdicium, stragotioties in aquis nascens, plantago, polygonum & similia. Mitigant autem & dolori in uigore inflammationis commoda sunt, malua per se, & cum modico passo ac rosaceo imposita, praestat & melilotum passo coctum & cum pane impositum. Idem praestat palumula in passo coctae, & cum pane ac rosaceo subactae impositae. In declinatione uero agrestis malua pollet, & uuae passae uinaceis exseptis, cum pane ac modico melle. Item ordeifarina cum melle aut oleo adhibita. Quod si locus affectus nimia materia turgat, non mox ad chirurgiam prorumpere oportet, uelut quidam faciunt, sed conari ut materia collecta per pharyngem disculforia digeratur. Quale est quod e buccinis uitis constat Ariobarzanium appellatum, aut Onbasi fuluum, aut quod Dionysias appellatur e missi paratum, & reliqua eius generis, quae sermone xv. habentur. At si residuum ex inflammatione callosum factum fuerit, uehementioribus medicamentis utendum erit, ita ut singulis diebus bis quantum ea proficiant inspiciamus.

De abscessibus. Cap. XXII.
Si inflammationes producantur, & ad suppurationem

DECIMVSQVARTVS 769

nem conuertantur, adiuuare oportet ut q̄ celerrime transmutentur, proinde partem affectam altheae ac siccum decocto rigabimus, & farinam ordeif aut panem cum aqua & oleo imponemus. Quod si aegre suppuratur inflammatio, hordeum aut panem in pinguium caricarum & altheae decocto coctum imponemus. At si adhuc diutius perstiterit, simum columbinum, & nitrum, & terebinthinam adiciemus, perfecta uero transmutatio ne in pus, locus aperiatur qua parte maxime eminet. Ibi enim tenuissima est cutis. Et si pars aliqua suppurati loci, putrida uidebitur. ea necessario rescindenda est. Resectio autem ad myrtei folii formam fiat, longa uidelicet & angusta, quod sane in axillis ac inguinum abscessibus faciendum est. In capite uero & huiusmodi locis simplici sectione utemur, qua facta thuris pollium nemi tenuissimum ulceris cavitati inspergemus, & lianamenta conuulsa indemus. At uero ubi duae aut tres sectiones factae fuerint, limniscos inmittere oportet, & postea linamentis conuulsis ulcus replere. Ad tutandum uero locum simplex lintecolum uino & oleo imbutum obligabimus. Tertia deinde die ad suppuratorium curationis ductum conuertemur, per tetrapharum macrum & similia rosaceo diluta. Si uero post indita linamenta circumscriptae partes adhuc fuerint inflammatae, cataplasmata adhibebimus, & si nihil amplius urgeat, splenium sedandis inflammationibus aptum imponemus. Cetera supuratione facta repurgantibus utendum est, ex quorum numero praestat emplastrum Aegyptium, quod recipit terebinthinam liquidam & mellis ac rosacei portiones aequales simul liquatas. Sed in robustioribus corporibus, ac impurioribus ulceribus, terebinthinam ac mellis par mensura absque oleo liquatur, & mirificae repurgat. Verum ad ulcera quae difficulter repurgantur coferunt Aegyptium quod coctum appellatur, colore fuluum, cum a ruina rasa ac melle coctum, donec fuluum colorem susceperit. Sunt & alia huic similia, quae ad fistulam

A E T. e e e e e

S E R M O

las paulo post referetur. Repurgatis ulceribus ad incamantia transeundum est, quæ paulo inferius ad casua ulcera describemus. facti uero incarnatione, rhodio emplastro aut psaro committantur, & ubi explantata fuerint ad cicatricem perducantur, per sicca medicamenta quæ referentur ad ea quæ cicatrice opus habent. Suppuratorium abscessuum, experimento constans. Maluæ agreitis tritæ ac coctæ, farinæ tritici, stercoreis suilli, æquales partes in sapa coquito, ac imposito, & celerissime suppuratio continget. Philosophi. Ad omnes inflammationes discutiedas, facit priuatim ad mamillas & glandulas inflammatas. Adipis suilli sexuncem, albumina ouorum duorum, mel ad ouorum mensuram, nitri sextantem, farinæ polentæ quantum satis est. Adipi liquefacto oua ammisceto & mel, deinde nitrum, postremum etiam polentæ farinam quantum ad emplastri compagem satis erit. Sunt qui præparent. Accipiunt oua una cum uitellis undecim numero, farinæ polentæ lib. i. adipis suilli lib. i. mellis quantum sufficere putant. Nam discutere uolentes, uberius sedare intendentes, parcius ammiscent. Quisdam etiam nitrum addunt. Sed quod nitrum habet, magis discutit, quod non habet, magis sedat. Vtere præterea eo quod ex psyllii succo paratur. Ruptorium abscessuum. Nitrum & ammoniacum aceto subacta impone, quam diu locum perumpi uolueris. Quisdam pro ammoniaco thus adiciunt. Abscessus autem etiam permutatos discutit, Ariobarzanium ex buccinis constans, & quod dionysias appellatur, ambo in sequenti Sermone descripta. At quod ad Oribasium refertur sic habet, lapidis pyritæ drac. xii. ammoniaci thymiamatis tantundem, farinæ fabarum drachm. vi. terito ac cribrato & resina excipito. Sitq; resina, si haberi potest terebinthina, sin minus, liquida, quo emplastri forma fiat. Hoc uel discutiet, uel diuinet, euacuabit, ad cicatricem perducet, & sanabit. Nec uero

DECIMVS QVARTVS 770

diutius antea præparandum est hoc pharmacum, cito enim exarescit. In decimo quinto Sermone etiam aliud disculforium, & aliqua ruptoria reperies. Oribasii & gyptii repurgans. Mellis despumati lib. i. aceti lib. ii. squamæ aris unc. i. æruginis drac. iiii. Acetum & mel ad mellis compagem coquito, deinde reliqua ammisceto. Aliud. Eiusdem, ulcera sordida probe repurgans. Amurcæ coctæ, mellis despumati, aluminis Phorimi appellati, æquales portiones. Aliud ad abscessus, discutiens aut rumpens, & sine dolore euacuans. Spumæ argenti, cerusæ, ammoniaci, singulorum lib. i. olei quantum satis est, resinæ pinus, propolis, opopanax, singulorum sexuncem, castorei trientem, galbanum, myrrhæ, thuris, singulorum sextantem. Aceti quantum sufficit. Spumam argenti & cerusam cum acetoto coquito, & terenda cum aceto terito, & quæ liquari possunt liquefacito, & ad coctam ammisceto, & tritis adicito, refrigerato, ac subigito.

De cauis ulceribus non malignis. Et ratio curandum ulcerum. Galeni. Cap. XXXIII.

Cauis ulcus humidum ac sordidum est, & ideo pharmacis moderate siccantibus ac extergentibus opus habet. Saepe uero à nobis dictum est, non omni naturæ eadem medicamentum cōuenire, sed debiliori mollioriq; molliora, ualidiori ualidiora esse adhibenda. Neque enim tolerat debilis natura potentiora, proinde quanto humidius fuerit corpus in quo est ulcus, tanto minus resiccantes medicinas postulat. Quare duobus ulceribus æquali humiditate præditis, alterum quod in sicciore temperatura est, maiorem resiccationem postulat. Alterum quod in humidior est, minore resiccatione opus habet, quæto hæc natura alia humidior existit. Carnem enim quæ ad ulceris nutritionem distribuitur raro corpori simile esse oportet. Vbi igitur pristina sicciore est, ibi noua quoque superueniens sicciore fieri debet. Merito ergo resiccanda est, & quæto prior sicciore est. eeeee ii

S E R M O

ciore fuerit, tanto ampliore siccandi facultatem medicamentum habere debet. Et uice uersa, tanto minus resiccantia medicamenta conueniunt, quanto minus sicca prior fuerit caro. Thuris itaque qualitas ad humani corporis naturam comparata, cum temperatis & mediis naturis consentit, humidiores autem paulo amplius resiccet, quem ad modum sanè etiam extreme siccis, aliquanto humidius existit. Si igitur diligenter obseruaris, comperies thus in humidioribus quidem naturis carnem producere. In siccioribus autem minime, sed potius suppurare. Thus ergo sicut moderate calidum est ita ex omnibus incarnantibus appellatis minime siccet. At hordeacea & fabacea farina magis siccet quam thus, & nulla caliditate participat. Aristolochia uero & panax omnibus amplius in suo genere resiccant, & calidioris sunt naturæ. Mediū uero inter hæc obtinent, farina crui & iris. Et huiusmodi omnia in primo ordine resiccantium ac extergentium locantur, & minoris ac maioris discrimine tantum inter se differunt, & quod alia uires quibus excellunt simplices habent, alia compositas. In libro uero de simplicibus medicamentis ostendimus pompholygem uisam & lotam, & cætera huiusmodi, uelut eadmiam & ostreorum testas, ex eorum esse ordine quæ sine mordacitate siccant & incarnant. Præterea ad ulcera caua incarnanda emplastrum uiride cōducit, quale est quod Isis appellatur, multo rosaceo dilutum. Qui ergo resiccat uia medicandi procedet, ubi ægri naturam cōsiderauit, statim dinoscit quo medicamento ulcus indiget. Quia autem medicamentū incarnans adhibuerit, & nihil profecerit, sic quodam modo ad aliud transire oportet. Nam si ampliores sordes fuerint, & humidius ulcus, nosse debet quod medicamentum minus quam oportuit resiccauit, quapropter mellis ammissione uires eius intendet. Si uero purū & humiditatis exorsus ulcus compererit, plus quam debuit resiccauit: quare

DECIMVS QVARTVS 77

oleum ammiscet, & ceratum liquidum adhibebit. Atque in his summa diligentia utendū est: contingit enim aliquando ut à fortiore medicamento ulceris caro colliquetur, & sordidum ac humidum appareat ulcus, uelut ea quæ minus quam oportuit sunt resiccata. Verum hoc à peritis facile dinoscitur: ulcus enim aliquantum cauius seipso efficitur, & labia protuberantia habet, rubet item & inflammationem habet, & æger sæpe manifeste mordacitatem percipit. Alterum autem ulcus quod minus resiccatum est, tale nihil consequens habet.

Medicamenta quæ per linamenta induntur, ad suppurandum, repurgandum ac incarnandum.

Cap. XXXIIII.

Sunt & alia multa ad repurgandum idonea, uelut lens, iris, marrubium, singula cum melle cocta, herina rei marini testa uisa, narcissi radix cum rosaceo & melle. Basilicum uero tetrapharmacum, & quod ad Azantem refertur, & Macedonicum, singula liquefacta suppurandi uim habent, & omnia sermone xv. describuntur. Sed & hoc mirifice suppurat, omnem quoque duritiā citra dolorem emollit, & incarnat, & cunctis ulceribus eximie prodest. Cera, terebinthina, medulla ceruina, adipis uituli, anserini, bubuli, butyri recentis, mellis attici, olei rosacei, myrrhæ, singulæ drac. viii. Myrrha cum melle trita ad prunas coquitur, & reliqua liquata affunduntur ac uniantur. Aliud & optatum, ad ulcera repurganda mirandum. Mel cū panis terebinthinæ mensura, aut rosaceo, aut si neruosi fuerint partes affectæ butyro ad prunas colliquamus. Vex in robustioribus corporibus, & sordidioribus ulceribus, terebinthinam cum melle adhibemus. Vt etiam eo quod ex melle, aceto, & liliorni succo constat, quod Galenus ualde approbavit, cuius præparationem & utendi modū, in simplicium sermone, capitulum Deliliæ habes. His omnibus efficacius est quod aliquando

S E R M O

Aegyptium uocant, sic habens. Aeruginis drac. iiii. squamæ æris unc. i. acetū trientem, mellis dodrantem. Adidit cum aceto terito, & adiecto melle ad prunas ad fuluum colorem coquito. Aliud aureum uocatum, antiqua & recentia uulnera repurgans & incarnans. Salis communis, cerusæ, atramenti sutorii, spumæ matri albae, singulorum quadrantem, aristolochiæ longæ & rotundæ, aluminis scissi, sing. unc. i. Arida cum aceto trita, ceræ sextante & olei dodrante excipito: deinde usu expetente cum plurimo rosaceo ad olei spissitudinem diluito, & admiraberis. Idem capitis quoque ossibus denudatis per linamenta inditur. Aliud caua ulcera replens. Adipis uitulini recentis, ceræ terebinthinæ, singul. drac. iiii. rosacei drach. xvi. para & utere. Aliud Archigenis Nutrix appellatur, ad cavitates explendas. Rosacei, terebinthinæ, mellis, singul. sextantem, cerusæ, butyri, sing. unc. i. para & utere. Quidam & thuris unc. i. addunt. Aliud ad caua & pura ulcera explenda, experimento constans. Rosacei trientem, ceræ sextantem, terebinthinæ, butyri, mellis, sing. unc. i. Omnibus ad calidum cinerem colliquatis ac simul unitis ad linamenta tingenda utere. Si uero sordida fuerint ulcera, repurgatis antea uel ut dictum est, adhibeto. Aliud. Cerusæ, spumæ argenti, pares portiones uel non odorato & oleo excipe, & per linamenta usque ad cicatricem inductam inde. Aliud, ad sordida, cicatricem non recipientia malignaque, ac callosa ulcera. Mammarii succum optimo melle exceptum inde. Aliud siccum maligna & profundissima ulcera explens. Farinæ erui drac. xxx. iridis drac. xx. spumæ argenti drac. xv. aristolochiæ longæ tantundem, mannæ thuris, terræ samiae, sing. drach. x. squamæ æris, cadmiæ, singul. drac. xv. Hoc in sordidis large, in puris parcissime linamentis illinito. Ex aquatis uero ulceribus & cicatrice indigentibus aridum specilli nucleo inspersum ulceri indito, & postea linamentum uino inbuto immitte.

DECIMVS QVARTVS

772

De siccis repurgantibus ac incarnantibus, cephalicis appellatis. Galeni. Cap. XXXV.

Sicca medicamenta quæ cephalica, hoc est, capitula appellantur, omnibus quidem totius corporis, maxime tamen capitis ulceribus incarnandis conueniunt, præsertim ubi ossa in quacunque parte fuerint denudata. Nam ad ossa denudata pinguium & eorum quæ ad tingenda linamenta paratur, usum uitamus, & sic cis tantum utimur. Quin & citra osium denudationem pinguia non ita frequenter ulcerum curatione adhibemus. Sunt autem sicca cephalica huiusmodi. Asclepiadis siccum cephalicum ad Xenocratem relatum, quo huiusmodi sanabat. Erui farinæ, trientem, iridis illiæ sextantem, aristolochiæ tenuis, squamæ æris mannæ thuris, singul. unc. i. Misce ac utere. Quidam etiam radicis panacæ unc. i. adiiciunt. Et ex melle coctum oblongum quasi collyrium faciunt, quod in fistulam immittunt & postea siccum inspergunt. Aliud siccum. Erui drach. xx. aristolochiæ tenuis drach. x. squamæ æris, radicis uilis albae, sing. drac. v. Utere ad repurgandum cum melle, ad replendum sicco insperso. Aliud siccum optimum, tuniculas ulcerum relictas consumens, callos rescindens, sordida ulcera purgans, caua replens. Squamæ æris, resina pinus, singul. drac. xii. puluicibus usti & uino extincti, iridis, aristolochiæ tenuis, sulphurii, singul. drac. viii. thuris drac. iiii. Misce ac utere sicco, uel cum melle. Aliud siccum omne profundum ulcus incarnans. Farinæ erui drac. xx. thuris drach. xviii. fuci tinctorii, amyli singul. drac. viii. misce & utere. Aliud ad capitis ulcera replenda. Amyli, alicæ, thuris, lapidis specularis translucidi usti, singulorum unc. i. Aliud. Colophonia seorsim trita ulcus repleto, & cito sanabitur. Aliud. Colophoniæ, amyli, thuris, cerusæ, æquales portiones para & utere siccis. Aliud admirandum. Seueri ad ossa præcipue capituli denudata, de raso osse inspersum: celenime enim

SERMO

Incarnat: pollinis tritici, colophonie tenuissime trita, pares portiones præpara ac utere, & linamento indito, eius retinendi gratia emplastrum quoddam molle cicatricem inducens impone. Aliud ad ulcera contrahenda. Misysos drach. iiii. gallarum, chalcitidis, atramenti sutorii, aluminis scissi, squamæ æris, singul. unc. i. para & utere.

De ulceribus in quibus caro superexcrevit, & quæ de pressione opus habent, & de medicamentis siccantibus, Galeni

Cap. XXXVI.

Carnem in ulceribus superexcrevit consumunt medicamenta fortiter siccantia. Qualis est flos asæ petrae, & testacea omnia usta, & uterque herminaceus cum toto corpore exustus, & diphryges inspersum, & eris flos. Verum ærugo omnia robore suo vincit. Sic cum Herculis. Squamæ æris, misysos, chalcitidis usta, atramenti sutorii, aluminis scissi, & quas portiones præpara & utere. Aliud Rhodium appellatum, refertur ad Heram. Siftit item sanguinem. Gallarum drach. i. squamæ æris drach. v. atramenti sutorii drach. iiii. aluminis scissi drach. ii. Gallas ex dimidio uistas uino austero extinguit, & reliquis tritis ammisceto. Quidam atramenti sutorii drach. v. squamæ drach. iiii. conficiunt, & gal las omnes comburunt. Rhodium inquit Heras, ad sanguinem sistendum efficax est. Facit & ad sacros ignes, & ulcera proserpendo depascentia, ac nimio humore marcescentia contrahit ac cicatrice includit. Quod hoc modo Rhodium conficiunt, & ualde laudant. Chalcitidis cruda, misysos crudi, singul. drach. x. squamæ æris drach. xvi. gallarum drach. viii. Siccum plantinum appellatum. Hoc large inspersum, contrahit ac deprimunt, parce adhibitu, ad cicatricem ducit. Chalcitidis cruda lib. i. misysos crudi sexuncæ, atramenti sutorii lib. i. eris usti sexuncæ, squamæ æris sexuncæ, præpara & utere. Aliud utilissimum deprimendi uim habet squamæ æris drach. iiii. eruginis drach. i. Aliud, Squamæ æris, calcis

DECIMVSQVARTVS 773

uixæ, mannae thuris, & quales partes præpara & utere. Facit ad ulcera maligna, & carnes fungis similes cum melle repurgat, & cum cerato replet. Aliud. Misysos drach. iiii. chalcitidis drach. ii. gallarum drach. iiii. atramenti sutorii, aluminis scissi, squamæ æris, singul. drach. i. terito, & aperto ulcere cum specillo inspergito. Utere etiam ad maximas carnis superexcrevit, his quæ ad sedis thymos descripta sunt. Aliud. Lanæ succidæ usta ac trita insperat carnes marcidas ac flaccidas consumunt. Idem faciunt balaustia ubero tim insperata.

De ulceribus non malignis cicatrice indigentibus, Galeni.

Cap. XXXVII.

In ulceribus quæ cicatrice opus habent, caro quidem innato operimento munitur, sed cutis nasci non potest. Quapropter in summa carnis superficie simile quiddam cutis efficiendum est. Quoniam uero cutis carne siccior est ac densior, si carnem siccabimus & adstringemus, cuti per similem faciemus. Neque uero satis est hoc docere, quod resiccantia & adstringentia adhibere oportet: nam & quæ cuncta uulnera agglutinant, siccantia sunt & adstringentia. Verum in glutinandis uulneribus id tantum quod influit resiccare conatur, quo pars affecta superfuitatibus careat: in cicatricibus uero inducendis, non solum insipientem, uerum etiam contentum in carnibus humorem consumere oportet. Itaque medicamentum quod cicatricem inducit longe siccius esse oportet, eo quod glutinat, quo non solum superfluum consumat, sed naturalem quoque humorem attingat. Hanc itaque rem præstant, galla omphacitis, malicorii, spinæ Egyptiæ fructus, & quæ citra mordacitatem uehementer adstringunt, qualis est myrtus. Testæ etiam & cadmia, & plumbum, singula usta & lota, citra mordacitatem siccant. & ad cicatricem perducunt. Sed his ualentiora sunt, chalcitis, misysos, alumen scissum. Et his adhuc potentius est æs ustum.

S E R M O

Omniū autem potentissima est Squama aris, q̄ ulla
lene medicamentum efficitur ad antiqua ulcera cicā
trice includenda. Illitio Tetanica, ad extendendo ac
explanando appellata, cōsumens ac deprimens. Ad
pis suilli, ceræ, sing. unc. i. terebinthinæ semunciam, ni
tri unc. i. fellis taurini semunciam, resinæ unc. i. Omnia
simul decocta ac excolata ubi tepuerint manibus sub
ge acutere. Quidam adiiciunt atramenti sutorii drac.
v. Et medicamento ab igne remoto aceti & saponis
singulorum unc. i. adiiciunt, ita ut hæc prius in alio ua
se simul sint contrita ac dissoluta. Obseruandum est ne
pharmacum hoc in bulliendo effruescat, & assidue
agitandum donec ad compagem perueniat.

Sicca ulceribus non malignis cicatricem
inducentia. Cap. XXXVIII.

Siccum quod cicatricē inducit. Ostrea & ustora drac.
xii. mannæ thuris drac. vi. cadmiæ drac. iiii. prepara &
utere. Aliud. Spumæ argenti, cerussæ sing. drac. viii.
recrementi plumbi myrti siccæ, gallarum omphaciti
dum, sing. drac. ii. para & utere. Aliud siccum cicatri
cem inducens. Cadmiæ, cerussæ, mannæ thuris, amy
li, equales partes unito ac utitor. Aliud admirandum.

Cerussæ sextantem, amyli unc. i. spumæ argenti, thu
ris, rosacei, singul. sextantem, unito ac utitor. Incarnat
enim & ad cicatricem ducit. Aliud. Hoc est diuturnum
ad cicatricem perducit. Corticis pinus drac. vi. cornu
cerui usti drac. iiii. cerussæ drach. iiii. ærginis drach. ii.
cadmiæ drac. viii. mannæ thuris drach. vi. prepara &
utere. Aliud. Aristolochiæ drac. vi. corticis pinus, pu
micis usti & uino extincti, colophonix, sing. drac. iiii.
iridis drac. ii. unito ac utere ad incarnandum & cicā
tricem inducendam. Aliud. Pumicis usti & uino ex
tincti drac. viii. mannæ thuris, squamæ aris, sing. drac.
iiii. prepara & utere. Aliud mirabile. Aluminis scissi
drac. iiii. in aqua dissoluito, & in eo diluto linteolum
tenue, uetus ac detritum, purum tingito, & in sole sic

DECIMVS QVARTVS 774

tato, atq; hoc usus tempore concisum ulceri indito.
Vesicæ ad sedis ulcera & diuturna alia, alumen in uino
dissolues, & similiter facies: ad aurium uero affectus, la
nam pro linteo accipies. Aliud plantaginē cū radici
bus siccā terito & cribrato, ac utere cōfidēter. Aliud.
Cerussæ drac. viii. gallarū, myrti, recrementi plūbi, sing.
drac. iiii. para & utere. Aliud. Ostrea usta, cerussam,
cadmiā, mannā thuris, paribus portionibus unito ac
utitor. Aliud siccū, ad caua & maligna ulcera reple
da, expertus loquitur. Farinæ erui drac. x. iridis drac.
xx. spumæ argenti drac. xv. mannæ thuris drac. xv. ter
ræ samitæ drach. x. squamæ aris, aristolochiæ tenuis,
cadmiæ, sing. drac. v. prepara & ad sordida ulcera lar
ge, ad pura parce adhibe, & hapsum lanæ ē uino ex
pressum superimponere. Hoc & chironia ulcera appelo
luta ad cicatricē ducit. Aliud, quod et callos extertit.
Chalcitidis crudæ, spumæ argenti, ladani, sing. drac. x.
bituminis drac. viii. ceræ drac. ii. olei myrti lib. i. uini
hemina i. Vsu expetere spleniū ex eo imposito, & li
namēta eo tincta indito. Aliud Andromachi. Spumæ
argenti drac. xxxii. atramenti sutorii drac. viii. aluminis
scissi drac. xii. ceræ drac. c. squamæ eris drac. viii. bitu
minis, ladani, sing. drac. xxxii. olei myrti lib. i. & qua
drat ē. Vini ueteris adstringētis q̄tū satis est: utere uo
lut predicto. Aliud. Bituminis, ladani, sin. dra. viii. squa
mæ aris, myrti, spumæ argenti, sing. drac. iiii. ceræ drac.
xxiii. olei myrti drac. xxx. Et si hyems fuerit drac. 36.
Vini quod satis est, prepara & utere uelut dictum est.

Emplastrum quæ non maligna ulcera cicā
trice includunt. Cap. XXXIX.

Emplastrū ē Cadmia preparatū, rosaceo dilutum
repurgat ulcera, incarnatq; & cicatrices cōcolores cu
ti efficit: p̄nionibus item ac fissuris, & ani affectiōibus
medetur: habet autē hoc modo: Chalcitidis ustæ lib.
ii. cadmiæ ustæ & uino extinctæ lib. i. ceræ trientē, tere
binthinæ libr. ii. olei myrti libr. iiii. chalcitidem &

S E R M O

cadmiam cum uino sufficienti diluito ac conterito, & reliqua liquata ammisceto ac utitor. Aliud. Cadmiam, chalcitidis uisæ, sing. drac. xxv. ceræ drac. xlviii. terebinthinæ drac. xxiii. olei myrtei lib. i. uini quod satis est, præpara & utere. Aliud ad cicatrices inducendas est cecissimum. Facit & ad igne ambusta mirisæ. Cerusæ, spumæ argenti, ordeï uisæ, singul. unc. i. ceræ quadrantem, rosacei aut myrtei olei bessem, cerusam & argenti spumam cum uino terito, ceram uero cum oleo liquefacito, & ad medicamentum ab igne ablatum, hordeum uisum tritum ac cribratum iniecit atq; unito: & omnia frige facta in mortarium coniecta subigito ac utitor. Aliud e ladano, ulcera antiqua ad cicatricem perducens. Spumæ argenti drach. c. picis drac. l. ladani drac. xxv. æ ruginis drach. viii. æris uisæ drac. viii. squamæ æris drac. ii. olei myrtei lib. vi. Argenti spumam cum oleo coquito, & medio cocturæ tempore, æ ruginem, squamam, & æs adiicito, & coquito donec non amplius inquinent. Et postea picem liquefactam ac excolatam coctis ammisceto. His uero unitis & amplius non inquinantibus, ac ab igne ammotis, deponito iam feruore, ladani cum uino tritum addito, & præparata in mortarii coniecta probe subigito, & ad maligna ulcera ac fistulas utitor. Aliud. Cadmiam, chalcitidis, singul. trientem, ceræ, colophoniam, olei myrtei singul. unc. i. uini quantum satis est. Aliud. Æris uisæ & ceræ, singul. sextantem, cadmiam sexuncem, chalcitidis uisæ sesquilibram, ceræ lib. i. olei myrtei lib. ii. uini quod satis est. Aliud emplastrum candidum, ad cicatrices perducens experimento constans, faciens ad tenera corpora, uelut sunt mulierum, eunuchorum ac puerorum. Conuenit etiam ulceribus spontaneis. Spumæ argenti lib. i. & trientem, cerusæ lib. i. ceræ lib. i. & trientem, thuris & mannæ eius, singul. quincuncem, terebinthinæ unc. i. aquæ lib. i. olei myrtei lib. ii. cerusam & argenti spumam in aqua coquito, & consumpta aqua, ac me-

DECIMVSQVARTVS 775

dicamento non amplius inquinante, ceram primum, deinde resinam addito, & ablato ab igne pharmacothis ac mannam siue pollinem eius ammisceto.

De malignis & ægre recipientibus cicatricem ulceribus. Cap XL.

Quem ad modum antea diximus, duplex scopus propositus est in curatione partium quibus nullus de prauius habitus inest: alter repellendi quod inluit, alter discutiendi quod in affecta parte impactum est, atq; hæc à contrariis qualitatibus sunt: nam quæcunque adstringunt, repellere possunt quod inluit: quæ uero adtrahunt, discutiunt id quod in affecto loco continetur. Adstringentia itaq; exasperant, & ob id dolorem inducunt, attrahentia uero & discutientia quum acris sint, loca ulcerata mordent. Quare contingit ut ex his quæ exasperant, & mordent, superflua humiditas ad affectas partes illabatur, quam inflammatio & erosio ulceris consequuntur. Cæterum eius meminisse oportet, quod sæpe à nobis dictum est, quod corpora plena sanguine, aut uitiosis humoribus referta, & mollia ac subtili sensu prædita, ex mordacitate facile inflammantur. Mulieres autem & pueri & eunuchi, itemq; uiri colore albidum & mulierosam uitam degentes, inter molles naturas numerantur: proinde quantum eius fieri potest, medicamentorum materia peruestiganda est, quæ citra mordacitatem ac dolore ulcus resiccat, & sane nunquam inueniet medicus, nisi quid singula medicamenta, adhibita peregerint, recte expendere. Itaq; considerabit quantum humiditatis primum pharmacum ab ulcere defecauit, aut si sordidum est, quantum sordidum detergit, idq; tertium ac quartum experietur, donec purum ac siccum ulcus apparuerit: quod ubi deprehenderit ad aliud medicamentum, eiusdem generis cum priore, sed debilius, se conuertet: fortiora enim repurgatis iam ulceribus morsum ac dolore inferunt, & influxiones ac inflammationes pariunt: talia igitur

corpora exacte euacuare, & à superfluitatibus asserta re oportet. Aliis itaq; sanguis si redundet, detrahendus est: aliis purgatio uitiosi humoris & simul uenę sectio conuenit. Quibusdam uarietate excidere ex ulcere oportet: aliquibus iecur aut splenem curandā assumimus. Neque uero malignis crurium aut surarum ulceribus, ea curatio debetur. Sed manuum quoque ac reliquarum corporis partium: nā cuidā adolefcenti diuturnū ulcus ad radicē manus habēti, uenā ad ulcus superne allatā excidi, atq; intra paucos dies hominē sanauit, qui per quinquennium ea affectiōe laborauerat. Sunt quibus loca ulceri uicina scarificare oportet. Quibusdam uero labia ulceris callosa circūcidere. Si uero nihil ex his fecerimus, humiditatis ac sordium quantitatē considerabimus, & inde ad congruum medicamentū transibimus, ita ut diligenter expendamus, quæ siccandi quidē uim habent, non autē extergēdi: & quæ contra extergent, non autē fortiter siccant: suntq; in hoc et quæ litatis singulorum gradus expendendi. Medicamentū cicatricem inducens. Plumbi usti sexuncem, cadmiæ trientem, æris sextantem, colophoniam, olei myrtei, singul. lib. ii. Vini ueteris odorati quātū satis est. Aliud.

Cadmiæ, cerusæ, sing. trientem, ceræ, olei myrtei singulorum sexuncē. Aliud. Cadmiæ, spumæ argenti, cerusæ, sing. unc. i. ceræ trientem, rosacei sexuncē. Aliud ē Ladano. Squamæ æris unc. i. bituminis, terebinthis nā sing. drac. iiii. ceræ, ladani, singulorum quadrantē, olei myrtei quadrantem, at si hyems fuerit, amplius de oleo accipies. Ceram cum oleo bitumine liquefacto, & terebinthinam adiuncto, deinde omnia ad squamam ac ladanum prius trita ammisceto.

Simplicia medicamenta quæ citra mordacitatē resiccant ulcera maligna. Cap. XLI.

Simplicia porro medicamenta sine mordacitate & manifesta exasperatione resiccantia ulcera, hæc sunt: Lemnia terra sigillum appellata moderate resiccant.

Cadmiā item sub caniculæ æstu cum uino trita ac siccata: ubi uero ulcera ualde sunt maligna, ex aceto terenda est. Vtrāque superat chalcitidis usta, & uelut cadmiā trita ac resiccata: nam cruda adeo efficax est, ut et crustas inurat. Huic similis est ærugo usta: non usta enim sicut & chalcitis nimis efficax est, nisi quod chalcitis simul adstringit. Atramentum futorium inter omnia metalla summe resiccant. Chalcitidi similia sunt misy & fori, maioris tantum ac minoris ratione differentia. Stibium magis quàm fori siccant & adstringit. Diphryges commode siccant, sed aliquantulum mordax est. Omnia aluminis genera exacte siccandi uim habent, uehementerq; adstringunt: quapropter alumen solum per se ad huiusmodi usum adhibetur. Chrysocola naturalis & artificialis eandē uim habet. Plumbum ustum fori ac stibio præstat, plumbi recrementum, & squamma ferri præsertim stomomatis, plurimum siccant. Æris squama præter resiccandi uim et extergit: quare ulcera præ omnibus repurgat, omnia tamen metalla prius lauare oportet, deinde ulceribus ad mouere: ita enim mirifice siccare citra mordacitatem possunt. Siccant etiam buccinorum, purpurarum, ostrcorumq; testæ ustæ ac lotæ. Item translucidus lapis specularis mollia corpora citra mordacitatem siccant. Idem facit nitrum ustum, & quod in æneis lebetibus balneorum adhærescens ex aquæ costura reperitur: quæ enim siccant & adstringit. Præterea gallæ & malicorium usta ac arida trita adhibita, malignis & ægre recipientibus cicatricem ulceribus commodissima sunt. Quin & capparis cortex tritus & siccus inspersus maligno ac putrido ulceri comodus est. Posilium item tenue siccandi uim habet, & caries lignorum uim cum exterioria facultate. Item peucedani & pastinacæ præsertim agrestis radix & folia, scordium quoque ac centaurea, & alia huiusmodi, uel priuatim per se, uel simul composita.

SERMO

De usu relatorum medicamentorum. Cap. XLII.

Necessario uero talia ulcera uitioso humore reſer-
ta, ſordidiſſima exiſtunt. Quare ubi aliquod ex relatis
ſimplex aut compoſitum ſiccū adhibitur ſumus, lin-
teolo prius molli puro ac ſiccō ulcus extergemus, de
inde medicamento cavitatem explemus, & extrinſe-
cus ſplenium ad ulceris labia attenuanda imponimus.
Et linteolo ſupra ſplenium impoſito ac ligato, ſpongia
ex frigida aut uino expreſſam adhibemus, conſi-
murq; ut ꝑ totū tempus ſpongia frigida permaneat,
quod facile continget, ſi aſſidue illi frigida inſtilletur,
citra uinculi linteoli ſive ſciſcæ obligatæ ſolutionem.

De ligamenta & curationis ratione. Cap. XLIII.

Ligamentum ulceri conuenit quod ad fracturas
uſurpamus. Quod ſi unum tantum fuerit ligamentū,
principio ipſius ad ſuperiorē ulceris partem locato,
obligabimus, ſive ſura, ſive genu, ſive talus, ſive cubi-
tus fuerit, pars ipſa affecta. At ſi duobus ligamentis uti
malueris, uelut in fracturis fieri ſolet, primū ab ulcere
ad ſuperiorem regionē ducatur. Secundū uero inſitiū
ſumat ab ulcere, & prius infra obligetur, & poſtea ſur-
ſum deſinat, & ad eundem terminum cū primo duci-
tur: nam ad alia commoda etiam hoc accedet, quod
ulcera ob rotunditatem coaleſcere nequeuntia oblon-
ga reddentur. Solutio autem non quotidie, ſed alteris
diebus fiat, & a ſolutione aqua ulceri ne aſpergatur, ſed cū
molli puro ac ſiccō linteolo ſanies detergatur. Quod
ſi partes ulceri uicinæ inflammatæ appareant, ſplenio
latiore facto liquidum medicamentum illines, quale
eſt phœnicinum emplaſtrum aut aliquod ſimile, ita
ut hoc diſſoluas uiuio adſtringente, ſitq; oleum quod
adiicitur melinū aut myrteū. At ſi duricies circa uici-
nas ulceri partes apparuerit emplaſtrū phœnicinum
oleo antiquo aut cicino diſſolues. Tutiusq; fuerit ſu-
periori regiōi aliquod repellēdi ui præditū adhibere,
præſertim in crurū ulceribus, & his q̄ eninētē uari-
cē habent:

DECIMVSQVARTVS. 777

habent: uena uero quæ amplior fuerit, & atræ bilis
ſanguinem habuerit excidenda eſt uelut diximus. Ali-
quando tamen eiufmodi uena exciſa, ulcus q̄dem ꝑ
tinus coaleſcit ac ſanum euadit. Sed qua parte uena re-
ciſa eſt, nouum malignum ſuccedit, quod cicatricem
reſpuit. Præſtat igitur in talibus uires ægri perpende-
re, & a uenę ſectiōe auſpicari, deinde pharmaco atre
bilis ac pituitæ humorem educente purgare: nam &
pituita aliquando ad huiusmodi uarices conſluit atq;
tunc uaricoſam uenam reſecare, multa q; ſanguinis co-
pia hinc eduſta, uaricis ſectiōnem prius curare, q̄ ubi
exaſte coaluit, tūc demum maligni ulceris curationē
aggredi, eo quem retulimus modo. Alius porro la-
tis ſuro in quo cnicus coctus eſt, aceti miſti modica
menſura addita aſſidue emollienda eſt. Dabis autem
ex eo, ab hemina una uſq; ad quinque menſuram au-
gens, ſic tamen ut æger per multos antea dies aquam
bibere. Optimum item eſt & lac recens multum per
ſe, uel cum aqua calida aut modico paſſo, ante cibum
ſumptum. Nam & humores contemperat, & uentrē
eluit. Conſert etiam aloes drach. i. per interualla deuo-
rata. Balnea uero minime dulcia, ſed ſulphurea po-
tius & bituminofa adhibenda ſunt. Quod ſi æger illo-
tus manere nō poſſit citra totius corporis laſionem,
lauandus eſt ulcere nequaquam denudato. Poſtre-
num ab omnibus eduliis ac potibus acribus & ægre
concoctilibus, ac uitioſos humores generantibus pe-
nitus abſtinere oportet.

De emplaſtorum compoſitione ad mali-
gna ulcera. Cap. XLIIII.

Quandoquidem in malignis ulceribus quæ diſſi-
citer cicatricem recipiunt, iſ ſcopus nobis propoſi-
tus eſt, ut medicamento non mordaci reſicemus, &
oleum ac aqua maxime omnium humectant, ab utriuſq;
penitus cauere oportet, ipſaq; neq; per ſe adhibere,
neq; cum relatis ſiccis permilcere: cera igitur recens

A E T.

fffff

S E R M O

pinguis & in sole subacta ac emollita, idonea est ad sicca medicamenta excipienda. Quod si caloris ex sole copia non detur, ceram prope ignem molliemus, uel in feruentem aquam iniciemus: neq; enim illi omnino ammicetur aqua: at uero proportio miscendi huiusmodi est, ut si moderatum pharmacum esse uolueris, metallicorum quartam partem ceræ misceas: si ualidius, tertiam. Neq; uero parua uarietas est pro corporum ratione, an ne molliores aut duriores habeat carnes: quare fieri non potest, ut omnibus idem medicamentum conueniat: itaq; his consideratis, ubi simplicium facultates cognoueris, facile iudicare poteris uniuscuiusq; compositi medicamenti facultatem, aut ab antiquis sunt descripta. Emplastrum admirandum est fori cicatricem inducens, deploratis ulceribus opitulans, quæ a multis frustra fuerunt tentata, cui fidendum est uelut multo experimento cognito. Soreos drach. xxiii. gallarum drach. xxxii. aluminis scissi, calcis uiuæ, malicorii, sing. drach. xvi. thuris drach. xxxii. ceræ drach. cxx. adipis uitulini drach. clx. olei antiqui lib. i. & si uitulinus adeps non affuerit, porcinus antiquus si ne sale ammisceatur: nam taurinus calidior est. arida terito & cribrato: deinde liquata ab igne remota ammisceto: & omnibus probe unitis, alumen, thus, fori, cal. em. cum uino aditringente trita aditrito, ac utitor. Ego, inquit Galenus, dum hoc medicamentum præparem, oleum & adipem quadraginta annorum adieci, & semper mihi præter spem successit ad maligna ac diuturna ulcera. Sunt autem talia ulcera, a quibus pars affecta in deprauatum habitum perducta adeo est, ut etiam si probe coctus sit sanguis, qui ad ipsam alimenti gratia affertur, ipsi tamen transmutet ac corrumpat, & si uirtuosus sit humor qui affluit, ab ipso solo erodatur, etiam si pars ipsa minime esset affecta. Aliud splenium optimum. Plumbi usti & loti trientem, cadmiæ sesquiquintam, æris usti unc. i. thuris sesquiquintam

DECIMVSQVARTVS. 778

tiam aluminis scissi unc. i. & ruginis sextantem, ceræ sex uncem, olei myrtei lib. i. Aliud Galeni ad maligna & chironia. Ceræ, picis, bituminis sing. lib. i. manna thuris, cerussæ, & ruginis, singulorum sex uncem, malicorii, gallarum, spinæ Egyptiæ fructus, iridis, aristolochiæ rotundæ, atramenti iutorii, sing. unc. i. aristolochiæ longæ, æris usti, sing. sextantem. Olei antiqui aut cicini lib. i. arida in aceto pluribus diebus terito, & liquabilis liquata affundito ac utitor. Aliud Oribasii, ad effecta ulcera deprimenda ac contrahenda. Ochra attrita, usta, trita, sicca, utiliter adhibetur. Ego uero inquit, etiam cypria usus sum. Idem facit & chamaeleonis nigri radix, & malicorium ustum. Et superne hapsus lazari uisio imbutus illigatur. Aliud Galeni fuluum. Spumæ argenti lib. iii. olei cicini aut antiqui lib. iii. aceti acerrimi lib. ii. squamæ æris, chalcitidis, & ruginis, singulorum sextantem. Spumam argenti cum oleo coquito, medioq; cocturæ tempore metallica ad æstium solem multis diebus cum aceto trita aditrito, tãdiuq; ad ignem finito, donec non inquinant. quum autem metallica adieci, lebes ab igne tollatur, ne effuerescant & superfundantur. Sed & spumam argenti cum aceto & oleo decoquere licet, & medio cocturæ tempore metallica addere, & simul sincere ut ebulliant donec non amplius inquinent. Hoc pharmacum fistulas glutinat, & labia ulcerum callosa resiccans unit ac committit, ita ut non amplius disparentur si quis recta dixit utatur. Diuturna insuper ulcera & cicatricem respuentia, chironia appellata per se adhibita, nullo antea puris uestigio apparente, maturat, & suppurat: at non quotidie, sed alternis hoc solvendum est. quod si stomomatis ferri squamam adideris, longe præstantius pharmacum euadet. Ego dum hoc præparabam, aliquando etiam diphrygis unciam unam adieci, aliquando chrysocollæ sextantem. Saepe etiam utriusq; ammisceui. Atq; ita præpara-

S E R M O

tum magna uulnera glutinat. Haftenus Galenus. Nūc uero hoc modo conficitur. Spumæ argenti lib. iiii. olei antiqui lib. vi. aceti lib. ii. æruginis, squamæ æris, chalcididis, singulorum quadrantem, coquito sicut dictum est. Quidam diphrygis unc. i. addunt, aliteruntq; ethica cissime strumas discutere. Aliud Galeni, ad chironia ulcera in mollibus corporibus. Cerae lib. i. cerusæ bellem, rosacei lib. i. salis ammoniaci trientem, squamæ æris sextantem, thuris, aluminis, æruginis, malicorii, calcis uiuæ singulorum unc. i. quæ liquari possunt liuquata ac frigefacta ad sicca cum uino trita misceto. Aliud ad maligna & serpēdo depascentia ulcera præsertim tibiæ. Spumæ argenti, mastiches, adipis capri, rosacei, singulorum sexuncem, ouorum uitellos v. Argenti spumam cum rosaceo & adipe coquito, deinde mastichen adiicito, & ad frigefacta ouorum uitellos ammisceto. Aliud ad maligna tibiæ ulcera experimento cognitum. Lupinos aridos uitos tritos large inspergito, & hapsum lanæ ex uino expressum superligato. Hoc repurgat, incarnat, & ad cicatricem perducit.

De ulceribus quæ post obductam cicatricem rursus rumpuntur. Cap. XLV.

Quædam ulcera post receptam cicatricem non multo tempore interposito inflammantur ac retringuntur. Nam quum subtratum os male sit affectum, uicis na quidem caro cicatricem recipit, & exacte sana apparet. Verum postea sanie paulatim ex corrupto in alto osse affluente putrescit, & oborta inflammatione cicatrix rumpitur. Quæ igitur horum curatio instituida est: nimirum ut hætenus exicemus, quatenus squama affecti ossis excidat: facile uero excident ossum squamæ, si papaueris syluestris & fici folia cum uino & polenta imposueris. Aut hyoscyami & atramenti futorii pares portiones adhibueris: sed & peucedani radix trita citissime ossum squamas disparat. Vtere

DECIMVS QVARTVS. 779

etiam siccis capitalibus supra descriptis: præsertim eo quod sulphurum recipit. Aliud siccum, ad chironia & cicatricem respuentia ulcera mirificum. Squamæ æris, thuris, singulorum sextantem, aluminis, salis ammoniaci, singulorum trientem, malicorii, cerusæ, sing. unc. i. utere sicco, uel si malueris cum cerato. Aliud. Pumi cis multifori sexuncem, sulphuris uiui unc. i. terito & cribrato ac utitor. Facit & pumex per se aridus tritus inspersus. Aliud ad cicatricem inducendam diuturnis tibiæ ac totius corporis ulceribus. Calcis uiuæ ac lotæ in aqua & siccatae unc. i. cimoliæ tantundem, ceræ, terebinthinæ liquidæ, singulorum sextantem, olei myrtei aut rosacei quadrantem: poteris & ostreorum ulcorum tritorum unc. i. addere. Ad sicca in mortario cum uino trita quæ liquari possunt liquata ammisceto ac unito. Hoc itemq; reliqua omnia relata, & præcipue quod è fori sit, chironis ac malignis ulceribus medentur. Eisdem quoq; priuatim commodant caparis radix trita inspersa, centaurea minor, scordium, caries lignorum ueterum, pastinacæ radix, peucedani radix, malicorium, oleum in quo scillæ bulbis coctus est absq; linamentis cum penna illitum. Malicorium in uino coctum et rosaceo ceratū exceptum: omnium uero efficacissima est theriaca Andromachi è uiperis rosaceo modico diluta, & emplastri modo apposita. Aliud. Sandaracham tenuissime tritam ursino adipe exceptam imposito: aut ammoniacum salem eodem modo præparatum, uel per se adhibeto.

Ad extremitatum ulcera. Cap. XLVI.

Myrtibaccas cum uino coctas impone: uel peucedani radicem tritam: uel lignorum ueterum cariem insperge: aut brasicæ uel sabinae folia cum foenigraci farina & aceto subacta impone: aut sideritidem melle exceptam adhibe: aut oleum in quo scilla cocta est absq; linamentis cum penna illine: ita enim ne muscæ quidem ulcera appropinquabit.

SERMO

Ad callos extremarū partium. Cap. XLVII.

Brassicæ folia cum melle terito, & cerato ex sinopica rubrica præparato, excipito, & adhibeto. Aliud. Clibani antiqui testam cum uino austero terito, & cum cerato ex ouis facto, aut cum medicamento ex pomopholyge ad sedis affectiones parato, adhibeto.

Ad uermes in ulceribus. Cap. XLVIII.

Vermes in ulceribus generatos enecat, plantago sicca, ligni ficulini cinis, calamint hæ succus assidue instillatus. Cerusta, inquit Theodorus, & polii pares portiones cum pice liquida adhibe. Quidam pro cerusta absinthium scribunt. Aliud. Linimentum ex salua hominis ieiuni illitum adhibeto. Hoc etiam aurium uermes necat, & cicatrices concolores facit.

Ad nomas & putredines ulcerum. Cap. XLIX.

Noma, hoc est, proserpendo depascentia ac putrida ulcera appellantur, quæ uicinas partes erodunt & putrefaciunt. Et sanæ uehementissimis medicamentis opus habent. Et sæpissime ultiões requirunt. Siccum optimum, faciēs ad nomas, putredines, polypōs, uerrucas, thymos & formicarias appellatas hæmorrhoidas, citra omnem mordacitatē. Misys crudi, chalcitidis crudæ, sing. drach. viii. ochræ drach. iiii. sandarachæ drach. iiii. calcis uiuæ drach. ii. squamæ æris, aluminis singulorum drach. ii. diphrygis drach. iiii. Vnito ac utitor.

Sicca crustam inducentia, inter quæ etiam pastilli multi usus. Cap. L.

Melinum, crustas inducens & callos extercens, inspersum, siue cum specilli nucleo adhibitū, & leuiter saltem ulceris superficiē inductum ut inde coloretur modo, ulcera committit ac sanat quæ ægre curantur. Chalcitidis crudæ drach. viii. cadmiæ drach. iiii. ieiuni hominis salua excipito ac subigito, & in mortario operta mali cydonii colorem assumere finito, & cum pastillo leuiter trita in umbra assecato. Alii tamen alio

DECIMVS QVARTVS. 780

ter præparant, & à colore quem acquirit, fuscum appellant. Sumunt enim chalcitidis drachm. xii. cadmiæ drach. viii. & ad caniculæ æstum cum aceto terunt, atque ita in umbra siccant. Aliud siccum, quod item ad solis fetuorem paratur, & melinum colorem habet. Calcis uiuæ sextantem, auripigmenti unc. i. Auripigmentum cum aqua terito, & calcem addito, ac simul probe conterito, deinde in mortarium aqua plenum conficito ut subsideant, & ubi subsederint priore aqua diffusa, nouam affundito ac diu uersato, & rursus subsidere finito, quo facto rursus priore aqua diffusa, nouam affundito, atque idem tertio repetito. Postremum uase aqua repleto finito, ac singulis diebus uersato donec arefiat, & consumpta aqua aliam affundito. Atque hoc per dies xl. sub caniculæ æstu facito, & tandem pharmacum siccum in fictili uase in superiore parte domus non humida seruato. Hoc citra mordacitatē crustas inducit, & ualde deprimat. Facit & ad gingiuas putridas, & epulæ eminentias deprimat, dentes in albat. Potest quoque in mortario subactum in fistulam transferri, atque insolari. Vtere Faustini quoque pastillo ac reliquis eiusmodi ad dysenteriam descriptis. Aliud. Ad totius corporis putredines & nomas. Calcis uiuæ, chalcitidis, singulorum drach. ii. auripigmenti drach. i. Hoc ad reducias digitorum, & ad putredines adhibetur, partibus putridis ex eo inspersis. Facit & ad carbunculos splenio resinato exceptum. Conferi fistulis melle exceptum cocto, & uelut collyrium inditū. Oribasii, ad pudendog nomas, præsertim meliceridas dictas. Gallæ, floris mali punici, satui, itemq. syluestris, aristolochiæ rotundæ, squamæ æris chalcitidis crudæ, sing. drach. viii. atramenti futoris drach. vii. aluminis scissi drach. iiii. malicorij drach. i. Adhibetur pudendo cum melle. quem ad modum id quod ex charta præparatur. Facit ad nomas ualde profundas, sicut etiam pastillus Andronis. Ca teræ medica

S E R M O

mentum ex charta hoc est: Squamæ æris, chartæ uite, singulorum drachmas xxiii. auripigmenti, sulphuris uiui, singulorum drach. xii. uel ut alii habent, xiiii. p. l. bi usti drach. iiii. alii drach. vi. Charta primum teritur, deinde metallica leuissime trita ammiscetur. Facit ad oris ac totius corporis putredines, ad humidiores quidem siccum inspersum, ad sicciores rosaceo inibitum. Additur aliquando & mellis modicum. Ego uero plumbi drach. vi. adicio. Siccum ad antiquas nomas, & ad gingiuas cruetas. Deprimit etiam carnem excrecentem. Chalcitidis ustæ drach. xl. misyos drach. xxx. æris usti drach. x. atramenti sutorii drachmas. viii. sandarachæ drach. v. auripigmenti drach. ii. unito ac utitur. Aliud experimento constans. Rhois culinarum drach. x. squamæ æris, aloes, foliorum oleastri siccorum, singul. drach. viii. chalcitidis drach. v. auripigmenti, sandarachæ, aluminis scissi, salis tosti, singulorum drach. iiii. malicorii sicci drach. vi. chrylocollæ fustiatæ drach. iiii. rusci sicci drach. viii. Trita, unito ac utitur. Aliud ad nomas & putredines, Oribasii. Salis fossilis drachm. ii. aluminis in fictili usti unc. i. squamæ æris, pumicis usti, singul. unc. i. Aliud eiusdem. Auripigmenti, squamæ æris, misyos, chalcitidis, portiones æquas præpara & utere. Aliud Pasiphilum uocatum. Atramenti sutorii, sandarachæ, misyos, chalcitidis, partes portiones committito. Siccum aureum appellatum. Aufert ossa, reprimat influxiones, fistulatum callos exterit, & contrahit sinus. In fistularum autem & sinuum concauitates per specillum lana obtolutum inditur. Melantheriæ a uetustis clauis derafæ drach. v. malicorii drach. xxv. aluminis scissi drach. iii. atramenti sutorii, misyos, chalcitidis, æris usti, singul. drach. viii. squamæ æris drach. xvi. gallarum drachm. xv. Aceti quantum satis est. Oportet autem aceto in uas æneum coniecto clauos quotidie agitare, & deinde acetum excolare: longe uero præstat quod in fundo residet.

DECIMVSQVARTVS.

78r

Aliud siccum. Ad nomas, defluxus, gingiuas, columnellas & pudenda Ochræ sesquilibram, croci lib. i. putaminum ouorum ustorum sexuncem, gallarum sexuncem, tritis utere. Gallæ autem sint omphacitides. Pastillus ad nomas commodus. Sabinæ, myrrhæ, singul. drach. iiii. coreos, misyos, cyprii, atramenti sutorii, thuris, aloes, singul. drach. ii. terito cum uino & formato pastillos. Pastillus ad nomas & putredines, quo utor, inquit Oribasius, appellatur Asclepius siue Esculapius, & Cyriacus, hoc est, dominicus. Gallarum drach. viii. sionum mali punici, aristolochiæ rotundæ, chalcitidis crudæ, cadmiæ, singul. drach. vi. iridis, squamæ æris singul. drach. iiii. misyos crudi, atramenti sutorii, aluminis scissi, thuris nitri, singul. drach. iiii. Terito cum aceto ad dies sufficientes, & pastillos xx. formato. Eosque usus tempore aceto mulso dissolutos cerato excipito, hoc modo utens. Accipe pastillorum trientem, ceræ quadrantem, olei myrtei sexuncem, galbani trientem. Et pastillis aceto dissolutis ac tritis, liquata ammisceto. Atque hoc quidem modo præparantur ad ignem sacrum, panos & condylomata. Ad ozænas uero, carunculos, & carnis excrecentias, pastilli sicci insperguntur, uel aceto mulso triti ac dissoluti. Pastillus Corax, id est, Coruus appellatus. Ad putridorum ulcera præsertim pudendorum nomas. Gallarum sextantem, squamæ æris sesquiunciam, chalcitidis crudæ, thuris, singulorum quadrantem, ceræ trientem, terebinthinæ unc. i. adipis taurini bessem, olei myrtei dextantem. Arida cum aceto in sole ad sufficientes dies terito, & mellis sexuncem adiecto. Deinde cerato exceptis utitur. Hic pastillus citra amixtionem per se adhibitus omnibus nomis præsertim siccioribus confert, & ubi neni sunt denudati. Cum æquali uero cerati portione, forvida ulcera exterget, cum uberiore cerato cicatricem inducit. Ego, inquit Asclepiades, sic præparauimus: Squamæ lib. i. gallarum, adipis taurini, singul. dodrantem,

S E R M O

chalcitidis, thuris, singulorum sexuncem, cum aceto uelut collyria tero, & pistillos formo. Postea uero ex pastillis drach. xxii. aceto tero, & mellis drach. x. addo, & cerato quod habet olei myrtei, adipis taurini, singulorum dodrantem, ceræ sextantem, terebinthine trientem excipio. Pastillus è croco. Myrrha, malicorii, æruginis, aluminis scissi, singulorum sextantem, croci unc. i. aloes squamæ æris, thuris, ling. unc. i. sulphuris uiui drachm. iiii. mellis lib. i. cum uino adstringente terito. Facit ad nomas putredines oris, & cuiuscunque loci, dentes motos firmat, ulcera marcida & hæcida repurgat & adstringit, purulentas aures, sinus, fistulas, & carbunculos curat, squamas osium resoluit, & incarnat. Est enim ualde commodus ad ossa carnis uelutienda. Confert etiam dysentericis, & adhibetur uel aridus, uel hoc modo coctus. Mellis lib. iiii. aceti lib. i. pastilli sextans, simul ebulliant ad mellis compagem. Si uero partibus molli sensu præditis adhibendus est, uino tantum diluitur. Pastillus ex plantis inscriptus. Malicorii, foliorum myrti siccorum, testarum nucum iuglandium siccarum, fructus spinæ, sing. drachm. viii. gallarum drach. iiii. salis fossilis drach. viii. omnia tunduntur, & cribrata aceto subiguntur, & in uas fictile mittuntur, ac assintur. Deinde cum aceto teruntur, & addiuntur myrrhæ drach. iiii. thuris drach. ii. & formatur pastilli. Vfus horum est cum aceto. Pastillus ex lauis succidis quem Leonidas ualde laudat. Laniæ succidæ ustæ, ramentorum plumbi, squamæ æris, bituminis, sing. drachm. x. aluminis scissi & rotundi, gallarum, mali. orii, misyos, thuris, chalcitidis, singulorum drach. v. myrrhæ drachm. ii. amurcæ sesquiheminam. Terito cum aceto, & formato pastillos ac utitor. Pastillus Bithynus. Ad nomas, fistulas, reducias digitorum, carnem excrecentem citra mordacitatem deprimit. Cum cerato autem facit ad ignem sacrum & alia huiusmodi. Malicorii, gallanum, aristolochiæ, chalcitidis,

DECIMVS QVARTVS. 782

radix, sing. drach. vi. iridis, squamæ æris, singulorum drach. iiii. misyos, atramenti sutorii, aluminis scissi, sing. drach. iiii. nitri, thuris, singu. drach. ii. Sub canis æstu cum aceto terito, & pastillos formato. Pastillus Pafios nis. Squamæ æris drachmas xii. æris usti, salis ammoniaci, aluminis, æruginis, thuris, sing. drachm. viii. Æruginem cum ære, squama & alumine sub sole terito, & ad probe trita thus addito, simulq; terito ac pastillos formato. Vfus est ex aceto. Polydæ sphragis siue sigillum, ut habet Asclepiades. Aluminis scissi drach. iiii. thuris drach. iiii. myrrhæ, aloes, fellis taurini, sing. drachm. viii. Floris mali punici satui drachm. xii. atramenti sutorii drach. iiii. Excipe uino dulci & utere. Sigillum Coracinum. Facit ad tonsillarum inflammationes, luxatam columnellam, & gingiuas humore hæcidas. Facit & ad nomas, & affectiones sedis. Aristolochiæ rotundæ, florum mali punici satui, chalcitidis tostæ, thuris, myrrhæ, atramenti sutorii, crocomagmatis, aloes, fellis taurini, æquales portiones pastillo excipe uelut dictum est. Pastillus Andronius. Ad ulcera fluida, inflammatas columnellas, tonsillarum fluxiones, extrinsecus sub mentum illitus. Facit & ad pterygia oculorum, & glandularum circa inguina inflammationes incipientes, & ad ruptos intestinorum abscessus, callosq; fistularum exterit. Florum mali punici satui drach. x. gallarum, aristolochiæ, sing. drach. viii. aluminis scissi, atramenti sutorii, sing. drachm. iiii. alii. ii. tantum habent. myrrhæ, aloes, thuris, croci, singul. drach. i. singula seorsim primum, deinde simul terito, & in pastillos redigito. Infunditur per clysterem prout uires tolerarint ad ruptos intestinorum abscessus, si febris adsit cum aquæ cyathis viii. si non. cum uino. Pastillus Antonii Musæ. Aluminis scissi, aloes, myrrhæ, florum mali punici satui, sing. drach. vi. atramenti sutorii drach. iiii. croci, crocomagmatis singulorum drach. iiii. Tento è uino mulso ex passo cōfecto,

S E R M O

& pastillos formato, quos in umbra exsiccabis. Heras quidem & nos ita præparamus. Asclepiades autē hunc ad Aristarchum Tarsensem refert. Et cætera quidem simili modo componit. Verum atramenti sutorii drach. vi. accipit, & cum uino falerno pastillos fori mare iubet. Facit ad ulcera recētia ac uetera, putrida, marcida, efferata, phagedænica, ac fistulosa & quæ priuatim ceria appellantur. Ad ozænas diluitur cum uino. Ad suppuratas aures cum sapa & modico aceto. Ad condylomata item cum sapa. Ad ulcera genarum carbunculosa ac maligna cum sapa. Ad carnis excrescentias in naribus, ore, extremitatibus omnibus, uulua, pudendis, omnem eminentiam compescit, & digitorum reduuias tollit, ulcera caua replet, sinus & fistulas melle dilutus ac cum lixiuio instillatus glutinat. Idem ad oris uitia gargarissatur. Quod si semel in mense fiat, neque dentes dolebunt, neque aliquid incommodiori accidet. Facit & ad testium sacrum ignē & articularum inflammationes illitus. Et ad hæc omnia utitur eo Asclepiades. Quod si mollire discutereq; uolueris, quadruplum ammoniaci miscebis, & cum aceto ad mellis spissitudinem conteres, illinesq; & alligabis. Si uero emplastri formam malueris, quadruplum terebinthinæ ammiscebis, adiecto etiam oleo si durius pharmacum apparebit, mollit enim & cicatricem inducit, ac glutinat. Idem pastillus splenicis, hepaticis, ac dysentericis confert, & uiscerum ulcera sanat, & incipienti tabi auxiliatur. Dantur ex eo obolotres cum familiari in singulis affectionibus potione. Per aliquot autem dies ducit urinas loturæ carnis similes. Itaque ab eius usu desistendum non est ante sanitatem restitutam. Vino quoq; mulso & mali punici dulcis succo dilutus, & cum penna illitus anginis meo idetur. Verum interim dum illinitur nauleam excitat, & uomitum prouocat. Cæterum crocomagma quæ in pastillum recipitur, & quo ad capitis dolores utitur

DECIMVSQVARTVS. 783

mur, ita præparatur: Croci drachm. c. myrrhæ troglodytica, rosarum recentium resectis unguibus, amyli recentis, singulorum drach. cl. Cum uino ad collyrii formam terito, & pastillos formato. Porro pastillus ex solano halicacabo, superius ad fissuras ac tubercula sedis descriptus est.

De sanguinis eruptione, & quæ crustam inuolant, Rufi. Cap. I I.

Quandoquidem pleraq; ex his quæ ad sanguinis eruptionem adhibemus, ad nomas quoq; usurpari solent, annectemus etiam de sanguinis eruptione tractationem. Ex ea enim præsens aliquando periculū incurrimus, exhibetq; ea res imperiis negotium turbationemq; ac formidinem, ut ne medico quidem parua sollicitudo impendeat. Primum itaque nosse oportet, arterias ad sanguinis eruptionem magis quam uenas paratas esse. Perpetuo enim pulsant, amplioresq; meatus ac solidiores tunicas habent, ut non facile cedant. Sanguis quoq; in ipsis contentus tenuior est & plurimo spiritu abundat. Quin & aliquando obducta cicatrice cutis, & arteriæ fissura non obturata, sanguis sub cutem exilit, & efficitur tumor, quem aneurysma, hoc est, arteriæ dilatationē græci appellant. Ab arteria igitur aut à uena sanguis manat, uel osculis ipsarū apertis, uel tunica diuisa, uel per transudationem, ut ita dicam. Porro tunica diuiditur, uel ex uulnere, uel ex contusione, uel ruptione, uel erosione. Oscula uero aperiuntur, aut ob multitudinem confertim ad osculum uasis prorumpentem, aut propter acrem qualitatem extrinsecus allabentem, aut propter uasis imbecillitatem. Transudatio uero aut perisultatio fit, tunica quidem rarefacta, sanguine uero attenuato. Potest tamen aliquando etiam fieri paruarum uenularum osculis apertis. Si ergo ex uulnere, aut contusione, aut casu, aut clamore, ruptio contingit, causa iam præterit. Si uero ex multitudine, fieri potest ut adhuc nunc etiam

S E R M O

uas amplius rumpatur, quum efficiens causa adhuc maneat. In huiusmodi itaque affectione, multitudo citissime euacuanda est. Deinde sanguis sistendus, postremo ulcus curandum. In quibus uero iam cessauit causa efficiens, protinus sanguis sistendus est, & deinceps ulcus curandum. At quo modo sanguinem sistemus? Nimirum ut ruptum adstringamus ac obturemus, & sanguinem alio diuertamus. Obturabuntur autem labia uel digitis nostris, si in superficie ulcus fuerit, uel per deligationem, & per refrigerantium ac adstringentium pharmacorum adhibitionem. Nonnumquam & grumis concreti sanguinis uasis oscula occcluduntur. Cæterum ex his quæ imponuntur, aliqua adstringunt, aliqua meatus obducunt, aliqua crustas inurunt. Quæ itaque meatus obstruunt, ad sanguinis eruptionem adhibita, cito occcludunt. Quæ uero crustam inurunt, crusta excidente ulcus cauum faciunt, & sæpissime excidentibus crustis sanguinis eruptio curatu difficillima sequitur. Quapropter eiusmodi medicamenti non nisi cogente necessitate utemur, ueluti si à putrida erosione sanguis erumpat. Tunc enim omni putrido exciso, tutius est uel cauteriis mali radicem exurere, uel crustam inurentia adhibere, præsertim in pudendorum ac sedis affectionibus. Nam tales partes ob redundantem humiditatem, & acrium recrementorum transitum facillime putrescunt. Proinde in eligendis medicamentis quæ crustam inducunt, non tantum caliditatem, sed etiam adstrictionem considerabimus. Talia uero sunt, Misy, chalcitis, atramentum sutorum. Quæ enim ex calce uua & auripigmento sunt, uehementiora quidem his sunt, sed crustæ inde inductæ cito excidunt, eo quod nulla adest ipsis adstrictoria facultas. Quæ uero ab adstringentibus inducuntur crustæ, diutius in corporibus persistunt: quæ res non modicam commoditatem affert. Priusquam enim excident,

DECIMVSQVARTVS. 784

præuenit incarnatio, ut caro mediis partibus innata, tanquam operculum quoddam uasis fiat. Et hac de causa non festinandum est, uelut multi faciunt, ad crustarum ablationem, ubi eruptionis sanguinis periculum imminet. Sed in his tantum affectionibus in quibus ob putredinem cauterium adhibere coacti fuimus. Vocatur autem huiusmodi affectio Nome, quoniam ab affectis partibus proserpens, partes secundum naturam se habentes depascitur, & semper aliquod ipsarum ulterius inuadit. Medicus itaque his consiliis instructus ad sanguinis eruptiones curandas accedet, pro locorum natura, & uenarum magnitudine remedia adhibendo. Et statim quidem digitis osculum uel ceris uasis apprehendat, leniter innitens ac citra dolorem comprimens. Simul enim & sanguinem sistet, & grumum uulnere infiget. Quod si uas unde sanguis manat in profundo etiam situm fuerit, exactius sanè hinc & situm ipsius, & magnitudinē didicerit, & utrū uena sit an arteria cognoscet. Postea uero immisso uncino extendat ac moderate ipsum obtorqueat. Si uero neque sic sanguis sistatur, siquidem uena fuerit, conandum est ut extra uinculum sanguinem supprimat, per aliquod sanguinem sistens medicamentum. Optima autem ex his sunt quæ meatus obstruunt, composita ex resina fricta, & farinæ tritici polline, ac gypso, & aliis huius generis. Si uero arteria fuerit, ex duobus alterum faciens, aut uinculum circundans, aut totum uas præciciens ac diffecans, sanguinem sistes. Cogimur tamen aliquando etiam magnis uenis uinculum obligare, atque etiam aliquando totas ipsas diffecare, transuerfas uidelicet: quæ necessitas incumbet in his quæ rectæ ex alto sursum feruntur, & præsertim per angustiam aliquam aut principales partes. Sic enim utraque pars utrinque retrahitur, & ab incumbens corporibus uulnus tegitur & occultatur. His autem præactis incarnandum uulnus est priusquam

S E R M O

uinculum uasis excidat. Nisi enim producta caro circumstitum dissectæ arteriæ locum præmuniuerit, sed uacuus locus inuentus fuerit affectio sequetur quam Aneurisma appellant. Quapropter in his potius suadeo ut sanguinem sistentibus, quæ meatus obstruunt utaris, quam his quæ crustam inurunt. Citius enim ac tutius post illa uulnus incarnatur. Optimum itaque omnium quæ ego noui medicamentorum est, quo et ad sanguinis e cerebri membranis eruptionem tutius utemur, hoc est: Thuris partes.ii. aloes partem.i. cum oui candido ad mellis compagem subige, & mollissimis leporis pilis excepta, uasi ac toti ulceri ubertim impone, & forinfecus fascia ex linteo deliga, ita ut primas quatuor aut quinque eius obuolutiones super ipsum uas quod sanguinem fundit facias, & hinc ad radicem eius procedas, deinde alternis diebus soluas, & si quidem adhuc tuto adhæserit ulceri medicamentum rursus aliud ipsi circumfundas, & linamentum prius ex pilis leporis conlans uelut madefacias, ac rursus uelut antea deliges. Si uero prius linamentum sua sponte exciderit, sensim per digitum uasis radicem comprimas, & hoc quidem leniter adimas, aliud autem apponas. Atque eo curationis ductu uteris donec uas carne impletum fuerit, & gro in multa quiete seruato. At uero hoc medicamento uarie utimur, aliquando duplum thuris ad aloem addentes, aliquando ambo æquali pondere miscentes. Sed & mannam quandoque pro thure ammiscui, ut quæ uehementius adstringat. Illud porro constat, in durioribus corporibus ea quæ magis adstringunt, & plus aloes habent adhibenda esse. In mollibus, ea quæ plus thuris habent. Sed & ad sanguinis e cerebri membranis eruptionem & ad uulnera in collo, usque ad ipsas iugulares uenas medicamento utimur quod plurimum thuris recipit. In his enim sanguinem citra uinculum sistit. Et quamuis multa sint quæ meatus obstruunt medicamenta, nullum

DECIMVS QVARTVS 785

nullum tamē æque incarnat. Optime etiam obstruunt meatus pharmaca ex pice torrefacta, & colophonia, & puluere molendini parietibus adhærente, & gummi, & tragacantha ac similibus. Quandoque etiam ex gypso præparata. Et symphyti quoque radix ad hanc præstantissima est. Maxime cōuenit, ut Medicus phar maca sanguini sistendo idonea apud se præparata habeat, quo singulis oportune opem ferat. Tale est siccū Philagrii ad sanguinem sistendū ex aloë & thure præparatum. Primum autem digitis dissectæ partes cōmittantur ac comprimantur donec cohæreant: tunc enim in pactum medicamentum sanguinis impetum cohibet, qui amplius adhuc supprimetur, si leporis pilos molles sub uentre repertos ad impactū medicamentum apponemus, & ex eodem sicco superinspergemus. Atque hoc ita sinendū est, donec caro excreuerit uelut operculum sectioni obducta. Confert ad idē rhodium supra inter deprimentia ac contrahentia resolutum. Cæterum quædam ex sanguinem sistentibus, uelut diximus, crustam inducunt. Quædam cum siccitate adstringunt, quædam explent & glutinant: quorū aliqua magis parabilia referemus, quo ad singulas causas peculiare medicamentum in promptu habeatur. Ex his igitur quæ crustam inurunt, citra mordacitatem efficaciter sanguinem sistit, hoc. Sandarachæ, auripigmeti, chalcitidis, calcis, sing. drac. iiii. Hoc Ammonius chirurgus utebatur. Eo uero adhuc efficacius est quod habet chalcitidis drac. viii. atramenti sutorii drac. x. calcis uiuæ drach. vi. aris usti drac. vi. misyos, diphrygis sing. drac. v. Aliud celebre. Aluminis scissi, atramenti sutorii, gallarū, sing. drac. vi. misyos drac. viii. soreos drac. iiii. Hoc optime facit & ad nomas. Aliud ex crethria terra. Terræ crethriæ aut cimoliæ, drac. viii. squamæ aris, aluminis scissi, resinæ aridæ, thuris, myrrhæ, sing. drac. viii. A ceti quantum satis est. Terito in sole ad compagem, & pastillos formato.

S E R M O

Aliud. Spongiam nouam liquida pice imbutam bino mine trito inperfo, in olla exurito. Deinde eius sextan- tem accipito, chalcitidis, misyos, sing. unc. i. At si mi- tius facere uolueris: Accipe spongiæ ita ustæ sextan- tem, plumbiusti & loti unc. i. stibii unc. i. Hoc crustam non inducit. Aliud confestim sistens sanguinis eru- ptionem. Chalcitidis drac. viii. Thuris siue manę eius drac. xvi. resinæ aridæ, gypsi recentis, singul. drac. viii. Cætera trita ac cribrata in pyxide ærea seruato. Gyp- sum uero quo tempore medicamento miscendū est, recens terito, & ammisceto. Aliud sanguinem si- stens, citra crustæ inuersionem. Misyos, succi polygoni fisci, singul. drach. xlii. aluminis scissi drach. xxi. Aridū aceto rigatum spongia excipe, & ulceri appositū des- liga. Aliud Oribasii, facit ad pudendorum & totius corporis nomas. Callos etiam exterit, & strumas san- nat. Minii, cum oleo rosaceo subasti, sulphuris uiui, auripigmenti, sandarachæ, calceis uiuæ, æquas portio- nes unito ac utitor. Aliud. Optimum ad sanguinis eru- ptiones, Galeni. Gypsum & tritici pollinē oui can- dido excipe, & cum leporis pilis impone. Aliud. Resinam pinus probe tritam uel per se, uel cum thu- ris polline adhibe. Qui ergo plura medicamenta ex- petit, multa in simplicium medicamentorum libris, & in tractatione de singularum partium morbis inue- niat. Sed & quæ nunc recensui sufficere possunt. Om- nia enim alia ex iisdem præparantur, & non longe ui- ribus inter se differunt; quædam fortiora, quædam de- biliora sunt, ut cuiq; congruum eligi possit. Etenim quæ Eunuchus quidam in summitate manus ulcus ha- beret, idq; malignum cuaderet, & circū circa erode- ret, & sanguis ex ipso manaret, medicamentū ex thu- re & aloë apposui albumine oui exceptū, & hoc ma- gis auxit sanguinis eruptionem. Detracta itaq; aloë, thus ipsum per se cum ouo imposui, & neq; sic san- guis sisti potuit. Cognoui autē quod ex multa sensus

DECIMVS QVARTVS 786

subtilitate hoc pateretur. Quapropter linamenta po- tea dilutissima imbuta indidi, iusq; tandem assidue super linamenta insillare, atq; ita statim sanguinis eru- ptionem suppressi, neq; ab eodem medicamento usq; ad exactam incarnationem destiti. Aliud ad arteriam dissectam. Sal commune & equi aut asini sinum sic- cum, pari portione cum lixiuio quercini cineris sub- actum impone. Aliud. Porrum cum aëto tusum in- pone. Aliud. Cochleas cum domibus suis, tum par- tibus tum magnas, ustas tritas impone.

Exedentia & urentia medicamenta. Cap. LII.

Eroderentia & ustoria medicamēta ad columnellas adhibemus assidue destillantes ac laxatas, & ad callo- sas carnis excrescentias, ulceraq; cæcerata & strumas, quas erodere uolumus. Item ad coxendicum & artis- cularem morbum, affectiones splenis, pro cauterio. Præterea ad formicarias uerrucas, clauos, ficosos tu- mores, & alia huiusmodi. Præcipua uero ipsorum uis est ad carbunculosa & maligna ulcera. Adhibita enim nomas compefcunt, & crustas exterunt. Erosum citra mordacitatem. Squamæ æris drach. iiii. sanda- rachæ drach. ii. ueratri nigri, auripigmenti singul. drac. i. præstantius hoc euadet, si pro auripigmento alumi- nis scissi par pondus adieceris. Aliud. Squamæ æris, sandarachæ, auripigmenti, ueratri nigri, seminis urticæ tostæ, æquales portiones cum rosaceo terito ac utitor.

Aliud, citra omnem mordacitatem crustas in altum inducens. Squamæ æris, sandarachæ, sing. drac. iiii. ue- ratri nigri drac. i. Ad humida ulcera utere sicco: ad re- liqua cum rosaceo. Oribasii erosiuum efficacissimū quo uxor. Seminis urticæ, squamæ æris rubræ, sanda- rachæ, par pondus cum rosaceo terito ac utitor.

Aliud. Sandarachæ, aluminis scissi, singul. drach. iiii. squamæ æris drach. ii. auripigmenti drach. i. Et si qui- dem nome est, quæ adstringi debet, siccum adhibeto. Si uero struma, aut canceratus tumor curandus est,

S E R M O

rosaceo excipe, & quotidie bis impone. Ceratum
ustorium, quo ad lippitudines utimur, temporibus ad
hibito donec rubefiant: facit & ad coxendices, statim
enim sedat dolorem. Cantharidum, atramenti sutorii,
succu thapsiæ, alii, sing. unc. i. ceræ trientem, olei quini
euncem. Aridis ex aceto tritis liquabilia liquata am-
misceto. Et ubi locus rubicundus factus fuerit, iun-
cto ea quæ ad ambusta ab igne præparantur. Aliud cau-
terium è uisco. Calcis uiuæ, fecis uini ustæ, sing. drac.
iiii. uisci drac. ii. nitri drach. i. Mitius hoc fiet, si calcis
drac. iii. solum acceperis, & saponis quantum satis est.
At si desit sapis, lixiuii lib. i. ad tertias cocto, atq; hoc
modo præparato. Arida leuissime trita, uisco ad igne
liquato excipies, & rudicula agitabis. Deinde ad fri-
gefacta lixiuium paulatim instillabis, & emolles ut
medicamentum strigmentitia spissitudine liquidius
euadat. Quod in plumbea pyxide solidiore seruabis,
& si resicetur, lixiuium subinde instillabis. Hoc ad
menti impetigines ad semihoræ spatium illinito, &
postea loco perspongiam foto, albumen oui, aut
emplastrum ex plumbagine; aut hordeo, paratum
imponito. Hoc aliqui etiam ad coxendices, & sple-
nis affectiones, ac articulare morbum utuntur, hoc
modo applicantes. Linteolo cuidam detrito medi-
camentum aliquod glutinosum illinunt, & hoc ro-
tundis foraminibus pertusum adhibent, foramina
uertentes eo ubi inuersionem facere uolunt: Atque
isthic medicamentum ustorum ubertim imponunt,
quo uidelicet pars requisita tantum inuratur. Tum
brassicæ aut betæ folia superimponunt, & decem aut
pluribus horis sinunt. Et ablato postea medicamen-
to ad mitigatoria transeunt quæ ad ambusta parantur.
Erosiuum incomparabile. Veratri nigri drach.
iii. squamæ æris rubræ drachm. xii. sandarachæ, aurii
pigmenti, singulorum drachm. ii. atramenti sutorii
drachm. iiii. uentrium cantharidum drachm. xii. Oni-

DECIMVS QVARTVS 787

nia lixiui excipio. Cauterium ad columellas, De-
mosthenis. Calcis uiuæ drachm. iiii. fecis uini ustæ
drachm. ii. Sit autem fex non uetusta, sed duor-
tum mensium, nitri tostii drachm. ii. minii drachm. i.
Cum lixiui ad mellis liquidioris spissitudinem teri-
to, & bis aut ter ebullire finito, donec cogatur. Dein
de in plumbeam pyxidem recondito ne exarescat, &
ea gratia subinde lixiuium instillato. Facit ad uer-
tas cum alias, tum formicarias appellatas: reduuias
digitorum, clauos pedum ac manuum, callos, cicatri-
ces eminentes, & carbunculos. At uero post columel-
larum inuersionem, oleum gargarissandum & in ore tenen-
dum exhibeto. Tertia die trāsacta, ex aqua multa, aut
lacte cum melle os eluatur, donec excidat crusta. Eor-
dem modo etiam anthero, siue florido, aut phrygio
medicamento uteris. In aliis uero corporis partibus
ad locum inustum repurgandum, aluminis liquidi,
amuræ, mellis cocti, æquales portiones misce & ad-
hibe. Et post repurgata ulcera mitigatorii medica-
mentis utere.

De sinibus. Galeni.

Cap. LIII.

Omnia sinuosa ulcera modo aqua multa, modo
uino, modo uino mulso, modo aceto mulso elui-
mus. Ad extergendam enim saniem aqua multa præ-
stat. Ad repurgandum uero & roborandum uinum
multum confert. Ad glutinationem, uinum. Ad crues-
tum ac graueolentem humorem, acetum multum. At
in diuturnis affectionibus incarnatione opus habentibus,
medicamenta meatus obstruentia plurimo rosa-
ceo diluta, per fistulam in directum perforatam, cui
uiscera alligata est, infundemus. In quem usum probe
facit Machæarionis emplastrum, & quod Isis, & quod
Harmonia appellatur, & pleræque nigra. Sed & hoc
quod subiciemus probe facit. Primum enim sinus
repurgat, deinde incarnat, postea glutinat. Corticem
caprifici à teneris ramulis detractum in oleo coqui-

S E R M O

to, & oleo excolato ceræ quantum satis est ammittet
to, ut liquidum & infusile fiat medicamentum. De quo
quantum satis esse uidebitur tepidum in sinum infun
des, & parato ex eodē solidiore cerato, id ipsum im
pones ac deligabis. Potes & forinsecus imponere
emplastrum barbarum, & quæ ex pice ac bitumine
preparantur, & quod ex salicibus conficitur, & quod
e uino mulso, & quod ex spuma argenti, & Harmoni
nia, & emplastrum Piscatoris, & melinum Passionis.

Ad eos tamen qui uicinas partes teneriores habent, magis conueniunt emplastra ex sale parata. Super
per emplastra uero spongia aceto mulso, aut posca, aut uino imbuta imponatur. Deligatio uero à fundo
sinus incipiat, & ad osculum ulceris desinat. Et linteo
rum obuolutiones citra dolorem quidem fundum
sinus adstringant, sed inde paulatim remittantur, ac
laxius ad osculum ulceris connectantur. Ita ut empla
strum quod forinsecus sinui adhibitu est, iuxta osculū
forpice præcidatur, quo sanies excerni possit, & aliud
paruum recti loco imponatur ex eodem medicamē
to, sit autem laxius propter eandē saniei excretionē,
& alternis diebus auferatur, relicto illo totum sinum
ambiente. Deinde ubi sinum agglutinatum cognoue
rimus, ad cicatricem inducentia pergemus. An autē
probe glutinatus sit sinus in profundo, ex pure et sanie
te cognoscemus, si modicum effluxerit & concoctū
Et si in ipso sinu neque dolor, neque tumor percipiat,
sed contractus fuerit locus siccusque ac doloris expertus,
Illitio ad sinus antiquos. Gallis omphacitidas ad
duas horas oleo macerato, & in fictile siue æneum le
betem coctas cum oleo coquito ad prunas, donec
nigrescant & uelut torresiant. Deinde ex oleo exim
to, ac frigefacturum unc. i. accipito, & aluminis scissi,
aloes, sing. unc. i. addito, & radicū althææ siccatæ,
artemisiæ uniculis siccatæ, sampluchi, sing. sext. antem
adlucito, & singula seorsim terito, ac cribrato, & pos

DECIMVS QVARTVS 788

Ita mista simul seruato, & usu expetere, oui luteo ex
cepta illinito. At uero in ipso ulceris osculo paruum
emplastrum impones ex pastillo qui ad Iudæum re
fertur. Idem medicamentum facit ad fistulas, herniam
aquosam, & podagram.

De sinibus attritam cutem habentibus.

Eiusdem.

Cap. LIIII.

Inflammationibus ad abscessum mutatis si serius
incisio fiat, contingit aliquando ut cutis sinui incum
bens tenuis, uelut detritum uestimentum reddatur, &
propterea huiusmodi ulcera detrita appellantur, quæ
difficiliter coalescunt ac glutinatur, & præsertim si quæ
côpage siccu medicamentum imponat. Ab his enim
magis adhuc cutis deteretur & exarescet uelut pelles
attrita. Ad ea igitur glutinanda utendū est medicamē
to, cōpage quædam liquido, facultate uero sicco. Quale
est phæniciuū emplastrū Galeni, quod nos ad huius
modi affectiones præstare cognouimus, si ita paratu
fuerit ut neque ualde durū sit, neque adhuc ingrare desin
uerit ita enim preparatu & cruenta uulnera glutinat, &
omnibus ulceribus cicatricē inducit. Ad sinus autē de
tritos efficacissimū est, quod tenerū est & compagem
mollē habet, & cū oleo ueteri ac uino moderate an
tiquo resolutū est. Nam sicut duriciā ad hos usus im
probamus: ita molliciem minus fluidā reuicimus. Li
quidum enim calido corpori incubens diffuit, & lin
teolum siccum relinquit, quod nō solū nihil prodest,
sed etiam glutinanda cuti obest. sed & mel modera
te coctum ad hanc sinuum affectionem mirifice con
ducit: Cui myrrhā, uel aloē, uel thus probe trita, seor
sim singula, uel simul omnia inspergere prodest, præ
terea si linteo
tus sum & centaurium tenue mirandum pharmacum
ad hos usus: Deinde symphytū, & plātāginis folia cū
radicibus siccatā. Conuenit & rumicis radix, oleastrū
folia: Verbenaca supina cum radicibus, uitis alba, iris,

S E R M O

dictamnum, saluia, polium, sabina, cupressi folia, cistis succus. Et in teneris carnibus erui farina. Quæ omnia prius tundenda ac cribranda sunt. Et ex eis tunc melliamiscendum est quum coctum ab igne auertur, ita ut probe cum eis agitatum mel donec reptum fiat, imponatur linteo inductum.

De fistulis.

Cap. LV.

Quandoquidem sinus male curati in fistulas mutari solent, de his quoque ex ordine dicendum est. Appellantur autem fistulae translationem à fistulis harundinum, aut ex alia materia confectis. Nam in ipsis cauitas quædam est harundinum cauitatibus similis, & sinus callosus inest, qui citra chirurgiam aut fortius pharmacum rescindi non potest. Fistulis itaque obliquis sub cutem extensis specilli nucleum inmittimus, & eleuata cute totam longitudinem una sectione incidimus. Deinde callos uelut fistularum causas, si in superficie fuerint, specillo deradimus: sin in profundum penetrauerint, scalpello rescindimus. Nisi enim rescindantur, neque caro produci, neque ulcus coalescere poterit. At si fistula non fuerit obliqua, sed decliuis & ad profundum uergens, fistulae ambitum refecamus, tantum de carne circumscisa auferentes, quo calli commode refecari possint. Si uero fistula in os desinat, ab osse denudato, squamam deradimus. Cæterum fistulae in os desinentes ampliores quidem nucleo specilli inuito ex renitentia deprehenduntur. In angustioribus uero apice specilli pertentamus, & durum ac ossile corpus occurrens contingimus ac sonum quædam percipimus, uelut assis ære percussis, qua arte non solum fistulam osse contigua esse, sed et an corruptum aut illæsum sit dinoscimus. Inducto enim undique specillo, si tanquam leui corpore ipsum semper lapsare percipimus, os incorruptum est, si uero specilli aliquibus partibus inhæserit, inæqualitates ac asperitates subesse indicium est, & ex eo os corruptum esse coniectamus. At

DECIMVS QVARTVS 789

in fistulis quæ amplissima habent, oscula, sæpe uisu os deprehendimus, ut coniectura non sit opus. Si uero obliquæ fuerint flexumque aliquem uel plures habuerint, ut specilli apex progredi non possit, uirgulam plumbæam aut stanneam parabimus, qua iter pertentemus. Quum enim flexilis ualde sit, ad fistulae figuram facile se accommodabit. Si uero propter nimiam obliquitatem, fistula nihil tale adinserit, ex humoris allati natura fistulae terminum cognoscemus. Quod si fistula neruum attigerit, ex dolore indicabitur, punctionis enim sensum exhibebit, aut stuporis. Deinde motus qui ab illo neruo perfici solet, deterior apparebit. Sed & in specilli contactu molestus sensus perceptus, indicationem faciet. Humor autem inde allatus tenuior est, similis ei quæ ab ossibus defluit, non quidem oleosus aut pinguis, sed saniosus & glutinosus. Eadem uero accidentia concomitantur fistulas ad musculos penetrantes. In his autem quæ carnes tantum penetrant, crassiores ac humidiores sanies reperies. Quæ uero uenas occupant, eadem accidentia habent quæ ad neruos sunt relata, sed imbecilliora, dolores item ac puncturas. Verum nullus motus impediatur. Idem uero et de his dicendum est quæ ad arteriam pertingunt. At uero si fistula locum erodente uena suberit, plurimus ac crassus sanguis effunditur: Si uero arteria, tenuis & flauus cum multo spiritu ac stridore exilit. Atque haec genus de fistularum signis ac differentiis, deinceps autem de medicamentis ad easdem conferentibus tractandum est. Post callosarum igitur partium resectionem, carnosam quidem partibus suppurandi ductum adhibebimus, & desquamata ossa siccare conabimur. Basilicum itaque emplastrum & reliqua huiusmodi inter suppurantia medicamenta habentur, sicut et quæ pituita appellantur desiccandi uim habent. Linamenta quoque melle illita commode induntur. Ad fistulas uero inchoantes, nec adeo profundas, quæque chirurgia

S E R M O

ægri penitus recusant, medicamenta callos exterentia
adhibebimus. Deinde remoto callo, curatione reliquis
ulceribus comuni utemur. Collyriū fistulare, ab anti-
quis fistulis callos exterens. Atramenti sutorii, mis-
syos, chalcitidis crudæ, æruginis, aluminis scissilis, ru-
bricæ sinopicæ, gummi æquales portiones aceto ex-
cipito. Quod si pro gummi, thus adieceris, & duode-
cuplum mellis ammiscueris, callosos sinus repurgat.
At si uni eiusdem parti, octuplū mellis adieceris, incat-
nat & ad cicatricē perducit. Aliud, faciens ad fistulas
antiquas. Misysos, atramenti sutorii, aluminis scissi, am-
moniaci thymiamatis, æquales portiones excipe ac-
eto. Aliud ficcū, callos fistularum exterens. Cadmiæ,
chalcitidis crudæ, sandarachæ, gummi, sing. quadran-
tem, eris usti, misysos crudi, sing. sesquialanciam. Aliud
xyraphisū, hoc est, callos derauens: Ad capitis ac men-
ti ficosas papulas faciens. Misysos, chalcitidis crudæ,
sing. drach. ii. aluminis scissi drach. i. præpara, & eloto
prius loco, medicamentum ubertim insperge, & po-
stmodum rursus eloto loco & calli ramento spongia de-
terso, nouum medicamentum adhibeto, tamēu hoc
repetens donec totus callus fuerit derausus. Et cauē-
dum interim est ne olei contactu pars curanda inquie-
netur. Quod si ita uisum fuerit, poteris ammoniaci
thymiamatis drach. i. aceto resolutam ad septem huius
medicamenti drachmas ammiscere, & collyria effor-
mare. Aliud Collyrium fistulare. Chalcitidis cru-
dæ, misysos crudi, æruginis, soreos, atramenti sutorii, am-
moniaci thymiamatis, æquales portiones aceto ex-
cipito. Aliud philosophi: Brassicæ radicem, cu-
bitam siccata, os canini capitis, cerui cornu, simul
exurito, & ad cinerem ipsorum origanum, & sterus
gillinaceum, utrunq; siccum ac tritum ammisceto, &
arida seruato. Vbi uero expetente fistulæ osculum uis-
um humectato, & siccum large inspergito, & linteolo
imposito deligato. Hoc abscissus rumpit, & sanat si

DECIMVS QVARTVS 790

fistulas chirurgia nondum attactas. Aliud eiusdem.
Conchas cum testis exustas & tritas adhibe: Vel car-
nes cochlearum cum myrrha, thure & aloë, in fistulā
inde, externisq; impone. Aliud fistulas mirifice re-
siccans. Facit & ad seminis fluxum, capitis destillatio-
nem, aures contusas, ac dysenterias. Consumit omnē
humiditatē. Idem pubi & lumbis impositum, mulie-
brem fluxum & hæmorrhoidas fistit. Cochlearum
carnes cum domibus suis, bulbū paruum, bitumen,
aloe, thus, cum aceto terito ac utitor. Aliud ad fistu-
las optimum. Polygoni folia à ieiuno commansa ap-
posito, & uuas pallas unā cum uinaceis tritas super-
ligato. Et ne contempseris medicamenti uilitatem.
Aliud siccum Magistriani, fistulas incarnans. Chamæ-
leonis nigri radicē, corticem pinus, thus masculum,
aristolochiam longam, singula paribus portionibus
terito, & fistulæ aqua multa elotæ sicca inspergito.
Aliud. Aloes sextatē, radicis anchusæ unc. i. Replet
& incarnat. Aliud. Scillam in olla uisam ac tritam
indito. Aliud præsentaneum, quod Hercules appel-
latur. Idem etiam ægilopas radicitus tollit. Pridie ue-
ro papyrus in fistulam indatur, deinde collyrium ad
fistulæ finē papyri mensuram immittatur, & p tridui
finatur, & in quarta fistulam prorsus sanatam compe-
ries. Cadmiæ ostracitidis drach. vi. aris usti drach. v.
misysos tosti drach. ix. chalcitidis crudæ drach. viii. cano-
tharidas numero septem, libanotidis siccæ drach. i. her-
modactyli radicem integram, gummi drach. x. excipe
aceto & collyria formato. Sunt qui atramenti sutorii
& æruginis singul. drachm. vi. adiciunt. Aliud ad
fistulas usque ad os pertingentes. Squamæ aris, æru-
ginis, ammoniaci thymiamatis, singulorum æquas
partes aceto subige & pastillos efforma. Vbi expeten-
te quantum satis est accipito, & ad ignem emollito, &
collyria formato fistulæ æqualia, eaq; indito. Aliud
Oribasii, Ad fistulas & umbices, à Dionysio acce-

S E R M O

ptum. Foliorum lepidii herbae in umbra siccatorum, floris cnici, mellis despumati, terebinthinæ, æquales portiones. Arida cum aceto terito, & adiecto modico rosaceo omnia, simul ad emplastri formam subigito. Postea fistulæ ex aceto præfrictæ, lepidii folia sicca trita inspergito, & splenium ex medicamento illitum superimponito. Aliud experimento constans.

Radicum liliorum uistorum cinere fistulam expleto, & callus exteretur, quo sublato simlacem herbam arundinibus se implicantem, flore candido, foliis hortensi phaselo similibus accipito, eamque siccam ustam tritam fistulæ indito, & incarnabitur.

Aliud. Oleastri radicem ustam terito, & siccam fistulæ uino calido austero elotæ inspergito, & callus excidet. Aliud fistulas incarnans. Lapidem translucentum specularem appellatum urito, ac tritum fistulæ inspergito. Cæterum post usum eorum quæ callos exterunt, collyriis repurgantibus utendum est ex ærugine & melle cocto. Medicamentum sinus repurgans & incarnans. Myrrhæ, croci, aristolochiæ, rubricæ sinopicæ, sing. unc. i. Eel taurinum integrum, mellis quadrantem. Fel cum melle coquito: deinde relitum qua tenuissime trita ammisceto, & rursus coquito, & collyria formato. Aliud. Muscii herbae quæ & dorcadidem uocant, misyos torrefacti, singul. drac. viii. salis communis, aluminis scissi, æruginis, singul. drac. ii. chalcitidis drach. x. nitri, terebinthinæ, singul. drac. iiii. mellis lib. iiii. aceti libr. i. Quæ teri possunt terito, & omnia melle excepta coquito, & collyria formato, quæ in sinus ac cauitates indes. Emplastrum Oris basis ad sinus & fistulas, è cedria præparatum: discutit enim strumas, & ad elephantiasis tumores prodest. Cera, picis sicca, singul. libr. i. colophonix bellem, cedriæ sexuncem, propolis trientem, uel ut alii habent sexuncem. Reliqua omnia donec non inquinent coquito, deinde propolim adiecto, unito ac utitor.

DECIMVSQVARTVS 791

Aliud. Picis, cera, singul. lib. i. colophonix, cedriæ, singulorum sexuncem, coquito simul donec non amplius inquinèt, & propolis sexuncem adiecto, & sublati ab igne thuris, aloes, & aliquando myrrhæ, sing. unc. i. ammisceto. Emplastrum magus uel Hephæstias nuncupatum. Glutinat sinus & fistulas, & alia huiusmodi. Spumæ argenti libr. i. scorix argenti quæ helocysma græcis appellatur, lib. ii. testæ clibanî antiqui, cera, sing. lib. iiii. olei lib. vi. succi coriandri sextar. i. Stomachum coquito donec non amplius inquinèt, deinde ceram adiecto, unito ac utitor. Idem hydropicis confert. Quidam ceræ nihil, quidam quadrantem saltem iniiciunt. Alii uero ita præparant. Testæ fictilium lib. ii. plumbaginis lib. ii. olei sextar. i. Sed hoc modo commodum non acquirit. Commodum est fistulis etiam nigrum è lolio præparatum, & reliqua eius generis. Tuto etiam adhibetur quod ex argenti spuma paratur, & quod ex aceto & oleo. Vt utique in proximo sermone habetur: commodat quoque fuluum Galeni quod ad maligna ulcera paulo ante descriptum est.

De Gangræna & sphacelo. Galeni. Cap. LVI.

Gangrænam appellant quando ob inflammatio- nis magnitudinem, mortificatio partis imminet, & nisi celerime succurratur, pars ita affecta facile mortificatur, & malum ad contiguas partes proserpens singulis perniciem impertit. At ubi iam pars mortificata penitus sensum amisit, non amplius Gangræna, sed sphacelus, id est, Caries, malum appellatur. Accidit autem hæc affectio etiam ossibus, quum circumstita caro uis- ciosos humores generans, per hos illa pererrauerit ac putrefecerit. Proinde partem mortificatam celerime rescicare oportet, quatenus contingit uicinam sanam, ita ut nihil prorsus putridi ac cariosi relinquatur: Dein de locum inurere, & postea sesamum cum melle, uel siccum capitale item cum melle adhibere, deinde partem exterius, uel farinam ordeaceâ aqua & oleo iun-

S E R M O

adnam imponere: Sed & iris & panacis radix, & aniso
lochiam ac eruum crustas tollunt, singula cum melle.
Item Macharionis emplastrum, & isis, cum rosaceo
& melle diluta. Vbi uero crustae exciderint, curatione
reliquis ulceribus communem adhibeto. Caterum
priusquam pars mortificatur, & affectio adhuc gangraena
appellatur, sanguinem in loco affecto impatitum,
quantum eius fieri potest plurimum euacuabimus:
propter quem sane mortificatio contingit, quia
arteriae ob locorum angustiam distendi non possunt: atque
sic reliquo perspirationem exhibebimus. Aut igitur si
uena magna fuerit in loco affecto, hac dissecta corruptum
sanguinem euacuare oportet, & saepe uel ut uiscerem
uolcella correptum excindere: Aut totam cutem
affectae partis profundis sectionibus diuidere, aut uulnibus
altioribus incisis scarificare, & sanguinem
effluere sinere, & postea imponere pharmacum ad
putrescentiam commodum. Talia uero sunt, farina erui
aut lolii cum aceto mullso, uel si haec non sunt, fabacea.
Quarum uires si intendere uolumus salem adiciamus,
aut aliquem pastillum leuissimum tritum ad nomas
praedictum, qualis est Andronis, Pasionis, & Musae,
& noster Asclepius appellatus, quibus omnibus praegroti
corporis habitu uteris. Rusticana enim & duriora
natura, fortioribus medicamentis opus habent, molliora
debilioribus. Prosumt etiam gangraenis ueteres
ces ueteres, farina lolii cum raphano & sale, & aliquando
aceto. Uuae passae demptis uinaceis cum raphani
cortice, urticae folia, raphani semen cum aceto, quae
etiam crustas tollunt. Item lupinorum amarorum decoctum
assusum. Aliud ad Gangrenas sordes matulas
adhaerentes illinito, & postea urina abluito. Nonnulli
cedriam sordibus ammiscent. Aliud. Plurimas lactucas
exemptis fibris cum loliacea farina imposito. Aliqui
iridis farinam accipiunt. Aliud: hoc & uiti ligines
& alia huiusmodi sanat, & inflammationes miti-

DECIMVS QVARTVS 792

gat. Herbam catanancem urito, eiusque drach. viii cum
gumi drac. xvi. cum aceto terito & imposito. Aliud.
Fraginem, rubricam, alumen scissile, paribus portio-
nibus ex aceto trita adhibeto.

De canceratis tumoribus. Eiusdem. Cap. LVII.

Cancerati tumores ex atra bile crassiore effluente
generantur, quae si et acrior fuerit, ulceratos tumores efficit.
Quapropter huiusmodi tumores inflammationibus
acriores sunt, citra tantam caliditatem habentque uenas ple-
nas & circū circa extensas, ad similitudinem pedum ca-
cricum animatis. Quandoquidem uero est profundo inutilis san-
guinis multitudo attrahitur, ideo uaricosae redduntur
uena, & insanabilis morbus efficitur, quum ob nimiam
crassitudinem, humor neque repellitur, neque discutitur, neque
per totius corporis purgationem leuari possit: & le-
uiora quidem medicamenta adhibita contemnit, ab
acrioribus autem irritatur. Fieri tamen potest ut inci-
piens cancer, priusquam in affecta parte confir-
mentur, augeri prohibeamus, atrae bilis humore euacuato.
Primum itaque mitioribus ad hoc utemur, quales
est Epithymum cum sero lactis, deinde Hiera Rustica
si, quae ueratrum pro uirium robore ammixtum habet.
At solani succus forinsecus illitus, ulceratum can-
crum mirifice mitigat. Ex eo autem linteolum molle
applicatum madefactum imponendum est, & supra
ipsam quoque lana tenera imponenda eodem succo
imbuta, sed & ipse succus assidue his superfundendus
est, ut ne haec exarescant. Utendum est & medi-
camento est pompholyge ad cancrum ulceratum. Sed
& hoc quod subiungam, ad cancerata ac maligna pu-
dendum, scroti, sedis, mamillarumque affectiones, &
ad ani ac muliebrium locorum rimas & tubercula effi-
cax est. Oleum rosaceum & hyoscyami, aut solani, aut sem-
peruiae, aut umbilici ueneris, aut psyllii, aut uuae acer-
bae succum, in plumbeo mortario, cum plumbeo pis-
tillo ad strigmentitiam compagem terito. Confert

S E R M O

& cancri usti cinis cum cadmia lota inspersus, uel cum cerato adhibitus. Idem etiam gangranis conducit.

Aliud. Irionis semen cum melle ad emplastri formam terendo redactum adhibeto, & maligna ulcera in quacunque corporis parte cito ad cicatricem perducet. Idem facit & malicorium ustum tritum inspersum. Aliud ad cancerata & maligna. Testudinem terelitre donec inalbescat urito, & cinerem ad alia cum butyro, ad caneros uero ulceratos cum oleo dulci ad emplastri formam subactum, splendo illinito ac imposito. Repurgat enim, constringit, & ad cicatricem perducit. Et prohibet ne malum reuertatur. Adhibetur idem utiliter & gangranis. Nec incommoda est Theriace Andromachi cum modico rosaceo diluta. Ager porro ptisanæ succo uberrime alatur, & lactis sero. Et ex oleribus malua, atriplice, blito, & cucurbita. Picibus uero petrosis, & uolucris omnibus præterquam palustribus.

De carbunculis. Ex eodem. Cap. LVIII.

Carbunculi à sanguine atrabiliario effluente, & ad partem aliquam irruente generantur, & sunt sanè ulcera crustosa, plerumque à pustula incipientia, aliquando etiam citra hanc. Pruritus certe in principio in parte affecta adest, deinde modo una pustula, modo plures tenues, uelut milii grana, insurgunt, quibus raptis similiter crustosum ulcus succedit. Quod si etiam citra pustulas cutis exoriatur, semper tamen crustosum apparet ulcus, uelut ea quæ à cauteriis sunt, crusta iam cinereum, iam nigrum colorem habente, & fundo adhærente, & uelut clauo affixa, comitante et noma depascente. At reliqua caro circumscripta uehementer inflammatur, & nigra fit ac splendida instar bituminis & picis. Talis autem est exquisita atra bilis. Febris autem egrotos longe uehementior quam igne sarco correptos inuadit. At uero carbunculi qui iuxta carnem consistunt cito abolentur. Qui uero in membranis aut

DECIMVS QVARTVS. 793

aut nervis sunt diutius permanent, & subiectos locos per consensum afficiunt. Nam qui caput occupant, ad collum aut ceruicem, aut pectus, aut brachia, aut sub alas, consensum distribuunt. Qui uero pudenda inuadunt, crura & inguina simul afficiunt. Aliquæ uero partes etiam ad suppurationem ueniunt, quæ uidelicet magis expositæ sunt iniuriæ. Dolores insuper accedunt longe maiores quam pro paruitatis ratione. Sæpe etiam in repurgando ulcere, membrana aut nervus putrefactus, medullæ speciem præ se ferens eximitur. Carbunculum igitur ubi primum eruperit, statim curare oportet, sanguine usque ad animi deliquium euacuato. Nisi enim uenæ sectionem quid prohibeat, à nullo auxilio maius emolumentum consequitur. Post sectam uenam non inconueniens est locum scarificare, uulnusculis profundioribus impactis, ob humoris crassitudinem. Deinde alius eluenda est, tenuis sumaque uictus ratio cum quiete & tranquillitate insperanda. Ad locum uero nihil uehementer repellens aut refrigerans adhibendum est. hinc enim maius dispendium quam compendium sequetur. Non tamen affluxus negligendus est, sed medicamenta adhibenda quæ cum moderata repulsione etiam discutiant. Tale autem est ex planragine & lenticula cocta cataplasma, cui addita est panis clibano cocti, neque nimis puri, neque sordidi medulla. In ipso uero carbunculi ambitu emplastra imponantur ad ambusta descripta. Super ipsum uero ulcus fortiora pharmaca imponemus, quale est, Andronis, aut Pasionis, aut Polyidæ pastillus, & reliqui huiusmodi ad nomas parati, cum passo ad mellis compagem diluti. Carbunculorum autem crustas mirifice eximunt, & fluxionem ad locum sistunt, uerbenacæ rectæ folia cum adipe trita & apposta. Idem faciunt & cupressi folia ac tenera germina, & pilulæ teneræ cum polenta. Aliud. Gallinæ cum stercus siccum cum axungia subactum ipsi foli

S E R M O

carbunculo imponito, & bene sperato. Aliud. Nitri & rutæ pares portiones cum aceto adhibeto. Aliud. Fimi columbini, & seminis lini, æquales portiones cum melle imponito. Aliud. Silphium, rutam & nitrum, æquis portionibus cum melle soli carbunculo imponito. Sæpe etiam erodentia aliqua supra descripta ulcери imponimus, & per linamenta indimus. In ambitu uero carbunculi lenticulam coctam circumponimus. Aliud ad carbunculos mirabile. Liliorum radicem recentem & humidam ad emplastri formam triptam imponito, & brasicæ folium ne exarescat super imponito, & admiraberis. Circumscarificat enim & crustas eximit, repurgat, replet, ad cicatricem perducit, ut ne uestigium quidem eius appareat. Aliud Oribasii, minime contemnendum. Saponis partem unam, axungia tantundem, salis, cineris sarmentorum uitis, aut lignorum fici, singulorum dimidiam partem, præpara & adhibe, & forinsecus panem illine. Aliud sic cum, ad carbunculos & nomas. Chalcitidis crudæ, misyos crudi, atramenti sutorii, æris usti, æquales portiones sub sole in aceto terito donec siccentur, & uter resicco. Misy uero non uratur, sed tantum torreatur. Siccum Oribasii, ad carbunculos, nomas, gangrenas, ulcera antiqua & chironia. Et ad strumas ac podagras. Spumæ argenti lib. i. olei antiqui sesquilibrium, auripigmenti unc. i. Spumam argenti cum oleo coquito donec non inquinat, & ablatis ab igne auripigmentum adiecto, ac rursus coquito donec nigrescat. Deinde manibus refrigeratum subigito, & utitor, ad strumas quidem, tali quale est, ad alia uero cum oleo diluto, quo linamentis illini possit. Aliud Masiliensis. Quod iuxta ciuitati composuit, quum in ipsa carbunculi lauerent, & multos occiderent. Bovis armentarii simum, siccum ac tritum seruato, usu uero expetente aqua madefactum soli carbunculo imponito, & linamentum aqua humectum, aut cataplasma e lenticula suo

DECIMVSQVARTVS. 734

perponito. Aliud. Chrysocolla, nitri tosti, lapidis asii, auripigmenti, sandarachæ, misyos torrefacti, chalcitidis, aluminis scissi, diphrygis, singulorum drach. h. iiii. Terito & in æreo uase seruato. Vltus uero tempore, cum specilli nucleo in ipsum carbunculi ulcus indito, & uiride subscriptum superimponito. Emplastrum uiride. Thuris, æruginis, singulorum drach. i. squanæ æris, aluminis scissi, salis ammoniaci, singulorum obol. iiii. ceræ drach. viii. resinæ pinus siccæ drach. xvi. olei lib. i. Arida ad solem in aceto terito, & reliqua liquata adiecto ac utitor. Aliud Asclepiadæ. Nitri torrefacti, succi cyrenensis, singulorum drach. iiii. laseris drach. iiii. s. ceræ, colophonæ, olei, singulorum sesquilibrium, præpara & adhibe. Carbunculi humorem resiccat, & circumscissas partes scarificat. His autem scarificatis utere hoc quod mox describam: Nam post scarificationem carbunculos a uicinis partibus radicitus euellit. Mali punici acidi recentis ac maturi corticem, exemptis interioribus in aceto coquito, & flaccidum factum tritum & super linteolum ad emplastri formam extensum adhibeto, assidueq; acetum superaffillato ne exarescat. Idem etiã in pastillos formari potest, & in umbra sicari, qui deinde usu expetente aceto diluti adhibentur. Hoc ego frequenter in principio usus sanitatem restitui. Cæterum pudendorum carbunculos eodem modo curabis, quem in oculorum carbunculis retulimus. Confert & mel ammixta sapa coctum & cum specilli nucleo sæpe præputio impositum. Aliud Oribasii ad carbunculos. Chalcitidis, atramenti sutorii, singulorum drachm. viii. spumæ n. tri drachmam unam cum aqua tere & utere. Probe facit & ouillum stercus torrefactum cum melle. Aliud. Ad carbunculos, nomas, putredines oris, suppuratas aures, & digitorum reduuias. Aluminis scissi drach. viii. chalcitidis drach. vi. sandarachæ drach. iiii. malicorii, misyos, atramenti sutorii, nitri, omphacii sicci, singul. drach. ii.

S E R M O

præpara & utere arido uel cum melle, & lenticulam
coctam cum pane superimpone.

De erysipelate, hoc est, igne sacro. Galeni.

Cap.

L I X.

Flaua bilis tenuior & acrior facta, unâ cum sangui
ne ad aliquam corporis partem irruens, erysipelas effi
cit, quod aut exulceratur, aut sine ulcere exiit. Si itaque
sanguis dominium habuerit, inflammatio ad erysipela
tis naturam uergens exoritur. Si contra bilis domi
natur, erysipelas ad inflammationem tendens appella
tur. Quod si neuter humor excefferit, affectio inter
erysipelas & inflammationem media uocatur. At uero
erysipelatis tumor feruentior ac flauior quam inflammatio
nis precipitur, non tamē dolorē, neque pulsum, neque pres
sionem, neque tensionem inflammationi æqualem in
ducit. Sæpe enim per cutem tantum diffunditur, car
nem nulla iniuria afficiens, atque hoc est quod exacte
Erysipelas nominatur. Grauiora uero sunt erysipelata
circa caput, quare nisi efficacibus auxiliis opem ferat
mus, partes tonsillarum per consensum acciunt, in
flammanturque, ac suffocant. Ea igitur uenæ sectione cura
rabimus si sanguis redundarit. Sin bilis, per medica
mentum bilem flauam expurgans. Vtemur & infusis
efficacioribus. Et quod influit repellemus, & feruorē
refrigerabimus, per ea quæ humectant simulque frigores
faciunt. Sit autem terminus refrigerandi, mutatio colo
ris. At uero id quod non exacte erysipelas est, sed
quodam modo ad inflammationis naturam uergit,
luidam cutem facit, si plus æquo refrigeretur. Et nisi
medicus destiterit à refrigerando, etiam denigrabit,
præsertim si senile fuerit corpus quod curatur, ita ut
erysipelata sic refrigerata, ne discussoria quidem me
dicamentis discuti possint, sed induratum quandam
tumorem in parte relinquant, proinde præstat ab hu
meccantibus ac refrigerantibus ad discussoria progre
di, postquam mutatus fuerit color, ante quam niger aut luteus

DECIMVS QVARTVS. 795

us appareat. Sunt autem humectantia ac refrigeran
tia, citra manifestam adstrictionem erysipelatis com
moda, solanum, semperuium, portulaca, umbilicus
ueneris, psyllium, lenticula palustris, hyoscyamus, &
glaucium: Et cerata ex frigida aqua præparata. Cera
enim cum oleo optimo, præsertim rosaceo uel om
phacino liquatur, & ceratum liquidum sit, quod frige
factum in mortario aqua frigida paulatim instillata
quantum imbibere potest, cum pistillo teritur. Sit au
tem oleum duplum, aut quadruplum ceræ respectu.
Si uero tenuis & albus ac pellucidi aceti modicum affu
deris, medicamentum refrigeratorium magis effici
es, potest & succus aliquis herbarum relatarum am
misceri: pastilli quoque ad erysipelata præparati, non
affectis modo partibus, sed sanis quoque uicinis adhi
bendi sunt, & assidue permutandi, citissime enim resie
cantur ac vires amittunt, prioribus itaque per spongias
ex tepida aqua expressas elotis, recentes adhibean
tur. Pastillus Andromachi. Quo utor inquit ad erysi
pelata. Spumæ argenti lib. ii. cerussæ lib. i. opii, sulphu
ris uiui, croci, singulorum quadrantem. Excipe passo
& utere cum passo. Oribasius autem pastillus inquit,
ad erysipelata admirandus ita præparatur. Spumæ ar
genti, cerussæ, croci, sulphuris uiui, opii, singulorū qua
drantem, passo excipito. Alius. A caciæ drach. viii. mis
syos drach. iiii. thuris drach. iiii. opii drach. ii. præpa
ra & utere uelut dictum est. Ad ignes autem sacros a
ceto dilue. Quidam etiam aloes drach. ii. adiciunt.
Cæterum ad erysipelata faciei præsertim, hirundinis
nidum tritum ac cribratum melle excipito, & cum
penna illinito, cito enim discuties. At sedata inflamma
tione, priusquam pars liuescat, discussoria adhibenda
sunt, & aqua calida affundenda, itemque marina ac mu
ria. Cataplasmatibus etiam eadem ammiscantur. con
fert & brassica per se uel cum polenta adhibita. aut
mandragoræ radix cum pane & aceto. Aut terra figu
h h h h i i i

S E R M O

laris cum coriandri succo. Aut ceratum rosaceum paulo ante descriptum cum calce. Quod si liuor aut duricies partem affectam præoccuparit, scarificatio profundior fiat, & marina aqua aut muria affundatur, deinde uero cataplasmatibus adhibeantur.

De Herpete. Ex eodem. Cap. I. X.

Si flaua bilis citra alterius humoris mixturam secrete iuxta partem aliquam constiterit, Herpes appellatur affectio. Si quidem igitur crassa fuerit compages, & magis acris, omnem cutem usque ad subiectam carnem exulcerat, & uocatur Herpes exedens. Si uero tenuior fuerit, & minus acris, superficiem solum uelut inurit. Atque hæc species generis appellationem talitè simpliciterque ac citra appositionem, Herpes uocatur. Est enim adhuc tertius herpetis species quæ Miliaris appellatur, eo quod pustulas paruas & multas in superficie cutis excitat, milio similes. Oritur autem etiam ipse à bile, uerum minus acris & calida quæ priores. Atque uero hunc pituitæ ad bilem flauam ammixtione fieri putant, proinde herpetem curabimus rectè, si præuacuatō uniuerso corpore, localia deinde medicamenta adhibuerimus. Qui uero cuti solidandæ statim à principio intentus est, hanc quidem sanabit, uerum humorem affluentem non prohibebit, sed semper prioribus ulceribus solidatis, contigua cutis rursus uelut priore in superficie erodetur. Itaque in herpetibus erodentibus, sero lactis cum scammonia exhibito, totum corpus euacuabimus. In miliaribus uero pharvacum exhibebimus, quod bilem simul ac pituitam educit. At uero partibus affectis non eadem quæ erysipelatis adhibentur. Tamen si refrigeratione uelut erysipelata opus habent, non tamen item humectatione indigent. His itaque medicamenta refrigerantia ac simul resiccantia cum adstrictione conueniunt, ita ut erodentibus quidem, & in superficie hærentibus, mitissima adhibeamus, miliaribus uero magis discussoria. Quare neque

DECIMVS QVARTVS. 796

lactucam, neque semperuium, neque quicquid aliud refrigerans ac humectans adhibebimus. Sed in principio facta purgatione, pampinos uitis, rubique aut polygoni, aut plantaginis folia imponemus, postea uero his et lentunculam, & mel, & polentam miscebimus. Illitioes uero ad herpetas commodè sunt, acacia cum aceto plantaginis succus, glaucium passo dilutum. Ad pustulas sum uero herpetem plumbi recrementum è uino aut sero tritum illinitur, & folia betæ in uino cocta imponuntur. Aliud. Olei myrtei sexuncem, recrementi plumbi trientem ceræ trientem. Recrementi dilue cum uino & liquata cera excipe, & illine. Aliud ad herpetas uerementem erodentes. Lanæ succidæ mollis tædæ obvoluta & uisæ dra. iiii. malicorii è punico malo dulci, spumæ argenti, sing. drac. vi. ceræ, adipis caprini, sing. sesquiunciam, olei myrtei, trientem aut quincuncem. Præpara & utere. Ad herpetem uero sub cute extantem, plumbi recrementum cum succo polygoni tritum illine. Aliud ad herpetas. Lanæ mollis succidæ tædæ obvoluta & uisæ drac. xii. s. recrementi plumbi sesquiunciam, ceræ drach. xxv. adipis caprini depurati & ffigida loti drach. xxv. olei myrtei quincuncem, præpara & utere. Aliud ad herpetas pustulasque superficiarias infigne medicamentum. Cornu caprinum uisum cum aceto tritum illinito. Cornu uero urendum super flamma detineto, exurgentesque bullas excutito, & postea in mortario terito. Idem præstat etiam cornu ouillum & præcipue arietinum. Potest idem cinis etiam cerato excipi. Pastillus ad herpetas. Terræ cimoliz, rubricæ sinopis ceræ sing. drach. iiii. misyos torrefacti, aluminis rotundi, corticis thuris, sing. drach. vi. terito ex aqua, & formato pastillos: Vtere uero cum aceto aut uino myrteo. Alius pastillus. Misyos drac. viii. salis fossilis drac. iiii. gummi drach. ii. Terito cum uino & formato pastillos, & utitor cum uino. Alius aluminis scissi, atramenti sutorii, salis fossili, sing. drach. ii. Excipe aceto & utere cum

h h h h h i i i i

S E R M O

passo. Alius præclarus. Aluminis rotundi, chalcitidis, melantheria, socos, sing. drach. ii. misyos, malicorin, acacia, sing. drach. iiii. calcis uiuæ drach. xvi. aceti sext. i. Tere & forma pastillos, & utere cum aqua. Ego uero his omnib. fortioribus, & Andronio ac Mula pastillo, & reliquis huiusmodi, ad affectiones diuturnas utor. Quum enim fortissimi sint ualde resiccant, quia propter in principio lenioribus utendū est. Est & hoc medicamentum ad diuturnas affectiones mirabile. Nitri, chalcitidis, atramenti sutorii, misyos, calcis, acacia, partes æquales aceto excipe, & utere cum aqua. Ceratum ad herpetas excoriatos. Cerusa, spumæ argenti, radicis anchusæ ustæ sing. drach. ii. pollinis thuris, aluminis scissi, singulorum drach. i. ceræ drachm. xvi. adipis uituli drach. c. olei sexuncem, ouorum eadē didum duorū. Arida cum uino tere, & liquatis reliquis ammisce. Aliud ad excoriatos herpetas. Cerusa, spumæ argenti, radicis anchusæ crematæ, sing. drach. iiii. aluminis scissi, misyos torrefacti, sing. drach. i. resinæ pinus drach. vi. ceræ trientem, olei myrtei lib. i. & trientem, uini heminam. i. Arida cum uino tere, donec fuerit consumptum, deinde cum liquatis committe, & paratum medicamentum linteolo inductum adhibe. Conuenit quoque Emplastrum ex hordeo oleo diluui ad eosdem herpetas, foueatur item acrigetur locus assidue perspongiam ex uino, uel si id non liceat, ex aqua expressam. Et humiditas tenui linteo extergatur, & postea relata medicamenta adhibeantur. Neque interim squamæ ab ulceribus detrahantur donec sponte excidant aut discedant: Neque splenium durum imponatur. Si uero depascendo proserpentia fuerint ulcera, cataplasma ex lenticula cum melle adhibeto. At si pura & nuda fuerint, & nome sedata, spumam argenti aut plumbaginem, cum uino tritam impone.

Ad Epinyctidas, hoc est, pustulas noctu erumpentes. Cap. L. XI.

DECIMVS QVARTVS.

797

Epinyctides ulcuscula sunt sponte erumpentia, pustulosa, subrubra, quibus ruptis sanies subcreuenta effluit. Hæc interdum non ualde infestant, noctu uero maiorem dolorem excitant quam pro ulceris magnitudine. His itaque medentur brassicæ, uel solani, uel hyoscyami, uel rhamni folia, cum melle imposita, & planata, & centauium uiride, & uua passa cum ruta, & cucumeris satui folia cum aqua, & sesamum cum aceto tritum. Egrege facit & calx cum oleo ad melis compagem subacta, imposita, & laser cum aqua, desiccet enim absque mordacitate. Aut sulphuris uisui, & spumæ argenti pares portiones, cum aceto & oleo myrteo ad strigmentitiam formam tritas adhibe. Ego uero inquit Oribasius, oleum non admitto, & aceto potius cum uino tere. Lenticula item cocta, & emplastrum ex polline tritici, utiliter imponitur, postquam uero epinyctis excoriata fuerit, emplastris liquidis utere, & caue ne acria, & acida, ac salsa adhibeas. Vitanda sunt item fomenta, balnea, & sol.

De Termintho.

Cap. LXII.

Terminthus tuberculi species est. Incumbit aut ipsius pustula nigra superne ac inferne, qua rupta inferne desquamato similis apparet, hoc aut dissecto pus inuenitur. At uero curatio huius similis medellæ pustulæ nocturnarum iam relatæ.

De papulis siue pustulis.

Cap. LXIII.

Papule quibusdam exoriuntur similes his quæ æferuida aqua ambustis emergunt, non tamen multum dolorem inducentes. Quibus ruptis subfluui humoris copia paulatim effluit, ad biduum aliquando ac triduum durans. Hæc foeminis quibus menstrua defecerunt, aut alias non recte profluunt, sæpe in cruribus oriri solent. Infantibus uero aliquando in toto corpore. Verum uiris rarissime accidunt. Quomodo uero infantium ulcera curare oporteat, iam antea sermone quarto ostensum est. In foeminis autem menses oportet

S E R M O

tune ciere oportet. Virorum uero corpora congnio medicamento purgare. Vtrisque uero alimenta aluum emollientia exhibebimus, & urinas proliciemus. Acria; ac salsa prohibemus. Ipsas autem pustulas acu perforare oportet, & humorem excludere, & emplastrum e tritici polline adhibere. Euacuato uero humore, & non amplius effluente, id quod ex hordeo preparatur apponendum est.

Ad ambusta ab igne. Cap. LXIIII.

Corpora ab igne aut feruida aqua ambusta, moderate extergentibus pharmacis opus habent, citra manifestam calfactionem aut refrigerationem, protinus itaque ad pustulas; bullas prohibendas, terra quæcumque occurrerit, modo leuis sit, in teneris carnibus cum aqua in durioribus cum posca illinatur, præstat tamen terra cimolia, si haberi potest. Ouum item crudum mollilana exceptum refrigerat & siccat citra mordacitatem, & thus cum aqua tritum, & betæ folia contusa & coacta ac cum uino imposita. Et alumen omne cum aqua & oui candido. Facit & hoc mirifice, æruginis & spumæ argenti pares portiones cum uino & oleo tritas, cum penna illine. A manuum enim contactu prorsus abstinere oportet, & tenue linteolum superimponere. Quod si bullæ emerferint, eas in principio ne rupas, si uero durauerint, rumpe & ceratum impone. potest autem pastillus preparari ac in hunc usum leuari. Aluminis drac. iiii. thuris drach. ii. cum aqua terito, & pastillos formato, ac utitor, cum posca. Alius. Cimolix sextantem, corticis thuris, misyos usti sing. dr. vi. rubricæ drac. iiii. cum aqua formato pastillos, & uti re cum posca. Ceteræ cunctari non oportet, sed statim terram quæcumque ad manum fuerit cum aqua illinere, eamque postea tepida posca abluere, & quæ relata sunt adhibere, porro ad ambusta iam pustulosa, Rhoem & polentam aceto trita imponere. Aut fel porci coctum. Aut hyoscyami uiridis succum assidue illine, & bullas

DECIMVS QVARTVS.

798

marcescent. Ex foliis quoque hyoscyami uiridibus pastillos forma, & in umbra exicca, & in hyemem reserua, quos usti expetente aqua dilue. Aut calcem uiuam cetrato liquido exceptam, & linteo inductam impone. Aut myrrhâ uino trita adhibe. Excoriatis uero & ulceratis, betæ folia in uino cocta ac trita illine. Aut ad ceratū rosaceum liquidum, betæ succū paulatim instilla, quantum imbibere potest. Sint aut olei partes tres, ceræ una, succi quantum satis est. Vtere & miraberis. Aliud, simum columbinum paniculo linteo illigatum curito, cineremque cum uino tritum, aut cerato exceptum adhibeto. Aliud. Lupinorū madefactorū, & costorum, quales quotidie comeduntur, cortices in mortario tritos, uncix pondere accipito, & cum ceræ sextante, ac olei quincunce colliquatis commisceto ac utitor. Sed & hoc ambusta cito ad cicatricem perducit. Genissæ, spumæ argenti, hordei usti ac triti, singulorum uncia ceræ quadrantem, rosacei aut myrtei dodrantem. Hordeum ad ceratum liquidum ammisce, & postea spumam argenti ac cerussam in mortario cum uino uitas adice.

Ad flagellatos. Cap. LXV.

Pellem ouillam recens detractam & adhuc calentem flagellatis circumda, omninoque intra unius diei ac noctis spacium sanabit. Cōfert & brasicæ succus affusus. Fit & irrigatio inflammationi arcendæ commo dissima. Olei partes. iiii. aceti partem. i. surculorū anethi fasciculum. i. Acetum & oleum assidue per anethi fasciculum agitata coquantur, ad aceti consumptionem. Deinde adiicitur cera, quanta satis est ad frigiditatem compagem, potest autem ex hac irrigatione, etiam solidius preparari. Sed & sphærum ad irrigationem ethicæ est, & reliqua quæ sequenti sermone habentur emplastra, diluta uelut ibi ostendimus. At uero aurigæ ad ichus flagrorum utuntur calce trita cum ouis crudis soluta adiecto rosaceo

S E R M O

cerato. Accipiunt autem calcis quadrantem, cere quadrantem, rosacei sextantem, oua cruda tria. Hoc medicamentum illinunt, & assidue renouant. Ad uibices uero flagellorum facit hoc, cere, terebinthinæ, spumę argenti, butyri, thuris, mellis, & quales portiones loco prius foto impone, & quotidie permuta. Aliud. Calcis uiuæ lotæ, succi solani, olei rosacei, pares portiones committe, illine, & linteolum superimponere.

Ad desquamata. Cap. LXVI.

Desquamata appellantur, quando ex lapsu aut uisio lenta aliqua offensa, cutis auulsa est. Hæc ab inflammatione tutatur: Rhus ruber cum melle illitus, sideritidis folia trita, stratiotes herba in aquis nascens cum aceto. Vtere & cerato ad intertrigines subscripto, & caeteris huiusmodi.

Ad Intertrigines. Cap. LXVII.

Intertrigines ex calceamentorum attritu obortuntur, dum dolorem excitant, pulmone suillo aut agnino calido appposito mitigantur, & ab inflammatione assuantur. Item calceamento ueteri uisito trito insperso. Aut succida lana, aut mali punici satui flore, sin gulis uitis tritis inspersis. Aut acacia cum aceto illita. His uero & teneras carnes habent, emplastrum ex hordeo ad ambusta descriptum, & alia huiusmodi adhibeto. Sed & ad papularum eruptiones, intertriginesq; ac ambusta, efficacissimum est hoc. Recrementi plumbi quadrantem, ceræ trientem, adipis suilli recētis unc. i. olei myrtei lib. i. Ad cicatricem uero inducendam absque adipe præpara. Vtere etiam emplastro e psylli succo, quod sequenti Sermone habetur, ex spuma argenti, cerusa, & amylo paratum.

Ad contusa & sugillata. Cap. LXVIII.

Carne ab aliquo graui illapso contusa, & paruis in ea uenulis disparatis, sanguis per persultationem profunditur, qui sub cute collectus sugillationem appellata efficit, Scopus igitur est curationis, ut sanguis sub

Q V A R T V S D E C I M V S

799

tute contentus discutiatur, & hoc cito antequam locus nigrescat. In principio autem aliquid ex adstringentibus ad discussoria ammiscendum est, quem admodum Sermone octauo ad faciei sugillationes docuimus. Tunica enim uenarum contusa, opus habet ut densentur ac firmentur, ne noua materia attracta ad locum allabatur, postea uero solis discussorii utemur. Sed & in principio scarificamus sugillata, atq; sic reliquam curationem facimus. Optime autem facit ad contusa, citrii mali pars interna cum oleo illita. Aut linteum oleo cicino imbutum imposito, & miraberis.

De ruptione. Cap. LXIX.

Ruptio non in fibrosis, sed carnosissimis musculorum partibus soluta continuitas existit, nunquam citra sanguinis effusionem contingens. Quæ à sinu differt, eo quod nullum osculum ad humorum effluxum uelut sinus habet, proinde & in hac discussorii utemur, ad ea quæ in rupto corpore continentur discutienda. Ad hoc autem idonea sunt medicamenta lassitudinẽ exirientia. Acopa græcis appellata. Tale autem est quod ex populo nigra paratur, itemq; quod ex abiete, ac reliqua huiusmodi. Omnino uero ubi in profundioribus partibus ruptiones fuerint, acriora ac magis incidentia pharmaca adhibere oportet. Atq; ea de causa cucurbitæ quoq; adhiberi debent. Si quidẽ igitur statim totus sanguis effusus fuerit discussus, facile caro diducta coalescit. Si uero diutius perleuerauerit, & sordes subnuita fuerit, ruptio de cætero coalescere non potest, labia solum inter se componuntur, ut ex leui occasione facile disparentur, & intermedius locus humore quodam repleatur, fiatq; quodam modo assidue sanguinis effusio, similis ei quæ ab iniuriis contingit.

De Vulsione. Cap. LXX.

Vulsio fit fibris quibusdã distractis, quæ in membranis ac musculis continentur. Et sola mitigatione opus

S E R M O

habet, ut doloris exors maneat. Neq; enim fieri potest ut huiusmodi fibræ glutinentur, quum è sinuum genere sint, uelut etiam ruptices. Est & huius affectionis similis uelut ruptionum prædictarum curatio, ex discussoriis & citra molestiam siccantibus constans. Verum ad ruptiones ac uulsiões in profundo factas, in pectore uidelicet aut intestinis. Aristolochia rotunda utiliter potatur, & si quicquam aliud commodum existit. Similiter etiam centaureæ magnæ radix & succus. Item rheon, costus, bdellium, singula cum aceto mulso pota.

Ad luxatos articulos. Cap. LXXI.

Luxationes ex lubrica præsertim emotione factas, mitigat lana succida, aut spongia noua aceto & oleo imbuta ac imposita, ita ut quies imperetur, & deligationes fiant ad osium fracturas fieri solitæ, facit etiam ad easdem bulbus coctus cum melle, aut cerato liquido exceptus, & folia uiticis, & sal, ac nitrum assatum cum cerato, aut symphytum cum cerato, & urticæ folia cum sale, & heliotropium, scorpiurum appellatū, & cinis sarmentorum cum axungia ueteri. Sed nihil præstantius est q̃ emplastrum quoddam apponere ex his quæ ad osium fracturas parantur, si eius copia detur.

Ad laxos articulos. Cap. LXXII.

Laxos articulos contrahit ac firmat acaciæ succus aqua dilutus ac affusus. Et spinæ Aegyptiæ fructus, rubi item ac myrti, & malicorii, ac foliorum quercus decoctum, & myrteum ac lentiscinum oleum assidue illitum. Et malicorium coctum & cerato myrteo exceptum, aut per se uino coctum tritum ac impositum.

Ad perniones. Cap. LXXIII.

A pernionibus præseruat sal cum melle tritum, manibus ac pedibus assidue inde perfriētis. Aliud, non modo præseruans, sed genitos etiam perniones curans. Citriorum magnorum internam partem acidā,

Q V A R T V S D E C I M V S 800

reiectis seminibus diligenter terito, & cum adipe suillo uetusto ad cerati copagem redigito, & ad hyemis initium quotidie illinens ex eo digitos, utitor. Aliud Oribasii. Sulphur uiuum cum melle cocto imponito. Aliud, facit etiam ad omnes feruidas eruptiones. Myrrhæ trientem, aluminis liquidi sextantem, aceti quantum satis est, præpara & pernionibus non ulceratis, ac pruriginosis feruidis eruptionibus imposito. Aliud. Succu ueræ acerbæ lib. i. thuris drachm. iiii. ceræ drachm. xvi. coquito simul ad succi ferme consumptionem, deinde in mortario subige ac utere. Aliud, ualde insigne ad reliquas quoq; inflammationes commodum. Cerussa, spuma argenti, aluminis liquidi, singulorum lib. i. myrrhæ, thuris, singulorum quadrantem, ouorum assatorum uitellos xvi. adipis suilli ueteris lib. i. Arida cum aceto terito in quo malicorium decoctum est, & ubi frigementitiam compagē habuerint adipem adiicito, ac simul probe subigito, & in plumbeo uase seruato. Vsu uero posulante, rosaceo aut myrteo oleo diluito ac illinito. Aliud. Hyoscyami succus assidue illitus, eodem die inflammacionem ac dolorem sedat. Aliud. Allium in oleo torreato, eoq; abiecto, & cera ad oleum addita, ceratū facito ac imposito: probe facit et amurea illita, & rhus cœriarius. Cæterum irrigationes circum perniones conueniunt. Radicis cyclamini decoctum item rhois coctum, betæ, ac lupinorum amarorum, marina aqua calida per se. Verum rapi decoctum reliquis omnibus præstat. Aliud, ad ulceratos perniones efficacissimū. Ceratum rosaceum in magno rapo ad ollæ similicū cinem excauato, ad feruentem cinerem liquefacito, & adhibeto. Idem ceratū etiam in raphani radice lique fieri potest, faciunt & cancri fluuiatiles usti melle aut cerato excepti. Aliud. Umbilicum ueneris & malicorium in uino cocto, & cerato rosaceo excipito. Aliud. Rutæ, medullæ taurinæ, rosacæ, & quas portiones unito,

S E R M O

Hoc etiam ad ulcera antiqua facit, & articulorum ossa denudata. Aliud, perniones imminentes arcens. Atramenti sutorii, horum mali punici sativi, sing. drach. iiii. aluminis scissi drach. iiii. myrrhæ, thuris, sing. drach. ii. ceræ drach. iiii. adipis suilli drachm. viii. olei myrtei quantum satis est. Aliud. Aluminis scissi drach. x. spumæ argenti drach. iiii. myrrhæ drach. i. ouorum albumina duo. Vino & oleo myrteo excipe ac utere. Aliud. Aluminis rotundi drach. iiii. calcis uiuæ drach. ii. ceræ unc. i. rosacei aut myrtei olei trientem, præpara ac utere. Idem & ad attritus facit. Aliud. Spumæ argenti drach. x. cerusæ drach. iiii. ceræ drach. xii. adipis suilli recentis drach. xx. ouorum assatorum uittellos duos, pollinis thuris drach. i. Spumam argenti, cerussam, & oua cum aceto terito, deinde ceratū adhiſcito, ac præparatum seruato. Vſus autem tempore cū rosaceo dilutum adhibeto. Aliud perniones ac cicatricem ducens. Confert etiam ad papularum eruptiones, excoriatas intertrigines, & desquamata. Ceræ adipis suilli, sin. drach. viii. spumæ argenti, corticis pinus, sing. drach. xvi. mannæ thuris drach. viii. rosacei quantum satis est. Quidam plumbaginem pro argenti spuma sumunt. Oribasii Hexapharmacum. Ad perniones ulceratos. olei omphacini, taurini adipis, succi hyoscyami, sing. lib. i. spumæ argenti sexuncem, colophonæ, trientem, mellis sexuncem.

Ad digitorum pterygia siue reduuias.

Cap.

LXXIIII.

Ferruginem cum aceto illine. Aut aluminis, sandarachæ, calcis uiuæ, diphrygis, & quales portiones imponere, & linteolum uino imbutum ac mollem spongiam superimponere. Aliud. Squamæ aris, malicorii, caricarum leniter assatarum, & quales partes melle excipe, & loco prius ex spissamentorum adstringentium decocto rigato impone. Et quod de pterygio exareſcit depurga. Aliud cito resiccans ac curans. Soreos

uſti,

DECIMVSQVARTVS 801

uſti, thuris, sing. drach. ii. æruginis rasæ drach. i. cum melle tere, & super ipsum pterygium impone, facit & ad reliqua horum locorum ulcera maligna, nigredines & putredines. Oribasii zopyrios ad pterygia. Aluminis rotundi acetabulum in fictili exurito, & ad tritum aceti cyathum, hoc est, sextantem ammisceto, & mellis quadrantem, & hæc simul pterygiis imposito. Aliud bonum, cimoliæ tostæ drach. viii. punicis uſti drach. iiii. æris uſti, gallarum, sing. drach. ii. præpara ac utere. Aliud ad pterygia putrefacta, & ulcera pudendorum. Thuris drach. iiii. squamæ aris drach. ii. æruginis rasæ drach. iiii. Mellis quadrantem, terito ad solem donec flauescant, & loco ex uino prærigato impone, & linteolum ex aqua expressum, ac spongiam superimponere. Ex huius usu magnum successum habui.

Aliud. Hoc per triduum citra mordacitatem sanat. Caricarum pinguium tostæ ut probe teri possint drach. ii. misyos cyprii drach. ii. squamæ aris drach. ii. mellis quantum satis est, præpara & utere, ac miraberis. Ego uero squamam aris per se tritam adhibui, & linteolum ex uino expressum superimposui. Oribasii ad pterygia, Gallæ, auripigmenti, atramenti sutorii, & quales portiones unito ac utitor. Aliud. Æruginis drach. iiii. mannæ siue pollinis thuris, sulphuris uiui, singul. drach. ii. Vtere etiā pastillo Mulsæ uelut admirado, linteumq; ex uino expressum superimponere. Aliud ad pterygia experimento constans. Callam non perforatam cum carie ligni quercini tritam insperge.

Ad paronychias, id est, unguium abscellus.

Cap. LXXV.

Ad paronychias incipientes priusq; suppuratur, siue in manuum siue pedum digitis fuerint lana ex aqua frigida imbuta imposito, aut per linteolum ex aqua expressum assidue refrigerato. Aliud, thus & galla cum melle trita, simul aut seorsim imposito. Aliud, folia myrti trita inspergito, aut ceratū myrteum imposito.

A E T.

iiii

S E R M O

nito. Aut fordes aurium assidue illinito & sanabis. At si fuerint inflammata, panē aqua madefactum cum rosaceo adhibeto. Aliud. Oliuæ folia tenera imponito. Aliud. Cadmiam tritam inspergito. Oportet autem carnem undiquaque ab ungue disparare, linas mentis conuulsis, è linteo interpositis, & probe adhibita medicamenta alligare, potest etiam Spodium simili modo inspergi. Aliud ad paronychias exulceratas. Aeruginis spumæ argenti, singul. drac. iiii. sac. cocollæ drac. i. terito & large inspergito. Aut farinam erui adhibeto. Carnem item eodem modo uelut dictum est disparato, & linteum ex uino expressum, itemq; spongiā uino imbutam. superinponito. Hoc ego sæpe uti soleo. Aliud quo utor. Nitri, squamæ aris. pumicis utriusq; singul. unc. i. cinoliæ quadrantem. Omnia cum aceto & modico melle terito, & palliolo formato. Vtus autem tempore aqua diluito, & adhibeto linteo exceptum. Vt etiam pastillo inspergno, quem Iridem uocant, cū uino diluto, qui sic præparatur. Aluminis liquidi drach. centum, croci, myrrhæ, singulorum drac. viii. Quidam etiam aloes drac. viii. adiciunt. Subigito ac formato pastillos, ac utitor cum uino, & linteum ex uino superliga, prodest & Morsæ pastillus ac reliqui eius generis. At uero depascentes iam proserpentes fistes, auripigmento usto terito ubertim insperso, & linteum ex uino expresso superinponito. Ego uero sandaracham & auripigmentum, æquis portionibus simul trita adhibeo. Et si cicatricem inducere oportet, eadem terebinthina liquida excipio ac adhibeo. Quod si suppurata fuerint paronychias, primum ipsas perforabis, & humorem ex primes, & deinde lenticulam cum melle impones. Aut rosas uirides, aut siccas aqua medefactas, tritas adhibebis.

Ad contusos ungues. Cap. LXXVI.
Myrti & mali punice folia tenera impone. Aut felle

DECIMVS QVARTVS

802

tauri euacuato, in ipsam fellis uesticam unguē indito, ac finito donec perfecte sanetur. Aliud. Salfosile cum aqua & oleo tritum illinito. Est enim efficacissimum.

Ad subcruentos ungues. Cap. LXXVII.

Picem siccam liquefacito, & cum farina mixta apponito, præstat tamen subcruentatum unguem in medio perforare, ac cruorem subterlapsum exprimere. Si enim perstiterit, putrescet, & ulceris difficulter curabilis causam exhibebit.

Ad motos ungues. Cap. LXXVIII.

Ungues ex aliqua offensa motos, & pungituo dolere affectos, caricæ cum melle tritæ mitigant. Quod si dimidium unguis exciderit: Nitrum aut salem cum pari fellis uitulini mensura mise, adhibe, & sanabis.

Ad scabros ac leprosos ungues. Cap. LXXIX.

Adipem ouillum emollitum, & super linteum extensum adhibeto, a tertia die soluito, & si mollem unguem reppereris, deradito, & eundem rursus imponito, & tertia die solutum similiter deradito. Atque hoc tandiu facito, donec integra sanitas accedat. Aliud, thus tritum adipe ouillo excipe, ac utere uelut dictum est. Aliud ualde bonum. Alumen scissum anserino adipe excipe ac utere uelut dictum est. Aliud, ex cuius usu successum sentio. Mastichen chiā in aqua feruentem coniectam ac emollitam, ungui impone ac obliga, & tertia die solue: & derafo ungue rursus impone, atque hoc facito usque ad perfectam restitutionem. Aliud. Hordei farinam cum pice ad emplastri formam coquito ac imponito, uelut dictum est. Aliud. Gummi drachmas sex, lachrymæ oleastri drachmas quatuor, atramenti sutorii drach. tres: Gummi & lachrymæ aceto diluito, & adiecto atramento sutorio in olla ad prunas cōpagē coquito, & derafis unguibus apponito, & alligato, ac tertia die soluito, & ungue derafo rursus imponito, idque tandiu facito donec unguis excidat.

S E R M O

Aliud. Auripigmentum colore auteo, & sandaracham, æquis portionibus probe terito, & terebinthina ad emplatri formam excipito, & imponito, ubi prius per unum atq; alterum diem, farinam ordeacea cum aceto & syluestris cucumeris radice tritam adhibueris. Tertia uero die similiter soluito, ac tandiu repetito, donec unguis excidat. Cauendum est autē ne locus oleo attingatur. Aliud. Sandarachæ, auripigmenti, chalcitidis, myrrhæ, thuris, sing. drac. ii. farinæ lolii drac. vi. terebinthina excipito & adhibeto. Aliud. auferens ungues citra exulcerationē. Bituminis drac. ii. sulphuris uiui, sandarachæ, auripigmenti, singulorum drach. i. Excipe terebinthina & utere, ac per septimū diem solue, derafoq; ungue, rursus nouum impone, atq; ubi unguis exciderit, ceratum myrteum, cui alio quid eiusdem medicamenti admixtum est applica. Aliud. Calcem uiuam cum oleo, aut mastichen cum opobalsamo imponito. Postquam autē morbus occalluit, & præscripta medicamenta nihil proficiunt, excoriatoria nunc referenda statim adhibeantur. Excoriatorium leprosi unguis, callos, uerrucas & clauos auferens. Cantharidas numero xv. sulphuris uiui, chalcitidis, singulorum drac. i. alii depurgati nucleos ix. omnia probe trita terebinthina excipito. Vtus autē tem tempore partes ungui uicinas miti aliquo medicamento munito, & excoriatorium hoc pelliculæ uesicæ bubulæ illitum adhibeto, & postridie soluito, bullasq; exortas rumpito, & si subiacentibus locis fordes inhæserint, panem cum aqua multa aut lenticulā cum melle illinito. Et deinde ulcera repurgata, cerato ex anserino adipe, thureq; ac cerato parato, curato. Aliud excoriatorium. Nasturtii, sinapis, sulphuris uiui, nigellæ, cantharidum, atramenti sutorii, quatuor les portiones ex aceto probe tritas terebinthina excipito, & uelut diximus utitor. Aliud Oribasii leprocos ungues exterēs: Propolis, ceræ, bituminis, sing. drac.

DECIMVS QVARTVS 803

ii. sulphuris uiui drach. i. præpara, & oleo ne inquinetur. Vtus autem expetente, calefactū unguibus imponitur. Aliud eiusdem. Atramentum sutorium & sulphur uiuum sufficiente uisco excipe, & corio inductū adhibe. Aliud. Picem liquidam, ceram, colophoniam, ammoniacum thymiamā æqualiter misceto ac imponito. Aliud. Ceræ, colophoniam, terebinthina, sulphuris uiui, staphidis agrestis, nitri, singulorum drac. ii. sandarachæ cantharidum, singulorum drac. i. cedrig quantum satis est.

Ad reparandos ungues. Cap. LXXX.

Myrrhæ drac. viii. aluminis scissi drac. iiii. panis hordeacei siccī drac. i. excipe melle & impone. Aliud, ad ungues ægre orientes. Betæ agrestis semen cū aceto tritum imponito. Aliud, polium cum adipe uitus lino & terebinthina tritum adhibeto.

De anulis digitis impactis. Cap. LXXXI.

Anuli aliquando digitis impinguntur, quum circulus ipsorum angustior, uiolenter illorum partibus crassioribus fuerit adactus, atq; hoc tum maxime contingit, quum homo cibo ac potu distentus, prona ac pendula manu sopitus decubuerit. Ita enim manuum extremitates longe magis intumescunt, quā si erigantur. Aqua igitur & oleo, aut maluæ decocto, manus large perfundatur. Nam parca perfusio tumore magis auget. Deinde anulus leuiter uersatus detrahatur. Quod si perfusio nihil effecerit, filum crassius contortum accipito, & alterum eius caput sub anulum ponito, & reliquum totum digito laxè circumligato, & postea caput fili anulo suppositum sursum trahito, filo enim attracto, anulus deorsum procedet. Quod si neq; sic successerit, specilli partem latiore sub anulum submittito, & anulum utrinq; prope sigillum per spatham incidito, & filo lino utrinq; circumdato anulum attrahito. Et consequenter lanam uino & oleo imbutā mittigandi gratia adhibeto.

S E R M O

Ad Clauos.

Cap. LXXXII.

Clauus rotundum est tuberculum, album, clauus capiti simile, plerumque in calcaneis ac plantis pedum nascens, & in gradiendo dolorem inducens, ad durioris alicuius rei occursum. Sed & in summis manuum digitis sæpissime oriri solet. Huius itaque tollendi gratia sectionem & ultionem recusamus, quoniam hæc partes nervosæ sunt ac subtili sensu præditæ. Vtuntur autem ultoribus medicamentis huiusmodi. Cātharidii perstuscula. xv. sulphuris uiui, chalcitidis crudæ, ammi, sing. obol. iiii. Singul. seorsim terito, & pice liquida siue terebinthina ad emplastri formam excipito, atque utitor hoc modo. Caput clauus & circumstium eius amobitum deradito, & splenium inflammationi arcendæ idoneū, glutinosum, in medio excisum, quantum clauus totius ambitus patet, adhibeto, & tunc spleniū ex relato medicamento, super ipsum clauū, ad glutinosi splenii cæiurā imponito, & forinsecus charta integito, ac rursus aliud linteo olī custodiæ gratia superligato, atque ita per biduum aut triduum, ægrū quietum dimitto, idemque sæpe repetito, donec clauus à subiecta carne prorsus discesserit. Clauo uero sublato deraditur plantula, & rursus adhibetur emplastrū, donec ulcus fuerit explanatum. Aliud. Deraso prius ac repurgato loco sicut diximus, succū cyrenaicū, uel si is desit, laser cū niro ficus pinguisimæ carne uel terebinthina excipito ac imponito. Aliud. Lupinos crudos ustos melle excipe, & circumraso ac depurgato clauo impone. Aut gallinaceū sterces ustum melle exceptum. Aut nigellam cum aceto tritam, eodem modo adhibe. Aliud. Clauum circūcirca repurgato, & succum cyrenaicū probe tritum, aut laser ubertim adhibeto, & deinde spleniū ē melle eodemque succo illitū apponito. Hoc etiam ad strumas facit. Aliud. Repurgato clauo fabam frescam, aut lomentum fabaceum aceto coctum apponito. Idem ad cicatricem perducit. Aliud.

DECIMVS QVARTVS 804

Clauo repurgato atramentum sutorum lauisime tritum inspergito, & linteo alligato. Aliud, clauos ē manibus ac pedibus tollens, finium columbinum in acerrimo aceto ad cerati compagem coquito, & clauo repurgato imponito. Et per biduum aut triduum funditus tollet. Aut circumraso ac repurgato clauo, ex erodentibus medicamentis supra relatis aliquod adhibeto. Aliud, clauos digitorum citra molestiam auferens, Mastichen nigram Aegyptiam in aceto coquito, atque ita calidam adhibeto.

Ad plantarum rimas. Cap. LXXXIII.

In plantis quoque rimæ oriuntur, gradientes magis infestantes. Planta igitur assidue scalpi debet, & hæc medicamenta adhiberi, picem liquidam ammixta cera, ita ut ceræ pars una sit, picis uero liquidæ duæ, illitū. Aliud. Scilla medullam in oleo coquito, & cum terebinthina tritam imponito, aut etiam abiecta scilla, terebinthinam in oleo liquato ac utitor. Aliud. Cancrorū fluuiatilium ustorū cinerem cū melle subactum impone, uel oleo dissolutum rimis præscalptis instilla. Aliud. Malicorium aceto coctum per dies quinque imponito, indeque purgatis calcem cum oleo adhibeto. Aliud. Cornu caprini usti cinerem liquida pice aut terebinthina excipito ac utitor. Aliud. Amurcæ in æneo uale ad mellis compagem coctæ cyathum i. aceti cyathum unum, squaniæ æris, polliinis thuris singul. drac. ii. lanæ succidæ teneræ manipulum unum. Lanam tædæ obuolutam unito, ac reliquis aridis ammisceto. Amurcā uero cum aceto ad mellis compagem coquito, & illis adiecto. Vtere hoc ad uulnera quidem cū uino dissoluto, ad plantarū uero ac pudendorū affectiones cū passo. Aliud ad pedum rimas, porcinum adipem sale inueteratum calidum assidue instilla. Aliud. Spumam argenti, colophoniam, mel, oleū, æquis portioibus præparato. Hoc etiam ad reliqua caua ulcera facit. Aliud ad pedū rimas
iiii iiii

S E R M O

mas, quod labiorum quoque duriciam emollit. Certum
se drac. ii. spumæ argenti drac. x. myrrhæ drac. i. ouo-
rum candida ii. Vno odorato paulatim instillato tes-
rito ac utitor. Mihi uero etiam oleum adiiciendum
uidetur, ut pinguis compages fiat. Et ualde probo com-
mune illud quod e melle paratur, & mellis, cere, olei,
spumæ argenti, & quales portiones recipit. Nam hoc
ad omnes pedum ac manuum exulcerationes facit,
siue in uola, siue intra digitos fuerint, & præsertim si
prope ungues extiterint. Ad calcaneorum præsertim
intertrigines ex calceamentorum attritu obortas, &
ad attritus ex longo decubitu factos, quales sæpe in
cubitis ac coxis uidentur eorum qui diutino morbo
laborauerunt. Hoc medicamentum sæpe prospere usus
sum. Neque enim simile habet, præsertim ad os sacrum
& foemora ex longo decubitu attrita ac ulcerata.
Aliud floridum, ad rinas. Calcis uiuæ drac. x. cerussæ
drac. xx. cere drach. xxx. adipis suilli recentis septuaginta
centi, colophonis dodrantem, succi seminis lini cyathum
unum, olei dulcis quincuncem. Cerusam & cal-
cem cum succo terito, & ad ceratum frigidum am-
misceto & loco prius repurgato adhibeto. Hoc præ-
cipue omnibus teneram plantam efficit. Ad reliqua uero ul-
cera ob foetorem improbat. Aliud. Amurcæ, mellis
despumati, sing. drac. ii. aluminis phorimi drac. i. Hoc
etiam gingiuas purgat ac firmat.

De crurum ac reliquarum partium uaricibus.
Cap. LXXXIII.

Varices appellantur uenæ dilatatae, quæ aliquan-
do circa testes, aliquando circa crura ampliuntur. Sed
qui in testibus sunt, chirurgiam difficulter admittunt.
Qui uero alibi consistunt, hoc modo curari solent: pri-
mum simplex sectio fit cutis uasi adiacentis, deinde
uas ab ambientibus corpusculis separatum ceeco unci-
no attrahitur, ac lineo funiculo superne deligatur, &
non aliter quam in uenæ sectione fieri solet uas inci-

DECIMVS QVARTVS 805

ditur, & euacuato sanguine quantum opus esse uide-
tur, superior pars constringitur, & postea totum quod
ampliatum fuerat amputatur, peracto opera sectio pol-
line thuris impletur, & splenio ac linteo imposito de-
ligatur. & ger autem quiescere iubetur, seruat ac cliui
partis situ, ne si decliuus iaceat, humores ad ipsam con-
fluant, postea curationis ductus ad puris generationem
dirigitur, & reliqua cura ulceribus communis adhibe-
tur. Atque hæc compendiarie ac securæ curatio est. Qui-
dam uero uisionem malunt, & per lani digiti spacium
cauteria uasis adhibet, Et ubi crusta exciderit, ulcusque
incarnatum ac cicatrix induta fuerit, locum roborat.
Alii uarices incipientes talibus medicamentis prohi-
bere conantur. Emplastrum citra molestiam resiccat,
etiam si ulcera manantia in ipso uarice fuerint. Bitumi-
nis iudaici sesquialibram, olei uetustissimi bessem, tere-
binthinæ liquidæ septuncem, sulphuris uiui trientem.
Bitumen ad cicercum magnitudinem crassius con-
tustum, in oleo donec liquecat coquito, deinde adie-
cta terebinthina simul coquito, donec non amplius in-
quinent, & sublato ab igne medicamento sulphur tri-
um inspergito, atque simul omnia in mortarium frigi-
da aqua plenum iniicito, & probe subactis utitor.

De brachiorum ac crurum dracunculis.

Leonidæ. Cap. LXXXV.

Qui appellantur dracunculi lumbricis similes sunt,
& aliquando magni, aliquando parui reperiuntur, fre-
quentius quidem in cruribus quâdoque uero & in mu-
sculosis brachiorum partibus consistentes. Nascuntur
autem hi in Æthiopia ac India in pueris præcipue, estque
ipsorum generatio non dissimilis lumbricis latis uen-
tris. Sub cute enim mouentur nihil molestiæ afferen-
tes, uerum temporis progressu circa dracunculi extre-
mitatem locus suppuratur, & cutis aperitur, ac dra-
cunculi caput exeritur. Quod si dracunculus attra-
hatur, uehementem dolorem inducit, præsertim si in

S E R M O

mia tractus uiolentia fuerit ruptus. Nam quod relinquitur, molestissimos dolores infert, proinde ut ne recurrat animal, ualido filo brachiū constringere oportet, & quotidie hoc moliri, ut dracunculus paulatim progrediens constrictione quidem intercludatur, nequaquam autem abrumptur. Locus item aqua mulsa, & oleo in quo absinthium aut abrotonum coctum est, aut alio quodā ex his quæ ad alui lumbricos descripsimus, irrigandus est. Omnia tamen acria uitanda, propter periculum inflammationis. Cataplasmata quoque laxatoria ac suppuratoria ē farinis cum aqua mulsa & oleo præparata adhibeantur. Quod si dracunculus sponte progrediens facile extrahi poterit, nihil amplius faciendum est. Sin ad suppurationem uertetur, à cataplasmatibus, & aquæ mulsæ ac olei rigatione non est discedendum. Nos uero emplastrum ē bacis lauri, post cataplasmatum ablationem, imponere solemus, facta uero suppuratione, cutis per longitudinem dissecetur, & dracunculus denudatus auferatur, & cutis linamentis inditis disparetur, & reliqua curatio suppuratoria adhibeatur, ita ut animali suppurato & extracto, ulcus incarnetur & ad cicatricem perducat.

Q V A R T I D E C I M I S E R M O N I S
A E T I I F I N I S.

I N D E X E O R U M Q U Æ I N D E C I M O
quinto Aetii Sermonē habentur.

D E tumoribus labiis. Cap. 1	15
De inflatione. 2	16
De tumoribus induratis. 3	17
Tendinum ac ligamentorum induratorum curatio. 4	18
De strumis. 5	19
De brochocela, hoc est, gutturis tumore. 6	20
De pultacei ac mellei humoris tumoribus. 7	21
De steatomatibus, hoc est, tumoribus adiposis. 8	22
De Ganglio. 9	23
De uasorum dilatatione. 10	24
De ceriis, hoc est, fauis. 11	25
Emplastra ad cruenta uulnera glutinanda, & ad multos usus commoda. 12	26
Emplastra cephalica, & ad fracturas, & ad multa commoda. Et de iure eorum usu. 13	27
Emplastra emollientia ac discutientia, ad multa commoda. 14	28
De emplastro ex aspidibus. 15	29
De emplastro Aniceto. 16	30
Emplastra ruptoria. 17	31
Emplastra discutientia & attractoria. 18	32
Emplastrum Nechepso nis ē cupresso. 19	33
Apochymatis præparatio. 20	34
Cerata utilissima. 21	35
Heptapharmacum laxans, suppurans, incarnans. 22	36
Enneapharmacum. Horemendefii. 23	37
Emplastrum philosophi. 24	38
Ocelypi præparatio. 25	39
Emplastrum Manus apollinis. 26	40
Emplastrum Bromiū apollinis. 27	41
Emplastrum ex ouis. 28	42
Parhygrum Galeni. 29	43
Emplastrum ex ouis. Oribasii. 30	44
Parhygrum Oribasii. 31	45
Emplastrum Rosaceū in scriptum. 32	46
Emplastrum phycoryche appellatum. 33	47
Emplastrum Sphæriū apollinis. 34	48

pellatum. 34 Ceratum ē perdicio. 41
 Emplastrum pētatheton. Ceratum ē succo betæ. 42
 35 Emplastrum ex Ochra. Ceratum ex sandyce, hoc
 36 ino appellatum. 47
 Emplastrum telamoniū. Emplastrum ex allis. 44
 37 Emplastrum ē scilla. 45
 Pilarium ex recremento Emplastrum ex pompho
 argenti. 38 lyge, Heræ Cappado
 Emplastrum ex pompho 46
 lyge. 39 Emplastrum nigrū Eissen
 Emplastrum rutaceum. 40 tia appellatum. 47

AETII SERMO DECIMVSQVINTVS.

De tumoribus laxis itemq; duris, & de strumis, &
 emplastrorum multi usus compositione.

DE TVMORIBVS LAXIS. CAP. I.

QUAM VEM AD MODVM ab
 influxu bilioso erysipelas, hoc
 est, ignis sacer, ita a pituitoso tu-
 mor laxis, quem oedema Graeci
 uocant, generatur. Est autem tu-
 more his citra dolore, flatuosum
 spiritum continens, uelut à uis-
 poroso humore prognatus. So-
 lent etiam aliter tumores laxi fieri, circa pedes præci-
 pue, in hydropo, ac tabe, & malo corporis habitu, qui
 si digitis premantur, cauus locus sit. Et hi quibuidam
 etiam faciem occupant. Verum hi tumores accessio
 sunt aliarum affectionum, & nullam propriam ac præ-
 cipuam curam requirunt. Sufficit enim ipsis frictio, ali-
 quando per acetum ac oleum rosaceum permixta,
 aliquando per oleum & salem, potest etiā sal ad ace-

DECIMVSQVINTVS 807

tum oleo rosaceo permixtum adijci. At si ob pituito-
 si humoris influxum, in parte aliqua laxis tumor cō-
 sistit spongia posca imbuta ac imposita, & leui adstri-
 ctione alligata, quæ ex infernis partibus initiū sumat,
 & in supernas definat, affectionem quandoq; sedauit.
 Oportet autem spongiam esse nouā, si uero talis non
 adsit, expurganda est nitro uel spuma nitri, & lixiuio.
 Quod si neq; sic tumor deprimatur, parum aluminis
 ad posca adicies, Aptum est & Tarficum Ellichyniū,
 aut aliud mollissimum, eodem humore imbutum ac
 impositum. Confert & glaucium, & collyrium ex eo
 paratum. Sordes item lucernarum aqua mulsa dilutæ
 utiliter adhibentur. Caterum diuturnos tumores laxos
 oleo præillitos, & spongia noua lixiuio superim-
 posita uiolentius constrictos sanabis. Discutit item ac
 compescit laxos tumores terra omnis illita, & præser-
 tim quæ in lentibus reperitur ad salem adhibita, uelut
 Sermone secundo retulimus. Item ifatis hortensis ac
 fatua.

De inflatione.

Cap. II.

Flatuosus spiritus aliquando sub cute, aliquando
 sub pelliculis ossa, aut musculos ambientibus, colligitur,
 & inflationem parit. Aliquando etiam circa uiscer-
 ra uentremq; ac intestina coaceruatur. Si itaq; uiscera
 inflata fuerint, satis constat ex uitioso uictu malum esse
 obortum. In musculis autem contingit præcedente
 plerumq; contusione. Sunt huiusmodi musculorum
 affectiones curatu difficiles, quoniam in omnes ferme
 musculi partes flatuosus spiritus dispergitur, constrin-
 giturq; ac intercluditur ab ambientibus pelliculis, &
 plurimis aliis corpusculis usq; ad cutem prætensis. Ad
 uentris ergo ac intestinorum & uiscerum inflationes,
 oleum tenue efficax est, in quo ruta aut cuminum, aut
 apii semen, & alia attenuantia ac calefacientia coctum
 est, si aut irrigetur, aut per clysterem infundatur. Ma-
 gna etiam cucurbita circa umbilicum abiq; scarifica-

S E R M O

tione apposita, tam cito hominem à molestia liberat,
ut admirabilis sit ea celeritas. & incantationi similis.

At uero musculis ex contusione inflatis, ex calidiori
& acrimia usu partes exacerbantur, & audis inde in
flammationibus muscoli magis laxantur, ac dolores
intenduntur. Mixtas itaq; facultates habere oportet
ea quæ inflatis musculis adhibentur, præsertim si con
tusio fuerit aliquantulum inflammata. Quapropter in
principio mitigatoria augenda sunt. In declinatione
uero discussoria. Neq; repete ab alteris ad altera tran
seundum est. Sed paulatim mitigatoriis detractis, dis
cussoria augebimus. Mitigatoria uero in huiusmodi
affectionibus sunt, sapa, & cælypus, modico oleo adie
cto. Discussoria autem acetum, nitrum, spuma nitri, &
lixiuium. Et in principio quidem solam sapa cum mo
dico oleo, & aliquando uino adhibemus, ut ne omnia
no repellendi ui careat, & hæc omnia succida lana ex
cepta. Quæ si non adsit, cælypum reliquis quacunque
lana exceptis ammiscemus, præ omnibus uero curan
dum est ut hæc calida permaneant, neq; sinantur do
nec frigeant, forinsecus itaq; calida lana adhibeatur,
& ubi calorem eius æger amplius non percipit, noua
statim applicetur. Mitigato autem ægroto, acetum ac
nitrum ammiscemus, copia ipsorum paulatim au
cta. At uero neglectas & antiquatas inflationes, primu
lixiuio fouebimus, deinde emplastru quoddam molo
liæ ac discutiens imponemus. Quale est hoc. Strigme
ta feruefacta excolato ut pura fiant & rursus in ollam
mittito, & calcæ uiuæ uelut farinâ tritâ infarcito, ut luto
sa cõpages medicamenti euadat, & utitor. Hoc uero
adhuc efficacius est pharmaciæ sycomoris cõpositu.

De tumoribus induratis. Cap. III.

Indurati tumores laxi opponuntur. Laxos enim
nota est ut appressis digitis cedat & cauus locus fiat.
Duros uero tumor ptnax est, & ad tactu renites, &
ad sensus difficultate inclinatus, ut tandè hi loci in quibus

DECIMVS QVINTVS 208

est sensus exortes fiant, & ad ossis duriciâ perueniat,
& nullam omnino curationem admittant. Sed & pili in
ipsis oriri soliti, minime nutriuntur, & exacte glabri
sunt. Duri itaq; tumores aliquando statim ab initio
cõsistunt ac augentur. Aliquando uero à medicis in
ducuntur, qui inflammationes ac erysipelata uehemeter
perfrigerarunt ac adstrinxerunt, qui tamen transacto
principio discussoria adhiberi debeant. At uero qui
ex erysipelatis sunt, cutis duriciâ saltem præ se ferunt.
Qui uero ex inflammationibus succedunt, subiectas et
carnes inuadunt, tanto profundius quanto inflamma
tiones erysipelatis sunt profundiores. Inchoantibus
ergo duriciis, & debilem aliquem sensum adhuc haben
tibus, medicamenta emollientia adhibebimus, quæ
simul moderate etiam discutiunt, & talia sanè sunt q
& molliedi ac diffundendi uim habet. Nā q uehemen
ter discutiunt, & sine mollitione statim euacuant, manise
ste qd è tumore imminuunt, reliquias uero affectiõis in
curabiles efficiunt. Discussis enim tenuioribus humoribus.
quod exacte terreu ac solidu est pertinaciter resistit,
quapropter in hunc usum medicamenta adhibenda sunt,
quæ molliedi simulq; discutiendi uires habent: primu
igitur mollientibus utemur, deinde ad discussoria per
cedemus, eaq; mollientibus paulatim ammiscemus.
Considerandus tamen est & curandi corporis habitus,
& affectiõis status quantum processerit. Hæc ue
ro si recte consideraueris, coniecturalem quidem, nō
tamen penitus arte carentem, peritiam acquires,
prima enim die statim mollientia adhibebis, altera
deinde aut tertia transacta, facile intelliges an
augere aut remittere medicamenti uim oporteat,
præstat autem tum ad hos usus, tum ad reliquos,
si rectam curationem peragere uelimus, opposita
medicamenta, ualidissima uidelicet ac mitissima,
preparata adseruare, quo pro affectiõnum diuersitate
diuersa mixturæ fieri possint. Ad duros itaq; tumores

de cancri

una mix

form. xxi

de cancrij manuum

S E R M O

molliendos caprinus bubulusq; adeps commodus est. At sicut taurinus ac hircinus ualidiores sunt, ita hædinus ac uitulinus imbecilliores, & suillus debillissimus. Sed his omnibus præstant ad discutiendū, non autem molliendum, leoninus, pantherinus, hyænxq; ac anseris. Gallinaceus autem inter suillum ac anserinum medius est. At inter medullas prima est ceruina, deinde uitulina: Cæterum resinae odoris nō acris, his medicamentis ammixtae uiscositatem exhibent, nec tamen molliendi uim auferunt. Commodissima uero omnium resinarum est terebinthina, quæ chia appellatur, & laricis resina, liquoris compage nihil ab illa differens. Deinceps uero pinea & abietina. Verum sicciore, qualis est resina pinus arida, phytisma priuatum appellata, nimium siccant. Et propterea ad emollientium medicamentorum compositionem inutiles sunt, sed terebinthina ac laricina eligendæ. Pix quoque Brutia quum eiusdem facultatis sit, in eisdem usus recipi potest, sed aridiorem reprobamus, sicut etiam bitumen. Habet & mastiche chia uim emolliendi, Aegyptia uero mastiche nigra emollit quidem, sed magis siccatur ac discutit. Thus insuper non expers est facultatis molliendi, itemq; foeni græci semen: hoc enim coctum mollire potest, quanquam thus quoque in mollioribus medicamentis paululum est coquendum. Eiusdem ordinis sunt & balneorum strigmetæ, butyrum, altheæ decoctum. Media uero inter lenia & ualidissima propolis est. Validissima autem appello, ammoniacum thymiana, bdellium, præsertim Scythicum resinolum, & colore nigricans: styracem maxime pallidum qui calamites uocatur, flauum item ac pinguem. Galbanum enim & opopanax supra uim discussoriam, etiam molliunt. Verum galbanum molliendo, opopanax discutiendo præstat. Atque huiusmodi sanè mollientium medicamentorum materia est. Tu uero libros adeptus medicamentarios, singulorum compositiones uires

DECIMVS QVINTVS 809

uires ex simplicibus expendes, quo uarias pro maioris ac minoris ratione ipsorum differentias cognoscas, & corporum simul ac affectionum differentias consideres, atque ita fortia fortibus, & mitia debilibus adhibeas. Inter curadū autem affecta pars oleo calido foueatur, & glutinosa medicamenta apposita anteq̃ sponte decendant, ne remoueantur: Immo etiam si lauandus sit æger, omnino permittenda sunt. A balneis tamen medicatis abstinendum consulo, præsertim quæ aluminis, aut sulphuris, aut æris qualitatem ammixtam habent. Hæc enim huiusmodi affectibus aduersantur. Et hæc profecto sufficere possent ingeniosis & in artis operibus aliquatenus exercitatis uiris. Verum quum non omnes tales sint, medicamenta quoque usu & experientis cognita explicare oportet, initio sumpto ab his quæ summam molliendi uim obtinent, & paruis etiam inflammationibus commoda sunt, quæ aliis qua duricia participant. Horum autem simplicissimum est parhygrum appellatum, ex ceræ, butyri, & colophonis æquis portionibus constans. Deinde quod Mnasiæ inscribitur, & reliqua eiusmodi. Item helladicum molliorium, & quod ex perna præparatur, & quod Lucio inscribitur ad anchilopas & reliqua quæ paulo inferius in hoc Sermonem habentur.

Tendinum ac ligamentorum induratum
curatio. Cap. IIII.

Tumorum equidem induratum emollitio ac discussio prædictis medicamentis perficitur, quæ emollientia appellantur. Quum uero partes quædam natura rariores, quædam densiores sint, consequens est ut singula propriis medicamentis priuatim opus habeant. Quapropter ad tendines ac ligamenta præstabilius esse iudico, ut mollientibus medicamentis aliquid adungatur, quod incidendi uires habeat, inter quæ præcipuum est acetum. Affecta itaque parte commodis medicamentis præmolliata, huiusmodi fomentum sæpe habuit succo

A E T. k k k k k

S E R M O

cessum. Acerrimo aceto ignitū lapidē pyritē, si haberi potest, aut molarē ex quo molas faciunt, restinguo. Deinde ad excipiendum substrati lapidis calidum uaporem ab asperso aceto emergentem, ligamentū siue tendinem induratum adhibere iubeo ac commouere. Hinc enim mirifice opem sentit. Et postea rursus medicamentum mollitoriū impono, & paucis interpositis diebus idem fomentum rursus repeto. Sæpe enim in hac ligamenti aut tendinis admotione ac commotione, ita ab eleuato uapore duricia resoluta est, ut res incantationi similis uideretur. In principio tamen affectam partem non aqua, sed oleo plurimo quotiē die large perfundo: accipio autem oleum dulcissimū adstrictione penitus carens, in quo interdum foenum græcum, & althææ ac cucumeris syluestris radicē, uel alicuius cōsimilis coquo. Vt præterea aceto etiam ad alias partes, quæ iam diu medicamenta alia expectant sunt. Scio enim esse quædam medicamenta ex aceto parata, quæ post mollientium usum per integrum diē imponere soleo, deinde rursus mollietia adhibere, & paucis interpositis diebus rursus ex aceto præparata imponere: uis enim aceti per interualla locis iam præmolitis admota, crassos ac uiscosos humores incidit ac dissoluit, & hinc tales affectiones non leuiter iuuat. Verum si quis adeo fortiter discutientibus plus æquo usus fuerit, præsertim in principio, tenuiores quidem humores discutiet, residuum uero ad lapideam naturam mutatū, loco impactū persistet, supra hoc quod nimius etiam eorum pharmacorum usus, neruorum essentiam lædit. Quapropter neque frequenter, neque ab initio, neque duobus consequenter diebus, medicamentis cum aceto præparatis, ad ligamentorum ac tendinum duricias utendum est. Lienis tamen partibus induratis, tutus & commodus ipsorum usus est. Et multo sane indurato lienis tumori, ammoniacum thymiam cum aceto subactū adhibet, & hoc solū sæpe ad spem

DECIMVS QVINTVS 810

his indurati curationē sufficit. Ego uero etiam carnosarum partium musculis induratis, inter mollientia medicamenta, ammoniacum cum aceto adhibere soleo, & summā eius conmoditatem deprehendo. At hoc et hic una tantum aut altera die adhibendum est, & deinde ad mollientia reuertendum: Et pluribus diebus interiectis rursus ad medicamentum ex aceto transeundum, siue ammoniacum id sit, siue aliud quoddam emolliens cum aceto præparatum: Molliens autem esse oportet, quod cum aceto paratur: Siccantia enim primum quidem prodesse uidentur, sed residuum postea incurabile efficiunt. Proinde inter emollientia frequenter hoc cataplasmate uti soleo. Althææ radicem tritam ac angustissimo cribro excretam, adipe excipio ac appono, est enim medicamentum ad huiusmodi affectiones efficax. Sit autem adeps anserinus, si haberi poterit: Sin minus, gallinaceus. At si hic quoque defuerit, uillo utemur. Sed & maluæ agrestis ubique nascetis folia aliquo relato adipe subacta utiliter apponuntur, quæ si moderate fuerint cocta, crudis erunt præstantiora. Talia enim pharmaca locis iam præmolitis adhibita, citra mordacitatem ac tuto discutunt.

De Strumis. Leonidæ. Cap. V.

Strumas appellant græci chœradas, à porcis, in quorum gutture adnati quidam tumores reperiuntur strumis similes. Alii à multiplici partu porcorum nomen desumptum putant. Sunt autem strumæ carnes subcandidæ, facile augescentes, in membrana contentæ, & in summa, glandulæ induratæ, quæ in collo, sub alis, ac in guinibus oriuntur, ubi glandulæ uasis substratæ sunt. Aliquando etiā, sed tamē raro, ex carne eorundem locorum sunt, quæ affinitate quadam ad strumæ naturam uertitur, & materiæ accessione augetur. Differunt strumæ inter se, magnitudine, natura, loco, ortu, multitudine, & uasorum complicatione. Magnitudine, quia alia parua, alia mediæ, aliæ magnæ, aliæ ingentes sunt.

S E R M O

Natura, quoniam aliqua mansuetæ, aliqua malignæ cōperiuntur: Mansuetæ citra inflātionē, citra dolorē, moderatā duriciā habēt. Neq; enim molles sunt uelut tubercula adiposa Steatomata appellata, neque duræ, sicut tumores indurati, sed mediā quādā tactus proprietatē habēt, & tumore circūscriptū rotundū ac æqualē. Malignæ uero strumæ inflāmatiōes ac dolores pulsantes inducūt, & tumore inæqualē præ se ferunt, in quo uasa prominent, & ad manū contactum ac medicamentorū impositionē efferantur. Loco autē differunt, quoniam quædam in anteriore colli parte quædam ab altera ipsius parte, quædā ab utraq; oriūtur. Quædam item statim sub cute superficiem habēt, quædam circa magna ac nobilia uasa penitus insidēt. Ortū, quod quædam uelut eleuata, quædam inserta oriuntur. Et eleuatæ quidem facile huc & illuc mouentur: Insertæ uero ad contactum renituntur. Multitudine, quia & una, & plures generantur. Vātorū complicatione. Quædam enim uenas ac arterias implicatas habent, quædam omnino non habent, parue igitur strumæ facilius curantur quā magnæ, & mansuetæ citius quā inflāmatæ. At uero malignæ incurabiles sunt. Quum enim omnes huiusmodi strumæ canceratæ ac uasis refertæ sint, si eas per chirurgiā aggrediaris, sanguinis eruptionis periculum imminet, supra hoc quod penitus insidentes, rescindi non possunt. Vasa enim nobilia, uenas uidelicet iugulares & arterias carotidas appellatas, maligna struma uelut radices habet. Verum pro loci ratione superficialiæ facilius curantur quā profundæ, & deinde & que in collo oriuntur facilius curantur q̄ reliquæ. Vocales tamen nervos in his diligenter uitare oportet. Multi enim strumas circa alperam arteriam secantes, uocales libus nervis simul recisis, hominem de cætero uoce priuarūt. Nam supra nervi recisionem, uocalia instrumēta denudata, & inter curandum p̄frigerata, uocis

DECIMVSQVINTVS 811

actionē amiserūt, pro multitudine uero, certū est unā facilius quā plures curari posse. Sicut quātū ad ortū attinet, longe citius curantur eleuata, quā inserta. Optima porro ac compendiosissima sanabilium strumæ curatio fit per chirurgiā. Agrū igitur prostratum decubere oportet. Sedens enim facile animi deliquium incurret: postq̄ igitur decubuerit, cruribus inter se compositis caput à ministro detineatur. Deinde cutis tumori incūbes recta uel obliqua sectione incidatur. Sectio enim trāuersa collo incōmoda est, quā uasa & nervi recta porrigantur. Neq; uno impetu tota cutis crassitudo dissecetur, nihil enim uiolente fieri debet. Et in paruis qdē tumorib; simplex sectio fiat, in maioribus autē ad myrtei folii figurā cutim rescindes, tū uasa paulatim denudata sepones, quæ quū naturali carne sint candidiora facile discernes. postea sectionis labia hamulis distendes, & pelliculas de struma tum manu, tū scalpello detrahes. Quod si inserta fuerit, attente res peragenda est, ne per incuriā sanguinis eruptionis fiat, atq; ea gratia unum tantū sectionis labium hamulis distendatur, & ita sensim à connexis corporibus p̄ scalpellum separetur. Et ubi ex una parte connexa fuerint disperata, in altera idem fiat. Deinde tota basis diligenter, propter nervos & uasa substrata rescetur. At in strumis circa alas ac inguina ortis, sectio trāuersa fit ob cutis reduplicationem, peracto opere si sanguis erumpat, medicamenta sanguinem sistētia supra relata adhibeantur. Sin minus, sectio thuris poline expleatur, & linamenta indantur, & lana uino imbuta adalligetur, postridie permisissis ligamentis, locus uino & oleo profundatur, & hoc usq; ad tertiam aut quartā diem fiat. Deinde soluatur, & suppuratio curetur, & curatio reliquis ulceribus cōmunis fiat. Ad repurgandū autē, & incarnandū, ac cicatrice inducendā, theriaca efficacissima est. Cæterum inchoantes strumas, tum in pueris, tum his qui chirurgiā nō

S E R M O

admittunt, medicamentis dissoluere ac discutere conabimur, & sanè curatio ipsarum similis est ei quam ad induratos tumores paulo ante retulimus. Primum enim mollire, postea discutere oportet. Emplastrum ad strumas. Strigmenta à palæstræ parietibus derasa ac probe subacta, super linteolo extendito ac imposito. Aliud. Laser aut calcem uiuam cerato cyprino aut irino exceptam imposito. Aliud. Sulphuris & galbani æquales portiones resina excipito. Aut clibanii testam cum aceto terito, & uelut ceratum effcito. Aut corticem radicis mandragoræ cyprino aut irino cerato excipito. Hoc equidem efficacissimum est. Aliud. Strumas erodens: Sandaracham cum adipē caprino aut bubulo, aut calcem cum eodem imposito. Aut nasturtium cum cerato. Aliud. Succum cyrenaicum, aut si haberi nō potest, laser cum melle attico ad cerati compagem illinito. Aliud rumpens strumas. Pumex cum aceto tritus strumas rumpit ac resiccato. Aliud. Semen nasturtii & lomentum aqua subigito, & quotidie bis imposito. Et post eruptionē eodem usq; ad exactam sanitatem utitor. Aliud. Vrticæ semē cum uino tritum, rumpit, repurgat, incarnat, & cicatricem inducit. Aliud. Grossos præsertim carpsici cum axungia imposito. Omnem enim tumorem discutunt. Aliud. Recrementum ferri cū oleo, aut bdellium cum melle, linteolo inducito, ac adhibito. Et quinq; diebus transactis soluito, & spongiis locum foueto, cauens ne oleo inquinetur. Oportet aut bdellium ad prunas cum melle subactum optime distendi, atq; ita applicari. Aliud. Psyllii, lomenti, seminis urticæ, pares portiones, pice liquida excipe ac utere. Aliud. Ostreorum testas uistas ac minutissime tritas inspergito, loco prius uino ex ore consputo. Atq; hoc frequenter facito. Emplastra etiam adhibeantur, quæ paulo inferius describentur. At quod ex achate lapide præparatur, ad suppurandum, rumpendum, ac

DECIMVS QVINTVS 812

perfanandum commodissimum est. Item quod paracutis appellatur, superius ad hydropicos relatū. Strumis insuper laborantes uiperarum esu magnopere iuuantur, quem ad modum de elephantiacis diximus. Item si laser quotidie ieiuni ciceris magnitudine uorauerint. Aluum etiam facile solubilem habere oportet, & tenui uictu uti, uomitumq; frequenter ciere, & pituitam per os detrahare, ac caput resiccare. Cataplasmata quoq; sincipiti adhibenda sunt, quæ mediocres pustulas excitare possunt, uelut est capparis radix cum polenta, ac reliqua huiusmodi. Smegmatis item ac puluillis eiusdem facultatis utendum est.

De Bronchocela, hoc est gutturis tumor.
re. Cap. VI.

Bronchocele appellatur tumor in gutture oriens. Omnis enim tumor apud antiquos cele nuncupatur. Nomen igitur commune est, sed species tumorum differunt. Quidam enim meliceris à melleo humore, quidam adiposus, quidam pultaceus, quidam canceratus appellatur. Aliquando etiam propter localem uasorum dilatationem oritur, quomodo frequentissime ex partu contingit, quum in uehementissimis doloribus puerpera spiritum uiolenter detinuerit, constatq; uasorum huius loci dilatationem incurabilem esse, quem ad modum etiam tumorem in scirrhum induratum, malignumq; ac magnitudine ingentem. Verum reliqui omnes chirurgiæ ac medicamentis cedentes facile sanantur. Chirurgia uero præsentī tumori conueniens fit, siue meliceris, siue adiposus, siue pultaceus tumor fuerit. At uero quæ gutturis tumores discutunt, sunt bdellium cum melle tritum, calx cum axungia, laser cum sulphure, lixiuium cum melle, stercus caprinum cum aceto. Aliud. Calcem uiuam, ammōniacum, bdellium, testam clibani uistam, æruginem, sulphur uiuum, paribus portioibus cum aceto terito,

S E R M O

& axungia aut terebinthina excipito ac imposito.
Aliud Adamantii. Gallarū unc. i. lapidis pyritæ drac.
iii. pyrethri drac. ii. nitri drac. i. silphii sesquidrachmā,
sandarachæ drac. ii. terebinthinæ drach. ii. ceræ, picis,
singulorum drach. tres, axungię ueteris drach. duas,
aluminis liquidi unc. i. Arida ē uino ac sap a terito, &
liquabilia liquefacta ammisceto, ac utitor. Aliud.
Spumæ argenti, & ris ustri, singulorum drachmas octo,
olei antiqui drachm. centum, resinæ pinus drach. xi.
galbani, ammoniaci thymiamatis, singulorum unc. i.
aluminis scisilis, mannæ thuris, singulorum drachm.
quatuor, oleum cum spuma argenti coquito, & bullire
finito donec non amplius inquinent. Deinde liquabi-
lia liquata adficito, & ab igne sublatis pollinem thu-
ris ac alumen ammisceto, ac utitor. Aliud. Silphii,
similaginis, singulorum drach. octo, calcis uiuæ drac.
sexdecim, sandarachæ drachm. xii. mellis quantum sa-
tis est, præpara ac utere. Ad laxos autem tumores q̃
sub mento oriuntur, iridem illyricam cum aqua tritā,
adiecta modica rubrica, ter singulis diebus illinito.
Est enim medicamentum insigne.

De pultacei ac mellei humoris tumoribus.
Leonidæ. Cap. VII.

Atheroma est tumor concolor, citra dolorem, in
tunica nervosa, humorem pulticulæ similem, quæ ex
farina cocta fit, & athera græcis appellatur, continens.
Aliquando autem unā cum pultaceo humore, lapia-
dosa quædam duraq; corpuscula, & alia tanquam sul-
phuris ramenta reperiuntur. Aliquando uelut man-
gallinarum oscicula. Inuenimus etiam aliquando ue-
lut pilos crassissimo humori complicatos. Philoxe-
nus autem dicit se aliquando reperisse animalia in hu-
more, culicibus aut muscis paruis similia. Est autem
atheromatis tumor specie & figura oblongus, subla-
tusq; & ad compressionem digitorum, ob humoris

DECIMVSQVINTVS 813

crassitudinem, tarde cedens, & amotis digitis tarde
reuertens. Meliceris autem est pellicula nervosa te-
nui humore intar mellis referta, similiter citra dolo-
rem consistens, differens ab Atheromate figura & hu-
moris essentia. Nam & figura rotundior est, & humo-
ris essentia tenuior. Et huius tumor magis extendi-
tur, & ad digitorum compressionem celerius cedit,
& amotis digitis pari celeritate reuertitur. Caterum
pro chirurgiæ ratione nihil refert, siue pultaceus, siue
melleus, siue feculentus humor, aut cuiuscunq;
essentiæ fuerit contentus. Vnus enim scopus propo-
situs est, ut tunica siue pellicula humorem continens
auferatur. Sed id considerandum est quod tumores
quidam sunt eleuati, & ad motum ac contactum ex-
positi, facileq; curabiles. Quidam contra inserti,
& ad motum non expositi, & in chirurgiæ agresio-
ne summam diligentiam expetentes, propter imminē-
tes sanguinis eruptiones ac neruorum puncturas.
Pleriq; enim chirurgi ob imperitiam etiam malos
substratos cum huiusmodi tumoribus recidunt.
Chirurgiam itaque aggressuri, ægrum in sella lo-
cabis. Et si parvus fuerit tumor, simplicem se-
ctionem faciemus, uelut in strumis diximus. Si uero
maior, ad myrtei folii figuram p̃ tumoris ratione cu-
tem incumbentem rescindemus. Sed neq; hic uno im-
petu tota sectio fiat, ne pellicula humorem continens
dissecetur, & humor euacuetur. Si enim euacuatus fue-
rit, & tumor conciderit, tunica difficulter excoriari ac
curari poterit. Summa itaq; diligentia pellicula paula-
tim excorianda est, nihilq; de ipsa circa basim relinque-
dum, ne malum regeneretur. Post ablatam pelliculā,
labia sectionis committimus, & si plus æquo laxa fue-
rint, redundantem cutem resecamus, deinde suturis la-
bia connectimus. Illud porro animaduersione dignū
est, ut si in capite huiusmodi tumor fuerit, post ablata
pelliculā, membrana os ambiēte secemus, & calvariam

S E R M O

diligenter deradamus. Peracto opere in paruis tumoribus, quum paruam sectionem fecerimus, nulla diffcultas imminet, & statim post suturam, splenium glutinatorum inflammationibus arcendis idoneum adhibemus. Qui uero adhuc cruenti sunt, & glutinari non possunt, in his ex maioribus interuallis suturas fieri oportet, ut ob longa sectionis figura fiat: deinde linamenta indere, & puri generationi studere, quæ ad modum superius de abscessibus docuimus. At uero ad eos qui chirurgiam recusant, medicamentis tumorem discutientibus utemur. Emplastrum ad Meliceridas, passarum uuarum uinaceis exemptis lib. i. cum ini leuissime triti sexuncem, nitri quadr. item. Omnia simul in mortario subacta adhibeto ac adalligato. At si tensiones ex constrictione remittere oportet, cerato excipito, ex oleo sicyonio & pauca masticha præparato.

Aliud ad meliceridas, & ceria, id est, fauos appellatos tumores, commodum: Squamam æris & pollicem paribus portionibus ad malagmatis formam subigito ac adhibeto. Aliud ad meliceridas & steatomata. Cera, terebinthina, squamæ æris, sing. sextantem, sulphuris uiui, nitri, sing. unc. i. radicum siccarum canabasis syluestris drach. xxv. Et si defuerint, Aristolochiæ tantidem, olei antiqui lib. i. Radices per triduum aqua madefactas & contusas in oleo coquito, donec torrefiant. Deinde ipsis abiectis, cætera quæ liquari debent liquata ammisceto, & arida ex aceto trita adicito, ac utitor. Aliud discussorium ad Meliceridas. Salsis ammoniaci, spumæ argenti, cerussæ, sing. lib. i. cera, terebinthina, galbani, opoponacis, sing. unc. i. rubricæ sinopice sexuncem, aceti heminam, olei antiqui lib. i. iij. Spumam argenti, cerussam, & sal leuissime trita in oleo coquito, deinde rubricam aceto tritam adicito, & liquabilia liquata affundito, omnibusq; simul subactis ac perfrigeratis opoponacem ac galbanum aceto diluta ammisceto ac utitor. Aliud ex asellis paratum ad

DECIMVS QVINTVS

814

strumas, & meliceridas, quod etiam cicatricem inducite. Asellos sub hydriis stabulantes ducentos, ostreorum ustoræ drac. iij. rubricæ sinopice drac. viii. terebinthina lib. i. ostrea & rubricam primum seorsim, deinde simul terito, & tum asellos adhuc uiuos adicito, ac simul terito, & postea cum terebinthina ad calidum cinerem lente coquito, donec non amplius inquinet. Sublatumq; ab igne medicamentum in mortario subigito, ac adhibeto, & quinta die exoluito, potest tamen locus subinde proliui ac rigari aceto.

De steatomatibus hoc est, tumoribus adiposis.

Cap. V III.

Steatoma est tumor præter naturam, adipem in se continens, mole concolor, & tactu lenis, & in principio quidem pusillus, sed temporis progressu ampliat, pleraq; uero steatomata basim habet amplior, raroq; contingit ut basis angustior, & apex amplior reperiatur. Differt à struma, tactus mollitudine, qua nota etiam à meliceride & atheromate discernitur. Curatur & hic per chirurgiam, sectione pro tumoris magnitudine fiende, simplici aut ad myrteifolii similitudinem, atque hic libere cutim incidimus. Non enim sicut in atheromate ac meliceridæ tunice sectionem formidamus. Nam pinguedo adiposa etiam si secetur non effluet. Verum illud negligendum non est, quod in strumis quoq; prædiximus: Si steatoma eleuatum fuerit, in circuitu & subter excoriari oportere. In circuitu per scalpellum, subter uero digitis. Insertum uero in ambitu & subter incidendum esse, peracto opere uulneris labia futuris constringantur, ut melius glutinentur. Aut linamenta profunda indantur, & curatio ad puris generationem adhibeatur. At uero si steatomata apicem amplum, & basi angustam habuerint, omisissis superuacuis, tota à basi resecindemus. Hic enim chirurgiæ modus expeditissimus est, & ulcus paruum ac planum fiet, & eu-

S E R M O

ratio compendio transigetur. Ceterum steatomata dissectiuntur, floribus buphthalmi cera & oleo antiquo exceptis. Idem facit & cyclamini radix axungia ueteri excepta, possunt & emplastra ad meliceridas præscripta adhiberi, præsertim quod ex sulphure & nitro paratur, & similia inferius referenda.

De ganglio. Phlagrii. Cap. IX.

Ganglium est nerui nodosa coactio ac tumor, ex plaga aut labore obortus, raroque sponte proueniens, manuum iuncturas, ac talos frequentius occupans, rarius cubitum & caput. Fit & in aliis partibus. Quantum ad notas attinet, tumor est inæqualis, paruus, dum cõprimitur stupidum sensum exhibens. Differtque à meliceride & atheromate tumoris inæqualitate & renitentiâ, & quod non orbiculatim uelut illa transfertur, sed dextrorsum solum ac sinistrorsum pro nerui situ flexitatur. Ceterum à gangliorum chirurgia abstinemus, præsertim si in manibus fuerint ac pedibus, & medicamentis tantum curamus. Ad hanc rem ammoniacum iuxta ignem ad emplastri compagem emollitum imponitur, & lamina plumbea tumori æqualis superponitur, & ne hinc & inde labet, arcibus uinculis mediâ constringitur. Transactis aliquot diebus ubi ganglium fuerit emollitum, nulla rei mentione ad ægrum facta, statim dum adhuc calet locus, uincula tollimus, & pollicem dextræ manus ganglio immittimus, ac reliquos quatuor digitos ipsi parti iniectos comprimimus, & ganglium confestim dissoluitur. Vtere etiam mollissimis emplastris, præsertim eo quod ex psyllio pice, masticha nigra, stercore colubino, & malua syluestri præparatur. Vtere & Lucii malagmatis ad contractos articulos descriptis. Commodum est etiam hoc. Cera rursæ, olei antiqui, resinæ pinus, sing. lib. i. cera sextantem, ammoniaci thymiamatis, galbani, sing. unc. i. Cerasum cum olco coquito, donec non amplius inquitur: Deinde ammoniacum tritum, postea resinam &

DECIMVSQVINTVS 815

teram: Postremum galbanum premollitum adiecto. Alii resinæ quincuncem, ceræ aut trientem coniiciunt.

De uasorum dilatatione. Cap. X.

Vasorum dilatatio, quam aneurysma græci uocant, in qualibet corporis parte fit, sed in gutture frequentius, ubi tumorè brachocelâ appellatum producit. Accidit sæpissime mulieribus in partu, propter uiolentam spiritus detentionem. Sed & in capite circa arteriarum locos & in reliquo corpore, ubi arteriæ uulnerantur. Sicut quando imperiti medici uenâ cubiti secturi, simul subiectâ arteriâ dilsecant. Oritur aut omnino uasorum dilatatio, aut dum sanguis & spiritus ex arteriis persultant, aut dum oscula ipsarum aperiuntur, aut dum rumpuntur. Sanguis autem & spiritus paulatim excreant sub cute colliguntur. Notæ aneurysmatis sunt, tumor paruus aut magnus, concolor, citra dolore, ad tactum mollis, spongiosam laxitatē præ se ferens: Et ita ad digitorum cõpressionē cedens, ut propemodum euas nescere uideatur, uerum amotis digitis citissime reuertens, id quod in menti aneurysmate & reliquis quæ sine uulnere fiunt, præcipue uidere datur. At ubi arteriæ uulner præcescit, & deinde coalescente cute uasorum dilatatio accessit, tumor non similiter mollis occurrit. Sanguis enim copiosior spiritu est, qui in grumos coit, & tumorem extendit. Atque hæc quidē sunt notæ. Quam uero ad curationē attinet, sciendū deplorata esse aneurysmata apud chirurgos, quæ gutturi aut capiti acciderint. Simul enim cū aneurysmatis sectione, abundantissima sanguinis eruptio contingit, cū qua et uitalis spiritus simul erumpit, ut homo sæpe in medicorum manibus deficiat. At uero quod in cubiti cauitate fit aneurysma, hoc modo per chirurgiā aggredimur. Primum arteriā superne ab ala ad cubitū per internam brachii partē delatā signamus: Deinde in eadem interna brachii parte simplice sectione, tribus aut quatuor digitis infra alam, per longitudinem facimus, ubi maxime

S E R M O

ad tactū arteria occurrit, atq; ea paulatim denudata, deinceps incumbētia corpuscula sensim excoriamus ac separamus, & ipsam arteriam cæco uncino attractā duobus filiū uinculis probe adstringimus, mediāq; inter duo uincula dissecamus, & sectionē polline thuris explemus, ac linamētis inditis congruas deligationes adhibemus. Postea uero tumore in cubiti cavitae siue flexura securi secamus, nihil amplius uerentes sanguinis eruptionē. Tunc grumis euacuatis, arteriam unde sanguis prodiit perquirimus, & repertam uncino attractam sicut priorem cōstringimus ac dissecamus, rursumq; thuris polline sectionē expleta, puris generationem procuramus. Cæterum ad gutturis aneurysmata, emplastrum ē cupresso inferius inter discussoria medicamenta describendum commode adhibetur.

De ceriis, hoc est fauis.

Cap. XI.

Cerium tumor est ulceratus, incumbentem cutem perrodens, ita ut ex foraminibus melleus humor excernatur, quapropter tum ob foraminum figuram, tum propter excreti humoris speciem, ceriū, hoc est, fauis appellatur, frequenter autem in musculosis locis, in articulis, & plantis pedum oritur. Sæpe etiam sextam colli uertebam occupat, & aliquādo etiam costas inuadit. Si uero in capite generatur, primū reliquis partibus, deinde caluæ etiam putredinē transmittit. Proinde in principio subscriptis medicamentis curationē tentabimus. Quibus superatis partes corruptas præsertim in capite refecare oportet, deinde membrana caluam ambiente dissecta, os caluæ deradere, tum ferreis cauteriis labia sectionis exurere, ita ut caluam ne attingamus, id quod etiam in aliis diuturnis affectionibus fieri debet. Postea medicamenta ad nomas descripta adhibenda sunt. Quale est sicci ex charta aista præparatum, & pastillus ē lana succida, ac reliqua huiusmodi. Lenticulam quoq; coctam, cum malicorio aut oliuæ foliis imponemus. Sedata autem nomas, curatio

DECIMVS QVINTVS

816

reliquis ulceribus communis fiat. At uero incipientibus fauis commoda hæc sunt Sulphur & ordeī farinā aqua mulsā coctam imponito. Aut adipis suilli, terebinthinæ, & mellis pares portiones ad congruā compagem coctas adhibeto. At ubi aperti fuerint, sulphure uiuo cum pice liquida utitor. Aut erui farinam cum melle impone. Aut squamæ eris, pollinis thuris, passarum uuarum, pares portiones simul tritas adhibe. Ad ampliores autem fauos ficus probe tritas apponito. Ego uero lenticulam coctam, cum malicorio ac melle subactam imponere soleo, & si inflammatio adsit, modicum panis adiicio. Sedata uero inflammatione, malagma Helladicum, aut emplastrum melinū Serapionis, aut Pasionis, aut Venus appellatum, adhibeo. Molliora autem adhibenda medicamenta esse oportet, propter molestias ex duris oborientes: Si itaq; durius fuerit, cum oleo emolliendum erit.

Emplastra ad cruenta uulnera glutinanda, & ad multos usus commoda.

Cap. XII.

Atractylis quam aliqui Androsæmon uocant, herba est aculeata, humorem sanguineum reddens, si folia eius comprimantur. Hanc radicitus euulsam & in umbra siccata terito, & angustissimo cribro excernito, & de ea accipito trientem, colophoniam sesquiliogram, olei dulcis trientem, æruginis sextantem, ceræ beilem. Oleum ceram & colophoniam liquefacito & excolato, deinde æruginem, & postea herbam tritam ac cribratam adiicito tum omnia simul in frigidam aquam coniecta manibus subigito, & in eadem frigida per totam noctem finito, ac deinceps ad cruenta uulnera in quacunque corporis parte reponito, siue in infantibus, siue in adultis fuerint. Facit & ad ulcera antistiquæ sectiones, ictus, sugillata, & ex frigore dolores. Exterit crustas & cætera quæ in ulceribus difficulter repurgantur. Lepras item ac uutiligines curat. Etenim scimus cuiusdam ense dissectum, ita ut uulnus ulq;

S E R M O

ad inguem penitissime progredetur, quum p̄ quat-
tuor menses æger decubuiſet, neque glutinationis
initium appareret, hoc ego medicamento agglutina-
ui. Tibiam præterea alterius à poplite ulque ad
talam uulneratam, inflammatione prius mitigata,
cum cataplasmate ex lomento paſſo, uino mulſo, &
roſaceo, intra paucos dies perſanauī. Ego uero in-
quit Philagrius, cum Iſide emplastro antiquos ſinus,
nō inflāmatos, & repurgatos, ac uino mulſo elotos,
ad uires uidelicet excitandas, feliciter curauī. Illud ue-
ro conſtat fiſtularum ſinuūq; ligamenta, à ſuperio-
ribus partibus ad inferiores moderata cōſtrictiōe du-
cenda eſſe, quo humores in cavitatibus deliteſcentes
ad oſculum ulceris exprimantur. Viride Andro-
machi hecatontodrachmō uocatū. Ammoniacy
thymiamatis drachm. viii. ſquamæ æris drachm. xii. pol-
linis thuris drach. xvi. reſinæ pinus drach. xii. ad ipſis
uitiſi drac. xiiii. terebinthinæ drac. viii. ceræ drac. xxx.
olei drach. viii. Aceti quantum ſatis eſt. Hoc magna
uulnera glutinat, ſordida ulcera exterget, craſſaq; ip-
ſorum labia deterit, ſinus contrahit, diſcuſſoriū aō reſ-
pulſoriam uim habet. Et cū cerato linamentis illitū ac
inditū caua ulcera incarnat. Viride quod Iſis appella-
tur. A quibusdā Hermoni ſacerdoti inſcriptū. Hoc ad
multos uſus commodat, & ad omnia uulnera præci-
pue capitis unā cū oſſibus diſſectis. Sanat enim citra
deſtructionem ac perforationem: facit etiam ad pun-
cturas, aculeos infixos, hominum ac canum morſus.
Ad uiperæ item ac ſcorpionis, draconisq; marini ac
paſtinacæ uenena. Et ad artium fracturas cum uulne-
re. Citius enim ac ſecurius callum obducit, facit ad ſi-
ſtulas omnes recentes, & antiquos ipſarum recellus,
ſinus tubercula, parotidas, manimarumq; ac alarum
abſceſſus, aut ut ne fiant, aut ut faſti curentur, com-
modum ſaniei effluxum nobis procurantibus. Idem
ſtrumas aufert cum tunicis celerrime ſuppurans: ſi uero

DECIMVS QVINTVS 817

uero impositum fluxiones oculorum ſiſtit. Liuioreſ
delet, gangrænas obliterat, putredines repurgat. Et
in ſumma efficax eſt medicamentum ad omnia.
Cera drachm. centum, colophonix drachm. ducentas,
alii centum. ſquamæ æris rubri, æ ruginis raſæ, ari-
ſtolochiæ rotundæ, thuris, ſalis ammoniaci, ammoni-
aci thymiamatis, æris uſti, ſingulorum drachm. viii.
aluminis uſti drachm. vi. aloes, myrrhæ, galbani, ſin-
gulorum drachmas xii. olei antiqui libr. i. uel ſexun-
cem. Aceti quantum ſatis eſt. Atque hoc quidem
emplastrum abſolute Iſis appellatur. Verum Iſis que
Epigono inſcribitur, etiam radicis dracunculi drach.
viii. recipit: qua Galenus ſe uti dicit. Sola enim dra-
cunculi radix per ſe tuſa ac probe trita ad puluilli for-
mam, maligna ulcera curat. Metallica igitur cum ace-
ro in mortario terito, & deinde reliqua trita ac cribra-
ta adſcicto, & liquabilia liquata ad ipſa in mortarium
aſſuſiſto, ſubigito ac unito, & utitor aliquando pu-
ro, aliquando mixto ac diſſoluto. Ad uulnera enim
ſordida adhibetur medicamenti pars una, cerati uero
roſacei liquidi partes duæ. Verum ad ea quæ modi-
ca exteſione opus habent, medicamenti pars una, ce-
rati partibus tribus ammiſcetur. Emplastrum Ma-
tharionis celebre, & ad multa commodum. Cōgruit
ad relata omnia. Sed & recetia uulnera glutinat, & ab
inflāmatione tutatur, & præſertim quæ contuſa ſunt,
facit & ad canis rabidi morſum ſpatioſiore loco im-
poſitum, & aſidue permutatum, facit ad omnem no-
men ac ulcera depaſcentia, & ad aurium ac pudendo-
rum ulcera. In oſſibus autem denudatis carnem au-
get. Competit & narium ulceribus. Diſluit autē ro-
ſaceo. Ariſtolochiæ rotundæ, galbani, æ ruginis raſæ,
popanacis, iridis illyricæ, ammoniaci thymiamatis,
myrrhæ, ſingul. drac. viii. terebinthinæ, ceræ, olei om-
phacini, ſingulorum ſeptuncem & uncix dimidiū.
Olei dimidiū cum æ rugine terito, & reliquū cū cera

S E R M O

ac terebinthina coquito, opopanax autem cum aceto
 to dissoluit, & simul subigito, omnia ac unito. Eni
 plastrū Cephalicū ex herbis, sine pforatione, squam
 mas disparat, & ossa corrupta educit. Verū ossib. p
 rasis adhibere oportet. Idem ad recētia uulnera facit,
 & nomas linamentis indita repurgat. Cū rosaceo ue
 ro cerato replet, una eius parte, ad duas cerati amix
 ta, facit & ad carcinomata ac putrida ulcera. Exterit
 pras, furunculos dissoluit, strumas suppurat, & expur
 gat, conuenit podagricis, & tophaceas ipsorum dori
 eas, dissoluit. Anagallidis caruleum florem habent
 tis, papaueris corniculati, foliorum tenerorum hyos
 cyami, marrubii uiridis, singulorum drachm. i. f.
 squamæ aris rubri drachmas xxv. mannæ thuris
 drachmas xx. resinæ pinus siccæ drachmas xvi. aloes
 drachmas sex, aluminis scissi, & rotundi, ammō
 niaci thymiamatis, salis ammoniaci, singulorum
 drachmas quatuor, ceræ drachm. centum, olei ue
 teris heminas duas siue uncias xxiiii. Aceti quan
 tum satis est. Herbarum folia in pila leuiter tundito,
 ut succus non exprimat, deinde in mortarium con
 iecta minutissime terito. Et in alio mortario, squamā,
 pollinem thuris, resinam pinus, alumen, aloen, salen,
 & ammoniacum thymiamata, ad solem ad strigmentū
 tiam spissitudinem cum aceto terito, & ammixtis her
 bis omnia simul terito. Liquabilia deinde liquata fri
 gefactaq; ac erasa adiecto, subigitoq; simul ac utitor.

Emplastrum Hestia, id est, Vesta appellatum, quod
 etiam ex greci nominis ἑστία literarū calculo, drach
 mas ccccxvi. inscribitur, & ad Nechepsonē regem
 refertur. Conducit ad omne uulnerum genus. Ad net
 uorum puncturas per se sufficit omnem, oculorum
 destillationem pro glutinamēto appositum reprimi.
 Venenum uirus eiaculantium bestiarum exurit, ita ut
 emplastro adhærens comperiatur. Nomas item &
 fistulas ac ulcera maligna repurgat & ad cicatricem

DECIMVS QVINTVS 818

perducit. Narium ozanas sanat cum aceto, facit & ad
 strumas, & tumores induratos. Aut enim discutit ip
 sos, aut rumpit, ut admireris. Varices sanat. sagittas &
 aculeos extrahit. Spumæ argenti, ceræ, singulorum
 drachm. lxxliii. terebinthinæ drach. xvi. Aristolochiæ,
 propolis, galbani, singulorum drac. xx. cruginis drac.
 x. gallarum, radices chamæleonis nigri, singul. drach.
 xxiii. olei sextar. iiii. adipis uitulini drach. xlviii. aceti
 drach. xxiiii. succi brassicæ drach. viii. serapiadis trite
 ricularis drach. xvi. succi medullæ arundinum drach.
 xii. oleum, spumam argenti, & adipem simul coquito
 donec probe uniantur. Deinde ceram, resinam, galba
 num, propolim prius cum modica cera in mortario
 fusam adiecto, & ab igne ablatis, aristolochiam, gal
 lam, radicem chamæleonis addito. A ruginem uero
 cum succis & aceto tritam reliquis, ubi iam tepuerint,
 postremum ammisceto, omniaq; simul in mortarium
 coniecta subigito ac manibus emollito. Et utere tanq
 am mirando. Aliud ad cruenta uulnera glutinanda,
 purpura inscriptum. Spumæ argenti, olei dulcis, sing.
 lib. ii. picis, cere, colophonis, sing. unc. xvi. radices sym
 phyti minutissime tritæ ac cribratæ sextantem, sangui
 nis draconis sextantem, aquæ marinæ unc. xx. oleum,
 spumam argenti, & aquam marinam simul coquito,
 donec non amplius inquinat. Deinde liquabilia lique
 facta adiecto, & ab igne ablatis draconis sanguinem
 ac symphyti addito, & pfrigerata manibus subigito,
 ac in massas efformato. Cæterum sanguis draconis
 in India ex herba dracunculo appellata colligitur.

Phoenicium. Galeni. Spumæ argenti leuissime tri
 tæ libras tres, adipis suilli insulsi antiqui libras duas,
 olei antiquissimi libras tres, chalcitidis crudæ trientē.
 Spumam argenti tritam ac cribratam, rursus cum
 chalcitide in mortario exquisitissime conteres. Dein
 de oleum in sole ammisceris, ut liquidum medica
 mentum permaneat. Tum adipem exemptis fibris in

S E R M O

mortario tusum, quo facile liqueat, ad ignem liquefacito, & excolato donec purissimus euadat. Atque eius ita præparati lib. ii. in mortario diligenter cum cæteris permisceto. Deinde omnia simul in cacabum transfusa coquito, ac palmæ ligno agitato. Sufficiet autem tibi ramus unus magnus, ut crassiore eius parte ad agitationem spatulæ uice utaris. Adhærentes autem, crassæ eius parvi ramulos utrinque exortos resecabis, & corticem detrahes, & in tenues partes concisos in medicamentum conicies, ut ibi succus ipsorum excoquat. Hæc uero segmenta palmæ, tunc demum conicies, ubi medicamentum cerato simile copagare habuerit. Si enim à principio inieceris, succus per decoctionem consumetur, quæ ob uim adstrictoriam permanere uolumus. Sed & ipsius spatulæ qua pharmacum uersatur pars infima in coctura arefacta, refecanda ac abicienda est, ac residua utendum, atque hoc sæpe faciendum est, ubi fuerit refecata. Vbi uero pharmacum non amplius inquinari, priusquam exarescat ab igne tollatur, & exemptis omnibus ramis segmentis agitetur donec frigeat. Deinde in mortarium translatum, ac manibus subactum, in massam redigatur. Hoc ad cruenta uulnera, & ulcera ægre cicatricem accipietia utimur, & oleo dilutum in sinus fundimus. Conuenit partibus omnibus inflammatis & podagris, quo tempore dolores non uehementer urgent, & irrigationibus ac fomentis mitigantibus opus est, facit ad inguinum tumores, tubercula, ambulationes, contusa, fracta, & omnes fluidas affectiones. At uero si chalcitidis sexuncem inieceris longe efficacia eius fiet ad ampla uulnera glutinanda, & ad cicatricem inducendam. Sed non ita inflammatis conueniet. In dissoluendo uero pharmaco hanc proportionem seruabis, ut medicamentum paululum olei quantitatem excedat, præsertim æstatis tempore, ut sit medicamenti quidem dextans, olei uero dodrans. Emplastrum duplicis coloris. Aeris usti quadrantem, aluminis

DECIMVS QVINTVS 819

his scissi unc. i. colophoniam, adipis suilli recentis, cere, singulorum lib. i. aceti quantum satis est. Emplastrum ex aqua & oleo. Spumæ argenti, olei sinceri, aquæ puræ, singulorum lib. ii. Argenti spumam cum oleo & aqua in mortario exquisitissime terito, deinde ad prunas asidue uersata coquito, donec non amplius inquinent. Hoc moderate refrigerat, & ideo partibus ulceratis nihil influere finit, & quod iam influxit, repellit. Desiccatur etiam ac discutit & ulcera ad cicatricem perducit. Utimur eo ad mulierum, infantum, eunuchorum, ac cætera corpora, quæ molles ac albas carnes habent. Efficitur autem adeo glutinosum, ut ne ablutum quidem detergi possit. Sed ulceribus cicatrice includentibus præcipue commodum est, ut adhibitum multis diebus adhæreat. Cuius facultatis est & parygrum appellatum, & reliqua huiusmodi. Emplastrum ex uino & oleo. Spumæ argenti lib. i. uini & olei, singulorum lib. iii. Spumam argenti in mortario sub caniculæ ardore per dies quindecim cum uino antiquo dulci terito, tantum uini infillando, quantum exsiccari potest. Et post prædictos dies oleum ac uinum affundito, & coquito simul asidue agitando, donec non amplius inquinant, & utitor. Hoc ego medicamentum oleo dilutum ad ulceratas affectiones adhibui, & sinus glutinaui. Et foemur diu induratum per sanauit, & optimè etiam ad uulnera cruenta cognoui. Ad sinus uero & duricias solidum prout habet imposui. Emplastrum ex aceto & oleo. Spumæ argenti lib. i. olei antiquissimi lib. iii. aceti albi acerrimi lib. iii. Ad lentum ignem asiduo uersatu coquito, obseruas ne in grumos coeant, & per in tegerum diem ebullire finito, donec nigrescat ac splendeat medicamentum. Enitendum est autem ut reuera non inquinet, facile enim imperitis imponit. Nam in frigidam aquam diffusum, durissimum statim euadit: Sed postea digitis diutius subactum remollescit, languetque, ac rursus inquinat, proinde non prius ab igne remouebis, donec copertum habueris, non am-

S E R M O

plius inquinatur. Habet hoc summas exsiccati vires,
& ideo cruenta uulnera glutinat. Ulcera curatu diffi-
lia, & fistulas incipientes sanat. Ego enim cum eo filiu-
lam pueri à parotide exortam sanau, quæ semelstris
existens usq; ad mandibulæ articulationem progressa
fuerat. Sed & mulieres & adolescentulos eodem cu-
raui & induratos musculos emolliui. Tribus autē die-
bus transactis soluere hoc oportet, & nouum adhibe-
re, idq; rursus post triduum exoluere. Emplastrum
Galenii fuluum, Harmonia appellatum, supra ad ma-
ligna ulcera descripsimus. Emplastrum fuluum Pi-
scatoris. Ad cruenta uulnera, sinus glutinat, inflama-
tiones sedat, duricias ac strumas discutit, plurimo
rosaceo dilutum caua ulcera replet, sordida extergit,
& ad cicatricem pducit. Spumæ argenti sesquilib. ceræ
lib. ii. galbani, cæsypii, terebinthinæ, propolis, polli-
nis thuris, rubricæ, sing. sextantem, olei lib. ii. aceti lib.
iii. Spumam argenti ad æstium solem cum aceto teri-
to, quantum imbibere potest. Deinde oleo ac reliquo
aceto affusis simul cogito donec nō amplius inquent,
tum liquabilia liquata & excolata iniicito, & postea
ab igne ablatis pollinē thuris, rubricā, ac galbanū ex
aceto tritū adiecito, omniaq; simul subigito. Et demū
frigefacta ac erasa manib. mollito ac utitor. Hoc ad si-
nus glutinandos efficacissimū est. Ita ut spongia ex
uino expressa superimponatur. Aliud fuluū piscato-
ris, facit ad cruenta uulnera & cōcisos nervos. Itē ad
antiqua ægre recipiētia cicatricē ac fluida ulcera, pro-
be ēt emollit, præsertim duricias circa mamas exor-
tas. Vtimur eo & ad hominū & canum morsus. Egre-
gie facit & ad pastinacæ marinæ, & draconū, & alio-
rū horrendos piscium plagas. Et in summa est cōpo-
sitio admiranda: Spumæ argenti, ceræ, sing. drac. c. tere-
binthinæ, mannæ thuris, galbani, rubricæ sinopiciæ, sin-
gul. drac. viii. olei lib. ii. præpara sicut diximus, absque
tamen aceto. Aliud piscatoris celebre. Spumæ ar-

DECIMVS QVINTVS 820

genti, ceræ, sing. drach. c. terebinthinæ, myrrhæ, miniæ
sinopici, æruginis rasæ, squamæ aris, singul. drac. viii.
aristolochiæ drach. viii. thuris drach. xxv. diphrygis
drac. vi. ammoniaci thymiamatis, galbani, sing. drac.
xii. olei lib. iii. Aliud Tyrium. Ad ampla uulnera &
quadrupedum morsus, furunculos discutit aut rum-
pit, humore ex crustis inductis extrahit, & ad cicatricē
ducit, fronti impositum oculorum fluxione reprimi.
Hoc post cocturam purpuræ tyriæ colorem habet,
atq; hinc appellatione traxit. Spumæ argenti lib. v. aris
rasæ, squamæ aris, æruginis, galbani, sing. trientem, ceræ
lib. ii. resinæ pinus pinguis lib. iii. olei lib. vi. Spumā
argenti & oleum in mortario simul probe trita, in ollā
coeicta coquito, & assidue uersato donec mellis cō-
pagem acquirant. Deinde adiecta ærugine & squamā
bullire finito, & postea æsustum addito, & simul co-
quito donec bonus color euadat, & non amplius in-
quent: tunc ceram ac resinam excolata adiecito, ac
rursus coquito donec non inquent, & postremum
ab igne ablatis galbanū ammisceto, manibusq; pro-
be subigito ac utitor. Emplastrum ex anemona.
Colophonix drachm. lxxiii. resinæ pinus liquidæ, ce-
ræ singul. trientem, olei dodrantem, florum anemo-
nes recentium, exempto nigro quod in eis reperitur,
& recisis unguibus belfem. Colophoniam cum oleo
ad lignorum pini ignem coquito, & tēdacea spathula
usq; ad solidam compagem agitato, deinde resinam
adiecito ac rursus coquito, donec non amplius in-
quent, & postea ceram addito, qua liquefacta me-
dicamentum ab igne tollito, & ad flores in mortario
trita diffundito, manibusq; oleo illitis subigito. Est
enim glutinosum. Aquam autem uitare oportet, fa-
cit ad cruenta uulnera, & carnes contusas, ad ma-
ligna antiqua exuberantia ac ægre cicatricem ad-
mittentia ulcera. Ad uenenum eraculantium bestias
rumētus. Ad tumidos, inflammatos, dolentes ac

S E R M O

ægre mobiles articulos. Ad strumas, fistulas, ganglia, steatomata, furunculos, sinus, nomas, abscessus tum aliarum partium, tum maxime thoracis. Ad eruptionem sanguinis narium splenium ex eodem stomacho imponitur, potest & ad frõtem imponi. Et in summa, mollit, discutit, contrahit, siccat, ac dolorem mitigat. Quod si cū aceto preparare malueris hoc medicamentū ita facito, flores anemones recens unguibus purgatos, & ad solē siccatos, in uitreo uase seruato, & eorū postea besselē sumito, & aceti albi acerrimi heminas atticas tres affundito, ac p̄ diē ac noctē macerato, deinde manibus subigito, paulatimq; omnē succū exprimito. Et colophonix lucidissimæ drac. xlii. resinæ pinus liquidæ, ceræ, olei, sing. trientem, succi anemones heminas Atticas duas & dimidiam, accipito. Et colophoniam cum oleo ad tædæ lignorum ignem lentū coquito, tædacea, spathula assidue agitato, donec solidius pharmacum euaserit. Deinde resinam paulatim adiicito, ne ebulliens extra ollam redundet, & rursum bullire sinito, & ubi iam plane solidum uideris, ceram addito, eaq; liquata medicamentū ab igne ablatū spathula uersato, atq; ubi iam deferbuit, succū paulatim instillato, diligenter obseruando ne effuerescat. Facile enim ebullit, ut periculum sit ne superfundatur. Postq; autem ita paulatim ammixtus fuerit, uariū purpureum ac suauem colorem pharmaco affricat. Omni igitur succo iniecto ac unito, medicamentū in mortarium transferatur, atq; frigefactum manibus subigatur, donec totus succus secedat. Hoc ad eadē cōmodum est, ad quæ illud prius recentium fiorū pharmacum cōducit. Nisi quod leuius est ac magis temperatum, & ad canum morsus, ac uenenoſi ietus cōmodū. Idē rosaceo dilutū ad ani ac pudēdosi ulcera cōducit, ubi remissiore medicamento opus habent.

Emplastra Cephalica, & ad fracturas, & ad multa cōmoda, & de iusto eorū usu. Cap. XIII.

DECIMVS QVINTVS 821

Cephalica, hoc est, capitalia, emplastra dici solent, quæ uulneribus capitis adhibita, uim penetradi in altum habent, squamasq; ac ramenta ossium disparata, non solum in capite, sed etiam reliquo corpore educunt ac extrahunt. Itaq; acrimoniam quandam ipsis insitam esse oportet, per q̄ ex profundo extrahunt ad superficiem externam, non solum ossa, sed multo magis crassum uiscosum, aut omnino uitiosum humorem. Quæ uero ad fracturas sunt, extensoriæ ac discussoriæ uim habent. Quidam uero etiam adstringentia ipsis ammiscuerunt, ut quod ad affectas partes influit repellatur, & extensoriorū uis usq; ad profundum deducatur. Verum hoc nolſe expedit, quod si adstringentia non ad lanuginē minutissimā trita fuerint, atq; hoc cū aceto, damnum magis q̄ utilitatem afferent, si attractoriis fuerint ammixta. Sed & hoc scire oportet, quod inter emplastra ad fracturas præstantiora sunt, quæ capitalia inscribuntur. Et propterea cū cerato præsertim rosaceo, incarnare solent, linamentis excepta ac indurata. Eiusdē porro generis cū cephalicis est Iſis quoq; superius descriptū emplastrū, & quod Machægrioni inscribitur, & Barbaræ Heræ Cappadocis, quod aliqui Aphrum appellant, hoc. Emplastrum nigrū, ad insigniores præsertim capitis dissectiones, fistulas, sinus, fracturas citra inflammationē glutinandas, ad neruos, cartilagineſ, ac ossa cōcisa. Facit & ad ulcera profunda, sinusq; magnos glutinat. Adhibetur etiā comode abscessibus disiectis ad saniei educationē. Splenicis et ac hepaticis cōducit. Et est ad cruenta efficacissimum uulnera. Ad sanguine reſicientes duob. coriis inducitur, quorū alter pectori ac costis imponitur, alterum dorſo. Sanguine enim supra opinionem ſistit. Facit & ad hominum ac canū morsus. Et omnino inflammationes arcet. Ceræ, picis, bituminis, resinæ pinus, sing. lib. i. mannæ thuris sexuncem, cerulæ, atramenti ſutorii, sing. trientē, opopanaxis sextantē, olei, aceti, sing. lib. i.

S E R M O

Ceram, bitumen, oleum, acetū, modico ex eo relicto, omnia simul in ollam nouā indito ac liquefacito, deinde picem & resinam probe contusa adiiçito, & omnibus semicoctis, & ab igne remotis ac excolatis, atramentum sutorium modico aceto residuo tritum inspergito, & ne effruescat caueto, atq; iterū leniter coquito ac uersato. Vbi uero nō amplius inquinat pharmacū, opopanacē residuo aceto maceratū ac dissolutum affundito. Et postea cerusam ac mannam probe trita inspergito, & paululum tepefacito ut uniatur, cauens ne opopanax aut manna comburatur. Atque ita medicamentum in mortarium diffundito, ac frigeferi finito, emollito, reponito, ac utitor. Hoc omnia uulneraria medicamenta superat, uelut experimento constat. Est autem hyeme per septem dies, æstate per quinque, aut re ita urgente per tres exoluendum. Nigrum insigne ad multa commodum! Panalethes appellatum. Olei dulcis dodrantem, bituminis, ceræ, resinæ pinus siccæ, picis, singul. lib. i. spumæ argenti, ceræ rursæ, & ruginis, singul. drach. x. ammoniaci thymiamatis, thuris, aloes, myrrhæ, singulorum drach. viii. opii, succi malorum mandragoræ, singulorum drach. vi. aluminis scissi, atramenti sutorii, chalcitidis croci, singul. drachm. iiii. aceti quantum satis est. Omnia spuma argenti usq; ad crocum, probe ad strigmentitiam epistudinem terito. Deinde oleum, & bitumen ad fabam magnitudinem contusum, & ceram simul liquefacito, eisq; liquatis picem ac resinam adiiçito. Et hæc liquata ac excolata rursus coquito, & trita adiiçito, subigito ac utitor, facit hoc ad uulnera recentia, ad ensium, sagittarum ac lancearum puncturas, ad fracturas item ac contusiones, siue cum uulnere, siue sine uulnere fuerint. Vtere & ad neruos uulneratos, ad canum, luporum, ursorum, leonum, aprorum morsus, facit & ad uenenum eiacularium & præsertim uiperarum ictus, loco prius scarificato, & inde medica-

DECIMVS QVINTVS

822

mento imposito. Idem apponitur ad abscessus simplici sectione diductos, & sanie exclusa. Vulnera ac ulcerata repurgat. Et quosdam uertebis ac talis fauciatus perlanauit. Ego uero manū alicuius ense inter uulam & radium uulneratam eo curauit. Confert & ad scrothum concisum, & ad hepatis ac splenis inflammationes ex febribus obortas. Duobus item coris illitum, ut alterum pectori, alterum dorso imponatur, sanguinis reiectionem sistit. Ad inflammationes autem irritationis uice adhiberi potest, ita ut accipiat de eo quadrans, ceræ uero & resinæ frictæ ac picis, singulorum sextans & olei lib. i. Hæc liquentur ac colentur, & cum medicamento, ac farinæ ordeacæ quadrante cum aceto trito imponantur. Sic etiam flagellatis conducit. Ægyptium Andromachi celebre ad sinus maximos glutinandos, ad ossa carne nudata ac concilia, ad detortos ac luxatos articulos, ad abscessus, ad hominum quadrupedum ac reptilium bestiarum morsus, fronti impositum oculorum fluxiones sistit, maximas ac profundissimas ensium cæsuras triduo sanat. Eximiam discutiendi uim habet, ut etiam pus, nisi ualde multū fuerit, sine cutis perforatione discutiat. Membra quomodocunq; indurata emollit, & maligna ulcera ad cicatricem perducit. Ceræ, spumæ argenti, singulorum drach. cxliiii. ammoniaci thymiamatis drach. lxii. terebinthinæ drachmas xxxii. lanæ succidæ ustæ drachmas xviii. aristolochiæ, thuris, squamæ æris, singulorum drachmas octo, squamæ ferri stomodachm. viii. myrrhæ drachmas tres opopanax drachmas duas, olei cicini aut scyonii uel antiqui lib. iii. Spumam argenti cum oleo ad compagem coquito. Deinde addita squama rursus bullire finito, donec nō inquinet. Tunc ceram primum, deinde ammoniacum tritum adiiçito, & his liquatis terebinthinam addito. Et ab igne ablatis, thus tritū, & lanæ cinerem, inspergito. Et frige factū pharmacū manib. subigito,

S E R M O

ac utitor aliquando puro, aliquando diluto. Panacea
emplastrum, quod aliqui Trium fratrum uocant, He-
ras Hygieam, id est, sanitatē appellat, facit ad nomas
& omnia ulcera maligna. Coercet enim nomas, neq;
crustam inducens, neq; circūsta corpora indurās, sed
omne corruptū rūpens ac tabefaciens, ut nihil disse-
rat ab unis passis humectis. Sanguinis fluxū supprimit
tū alibi, tū ex hæmorrhoidib. erūpentem, sed & ipsas
hæmorrhoidas tabefacit ac cōsumit, præterea fistulas
sanat, & carbunculos, & ægilopas, & ulcera chironia
appellata, & in summa totū ægre curabiliū ac diuturnū
nō genus, priuatim uero ad mammarū duricias, earū
rundemq; caneros ac nomas cōducit, facit & ad hy-
dropicos splenicosq; ac articularū affectiones. Et ad
uteri quidē affectiōes oleo cyprino dilutum ac liqua-
tum iniicitur. Externis autē præstat ita ut est imponere,
uelut singula alia. Omni uero ulceri impositū, etiā si
ferum fuerit, statim ipsum mitius efficit, & dolores itū-
dem ac uigilias mitigat. At uero rosaceo dilutū, sinus
magnos & fistulas glutinat, prius elotos. Recētes au-
tem sinus aqua mulsa eluere oportet, deinde exterius
medicamentum adhibere, & debitam ligationem fa-
cere. Ad fauos etiam inflammatos efficacissimū est.
Verg. Damocrates ē ad canis rabiosi morsum, & ue-
nenum eiaculantū bestiæ ictus, iam liuescētes ac de-
nigratos, & ad medicatas sagittas facere asserit. Spū-
mæ argenti, bituminis iudaici, terræ ampelididis, sing.
drach. ducentas, thuris, propoli, singul. drach. L. aloes,
polii, centaurii, galbani, aluminis scissi, singul. drachm.
xxv. chalcitidis ustæ drachm. xvi. chamæpityos, sym-
phyti, radices chamaeleonis nigri, marrubii, helenii, ari-
stolochiæ, singulorum drach. xvi. gallarum, myrrhæ,
iridis, singul. drachm. xii. terebinthinæ drach. xxv. mel-
lis Attici unc. xxv. olei noui lib. viii. Spumam argenti,
terram ampelitidem, bitumen contusum, ad lentum
ignem coquito, assidueq; uersato, citissime enim ex-

DECIMVSQVINTVS 823

tritur. Et ad strigmenti spissitudinem redactis chalciti-
dem inspergito, bullireq; finito. Deinde alumen adii-
cito ac rursus coquito, donec non amplius inquinet.
In alio uero uase galbanum, propolim, & terebinthi-
nam cum melle liquefacta habeto, & medicamēto ab
igne amoto, hæc ammisceto, & his probe unitis ari-
da trita adiicito, omniaq; simul subigito, & in uase pel-
le cooperto reponito, ac utitor tanq; admirando. Pos-
teris etiam Archigenis nigro emplastro uti, quod in-
ter orthopnoica medicamenta sermone octauo habe-
tur. Nigrū Icesii. Ad omne ulcus recens ac uetus. Ad
contusa, luxata, fracta, ad inflammationem & omnem
dolorem. Statim enim à dolore liberat, facit ad canū
ac hominum morsus, ad furunculos & duricias, præ-
sertim mammarum, ad tubercula sedis, ad hydropē,
& quæ discuti oportet. Est enim attractoriū ac glutina-
torium. Ulcera maligna, strumas, parotidas, pernio-
nes, panos, clauos, nigredines, impetigines, fistulas, &
hæmorrhoidas inflammatas sanat, aculeos & infixos
extrahit, facit & ad uenenatorum ictus, & quadrupes-
dum morsus. Spumæ argenti, bituminis, terræ ampe-
litis, sing. drac. cc. propolis, ceræ, sing. drach. L. tere-
binthinæ, galbani, aluminis scissi, sing. drac. xxv. chal-
citidis drac. viii. myrrhæ, iridis, gallarū, sing. drac. xii.
Mellis lib. iii. olei omphacini recentis libr. viii. coqui-
tur uelut panacea, & spathula tædacea assidue agita-
tur, ne subsideat, facillime enim comburitur. Nigrum
Asclepiadæ. Ad ossium fracturas optimū. Hoc usus-
sum ad ossium fracturas, in quibus ossa disparata ue-
lut innatabant, quæ quum cæteri auferenda iudicārēt,
ita præter opinionē detinuit, ut instar calli coaluerint.
Spumæ argenti drac. ccl. bituminis drach. cc. ceræ, pi-
cis, sing. drac. c. resinæ pinus drach. L. aluminis liqui-
di, propolis, sing. drac. xxx. ammoniaci thymiamatis
drachm. xxiiii. æruginis drachm. x. olei drachm. xlv.
Spumam argenti cum oleo coquito, donec non in-

quinet. Deinde ceram & bitumen priuatim liquato, & picem adiecto, & omnia colata ad spumam argenti ammisceto, postea ammoniacum tritum addito, & rursus ad bonam compagem coquito. Deinde propolis ac resinam pinus adiecto, & ab igne ablatis aluminis & æruginem minutissime trita ammisceto, postremum medicamentum in aquam aceto permixtam diffundito, manibus subigito, ac utitor. Emplastrum Athena inscriptum. Cadiniæ drachm. xx. aris usti, malicorii, gallarum aristolochiæ longæ ac rotundæ, salis ammoniaci, squamæ aris, nitri, aluminis scissi, aluminis rotundi, iridis, misyos, atramenti sutorii, chalcididis, æruginis, aloes, myrrhæ, thuris, ammoniaci thymiamatis, galbani, singul. drachm. xxx. ceræ, picis, singul. drach. c. uel ut alii habent. cc. colophonix drach. cccc. olei sexuncem. Hoc quidem modo apud Oribasium habetur. Asclepiades autem habet aloes drach. xii. myrrhæ drach. xii. & ammoniaci thymiamatis drach. xvi. Arida ad solem æstiuum sufficientibus diebus terito & ad ea postea liquabilia liquefacta adiecto ac unito, facit ad sinus, & maxima capitis uulnera citra inflammationem glutinat. Cerato liquido dilutum & linamenta inditur, ad punctos ac uulneratos nervos, ad musculos concisos, ad capitis ulcera, ad fistulas & ulcerum cuniculosos recessus. Ossa corrupta citra perforationem educit, facit ad nomas, putredines, canceratas affectiones, inguinum, alarum, ac colli nigredines, & ad ulcera ægre recipientia cicatricem. Et omnino uires siccandi habet, quas laudes Asclepiades ipsi adscripsit. Nigrum ex salicibus, celebre & ad multa commodum, facit ad cruenta uulnera, ad resolutos articulos, ad fistulas, madore flaccidas carnes costringit, erysipelata & alias affectiones citra osium fracturam obortas sanat, pectori ac dorso adhibitum languinis reiectione, tabidosq; ac pectore suppuratos curat. Misyos, chalcididis, æruginis, cerullæ, gallarum, alu-

minis scissi & rotundi, melanteriæ sing. sexuncem, malicorii sexuncem, atramenti sutorii sexuncem, ceræ, resinæ pinus, picis, bituminis, foliorum salicis uiridium, olei sing. lib. ii. olei rosacei trientem. Aceti sextarii dimidiū uel quantū satis est, folia salicis cum aceto ad tertias decoquito, deinde foliis contritis ac humore expresso, primū æruginem, cerulam, & melanteriam leuissime trita, & deinde et reliqua trita ammisceto. Et postremū liquabilia liquata affundito, frige facito, subigito, eradito, ac utitor. Aliud est salicibus a Critone ad Herodotū relatum. Melanteriæ, gallarum, aluminis scissi & rotundi, sing. sexuncem, ceræ, bituminis, picis sicce, resinæ pinus, foliorum salicis, sing. lib. ii. olei lib. ii. aceti sextarii dimidiū, præpara uelut dictū est. Aliud est succo salicis, ex Oribasio. Hoc Magnus inquit, inuenit ad destillationes. Salicis folia uiridia ad solem terito, postea in ollam nouam cum sufficiente uino mittito, & apposito operculo ad lentum ignem coquito, & excolato, abiectionisq; foliis expressis succum adseruato, postea uero sumito colophonix unc. xxiiii. olei sextantem, succi lib. i. Et colophoniam percolatam cum oleo, ad lentum ignem coquito, donec in aqua diffusa & manib. subacta non amplius inquinet. Deinde ceræ unc. xxiiii. ammisceto, eaq; liquata, ollaq; ab igne amota succū salicis adiecto. Vinū uidelicet in quo folia cocta sunt, paulatim instillando ut ne efferuescat, & rursus ad mitissimū ignem decoquito donec medicamentū refederit. Et deinde in mortariū trāssumum eodē succo infuso, manib. diligentissime subigito. Emplastrum Cyzicenum appellatum, facit ad recentia ac uetera uulnera & ulcera cuniculosa. Duricias præsertim mammarum diffundit, attrahit, repurgat, replet, glutinat cicatricē inducit, facit & ad canceratas duricias ac fistulas, & ubi scalpelli ad moueri non potest, uelut in collo, collyriū ex hoc medicamento inditur. Idem minantes fieri abscessus mitigat, tubercula diffundit, ganglia

& collectiones fastigiat ac rumpit. Sagittas, & ossa, & aculeos, & infixā extrahit, crustas citra molestiam ex-
terit. Verum in ulceribus cuniculosis magnis splenis
utendum est. Discutit etiam strumas, & ad uescicæ affe-
ctiones egregie facit, pectini impositum sanguinis eru-
ptionē, uel ut alii habent, hæmorrhoidas supprimit,
thoraci & dorso adhibitum tabidis confert: Thuris,
myrrhæ, croci, iridis, bdellii, atramenti sutorii, propo-
lis, aloes, chalcitidis, misyos crudi, aluminis scissi & ro-
tundi, radices panacis, malicorii, ammoniaci thymia-
matis, uisci, opopanax, æruginis, acaciæ, florum rosa-
rum, sing. drac. viii. æris usti drach. xxiii. Alii pro ære,
squamæ æris tantundem adiciunt, aristolochiæ, gal-
larum, sing. drac. xvi. terebinthinæ drach. cxliiii. ceræ
unc. xxxii. adipis uitulini unc. xxxii. A ceti aut uini anti-
qui sextarium. Si itaq; pharmacum acre & discussorium
habere malueris, acetum eligito: sin adstringens ac res-
pulsorium, uinum accipito. Arida & quæ ad succorum
naturam accedunt cum uino aut aceto terito. Deinde
ad ceram adipe liquatam, ac excolatam, terebinthinam
adiicito, simulq; ad compagem coquito, postea pro-
polim ac uisci addito, & spatula uersato, & ad hæc
dissoluta, arida antea trita paulatim adicito, ac fortis-
ter agitato. Et postremū in mortarium translata mani-
bus subigito ac unito. Ego uero neq; acetum, neq; ui-
nū adhibeo, sed arida omnia solum contero & adici-
cio. Nam si uinum aut acetum aut aqua ammixta fue-
rit, ad compagem non peruenit. Emplastrū Moschio-
nis. Ad uulnera recentia ac concisos neruos, & diffu-
siones cum contusione, facit & ad fracturas cum uul-
nere. Nam & uulnera sanat, & ossibus callum obdu-
cit, cum debita deligatione impositum, facit & ad in-
choantem hydropem, & testes contusos. Arefacit et
eminēcias sedis. Curat rimas butyro dilutum, & gut-
turis tumores sanat: dissoluit omnem duriciem, facit
ad articulos luxatos ac distortos. Callosas manuum
ac pedum

ac pedum eminentias, quas clauos appellamus, au-
fert citra exulcerationem. Et est omnino pharmacum
ad multa commodum, præparatur sic. Spumæ argen-
ti, picis siccæ, adipis uitulini, singul. unc. xx. terebinthi-
næ, mannæ thuris, sing. dextatē, ceræ quincuncem,
æruginis, opopanax, galbani, sing. unc. i. picis liqui-
dæ selibram, aceti succi sycomororum, olei cicini, uel
sycionii, uel antiqui, sing. heminam. i. id est, libr. i. Spu-
mam argenti cum oleo coquito, & ubi ebullierit adi-
pem adicito, & assidue agitato, & ubi compagē acce-
perint, ceram, picem, ac resinam adicito, & coquito
donec non amplius inquinent. Deinde succum syco-
moræ, & picem liquidam seorsim cocta, & ad com-
pagem redacta ammisceto. & galbanum, ac æuginē,
& mannā thuris inspergito, postremum opopanax
cum aceto dissolutum addito. Et ad ignem admota
rursus coquito, donec nō amplius inquinent. Atq; ita
præparatum medicamentum in uinum transferto, &
per triduum finito, postea uero manibus emollito, ac
utor. Oportet autem post impositum medicamen-
tum, fasciam uino imbuta exprimere, & circundare.
Ceteræ quod statim subiiciam succū sycomoræ non
habet. Est aut medicamentū ad ossiū fracturas cōmo-
dū. Ad cruenta uulnera, ad sinus glutinados, & præser-
tim capiti aptū. Spumæ argenti, adipis taurini, picis sic-
cæ, singul. unc. xx. uel ut alii habent xvi. olei cicini aut
sycionii aut antiqui, dextatē, pollinis thuris, terebin-
thinæ, sing. bellēm, ceræ trientē, opopanax, ærugi-
nis, galbani, sing. unc. i. uisci sexuncem. Spumā argenti
cum oleo & adipe ad bonam compagem coquito.
Deinde ceram picem ac resinam adicito, & mox ab
igne tollito, atq; ubi paululum frigefacta fuerint, relis-
qua cum aceto trita paulatim adicito, ne effruescāt,
& rursus ad prunas admota sensim coqto, donec non
amplius inquinent. Et demum manibus emollito, ac
utor. Emplastrum insigne, ingentes sinus ac fistulas

S E R M O

fanans, aculeos & sagittas extrahens, inflammationes ac duricias dissoluens. Coxendicum item ac renū affectionibus commodum est. Spumæ argenti dextantē, olei unc. xv. picis sicca, colophonæ, sing. unc. xvi. ad pis taurini tantundem, misyos, iridis, calcis uiuæ, sing. quadrantem, atrametū sutorii sesquiunciam. Spumam argenti cum oleo ad bonā compagem coquito. Deinde inde liquabilibus liquatis ac excolatis adiectis, rursus paulatim coquito, donec non inqñent. Et postea paululum frigefacta ad reliqua in mortario cum aceto trita ammisceto. Emplastrum theriaca appellatum, ex centauro, quod laudat Oribasius, facit ad neruorū ac musculorum uulnera & puncturas. Ad ferarum & canis rabiosi morsus. Glutinat sinus antiquos, & ad cicatricem perducit, præcipue uero ad reptilium ictus facit. Genuum ulcera fluida & ægre curabilia sanat. Spumæ argenti sexuncem, olei antiqui trientem, resinæ pinus sicca drach. xxxii. ammoniaci thymiamatis, propolis, thuris, singul. drach. xii. cerussæ drach. viii. æruginis, squamæ æris, galbani, aristolochiæ rotunda, centaurii, singulorum drachm. iiii. thuris, aloes, iridis, gallaturū, chalcididis, singulorum drach. iiii. Spumam argenti cum oleo ad moderatam compagem coquito. Deinde squamam, æruginem, cerussam, & chalcididem adiecto, & ubi non amplius inquinant, propolis, ammoniacum ac galbanum in mortario prius dissoluta addito. Et ab igne ablatis ac aliquantulum frigefactis, reliqua arida minutissime trita ammisceto. Et iam plane frigefacta manibus emollito. Aliud ex dictamno. Cuius admiranda uis est. Ad neruos, muscululos ac chartilagines cōrissas. Vlcera quoq; antiqua ac ægre curabilia sanat, ossa corrupta, aculeos, & infixa extrahit. Habet uim discussoriam, facit ad capitis dolores. Reprimit oculorum fluxiones. Est & magis lagma pleuriticis commodum & hepaticis, cum emplastro ex sicci parato, facit ad omnium uenenum eia

DECIMVS QVINTVS 826

culantium reptilium plagas. Spumæ argenti drachm. c. colophonæ drachm. l. ceræ drachm. xxv. ammoniaci thymiamatis aristolochiæ, singulorum drachm. xvi. mannæ thuris, galbani, singulorum drachmas xii. æris usti æruginis, dictamni, aloes, propolis, singulorum drachm. viii. diphrygis, squamæ æris, radicis gentianæ, singulorum drach. vi. olei antiqui libr. ii. Heras autem dictamni & aristolochiæ, singulorum drach. x. coniecit, ammoniaci uero solum drachm. xvi. In reliquis consentit. Hoc præparatur uelut emplastrum Picatoris, aut Tyrium, quæ supra retulimus. Verū eius meminisse conuenit, herbas non nisi ablato ab igne pharmaco, minutissime tritas immittendas esse. Sed & Democrates in cæteris similis, dictamni drachmas x. diphrygis uero viii. recipit, & ad mammarum, colli ac spinæ ulcera conuenire asserit quantumuis fuerint diuturna.

Emplastra emollientia ac discussoria, ad multa commoda. Cap. XIII.

Emplastrum Nigrum Asclepiadis, Achillæ inscriptum. Mammarum duricias, & testium inflammationes discutit. Hoc medicamentum discussoria ui omnibus aliis præstat, & ad multa commodum est. Locus autem prius abluendus est. Deinde medicamentū adhibendum. Spumæ argenti lib. vi. picis brutiæ libras iiii. bituminis, resinæ pinus sicca, singulorum libr. vi. terræ ampelididis lib. ii. ceræ lib. iiii. thuris sesquilibrā, aluminis scissi, aloes, myrrhæ, sing. trientem, olei omphacini antiquissimi lib. viii. succi serapiadis lib. vi. acetum quantum satis est, præpara uelut panacæam. Nigrum & lolo Heræ, facit ad fistulas, alarumq; ac inguinum abscessus, ut nihil abscondere opus sit per chirurgiam, sed tantum perforatione facta ac sanie exclusa, medicamentum imponere. Illinendum est autem duobus coriis altero iuxta alterum locato, neque humor de splenis detergendus est. Imbibitur enim & fortius

S E R M O

fit medicamentum, picis lib. ii. resinæ pinus siccae dos-
drantem, ceræ tyrrhenicæ, ceræ ponticæ, sing. quadrā-
tem. Olei antiqui quincuncem, liquabilibus liquatis
ac excolatis loliaceam farinam inspergito, & bitumē
in aceti triente dilutum affundito, omniaq; simul in
mortario subigito manibus frigida humectatis. Sit au-
tem bituminis sesquiuncia, farinæ loliaceæ unc. xiiii. fa-
cit ad malignas mammae duricias, parotidas ac per-
niones. Emplastrum Essentia appellatum, desiccandi-
uim & mitigandi dolores præ omnibus habet, facit
ad sanguinis refectionem, ad articulorum ac costarū
duricias, ad gāgranas, sinus, strumas, ulcera chironia,
fistulas, ægilopas. Spicula extrahit, hydropicos intra
septimum diem curat. Hepati ac Spleni magnopere
conducit, pluribus diebus impositum, splenem peni-
tus consumit, facit ad podagricos, & coxendicū affec-
tiones. Spumæ argenti drach. xx. cerussæ, æruginis,
sing. drac. xx. squamæ æris, thuris, sing. unc. i. bitumē
nis bessem, resinæ pinus dextantem & unc. dimidiū,
ceræ unc. xvi. picis unc. xxxii. In alio exemplari, habe-
tur, ammoniaci thymiamatis drach. vi. galbani drach.
vi. Spumam argenti & cerussam ad bonam compage
coquito. Aliqui etiam bitumen in principio cum his
iniiciūt, utunturq; eo ubi magis siccare proposuerūt.
Deinde reliqua ex ordine imposito, uel sæpe dixi-
mus. At si plus iusto coxeris, duricias non mollit.
Emplastrum Ebrietas uocatum. Vim habet discutien-
di ac rarefaciendi, duricias inflammatas diffundit, fa-
cit ad ossium fracturas, ad vulnera cruenta, conuulsa,
rupta, uulsionem, coxendices, calculos. Ad omnes cas-
pitis affectiones utiliter adhibetur, aliquando fronti &
temporibus, aliquando uertici derasis pilis impositū.

Spumæ argenti dodrantem, olei antiqui sextantem,
olei rosacei, ceræ, singulorum sextantem, adipis tau-
rini, terebinthinæ, thuris, singulorum trientem, fa-
cis dodrantem, galbani, opopanax, æruginis, sin-

DECIMVS QVINTVS

827

gulorum quincuncem, aceti sextarium. i. præpara ue-
lut sæpe dictum est. Emplastrum ex succis. Vulnes-
ra neruorum ab inflammatione tutatur, sectiones glu-
tinat, ulcera inflammata, & musculos uulneratos,
citra aliud catiplasma aut fomētum sanat, facit ad po-
dagricos quocunque tempore adhibitum. Ad uteri
inflammationes ueteres ac recentes in pestis siue ta-
lorum formis subditur. Rosaceo, aut myrteo oleo di-
lutum caua ulcera replet, citoq; p̄sanat. Et in summa,
omnia reliqua cataplasmata ac medicamēta exterius
adhiberi ulceribus solita, superuacua sunt, hoc præ-
sente: Duricias quoque mollit ac discutit, catex-
ris ad hunc usum commodis ammixtum. Spumæ ar-
genti libr. vi. olei recentis æstate quidem libras vii.
hyeme uero libras ix. succi libras quatuor, oleum
cum succo ad prunas coquito, & ubi feruere & bul-
las emittere desierint, spumam argenti iniicito, & ad
lentum ignem donec non amplius inquinent coquis-
to, & ubi flauum ac bonum colorem acceperit, non-
dum autem fuluum attigerit ab igne tollito, frige-
fascito, manibus subigito ac in massam cogito. Vbi
uero expetente sumuntur medicamenti partes duæ,
olei & ceræ, singulorum pars una, aut plus, prout
res postularit. Succus porro ita præparatur. Aquæ
sextarii xx. accipiuntur, radicis althææ recentis libr. iii.
seminis lini fœnigræci, singul. sextarii dimidium. Ra-
dices lotas & contusas aqua madefacito, & post die
fœnumgræcum purgatum & lotum adicio, ac mas-
sa deferi finito, & tertia die semen lini similiter lotum
addito. Et quarta die ad bonam spissitudinem coqui-
to, & percolatum succum ad medicamenti præpara-
tionem accipito. Ego uero, inquit Oribasius, duode-
cim aquæ sextariis althææ libr. iiii. fœnigræci ac lini se-
minis, sing. sextarii iniicio. Aliud emplastrū e succis.
Oribasii. Spumæ argenti, olei sing. lib. ii. ceræ bessem,
fœnigræci, seminis lini, radicū althææ, p̄sanæ, singu-
m m m m m iiii

S E R M O

æquales portiones prius madefactas coquito, donec crassissimus succus euadat. Et huius excolati libr.ii. postea coquito uelut dictum est. Emplastrum ex p^{ro} sana, scœnigræci, seminis lini, ptisanæ, singulorum unc. i. meliloti, radicis altheæ, singulorum sextantem. Hoc probe mundata ac lota per biduum in aqua madefacito ac coquito, donec succum reddiderint. Et eius excolati libr.ii. sumito, & olei antiqui libr.iii. ac simul coquito, donec oleum solum restiterit, & hac postea taurini adipis sexuncem ammisceto, colophoniam tantundem, galbani unc. i. ceræ libr. i. Hoc ungento quopiam dissolutum, etiam laxandi uim habet. Emplastrum ex psyllio. Spumæ argenti libr.iiii. olei dulcis libr. vii. ceræ libr. i. resinæ pinus libr. vii. succi psyllii libr. iii. Succum uero ita parabis, psyllii quadrantē in aqua sextariis quinque madefacies, deinde coques, & excolatum succum rursus cum oleo & spuma argenti ad bonam compagem decoques, & liquabilia liquata adicies. Hoc ad omnes induratas inflammationes utiliter adhibetur. Aliud ē psyllio simplicius, inflammationibus, intertriginibus, papularum eruptionibus, tuberculis ac podagris commodum. Spumæ argenti, ceræ rulsæ, singul. sextantem, ceræ sexuncem, olei rosacei libr. i. succi psyllii libr. iii. præpara & utere crudo. Non enim coquitur. Aliud ē psyllio simplicius. Ad inflammationes podagricas in ipsa præsertim exacerbatione commodum, psyllii trientem in duobus aqua sextariis madefacito, ac coquito, & excolato succum, eiq^{ue} ceræ sexuncem, olei libr. i. ammisceto. Emplastrum ex Serapiade. Ad tubercula, papulas, & intertrigines. Spumæ argenti libr. i. olei libr. ii. succi serapiadis tritici-
cularis libr. iii. Spumam argenti cum oleo & succo ad bonam compagem decoque ac utere. Psittacium foliorum hyoscyami uiridium, colphonie, ceræ, adipis porcini, singulorum sexuncem. Ad folia trita assunditoli-
quefacta, ac utitor. Emplastrum ex Althea, Polles

DECIMVS QVINTVS 828

tis. Corticem radicis altheæ herba uigente in pila contundito, deinde in æneum aut fistile uas translatum, uino albo ueteri odorato ac adstringente respergito, ut solum humectetur. Deinde tegito ac per triduum finito. Quarta die rursus in pila tundito, & succum fortiter exprimito. Et accipito colophoniam uncias xxiii. ceræ trientem, olei, æruginis, singulorum sextantem. Succo heminas Atticas duas, præparatur autem hoc modo, colophoniam oleo liquatam ac colatam, ad lentum lignorum pini ignem coquito, & tædacea spatula agitato, donec in aquam instillata solidior euadat, deinde ceram adiicito, eaq^{ue} liquefacta ollam ab igne tollito, & ubi frigefacta fuerint, succum paulatim affundito, ac caueto ne effuerescat, facile enim ebullit ut super effundatur, postquam autem contiterit, rursus igni adhibeto, & ubi incaluerint, æruginem iniicito, & ablata ab igne frigefacito, ac manibus subigito, ut probe uniantur, facit hoc ad noua & antiqua ulcera, ad ferarum ac canum morsus. Virus enim ab ulcere extrahit, panos & strumas aut discutit, aut suppurat, aut rumpit, aut materiam ad superficiem euocat, uelut in sugillatis, ac in uaporem diffundit. Sedat dolores, scabiem ac scabros ungues, lepramq^{ue} ac uitis ligines exterit, nec solum est in his ante septimum diem. A culeos & infixa extrahit, podagricas inflammationes in ipsa exacerbatione mitigat tumores articularum ac ganglia dissoluit, fauos ac ficius curat, hydrocephalam infantium aquosam capitis affectionem sanat. Splenis duriciam mollit, caneros non ulceratos lenit, imminememq^{ue} erosionem compescit, pello exceptum ac subditum menses ducit, pectini impositum calculos pellit, urinæ difficultatem corrigit. Aluum suppressam laxat. Rosaceo dilutum platurum rimas sanat, ulcera testium ac pudendorum repurgat & incarnat. Et si absque ærugine præparetur serpentia ulcera sistit. Ossium fracturis prodest irriga-

S E R M O

tionis uice adhibitum. Dolores enim sedat, fit etiam ex floribus eltheæ rosaceis similibus efficacissimum pharmacum hoc modo, flores illi resectis unguibus tunduntur & ad puluillum rediguntur. Et elus sumitur partes xii. colophonix partes xxxvi. ceræ partes vi. olei partes ii. Omnia simul uelut dixi præparata manib. probe subigito ac utitor, priore commodius est, & dolores amplius mitigat. Emplastrum ex semine lini, Polletis: facit ad pectoris affectiones. Nervosarum partium inflammationes discutit, ac dolorē mitigat, facit ad exacerbationes podagricas, & contractos articulos relaxat. Seminis lini partes ii. farinæ ordeæ ceræ partes iii. colophonix partes iii. ceræ partes iii. resinæ pinus liquidæ, uel cupressi, si haberi potest, partes ii. seminis thlaspios partem i. florum chamæmelis, pilularum cupressi clausuram, singulorum partem unam, olei partes duas. Ceram & colophoniam cum oleo ad prunas liquefacito, & assidue uersato, & ab igne ablatis cupressi pilulas tritas & cribratas adiecit, ac caueto ne efferuescant. Deinde farinam, semen lini, resinam liquidam addito, & rursus ad ignem adhibeto, & paulatim donec uniantur coquito, postea procul ab igne chamæmelum & thlaspium inspergito. Et tandem medicamentum in mortarium frigida sempleonum coniectum diligenter manibus subigito. Emplastrum Elephantinum. De Elephantino Polletis libro secundo. Id ego inquit, prius inueneram, sed postea longo usu ductus immutavi, & quum facilius meliusq; ac fortius cognouerim, in hunc secundum libri retuli. Dorycnii siue solani uescarii dextantem, radicis mandragoræ bellēm, radicis panacis sexuncem, colophonix sextantē, resinæ pinus liquidæ tridentem, opopanax sextantem, ceræ, terebinthinæ, sing. lib. i. bdellii unc. xx. aceti lib. i. uel amplius. Quidā et potamogitonis unc. xx. adiciunt. Verum descriptio non habet Aliud Elephantinum, facit ad contractos articulos

DECIMVS QVINTVS 829

mollit ac discutit, podagricorum callosas concretiones, & in osium fracturis inductos callos dissoluit, panos, strumas, & quamlibet duriciam emollit. Quod si experiri libuerit, eboris aut cornu segmentum ex eo illinito, & ad dies triginta aut quadraginta alligatum finito, & deinde soluito. Et nō reperis eboris aut cornu naturam, sed aliud quid, quod cōmode flecti possit, paratur autem sic. Corticis radicis dorycnii aut solani uescarii uirentis siue in umbra siccati, corticis radicis mandragoræ, singulorum bellēm, radicis panacis sexuncem, opopanax bellēm, potamogitonis uel ridis, bdellii, resinæ pinus liquidæ, singulorum uncias xx. terebinthinæ lib. i. ceræ sextantē, aceti albi bellēm. Mandragoræ ac solani cortices uirentes quidem, in pila tundito, & postea in mortario terito: siccos uero cum panacis radice terito ac cribrato, similiter etiam bdellium terito, ac potamogitonem, omniaq; simul in mortario mixta terito, aceto paulatim instillato. Et liquefactis quæ liquari debent, excolatisq; ac ad probam compagem coctis, & ad trita ammixtis, medicamentum frigefactum manibus subigito, & in fictili uase aceto affuso seruato, & ne transpiret probe coopeo. Emplastrum ex herba sacra siue uerbenaca, Polletis. Verbenacæ rectæ in uigore cum radice euulsæ ac exsiccata, tulsæq; ac cribratæ sexuncem, colophonix lib. ii. ceræ tridentem, olei sextantem. Liquabilia liquefacito, colato, & ad bonam compagem coquito, & adiecta uerbenaca subigito ac utitor, facit ad omnē capitis dolorem, ad hemicraniam, ad oculorum fluxiones, ad dētium dolores extra adhibitum. Ad scorpionum ictus. Ad nervosarum partium inflammationes, & omnino impositum partes à fluxione tutatur. Emplastrum Geranium, Polletis: facit ad laxatos ac crassos nervos resolutionis periculum expectantes. Ad omnes fluxiones, tumidosq; ac inflammatos articulos, ad ganglia, steatomata, atheromata, strumas,

S E R M O

panos, & quæcunq; molli, attenuari, rumpi, ac extegi debent. Ramenta statuae æreæ, ex assidua olei illi tunc fordidæ ac æruginosæ lib. ii. ceræ lib. ii. sandycis, sandarachæ, terebinthinæ, sing. lib. i. Quod si statuae ramenta sicciora fuerint, terebinthinæ lib. ii. accipito, & cum his omnibus gruis pennas unito. Hoc modo. Gruis pennas omnes in ollam nouam conficito ac operito argillaq; oblinito, & in fornacem mittito. Eamq; ubi totam exterius ignitam uideris extrahito, ac frige fieri finito. Ea deinde aperta pennas uistas eximito ac terito, & longo tempore antea paratos assuato, & medicamentum postea sic præparato. Ceræ ac resinæ liquatis ac excolatis, sandicem & sandaracham minutissime tritas adiciito, & uersato donec omnia fuerint probe mixta, & postea ab igne ablatis pennarum cinerem ammisceto, ac simul subigito, frige facta autem aliquatenus medicamento statim tuæ æruginem cum modico aceto tritam adiciito, atq; in mortario probe unito, subigito, ac utitor. Emplastrum ex buglossis, Polletis. Buglossum herbam cum radice euulsam, & in umbra siccitam, terito ac cribrato, & sumito eius partes quatuor, colophoniam, resinam pinus liquidam, ceram, singulorum partes viii. olei partes. v. Colophoniam cum oleo ad lentum ignem coquito, ac spatula agitato, ubi uero durior apparuerit, resinam liquida adiciito, ac rursus coquito, donec non amplius inquinat, & postea ceram adiciito. At ubi ab igne amoueris, cribratam herbam addito, & medicamentum in mortarium aqua semiplenum infundito, ac manibus subigito. Facit ad omnes inflammationes, strumas, parotidas, panos, plagas, collisiones. Ad antiqua & maligna ulcera, ad uulneratos nervos, sinus, nomas, fistulas. Repurgat, mollit, contrahit, attenuat, & quædam disciuit, quædam rumpit, replet, & ad cicatricem perducit. Dolores ulcerum ueterum ac recentium

DECIMVS QVINTVS 870

statim sedat, & liuida abolet. Ego uero in buglossæ defectu nycteridem herbam, ab aliquibus unguentum Helenes appellatam, ad coxendicum affectiones adhibui, & bene succedit. Emplastrum ex achate lapide, Polletis. Lapidem achates appellatos, leoniam pellis colore similes, in fornacem fabrillem mittito, & aggregis carbonibus ualde suffiato, & ubi ignitos lapides uideris forcipe extrahito, refrigeratosq; terito ac artissimò cribro excutito. Deinde accipito colophoniam drachmas xlviii. resinam pinus, ceram, singulorum bessellem, olei trientem, achatum lapidum uisitorum quincuncem. Colophoniam cum oleo liquidam coquito donec non amplius inquinat, deinde ceram ac resinam prius liquata & excolata adiciito, & his unitis lapidum cinerem addito, ac rursus ad moderatam compagem coquito: postea medicamentum in frigidam aquam missum frige fieri finito, & in nibus subactum in massam cogito. Vtere hoc ad scorpionum, uiperarum, & uenenum ei aculantium bestiarum ictus, facit ad tumores ægre concoctiles ac sanabiles, ad induratos tumores, ad liuida. Vesci locum suppurandi uim habet: Strumas aut disciuit, aut concoquit & rumpit. Erit autem efficacius ad strumas, si capparis folia uiridia, aut corticem eiusdem probe tritum, ad emplastrum calefactum ac remollium amiscueris. Emplastrum parhygrum, facit ad inflammationes ad duriciam quandam inclinantes. Adipis porcini à fibris depurati uncias xliiii. ceræ uncias xxliiii. spumæ argenti, cerussæ, singulorum sexuncem. Liquida cum aridis permisceto. Manebit quidem hoc pharmacum aliquandiu liquidum, sed postea ad bonam compagem perueniet. Emplastrum e buccinis. Hoc Xenocrates malleoli abscessum suppuratum iam discussit. Inflammationes autem induratas, præsertim parotidas priusquam in pus transmutentur, mirifice dissoluit. Spumæ argenti

S E R M O

ti drach. cc. ceræ drach. llii. olei antiqui lib. iiii. cerussæ drac. viii. terebinthinæ drachm. llii. buccinorum ustorum drac. x. thuris drac. xix. aquæ sextarium. Spumam argenti & cerussam minutissime trita rursus cum aqua terito, & iterum cum oleo, & ex mortario in ollam translata lento igne cogito, assidueq; uersato ne subsideant, deinde ceram, & mox thus ac terebinthinam adiicito, & ad bonam compagem, non tamen multam duriciam coquito. Postremum cinerem buccinorum addito & paululum feruere finito, & medicamentum ab igne tollito, & in mortarium aqua humectum effundito, & diu manibus subigito, ut glutinosum euadat: nam temporis progressu durius propter buccina emittitur. Emplastrum Dionysia appellatum. Inflammationes & abscessus mammarum præsertim discutit: omnem enim humorem per cæcos meatus diffundit. Sed & duricias ac parotidas dissoluit: Ceræ, terebinthinæ, spumæ nitri, olei antiqui, singulorum sexunciam, misyos crudi unc. i. aquæ coactiliariorum quantum sufficit. Spumam nitri & misy cum aqua terito, & cum oleo coquito, deinde ceram, mox terebinthinam adiicito, & ebullire finito, donec non amplius inquinant, non tamen nimis solida euadant, & sublatum ab igne medicamentum in mortarium aqua humectum diffundito, manibus subigito, ac utitor. Hæc dionysia inter attractoria emplastra recte descripta habetur, eaq; utaris uelut isthuc descripta est. Emplastrum e saponem, discussorum præcipuum ad furunculos. Adipis porcini, picis, ceræ, saponis nigri, æquales portiones liquatas excolato ac utitor: discutit etiam hydrophas. Aliud, ad furunculos, parotidas & panos, olei antiqui, ceræ, saponis, nitri, lixiuii, æquales portiones. Ceram cum oleo liquefacito, nitrum uero cum lixiuiuo in mortario terito, & deinde saponem simul conterito & in ollam cōiecta paulatim coquito ad moderatam compagem, & utitor. Emplastrum ex Heliotropio.

DECIMVSQVINTVS 831

Facit ad percussa, collisa, luxata, uulsa, rupta, stilorum ac similia rerum puncturas, ad dolores in profundo. Nervos ab ictu aut frigore crassefactos, aut aliter affectos curat, firmat, & dolore liberat. Vlcusculis antiquis, & uulneribus recentibus confert. Aduersus medicatas sagittas loco affecto imponitur. Ad digitos contusos, etiam si osciculum collisum sit, ab inflammatione tutatur, & dolorem eximit. Maturat, suppurat, discutit, extrahit, glutinat, repurgat, incarnat, cavitates replet, & ad cicatricem perducit. Heliotropium herba tria grana habentem, in autumnio totam cum radice euulsam & in umbra siccata terito, ac cribrato, & eius accipito trientem, colophoniam splendidissimam unc. xlviii. resinam pinus aut cupressi ligdæ bellam, ceræ bellam, olei trientem. Resinam, oleum, ceram, simul liquefacito: deinde herba adiecta ad letum ignem coquito, & ad daceam spathula agitato donec bonam compagem acquisierit medicamentum, & in frigidam diffusum subigito ac utitor. Strumas & duricias suppurat, rumpit, siccatur, incarnatur, ad cicatricem ducit, & dolorem sedat.

Emplastrum Mnaseæ, secundi mollientium ordinis. Spumæ argenti, adipis porcini, olei, æquales partes simul decoque, donec non amplius inquinant, & si prius medicamentum efficere uolueris, adipem & oleum utrumque uetus accipito: uetustiora enim efficacius reddunt medicamentum. Quod si magis emolliens esse uolueris, oleum minues, & adipem augebis. Si uero magis discussoriū, adipi detrahe, & oleo adde. Quidam cum oleo & adipe radicis altheæ contusa sesquibram coquant, donec torrefiat, eaq; abiecta, in oleo ac adipe colatis spumam argenti coquant, sicut diximus. Atque sic quidem Galenus. Mnaseas autem sic, Spumæ argenti, ceræ, passis, colophoniam, olei axungiam, sing. lib. i. oleum & spumam argenti coquito, donec non inquinant, & ceram, colophoniam, axungiam, liquatas & excolatas adficilo, ac rursus ad bonam compagem coquito: deinde passum

S E R M O

affundito, ac fortiter agitato. Et sublatū ab igne phar-
macum sub canis æstu insolato, & quotidie cū spathu-
la uersato, donec ad debitam soliditatem perueniat.
Emplastrum Helladicum mollitorium. Ammonia-
ci thymiamatis, spumæ argenti, cerusæ, olei antiqui,
resinæ pinus, ceræ, sing. lib. i. thuris sexuncem, galbani
sextantem, castorii lib. ii. propolis, opopanacis, singul.
lib. i. aceti quantum satis est. Oleum, spumam argenti
& cerusam simul coquito, & medio cocturæ tempo-
re ammoniacum tritum adiucito, & ebullire finito, do-
nec non amplius inquinant, deinde liquabilibus addi-
tis ac probe ammixtis, thus & castorium minutissime
trita additum. Et postremum opopanacem aceto dis-
solutum affundito, & perfrigeratum pharmacum ma-
nibus subigito ac utitor. Discutit abscessus etiā in pus-
transmutatos. Aliud, emolliens ac discutiens absces-
sus. Spumæ argenti sexuncem, cerusæ sesquiunciam,
ceræ trientem, ammoniaci thymiamatis sextantem, gal-
bani, myrrhæ, thuris, singulorum trientem, olei lib. i.
oleum spumam argenti & cerusam coquito donec
non amplius inquinat, deinde ammoniacum, mox ce-
ram & thus ac galbanum adiucito, & ab igne ablatis
myrrham addito, subigito ac utitor. Aliud. Discu-
tiens abscessus, & iam ruptos expurgans ac sanās. Fa-
cit & ad capitis lendes. Colophonix sexuncem, am-
moniaci thymiamatis sextantem, mastiches unc. i. ce-
ræ unc. i. galbani scrup. iiii. opopanacis scrup. iiii. arugi-
nis scrup. iiii. resinæ pinus lignosæ, olei, sing. trientem.
Aliud e tritici polline. Facit ad abscessus & firuncu-
los, ad herniam aquosam & intestinorum, post chirur-
giam inflammationibus sedatis. Ceræ, pollinis triti-
ci, resinæ liquidæ, sing. sexuncem, ammoniaci thymia-
matis quadrantem, olei trientem. A ceti aut uini quan-
tum satis est. Pollinem pridie in aceto aut uino subio-
ges. Sequenti die liquatis his quæ liquari debent, feri-
metatū pollinē probe subactū in mortario ammiscet

DECIMVS QVINTVS

832

bis, & uteris. Aliud e fermento. Saponis, sandaræ
rhæ, singul. sextantem, foenigræci unc. i. resinæ pinus
lib. i. colophonix, ceræ sing. sexuncem, fermenti sexun-
cem. Fermentum aqua dilutum cum liquabilibus li-
quefactis miscebis, & terenda trita adicies, omniaq;
simul subiges, ac uteris. Hoc discutiendi ac rumpendi
uim habet. Aliud e Masticha. Colophonix libr. i.
ceræ sexuncem, ammoniaci thymiamatis trientem, ma-
stiches, galbani, terebinthinæ, singul. sextantem, omnia
liquefacito ac excolato, & in frigidam coniecta emol-
lito ac utitor. Aliud trium specierum appellatum.
Ceram, colophoniam, terebinthinam liquidam, pariz
bus portionib. simul liquefacito, & in frigidam mitti-
to, subigito ac utitor. Hoc sicut etiam quod proxime
præcedit, ossa capitis denudata incarnat, & squamas
citra molestiā disparat, & solū absq; alterius usu ad cic-
atricē pducit. Quod si mastichen pari portione adii-
cias, ad ossium fracturas admirandū euadet. Emplaz-
strum Iudæi. Colophonix lib. i. mastiches unc. i. olei
trientem, omnia simul liquefacta in frigidam mittito,
& post ruptos abscessus utitor, ita ut nihil reseces, neq;
linamentum indas, sed solum medicamento cavitatē
expleas. Ex eodem etiā emplastrum adhibeto, citissi-
me repurgat ac præ cæteris incarnat. Postquam autē
ulcus explanatum fuerit, ad cicatricem inducendam
aliud medicamento opus est. Nam hoc superuacuum
carnem efficeret. Emplastrum reipublicæ præsidis.
Resinæ quæ in uasculis ac lagunculis ligneis affertur,
excolata lib. i. ceræ quadrantem, mastiches tantundē,
olei à Martyreo uel aliunde allati sesquiunciam, oleū
cum resina liquefacito, centauriisq; uiridis si haberi po-
test, sin minus, arido fasciculo agitato, & his excolatis
reliqua ammisceto, ac manibus subigito. Quidā cens-
taurii sicci unc. i. adiiiciunt: inter liquandum uero & dū
agitas, hæc uerba insusurrato. Deus Abraam, deus
Isaac, deus Iacob, huic pharmaco uires largiatur.

S E R M O

Hoc sinus & fistulas glutinas, ægilopas siccant. Et si centaurium receperit, duricias ac strumas inchoantes emollit. Emplastrum Mutum appellatum. Ammoniaci thymiamatis, galbani, opoponacis, singulorum unc. i. mastiches, ceræ, colophonix, singulorum sexuncem, aquæ marinæ quantum satis est. Aliud.

Hoc ad ossium fracturas inflammationibus sedatis facit. Optime cicatricem inducit. Colophonix, resinæ pinus, singulorum libr. i. ceræ sexuncem. Omnia in ollam feruidæ aquæ missa liquato ac excolato, deinde in frigidam transfusa emollito, & in massam coagito, ac utitor. Aliud, mirifice molliens. Facit ad stomachi duriciam ac frigidos affectus. Colophonix puræ sextantem, ceræ albæ trientem, mastiches pure unc. i. olei cyathum i. Omnia simul liquata ad probam coagulationem coquito. Emplastrum Pyxis inscriptum. Confert ad omnes inflammationes, præsertim pedum. Egregie enim emollit. Ceræ, colophonix, singulorum sexuncem, succi seminis lini trientem, adipis porcini sextantem, terebinthinæ quadrantem, & uncix dimidium, olei omphacini dextantem, ammoniaci thymiamatis unc. i. thuris quadrantem, lactis bubuli trientem, & uncix dimidium, ouorum candida nouem. Ammoniaci & thuris cum lacte, succo, & ouis terito, & reliquis liquefactis ammisceto. Aliud è melle, molliet ac discutit. Spumæ argenti, olei, singul. lib. ii. colophonix, ceræ, axungix, mellis, singul. unc. xx. spumam argenti cum oleo & axungia coquito, donec non amplius inquinant: deinde reliqua liquata adiecto, & ab igne ablatis mel affundito, & frigesactum medicamentum manibus emollito. Melinum Serapionis uulnerarium, ad multa commodum. Omnes duricias dissoluit, abscessus discutit humores per occultos meatus diffundit. Sinus glutinat, spicula, ossa corrupta & aculeos extrahit. Rosaceo dilutum caua ulcera replet. Sedat etiam inflammata. Hoc præceptor Lucius utebatur, atque

DECIMVSQVINTVS 833

tur, atque ipsum dupliciter præparabat, modo glutinosum, modo solidius efficiens: collyria enim ex solidiore formabat, & filum innectebat, & sic ad usum paratos habebat, ac in sinus fistulosos indebat, filo foras propendente ad commodiorem extractionem: quæ enim sine filo induntur, quoniam duriora sunt sæpe franguntur, & priuatim abscessus efficiunt. Spumæ argenti drach. ciii. colophonix drachm. lxi. ceræ drachm. xlviii. ammoniaci thymiamatis drach. xxiii. æruginis, myrrhæ, galbani, singul. drac. xx. olei æstate unc. xv. hyeme xviii. spumam argenti cum oleo ad lentum ignem coquito, & ab igne ablatis æruginem iniicito, ac ne effervescat caueto, & rursus coquito donec non inquinant, & ad cotonei mali colorem perueniant. Deinde ceram ac resinam liquefactas ac excolatas addito, & ubi parum ebullierint, ammoniacum leuissime tritum & aqua aut aceto dilutum ammisceto, & mox galbanum tritum addito, & tandem ab igne amotis myrrham inspergito. Melinum Pasionis Athanasia inscriptum. Ad ueteres sinus, etiam si usque ad uacua perforati fuerint. Idem puerorum strumas recentes discutit. Facit & ad articulos distortos ac lancinatos, sicut Heras & Galenus testantur. Spumæ argenti, resinæ pinus sicca, singulorum drachm. c. ceræ drachm. xii. s. Olei, uini ueteris odorati adstringentis, singulorum hemina dimidium. Spumam argenti cum uino ad solem æstiuum pluribus diebus terito, donec fuerit exiccata, & postea cum oleo ad lentum ignem coquito, donec non amplius inquinat. Postea ceram ac resinam adiecto, præparato, ac utitor. Emplastrum Venus appellatum, ad multa commodum. Omnem duriciam dissoluit, strumas discutit, spicula & aculos extrahit. Ad uenenum ei aculantium bestiarum morsum mirifice commodum. Fistulas & sinus glutinat. Podagricis per exacerbationum interualla utiliter imponitur, & coxendici diuturnæ medetur, spumæ argenti

S E R M O

unc. xxv. ammoniaci thymiamatis dextantem, colophoniam unc. xvi. æruginis, galbani, sing. sextantem, bdellii, opoponacis, singul. quadrantem, myrrhæ, aristolochiæ, sing. unc. i. olei antiqui lib. ii. Oleum cum spuma argenti coquito, & in medio cocturæ tempore ærginem adiiçito, & donec non inquinent bullire finito, deinde colophoniam liquatam & excolatam addito, & ab igne ablatis, aristolochiam ac myrrhæ aceto trita, cum galbano, bdellio, ac opoponace ammisceto, & in mortariū transfusa subigito, unito ac utitor. Aliud emplastrum Vennis appellatum. Facit ad eadem uelut præcedens, & est ad podagras per exacerbationū interualla ualde insigne. Olei antiqui lib. iii. spumæ argenti libr. ii. ammoniaci thymiamatis libr. i. ceræ unc. xxii. colophoniam dodrantem, galbani, æruginis, singul. quadrantem, resinæ pinus unc. xvi. myrrhæ trientem, præpara uelut dictum est. Emplastrum Panaceæ, emolliens ac discussorium. Ceræ bessem, colophoniam, terebinthinæ, sing. lib. i. ammoniaci thymiamatis sexuncem, galbani, opoponacis, pollinis thuris, olei, sing. unc. i. uini quantum satis est. Emplastrum è rumice, ad multa commodum, abscessus discutit ac rupit, strumas molli. Ceræ, resinæ, adipis porcini, foliorum rumicis ulridium probe contusorum, spumæ neri, ammoniaci thymiamatis, sing. libr. i. præpara, & usus tempore cum oleo antiquo emolli ac utere. Emplastrum è perna. Omnem duriciam, strumas, gangliam, meliceridas, & reliqua huiusmodi dissoluit, sinus glutinat. Facit ad furunculos, abscessus, neruorum per consensum affectiones, confert pleuriticis, coxendicis cumq; ac articulorum affectionibus. Pinguedinis perna è perna antiquissima, spumæ argenti, sing. lib. iii. resinæ pinus lib. i. ammoniaci thymiamatis, quadrantem, galbani, thuris, euphorbii, sing. unc. i. pinguedo uelut de perna sic paranda est: Pernam suis antiquam in olla fictili cum aqua præsertim marina coquito, &

DECIMVS QVINTVS 834

eius iusculi excolati ac refrigerati pinguedinem concreatam, tum superstantem, tum subsidentem accipito, & expurgatam ad medicamenti præparatione asservato. Cum hac itaq; liquata spumam argenti ad lentū ignem coquito, donec non amplius inquinat, deinde ammoniacum adiiçito tritum, & postea resinam excolatam, & thus minutissime tritum: his uero unitis, galbanum præmolitum addito, & sublato ab igne medicamento euphorbium ammisceto, ac utitor. Emplastrum è perna, Galeni. Callosas instar topthorum concretiones dissoluit. Pinguedinis perna suilla præparata, uelut dictum est, lib. i. ammoniaci thymiamatis, casei bubuli aut caprini uetustissimi, adipis taurini, apochymatis, hoc est, resinæ cū cera ex nauigiis derasa, sing. lib. i. medullæ ceruinæ bessem, celypi quadrantem, opoponacis unc. i. olei cyprini sexuncem, uini quantum satis est: cætera liquato ac excolato. Caseū uero cum uino terito ac liquefactis adiiçito, præparato, & in mortario manib. emollito. Emplastrum Mollitoriū Lucii præceptoris, ad distortos arciculos inscriptum. Facit ad abscessus profundos, neruos & articulos contractos. Prodest opisthotonicis neruorum per consensum affectionibus, eximit lasitudinē oleo cyprino aut irino, aut laurino dilutum. Item ad duritias diuturnas ac ægre curabiles. Bdellii, adipis uitalini, ammoniaci thymiamatis, iridis Illyricæ, sing. drac. xvi. opoponacis drac. i. galbani, canchryos, styracis, thuris, singul. drac. viii. piperis grana clx. ceræ, terebinthinæ, singul. sexuncem, olei irini æstate quidem sextantem, hyeme uero quadrantem, uini quantum satis est. Ceram cum oleo liquefacito, & ammoniacum, bdellium, ac thus trita ammisceto. Et si thus ægre teri possit, uino madefactum coteratur: & his omnibus probe unitis terebinthinā ac styracē addito, deinde ab igne ablatis, iridē, cāchry, & piper minutissime trita adiiçito, & postremū opoponacē uino dissolutū affundito, & p

S E R M O

be subigito. Hoc medicamentum supremi ordinis est emollientium: nec facile reperias quod magis induratas partes molliat, ac duriciam discutiatur. Emplastrum psyllio, experimento constans. Strumas ressecat ac discutit, furunculos dissolvit, inguinum ac alarum abscessus etiam in pus transmutatos discutit, sinus glutinat, ganglia diffundit, clauos in manibus ac pedibus extirpat, carbunculos sanat, uirilignes emendat. Radicis altheæ trita cribrata unc. i. psyllii triti cribrati sextantem, stercoris columbini minutissime triti, axungie ueteris purgata, singulorum quadrantem. Picis sicæ lib. i. mastiches nigre Ethiopice quadrantem, aut si haberi non potest, Chlæ tantundem, quæ liquari possunt liquato, & ad igne amotis arida ammisceto, & frige factum medicamentum probe manibus subigito, atque usus tempore chartæ aut corio inducito. Mollitorium ex ruta. Articulos manuum contractos misce emollit. Cere trientem, terebinthinæ sextantem, galbani, opopanacis, cœsypii, castorii, sing. unc. i. euphorbii trientem, rutæ sextantem. Liquabilia liquefacito, & euphorbium, castorium, singula seorsim trita, cum opopanace ac rutæ foliis in mortario contritis simul subigito, & ad liquefacta ammisceto. Aliud emolliens. Strumas, parotidas, furunculos, panos ac meliceridas dissolvit. Ladani mollis, bdellii Scythici resinosi, ppolis recētis ac mollis, ammoniaci thymiamatis, terebinthinæ, æquales portiones præpara & utere. Aliud molliens ac discutiens. Facit ad strumas, parotidas, meliceridas, itemque atheromata. Vtuntur eo etiam ad uasorum dilatationem. Spumæ argenti drach. c. colophonie, adipis caprini, singulorum drach. lxxx. cere, rubricæ, uisci, singulorum drachm. xl. lapidis pyritæ drachm. xvi. picis drach. xxiii. calcis uiuæ marmoracæ drachm. xxxii. galbani, ammoniaci thymiamatis, bdellii, singulorum drachm. xvi. cerussæ, aloes, myrrhæ, bituminis, mannæ thuris, distamini, sine

DECIMVSQVINTVS 835

gulorum drach. xii. olei antiqui lib. iii. spumam argenti, olenum, cerussam, adipem, simul ad bonam compagem coquito. deinde ammoniacum & bdellium trita adscito, & his liquatis primum uiscum, deinde lapidem pyriten, ac calcem, & cætera sicca trita addito, & omnia unita, frige facta, manibus subigito, ac utitor. Aliud, abscessus ac strumas discutiens. Candidum canis finium terebinthina excipe, ac utere. Aliud. Sedat inflammata, strumas, hernias carnosas, & omnem duriciam emollit. Caricarum pinguium, nitri tostii, seminis nasturtii, singulorum æquales partes cum melle emplastri forma excipito, ac emollito.

Emplastrum è buglosso. Duricias dissolvit. Buglosso bellæ, spumæ argenti quadrantem ammoniaci thymiamatis sextantem, adipis porcini sexuncem.

Olei antiqui tantundem. Emplastrum Persarum è lapidibus, Tyrrhenicum & Pampathes appellatum. Vesicæ & rhenum calculos confringit impositum.

Callos in manibus ac pedibus dissolvit: citra molestiam enim eos suppurat, & est post septimam tandem exoluendum: idem etiam in steatomatis, strumis, gutturis tumore, gangliis, & similibus facit. Ad ægilopas & fistulas antiquas, præsertim sedis, sub alis inguinum ac mammarum, uelut mysterium diuinum habetur, in his autem quinta exoluendum est, & callus fistulæ deorsum apparebit, nec desistendum est ab eius usu, donec callus penitus fuerit excisus. Facit & ad ulcera maligna, & ad ungues manuum ac pedum motos, ut à Deo missum putes. Ad herniæ aquosam, hydropem, splenis tumorem, corio pro tumoris magnitudine inductum imponitur. In hydrope sane antè mysterium ab alis usque ad inguina, postèrè a ceruice usque ad lumbos: omnem enim aquam uidebis diuino quodam mysterio efferri, eoque uteris donec res melius habere uidebitur. Ad anhelosos insuper ac erecta ceruicē spirantes, tabidos, & deploratos intus delitescentes

S E R M O

abcessus, pilulas cum modico melle ex eius pastillis feci, easq; uiris, mulieribus, pueris, senibus exhibui, & deploratos reuiuiscere uidi. Idem & in pestilentibus constitutionibus feci, & plures a peste liberaui. Verū desino plures alias eiusdem uires recensere, ne tantum Dei munus aliquis fabulā putet: Spumæ argenti lib. i. ceræ unc. xvii. ammoniaci thymiamatis quadrantem & semunciam, propolis unc. xvi. s. galbani sesquialteram, squamæ aris unc. i. lapidis phrygii unc. xviii. resinæ pinus siccæ lib. i. diphrygis sextantē & scrup. xviii. aris usti unc. i. thuris sextantem, & obo. iiii. radice aristolochiæ rotundæ unc. xl. & scrupul. xvi. lapidis magnetis uiuentis ac trahentis unc. i. aloes sextantem & semunciam, distamini quadrantem. Cinnabaris communis scrup. xviii. adipis struthocameli libr. ii. lapidis pyritæ sextantem, lapidis uitæ scythici scrup. xviii. lapidis hæmatitæ unc. i. cadmiæ ustæ trientem, gentianæ, aristolochiæ longæ lapidis parciaci, aut pro eo gageatæ, singul. unc. i. betonice, radice chamæleonis nigri, sing. unc. i. in alio exemplari, scrup. xviii. æruginis unc. i. olei antiqui lib. i. In alio lib. ii. floris salis, aceti scillitici, singulorum quantum satis est. Spumam argenti & lapides omnes primum seorsim, deinde simul tritos, ad salis florem ammisceto, & ad fecis compagem simul conterito. Deinde æruginem & æs trita adiecto, postea thus, aloen, ammoniacum, singula seorsim trita addito, & mox galbanum, & semper florem salis addendo conterito. Postremum herbas minutissime tritas ac cribratas immittito, & rursus flore salis addito conterito ac subigito, & cū aceto scillitico pastillos & massas formato. Quæ uero liquari debet, prius liquefacta seruato, & ubi medicamentum in usum altius mere uoles ammisceto. Cæterum locus cui adhibendum est medicamentum oleo ne inquinetur. Aliud, strumas discutiens. Spumæ argenti libr. i. olei antiqui qui sesquialteram, auripigmenti unc. i. spumam argenti

DECIMVSQVINTVS 836

cum oleo coquito, donec non amplius inquinat, deinde auripigmentum prius cum olei sextante tritum adiecto. Vtere confidenter, & ne contempseris uilitatem. Aliud ad strumas. Spumæ argenti sexuncem, æruginis ferri sextantē, ammoniaci thymiamatis, olei antiqui, singulorum bessellem. Spumam argenti, æruginem, & ammoniacum, singula seorsim trita coquito, ita ut æruginem & spumam argenti cum oleo primum coquas, & ad semicocta ammoniaci adicias, sinasq; ebullire donec non amplius inquinant. Aliud e sale, Democratis, omnem duriciam discutit. Salis tritæ, cerussæ, singul. lib. i. galbani, propolis, aristolochiæ, singulorum sextantem, olei ueteris libras duas, & si crassius pharmacum, aliam adhuc olei libram adiecto. Cerussam & sal cum oleo coquito, donec non inquinat. Deinde galbanum & propolim, postremum aristolochiam singula trita addito, ac præparato. Aliud eiusdem. Discutit strumas, omnem frigidum humorem absorbet, hepatis ac splenis aquosas affectiones sanat, urinam prolecat, coxendices ueteres curat. Ceræ, resinæ pinus, colophonice, sing. lib. i. calcis uitæ, aluminis scissi, auripigmenti sing. unc. i. liquabis in cū modico oleo liquato ac excolato, deinde ad arida cum modico aceto trita ammisceto ac utitor. Post hoc diuturnas uiscerum duricias dissoluere constat, ita ut multam humiditatem extrahat. Ciet quoq; mentes diu suppressas. Ego uero ablata calce, duplum aluminis adicio, & medicamentum longe præstantius comperio: neq; enim pustulas excitat. Emplastrum Philagrii discussoriū. Curat gutturis tumores, & duricias discutit. Spumæ argenti drachm. l. resinæ pinus drach. xl. olei antiqui drach. lxxx. aris usti, ammoniaci thymiamatis, singul. drac. viii. aluminis scissi, manniæ thuris, sing. drac. iiii. ceræ drac. l. spumam argenti cum oleo coquito, & ad semicocta æs adiecto, & bullire finito donec non amplius inquinat: deinde

S E R M O

ammoniacum tritum addito, eoq; liquato resnam & cerā liquatas ac excolatas affundito, ac rursus ad co-
pagem non inquinantem coquito, ac mox galbanum
præmolitum addito, & ab igne ablatis, thuris mannā
inspergito, unito, & frige factum medicamentum man-
ibus subigito. Emplastrum discussorium abscessum
admirandum: nulla enim ruptione abscessus facta, pus
crassissimum in emplastro inuenitur, idq; detergens
dum est, ac medicamentum reparatum, rursus im-
ponendum. Colophonix lib. i. ceræ sesquialtera, olei hye-
me cyathum i. æstate uero dimidium. Nitri berenici-
arii fului aut albi & friabilis sexuncem. Cætera lique-
facito ac excolato, nitrum uero minutissime tritum in-
spargito, & probe uersato, perfrigerataq; manibus
emollito, & in massam cogito. Obseruandum est ne
medicamentum in aquam transfundamus: alias enim
nitrum abolebitur. Aliud. Picis siccæ, ceræ nouæ,
sing. lib. ii. olei li. iiii. ad lentum ignem coquito, subigi-
to, ac utitor. Facit ad abscessus, strumas, fistulas, & alia
huiusmodi. Aliud Oribasii. Ad strumas, & alarum ac
inguinum & colli tumores duos. Papaueris cornu
lati folia cum axungia & propoli pingui terito, & in-
ponito. Aliud ad strumas & omnem duriciam.
Verbenacæ rectæ foliorum uiridum drachm. xlii.
hyoscyami uiridis drachm. cxi. adipis porcini, res-
sinæ pinus siccæ drachm. xvi. picis drachm. xxiii.
Liquabilia liquata ac excolata cum herbis tritis com-
mittito. Aliud e rumice. Foliorum rumicis, per-
dicii, senecionis, resinæ pinus, singulorum drachm. xlviii.
foliorum hyoscyami, axungia antiquæ, sing. drachm.
xcvi. galbani drach. viii. liquabilia liquefacito ac cum
herbis committito. Aliud e rumice. Ad strumam
& omnem duriciam, ad alarum ac inguinum absces-
sus, ad ulcera maligna & fistulas, ad uteri stragulationes.
Facit & ad splenem induratum. Allii nucleos xv. cere
drac. xcvi. olei drachm. xcvi. nitri Alexandrini drach.

DECIMVS QVINTVS 837

xlviii. aris usti, terebinthinæ singulorum drach. xxiii.
thuris drachm. viii. foliorum rumicis in olla uel charo-
ta sub calenti cinere resicatorum drachm. xlviii. Li-
quida cum aridis tritis committito, & in mortario subi-
gito. Allia uero in oleo fricta terantur. Aliud e sco-
lopendrio, philosophi. Discutit abscessus, furuncu-
los, & ad multa commodat. Colophonix lib. ii. ceræ
axungia recentis, sing. lib. i. resinæ pinus bessæ, olei
sexuncem, scolopendrii sexrantem. Vini antiqui sex-
tarios duas, pollinis tritici unc. xliii. tritici pollinem
cum uino coquito, deinde liquida affundito ac unito,
& postremum scolopendrium addito, ac utitor.
Quod si oleum reprobas, pro eo axungia sexuncem
accipito, & magis emolliet. At si oleum receperit, ma-
gis discutiet.

De emplastro ex aspidibus. Cap. XV.

Emplastrum ex aspidibus, strumas & alias duricias
discutit. Facit & ad podagras per exacerbationum in-
terualla adhibitum. Terebinthinæ, lapidis asii, bitumi-
nis, singul. drachm. cccx. spumæ nitri adipis uituli, ce-
ræ, baccarum lauri, ammoniaci thymiamatis, singul.
drac. cccxi. lapidis pyritæ, calcis uiuæ, sing. drac. cxx.
cineris aspidum uiuarum usta; drac. cxi. olei antiqui
lib. ii. Oleum & ceram primam, deinde bitumen tritum
liquefacito, & ad hæc adipem, mox ammoniacum, & te-
rebinthinam adiucito. Et his ab igne ablatis calcem, &
lapidem asium ammisceto, deinde baccas lauri & ni-
tri spumam. Postremum autem aspidum cinerem frige-
facto medicamento inspergito, ut ne pereat, omniaq;
simul subige ac utere. Cæteræ ad aspidum exustione, ob-
lam totā forinsecus argilla crassius oblinito, & ad so-
lem siccato. Et iniectis aspidibus ollā operito, & pro-
be munito, duobus aut tribus foraminibus relictis, ex
quibus cognoscas ubi uapor purus exhalet. Hoc em-
plastrum oleo gleucino dilutum & illitum articulo-
rum affectiones ac coxendicum resolutiones curat, &

S E R M O

cum laurino oleo illitum uiliginis albas extert.

De emplastro Aniceto, Critonis. Cap. XVI.

Emplastrum Anicetum, id est, insuperabile appellatum, in multo nobis usu est. Attrahit, rumpit, expurgat, glutinat, pus per splenium educit. Collyrium ex eo in sinus inditur. Diffundit duricias, & cōtractis nervis opitulatur impositum citra irrigationem, ut ne perfrigerentur. Vngenti uicem explet dissolutum uelut unguentum ad lasitudines eximendas paratum: sedat enim lasitudines in principiis morborum, & ex obscura causa abortas. Est & extremarum partium molitorum, in magnis spleniis impositum. Glutinat etiam cruenta uulnera, post suturam, aut hamulos impositos, ita ut linteam complicatum solo aceto imbutum splenio superponatur, æstate frigido, hyeme calido. Facit & ad plantarum offensas, putredinesq; ac digitorum affectiones, & ad fracturas cum uulneribus, & neq; incarnante, neq; cicatricē inducente alio utendū est, sed ipsi soli fidendū. Facit et ad hominum, canum ac ferarum morsus. Maxima uero eius promissio est, quod nō sinat fieri abscessus occultos in colomembrana aluū ac intestina ambiente, si sanē nō fuerint suppurati, aut si fuerint facti, quod eos attenuet, & ad intestina eorum ruptionem diuertat. Oportet autem spleniū ad locū imponere, & hapsū lanæ aut linteū superponere, aceto & oleo calido imbutum, & irrigare bis per diem. Ne solueris aut, nisi per tres aut quatuor dies. Deinde fomento ad uaporem adhibito, rursus impone. Appellationē accepit, ab admirandis ac multis operibus. Squamę æris drach. lviij. pyrethri, staphidis syluestris, grani enidii, seminis sinapis, canchryos, stercoris columbini, aristolochiæ, tenuis, eruginis, mysos cyprii, seminis erucæ, cumini, sing. drac. xvi. nitri, salis ammoniaci, singul. drachm. xxxii. mannæ thuris, baccarum lauri, iridis, singulorum drachm. cxx. aceti acerrimi sextarios xvi. caricarum decocti, cyathos v.

DECIMVS QVINTVS

838

Decoctum porro caricarum sic paratur: Caricarum pinguium lib. v. in aquæ sextariis vi. coquantur ad tertias. Omnia itaque contusa ac cribrata simul cum acetoto terito sub caniculæ feruore. Vbi uero siccum & uiride euasit medicamentum, affundito caricarum decoctum ac commollito, & ablatum in æris rubri pyxide seruato. Vbi autem postulante, medicamenti partem unam cum aceto ad strigmentitiam spissitudinem dilutam cum ceræ ac colophonix modico oleo liquefactarum partibus sex committito quod si durius effusere uolueris, ceræ & colophonix quatuor partes sumito. Sin mollius & magis dilutum, octo ammisceto. Idem & ad impetigines feras conuenire dicitur, si meracius adhibeatur. Aliud, discutiens abscessus. Ceræ, terebinthinæ, nitri, butyri, æquales portiones committito. Aliud, ad abscessus. Verbenacam rectam cum nitro, sulphure, & resina liquida committito ac utitor.

Emplastra ruptoria.

Cap. XVII.

Emplastrum scalpelli usum explet. Nitri li. iij. prosopis, simi colubini, salis ammoniaci, æruginis, singul. sexuncem, aquæ marinæ aut muricæ sesquilib. olei anisici lib. iij. arida seorsim primū terito, deinde eruginē, nitri, & sal, simul in mortario leuissime conterito, & mox affusa aqua rursus probe terito, & mox oleum quoque ammisceto, ut strigmentitia compages fiat, postea simul omnia in fictilem ollam coniecta lento igne ad aquæ consumptionem coquito: postremum propolim premollitam adiicito, & ablato ab igne medicamento ac tepefacto, sinum columbinum inspergito ac commisceto, & hoc linteo illitum, fastigiato ac molliori abscessus loco imposito: sit aut spleniū ex eo illitū minutū, & aliud amplū ipsi superponatur, cui emplastrū e succis, aut melle, aut melinū Serapionis, aut Mnasæ, aut aliud mollitoriū sit inductū. Aliud perforans. Ceræ unc. xvi. salis communis, cerullæ,

S E R M O

sing. drach. xl. cineris sarmentorum uitis, harūdinum
græcarum uistarum, æruginis, nitri rubri, sing. drach. x.
Singulis seorsim tritis, deinde permixtis aquam affun-
dito, & ad strigmentitiam spissitudinem conterito.
Postea cerussam cum olei quincunce aliquatenus co-
quito, & deinde ceram addito, simulq; bullire finito,
donec non amplius inquinant, & ad reliqua trita am-
misceto ac utitor. Aliud perforans arundines &
aculeos, & quæcunq; infixæ, ac in profundo hærentia
extrahens, & ulcera glutinant. Bituminis, nitri, singul.
drachm. xxv. aristolochiæ drachm. xii. baccarum lau-
ri drachm. xx. præpara & utere. Aliud. Fimi co-
lumbini, nitri, sing. drach. iiii. caricæ numero vii. nitri
& simum simul terito, & postea cum caricis confusis
subigito, & linteo inducito, & si durius uidebitur, mel
& axungiam depuratam addito. Hoc eadem die dissi-
pat ac rumpit. Oribasii ruptorium. Picis liquidæ,
picis stecæ, propolis, portiones æquales unito adhi-
beto: rumpit & ad cicatricem perducit. Aliud ciu-
dem, extrahit, rumpit, & glutinat. Ammoniaci thymia-
matis, propolis, aluminis, singul. sextantem, thuris ses-
quidrachmā, galbani, auripigmenti, sing. drac. i. Em-
plastrū ruptoriū. Succī ranunculi, auripigmenti, chalcē-
tidis, lathyridis, squamæ æris rubri, uentriū canthar-
idum, sing. unc. i. calcis uiuæ drach. ii. excipe cedrā.
Vsus tempore splenium dimidii digiti latitudine, &
longitudine quanta uidebitur, ex eo illinito ac im-
posito, & emplastrum ex succis emollitum superim-
posito. Sinatur autem ad horas iii. uel v. & caueatur ne
neruus, aut uena, aut arteria attingatur, neve prius ad-
hibeatur quā māturus fuerit abscessus, hoc etiam
strumas rumpit. Aliud Oxynitrum appellatum. Ce-
russæ unc. xx. salis fossilis drac. vii. nitri quadratē &
semunciam, olei ueteris trientem, aceti heminā. i. om-
nia simul coquito donec non amplius inquinent.
Aliud sine molestia rumpens. Cera, nitri, singul. do-

DECIMVS QVINTVS 839

drantem & semunciam, fecis uini usq; unc. xiii. auris
pigmenti drac. vii. olei antiqui lib. ii. liquabilia liquefa-
cito, & ad arida trita ammisceto. Aliud ad strumas, ac
omnem duriciam: aut enim discutit, aut mollit, & rū-
pit, purgatq; ac sanat. Succī potamogitonis, stratiotē,
ceparum acerrimarum, ceræ, propolis, pollinis tritici,
sing. unc. xvi. fermenti acidi, serapiadis tritesticularis,
singul. sexuncem, tragacanthæ, resinæ pinus, sing. qua-
drantem. Aliqui etiam horum sexuncem adiiciūt, gal-
bani, opopanacis, olei antiqui, sing. dodrantem. Tra-
gacantham in parte aliqua succorum madefacito, si-
militer opopanacem, & galbanum seorsim madefaci-
to ac terito, & his postea fermentum cum succis subas-
sum ammisceto: postea oleo & resinæ liquatis & ex-
colatis propolim emollitam adiicito, & ad hæc triti-
ci pollinem inspergito & unito: postremum omnia
in mortarium translata manibus probe subigito.
Aliud, abscessus dissipans uel rumpens. Vitrum, spe-
cularis præsertim lapidis minutissime tritum, & thus,
æquis partibus cum aceto probe trita, penna illinito.
Ruptorium efficax. Bulbum Aphricanum, nastu-
rium, nitrum, simum columbinum, ficus aceto præma-
ceratas, axungiam depurgatā, æquis portionibus om-
nia cum melle ad emplastri formam subigito, ac im-
posito pro partis ratione quam rumpi uoles. Aliud,
discutiendi ac extrahendi vires habens. Ad strumas &
gutturis tumorem nitrum in modum commodum,
olei ueteris li. iiii. plumbi libr. ii. coquito simul donec
non amplius inquinent, deinde terebinthinæ, galba-
ni, sing. sexuncem, ammoniaci thymiamatis sextantem
ammisceto ac utitor. Aliud Oribasii. Candidum ca-
ni: sterco terebinthina excipe & impone.

Emplastrum disculforia & attractoria. Cap. XVIII.
Qui cōpositōꝝ pharmacoꝝ facultates descripserunt,
quædā emplastra attractoria appellauerūt, sicut
quædā disculforia: aliquibus uero testimoniū præbue-

S E R M O

runt, utriusque facultatis: sunt enim vicinæ inter se facultates, attractoria ex profundo, & discussoria attractoria. Nam quæ attrahunt, omnino etiam discutunt, & discutunt, etiam attrahunt. Et prædominatur in discussoria quidam medicamenti facultas discussoria. In attractoriis uero attractoria: attractoria porro ex simplicibus composita sunt, quæ uim habent humorum superfuitates ex profundo ad cutem attrahendi. Discussoria autem ex his quæ uim habent discutendi tracta. Quo itaque emplastri forma fiat, alii spuma argenti miscetur, alii resina, alii oleum, alii cera, alii plerumque talia neque discussoriam memorabilem, neque attractoriam uim habeant, quem ad modum proponitis, galbanum, calx, medulla, asæ petræ flos, spuma nitri, acetum, piper, sinapis, herba lanaria, sal cibarius & ammoniacus, & multa huiusmodi quæ in superioribus sermonibus de simplicibus commemorauimus. Cæterum aliqui adstringentia medicamenta attractoriis ammisceuerunt, ueriti id quod fieri solet, in his quibus superflui sunt humores: attrahunt enim aliquando plus quam conuenit, ut ne solum ex parte quæ curatur a profundo attractionem faciant, sed etiam ex omnibus circumfinitis eliciant. Eius uero meminisse oportet, quod supra de incarnantibus medicamentis relatum est, attractoria & discussoria, & quæ magis quam oportet detergent omnia, fieri incarnantia per cerati ammixtionem. Ita ut his quæ fortia sunt, amplius, quæ uero debilia, minus de cerato ammisceatur. Atque hac ratione diuturna ulcera cicatricem respuentia, pus trida & serpentina, per emplastra ex sale, ac reliqua huiusmodi, cerato ammixto repurgantur, & cicatrice includuntur. At si medicamento attractorio aut discussorio ammixtum fuerit aliquod adstringens, eo pharmaco non est utendum ad incarnandum, eo quod facultas adstringendi, ad uulnera quidem glutinanda, & sinus, & ad ulcera cicatrice includenda, utilis

DECIMVS QVINTVS 840

est, uerum inutilis ad incarnandum: cæterum emplastra attractoria ac discussoria faciunt ad omnes panos ac inflammationes induratas, ad furunculos, strumas, atheromata, hominum ferarumque morsus, glutinant etiam sinus, quibus asperi aut flaccidi ac marcescidi calli insunt. Podagricis item ac arthriticis in declinatione auxiliantur. Frigidos enim & crassos humores ab articulis exugunt. Et si discussoria ac attractoria medicamenta in memoriam reuocaueris, tum supra relata, tum describenda, facile fuerit eorum utilitatem ac usum comperire. Emplastrum, ad omne panorum genus discutiendum & attrahendum, quod ab abscessu etiam in pus transmutato, citra cutis cæsuram, pus uelut per colum exugit. Desiccet etiam sinus forinsecus impositum efficacissime. Radicum siccarum hyoscyami, & cucumeris sylvestris, farinæ ordeï, singulorum quincuntem. Terito & cribrato, ac hyoscyami succo aspergito, & in pastillos cogito, eosque in umbra quotidie uersando siccato, & usus tempore aqua diluito, ac crassius illinito. Ego uero inquit etiam corticum radicis capparis drachm. ii. & succi sycamini drachm. i. si habere potui, adieci. Emplastrum attractorium album. Ad strumas ac parotidas & particulares abscessus. Facit & ad fistulas ac ægilopas, ut citra sectionem liberet. Facit & ad fluida ac ægre curabilia, & ad hydropicos. Spumæ argenti, cerulæ, salis, singulorum drachmas lxxx. olei ueteris libras duas, singula seorsim trita cum oleo in mortario subigito, tum in ollam coniecta, assidue agitando coquito, donec non amplius inquinent, & in mortarium translata frige factaque probe tundito, mollito, ac utitor. Aliud. Occultos abscessus discutiens, rosæreo dilutum duricias dissoluens, uetera ac putrida ulcera repurgans ac incarnans. Cerulæ, ceræ, singulorum libr. ii. olei ueteris libras iii. atramenti sutoris

S E R M O

rii, salis communis, singulorum sexuncem, nitri libr. i. Aceti quantum satis est, cerussam cum oleo ad bonam compagem coquito, deinde ceram adiucito, & hac liquata ad arida trita in mortarium diffundito, & omnia probe subigito, unito, ac utitor. Aliud, attrahens, rumpens, ac cicatricem inducens. Picis sicce, picis liquidæ, propolis, æquales portiones committito ac utitor. Aliud attractorium, huic Philagrius testimonium præbet. Iridis, mannæ thuris, spumæ nistri, pumicis, singul. drachm. viii. ammoniaci thymiamatis drachm. xxv. galbani drach. vi. canchrysos drach. xii. ceræ drach. c. olei libr. ii. æstate uero unc. xv. ceræ cum oleo liquatæ ac excolatæ, ammoniacum tritum adiucito, & eo liquato galbanum præmolitum addito, & ab igne ablata aridis minutissime tritis ammisceto, ac simul commollito. Andromachi Melinum, abscessus profundos resorbet, & habet exactam ponderum proportionem. Facit ad strumas, ganglia, meliceridas, atheromata, panos, parotidas, furunculos. Perforat abscessus, fistularum callos atterit, sinus glutinat. Cerussæ, salis fossilis, olei antiqui, sing. lib. i. ceræ, colophonis, singulorum quincunce, ammoniaci thymiamatis quadrantem, opopanax, galbani singulorum unc. i. Sal tritum & cribratum ad minutissimum puluillum redigito, deinde cum aqua marina præsertim probe subigito, & cerussam simul terito, deinde oleum asfundo, & omnia probe unita ad bonam compagem coquito, & adiecto ammoniaco bullire sinito, donec non amplius inquinent. Postremum liquabilia liquata cum galbano & opopanace madefactis ac præmolitis ammisceto. Aliud, ad strumas, gangliones, antiqua & chironia ulcera. Spumæ argenti, olei antiqui, auripigmenti, singulorum libr. i. Spumam argenti cum oleo coquito, donec non inquinet, & ab igne ablatis, auripigmentum cum olei sextante tritum adiucito, & ebullire sinito, donec medicamentum nigrescat, & postea in

DECIMVSQVINTVS 841

strea in mortarium translatum primum pistillo, deinde de manibus diligenter subigito ac utitor, ad strumas quidem ac duricias sincero & meraco. Ad podagras uero & ulcera cum oleo diluro. Facit & ad carbunculos. Aliud attractorium Oribasii. Spumæ argenti, cerussæ, nitri, ceræ colophonis, ammoniaci thymiamati, sing. trientem, olei ueteris lib. iiii. spumam argenti, cerussam, nitrum oleum, cum lixiui cinere ficulneo libris duabus coquito, donec non amplius inquinent, deinde ammoniacum tritum, postea ceram, mox colophoniam adiucito. Præstat tamen pro nitro spumam, nitri iniicere. Aliud, ad strumas, ganglia, parotidas, mammarum abscessus, mirifice efficax: tumores enim dissoluit, & impactum humorem per occultos meatus educit, sinus agglutinat, fistulas & ægilopas citra sectionem curat. Ceræ, terebinthinæ, nitri fului, olei ueteris sing. lib. i. aquæ heminam i. Andromachus per aqua lixiuium ponit. Nitrum tenuissime terito per se, & mox cum aqua, ut penitus diluatur, & postea in fistula coquito, & coopertum per intervalla uersato, & post sedatum feruorem, liquabilia liquefacta asfundo, assidueq; agitato donec non amplius inquinant, & in mortarium translata, frige facta probe emollito.

Aliud quod Menecrates utebatur. Ad strumas ac mammarum duricias, peculiare auxilium: tumores enim discutit, & fere non rumpit, sed tenuissimas rimulas insert, per quas uelut per colum impactus humor excernitur. Sinus et glutinat, & ad cicatricem perducit. Ceræ, terebinthinæ, spumæ nitri galbani, resine pinus, olei antiqui, sing. lib. i. cineris quercini ac ficulnei, sing. sextar. i. Pendet autem cineris sextarius unc. x. i. liquabilia liquata ac excolata coquito, deinde galbanum præmolitum adiucito, & ab igne ablatis cineres ammisceto. & probe subigito, & utitor, ita ut primum quinta die, postea tertias exoluas, donec tumor perforetur. Deinde uero quotidie soluas ac cures. Aliud

attractorum ac discussorium efficac. Abscessuum humores citra ruptionem p cæcos meatus uelut excolat, ac diffundit. Olei antiqui unc. xxii. ceræ albæ uncias xv. aphronitri albi quadrantem, terebinthinæ libram unam, lixiuii e cinere quæneo aut ficulneo sextarium i. spumam nitri siue aphronitrum cum lixiuiio per pistillum ad strigmentitiam compagem terito. Ceram uero cum oleo liquefacito, & terebinthinam ammisceto, & ab igne ablatis, asidueq; uersatis ac frigidis, spumam nitri ammisceto, subigito, ac residuum lixiuium paulatim adstillato. Aliud Dionysia inscriptum, Heræ Cappadocis, confert ad relatas affectiones, & ad mammarum ac aliarum partium induratas inflammationes præcipuum est. Ceræ, terebinthinæ, mannæ thuris, spumæ nitri albi, singulorum libr. i. olei antiqui lib. ii. aquæ siue lixiuii coadiuicatoris sextarium i. misyos erudi sextantem. Misy & spumam nitri cum dimidia lixiuii parte terito. Ceræ uero cum oleo liquatæ terebinthinam adiecto, ac paulatim ad compagem coquito. Et ablatis ab igne, mannam thuris inspergito, & asidue agitando frigefacito, & ad reliqua prius trita ammisceto, residuum lixiuii paulatim instillando, donec totum fuerit absumptum. At ubi inflammatione discussa & dolore sublato, durities aliqua restiterit, hoc medicamentum remouebis, & pro eo melinum, aut Venus inscriptum, aut aliud emolliens ac discutiens adhibebis. Aliud attractorium ac discussorium longo usu coquitum. Colophoniam lib. i. ceræ sesquiunciam, nitri sexuncæ. Olet hyeme quidem cyathus i. æstate uero dimidiū. Nitri cum aqua, uel posca, uel aceto tritum, prout res postulat, cum liquabilibus liquatis commisceto, ac manibus subigito, obseruando ne nimia aquæ copia adnitrum affundatur, & in pastillum cogito. Facit hoc ad carbunculos, furunculos, strumas, abscessus, fistulas, & gilopas. Humorem p cæcos meatus citra ruptione

exugit, ut emplastro impactus uideatur. Emplastrum Piscatorium inscriptum. Nitri unc. i. salis communis, cerussæ, singulorum drach. viii. propolis drach. xiiii. galbani drachm. viii. medullæ taurinæ libr. i. olei ueteris lib. ii. aristolochiæ unc. i. Erit autem medicamentum præstantius si pro oleo medulla sumatur, ut sint medullæ libr. iiii. Aliud Piscatorium longo usu constans. Nitri drachm. xviii. stercoris columbini, salis communis, cerussæ, singulorum drachm. viii. Aristolochiæ rotundæ drachm. xviii. propolis drachm. xiiii. galbani drachm. xviii. medullæ taurinæ, olei antiqui, singulorum libr. iiii. Cerussam, salnitrum, singula seorsim trita, ad emplastri compagem simul coquito, & postea propolim ac galbanum adiecto, & ablatis ab igne, stercus columbinum & aristolochiam ammisceto. Aliud. Ad strumas, & reliqua huiusmodi usu cognitum. Ceræ libr. i. colophoniam sextantem, auripigmenti, galbani, opoponacis, myrrhæ, halcyonii, singulorum unc. i. adarcæ sextantem, stercoris salis, misyos, singulorum sesquiunciam, atramenti sutorii, aluminis scissi, sing. sextantem, & scrupul. vi. aluminis rotundi, aluminis liquidi, singulorum unc. i. & scrupul. iiii. sulphuris uiui sextantem, & scrupul. vi. nitri drachm. xviii. salis communis drachm. xlii. terebinthinæ quadrantem, olei lib. i. aquæ marinæ lib. i. & sextantem. Colophoniam cum oleo dissoluito, deinde ceram, mox terebinthinam adiecto, & simul ebullire finito, & ab igne ablata, ad arida prius seorsim, & postea simul cum aqua marina trita ammisceto, subigito ac utitor. At uero ubi superficiem ignitam, & locum ruptum uideris, infra scriptum emplastrum adhibeto. Spumæ argenti, plumbaginis, singulorum lib. i. picis siccæ, galbani, chalcitidis crudæ, æruginis squamæ æris rubri, mannæ thuris, singulorum drach. xii. salis assati, uisci, singulorum drachm. lxxii. olei libr. ii. Spumam argenti, plumbaginem, chalcis

S E R M O

tidem, squamam, cum oleo coquito donec non inquinent, & ad compagem redacta fuerint. Deinde liquabilia ammisceto, simulq; paulatim bullire finito. Postea uiscum adiecito, & demum arida addito, ac frigidum medicamentum manibus subigito, ac utitor usq; ad sanationem.

Emplastrum Nechepsonis, e cupresso. Cap. XIX.

Facit ad strumias, tumore gutturis, parotidas, omnem duriciam, & totum laxorum tumorum genus. Cupressi folia uirentia in uigore minutissime terito, uino insperso quod a uinaceis post primi uini collectione exprimitur, efficitq; solidi strigmenti crassitudinem, ac locis affectis imposito: omnem enim tumorem discutit, & si strumis imposueris, tertia die soluito, strumasq; contractas, & uicinas ac incubentes parotes desquamatas comperies, eas itaq; digitis exprimito ac dissoluito, & medicamentum rursus adhibeto, ac tertia die rursus soluito, iterumq; ualidisime exprimito, & tertio medicamentum adhibeto, ac similiter exsoluito. Intra septem enim aut summum nouem dies strumæ abolebuntur. Vtere hoc auxilio uelut admirando, & tanquam naturalem quandam proprietate habente, aduersus hanc affectionem. Nam si aliquid amiscere, aut aliquo modo ipsum pmutare uolueris, magis officies quam proficies. Facit & ad gutturis tumorem extra fauces prominentem, & est eodem penitus modo adhibendum cum digitorum pressione, uelut diximus: contrahit enim ac discutit, siccataq; ac tumorem extirpat, & uasa materiam ad affectum locum afferentia constringit. Confideter igitur eo utaris: promissionibus enim nostris experimentum testimonium dabit. Emplastrum e Cappari, Oribasii. Plumbaginibus, olei antiqui, singulorum libr. ii. salis communis libr. i. ceræ sexuncem, resinæ pinus trientem, squamæ aris, corticum radicis capparis, singulorum quadrantem. Aristolochiæ rotundæ sextantem, propolis

DECIMVS QVINTVS

843

tantundem, galbani unc. i. Squamam & plumbaginē tulas ac cribratas, & sal primum seorsim, deinde simul cum his tritum cum oleo in mortario probe subigito, & in ollam coniecta coquito donec non amplius inquinent. Deinde ceram, resinam, propolim, liquatas ac excolatas, & mox galbanum adiecito, & ablatis ab igna aristolochiam ac cortites capparis tritas inspergito, unito, frigidefacito, emollito, ac utitor. Facit ad duricias, coxendicum affectiones, hemicranas, ac hydrocephalā in pueris aquosam capitis affectionem: abrasis enim capillis capiti imposito humorem exugit. Glutinat etiam sinus: aliqui etiam sine cetera præparant. Emplastrum ex Agarico, occultos abscessus & omnem humiditatem resorbens. Ceræ, colophonix, picis, spumæ nitri, thuris, agarici, singulorum lib. i. terebinthinæ, uisci quercini, singulorum sexuncem, medullæ ceruinæ trientem, celsi quadrantem, granicidii, pyrethri, galbani, singulorum sextantem. I. liquabilia liquato & excolato, & ab igne amotis uiscum adiecito, coq; liquefacto, arida ammisceto, subigito ac utitor.

Apochymatis præparatio, Oribasii.

Cap. XX.

Picis aridæ lib. i. picis liquidæ, ceræ, sing. trientem, resinæ pinus sexuncem. Omnia liquata & excolata in peluim a quæ marinæ siue communis plenam mittito, & manibus uelut pastillum subigito ac utitor. Emplastrum eiusdem, ad collisā mitiganda, irrigationis uicem supplens. Spumæ argenti lib. ii. strigmento: um balnei excolato: lib. vii. aquæ marinæ e pelago haustæ sextarios ii. colophonix unc. xvi. ceræ sextantem, squamæ eris quincuncem. Spumam argenti, squamā, strigmenta, aquam marinam simul coquito, & arundinibus uirentibus agitato, donec non amplius inquinent. Deinde ceram ac resinā adiecito, & rursus ad bonam compagem coquito, & irrigationis loco utitor.

S E R M O

Ego uero etiam olei lib. ii. adicio, uerum inter emollientia emplastra Oribasii, hac serie reperitur. Strigmentorum libr. iiii. s. aquæ marinæ, olei antiqui, spumæ argenti, colophonix, singulorum libr. ii. ceræ lib. i. aris usti, ammoniaci thymiamatis, singulorum sex tantem. Facit inquit ad duricias, & præparatur uelut dictum est.

Cerata utilisima.

Cap. XXI.

Basilicum tetrapharmacum. Ceræ, colophonix, picis, adipis taurini, æquales portiones. Macedonicæ. Ceræ, colophonix, picis, adipis taurini, thuris, æquales portiones. L. liquabilibus liquatis & ab igne amotis, thus inspergito ac infarcito. Macedonicum. Aris, ad multa commodum & insigne. Picis siccat unciam unam, ceræ quadrantem, adipis suilli antiqui & expurgati sexuncem, adipis taurini, œsypi, singulorum quadrantem, resinæ pinus siue piceæ quincuncem. Liquefacito ac utitor. Facit ad omnia maligna, ad gangrænas, fistulas, uulnera recentia, ambusta, perfrigefacta, uelut acopon lasitudini eximendæ destinatum. Est & pessus mollitorius. Conuenit etiam ad uteri ulcera, panos, parotidas. Et ubi caua fuerint ulcera, maiori eius copia utendum est. Vbi uero prope cicatrix inducta fuerit, pauciore. Ad uersatur hæc pharmaco oleum, quare hoc uitabis. Maxime autem facit in his quibus plaga circa neruos aut musculos est.

Heptapharmacum laxans, suppurans, incarnans.

Cap. XXII.

Cerullæ bellem, spumæ argenti trientem, ceræ, picis, colophonix, adipis taurini, thuris, sing. sextantem. Liquabilia liquata cum aridis unito, atq; uis tempore medicamenti quidem ac ceræ sing. unc. i. olei uero rosacei trientem accipito ac utitor. Quod si laxandiuim intendere uolueris, oleum irinum aut sicyonium, aut gleucinum sit, & maiore copia sumatur.

DECIMVS QVINTVS 844

Enneapharmacum, Hori Mendesii. Cap. XXIII.

Hoc suppurat & laxat, præcipue neruis per consensum affectis. Ex eodem fit & pessus siue pessarium ad sedis affectiones commodum. Adipis asnerini, uultu ni, butyri, medullæ cerninæ, ceræ, terebinthinæ, olei rosacei, cicini, mellis, singulorum portiones æquas liquefacito, unito ac utitor.

Emplastrum Philosophi. Cap. XXIII.

Facit ad calcitratus, uulneraq; tumida. Rûpit, pus educit, cicatricem inducit. Hyoscyami perdicii, & fedritidis folia recentia, æquis portionibus conterito, & panem filigineu tusum ac cribratû, unius herbæ portione adiecto, omnia simul cû axungia subigito, & ad emplastri formâ redigito, & utitor uelut admirando.

œsypi præparatio. Cap. XXV.

Huius quidem optimam præparationem in secundo libro descripsimus: ex lanis enim succidis paratur, uerum ubi illud haberi non potest, accipe hoc quod ita parari solet. Meliloti trientem, cardamomi, hyllospi herbæ, singulorum sextantem, lanæ succidæ ex alis ouium sumptæ trientem, colophonix, ceræ, resinæ pinus, singulorum dextantem. Olei dulcis libr. ii. aquæ sextarios iii. melilotum cardamomum, lanam, & hyllosopum, p. triduum aqua macerato, deinde ad tertias eoquito, & excolato. Postea liquabilia liquato ac excolato, & succum ac oleu ammisceto, & omnia simul ad succi consumptionem ebullire sinito.

Emplastrum Manus appellatum. Cap. XXVI.

Hoc emplastrum a quinque rerum speciebus quas recipit, Manus appellatur. Colophonix libr. v. ceræ lib. iiii. resinæ pinus libr. iii. adipis taurini libr. ii. butyri lib. i. liquefacito ac utitor.

Emplastrum Bromium appellatum. Cap. XXVII.

Fœni græci, seminis lini, succi alteæ, singulorum lib. i. simul ad succi consumptionem eoquito. Et colophonix, resinæ pinus, singulorum quadrantem, ceræ

SERMO

sexuncem, galbani trientem, liquefacito & ammisce-
ac utitor. Aliud optimum. Seminis lini althææ, fœ-
nigræci, singulorum trientem, in duobus aquæ texta-
riis macerato, & de expresso succo sumito lib. i. ceræ
libr. i. resinæ pinus, colophonix, singulorum sexun-
cem, galbani sextantem, opopanacis unc. i. præpara
& utere.

Emplastrum ex ouis. Cap. XXVIII.

Spumæ argenti, cerussæ, singulorum trientem, can-
diæ sextantem, ceræ lib. i. rosacei lib. ii. ouorū candida
x. metallica cum aqua ac uino terito, deinde cum ouo-
rum candidis subigito, & liquabilibus liquatis ammis-
ceto, unito, ac utitor.

Parhygrum Galeni. Cap. XXIX.

Spumæ argenti, cerussæ, singulorum libr. i. olei pri-
sissimi, aquæ, singul. libr. ii. Ego uero inquit, sæpe cæci
quidem libr. i. adipis uero anserini sexuncem ammis-
ceo, aut si is desit gallinacei, aut hoc quoque deficiente
te, suillum recentem accipio. Omnia simul ad prunas
fumum non edentes citra solidam compagem coquun-
tur, & in cocturæ fine aliquando etiam amyli sexuncem
adiicio. Si itaque adipem receperit hoc medicamen-
tum, maiorem mitigandi uim acquirit, & dolores ex
uulnere inflammato abortos sedat. Sed ad cicatricem
inducendam inutile est. At uero aquam addere frigidi-
tatem satis constat.

Emplastrum ex ouis, Oribasii. Cap. XXX.

Ceræ unc. i. spumæ argenti, cerussæ, amyli, singulo-
rum sextantem, oua numero iiii. rosacei libr. i. oua in
præparatione postremum addantur.

Parhygrum Oribasii. Cap. XXXI.

Facit hoc ad spontanea ulcera in corporibus deli-
catis. Adipis suilli recenti deuncem, ceræ sexuncem,
cerussæ, spumæ argenti, sing. unc. xv. liquida cum ari-
dis committito. Facit & ad ulcera serpentia. Et cum
rosaceo diluti uuluarum ac sedis affectionibus medea-

DECIMVSQVINTVS 845

tur, & malignas faciei pustulas curat.
Emplastrum Rosaceum in scriptum.

Cap. XXXII.

Hoc mammarum duricias discutit, & est ad sedis
affectiones efficacissimum, si cum rosaceo aut myrteo
oleo diluatur. Spumæ argenti, cerussæ, adipis suilli
recentis, singul. sexuncem, olei ueteris sesquilibram,
myrrhæ drach. iiii. ouorum crudorum uitellos duos.
Reliquis ad bonam compagem coctis ac frige factis,
oua cum uino albo trita ammisceito, & utitor hoc me-
dicamento aliquando sincero, aliquando diluto.

Emplastrum phycotiche appellatum.

Cap. XXXIII.

Ad omnia ulcera & præcipue in sede commodum
est hoc emplastrum. Croci unc. i. cerussæ, spumæ ar-
genti, medullæ ceruinæ, adipis anserini, ceræ, singulo-
rum sexuncem, rosaci unc. xxxvi. ouoru candida xxx.
uini quantum satis est.

Emplastrum Sphæriorum appellatum.

Cap. XXXIII.

Hoc irrigationis uicem supplet. Facit ad desqua-
mata, excoriata, intertrigines, ambusta, ad flagellatos,
ad tibias collisas. Spumæ argenti, cerussæ, calcis uiuæ,
singulorum quadrantem, ceræ sesquunciam, nitri
unci. i. olei rosacei unc. i. Aridis minutissime tritis liqui-
da ammisceito, & sphæria, hoc est, pilulas formato.
Vbi uero expetente olei sexuncem, rosacei quadran-
tem, ceræ sextantem, ad prunas liquefacito, & medi-
camenti sextantem adiucito, spatulaque agitato, & ubi
frige factum fuerit medicamentum, cum aqua dodran-
te contundito.

Emplastrum pentatheton. Cap. XXXV.

Ceræ, picis, colophonix, adipis taurini, calcis uiuæ,
æquales portiones. Liquabilia liquato & calcem adiu-
cito. Vbi autem tempore olei sexuncem, ceræ sex-
tantem, olei sicyonii quadrantem, liquefacito uelut

S E R M O

proxime dictum est, & medicamenti sextantem adu-
cito. Facit ad uibices flagellorum, ad cutem exco-
riatam, & ad collisam, ac cetera huiusmodi.

Emplastrum ex ochra. Cap. XXXVI.

Easdem cum praedictis uires habet etiam hoc.
Ochrae lib. ii. cretae, cerae, singulorum lib. i. colopho-
niae, picis, resinae pinus, singulorum lib. i. spumae ar-
genti, terebinthinae, singulorum bessellem, olei lib. ii.
arida cum uino terito, & liquabilia liquata ammiscer-
to, & in massas efformato. Vsu uero postulante, cerae
lib. i. olei ueteris lib. iii. liquefacito & excolato, & me-
dicamenti lib. i. ammisceto, & uino adstillato contun-
dito.

Emplastrum Telamonium. Cap. XXXVII.

Hoc carbunculis medetur. Dilutum sinus siccatur,
& cicatricem inducit. Spumae argenti, calcis, uiuae, ce-
rae, resinae pinus, singulorum dodrantem, cerussae unc.
xxv. olei sesquilibrium. Spumam argenti cum oleo ad
compagem coquito: deinde ceram ac resinam adiecto
to. Postea calcem & cerussam minutissime trita am-
misceto, ac utitor. Et ad carbunculos quidem linte-
inductum imponitur. Ad reliqua uero, rosaceo aut
myrteo oleo ad strigmentitiam compagem dilutum
adhibetur.

Pilarium ex recremento argen-
ti. Cap. XXXVIII.

Recrementi argenti sexuncem, cerae, adipis tauri-
ni, singulorum quincuncem, colophoniae trientem, pi-
cis, olei, singulorum sextantem. Argenti recrementum
uino aut fœni graeci succo teritur. Quod si non pos-
sit haberi argenti recrementum, plumbaginem pro
eo accipimus. Facit ad desquamata ac exco-
riata, & his similia.

Emplastrum ex Pompholy-
ge. Cap. XXXIX.

Hoc longo usu constat eunuchorum, mulierum,

DECIMVS QVINTVS 846

puerorum, ac aliorum mollium corporum ulce-
ribus conuenire, ad cicatricem citra dolorem induce-
dam, & ad cancerata ulcera tuto adhibetur. Cerussae,
spumae argenti, pompholygis, singulorum sextante,
cadmia trientem, medullae ceruiniae quadrantem, ce-
rae, olei rosacei, singulorum lib. i. olei myrtei sexun-
cem. Metallica trita ac cribrata, & cum uino subacta,
liquabilibus liquatis ammisceto, ac utitor. Aliud
Archigenis & Oribasii. Pompholygis, cerussae, spu-
mae argenti, singulorum unc. i. ladani sextantem, aca-
ciae trientem, cerae quadrantem, olei myrtei bessellem,
ouorum assatorum uitellos ix. Vini quod satis est.
Aliud Oribasii. Spumae argenti, cerussae, singulorum
sextantem, pompholygis unc. i. croci unc. i. cerae unc. i.
adipis anserini quadrantem, ouorum assatorum uitel-
los iiii. Rosacei, uini, quod satis est.

Emplastrum rutaceum. Cap. XL.

Hoc ad fistulas scabras facit. Cadmia, spu-
mae argenti, recrementi argenti, sulphuris uiui, sin-
gulorum sextantem, aluminis scissi, rutae uiridis, sin-
gulorum unc. i. cerae bessellem, olei myrtei lib. ii. uini
quantum satis est.

Ceratum e Perdicio. Cap. XLI.

Facit ad sinus. Foliorum perdicis lib. ii. cerae, colo-
phoniae, olei, singulorum lib. i. Herbam exactissime te-
rito, & liquida ammisceto, & in mortario unito. Hoc
in aliquibus ob nimiam uim repellendi, uicinos locos
inflammat, & materiam eo colligit. Quod ubi conti-
gerit, ad locum quidem inflammatum, idem medica-
mentum imponito, uerum ad sinus osculi emplastrum e
lolo, aut quod Venus inscribitur, aut quoddam atra-
ctorum adhibeto.

Ceratum e succo betae. Cap. XLII.

Facit ad uulnera inflammata, ad achoras capitis ul-
cuscula, & ad ambusta. Cerae libram unam, olei ses-
quilibrium, liquato ac excolato, & ab igne ablatis, l

S E R M O

tæ succum quantum imbibere possunt affundito, & in mortario subigito. Præstat autem paulatim succum cerato instillare. Aliud è succo plantaginis, ad inflammationes & sinus. Cerae libr.i. olei libr.ii. s. succi plantaginis quantum satis est. Ceratum liquefactum & in frigidam aquam diffusum, aquæ sæpe permutata probe lauatur, & postea in mortario pistillo tunditur, ac subinde plantaginis succus paulatim instillatur, quantum eius imbibere potest. Ceratum Myrteum. Ad oculorum inflammationem, & cicatricem inducendam, ad intertrigines ac scabiosas affectiones commodum. Cerae libr.i. olei myrtei libr.ii. plumbi utriusque sexuncem, cerussæ, spumæ argenti, syrici, singulorum unc.i. Vini quantum satis est ad conterendum. Melinum cicatrice inducens. Chalcitidis crudæ sexuncem, cadmiæ quadrantem, cerae libr.i. olei myrtei libr.i. uini quod satis est.

Ceratum ex sandyce, Homo appellatum.

Cap. XLIII.

Hoc ulcera diuturna ac maligna, & in tibiis obortita, solum per se adhibitum ad cicatricem perducit. Sandycis lib.i. olei dulcis lib.ii. coquito donec non amplius inquinant, & utere confidenter.

Emplastrum ex allis. Cap. XLIIII.

Hoc uim attractoriam habet. Facit ad omnem duriciam, abscessus, furunculos, strumas, inguinum tumores, fistulas, impetigines humidas, mammas induratas. Cerae libr.ii. colophonis sexuncem, medullæ ceruinæ tantundem, nitri albi bessem, allia uiginti, olei libr.iiii. Allia depurgata in oleo coquito donec torrefiant, deinde ad oleum excolatum liquabilia adiecto, & postea nitrum tritum adiecto ac utitor. Nos uero ita præparamus: Cerae, colophonis, olei, singulorum quincuncem, nitri sexuncem, medullæ ceruinæ sextantem,

DECIMVS QVINTVS 847

alliorum nucleos xxx. præpara & utere, præsertim ad fistulas: humorem enim attrahit, quem quotidie crebro detergere oportet. Hoc solum citra alterius operæ extrahit, incarnat, & cicatricem inducit. Aliud Oris bassii. Ad pustulas, intertrigines, ambusta ab igne, per niones non exulceratos, ad bullas nondum apertas, ad cutis tibiæ excoriationem, ad ulcera antiqua & proserpentia sub cute. Recrementi plumbi trientem aut quadrantem ad ceratum amisceto, quod habet ceræ bessim aut dextantem, adipis suilli recentis, olei myrtei, singulorum sextantem, aut quadrantem. Quod si cicatrix inducenda est, absque adipe præparetur.

Emplastrum è scilla. Asclepiadæ. Cap. XLV.

Hoc ad fistulas, sinus, nomas & putredines facit. Vlcera eminentias contrahit, ad fistulas angusta oscula habentes collyrium ex eo formatum inditur. Si uero lata ac ampla fuerint oscula rosaceo dilutum adhibetur, eloto prius sinu siue fistula cum posca aut uino mulso, iniectum, locusque emplastro munitur ac deligatur: hoc enim modo incarnat, ac replet fistulosa capitula ulcera. Conuenit & nomis, si membrana non fuerit denudata. Idem sincerum ad capitis fracturas adhibetur, & ad anhelosos ac orthopnoicos amplis spleniis inductum pectori imponitur: conuenitque omnino ubi ad superficiem materias attrahere uolumus. Scillæ re purgatæ quincuncem, squamæ aris, iridis, singulorum quadrantem, myrrhæ drac. xviii. ammoniaci thymiamatis drach. xii. galbani, picis liquidæ, styracis, æruginis, resinæ pinus siccæ, aristolochiæ, singulorum sexuncem, ceræ unc. xx. terebinthinæ trientem, olei ueteris lib. ii. aceti acerrimi sextarios ix. aut quod satis est. Scilla ad solē æstiuū tundito, & acetum paulatim instillato, quantum satis ad exacte terendam. In alio autem mortario squamam aris & æruginem cum aceto diutissime terito, & arida trita ac cribrata adiecto. Postea am-

S E R M O

moniacum, styracem, myrrham, galbanum addito, & instillato aceto simul probe conterito, deinde liquabilia liquefacta, iride ac aristolochia inspersis, frigefacito & ad reliqua ammisceto, subigito, ac utitor. Ad fistulas quidem & ossa corrupta, collyria ex eo formata indens, uerum ad ulcera repurganda summo, medicamenti trientem, ceræ sextantem, rosacei quadrantem, & pro repurgationis ratione aliquid de medicamento detrahito, & cerato adiicito, donec cicatrix inducatur, ita ut postremum quum iam absolunda est cicatrix, medicamento unc. i. olei rosacei aut myrtei dodrantem, & ceræ trientem commisceas.

Emplastrum e pompholyge, Heræ Cappadocis.

Cap. XLVI.

Hoc ad sedandos dolores ac inflammationes facit, præcipue ad ulcera maligna ac cancerata, antiquaque ac cicatricem non recipientia. Facit & ad ambusta ab igne. Rosaceo aut myrteo oleo dilutum cicatricem inducit, & butyro dilutum incarnat. At cum rosaceo ad omnes sedis affectiones conmodum est. Cadmitis botrytidis lotæ drac. viii. pompholygis lotæ drach. vii. plumbi usti & loti drac. ix. thuris drac. iiii. cerussæ lotæ drac. ix. spumæ argenti lotæ drac. viii. ceræ albae drac. c. terebinthinæ chiæ drac. vii. olei myrtei drach. clxx. Arida trita & cribrata, in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo, cum uini sextantis iiii. terito: extense in uino hoc, infra scripta polentæ modo contusa, per diem ac noctem præmaduisse oportet. Iridis, meliloti, aristolochiæ, capitulorum papaueris, seminis hyoscyami albi, sing. drac. viii. cum hoc itaque uino excolato, metallica sicut diximus sunt conterenda, usque ad mellis compagem, & deinde oleum myrteum adiiciendum, quo illitijs spissitudo fiat. Postea uero omnia in ollam nouam coniecta lento igne ad emplastri formam, & terebinthina adiecta medicamentum ab igne tollito, ac frigefacito, subigito, & utitor.

DECIMVS QVINTVS

848

Emplastrum Nigrum essentia appellatum.

Cap. XLVII.

Facit hoc ad duricias, ad articulos, & costas fractas, ganglia, strumas, & tumores dissoluit. Tibiarum ulceræ chironia & fistulas curat. Facit ad morsus ferarum. Aquæ inter cutem molem delet. Clauos sanat, aculeos extrahit. Splenicis, podagricis, hepaticis prodest. Spumæ argenti, cerussæ, æruginis rasæ, singulorum quadrantem, squamæ æris sextantem, thuris masculi sextantem & semunciam, bituminis Iudaici bessem, terebinthinæ quadrantem, ceræ flauæ, picis aridæ, sing. libr. iiii. olei antiqui libr. i. lapidis gagatæ, lapidis asii, aluminis scissi, magnetis uiui, myrobalanorum, singulorum quadrantem. Spumam argenti, cerussam, squamam, æruginem, bitumen, & thus, omniaque arida tridito, & in mortario aceto paulatim instillato, ac strigimentitiam spissitudinem terito, deinde ceram, picem, oleum ac reliqua liquabilia liquata ammisceto, unito ac utitor.

DECIMI QVINTI SERMONIS

AETII FINIS.

INDEX CAPITVM DECIMISEXTI

Aetii Sermonis.

D E uteri situ, magnitudine, ac forma.	Quando semen appareat, & conceptus tempus adueniat.	6
Quæ intra prægnantis uterum uascuntur.	Fœcundarum mulierum dinotio.	7
De secundæ generationis.	Quomodo cognoscatur quæ conceperunt.	8
Menstruæ mulierum purgationis ratio.	Notæ fœtus masculi ac foeminæ.	9
Notæ futuræ uirginis purgationis.	De pica.	10

De tumoribus pedum in
prægnantibus. 11
Cura prægnantibus adhi-
benda. 12
Note partus secundum na-
turam futuri. 13
Parientibus facienda. 14
Cura circa egre parientes
adhibenda. 15
Quomodo opem ferre
oportet his quæ nõ tu-
to concipiunt. 16
Pessi sterilitatem inducen-
tes. 17
Fœtum corruptentia. 18
Signa futurum abortum
præcedentia. 19
Quomodo abrupti fœtus
eiectioni opitulemur. 20
De his quæ bimestres aut
trimestres fœtus abor-
tiunt. 21
Pariendi difficultatis cau-
sæ. 22
De fœtus extractione ac
excisione. 23
De secundæ educatione. 24
Cura post fœtus excisionem.
25
Causæ sterilitatis, itemque
curatio in uiro ac mu-
liere. Notæ item conce-
ptionis. 26
Frigidioris uteri signa ac
curatio. 27
Calidioris uteri signa ac
curatio. 28
Humidioris uteri curatio. 29
Siccioris uteri curatio. 30
Diuerfarum affectionum
ob quas mulieres non
conciunt curatio. 31
Potiones, pessi, & suffitus
ad conceptionem. 32
De lactis defectu. 33
Ne lac in mammis coeat
in grumos. 34
Decoagulato in mammis
lacte, & iisdem turgentibus
ob lactis redundantiam.
35
De uitato lacte mamma-
larum. 36
Ad mamas inflammatas. 37
Ad induratas mammarum
inflammationes. 38
De mammae abscessu. 39
De mammae fistulis. 40
De mammae nomis. 41
De exedentibus mamma-
rum ulceribus. 42
De canceris mammae. 43
Qui canceri curatu faciles,
& qui difficiles. 44
Canceri chirurgia. 45
Canceri curatio post ampu-
tationem & inuersionem. 46
Cancrorum curatio citra
chirurgiam. 47
Canceratorum tumorum non
ulceratorum curatio. 48
Cancer

849
Canceri ulcerati curatio. 49
De mammis induratis. 50
De menstruis suppressis. 51
Mulieribus quæ non pur-
gantur accidentia. 52
Curatio earum quæ ob ni-
miam caliditatem non
purgantur. 53
Frigidæ temperaturæ di-
gnosio ac curatio. 54
Pessi menses educetes. 55
Curatio earum quæ præ
pinguedine non concipi-
unt. 56
Curatio earum quæ ob ple-
nitudinem non purgan-
tur. 57
Curatio earum quæ ob
maciem non purgantur. 58
Curatio earum quæ ob ui-
tiosos humores non pur-
gantur. 59
Curatio earum quibus san-
guis ad nares uel sedem
defertur. 60
Curatio earum quæ ob ni-
miam ocium non purgan-
tur. 61
Curatio earum quæ ob
aliquam uteri affectionem
non purgantur. 62
De mensuum stillicidio. 63
De nimia mensuum purga-
tione. 64
De fluxu muliebri. 65
Curatio rubri uteri fluxus. 66
Albi fluxus curatio. 67
De uteri strangulatione. 68
Pessi ad uteri strangulationem
idonei. 69
Vnctiones ad uteri suffoca-
tionem. 70
Varia auxilia ad uteri strangu-
lationem. 71
De seminis fluxu. 72
Deuteri debilitate. 73
De furore uterino. 74
De uteri resolutione. 75
De uteri prolapsu. 76
De reclinacione, auersione
ac recursum uteri. 77
Deuteri inflatione. 78
Deuteri hydropes. 79
De mola uteri. 80
De tumore uteri laxo. 81
De satyriasi. 82
De uteri inflammatione. 83
De utero in scirrhi tumorem
indurato. 84
De uteri abscessu. 85
Abscessus oris uteri chlo-
rurgia. 86
Abscessus uteri inter inte-
stina & peritonæum mem-
branam ruptam curatio. 87
De uteri exulceratione. 88
Vlcerum uteri carbunculo-
rum curatio. 89
Ad sordida uteri ulcera. 90

Ad humorem à muliebri
pudendo profluentem
91
Ad uteri nomas. 92
Quæ ad cicatricem ducunt.
93
De cancris uteri. 94
De uteri obturatione. 95
De utero non perforato.
96
De hæmorrhoidibus ute-
ri. 97
De calculo uteri. 98
De calculo uesicæ mulie-
bris. 99
De hernia aquosa in mulie-
ri. 100
De hernia inguinis mulie-
rum. 101
De hernia uaricosa. 102
De Nymphæ sectioe. 103
De cauda. 104
De thymis, & uerrucis tū-
aliis, tū fornicariis ute-
ri. 105
De condylomatis. 106
De rimis ac fissuris uteri.
107
De tuberculis uteri milia-
ceis. 108
De scabris uteri pustulis.
109

De alarum pudendi mu-
liebris abscessu. 110
Ad umbilicū prolapsū.
111
Ad rugas uentris, rimasq;
ac nigredines à partu
exortas. 112
Præparationes ungento-
rum siccorum, moscha-
torum. Itē coditorum, &
oenanthariorum ac suffu-
migiorum uariarum. 113
Olei falce præparatio pre-
ciosa. 114
Olei siue unguenti foliati, ac
spicati præparatio. 115
Oenanthariorum præpa-
rationes. 116
Absinthati siue rhodabsin-
thati præparatio salua-
bris. 117
Conditi purgatorii præ-
paratio. 118
Rhodomeli præparatio.
119
Mustati præparatio. 120
Gari præparatio pro ab-
stemis. 121
Suffumigii moschati præ-
paratio. 122
Myrrhatio ad cadaueris
conseruationem. 123

850
AETII SERMO DECIMVS SEXTVS.

De conceptus ac partus ratione, & de affectionib. mu-
liebribus uteri præsertim & mammarum. Item
de ungentorum pretiosorum, & portionū
ac suffumigiorum præparatione.

DE VTERI SITV MAGNITVDINE
AC FORMA. Cap. I.

TERVS Græcis Metra, hoc
est. Matrix appellatur, quod ex
ipso omnia animantia, uelut à ma-
tre oriantur. Vocatur eisdem hy-
stera, quod posterior situ sit omni-
bus uisceribus. Situs est enim ute-
rus intra peritonæum membra-
nam aluum & intestina omnia cir-
cumcirca amplectentem, inter uesicam ac rectum inte-
stinum. Atq; huic quidē fermē toti incumbit: uesicam
uero iuxta umbilicum, ubi fundum habet, ut plurimū
supereminet. Iuxta partem autem ad pudendum ten-
dentem ipsa uesica uterum excedit collo. Magnitudo
eius nō in omnib. eadē est. Multo enim minor est ute-
rus eius q̄ prægnās nō est: maior asit prægnātis. Eius
uero q̄ nunq̄ prægnās fuit, lōge adhuc minor uterū
existit. Et iuxta ætatē minimus est his q̄ ad uenerē ex-
periendā tempus nondū attigerūt. Nam & alias sem-
per minor est his quæ Venere non utuntur. Longitu-
do itaq; in moderate se habentibus mulieribus, à fun-
do circa umbilicum, usq; ad pudendum, est plerunq;
undecim digitorum. Latitudine uero ad utrunq; latus
per cornua sua extenditur. Quantum uero ad figurā
attinet, totū quidem reliquū corpus, & maxime fundū
uesicæ simile est. In quantū uero exortas papillares
ad lumbos nutates habet ab utroq; fundi latere p̄dus

S E R M O

Hos, uesicæ similis non est: appellantur autem hi ex
ortus cornua, & primum sursum uergunt, postea de
orsum tendunt, & paulatim angustiores fiunt, ut pos
sint remæ partes uenis similes sint. Hæ itaque angustæ
cornuum partes sinuosis flexibus ad testes inferuntur,
qui à lateribus uteri siti sunt, singuli ab utraq; fundi
parte probe cornua: & per hos sinuosos cornuum fle
xus, in congressu uiri uterus semen à testibus attrahit.
Sunt autem testes mulierum parui neq; sicut in uiris
rotundi & oblongi, ac tenera carne præditi, sed lati ac
glandulosi & pelliculosi. Appendet porro uterus ue
sicæ & intestino recto, per fibrosa quædam interstitia.
Appendet & osi sacro, per robusta quædam ligamē
ta neruosa ac musculosa. Sunt & ligamenta ac appen
dices quæ in ipsum uterum inferuntur, partim quidē
textentia & perplicantia ipsum uteri corpus, quorum
non exigua pars sunt nerui à spinali medulla orien
tes. Partim uero incrementi ac nutrimenti ipsius ute
ri, itemq; foetus ratia facta, uelut sunt arteriæ & uenæ.
A uena enim caua quæ per spinam à gibba hepatis
parte fertur, & ab arteria magna quæ illi incumbens
simul deferitur, duæ uenæ & duæ arteriæ exoriuntur,
utrinque sanè uena & arteria: atque hæc quatuor
uasa ad uterum delata, antequam in ipsum inferun
tur ramulos ad testes extēdunt, & postea in ipsum ute
ri corpus deferuntur, ipsumq; intertexunt, & per ea
mestruus sanguis in uterum deriuatur. Sunt autem &
aliæ uenæ ac arteriæ utrinq; utero insertæ, partim ad
testes, partim ad cervicem tendentes. At uero ipsum
uteri corpus ex duabus tunicis constat, & externa qui
dem neruosior est, interna uero uenosior. Et externa
quidem simplex & una est, interna uero duplex, ut si
excoriare uolueris, duo tibi uteri esse uidebuntur, sub
una & eadem tunica siti. Cæterum collum uteri mus
culosum, ex dura ac chartilaginosa carne factum est,
& semper durius seipso euadit, & progressu temp

DECIMVSSEXTVS

85r

ris chartilaginosum, adeo ut quæ sæpius pepererunt,
aut iam aniculæ sunt, his multum durum ac chartilagi
nosum collum sit, ut gutturi summo simile existat. Est
& in collo uteri foramen, per quod & menses deferri
tur, & mulier masculi semen suscipit, exitq; per ipsum
etiam foetus: incredibile enim dictum est quantum hic
meatus pro tempore amplitudinem euariat. Nam re
liquo tempore toto specilli extremū, aut paulo cras
sius quiddam suscipit. Prægnate uero muliere ita clau
ditur, ut nihil suscipere possit. At ubi foetus ab utero
exoluitur, dolores partus ipsum quàm plurimum ex
tendunt, & quod mirum auditu est, animal totum per
ipsum transit. Finit autem collum ac desinit in mulie
brem sinum siue pudendum. Longitudo porro pu
dendi in mulieribus ætate pfectis sex fere digitorum
mensura est. In partu tamen & concubitu breuius effi
citur, collo nimirum uteri se extendente. Est & in puel
lari ætate pudendum delicatius ac mollius. In anicu
lis uero & his quæ sæpius pepererunt, calliosius euadit,
& chartilagini simile: ex crebro enim congressus
attritu, & partium exeuntium collisione callescit. Sed
& mensium delatione indurescit, non aliter quàm ob
plurimum & acrem humorem influentem ulcera cal
losa ac fistulosa fiunt. At uero imminente mensiū tem
pore uterus crassescit ac intumescit, alias tenuior ac
contractior existens. Crassior item est in his quæ sæ
pius pepererunt. Tenuior autem in his quæ nondum
prægnantes fuerunt. Idem etiam primis à conceptu
diebus crassescit. Vbi uero foetus adoleuit, ac iam pa
riendi tempus adest, tenuissimus euadit. Attenuatur
autem uelut uesicæ statu repletæ solent, crassitudine
in longitudinem abeunte. Atq; hactenus de situ, figu
ra, ac magnitudine uteri dictum sit.

Quæ intra prægnantis uterum nascun
tur.

Cap. II.

Imprægnationis tempore primum Secunda utero

ppppp iii

S E R M O

adnascens, & totum foetum ambiens generatur, deinde de alia duarum pelliculae, altera farciminalis à faciminis similitudine appellata, eminentibus foetus partibus duplicata incumbens. Altera agnina à teneritudine uocata, quae totum foetum ambit ac complectitur.

De secundae generatione. Cap. III.

Secunda hoc modo generatur. Singula uenarum ac arteriarum oscula, quae intra uterum perueniunt, in extremitatibus suis nodosas quasdam eminentias haemorrhoidibus anales habent, quas aliqui cotyledonas, hoc est, acetabula appellant. Atque haec in mulieribus sunt minores, quam quae in uaccis, capris, ac ceruis, atque aliis talibus animalibus reperiuntur. Sed & in brutis flaccidiores ac mucosiores sunt, figura cotyledoni herbae, id est, umbilico ueneris similes. Tales igitur eminentiae in uteri sinu ubi mulier conceptura est aperiuntur. Contingit autem hoc tempus, incipientibus fluere menstruis purgationibus, aut desinentibus. Et quanquam etiam reliquo toto purgationis tempore aperta sint, tamen non concipit mulier. Non enim post semen in utero manere, quia influentis sanguinis multitudine eluatur. Quando uero cessant menses, & quum incipiunt, aperta sunt uasa, & purgatio lunaris neque multa, neque coarctata effunditur, ut semen ob uteri asperitatem facile adhaereat, & ab allabentis sanguinis paucitate abunde alatur: priusquam enim fluere coeperint menses, mulier non conceperit, quod & semen careat alimento, & unde adhærere possit non habeat: leuis enim tunc uterus est ob uasorum conclusionem, ut inde semen tanquam color à leui pariete elabatur. Nam qui parietes illituri sunt, eos primum exasperant, deinde colores inducunt. Proinde semen uiri injectum, & in utero detentum, acetabulis dextri uel sinistri sinus impingitur, contrahiturque seipsum uterus, ac semen undique complectitur. Secunda itaque generatio ab osculis in

DECIMVSSEXTVS

852

uterum apertis initium sumit, ita ut ab unoquoque osculo uas generetur, ab osculo arteriae, arteria, à uenae osculo uena, atque haec uasa distinguit ac cōnectit membrana. Et hoc modo Secunda generatur. At uero haec uasa per secundam dispersa rursus inter se coeunt, & in duos ueluti stipites desinunt, binasque uenas ac binas arterias perficiunt, quae ad ipsum foetum se ingerunt circa umbilicum. Nihil enim aliud est umbilicus quam quatuor haec uasa, in medio sui iuragum, hoc est, lotii ductorem appellatum habentia. Hic uero est principium pelliculae farciminalis, perforatusque est ad fundum uesicae ipsius foetus, ut per ipsum lotium foetus excernatur, & in pellicula farciminali colligatur. Tum uero ex duabus uenis una tantum efficitur, quae per umbilicum delata, siue parti hepatis ipsius foetus inseritur, uenaque caua appellatur. Et per hanc ad foetus alimentum sanguis ab utero deriuatur. Postquam enim hepar ipsius foetus sanguinem allatum susceperit, in omnes corporis partes distribuit. Similiter etiam duae arteriae in unam coalescunt, quae circa uesicam firmatur, & magnae arteriae inseritur, quae spinæ eiusdem foetus adheret. Et per hanc uitalis spiritus ex uteri arteriis ad foetum distribuitur. Porro partus tempore instanti, quum magnus perfectusque infans ueterum undique distenderit, Secunda pro infantis mole angusta efficitur, neque iam sanguis ab utero allatus alimentum sufficiens exhibet. Quapropter concitatus infans exilit, & ambientes pelliculas dirumpit: atque ita arcana quadam ratione uteri hostium aperiuntur ac foetus progreditur. Et haec quidem de foetus generatione breuiter, & lucidissime id fieri potuit explicauimus. At si quis diligentius speculari haec uoluerit, capram aut uaccam, uel ceruam dissectare poterit, ossa pubis remouendo, & cutem apte resectando. Et uteri cum uicinis partibus unionem aperte uidebit.

S E R M O

Menstruæ mulierum purgationis ratio. Cap. IIII.

Circa quartumdecimum annum menses in foemina appatere incipiunt, quo tempore & pubescunt, & mammae ipsis intumescunt. Non tamen omnibus eodem tempore, eademque mensura, & per totidem dies prodeunt. Sed plerisque plus minus duarum heminarum mensura, quatuor dierum spacio, interpositis uiginti duobus diebus, aut summum triginta, singulis mensibus deferuntur. Nec ante trigessimum quantum, nec serius quam quinquagesimo anno desinunt. Rarissime enim ad sexagesimum annum menstruæ purgationes perueniunt. Citiissime uero in pinguibus corporibus deficiunt. Cæterum sanguinis qui profuit corpori paulatim usque ad ætatis uigorem augetur. Deinde aliquandiu æqualitatem seruans, paululum penitus crescit aut minuitur. At ubi ad finem tendit, paulatim rursus minuitur, donec in totum desinat. Ut autem ordinem seruent aut excedant, & ut multitudine uel paucitate delinquant, in ætate situm est, ac anni tempore, itemque uictus ratione, & peculiaribus mulierum studiis. Huc faciunt & ciborum qualitates, & morbi accedentes.

Notæ futuræ uirginum purgationis. Cap. V.

Virginibus futuram purgationem præstigiunt mammarum pruritus, lumborum, pectinis, & capitis dolor, bilis aut pituitæ uomitus. Quum hæc cuncta decimum quartum annum apparuerint. Medicum coniectare oportet, quomodo purgationem maturaret, & per leniores decoctiones sanguinis delationem adiuuet.

Quando semen appareat, & conceptus tempus adueniat. Cap. VI.

Semen quoque circa decimumquartum annum, & plerisque in ipso pubertatis tempore apparet, uerum ad generationem aptum efficitur, anno plerumque decimo octauo aut uigesimo. Et statim tunc ubi semen com-

DECIMVSSEXTVS

853

paruerit, coeundi desiderio flagrare incipiunt.

Fœcundarum mulierum dinotio, Sora
ni. Cap. VII.

A decimoquinto, ætatis anno fere usque ad quadragessimum, mulieres ad concipiendum idoneæ sunt, quæ neque uiragines, neque corporis habitu denso aut duro præditæ sunt, neque contra humectio ac languido, neque fluxione assidua laborant. Sed & recta ratione ac læta mente funguntur, & lumbos habent latos, & mentem amplam. Et quibus menses non impediuntur, & quæ uteri affectionibus non infestantur. Ceterum cõceptura sit an non mulier, hoc modo deprehendi auit. Infernas partes uestimentis cõtectas resina suffunt, ita ut intra pudendum uapor recipiatur. Et si quid odor per corpus ad os & nares transeat, fœcunditatis signum iudicant. Sin minus, sterilitatis. Alia item decorticata, & lana inuoluta, mulier dormiendi tempore sibi ipsi uelut bessum siue tali formam subdat. Et ex odore an ad os peruenerit aut non, fœcunditatem aut sterilitatem iudicet.

Quomodo cognoscantur quæ conceperunt. Cap. VIII.

Mulierem concepisse argumento primum est, si ab obstetrice interrogata respondeat, se post cõcubitum uiri semen non effudisse, & in ipso coitus opere horrorem quandam percepisse, & moderato dolore circa pudendum ac umbilicum uexari. Et ad hæc si pudendi sinus & os arida sint. Et uteri osculum nondum, nec inflammati, sed interius ac exterius occlusum fuerit, & aliquatulu sursum progressum. Et si Veneris appetentia languerit, & menses consueto tempore non apparuerint. Si uenæ pectoris uirere, & mammae intumescere inceperint, & progressu temporis lac habuerint. Si cavitates oculorum subpallidæ fiant. Si nigrae maculae in facie & aliquibus lentigines oriatur. Si colli pars anterior calidior, cervice uero frigidior appa-

*Si uirer p am purgata non fuit
signo unico ad uirerem conceptum*

S E R M O

reat. Si circa secundum mensem præter consuetudinē salia aut acida appetat. Quibulda etiā os nimio humore madescit, & ad agendum torpor adest, & aspectus languidus ac plane effoeminatus efficitur, & color ad albedinem ac pallorem mutatur, prægresso plerumque rubore si foeminæ uiriliores fuerint. Circa consuetudinem purgationis menstruæ tempora aggrauantur prægnantes, & mammae intumescunt, lumbi difficulter mouentur, uesica rubens ac ignitum lotium cum dolore excernit, & suppressorum mensium calor sinu ac ceruicem uteri accendit.

Notæ foetus masculi ac foeminæ. Cap. IX.

Hippocrates & alii quidam maris notam esse dixerunt, si prægnans sit bene colorata, & ad motum facilis, & si dextra mamma amplior, & præsertim papilla sit. Contra uero pallidus color, sinistraque mamma ac papilla tumidior, foemellæ, indicium est. Sed & in masculo conceptu dextræ partis uasa, uenæ ac arteriæ, magis intumescunt, præsertim sub lingua. At in foemellæ conceptu contrarium apparet. Aiunt etiam papillas in foeminæ conceptu deorsum nutare, in masculi uero, sursum tendere: Sed & lac prægnantis aquæ instillatum, si foetus foemella sit, diuelli ac detrahi: si uero masculus, in superficie persistere. Certissimum uero minime fallax masculi foetus signum est, si prægnans dextræ manus pulsus ualidiorem, uelociorem, maioremque ac duriorem habuerit: Et uice uersa in foemella.

De pica. Galeni.

Cap. X.

Circa secundum mensem affectio quædam prægnantibus accidit, quæ a pica auicula nomen accepit. Alii tamen ab hederæ similitudine, quæ cittos Græcis uocatur, hanc affectionem cittam Græcis appellatam esse sentiunt: nam sicut illa uariis plantis prout occurrunt se implicare solet: ita mulieres ex pica laborantes, uaria edulia appetunt, atque ea contraria, quæ tui uoluptatibus

DECIMVSSEXTVS

854

tem, tum insuauitatem gustanti exhibent. Accidit autem fere circa quadagesimum diem à conceptu. Et est stomachi languor cum nausea & auersione ciborum, bilis ac pituitæ uomitum inducens. Consequuntur asidue expuitiones oris, uentris morsus, ac anxietates. Atque hæc omnia ob humoris sanguinei præsertim redundantiam fiunt: qui enim per uteri uasa singulis mensibus excerni solebat, à foetu suppressus, sursum uergit, & stomachum præcipue, uelut subtiliore sensu præditum infestat: pro uarietate autem uitiosi humoris, uaria ac peregrina edulia appetunt, quædam salia, aliquæ acida, aliquæ terræ, aut testas, aut extinctos carbones. Et hæc usque ad quartum mensem hæc affectio durat: in principio enim modicus sanguis ad foetus alimoniam distribuitur. Postea uero crescente foetu plus alimentum attrahitur. Itaque tum demum uitioso humore partim per uomitum euacuato, partim ad uterum alendi foetus gratia delato, relata accidentia remittunt. In quibus igitur multus sanguis collectus uidetur, his modicus cibis competit, & exercitia mulieribus conuenientia, quæ redundantem discutere possunt. Profunt & fatigationes ac peregrinationes: quæ uero citra laborem uiuere consueuerunt, hæc prægnantes ægre ferunt repentinos aut laboriosiores motus. Quarum uero stomachus ab acri, acido uel aut falso humore mordetur, hæc ad excitandum uomitum tepidam aquam commodè bibent, ut humor assidens reuocetur. Abstineant autem à dulcibus obsoniis, & uinum solum, odoratum, antiquum, & subadstringens bibant. Sit autem potus moderatus ne alimenta uentriculo innatent. Confert etiam ante cibum oliuas muria conditas cum pane molli exhibere. Aut quinque uel septem amygdalas amaras. Aut polentam succo cotoneorum aut puniceorum malorum respersam. Aut feridem siue intubum. Aut alparagu palustrem, aut uilurum. Ex quibus deligendæ sunt, quæ neque pingues,

S E R M O

neq; uirose sunt. Conueniunt etiam pedes ac rostra & uentriculi porcorum, & herinacei marini recentes. Post cibum uero uux passæ, mala punica ac pira exhibeantur. Sint tamen omnia quantitate moderata: at quæ cibos auersantur, obsoniorum uarietate ac iucunditate illectentur. His autem quæ terram comedunt, nihil ita prodest, uelut amyllum recens pro terra oblatum. Cæterum medicamenta contra picam commoda sunt, portulacæ cremor, & ipsa in cibo sumpta, cucumeris semen decortatum, & ex aqua potum. Polygoni decoctum potum, similiter etiam anethi. Et rhei pontici ac spicæ nardi cremor. Itē intubi succus, uel ipsa herba cruda aut cocta assidue comesta. At si crassius est quod euomunt, & ob uiscositatem difficulter excernitur, salsamenta & raphanos ex aceto mulso edant, omni studio adhibito, ut infestus humor citra molestiam ac conuulsionem educatur. Forinsæcus autem adhibita languido stomacho conferunt hæc, cœnanthe, balaustium, rosæ, cityni, myrtus, smyrnii coma, foeniculi semen, cum uino cataplasmatim modo adhibito, addita etiā galla, aut cumino, aut absinthio. Palmularum item carnes uino coctas aut inaceratas, tritas pro emplastro imponere prodest. Aut mala cotonea cum posca trita, rosaceo uel nardi nerato excepta, addito croco. Aut lanam succidā, aut linteolum uino & oleo, aut aceto & oleo, uel rosaceo & aceto, aut nardino & uino imbuito, & stomacho adhibeto. Morsus enim & stomachi puncturas mitigant. Præterea calidam aquam, non tamen feruidā assidue absorbere, & sensim assidue obambulare, & præcordia molli lana integere, fouere ac inungere, & ante cibum infernas partes pro uiribus exercere, hæc omnia ad sanitatem assequendam mirifice faciunt.

De tumoribus pedum in prægnantibus. Cap. XI.

Pedum tumores in prægnantibus, rosaceo & aceto

DECIMVS SEXTVS

855

ro, & sale aliquando addito, perfricato. Prodest & terram cinoliam cum aceto illinere, aut alumē scissum cum uino. Bonum est & citriorum malorū decocto pedes lauare. Et anthyllim aceto maceratam obligare, & brassicæ folia per latum distenta imponere ac obligare.

Cura prægnantibus adhibenda. Aspasie. Cap. XII.

Prægnantes quæ recens conceperunt, a timore, tristitia, ac omni forti mentis perturbatione asseruandæ sunt. Prohibendæ etiam gestationes in curribus, & uiolenta exercitia, ac spiritus detentiones, & coendiarum idus. Neq; uero permittendum est, ut graue onus eleuet, aut saltet, aut duris sellis insideat. Sed nec acria edulia nec flatuosa, nec clysteres acutos, nec cibi aut potus inopiam aut superfluitatem concedemus. Sanæguinis etiam effluxio siue è naribus, siue ab hæmorhoidibus, aut alio quocunq; loco, prægnantibus periculum inducit. Quapropter alimentis utendum est moderatis, & stomacho commodis, leuicæ gestatione, leni deambulatione, molli frictiōe, & lanificii exercitio. At circa octauum mensem qui omnium molestissimus est, alimentum contrahendum est, & motus uehementiores præscribendi. Et si aluius suppressa fuerit, ob intestini recti angustias ab utero illatas, edulia exhibeantur uentri subducendo apta, uelut est ptisanæ succus, rumex coctus, malua, lactuca. Cæterum mense nono relaxandi corporis gratia, balneo frequenter utendum est, & omni modo prospiciendum, ut paritura futuros partus dolores fortiter ferre possit.

Notæ partus secundum naturam futuri.

Cap.

XIII.

Parituris pectinis ac superioris uentris grauitas, pendiq; ardor adest. Et uterus ad pudendum procubuit, ut obstetrici facile sit per contactum tentare. Os quoq; uteri disparatum ac dilatatum est, & ad tactum leue ac humectum percipitur. I artu autem instante,

S E R M O

superior uenter contrahitur, & inguina ac pubes intumescunt, & assidua mingendi cupiditas adest. Deinde plurimus humor prodit, plerisque etiam sanguis tenuioribus secundæ uasis ruptis.

Parientibus facienda. Cap. XIII.

Quæ præparare oportet, & quomodo secundum naturam parientibus consulendum sit, suprema cum fuerit scripto prodere, quum ex longo usu non modo obstetrices, sed reliquæ quoque mulieres ista sciant. De hoc tamen uelut necessario admonebimus, quod parientes spiritum detinere oportet, & ad inferiores partes propulsare, non uelut imperitæ aliquæ faciunt in gutture congregare. Inde enim plerisque gutturis tumor, & uasorum eius loci dilatio contingit, quæ affectio penitus incurabilis existit.

Cura circa ægre parientes adhibenda.

Aspasia. Cap. XV.

Quum partus difficultas instat, & loci præclusi manent, prægnans in balneum ducatur, & in calidæ labris desideat, sæpeque perfundatur. Utaturque in sessionibus ac illitionibus lubricitatem inducentibus. Quale est oleum tepidum, ouorum candida tusa, maluæ, foenugræci, seminis lini decoctum. Aut cerato liquido ex oleo cyprino præparato loci ac inguina illinatur. Sed & hirundinum nidus oleo dissolutus, & lumbis iuxta spinam affusus, partum accelerat. Ferunt etiam rithymalli maioris radicem linteo illigatam foemori utiliter alligari, & similiter styracem, coriandrum uiride, polygoni radicem, halcyonium, cucumeris syluestris semen, atque hæc omnia statim à partu amouenda esse.

Cæterum si post partum secunda non sequatur, uiolenter ne extrahatur, sed sternutatio excitetur, & spiritus detineatur, & os ac nares obturentur. Et si adhuc remanserit, extractio fiat uelut postea docuimus.

Quomodo opem ferre oportet his quæ

DECIMVSSEXTVS 856

non tuto concipiunt. Cap. XVI.

Quædam mulieres etiam si concipiant, in partu tam men periclitantur, siue ob uteri paruitatem, ut ob id foetum perficere non possit, siue ob colli eiusdem angustiam, siue quod tuberculum aut tale quiddam in eiusdem ostio exortum est, quod partum impedit.

Atque hæc sanè optime fecerint, si à partu omnino cauerint. At si conceperint, satius est foetum corrumpere, quam excidere: quare ex ordine de corruptentibus foetum, & de inducentibus sterilitatem agemus.

Quod enim sterilitatem inducit, differt ab eo quod foetum corrumpit. Illud enim conceptum fieri prohibet, hoc factum corrumpit & expellit. Proinde ut ne mulier concipiat, primum caueat, ne temporibus conceptui idoneis cum uiro coeat, incipientibus uide licet aut desinentibus mensibus. In ipso uero concubitus tempore, quum uir semen eiekturus est, spiritum detineat, ne in uteri cavitatem semen feratur, statimque exurgat ac genibus innixa sternutamenta cieat, & puendum probe detergeat. Ad prohibendum etiam conceptum os uteri cum melle illinere oportet, aut cum opobalsamo, aut cedria per se, uel cum cerussa. Item cum cerato myrteo liquido cerussa ammixta.

Aut alumine liquido. Aut galbano cum uino. Talia enim frigida, meatus obducentia, ac adstringentia, ante coitum os uteri claudunt, & semen in eius cavitatem penetrare non sinunt. Calida uero proritantia, non solum uiri semen ab utero pellunt, sed reliquos etiam eius humores attrahunt ac exugunt. Sed & ea quæ sequuntur conceptionem prohibent, ac sterilitatem inducunt.

Pes si sterilitatem inducentes. Cap. XVII.

Corticu pinus, rhois coriarii, sing. & quales portiões cum uino & uinaceis expresso terito, & in lana ante conubitu adhibeto. Et hoc ablato post ii. horas mulier cum uiro coeat. Aliud. Malicoriū recens cum aqua tri-

S E R M O

tum subdito. Aliud. Malicorii partes duas, gallarū partem unam, terito & glandulas paruas efformato, easq; ubi menses defuerint subdito. Aliud.

Gallarum drachm. iiii. myrrhæ drachm. ii. cum uino uelut erui grana efformato, & in umbra siccato, atque ante coctum pro pesis subdito. Aliud. Carui carni carnes cum uino subactas adhibeto. Aliud.

Florum mali punici satiui drachm. ii. gallarum tantundem, absinthii drachm. i. cum cedria uelut ordeī grana formato, & duobus diebus à sedatis mensibus subdito, totoq; die sumantur, & his amotis tandem uenere mulier utatur. Hoc non fallit, & longo usu cognitum est. Potio ad idem. Succus cyrenais ciceris magnitudine cum duobus uini diluti cyathis potus conceptum prohibet, & menses ducit. Aliud.

Succi cyrenais, foliorum rutæ, opopanax, æquales portiones terito & cera obducito, & fabæ magnitudinem exhibeto, deinde uinum dilutum propinato. Et hoc menses prolestat. Aliud. Aloes drachm. i. seminis uisolarum albarum obolos iiii. myrrhæ drachm. iii. piperis grana ii. Hæc in tres partes diuidito, & tribus uicibus exhibeto, statim ubi menses cessant. Quin & fabrorum aqua in qua ferrum extinguunt, assidue pota, maxime statim ubi menses cessant, sterilitatem inducit. Idem facit & populi albæ drachm. i. ex aqua singulis mensibus semel pota. Aliud. Mustelæ hepar sinistro pedi alligetur. Aut testes eiusdem animalis circa umbilicum gestentur. Aliud.

A deps siue pinguedo uulvæ leænæ in uase eburneo gestetur. Est hoc efficacissimum. Aliud. Cetrissii cum oleo uelut pessus subdatur. Aliud. Flos rum mali punici satiui, malicorii, gallarum, succi uulvæ acerbæ singulorum drachm. ii. absinthii drachm. i. cedria excipe, & uelut ordeī grana efforma. Et mulieri quæ per bidduum à uiro secubuit subde. Aliud.

Postquam mulier à uiro secubuit, tot hederæ grana nigra

DECIMVSSEXTVS

857

nigra è uino propinato, quot diebus foeminam concipere nolueris. Aliud. Hyoscyami semen antequam in terram exciderit, ab ipsa herba decerpito, & cum lacte asinino terito, & modica myrrhæ, ac hederæ nigro grano aut corymbo ammixto, leporis aut muli aut ceruicorio inuolutum, gestandum exhibeto. Obseruandum est autem ne hoc amuletum terram contingat: aut fabrorum aquam frigidā ieiunæ propinato: aut salicis decoctū cum melle, propter eximentam amaritudinem, potandum dato. Ferunt etiam dentem infanti elapsū, si terram non attigerit, in anulo à muliere efficaciter gestari. Item lumbricum lapidicinæ pro amuleto efficaciter appendi. Aliud. Hyoscyami semen cum aquæ pullum alentis lacte subactum, & ceruino corio illigatum, sinistro brachio appendito, & ne terram contingat cauetō. Aliud. Coriandri semen toto anno potum, sterilitatem inducit. Aliud. Vir reliquo adstringenti illinatur, quales est alumen, malicorium, galla ex aceto trita, & ante coctum multa abluat, & non generabit. Omnia poro medicamenta spleni conferentia, maxima ex parte conceptionem inpediunt. Idem facit & mulierum castratorum testes uisti, & cum salicis decocto poti.

Fœtum corrumpentia, Ex Aspasia. Cap. XVII. Si mulier ad gignendum fœtum inepta, per negligentiam cōceperit, primum usq; ad trigessimū diem contraria fiant his quæ supra de cura prægnantibus adhibenda diximus, ita ut uehementissimis motibus uti iubeatur, & ut saliat, ac grauisima onera leuet. Et ut decoctionibus urinam ac menses prolestantibus atq; aluum subducentibus assidue utatur, & acrioribus infusis uentrem eluat. In balneo item superiorem uentrem, pubem, ac lumbos quotidie defricet, & in aquæ tepidæ labro diu moretur, inessususq; paret ex fœni græci, althææq; ac artemisiæ decocto, & cū oleo antiquo per se, uel cum rutæ succo, ac melle perfuso

A E T.

qqqqq

S E R M O

Hatur, & si adhuc perstiterit conceptus, præcordia & lumbos ex lupinorum farina taurino felle subacta integat, & epithemata huiusmodi imponat. Cyclasmini, elaterii, artemisiæ, singulorum drach. v. absinthii, grani cnidii, singul. drach. x. nitri drac. viii. radice cucumeris syluestris drachm. v. opopanax drach. x. lupinorum amarorum, radice chelidonii: seminis aut radice uiolæ albæ, singulorum drac. vi. olei cyprini quantum satis est ad emplastri formam. Hoc post perfusionem cum artemisiæ decocto, superiori uentri imponere oportet, deinde caricas cum nitro, aut simile quiddam in pudendi sinum subdere, aut cum oleo trita illinere. Hoc autem simplex insigne est. Cupressi folia costata trita, post balneum cubitu uentri imponat, & tota nocte sinat, & supina iaceat. Præstat & collyrium ex opopanax subdere, & allii cortices ac pilos mulieres suffire. Quod si hæc nihil profecerint, ad ualidiora auxilia pergendum erit, neque tamen temere hoc faciendum est. Omnis enim foetus corruptio periculosa est, præsertim in muliere robusta, utrumque duriorem ac densiorem habente. Quare diligenti animaduersione opus est. Et secundo maxime ac quartus mensis uitandus: est enim in utroque naturalis quedam difficultas ac mora. Et impares menses aptiores sunt ad aggressionem ac firmitatem. Vnicum itaque tertii mensis tempus deligendum est: neque enim prius, neque posterius conueniet. Mulier autem à qua foetus expellendus est, per aliquot dies antea tenuissimo uictu, & assiduus balneis, ac pessis emollientibus subditis utatur, & à uino abstinere. Deinde uena secetur, & sanguis copiose detrahatur: sanguis enim à muliere prægnante euacuatus abortum facit, inquit Hippocrates. Tum post biduum aut triduum, ubi interim à cœna euomuerit, foliorum mercurialis fœminæ decoctum, cum oleo & garo conditum ieiuna absorbeat. Aut agaricum cum aqua mulla bibat. Aut seminis uiolæ albæ drachm. i.

DECIMVSSEXTVS

858

aut artemisiæ, aut distamni, aut gentianæ, aut castorei, singul. drachm. i. aut ammoniacum thymiamma, aut myrrham, aut lauri baccas cum aqua mulla. Aut cacumina thymi, aut fel tauri congelatum nucis auellanæ magnitudine ex uino odorato dilutum bibat: hæc enim omnia etiam mortuos foetus expellunt. Atque hæc quidem conceptum foetum corruptum: si tamen non profecerint, oportet ante potiones & epithemata quæ adhibentur, sternutamenta cingere cum his quæ ad hoc efficacissima habentur. Pessus corruptens foetum. Iridis, galbani, grani cnidii, terebinthinæ, singul. drac. i. cum susino, cyprino, ac rosaceo oleo æquis portioibus efformato, & mulieri prius lotæ subdito, ac per totam noctem finito. Mane uero in cœni gratiæ & artemisiæ decocto sedeat, & si non successerit, idem rursus post balneum fiat. Alius. Seminis uiolæ albæ, nitri, absinthii, myrrhæ, pares portiones cum uino subactas in lana subdito. Alius. Foliorum rosæ, baccarum lauri, myrrhæ, singulorum drach. ii. cum uino subacta subdito. Collyrium citra molestiam trimestre foetum expellens. Seminis nasturtii, seminis uiolæ albæ, myrrhæ, absinthii, singulorum drach. i. cum aqua efformato, & mulieri prius lotæ subdito, & interim pulegii decoctum bibendum dato. Aliud insigne. Abrotonum quantum uoles in aqua ad totius aquæ consumptionem coquito, & exprimito, eumque liquorem exceptum lana subdendum exhibeo, utere etiam auxiliis ac epithematis, quæ ad retentos menses describemus. Tradunt etiam sterces columbinum suffitum foetum expellere. Et cucumeris syluestris grana sponte excidentia, panno excepta antequam terram attingant, ad alligata magnam uim habere ad foetum corrumpeum.

Signa futurum abortum præcedentia. Cap. XIX.

Futurum abortum aquosa primum euacuatio, deinde saniosa aut cruenta, & uelut carniū lotura

S E R M O

præcedit. Vbi uero plane exolutio aduenerit, purus sanguis, deinde grumi, ac demum foetus ipse formatus aut informis egreditur, plerisque etiam lumborum ac coxarum grauitas adest, & superioris uentris, capitisque ac oculorum dolor, stomachi morsus, extremarum partium frigiditas, animi delirium, horror febrilis: quædam etiam conuulsiones retrorsum, & uelut à comitali morbo habent. Atque hæc præcipue accidunt his quæ ex medicamentorum uiolentia abortum procurarunt. Nam in his quæ citra medicamenta abortum faciunt, præcedit uelut Hippocrates testatur, mammarum gracilitas præter rationem aborta, foetorum frigiditas, & grauitas, etiam lumbos occupans. At uero ex abortu minus læduntur, quæ saniores sunt, & alui natura laxior, ac uteri partes humidiores habent. Et quæ frequenter magnos infantes sine molestia pepererunt, & ætate prouectiores, paucumque sanguinem habentes, & non pingues.

Quomodo abrupti foetus eiectioni opitulemur.

Cap. XX.

Si foetus abruptus fuerit, & in uteri collo detinetur, oleo cyprino, terebinthina ammixta totum corpus, & præcipue partes utero uicinæ perfundantur. Eodem etiam eiectioni iam foetu loci assidue rigentur, & si sic non succedat, mulier aromatum decocto infundat, ac sternutamenta adhibeat. Et ex resina sicca, bitumine, propoli, & cæcis fluuiialibus ac galbano suffusio fiat. Hæc & alia huiusmodi facienda sunt, si inflammatio non obstiterit, nam ea præsentem, intra infestissimum laxandi ac mitigandi uires habentes nos conturbamus: at si foetus detinetur ex eo quod uterus citra inflammationem conclusus est, papyrus & spongas aridas, primum tenuiores, deinde crassiores, instar pessæ subdemus, & extrema opopanax, uel panacis radice, cum melle ac terebinthina trita illinemus. Porro eiectioni foetu, si secunda non fuerit squata, uiolente extrahendæ

DECIMVS SEXTVS

859

non est. Sed neque umbilicus incidendus, & secunda relinquenda est. Strangulatus enim & certa perniciēs ex hoc consequeretur. Verum si res diutius protrahatur umbilicus incisus foemori mulieres alligetur, & summum studium adhibeatur, ut secunda eximatur, quæ ad modum inferius de foetus eiectione referemus.

De his quæ bimestres aut trimestres foetus abortiunt.

Cap. XXI.

Quæcumque moderate corpus habentes, bimestres aut trimestres abortus faciunt, citra manifestam causam, his acetabula siue cotyledones muco plena sunt, & non possunt præ grauitate foetum continere, sed abruptitur, inquit Hippocrates. Has igitur curare oportet per medicamenta pituitam ducentia totum corpus euacuando: qui enim ante totius corporis purgationem, & ante prohibitum humorum influxum, statim à principio locos euacuare nititur, simile facit, uelut si quis perennem putei aquam exhaurire uelit, dum interim in exhausto locum assidue riuuli scaturiunt. Toto uero corpore euacuato, tandem cum his quæ pituita ducunt etiam uterum purgabimus. Quales sunt pessæ ex colocynthide præparati, quæ contra sterilitatem ex humorum redundantia contingente inferius describentur. Optima autem lotio purgatoria pituita ex utero educens sic fit. Colocynthidem magnam superne incidito, & seminibus eiectionis ac dimissa medulla oleum irinum infundito, & cum defecta particula colocynthidis operito, & per diem ac noctem madescere finito, deinde feruenti cinere coquito, ac oleum excolato, & hoc tepidum in uuluum iniucito. Hoc multas steriles fecundas fecit,educta ex alto pituita, quæ conceptum impediēbat. Victus autem ratio adhibenda est calefaciēs ac siccās, moderata item exercitia ac frictions, & omnis frigoris uitanda. At uero his quæ ob naturalem facultatis retentiam debilitatem abortum faciunt, heri nacei terrestris pellis usta, ex aqua aut uino pota, ex

naturali quadam proprietate auxiliatur. Idem facit & pudendi osculo illita. Idem potest & marinus herina ceus, ac cōchæ ustæ. Item myrti baccæ cum uino, aut oleo lentiscino siue susino illitæ. Rubi quoq; ac myrti & similium decoctis loci utiliter irrigantur. Aetites etiam lapis circa uentrem gestatus, & prægnantes, & foetus conseruat, nec sinit uterum flaccescere. Idem facit tritici granum intra panem repertum, sinistro brachio alligatum. Sardonius quoq; lapis prodest superiori uentri appensus, donec dolores partus instant, & tunc ablatus. Lapis item in uulua, aut corde, aut intestinis ceruarum repertus pro amuleto gestetur: est enim ad retinendos foetus efficacissimus. Iisdem uiribus præditus est lapis qui trunco arboris pro cuncti more impingi solet.

Pariendi difficultatis causæ. Cap. XXII.

Pariendi difficultas uariis de causis contingit: aut enim eo quod puerpera animo aut corpore, aut utriusq; simul imbecilla est, aut ob uteri paruitatem, aut propter meatus angustiam. Quæcūq; autem propter ætatem staturæ breuioris sunt, hæc fere uterū reliquis corporis partibus correspondentem habent. Potest & difficultas pariendi contingere: aut ob ceruicis uteri obliquitatem: aut ob carnem eidem ceruici uel osculo eius adnatam: aut ob eiusdem loci inflammationem, uel abscessum, uel duriciam: aut quod tunicam ambientem solidiorem foetus pertrumpere non potest: aut quod humor in utero collectus ante debitum tempus excretus est, & iuxta partus tempus sine humore ac sicci manent loci, quando maxime opus est hoc humore, ut qui facilem transitum foetui exhibeat: aut quod puerpera uesicæ calculo laborat, qui dum uteri collum comprimit difficultatem pariendi inducit: aut ob prægnantis carnositatem siue pinguitudinē. Sed & ossa pubis nimium conserta, pariendi difficultatem faciunt, dum in partu dilatari non possunt: nec enim uer-

lut in uiris, ita in mulieribus ossa pubis alternatim cōseruntur, sed forti copula connectuntur. Contingit ite pariendi difficultas ob nimiam lumborum cauitatem uterum comprimentem: aut ob excrementorum copiam, in intestino recto aut uesica detentam. Aliquæ etiam prouecta ætate debilitatæ ægre pariunt. Aliæ quod primum parere incipiunt, anguntur, & propter imperitiā corpus apte præparare ignorant, aut quod ætatem nondum uiriles sunt, nec uires uigoris adeque sunt, sed adhuc puellæ pueriliter agunt. Difficilis præterea fit partus, quum foetus totus, aut pars magnitudine excellit: sæpe enim caput, uel thorax, uel uenter, plus æquo augetur: aut quum debilior est foetus, & saltibus ac motibus suis matrem adiuuare non potest: aut quum biceps est aut tripes: aut quum gemini prodeunt, & repente uterq; simul collo uteri illabitur: aut quum foetus interiit, & parturiēti nihil auxilii præbet: aut quum mortuus intumescit, & præter naturam iacet: fitus enim prodeuntis foetus naturalis est, ut recta in caput, manibus ad utrumq; foemur extentis prodeat. Præter naturam uero caput in dextram uel sinistram uteri partem declinat: aut altera, aut utraq; manus exeritur, & crura intus inter se diducuntur. Reliquis tamen figuris minus suspecta est ea quæ in pedes contingit, præcipue si manibus super utroq; foemore extentis prodeat. Foetus uero qui altero pede prodeat, altero intus detento, aut duplicati alicui uulvæ parti inhiuntur, directione indigent, sicut & qui manus expassas habent. Cæterum qui obliqui prodeunt, minus triprobandi sunt, & hoc tripliciter contingere potest: aut enim in alterutrum latus, aut in uentrem prodeunt. Sed tutius est in latus progredi: ita enim obstetricis manui locus datur, ut in caput aut pedes nascentē dirigat. At qui duplicati prodeunt, in pessimam figuram lapsi sunt, maxime si in coxarum uertebras deferantur. Tripliciter autem duplicari solent: nam uel capite

S E R M O

& cruribus, uel uentre, uel coxarum uertebreis, osculo uteri incumbunt, uerum præstat uentrem incumbere, eo enim à nobis dissecto, & interaneis exemptis, considerente corpusculo facilis est figuræ trāsmutatio. *Difficilis* item sit partus, si secunda aut propter crassitudinem non abrumpitur, aut propter tenuitatem antequam oportet diuellitur. Porro ab externis causis pariendi difficultas oboritur, uelut si anni tempus frigidum & hyemale meatus constrinxerit, aut calidum æstiuum exoluerit. Hæc omnia de muliere ægre patiente medicum percussari ex obstetrice oportet, nec temere ad chirurgiam progredi. Neque uero obstetrici permittendum est ut uterum diutius dilaniet. Si ergo ob lumborum cavitatem pariendi difficultas contigerit, puerpera in sella, prona flexis genibus collocetur, ut uulua delabens ceruicem recta extendat: eodē modo sistantur etiā pingues ac carnosæ: si uero propter aliquam angustiam, aut stuporem, aut coarctationem, opem ferre oportet laxationi per iniectiones calidas, & suffusiones, ita ut etiam aer domus calefiat, & per infusiones oleorum, tum tactu, tum potentia calidorum, itemque per illitiones ac cataplasmata eiusdem generis. Adhibenda quoque sunt laxamenta à balneis, si non febris aut aliud quid prohibuerit, & ex gestatione letitice in loco calidiore. Quidam etiam concussionibus fortes in his adhibuerunt. At uero eā quæ ob exolutionem imbecilla est ad partum corroborare oportet condensantibus ac maxime constringentibus, & firmitatem inducentibus: qualia sunt resperisiones ac infusiones ex myrto aut pampinis uitis, aut malis punicis, aut rosis. Et odoramenta cum aceto, & ungenta ex uino & oleo rosaceo frigidis: si uero propter figuram præternaturam ipsius foetus, partus difficultas adest, ad naturalem situm reducendus est, quantum eius fieri potest. Et si pedem aut manum protrudit, ne attrahatur per membrum: magis enim impingitur, aut luxatur,

DECIMVSSEXTVS

86r

aut etiam abrumpitur. Verum per digitos humero aut coxæ foetus ad motos, promissa pars ad conuenientem locum introducatur. Si uero una cum coarctatione, totius foetus figura mala fuerit, prius ab osculo uteri in sublime eleuetur, & postea rursus ad osculum recta dirigatur, fiantque omnia placide, leniter, ac citra compressionem, oleo assidue locis affuso: hoc enim ex salute tum foetus, tam parientis fuerit, & uterus ita quoque illesus manet. At si uteri osculum clausum permanserit. Pinguibus medicamentis emolliatur ac relaxetur. Quod si uero calculus affuerit, eum extra uefica collum per catheterem propellemus, & si uesica lotio plena fuerit, eodem catheteris instrumento lotium educemus, si uero intestinum rectum excrementis plenum fuerit, per clysterem eluamus. At si ob inflammationem, abscessum, ulcus, tumorem laxum, aut duriciam, aut simile quiddam mulier parere nequeat, singulis pro affectionum ratione succurremus. Si uero ob carnem collo uteri adnatam, aut ob tunicam aliquam innatam solidiorem, parturiendi difficultas conueniat, uelut in non perforatis mulieribus accidit, quicquid impedimento fuerit refecetur. Et si solidior fuerit, membrana fractum ambiens quam ut abrumpi possit, discindatur. Quibus uero humor in tunicis contentus ante debitum tempus effluxit, ita ut loci sint reficcati, eis albumina ouorum cum malua aut foeni graeci decocto excolato, aut cum pilana cremore tepido infundantur. At si uteri paruitas in causa fuerit, loca pinguedine aliqua inungantur, ac foueantur, & os uteri digitis dilatetur, & foetus uiolenter extrahatur. Si uero non successerit, dissecetur. Quod tum maxime faciendum est, ubi foetus fuerit, magnus, aut mortuus. Mortuum autem cognoscemus, ex eo quod ad tactum frigidus occurrit, & motu caret. At si gemini aut tergemini fuerint, ac collum uteri obsederint, reliqui ad fundum uteri repellantur, &

is qui magis paratus uidebitur prius educatur. Si uero ob capitis, aut thoracis, aut uentris magnitudinem, partus difficilis fiat, omnino necessarium est foetum secare. Porro tempus collocandi puerperam in sellam, est quum uteri osculo aperto, digitis occurrerit ac prominuerit id quod præurum pifoleat.

De foetus extractione ac exectione. Philus
meni.

Cap. XXIII.

Medicum ante exectionis aggressionem spectare oportet, resoluta sit ne mulier aut non. Et an seruari possit, uel sit deplorata. Et seruari quidem potentem aggreditur, deploratam uero relinquit. Quæ igitur lethaliter affectæ sunt, lethargico sopore premuntur, & resolutæ sunt, ac difficulter reuocari possunt. Et ad maximas inclamationes reuocatæ, debilitate respondentes rursus deferuntur in soporem. Quædam etiam per conuulsionem contrahuntur, aut neruis tremulæ fiunt. Et pulsus fortiter tumidus, uerum obscurus ac debilis deprehenditur. At uero seruandæ, nihil tale patiuntur. Mulier itaque supina in lecto decumbat capite decliui, eleuatis cruribus, teneaturque utrinque a peritis ac robustis mulieribus. Ac primum duæ aut tres buccellæ panis uino imbutæ offerantur ad arcendum auimi deliquium. Et in ipso opere assidue facies uino respergatur. Chirurgus autem difficultatis causam per instrumentum pudendum diducens conspicatus, thymus ne sit, an callosa eminētia, aut aliquid ex his quæ retulimus, quicquid id fuerit uollesella arreptum scalpro amputabit, uelut postea docebimus. Si uero tunica uteri os obstruxerit, eam quoque rescabit, sicut interius de non perforatis mulieribus trademus. Si uero pelliculæ foetum ambientis soliditas obstiterit, eam uollesella extensam cultro aculeato incidemus, & incisam digitis dilatabimus, & locum idoneum ad foetus egressionem parabimus. At si caput foetus locum

obstruxerit, in pedes uertatur, atque ita educatur. Quod si ita impactum fuerit, ut nullo modo retrudi possit, uncinus attractorius oculo, aut ori, aut mento infigatur, & ita infans extrahatur, hoc modo ut instrumentum tractorium in dextra manu teneatur, uncinus uero ipsius digitis occultatus per sinistram manum leniter cointroducatur, & in aliquo ex dictis locis figatur, & deinde alterum instrumentum ex altera parte oppositum similiter immittatur ac infigatur, ut æquales & ad neutram partem declinās attractio fiat, eaque tutior, ne forte unum instrumentum in attrahendo elabatur, ac foetum dimittat. Atque ita æqualiter non solum in directum, sed etiam ad obliqua trahatur, & digitus pinguedine aliqua illitus, intra uteri os, & impactum corpus immittatur, & circumcirca ducatur.

Dimidio autem foetu extracto, attractorium instrumentum ad superiores partes transferatur ac infigatur. At uero si caput, uel natura, uel hydrocephala affectione aquosa, magis tumidum impactum fuerit, scalpro incidendum est, atque ita euacuatum ac contractum extrahendum. Quod si neque sic prodierit, caluam contundere oportet, & ossa digitis eximere. Si uero ossa eminuerint, per forpicem dentarium aut ossarium aut ferre, ac tum demum instrumentum attractorium infigere, ac foetum extrahere: at si capite progeffo, circa thoracem coarctatio fiat, iidem scalpro loci circa clauiculas dissecantur usque ad uacua, ut humore euacuo, moles thoracis confidat, si uero minus uenter inflatus fuerit, mortuo foetu aut hydropico existente, eadem methode utentes uentrem dissecabimus, ac intestina eximemus, si uero manus protensa fuerit, ab humero rescetur: oportet autem linteo obuolutum ut ne elabatur, aliquatulum extrahere, quo sic humeri articulus exeratur, & tunc diductis pudendi labiis refectionem facere, & postea sinistram manum immittere, ac caput dirigere, & ita foetum educere: idem

S E R M O

faciendum est etiam ubi ambæ manus fuerint proten-
sæ: similiter etiam pedes protensos reliquo corpore
non consequente, ab inguibus rescare oportet. At si
duplicatus fœtus occurrerit, & dirigi non poterit, si
caput magis expositum fuerit, ossa eius conteremus
cute non dissecta, deinde alicui eius parti attractoriũ
instrumentum infigemus, ac attrahemus, & cruribus
directis educemus. Sed si crura magis exposita fue-
rint, coxæ articulum rescabimus, & ita coxas transgre-
diemur, ut caput fiat contritioni facile paratum. Si ue-
ro duplicatio pertinacior fuerit pedibus magis expo-
sitis, caput circa coarticulationem ad uertebam am-
putetur, deinde transgresso thorace pedes attrahan-
tur. Si uero reliquis partibus ablatis, caput recurrens
detineatur, sinistra manus oleo illita in uteri profundi-
tatem immittatur, & caput requiratur, & per digitos
ad uteri os deuoluatur, & unum aut duo attracto-
ria instrumenta infigantur. Cæterum loci ad infigen-
dum instrumentum idonei, in capite sunt oculi, au-
rium meatus, os, menti pars inferna. In thorace
axillæ, clauiculæ, præcordia, pectus, uertebrarum arti-
culi, ingulum. In cruribus ossa pubis, fœmineum pu-
dendum: at uero si osculũ uteri ob inflammãtionem fue-
rit conclusum, nihil uiolenter agendum est, sed in-
fusionibus pinguibus large utendum, infusionibusq;
ac irrigationibus & cataplasmatibus, quo inflammatio
ne aliquatenus sedata, & osculo dilatato, fœtus uelut
dictum est educatur. Vbi uero integram fœtus sectio-
nem fecerimus, omnes eius partes componantur, di-
ligenterq; obseruemus ne aliqua desit, aut interius
clam nobis relinquatur. Deinde Secunda protinus
educatur.

De Secundæ educatione. Philumeni. Cap. XXIII.

Si Secunda, quæ etiam locus appellatur, & Secun-
da quidem dicitur, quod uelut secundum domicilium
ac receptaculum sit ab uero, & uelut fœtus indumens

DECIMVSSEXTVS

863

tum. si Secunda inquam, detinetur, interdum uteri os
clausum, interdum apertum reperitur, & aliquando
inflammatum, aliquando citra inflammationem. Et
modo uteri fundo coniuncta secunda reperitur, mo-
do seiuncta. Si ergo os uulvæ apertum, & secunda sei-
uncta reperitur, circa aliquam uteri partem instar pilæ
conuoluta, facilima est educio. Sinistram enim manũ
calidam & pinguefactam in profundum immittere
oportet, & arreptam secundam extrahere. Si uero ute-
ri fundo connexa fuerit, similiter quidem manum im-
mittimus, uerum apprehensam secundam non statim
recta attrahemus, propter prolapsus uulvæ timorem,
sed sensim nulla uiolentia adhibita primum in obli-
quum placide ducebimus, hac & illac obuertentes. De-
inde aliquando ualidius attrahemus. Sic enim obedit
& à concretionibus exoluitur. At si uteri os clausum fue-
rit, perfusionibus pinguibus utemur, & per sinistram ma-
nus digitos leniter aperire, ac paulatim dilatare cona-
bimur. Et si non successerit, superiorẽ uentrẽ ex cruda
ordeacea farina aqua calida ac oleo subacta integere
oportet, rursusq; locos perfundere, pinguiq; fomen-
ta adhibere. Et si uires non fuerint debiles, etiam ster-
nutatoriis utendum est, ex castorio ac pipere præpa-
ratis, & potionibus menses cientibus, de quibus postea
agemus. Atq; hæc omnia prima ac secunda die fa-
cienda sunt. Suffitibus insuper utemur per aromata ex
olla, qualia sunt casia, nardus, iunci odorati flos, artes-
misia, iris, sabina, dictamnium, pulegium, & huiusmodi,
ita ut olla sellæ supponatur, cui mulier insideat un-
diq; uestimentis contexta. Postea uero tentabimus, &
si uteri osculum apertum inuenerimus, manum im-
mittimus, & sicut dictum est, secundam educere cona-
bimur. Si uero neq; sic educlã fuerit, perturbari non
oportet intra paucos enim dies putrefacta, & in sanie
dissoluta exidet. Quandoquidem uero ob graueo-
lentiam caput replet & obturat, ac stomachum sub

S E R M O

uertit, odoramenta assidue suffiantur conuenientia, & ad hunc usum probata sunt, cardamomi, carica, bdellium, sabina, thus, styrax, lapis gagates, onyx aromaticus, ladanum. Eisdem quoque castorei ac pulegii singulorum drach. i. ex aqua malsa bibenda dantur. Conueniunt etiam leniores ducentia, artemisia decoctum, & baccarum lauri, cum uino mulso. Pessii etiam subditi ad hoc faciunt, myrrha & cyclaminus unguento excepta. Facit item ouis & caprae secunda arefacta, trita, & uino pota. Aut cum unguento subdita. Aut pro amuleto gestata. Alius pessus. Carnium uuarum passarum, cumini, resinae, terebinthinae, spumae nitri, sing. drach. x. excipe melle ac subde. Idem possunt & infusiones in artemisia, baccarum lauri, anethi ac chamamelis decoctis.

Cura post foetus exectionem. Aspasia. Cap. XXV.

Postquam secunda siue statim ab educto foetu, siue postea educta fuerit, neque quicquam superuacuum in utero relictum, crura componantur ut partes distractae conueniant. Et si loci satis purgati uidebuntur, maluae aut foenigræci decocto eluantur, & oleo calido perfundantur. Eodemque lumbi ac pubes perfundantur, mollique lana oleo calido imbuta integantur. Et alimēta sorbilia offerantur, & aquae potus uitetur. At si purgationes non suffecerint, infusiones ex foeni graeci, artemisiae, althaeae, pulegii decoctis adhibebimus. Pulegii item ac foeni graeci decoctum propinabimus. Si uero purgationes nimium procellerint, irrigationes moderate adstringentes, ac infusiones cōsimiles adhibeantur, & uenter longa fasciā uinciatur, & cibi adstringentes offerantur. Si uero inflammatio superuenerit, inflammationi succurrendum est. Et si copiosa sanguinis eruptio, etiam ipsi medendum est, cum his quae postea referemus. Si nihil horum acciderit, uteri collum ac osculum, & pudendum pinguitudine aliis inungantur ac foueantur.

DECIMVSSEXTVS

864

Cause sterilitatis itemque curatio in uiro ac muliere.

Notae item conceptionis. Cap. XXVI.

Sterilitas aut uiri, aut mulieris, aut utriusque ratione contingit. Et ex uiro quidem est, quum semen eius uel feruidum & uelut torrefactum, uel frigidum, tenue, aquosum, languidumque fuerit, quale est decrepitorum. Vel crassius quam oportet emittitur. Aut quum uiri semispadones sunt, & penem breuissimum habent, ut semen in uuluae profunditatem eiaculari non possint. Quod etiam aliquando ob nimiam obesitatem contingit: tales enim praenimia aqualiculi mole, semen ad uteri recessus non eiulantur. At uero mulier non concipit, si uterum habet uel calidum & igneum, uel frigidum & humidum, uel squalidum ac siccum, uel carnosum & pinguem, uel excarnem ac gracilem, aut debilem, aut angustum, aut breuem. Aut quod uasa eius clausa sunt & obstructa, aut per cicatricem indurata, etiam excacata. Aut quod membranae osculum uteri obturantes, nullum foramen relinquunt. Aut quod uterici ceruix obliqua est. Aut quod osculum nimis angustum uel amplum. Aut quod alia aliqua affectio ex infestius recedendis uulua impedit. Sed & inuiti coitus infestius anes ac steriles sunt. Amor enim genituram concitat, & propterea foeminae amantes crebro pariunt. Aetas etiam uel iunior uel prouectior conceptionem impedit. Quapropter primum pubescentes a Venere prohibenda sunt, ita ut uir quidam trigessimum annum, mulier uero decimum octauum attingat: maxime uero inepta mulieris forma sterilitatis occasio est: foecunda enim mulier habere debet proceritatem corporis moderatam, lumbos & superiorem uentrem latos, nates eminentes, pectus angustum, mammas amplas: tales enim mulieres foecundae, his autem oppositae steriles sunt. Potest & praeter enumeratas causas, aliqua magis recondita esse. Verum tot ferme sunt quae notantur. Viri itaque qui ob deprauatam uictus rationem

S E R M O

tionem semē corrumpunt, ad magis compositum ac salubriorem uictum conuersi, seminis fecunditatem acquirunt. At qui alienis fœminis delectati propriis uxoribus non conueniunt, seruata temperantia generabunt. Qui uero seminis profluuiū laborant, curati fecundi fiunt. At qui genituræ meatus occætos habent, uelut quidam quibus calculi execti sunt, eos pro deploratis habebimus. Sed neq; semispadones ac nimis angustis meatibus præditi, semen excernunt. At uero ubi uir & mulier bene se habent, neq; ætas, neq; corporis habitus, neq; aliqua uteri affectio obstat, tali uictus ratione utimur, ut neq; nimio labore, tum uirum, tum mulierem defatigemus, neq; prorsus ociosos esse sinamus. Hoc enim superfluitatibus corpus replet. Illud sanguinem siccatur, & purgationes consumit. Balneis utantur neq; assiduis, neq; copiosis. Cibus ac potus concoctu faciles, & quos uenter superare potest sumant. Hoc uero uelut maximum negligendum non est, ut nec uir nec mulier pinguem habitum acquirant. Tales enim inepti sunt ad pueros gignendos: nam neq; pudenda inter se adaptare possunt, & uiri parum seminis emittunt, & mulieribus menses pauci feruntur, quum maxima alimenti pars in pinguedinem transeat. Cæterum quomodo pingues se gerere debeant, sermone quarto de carniū subuersione diximus. Conuenit & cibus ac potus uenter stimulantibus ac semen generantibus assumere, atque tales sunt qui calfaciunt & inflant. Vinum igitur aquæ præferendum est. Et ex oleribus prodest horminum, eruca, & irio, ac similia. A ruta uero menta; ac calamintha penitus abstinendum est: menta enim semen quidem multum, sed debile ac languidū gignit. Ruta uero corrumpit. Illud autem obseruandum est, lunari purgatione appetente oportunissimum concipiendi tempus esse. Tunc ergo mulieri ex uberiore alimento aliquid detrahendum est, & cibus moderatus, attenuans,

DECIMVSSEXTVS

265

tuans, ac boni succi exhibendus. Omnibus tamen alimentis ammiscenda sunt quæ purgationes irritare possunt: uelut sunt olera odorata & acris, scandix, crethmon, fœniculum, gingidium, apium, smyrnium, asparagus palustris, & similia: spes est enim probe purgata tam priusquam uterus refrigeretur concepturam esse: quod si à concubitu conceptionis notæ apparuerint, spes rata erit. Conceptionis notæ sunt, si uteri os clauditur ac siccum est, & à pudendo recedit. Immo peritiores fœminæ post semen immisam, uterum moueri percipiunt: mouetur enim ad genituræ completum. Quibusdam præcordia exiliunt, aliis oris uetris dolor ac exolutio cum uoluptate quadam accidit. Est & hoc non exiguum indicium, si mulier urinæ stillicidio uexatur, quod præcipue patiuntur, quæ primū concipiunt, & quæ menstruas purgationes integre non exegerunt, quanquam idem etiam aliis usq; ad septimum diem aliquatenus accidit. Post septimum autem obscura quædam picæ signa oboriuntur, acidorum ac salforum desiderium, uertigines, pallor, somni longiores. Eodem etiam tempore menses citra molestiam detinentur. Mas autem uehementius ac uelocius in dextera parte magis mouetur: Fœmella debilius & tardius, atq; in sinistra. Atq; hætenus de præseruatione dictū sit. Nunc quomodo singulæ affectiones conceptionem impediētes curandæ sint, dicetur.

Frigidioris uteri signa ac curatio. Cap. XXVII.

Si mulier ob uteri frigiditatem non concipit, exercitiis omniq; fomentorum genere calorem reuocet: neq; incommodum fuerit castorium, cumini, anisum, pulegium, & alia huiusmodi bibere, & singulis piper amiscere. Vtilius tamen hoc medicamento purgabitur. Epithymi, euphorbii, piperis, dauci, petroselinī, singulorum æquales portiones bibat, sit autem totum drachm. ii. hoc & aluum ducit, & uulvam calefacit, ut multis prius non purgatis hinc menses eruperint. Quod

A E T.

rrrrr

si purgatio per inferna non suffecerit, uomitus quoque prouocetur origani aut thymi decocto ante & post cibum, omni studio adhibito ut pituita euacuetur. A uomitu uero castorium & prædicta semina bibat. Vteri uero fomēta fiunt per suffitus & uapores, arundine ollæ operculo perforato inserta, ita ut uapor intra pudendum excipiat: fiunt etiam per affusiones aquæ calidæ, in qua decocta est artemisia, salvia, ruta, cuminum, pulegiū, cyperus, acorum. Possunt & hæc singula pedini imponi cataplasmatibus modo. Confert & polyarchium epithema & quod Amythaoni inscribitur, & reliqua huiusmodi. Pedem item ac coxæ interno & amaracino ac cyprino oleo perfricentur. Et pessus ex myrrha, ruta, galbano & castorio paratus uulvæ subdatur. Possunt etiam aliquando ualidiora ammisceri, uelut est piper, sal, fel bubulum. Validum est elaterium, sed minime molestum. Fiant quoque ex aqua mulsæ, aut marina per se, uel aceto ammixto fomenta. Prædicta tamen medicamenta molli lana excepta adhibeantur, ut ne corpus mordeant, & exulcerationem faciant: neque difficile est ipsorum quantitatem metiri: pro affectionum enim magnitudine ac diuturnitate, medicamenta sunt augenda aut minuenda, mora item longioris aut breuioris temporis trahenda in ipsorum usu. Cæterum uterorum frigiditatem ex mensibus suppressis coniectamus. Neque enim præ nimia crassitudine commode deferuntur. Sed & stupidus sensus circa pectinem, lumbos, ac crura percipitur. Aliquæ etiam penitus crurum impotētes sunt. Quod si prorsus perfrigeratæ fuerint, ne uenerem quidem appetunt, & uteri osculum contractum habent. Atque hæc de uteri frigidityte sufficiunt.

Calidioris uteri signa & curatio. Cap. XXVIII.

Uterorum caliditas ex reliqui corporis caliditate coniectatur, & ex mensium paucitate cum dolore prodeuntium, ita ut pudenda mulieris exulceret. Sed

& quæ prodeunt nigriora sunt, & ob nimiam puncturam nullum ordinem seruant. Sequitur etiam ad hanc temperaturam insignis salacitas, & totius corporis siccitas. His itaque conueniunt humectantia ac frigefaciētia, qualia sunt ex oleribus quidem lactuca, malua, blitum, cucumis, cucurbita, pepo, atriplex, & portulaca. Item alii consimiles cibi. Vinum uero tenue sit, & album, ac aquosius. Somnus autem longior, & aquarum dulcium balnea. Ad uesciam uero, & summum uentrem ac lumbos, frigefaciētia adhibenda sunt, uelut est solani aut umbilici ueneris succus: rosaceo ammixto lana exceptus. Idem & in pudendum commode subditur. Mercurialis item lumbis ac pectini imposita, utero calidiori prodest. Spuma quoque argenti & cerussa cum aqua trita. Horum autem omnium quantitatem recte metieris, si semper singula multum posse arbitratus, perfrigerationis excessum caueris.

Humidioris uteri curatio. Cap. XXIX.

Quæ ob uteri humiditatem non concipiunt, eas sicciorē diætā uti conuenit, multumque exerceri ac fricari, & euacuationis ac uersionis gratia aliquando post cibum, aliquando ieiunas uomere, & moderato cibi usu resiccati, & carnes assatas potius uigentium ætate animalium, ac pisces duriores comedere, & uinum potens meracum quidem, sed parcius bibere. Sicca etiam fomenta crebro: balnea uero raro adhibenda sunt. Cæterum qui statim à principio resiccantia ac adstringentia utero adhibent, non parum lædunt: cohibita enim materia ad principales partes decurrit, uerum ubi totum corpus purgatum fuerit, tutius deinde utero adstringentia corroborantia adhibentur. Quale est lentisci decoctum, & myrti, ac rosarum, & rubi tenerorum uirgultorum, & polygoni fœminæ decoctum: mas enim gramine magis similis est, flore puniceo, foliis rutæ similibus, semine intra folia puniceo.

S E R M O

filio. Poterit tamen etiam huius decoctum ieiunare modo in potum dari. Ad nimiam quoque uteri humiditatem huiusmodi potiones conueniunt. Myrti baccas, aut malicorium punici dulcis, cum uino terito ac exhibeto: aut auellanas nuces uistas cum uino tritas propinato. Hoc autem epithemate utendum est. Psyllium tritum, & palmularum carne cum aqua mulsa trita exceptum apponito. Aut mala cotonea similiter palmulis excepta adhibeto.

Siccioris uteri curatio. Cap. XXX.

Mulieri quæ ob uteri siccitatem non concipit, humidiora alimenta exhibenda sunt, & reliqua uictus ratio humidior constituenda. Toto enim corpore humecta to, uterus quoque eadem qualitate participabit.

Diuerfarum affectionum ob quas mulieres non concipiunt curatio. Cap. XXXI.

Si propter humorum crassitudinem mulier non concipit, humorem considerare oportet, & mordentem sero lactis purgare, heminis quinq; paulatim exhibitis. Cibos item boni succi offerre, & uomitum per interualla ciere. Pituitosos autem & aquosos humores, laboribus & exudationibus ac uomitibus crebris euacuare oportet. Quandoquidem uero etiam flatus in utero existentes, conceptionem impediunt, & flatus ab imperfecta cōcoctione sunt, primum quidem parciore cibis exhibendus est, deinde danda quæ flatus expellunt, uelut est ruta, cuminum, anethum, ac reliqua familiaria semina, & pleraque aromata, quæ etiam subdi possunt, præsertim ruta cum melle ac modico nitro. Possunt ex iisdem etiam fomenta parari, & cataplasmata ac cerata, ad pubem imponenda. A leguminibus autem & edulibus dulcibus ac flatuosis omnibus abstinendum est. Si uero conclusi fuerint uteri, odoratis perfusionibus, & mollitoriis ex adipe anserino paratis aperiri di sunt. A mollioribus tamen infusionibus ac perfusionibus incipiendum est, ex malua, semine lini, ac fœno græco,

DECIM VS SEXTVS

867

& oleo, & aliquando melle paratis. Deinde ad ualidiora transeundum, artemisiam, conyzam, calamintham, pulegium, amaracum & charnam melum. Atque his adiciendum est irinum ac cyprinum oleum, ac mel, myrrha uero troglodytica, terebinthina, nitrum, casia, caricarum carnes, unguentum amaracinum, & huiusmodi subdantur. At uero his quæ ob uteri os nimium hians non concipiunt, conueniunt uictus, & fomenta, ac medicamenta sicciora ac adstringentia. Talia sunt gallæ decoctum, cytini, lentiscus, rubi radix, myrtus & eiusmodi. Vteros uero distortos mollientibus fomentis dirigere ac corrigere oportet: fomenta enim ad hoc maxime faciunt, & pessos molitorios subdere. Quin & specillo & digito correctio eorum facienda est. Maxime uero pulegii & artemisie decoctum, & castoreum posca potum, utero distorto conferunt, & tota curatio ad uteri declinationem postea referenda. At si per aliquorum pharmacorum adhibitionem, quæ conceptionem prohibent, mulier non concipiat, eius phar-
Nota quædam in
medicinis
Tunc no
um mi
hinc
hinc
maci facultas consideretur, nunquid humoris attractione semen eluerit, aut flatuum multitudine id eiecerit, aut per adstrictionem os uteri obtinuerit ac seminis accessum interceperit. Et deinde singulis affectionibus succurratur, perfusionibus ac infusionibus congruis. Hæ uero maxime utiles fuerint, si ciculum & acetabula uteri fuerint adstricta. Pingua etiam cuncta ac fomenta adhibenda sunt, & quæ humiditates attrahere possunt. Cæterum medicamenta sterilitatem inducentia, quum uasa uteri excæcent, incurabilem plerumque affectionem faciunt. Et tamen non statim omnes uires adimunt: quædam enim potiones cæcitatem curabilem inducunt, cui si protinus subuenias mederi possis. Quem ad modum enim lethalia uenena uomitu, aut clysteri, aut medicamentis congruo exoluuntur, temporis uero progressu nullo modo corrigi possunt, sic & quæ ualidam ster-

S E R M O

ritate inducunt, aliquando depellere datur, si statim
opem feras, si uero diutius perseverauerint, incurabi-
lia euadunt. Porro ulcera & inflammationes uteri quo-
modo curare oporteat: item carnis excrescentias, thy-
mosq; ac tunicas auferre, singula suis locis ex ordine
dicentur. Superuacuum est enim eadem saepe dicere.
At uero si nulla re infesta, nec in utero, nec in reliquo
corpore apparente, incertum fuerit cur mulier non
concepiat, asinino lacte ipsam purgabimus, cibisq; bo-
ni succi alemus, & fomentis suffusionibusq; odoratis,
& pessis subditis, uteri os aperientibus, & sanguinem
attrahentibus utemur, ueneremq; per duos aut tres
menses prohibebimus.

Potiones, pessi, & suffitus ad conceptionem.
Cap. XXXII.

Mercularis cum castorio, item absinthium, tribus
aut quatuor diebus consueto mensum tempore in
potu exhibeto. Est & hæc potio ad conceptum efficax.
Salis ammoniaci drac. ii. saluæ, cumini, singul. drac. i.
omnia simul per triduum menstruis desinentibus cum uino
præbeto. Alia. Nigellæ, salis ammoniaci, singul. drac.
i. cyperi drac. vi. simul terito & in quatuor partes diuiso
dito, & unam singulis diebus cum uino bibendam dato,
menstruis desinentibus, & postea cum uiro congregia-
tur. Sed & uirum strenuam operam nauare oportet,
interimq; a uenere abstinuisse, & boni succi cibis nu-
tritum esse. Pessi uero subscripti conueniunt, præser-
tim si ex humorum mucositate infœcundæ fuerint, po-
terisq; ex his, congruum singulis affectionibus medicame-
ntum eligere. Pessus Asclepiadæ, utero purgato
idoneus. Cyperi, nitri: aluminis scissi, myrrhæ, thuris,
croci, spumæ nitri, mellis, æquales portiones cum mo-
dico pipere tritas melle excipe, & pessum inde tenui
linleo aut lana pura inuolutum ac rosaceo imbutum, mu-
lieri prius elotæ subde. Vtere etiam elotione purgato-
ria admiranda supra ad bimestrem aut trimestræ fœcundæ

DECIMVS SEXTVS 868

abortientes descripta, ex colocynthide & oleo irino.

Alius pessus purgatorius. Succus cyclamini, medullæ
colocynthidis, nitri rubri, mercurialis, singul. drac. iiii.
myrrhæ drac. ii. omnia seminis lini decocto excipe, &
utere post menses purgatos uelut dictum est. Alius.
Medullæ colocynthidis, myrrhæ, nitri, cumini Æthio-
pici, singul. unc. i. excipe carne caricæ, & utere post me-
struam purgationem. Alius. Anisi cardamomi, nitri,
aristolochiæ, pulegii, fœni græci, carnis caricæ pin-
guum, singul. drac. ii. arida terito & cribrato. Carnes au-
tē caricarum passo subigito, eisq; arida excipito, & in
cornea pyxide seruato. Deinde usu expetete colubini
qui magnitudine accipito, & irino oleo madefactum
ad uteri osculum subdito. Huiusmodi pessi mucosos
humores educunt. Sufficiente uero purgatione facta,
infectiones adhibeantur. At uero quoniam non ea so-
lum quæ uterum purgant conceptioni cōferunt, sed alia
etiam medicamenta ad parandam fœcunditatem descripta
sunt, ea itidem iuxta ueteris traditionem subiugemus.

Pessus ad cōceptionem idoneus. Coaguli leporis
partes ii. aluminis scissi parte i. melle excipito, & pes-
sum formato, ac utitor ubi prius uterus per prædicta
fuerit purgatus. Alius. Seminis satyrii, mellis singu-
lorum sexuncem in pessum efformato: aut uesicæ fel-
lis dorcadis aut hirci euacuato, & ex uiscoso intus re-
perto pessum formato, & paululum ante congressum
subdito, aut penem ex eo illinito. Aut purpuram ues-
icæ hircino felle imbutam, mulieris umbilico per ses-
septem dies imposito, & deinde crescente luna uiro cō-
grediatur. Alius. Dorcadis, hœdi, leporis coagu-
lum, & fel, cum sanguine & adipe agnino, & medulla
ceruinæ, post purgationem subdito. Nardini etiam
ac rosacei olei aliquid addito. Alius, quo Asclepia-
des in nobilibus fœminis utebatur. Myrrhæ drac.
iiii. ieridis, stercoris leporis, singulo drachm. ii. cum a-
qua in collyria efformato ac subdito mensibus desis-

S E R M O

mentibus. Et postea cum uiro misceatur. Alius. Aluminis scissi, rhois rubri, sing. drac. ii. myrrhæ drac. i. croci obol. ii. terito ac melle excipito. Vñ autem postulante, medicamenti gallæ paruat quantitatem accipito, & hoc molli lana exceptum ac rosaceo imbutum, post mensium declinationem subdito, & per triiduum finito, donec purgatio fuerit peracta. Tertia uero die mulier lauet, & locis rosaceo illitis cum uiro concumbat. Alius. Leonis, aut ursi, aut hyanæ, aut taurini fellis uescam euacuato, & in ipsam olei rosacei, nardini, irini, mellis, æquales portiones indito, omniaq; simul ad calidum cinerem unita seruato, ac utitor post mensium purgationem ante concubitum. Alius. Fel piscis per se uel cum melle subdatur. Aut uerbenacæ rectæ succus cum butyro, desinente lunari purgatione supponatur. Alius lenissimus. Radicis althææ purgatæ ac lotæ quadrantem contundito, & in olei sextario totreto. Deinde abiectis radicibus, adipis coturnicis sexuncem, ceræ sextantem ammisceto. Ego uero trientem ceræ ammisceto, & similiter in pello subdo. Amuletum naturale. Ossa quæ in corde cerui reperiuntur, sinistro brachia adalligata, arcana quadam naturæ uel conceptionem iuuare creduntur. Suffumigium ad conceptionem efficax. Bitumen, pilos leporis, rutam aridam, simul terito, & cum cera præmolli in pastillos formato, & super stercore bubulo suffito. Aliud obstetricis. Sandaracham tritam cum cupressi ramentis, sufficienti cera pastillos cogito, eosq; super bubulo stercore statim post mensium purgationem quatuor diebus suffito. Aliud eiusdem. Caprini cornu ramenta oleo conspersa peractis mensibus suffito, & locis adhuc calentibus mulier cum uiro congregiatur. Ad mares generando. Si uir dextro pede fasciâ candida uincto cum muliere coeat, marem ut ferunt generabit. Si uero sinistram pedem colorata fasciâ ligarit, fœ-

DECIMVSSEXTVS

863

nellam. Tradunt etiam satyrii ac serapiadis radicem solidiorem salaces facere & masculis generandis prodesse, flaccidiorem uero contrarium efficere.

De lactis defectu. Cap. XXXIII.

Hæc affectio infantibus magis quam mulieribus grauis est. Quapropter Sermone quarto ubi de pueris tractauimus, conuenientem curationem tradidimus, facit autem naturaliter lapis galactites pro amuleto adalligatus, & aqua dissolutus ac potatus.

Ne lac in mammis coeat in grumos.

Cap. XXXIIII.

Vt ne lac in mammis puerperarum in grumos coeat, ab adultis ac peritis mulieribus leniter exugatur, & mammae cyprino oleo, cum ouo & croco illinantur. Aut sceni greci succum, aut cumini decoctum cum modico croco oblinito. Aliud. Ceræ unci. i. portulatæ sesquiunciam, cum oleo sesamino illine, ac utere uelut pbatō. Lac et instar casei coagulari in mammis prohibet cera alba in pilulas redacta, & quoti die magnitudine trii erui granorū exhibita. Cæterum Soranus mamas assidue dolentes, neq; a mulieribus, neq; ab infantibus exugi oportere affirmat, & fuctione plus materiæ attrahi asserit. Probe et facit terra cimolia cum aceto aut aqua, & oleo rosaceo imposita. Et candelididi marmoris aut candidorum lapidum ramenta similiter adhibita. At si amplior fuerit plenitudo, & ob id mulier grauetur ac doleat: lentes aqua marina aut muria coquito, & cum decocto quidem mammas abluito, ipsas autem lentes contusas imponito. Confer item apium & mentam, & fel bubulum præsertim illinere aut imponere. Aliud. Fucum tinctorium terito, & cerato excipito, & adhibeto ac singulis diebus bis permutato. Sit autem fuci triens, ceræ quadrans, olei myrtei dextans. Aliud. Follinis thuris drac. x. ceræ sextantem, pumicis unci. xx. olei rosacei

S E R M O

unc. xx. utere eodem modo. Aliud. Lapidis asii, cera, singulorum sextantem, olei rosacei, aut cicini bessem, præpara ac utere bis in die permutando. Lac enim abolet, & inflammationes sedat. Quod si asius lapis defuerit, pyrites succedat pro ipso. Præstat & aqua marina aut muria assidue fouere.

De coagulato in mammis lacte, & iisdem turgentibus ob lactis redundantiam. Cap. XXXV.

Ad hæc uitia in principio leniter reprimentibus utendum est, uelut est spongia pura posca imbuta, & palmulæ cum pane & posca trita, deinde uincire ac moderate constringere oportet: quod si lac restingue re malueris, alumen & psyllium cum aceto & coriandri succo: aut lapidem pyriten cum rosaceo & aceto adhibeto. Ad coagulationem uero lactis priuatim fures in aceto coctos cum ruta decocto imposito, quoniam primum lac gignere incipiunt. Idem facit menta posca lentæ, ammixta, & iuglans cum ruta ac melle, & ricini folia trita, & cuminum priuatim, uel cum polenta, & capita papaueris cocta cum melle, & crocus cum lacte, & muria fomentum, & apium uiride impositum, quod etiam grumos lactis dissoluit. Utendum & ceratis ad grumos descriptis.

De uitio lacte mammæ lactente. Cap. XXXVI.

Lac uitiatum aliquando mammarum uasa exulcerat: quem ad modum itaque in reliquis partibus uitiatum humoris peculiare distillationes efficiunt: falsa enim lachryma oculum mordet, & acres excrementitiae superfuitates intestina erodunt. Ita & lac in mammis uitiatum, scabiem, panos & papularum eruptiones producit. Ulcera ergo hic enata, simili modo iisdemque remediis, quibus cætera totius corporis ulcera curantur. Ipsi tamen lactis uitiationi primum succurrendum est: cuius improbos colores, subalbidum, nigricantem, flauum, subfulvum, aut uiridem, hac arte deprehendemus. Tenuia ac candidissima lintea: frusta eo lacte imbuta in unum

DECIMVSSEXTVS

876

bra siccabimus, & in his postea quantum lac à nativo colore discescit speculabimur. At uero uirosum ne sit, aut alias foetidum: ex olfactu cognoscemus, sicut sal sedinem, amaritudinem, acorem, insipiditatem, gustu dinoscimus: tenuitatem uero ac crassiciem, lubricitatem item ac lentorem ex ungue probabimus: si enim gutta eius ungui instillata non decurret, nec uelut mel aut gluten adhærebit, lac bonum esse iudicamus. Aliqui pilo probitatem lactis experiuntur, nam si pilus lacte madens suspendatur, & lac derabitur, aut una parti guttula adhæret, lac reprobandum est: Si uero totum pilum circumscidet optimum esse consistitur. Alii lac per coagulum concretum digitis expriment: deinde feri ac casei mensuras expendant. Postquam igitur cuiusque lactis uitium cognouerimus, recta uitus ratione id corrigemus, purgationesque profus recusabimus, præsertim si nutrices semper eo uitio laborare nouerimus, quandiu lactauerint. Priuatim itaque eas quæ salo humore abundant, balneis & uini diluti potione curamus. Deinde copiam lactis uino mulso & aceto mulso reuocamus, & in cibo exhibemus lac ex alijs animalibus probatissimum, quod forma & similitudine humani lactis speciem refert. Est autem omnino rectæ dietæ eo amplius innitendum, quod scimus hoc uitium solo alimento bono non difficulter curari posse. Neque negligentia est hæc curandi ratio. Sæpe enim infantes eiusmodi lacte corrupti ad ultimam perniciem deueniunt. Ad panos & scabiem mamas, myrrham cum oleo sampsuchino trita, uelut maximum remedium illinito. Ad coercendas autem uirginis ac reliquarum mammæ, æruginæ ferri cum oleo omphacino aut uino subactam adhibeto. Aut cicutæ semine cum foliis tritum illinito. Ad mamas inflammatas. Philumeni. Cap. XXXVII.

Sesamum tritum butyro animixto moderate tepesfactum, quotidie bis imposito. At si inflammatio per seuerauerit, medullæ panis aqua madefactæ ac tri-

tæ partes ii. perdicii herbæ seorsim tussæ partem i. cerati liquidi partem unam & dimidiam simul subigito, & bis in die adhibeto. Idem etiam post eruptionem abscessus usq; ad perfectam sanitatem conuenit. Vtere etiam hoc uelut probatisimo. Foliorum hyoscyami recentium, ceræ, colophoniz, adipis porcini recentis, olei, æquales portiones, liquabilia liquefacito, & foliis tritis ammisceto. Pharmacum Iuniadæ, ad omnes inflammationes, præsertim mammarum. Olei antiqui lib. iiii. ceræ quadrantem, colophoniz, adipis suilli, singulorum sesquilibram, spumæ argenti libr. i. pollinis tritici, seminis lini, cerussæ, singulorum sexuncem, thuris sesquiunciam. Aliud eiusdem. Spumæ argenti, cerussæ, singulorum drachm. vi. thuris sesquiunciam, ceræ, colophoniz, singulorum sexuncem, adipis gallinacei lib. i. pollinis ordeæ sesquiunciam, succi seminis lini sextantem, olei communis trientem. Spumam argenti, cerussam, & thus cum modico succo terito, deinde cum residuo succo pollinem ordeæ ceum subigito, & ita per duas aut tres horas finito, postea omnia ammisceto, & cerato excipito. Aliud ad inflammationes plurimum prurientes, ac rubicundas. Cerussæ, spumæ argenti, mellis, butyri, ceræ, adipis gallinacei, singulorum sexuncem, thuris sextantem, rosacei unc. i. Spumam argenti & cerussam cum rosaceo coquito, & reliquo liquefacta adijcito, & unitis mel addito, & ab igne amotis thus ammisceto ac utitor. Aliud ad inflammationes, quo utor. Ternorum solani foliorum quantum satis esse uidebitur coquito & terito, & mellis sexuncem ammisceto. Postea uero emplastri parhygri, ceræ, singulorum sexuncem accipito, olei unc. i. omniaq; simul unita reliquis ammisceto, & loco prius eloto apponito. Hoc mammarum inflammationes per exudationes plurimas discutit. Vtere & medicamento ex seride ad seorsim affectiones præparato, & aliis huiusmodi. Facit

hoc & ad igneas mammarum inflammationes. Ceræ, colophoniz, clei, singulorum lib. i. foliorum papaueris cornuti quadrantem: liquata foliis tritis ammisceto. Tradunt & leporis coagulum cum aqua tritum ac illitum, omnibus tumoribus mammarum, & affectionibus ob lactis redundantiam obortis prodesse. Ad profundas mammarum duricias. Sphondylium herbam, & asphodeli radices uino coctas imposito: aut terræ intestina cū malis cotoneis: aut caneros fluuiales cum ouo adhibeto, hoc & lac extinguit.

Ad induratas mammarum inflammationes.

Philumeni. Cap. XXXVIII.

Semen lini, aut scenigræci, aceto mulso coctum imposito: aut sesamum illotum modice tostum cū mele terito, & calidum apponito: aut sterus caninum album terebinthina exceptum adhibeto. Aliud optimum. Spumæ argenti lib. ii. strigmentorum balnei in quo uiri solum lauantur lib. iiii. colophoniz, ceræ, singulorum bessem, squamæ æris sextantem & semunciam. Aquæ marinæ aut muriæ libr. i. squamæ aquæ marinæ sufficientibus diebus terito, & adiecta argenti spuma ac strigmentis, ad probam compagem coquito, deinde ceram & colophoniam liquefactas adijcito, & ablatum ab igne medicamentum frige facito, manibus subigito ac utitor, inter coquendum autem cum arundinis radice uersato, donec non amplius inquinat. Facit & ad collisa, fracta, ulcra antiqua, condylomata, oleo dilutum & adhibitum. Vtere etiam emplastro dyonyfia, superiori Sermone descripto, quod habet terebinthinam, mannam thuris, spumam nitri, oleum antiquum, ceram, singula pōderibus isthic adscriptis. Nec minus conuenit piscatorium.

De mammarum abscessu. Cap. XXXIX.

Inflammatione & duricia perseverantibus, & ad abscessum progredientibus, spe discutendi sublata, ma-

S E R M O

turantibus auxiliabimur: nos tamen mammarum inflammationes iam in pus transmutatas, per dyonysii emplastrum supra relatum frequenter discussimus: totus enim humor ab ipso per occultos meatus transpirat, & duricies euanescit. Probe facit & fuluum piscatoris, citra acetum paratum Et nigrum Asclepiadæ. Quæ omnia si parum profecerint, chirurgia opus erit. Reliquæ igitur mammae partes tuto inciduntur, si putrida corpora reperiuntur: uerum locus circa papillam lunari sectione exacte incidendus est, ut per sectionem quidem abscessus profunditas denudetur, sed papilla conseruetur, in maribus quidem formæ gratia, in foeminis uero præter formam, ut ne lactandi facultas interceptiatur. Peracta chirurgia linamenta sectioni indantur, & omni modo obseruetur ne plaga linamentis nimium obturetur: huic enim sæpe fistula inducitur. Postea tertia die suppurationi studendum est, deinde his quæ repurgare possunt, postea resiccantibus ac glutinantibus. Bene autem facit ad hæc emplastrum fuluum piscatoris, citra acetum paratum. Et fuluum Galeni ad maligna ulcera supra præscriptum. Est autem his spongia ex uino expressa superponenda. Prodest etiam nigrum à lolo preparatum. Euacuat enim & glutinat. Magistriani ad mammarum abscessus. Intestina terræ cum polenta terito & imposito.

De mammarum fistulis. Leonidæ. Cap. XL.

Aliquando rupto abscessu si mamma non fuerit recte curata, fistula consequitur, & sanæ fistulæ isthmicæ ortæ plerumque in carnem destinunt, rarissime ad os, nisi diutius durauerint. Has itaque congruis primuni medicamentis curare conabimur, quale est quod ex lolo preparatur. Sed & hoc emplastrum peculiariter prodest, quod & in mammarum abscessibus atque omnium tuberculorum genere, pus per occultos meatus educit, & prope incidendos abscessus discutit, & foris impo-

DECIMVSSEXTVS

872

situm fistulas efficacissime desiccant: papillam tamen semper ab eo medicamento adseruare oportet. Spuma argenti, olei, singul. lib. i. aquæ sexuncem, ammoniaci thymiamatis, pyrethri, singulorum sexuncem, resinae pinus trientem, colophoniam unc. i. spumam argenti, oleum, & aquam simul ad prunas coquito, donec non amplius inquinent. Deinde ammoniacum cribratum inspergito, eoque soluto resinas adiecto, & ablato ab igne pharmaco pyrethrum addito, subigito ac emolito, & imposito, lana sicca superposita, ita ut papilla uelut diximus non contingat. At si perseverarit fistula, nucleo specilli attollatur ac incidatur, quatenus in profundum specillum fuerit progressum, & quicquid duri ac callosi inest amputetur. Et facta incisione emplastrum adhibeatur repurgans, deinde resiccans & ad cicatricem perducens.

De mammarum nomis. Cap. XLI.

Nomæ mammarum perfusionibus ac cataplasmatibus curantur ad reliquas nomas descriptis: uerum ad muliebrium mammarum ac pudendorum nomas ac putredines, & alia huiusmodi facit hoc medicamentum. Ros coriarii lib. i. pilularum cupressi recentium tantundem, gallæ omphacitidis sesquibram, uini austeri lib. xx. Hæc solida per triduum macerato, deinde cum uino ad dimidias coquito, & cupressi ramo uersato. Postea ad horam quiescere finito, ac deinde excolato, & rursus ad mellis compagem coquito. Atque ita paratum pharmacum in uase uitreo seruato. Vsu uero expetente, si exterioris opus fuerit mellis ammisceto, si uero uim obducendi meatus augere uolueris, lac adiecto.

De exedentibus mammarum ulceribus. Cap. XLII.

Phagedænicum & exedens ulcus à cancerato differt, eo quod circumscitas partes non ita duras, neque uenas uaricofas habet, neque ita ad fundum prepat. Sed & omnis phagedæna medicamentis cedit. Maligna uero & efferata

S E R M O

ulcera medicamentis magis exacerbantur. Ad exedentia itaq; ulcera compediariam curam adhibere oportet, callosorum uidelicet labiorum excisionem, ita ut eadem labia ignitis cauteriis inurantur. Nam sic & sanguinis eruptionem coercerimus, & tutiorem medicationem peragemus. Postea uero medicamenta ad mammarum putrefactiones commoda adhibeantur, infra ad canculos descripta.

De cancriis mammarum. Archigenis & Leonidæ. Cap. XLIII.

Cancerati tumores circa mammas frequentissime generantur, & mulieres magis quam uiros inuadunt, & ex illis eas quæ amplas ac carnosas mammas habent. Veteres autem ulcus canceratum, malignum ac ferum appellabant, & cancerati sanè appellatio à cancro animante transumpta est: sunt enim ea animantia aspera & dura, & si quid forcipibus suis ceperint, haud facile auelluntur: his itaq; canceratus tumor similis est. Nam & prominet, & ad tactum renititur, & difficulter tractabilis est. Maleficum autem & ferum ulcus à feris ac malignis animalibus cognominatur. Est enim proteruum, & curatione efferatur, & manuum tractatione exacerbatur. Duæ uero sunt supremæ cancri differentię. Quidam enim sine ulcere, quidam cum ulcere consistunt. Qui sine ulcere sunt ab omnibus feris ueteribus occultati appellantur. Philoxenus tamen cancrum occultum priuatim nominauit, qui in utero ac intestinis esset. Cancro itaq; non ulcerato in mamma existente, tumor apparet ingens, ad tactum renitens, inæqualis, instar feræ serpens, penitusque pertinaciter insertus, radices longe lateq; extendens, & uenis circumfusus uelut illigatus, quas circumcirca uaricolas habet, colore cinericius ad ruborem uergens, & aliquando sublanidus, & uidentibus quidem mollis apparet, tangentibus autem durissimus est, ut uulsi hac parte non sit credendum: dolorem autem inducit

DECIMVSSEXTVS

873

cit pungentem late se extendentem, ut sæpe per consensum, glandularum malignas inflammationes sub alis excitet. Pertingunt etiam dolores usq; ad clauicula & scapulas. At uero exulceratus cancer assidue erodit, & ad profundum perfodit, nec sisti potest, & saniem emittit omni ferarum ueneno deteriore, copiosa & odore abominabilem. Adhuc & huic dolores pungentes. Atq; hic præcipue medicamentis ac manuum tractatione exacerbatur.

Qui cancri curatu faciles, & qui difficiles. Cap. XLIII.

Cancros in pectore obortos omnino deploratos esse scito, quem ad modum & eos q in capite, collo, humeris, sub alis; & in inguinibus generantur: sunt enim & hi incurabiles. Nam præterquam quod perfecte tolli non possunt, sanguinis eruptionis timor incumbit, ne ex ea æger inter manus pereat. Eos uero qui papillæ summitatem occupant, affectæ partis amputatione facile curaueris.

Cancri chirurgiæ Leonidæ. Cap. XLV.

Ego quidem in cancri in pectore obortis chirurgiæ uti soleo, quæ sic sit. Ægram supinam decumbere facio. Deinde supra cancrum partem mammarum sanam incido, & incisam cauteriis inuro, donec crusta indurata sanguinis eruptio sistatur. Mox iterum incido & profundum mammarum dissecto, ac rursus partes incisas uero, sæpeq; idem repeto, & secans, & sistendi sanguinis gratia inurens. Item enim sanguinis eruptionis periculum enitatur: post amputationem uero integre peractam, rursus partes omnes ad resiccationem usque inuro. Et primæ quidem inuersiones sistendi sanguinis gratia sunt. Postremæ uero ad omnes morbi reliquias abolendas, sæpe uero etiam citra inuersionem opus perfeci, ubi induratus tumor cancri generationem minans in mamma fuit: tali enim affectioni amputationis usq; ad sanam partem sufficit, quum nullum

S E R M O

hic periculum eruptionis sanguinis immineat.

Canceri curatio post amputationem & inuulsi-
nem.

Cap. XLVI.

Post amputationem si inuulsi facti non est, linamen-
ta ulceri indemus, deinde suppurationi studebimus, &
deinceps ad reliquam curationem resicatoria pro-
grediemur. Si uero post chirurgiam locos inuulserimus,
aliquando solo cataplasmate ex plantagine, aut poly-
gono, aut sesamo trito utimur. Aliquando etiam panis
medullam alicui ex prædictis ammiscemus, & supra
cataplasma lintheum aqua madefactum adhibemus.

Citra dolorem uero crustas aufert lac melli ammixtū
ac illitum. Continenda autem sunt ægrotæ in domo
calida: omnis enim frigiditas ipsis infesta est, præcipue
quo tempore uiscera repurgantur: tunc enim maxime
conuulsionis periculum imminet. Secunda uero aut
tertia die exoluto medicamento, tepida aqua locum
perfundimus, & lenticulam coctam cum modico melle
imponimus: mellis enim uim exacerbandi formida-
mus, deinde foliis uitis aut lactuca foris impositis de-
ligamentum adhibemus. Neq; ab horum usu discedi-
mus donec crustæ exciderint, postea linamenta indi-
mus, atq; in his tum acria, tum pinguiâ medicamenta
uitamus. Vtræq; enim malum renouant. Quapropter
soleo muliebri aut asinino lacti rosaceum ammiscere,
& ex eo madefacta linamenta indere, & pro linamen-
ti conseruatione lintheum lene ac simplex eodem lacte
imbutum forinsecus obligare. Nam plurium lintheorū
onus graue est in hac affectione. Et suppurationis qui-
dem tempore rosarum amplius sit: dum uero repur-
gamus, lac excellere debet. Quod si res urgeat, mello
lotum cum rosaceo & aqua aut lacte muliebri cataplas-
mati exterius adhibendo ammiscetur. Cerata
enim & nimis elaborata cataplasmata, huiusmodi af-
fectionibus sunt aduersa. At si arido aliquo opus fuerit
spodium pompholygis probe lotum ac siccatum, aut

DECIMVSSEXTVS

874

cadmiam ter uitam & rosaceo extinctam, & postea
probe lotam ac ressecatam inspergito. Toto uero cu-
rationis tempore a uino & cibis agre concoctilibus,
& frigida potu abstinendum est. At dum ulcus ad cic-
atricem ducitur, diligenter studebimus ut totius cor-
poris firmus reddatur habitus, & ut bono succo im-
pleatur, id quod bonis alimentis, exercitiis, gestationi-
bus, ac reliquis eiusmodi corpus resicientibus facere
oportet.

Cancrorum curatio citra chirurgiam. Cap. XLVII.

Primum uelut sæpe diximus, ante cuiusq; maligni
ulceris curationem, totum corpus curare oportet, de-
inde localia auxilia adhibere. Alius itaq; conueniens
tibus alimentis, & aloë, uel picra ex aloë præparato
pharmaco soluatur, & quæ uenenis resistunt assidue
exhibeantur, uelut est theriaca mixtura antidotū,
& quod ex sanguinibus constat. Ex simplicioribus aut an-
seris aut anatis recens iugulata sanguis calidus in po-
tu detur. Aut trifolii bitumen olentis cochleari i. aut
ii. cum aquæ cyathis iii. aut seminis rutæ unc. i. aut pu-
legii ueteris drac. i. cum malua decocto. Prodest etiā
cancroꝝ fluuiatiliū decoctum cum lacte asinino ꝑ
dies quinq; exhibitum, ita ut per totidem dies etiam
ipsi cancri comedantur: talis enim periodus septeno
circuitu peracta, mammarum coneros placidissimos
efficit, ut deinceps per simplicium epithematū ulum
pristina sanitas restituatur.

Canceratorum tumorum non ulceratorum cu-
ratio.

Cap. XLVIII.

Tumoribus canceratis non ulceratis panem cum
modico symphyto imposito, exigua quantitate, ut ne
grauet. In exacerbationibus autem rosas, melilotum,
semen papaueris, omnia cum passo paululū trita co-
quito, & cum uitellis ouorū subacta imposito: aut aloë
theæ solia cocta ꝑ se, uel panis ammixto imposito. Est
& hoc in exacerbationibus efficac, plantaginis, caputem

S E R M O

papaueris unā cum seminibus, psylli, æquales portiones accipito, & reliqua quidem terito ac cribrato. Psyllium uero passo cretico maceratum, cum palmulis pinguibus subactum, aridis ammisceto, & parum adipis anserini adiiçito. Hoc medicamentum secure adhibetur calefactum. Si uero frigidū potius malum postulauerit, omnia prædicta palmularum carne & modico pane madefacto excipito, ac frigida imponito. Prodest & irionis semen cum celypo & aqua multa calidum impositū. Fraxini item arboris folia mollia, aqua cocto, & trita, per se calida imposita, malignorum ulcerum dolores mitigant, & assiduus ipsorum usus mirifice ipsa discutiet. Ego uero eorundē foliorum decocto huiusmodi locos fouere soleo. Arbor ipsa sterilis est, & ad materiam idonea. Postea uero cataplasma ē plantagine rursus imponatur. Item lecyssii emplastrum, aut nigrum panacæa inscriptū ad contactum molliissimum, aut aliud quoddam huiusmodi adhibeatur, nisi obstiterit ulcus.

Cancris ulcerati curatio. Cap. XLIX.

Ulceratis cancris lenissima epithemata imponantur, quorum uelut fundamentum, inquit Archigenes, hoc est: Spumæ argenti, adipis porcini recentis, ceræ albæ, singul. lib. i. olei boni unc. xvi. uitellos ouorum assatorum xii. Spumam argenti cum pauca terito, deinde olei parum affundito, & uitellos ammisceto. Adipē uero exemptis in mortario terito, & cum cera liquefacito ac excolato. Et his frige factis residuū olei paulatim affundito, & omnia simul in mortario probe subigito, postremumq; reliqua trita ammisceto. Hoc medicamentum usus tempore rosaceo dissoluito, & molli lana excepto pro linamento uitior. Et si dolor aberit ab ulcere, etiam iridis, myrrhæ, aristolochiæ, sing. drac. iiii. adiiçito. Idem etiam non ulceratis cancris adhibitum utile comperies. Aliud, ulceratis cancris blande hoc medetur, & non ulceratos egre

DECIMVS SEXTVS

875

gie mitigat. Ceræ tyrrenicæ, terebinthinæ, adipis taurini, medullæ cerui, aut uitali recentis, olei cicini & rosacei recentis, adipis anserini recentis, mellis optimi, thuris, diphrygis, singulorum partem unam, celypi triplum. Sine thure tamen mitius est, & ulceribus commodius. Verum cum thure magis discutit ac maturat, & non ulceratis magis commodat. Et si absq; thure præparabis, diphryges cum uino teres. Si cum thure, utrunque diphryges uidelicet ac thus aridum, liquatis reliquis adiiçies, & deinde addito melle secure adhibebis. Aliud Theodori ad maligna. Spodii cyprii loti & resicati, plumbi uisti & loti, succi rosarum singulorum drachmas quatuor, præpara & utere cum rosaceo. Hoc quidem magis mitigatorium est. At uero multa & depascens putrefactio fuerit, ultra quam credas efficax est hoc ad totum malum extirpandum. Rhois coriarii sextarios duodecim, pilularum cupressi libram unam, gallarum omphacitidū, castiæ, singulorum sexuncem. Omnia simul contusa in uini Adriani, id est, adstringentis, odorati & antiqui sextariis uiginti, per triduum macerato, & deinde ad tertias coquito, ac cupressi spathula uersato. Posteaq; omnibus probe expressis ac reiectis, succum rursus ad mellis compagem coquito, ac uitreo uase seruato. Hoc medicamento ad nomas sincero utendum est, modico uino aliquando addito, si crassius uisum fuerit, uerū si affectio in muliebri pudendo fuerit, exacte diluendum est. Sed & asinino aut muliebri lacte dilutum mitigatorium est, & reliquas item nomas citra inflammationem curat. Aures diu purulentas, gingiuasq; madore flaccidas resiccat. Ulcera curatu difficilia, & ægre cicatricem admittentia sanant, si moderate adbibentur, ac pro ratione diluantur: quomodo enim ipsi mitia restiterint, cui sera & agrestia cedunt? Ceterum hoc animaduersione dignum est, ut ne ulcera ad cicatricem perducantur priusquā omnis duricia fue-

S E R M O

rit resoluta, modo linamentis maturantibus, modo splenis adhibitis, quale est Icesii melinum, aut Serapionis, aut panacea. Ego uero declinationis tempore saepe usus sum theriaca, lacte & rosaceo diluta, & in molli lana ulceri indita. Eandem etiam ex passio bendam præbeo. Ad huiusmodi enim affectiones emacissima est, sicut quoque reliqua antidota ad reptiliu ictus, & uenenosas potiones parata his itaque confidenter utere, ac irrisores contemne qui mali naturam minime intelligunt.

De mammis induratis. Leonidæ.

Cap.

L.

In aliis equidem corporis partibus prius ostendimus, induratum tumorem sine dolore est. At in mammis non ex affectionis natura, sed detractæ papillæ gravitate dolorem inducit. Si itaque tota mamma indurata fuerit, atque ita scirrhi tumor induratus thoraci annexus, ut citra periculum à sanis partibus amputari non possit, chirurgiam nequaquam attentabimus. Si uero summitas mammæ solum indurata fuerit, aut ultra dimidium affectio non occupauit, summitas amputanda est citra inuisionem: neque enim in scirrhi tumore indurato, uelut in cancro, sanguinis eruptionem uereri oportet. Post amputationem uero linamenta indemus, & reliquam ulceræ curationem adhibebimus.

De mensuris suppressis. Rufi & Aspasii.

Cap.

LI.

Mulieres aliquas menstrua purgatione omnino careere, uel naturale est, uel præter naturam. Naturale est, si mulier nulla inde molestia uel totius corporis, uel uteri afficitur. Proinde quantum ad ætatem attinet, infra decimum quartum annum, aut ultra quinquagesimum purgationes mensuræ non fiunt. Sed & steriles, & prægnantes, cantrices item ac saltatrices naturaliter non purgantur. Quicquid enim in eis

DECIMVSSEXTVS

876

superfluum est, nimia exercitii uehementia confusum. Et in summa: Mulieres calidioris temperaturæ, & fortibus exercitiis utentes, & agrestes, parum purgantur. Quando igitur mulier plus iusto calida fuerit, siue ob naturalem temperaturam, siue ob exercitiorum excessum, mensuris purgationibus carebit. Ex multo enim calore corpora sicca euadunt, & calida temperatura cibos optime concoquens, nihil superflui in toto corpore relinquit. Est autem talis mulier omnino uirilis, coloris fusci, corporis probe compacti, neruis robustis, uenosa, lumbos & nates ampliores habens, pectore ac humeris latioribus, mammis solidis, uoce graui, fortior ite ac hirsutior. Talis enim aut omnino non, aut modice purgatur. Aliquando uero etiam menses uel ob nimiam pinguedinem, uel ob gracilitatem supprimi solent. Pingues enim magis exangues reliquis sunt, minimasque uenulas habent, & sanguis qui in ipsis est paucissimus fere in pinguedinem transit. Atque huius rei ex eo indicium est, quod tales minime omnium concipiunt. Et si aliquando conceperint, foetus graciles ac ualde imbecilles pariunt. Quomodo ergo purgabuntur, quæ neque sanguinem, neque uenas amplas habent? At uero graciliores ob diurnam aliquam ægritudinem attenuatæ, nihil penitus superflui sanguinis habent. Sistuntur præterea menses eis quibus sanguis crassus aut uiscosus est, & quibus ad alios locos defertur, uelut per nares aut sedem. Quin & ex thorace sanguinem reiectionibus, & quibus ex uenæ sectione multus sanguis euacuatus est, menses supprimuntur. Sed & reliqua excretionum genera saepe faciunt, ut menses intercipientur. Velut est multus sudor, assiduus uomitus, alui profluvia, saniei copia alicubi prodiens, pustularum omne genus per cutem erumpens. Sistunt item menses morbi acuti ac magni, & alimentata uel infra uel supra modum ingesta: modicum

cccc lili

S E R M O

enim alimentum statim trāspirat: multum uero meatus obturat, & excretionem intercipit. Ad hos itaque scopos etiam curandi ratio digerenda est. Quæ enim ob plenitudinem non purgantur, uenæ sectione curantur. Cibi porro crassi ac pituitosi purgationibus auerlantur, uerum acres sanguinem fluidum efficiunt. Quapropter uina crassa & noua, aquas frigidas & crudas, labores nimios, ocium item subleſtū uitare oportet. Atq; hæc uictus ratio ad totum corpus pertinet. Quantum uero ad ipsum uterum, conclusiones, ceruicis eiusdem distortionēs, duricies, inflammationes, maciēs, resolutiones, perfrigerationes, diſtentiones, atq; aliæ huiusmodi affectiones considerandæ sunt. Et in super attendendum an aliquid uteri os obturans, sanguinis exitum impediat. Callositates enim isthic exortæ, aut carnis excrescentiæ, aut pinguedinis copia, sæpe purgationem prohibent. Aliquibus etiam statim à principio pellicula quædam circa collum aut osculum uteri adnascitur, quem ad modū his accidit quæ imperforatæ appellantur. Et tales curari non possunt, nisi pellicula illa locum obturans perforetur aut reſectetur. Aliquibus etiam ulcerum cicatrices, oscula uasorum in utero excæcarunt, quæ penitus incurabiles sunt. Quibusdā post abortum uteri os exulceratur, ac deinceps ad cicatricem perducitur, atq; sic obturatio superuenit, quæ tum alias uulvæ transpirationes impedit, tum sanguinis excretionem prohibet. Quin & curæ assidue, & immodicus timor, ac incertor ingens, menses supprimunt.

Mulierib. quæ non purgantur accidentia. Cap. LII.

Mulieribus quæ non purgantur consueto more, sanguinis reſectationis ac syderationis periculum imminet. Nam suppressis mensibus molesta accidentia consequuntur. Totius corporis grauitas, nauseæ, fastidia, horridi quidam discursus uelut in his quæ conceperunt. Non tamen ita sicut his quæ conceperunt utero

DECIMVSSEXTVS

877

et osculum clauditur: illis enim oclusio adest cū quædam duricia. Dolores insuper circa lumbos, scemora, collum, sinuiput, & oculorū radices adſunt. Febres item assidue concomitantur, & urinæ nigrae sunt cum rubicundo quodam seroso ac sanioso humore. Lifficultatem item ac stillicidium urinæ patiuntur. Et quædam in melancholicum atræ bilis morbum, aut inflammationem delabuntur. Cutis superficiem dolent, & inflammationes ac ignes sacros diuersimode sustinent.

Curatio earum quæ ob nimiam caliditatem non purgantur. Cap. LIII.

Præstaret equidem ad integram lanitatis conseruationem, uictus rationem præscribere, à qua mulieris corpus ita reficcaretur, ut menstrua purgatione non haberet opus. Verū hoc conceptioni penitus aduersaretur. Non enim concipiunt quæ non purgantur. Proinde conceptus gratia, & eo quod omnes ferè mulieres temere uictitant, purgationes sunt necessariae. Et propterea curationem conscribere conuenit, per quam menses suppressi euocantur: calidiores itaque mulieres & quæ plurimum excernuntur, quam maxime humectare oportet, aquarum dulciū balneis, uberioriore humidiorēq; cibo ac potu: quales sunt ptisanæ ac alicæ sorbitiones, & quæ ex lacte præparantur. Et ex oleribus lactuca, cucurbita, & eiusmodi. E carnis agni, hoedi, ac porcelli recentes, cicures præsertim & foemelle. E piscibus qui teneras carnes habent. Ex auribus teneriores. Ex fructibus ficus recentes, uuæ maturæ, pepones, cucumeres. E potibus uinum tenue, alibum, dilutum, non uetus.

Frigidæ temperaturæ dinotio ac curatio. Cap. LIIII.

Frigidioris temperaturæ foeminas, tum ex his quæ dicta sunt cognoscemus, tum quod somnolentiores & ad motum pigriores sunt, & coloris albi siue plumbei, uenis subnigricantibus, urina aquosa, pituitam et

assidue excreant, & aliquando pituitosos humores euomunt. Harum itaq; curationem oppositam esse oportet ei quam ad calidiores retulimus. Plurimos enim labores imperabimus, & edulia calidiora exhibebimus. Vinum item suluum, odoratum, uetus, ac minime dulce. Confert etiam uinum aqua marina dilutum. Medicamenta uero eligenda sunt quæ calore suo sanguinem dissoluunt. Velut est thymi, pulegii, calaminthes, distamni, abrotoni, iridis, radicū asphodeli, corticum radices mori, mercurialis, casia, carpesii, floris iunci odorati, spicæ nardi ac celticæ, acori, mei, phu, sabinæ, asari, ac similium decoctum. Hæc enim singula in uino albo ueteri coquantur, & uinum ipsum merū excolatum calidum à balneo ieiunis bibendum datur. Atq; ita menses cientur his quæ frigoris temperaturam habent. Probe facit & succus cyrenaicus erui quantitate potus. Aut opopaneis unc. i. Aut sagapeni tantundem. Aut myrrha magnitudine fabæ. Aut castorii drac. i. Aut nigella pota, & sublitata. Idem possunt etiam seminum nobis familiarium decocta, uelut cumini, fœniculi, petroselinii, laueris, dauici, ammii, cicerum. Est & hoc efficacissimū atq; acerrimum. Pulegii, artemisiæ, rutæ, saluiæ, anethi, singulorum manipulum unum, piperis grana uiginti, aquæ sextarii. piper contusum & herbis ammixtum per noctem aqua meceratur. Mane uero ad dimidias coquitur, & ad excolatum mellis quantū satis est adiicitur, indeq; cyathi duo ieiunæ exhibentur. Ipsa uero sensim inanibulare iubeatur, & lectica gestetur. Tempora autem ad talia medicamenta accipienda commoda sunt, alterum appropinquante iam purgationis tempore. Alterum ut post unctionem fomentaq; ac balneum statim bibat, ita ut in calidum adhuc & solutum corpus illud bens medicamentum, uires suas efficacius declaret.

At uero si quis omnia auxilia in hunc usum commoda recedere uelit, ei multo ocio opus fuerit. Suffi-

tere tamen possunt relata. Si uero nullum ex his menses euocauerit, alius modus potentior exquiretur. Ego eteum cum hæc medicamenta frustra adhibuissim, mulierem solutuum pharmacū bibere iussim, atq; ea accepto euphorbio cum petroselino, per aluū purgata, & deinde mēstruorum excretio succedit. Quod si redundans humor atræ bilis magis fuerit, epithymi drachm. v. exhibeto, cum aceti mulsi diluti hemina, pauco sale adiecto. Fecit enim sanguiniseducta, pars subtilior deinceps facilius sequetur. Plerisq; etiam uomitus profuit. Vomant autem accepto prius thymi aut origani, aut hyssopi decocto. Deinde post uomitū centaurii aut absinthii cremorem potant. Quin & pesis subdititiis uterus irritandus est, ut per uidum quidem, sanguis calidus ac tenuis reddatur: per pessos uero excretio prouocetur. Fortiores tamen uitabimus, quales sunt qui ex elaterio, caniharidibus, cyclamino, felle bubulo, & ueratro fiunt. Periculum enim est, ne ex eiusmodi medicamentorum uehementia, inflammationes, ulcera ac febres exoriantur.

Pessiles menses educentes. Cap. LV.

Mitiora proinde in pesis adhibere oportet, uelut est ruta, bacca lauri, artemisiæ, conyza tenuia folia habens, pulegium, mercurialis. Hæc singula cum oleo irino subdantur. Quod si ualidioribus opus erit, myrrhæ drac. i. aluminis scissilis drac. ii. cum uino terito, & rosaceo ammixto subdito. Aut terebinthinam cum myrrha, melle, & croco efformato. Hoc autem ualidius est, pelecini semen cum myrrha & melle. Aut bdellium, uel galbanum, uel styrax, cū absinthio & lupinorum decocto. Aut caricas pingues granulis exemptis, cum thure & nitro, singulis fabæ magnitudine subdito. Vterus item calido quodā oleo siue ungento perfundatur, uelut est susinū, cyprinum, iunum, samipsuchinum, laurinum, amaracinum, narcissinum.

S E R M O

Aspidui etiam suffitus per styracem, galbanum ac thus fiant. Probe facit etiam lapis gagates. Suffumigium probatissimum. Radicis aristolochiæ, radicis alphonse, resinæ siccæ, sandarachæ, atractylidis agrestis, stercoris uulturis, bdellii, sabinae, cardamomi, artemisiæ, singulorum drachm. unam, osium piscium salforum minutissime tritorum drachmas tres, nigellæ, styracis, singulorum drachmas quatuor, pastillos cum aqua formato, & usus tempore super bubulo stercore, bis in die, mane ac uesperis suffito. Præcipue uero odoratis fomētis uterum fouebimus, amaraco uidelicet, serpillio, pulegio, calamintha, cypero, iride, chamæmeleo, costo, aniso, ac similibus in aqua coctis. Sit autem fomenti usus talis. Olla operculo perforato operatur, arundoque foramini inseratur, & undique oblinatur. Et mulier sedens excepta intra pudendum arundine totum admittat. Alius uero fomenti modus est, ut mulier in aliquo ex relatis decocto usque ad umbilicum insideat, & deinde calida aqua dulci abluatur, & postea pessos prædictos subdat. Pessus optimus menses educens. Carpobalsami, caryophyllorum, olei amaracini aut fusini, singulorum drachmas octo, passarum uuarum pinguium exemptis uinaceis libræ unam, carnes palmularum duodecim, salis communis drachm. sexdecim, mellis cochlearia tria, efforma ac utere post balneum, aut fomentum. Cataplasmata insuper adhibebimus ex cruda ordeacea farina, artemisia, amaraco, iride, aut alio quodam ex relatis ammixto. Liquor autem cataplasmati ammiscendus sit, uinum odoratum, mel, amaracinum, iris, anethinum oleum. Postea lanam quoque oleo aliquo ex prædictis imbutam superponemus. Bonum est etiam bdellium cum styrace ac thure tritum, cum uino & ungento quodam relato, immo uentri ac lumbis illinere. Epithema ad sanguinem menstruum euocandum. Elaterii, myrrhæ, galbani, farinæ

DECIMVS SEXTVS

879

ordeaceæ, singulorum drachm. quatuor, foliorum rutæ recentium drachm. ii. fellis taurini quantum satis est. Reliquis omnibus minutissime tritis & unitis sel ammisceto, & lumbis ac immo uentri imposito. Ducit hoc menses, & sedis hæmorrhoidas prouocat. Vtere etiam aliis epithematis Sermone tertio conscriptis. Philosophi ad menses educendos. Cancrum fluuiatilem in uinum coniectum suffocato. Deinde uinum id meracum, calefacito, ac totum bibendum dato, & ubi satis sanguinis purgatum uidebitur, cancerum suffocatum comedendum dato. Glans subdititia menses educens, facit ad uteri strangulatus diuturnos. Fellis taurini, succi absinthii, & romæ eiusdem, radicis struthii, myrrhæ, singulorum drachmas quatuor, castorii, opobalsami, singulorum drachmam unam, succi cyclamini drachmas decem. Omnia artemisiæ succo excipito, & glandes paruas subdititias formato, probe facit & sex uini antiqui apii succo excepta ac subdita. Aut lilii radix tosta subdita. Aut nigella, aut sesamum, aut rutæ semen & fœnum græcum butyro ac melle exceptum ac subditum. Pessus eadem die plerumque sanguinem educens. Fossilia artemisiæ & nitrum pari portione oleo irino aut rosaceo excipito, & post balneum subdito.

Curatio earum quæ præ pinguedine non concipiunt. Cap. LVI.

Pinguiores mulieres uictu attenuante curabimus. Dictum est autem in secundo ac quarto sermone de his alimētorum facultatibus, & quomodo macies sit reparanda. Non tamen interim fomenta & potiones prætermittantur. Si enim materia infra declinabit, haud ægre euacuabitur, & corpus gracilius reddetur, & quæ purgatio per inferiorem alui non sit ualde turba ut quæ corpus tabefaciat, mulieri tamen ita habenti hæc quoque adhibenda est. Sæpe enim sola purgatis medicamenti potio ad menses educendos sufficit.

S E R M O

Ex purgatoriis itaq; acerrima & pinguibus maxime idonea sunt, granum cnidium, scammonia, & cortex radicis tithymalli myrsinitæ. Singulis autem petroselinum, aut daucum, aut apium, aut anisum, iucunditas gratia & ad sanguinem attenuandum, ammiscere oportet. Pessos quoq; ualidiores his adhibebimus, uelut pulpani colocynthidis, nigellam, myrrhâ, simul cum uino dulci trita ac subdita. Aut nitrum cū cyclamino, felle bubulo, ac melle. Aut caricarum carnes cū nitro, melle, & ruta. Fomenta item ac epithemata ad frigidiore temperatures relata huc transferantur.

Curatio earum quæ ob plenitudinem non purgantur.

Cap. LVII.

Quæ propter plenitudinem non purgantur, congruo menstruorum tempore magis grauantur, dolores circa lumbos ac inum uentrem percipiunt, satiusq; replentur, ad quem distentiones ac horrores totius corporis consequuntur. Sed præcipue insigni ueneriarum tumore dinoscuntur. Atq; hæc quidem copiosa sanguinis missione sanantur. Cubiti itaq; ac tali uenerias secare oportet. Deinde euacuato sanguine cætera facere supra relata, portiones uidelicet ac fomenta adhibere. Postquam autem menses fluere incœperint, mulieri quies imperanda est, & in lecto eadē detinenda. Ac primo die à balneis ac cibis abstinendum, proxima uero ptisanæ succus cum aceto præparatus in cibo exhibeatur. Deinde olera ad hunc usum idonea. Tertia autem die lauanda est, & consueta uictus ratio repetenda.

Curatio earum quæ ob maciem non purgantur.

Cap. LVIII.

Quæcunq; ob maciem gracilitatemq; non purgantur, siue id ex morbo, siue alia ratione contigerit, eas primum reficere oportet, & corpori carnem congruo exercitio, moderatoq; labore ac uberioribus exercitiis reparare. Vbi enim carnosæ factę fuerint, maxima

DECIMVSSEXTVS

886

spes est menses sponte erupturos esse. At si hoc non contigerit, potionibus ac pessis prouocentur.

Curatio earum quæ ob uitiatos humores non purgantur.

Cap. LIX.

Biliosos ac pituitosos humores, & quicunque alii sanguini ammixti mensium purgationem impediunt, totius habitus uitiatione cognoscemus, ac reliquis notis sæpe à nobis relatis, & aliquando ex his quæ circa uterum contingere solent. Pauci enim menses qui deferuntur, si biliosi fuerint, uulvam mordent ac rodunt, & coloris sunt abunde fului. Si uero pituitosi, legnuius prodeunt, crassi sunt, albiq; ac subfrigidi, & stuporem inducunt. Quum igitur huiusmodi signa apparuerint, præstantissimum est totum corpus congruis medicamentis purgare. Deinde muliebres locos colluere ac fouere. Cibus autem dulces ac boni succi exhibere, & in potu uinum mulsum dare. Exhibeatur etiam lac asininum cum melle. Et aqua in qua pulegium ebullit cum uino dulci propinetur. Hæc & menses prouocat, & nullam superfluitatem in sanguine relinquit. Cibus insuper ac potibus semper aliquid odoratum ammiscetur. Ex olerib. Crethmum, gingidium, & daucum, singula ad hæcciditatem cocta, & foeniculum eligemus. Neq; interim pessis negligantur, qui quales esse debeant partim relatum est, partim proxime dicetur. Si enim biliosa ducere uolueris, elaterium cum carica pingui. Aut cyclaminum cū uino subdes. Pituitam uero subdita trahunt folia anemones, iris cum melle, lolia lolo prius paululum tosto, cum modico pipere & melle, colocynthis cum carica. A quositate autem euocat porrum cū melle. Post pessos uero mulier in aqua calida desideat, & ungento rosaceo aut cerato, aut adipe gallinæ uteri os inungat.

Curatio earum quibus sanguis ad nares uel sedē defertur.

Cap. LX.

S E R M O

In his à quacunque parte fluxerit sanguis reprimendus est, & ad uterum congruis auxiliis reuocandus ne forte inde propulsus ad principalem ac nobilem aliam quam partem uertatur. Itaque & sudoribus, & uomitu, & aliis excretionibus corpus euacuetur. Verum hoc sciendum est, non multum male affici eas quæ ob tales causas non purgantur: Sicut neque quæ ob maciem, aut laborum excessum. Concipere tamen nequeunt, quum uteri purgationes defecerint.

Curatio earum quæ ob nimium otium non purgantur. Cap. LXI.

Certum est eas quæ ob nimium otium non purgantur laboribus destinandas esse. Labores autem multis congruentes deambulationes sunt, & gestationes aliquanto uehementiores. De cætero uero uelut frigida ac pituitosa curentur, & omnino contraria iuxta Hippocratem, dentur his quæ sanguinis detentionem impediunt. Et si ex aqua frigida cruda pota sit offensa, aliam optimam perquiremus, quam uino albo ac tenui permiscebimus. Cibos item pro frigidis calidos pro crassis attenuantes, pro siccis humidos exhibebimus, & reliqua iuxta rationem.

Curatio earum quæ ob aliquam uteri affectionem non purgantur. Cap. LXII.

Si corpus bene se habuerit, uictusque ratio purgationi congrua fuerit, & tamen mulier non purgatur, considerandum est an uterus aliqua affectione laboret. Id quod si fuerit, nullum medicamentum omnino adhibeatur, neque aliqua potio menses ducens detur, ut ne attracto ad uterum sanguine, dum loci laxari non possunt, dolores molesti uelut in partu ingruant. Primum itaque affectio curetur, quæ suppressorum mensium causa est. Deinde sanguis prouocetur. Quomodo uero uteri affectiones curandæ sint, postea ex ordine referemus.

De mensium stillicidio. Cap. LXIII.
Mensium

DECIMVSSEXTVS

88r

Mensium stillicidium uocatur, quum grauisimo dolore intimas partes uexate sanguis stillatim prodit. Alii enim morbi uteri affectionibus uesicæ similes sunt. Nam & in illa aliquando urina supprimitur, aliquando stillatim prodit, & quandoque difficulter mingitur. Quinque uero sunt stillicidii cause specie diuersæ: Meatum angustia diuersimode contingens, uirium debilitas, sanguinis multitudo, sanguis pituitosus, & sanguis feculentus. His singulis quoties impedimento fuerint succurrendum est, ita ut multitudinem euacuemus, crassitudinem attenuemus, uires firmemus, & meatum dilatemus. Angustiae tamen causam inquirere oportet, eaque auferre. Causis enim sublatis libera purgatio consequitur. Quomodo uero singulis causis occurrere dum sit, partim de mensibus suppressis diximus, partim deinceps referetur, ubi de uteri morbis agemus. Nunc autem explicare instituimus quomodo graues dolores lenire oportet. Exacerbatione itaque instante mulier in domicilio locetur, moderate tepido, non tamen obscuro. Et manuum ac pedum extremitates fasciis deligentur, neque ullus pessus irritatorius interim adhibeatur. Aquæ potus uitetur, & omnino ab acribus positionibus ac cibis præcipue flatuosis abstinendum est. Imus autem uenter & foemora uariis calefactoriis foveatur, ita ut aliquando lana succida uino & rosaceo calido imbuta imponatur, aliquando uesica oleo calido semiplena adhibeatur, aliquando uasa uaporatoria lenticulata admoueantur. Quod si dolor persistit, & uires ferre poterint, cubiti uena secetur, & sanguis pro uirium ratione auferatur, & deinde rursus eadem fometa repetatur. Et si neque sic successerit, cataplasma e semine lini, pane, & aqua mulsa paratum adhibebimus, cui aliquando terebinthinâ liquatâ ammiscibimus. Vtemur & infusionibus ex althea, seminis lini, foeni graeci, anethi, rutæ, ac artemisii decoctis, & spongulis ex iisdem expressis pudendum fovebimus. Rutam item tritam ac

A E T.

cccc

melle exceptam & panno lineo indutam pubi ac pe-
dini imponemus. Aliquando eodem cataplasmate et
pudendum integemus. Prodest & per uteri fusorium
instrumentum infra scripti liquorem infundere. Ruti
& foenu græcū in oleo coquito, & ad hoc excolatum
butyri, terebinthinæ, æsypi, quantū ad cerati liquidio-
ris formam satis est ammisceto. Idem etiam in sedem
ad trium uel iiii. cyathorū mensurā iniici potest. Aliud
cōsimile infusum. Oesypi drac. iiii. cerebella anserum
duorū, adipis anserini, phasianī, gallinacei singu. unc. i.
ceræ quadrantem. Misce ac utere uelut priore. Pessī
præterea Libanus & enneapharmacus ac aliis consi-
miles subdantur, qui inferius ad uteri inflammationes
& induratos tumores describentur. Adhibenda sunt
& epithemata, primum tetracharmacum, bromium,
& quod ex succis cōstat: deinde polyarchiū, & quod
ex meliloto, & quod ē seminibus paratur, prout usus
postulauerit. Si uero adhuc malum non quieuerit, sed
aut per certos circuitus, aut incerto ordine uexauerit,
ad ualidiora pergendum est auxilla. Et cucurbitæ pe-
ctini ac inguinibus apponendæ. Primum tres aut qua-
tuor citra scarificationem. Deinde si affectio durauerit,
etiam scarificabimus, & moderatā sanguinis quan-
titatem euacuabimus. Conferūt & hirudines post cu-
curbitas admotæ, nihil minus quāq; cucurbitæ attra-
hentes. Deinde epithemata ac dropaces adhibeantur
& cutim rubificantia, & loci molliter assidue cū oleo
ac sale confricentur. Exercitium præterea temperatū
imperabimus, ac gestationem deambulationi præfer-
remus. Postremum balnea naturalia adhibebimus, &
marina aqua frigida iugiter abluemus.

De nimia mensium purgatione. Cap. LXIII.

Nimix mensium purgationes mulieribus sunt, ali-
quando sanguine copiosiore & p. plures dies prode-
te, id quod rarius, & in uehementioribus motibus se-
ri solet. Aliquando post partū, plurimo sanguine ex-

tum insequente. Sæpe uero post abortus contingunt,
& repentinum quandoq; periculum inducūt. Primū
itaq; consideranda est erumpentis sanguinis multitu-
do, & delatiōis modus. Amplioribus enim uasis ru-
ptis aut apertis, magna sanguinis copia confertim p-
fuit, à minoribus uero uice uersa. Ab erosione uero
paulatim & cum maximo dolore prodit. Sequitur au-
tem ad redundantes sanguinis eruptiones decolora-
tio, ac coloris uitatio, aliquando cum febre, quādoq;
citra febrem, appetitus prostratus, difficilis concoctio.
Sæpe etiam pedū ac totius corporis tumores, & om-
nia quæ ad nimium hæmorrhoidū fluxum consequi
diximus. Artus ergo & extremas partes primum con-
stringere oportet, ab alis & inguinib. exordio facto, &
poscā nō frigidā sed tepidā propinare, & eadē posca
locos pfundere, & multā lanā uino & oleo rosaceo,
aut melino, aut myrteo imbutā imponere. Nam spon-
giæ ex posca expressæ uterū ac uescicam perfrigerant,
& damnum amplius quā commoditatem afferunt.
Imperandum est autem unius aut alterius diei ieiun-
ium. Quod si tolerare nequeant, panis micæ ē po-
sca exhibebimus, aut alicam lotam, aut oryzam ex po-
sca, aut ouum sorbile molle frige factum. Dabimus
item in potu balaustium ex posca, aut hypocistidis
aut acaciæ succū. Aut lyciū, aut terram saniam stellā
appellatam, aut uuæ acerbæ succū siccū. Prodest &
sesamū posca macerare, atq; ita molle factū edendum
præbere. Potest idem etiam conteri, ac in potu dari.
Exhibebimus & rhei pontici decoctum, aut idem tri-
tum potioni inspergemus. Aut loti ramenta, & eos
rundem decoctum. Aut corallorum drachm. ii. Aut
pæoniæ grana rubra xii. At uero sponsia noua liqui-
da pice imbuta, & in olla exusta, cum aceto aut posca
subdita mirifice auxiliatur. Nam & his quæ in uterum
subiiciuntur ac induntur uti debemus. Noui inquit
Galenus, per quatuor aliquando dies sanguinem ab

S E R M O

utero manasse, & ad nullum auxilium celsisse, & tandem à nobis plantaginis succo suppressum esse. Quamvis autem eius iniiciendi sit cyathi mensura. Hoc itaque optimum est medicamentum ad sanguinis eruptionem ex erosione obortam, cui aliquando fortius aliquid ammiscere soleo, alias aliud, pro affectionis respectu. Si igitur uas unde sanguis profuit magnum & amplum fuerit, austeris medicamentis opus erit, balautio, acacia, hypocythide, succo uuae acerbæ, gallis, malis corio, & similibus. Si uero paruum, id quod facile cognoscemus ex modico sanguine citra dolorem prodeunte, conferent aloe, manna thuris, cortex pinus, terra lemnia sigillata, spinæ ægyptiæ fructus, crocus, lapis hæmatites, & reliqua huiusmodi cum succo plantaginis, aut uino nigro austero, aut senecionis succo subdita & iniecta. At si ab erosione sanguis profuerit, plerumque uelut diximus non confertim, sed modicus ac paulatim deferitur. At propterea Andronis, aut Passionis, aut Polyidæ, aut Musæ pastillo, aut eo qui ex charta paratur, utendum est. Omnes enim tales quum nomen sistant, erosionem curant, ac sanguinis eruptionem reprimunt. Sunt autem quodam liquore ex relictis diluendi. Pessum uero ad sanguinis ab utero eruptionem faciunt huiusmodi. Aluminis scissi, acaciæ, mellis, gullæ gallarum, pollinis thuris, singulorum drachmæ. Hæc plantaginis succo teruntur, & uitelli ouorum assatorum quatuor ipsis ammiscuntur. Vnus autem tempore pessum lanæ excipiantur, qui rosacco tinctus subditur. Suntque pessum omnes penitus usque ad uteri os immittendi. Est autem pessum lana carpta ac conuoluta ad digiti figuram, qua medicamenta excipiuntur. Alius. Medullæ gallarum, & thuris, pares portiones aqua subactas subdito. Aut è polygono trito pessum formato. Ipsas præterea in hoc decocto assidue insidere iubeto. Capitulum iunci acuti, foliorum myrti, rosarum, rhamni, uirgultorum rubi,

DECIMVSSEXTVS

883

æquales portiones in aqua coquito pro infessu. Alius Pessum. Cytinorum, foliorum cupressi, oleæ, rubi, singulorum æquas partes efformato. Forinsecus autem imposita prosunt epithemata ac cataplasmata ex palmulis ac malis cotoneis, quæ adsumunt balautium, acaciam, hypocythidem, alumen, & similia. Conferunt & emplastra glutinatoria, quale est fuluum Galeni, & Icesii, & quod è salicibus paratur. Et Harmonia, & Pallas siue Athena inscriptum, si lumbis ac pedibus imponantur. Tauri item glutinum aceto maceratur donec dissoluatur, deinde ualido panniculo inductum lumbis agglutinatur, & efficaciter prodest. Sed & cucurbitæ leues ac magnæ ad mammas uti lisime affiguntur.

De fluxu muliebri. Archigenis. Cap. LXV.

Fluxus muliebris est uteri destillatio diuturna, à menstrui sanguinis eruptione differens, eo quod in illa sincerus sanguis prodit: Hic uero fluxus corruptus apparet, & aliquando ruber est, uelut sanguinis sanies: Aliquando albus, uelut pituitæ succus, à pituitolo uidelicet sanguine. Interdum pallidus, ubi bilis amara redundarit: Interdum aquosus, à serosorum humorum superfluitate. Qui itaque exquisitè colorem præ se ferat aliquem, is redundantem humorem facile indicat. Si uero obcurum colorem habet, causam eius ita perscrutabimur. Linteum eo inquinatum arefactum sumptu plici aqua eluimus, & inde è maculæ colore redundantis humoris notionem capiemus. Hic uero fluxus plerumque citra dolorem prodit. Aliquando tamen, ulcere exulcerato etiam cum dolore promanat. Si itaque aliqua pars doluerit, & humor profluens plane cruentus fuerit, partis alicuius in utero ruptionem aut erosionem indicat, id quod maxime in collo uteri continere solet, & potest hoc digiti immisione percipi. Inferre uero solet hic fluxus debilitatem, coloris uitiationem, appetitus subuersionem, inenarrabile tristitia, per

S E R M O

dum tumorem. Et in aliquibus perpetua destillatio perseverat. In aliquibus per intervalla quædam redit. Et ætate quidem uigentes, rubra fere fluxio infestatur. Declinante uero ætate, alba. Et utraq; sanæ fluxio si suæ ætati acciderit, facile curatur, si alienæ, difficulter. In omni uero defluxu os aperitur ipsius uteri & uelut relaxatur. Quibusdam etiam uterus ipse procidit, ut usq; ad muliebre pudendum progrediatur.

Curatio rubri uteri fluxus. Cap. LXVI.

Mulieri rubro fluxu uexata primum sanguinem euacuabimus per uenæ sectionem. Hæc enim non solum materiam ad uterum confluentem diuertit, sed detentionem etiam ac constrictionem tutam efficit. Multa enim sequerentur incommoda, si sanguinis uel cuiuscunq; defluxus lationem localibus auxiliis reprimeremus. Nam aliquæ inde in hydropem, aliæ quæ in neruorum affectiones, aut oris uentris, aut capitis uexationes collapsæ sunt. Proinde si nihil obstiterit, hoc est, si non ualde magna fuerint obstacula, sanguis mittatur, præsertim si ætas uenæ sectionem non prohibet, & sanè paulo ante dictum est iuniores fere rubro fluxu uexari. Detractio uero sanguinis uelut in his qui sanguinem reiciunt partiatur, ut paulatim reuulsio fiat. Et dilata uenæ cubiti sectione, à fronte, aut naribus, aut scapulis sanguinem auferemus. At uero lumbis ac fœmoribus detrita ac mollia lintea imponantur, frigidis succis imbuta. Locetur autem mulier coxis accliuibus, cruraq; extendat ac inter se complicit ad uteri partes contrahendas. Quod si copiose sanguis feratur, coxæ, pestes, & lumbi spongiis posca madefactis integantur. Si uero modice destillet, lana succida uino & rosaceo imbuta adhibeatur. Et extremitates partes deligentur, atq; hæc non solum in principio fiant, sed etiam post circuitus ante exacerbationem, & in ipsa exacerbatione. Utatur ægra etiam infestationibus, ex myrti, rubi, malicorii, & similium decoctis,

DECIMVS SEXTVS

384

in quibus sæpe aceto affuso usq; ad umbilicum immergatur. Adhibeat & infusiones adstringentes ac moderate frigefacientes, uelut est plantaginis succus, polygoni, stratiotæ, malorum coroneorum, ac mespilorum. Sed & sideritidis herbæ aut parthenii succus eximie confert. Hæc autem singula cum rosaceo aut myrteo oleo infundantur. Vinum item dulcè in mali punici cortice calcatum, utilissime tepidam infunditur. Efficacissime uero fluxum compescit spongiæ pice liquida imbutæ ac ustæ cinis subditus iteq; leporis pili usti. Solemus & linteum alumine madefactum ac resiccatum similiter adhibere. Asinum autem lac, si eius copia fuerit, præsertim asinæ per pascua pratorum nutritæ, omnibus succis præstat, ubi fluxus cum dolore defertur. Confert & *littercoris* eiusdè asinæ succus, & alicæ aut pitisanæ succus: Et rosaceum uel p se, uel cum lacte infusum. Cæterum pesi ad rubrum fluxum si dè faciunt, qui ad sanguinis eruptiones sunt relati, sunt autem in aliquo ex prædictis succis madefaciendi. Facit & lycium, acacia, hypocythidis succus, singula lacte bubulo aut sapa diluta. Aut gallæ cum thure & rosaceo. Aut spodium pompholygis cum rosis & passo. Aut oui testa usta cum myrto sicca & passo. Aut cinerem sarnetorum linteolo illigatum, & aliquo prædicto succo tinctum subdito. Aut senecione herbæ trita subdito, & bibendâ dato. Galla item usta, & modo uino, modo aceto extincta, ac in pessum efformata subiicitur. Ablatis aut his, pedes adstringentibus decoctis moderate frigidis aut tepidis abluatur. Et ex relatis succis aliquis utero infundatur. In debilioribus tamè ac delicatioribus fœminis mitiora adhibebimus. Aliquib. enim occulti uteri meatus à uementioribus medicamentis adeo cōstringuntur, ut uiscus aut duricia oboritur, & cōcipiendi facultas tollitur. Vntri quoq; ac lūbis refrigeratia ac adstringentia adhibeatur, uelut est portulaca, perdicin, colanum, hyo-

S E R M O

sciamus, per se & cum polenta acetoq; ac palmulis. Aut ordeacea farina cum palmulis, malis cotoneis, ac melspilis. Cerata item ex iisdem præparata pedini ac lumbis imponantur. Conferūt & cucurbitæ dorso & sub alis affixæ. Et quæcunq; potiones sanguinem reiectantibus congruunt his quoq; cōmodæ sunt. Velut est ex simplicibus rheon ponticum, terra samia stella siue aster appellata, terra lemnia sigillum uocata, cum plantaginis aut polygoni succo, & reliqua tum simplicia, tum cōposita, suo loco relata. Sit porro & uniuersa uictus ratio adstrictoria, quæ aliquatenus crasse faciat, & potus aqua. Quod si uires collabuntur, uini crassius exhibeatur. At si fluxus multitudo reprimatur, paucus autem adhuc feratur, pro refrigerantibus ac adstringentibus, media inter hæc adhibeantur, ut ne fluxu repente suppresso, inflammatio aliqua oboritur. Utendum est & emplastris ad cruenta uulnera idoneis, uelut est quod è salice paratur, & quod licesium appellatur, & alia huiusmodi.

Albi fluxus curatio. Cap. LXVII.

Si fluxus albus, aut serofus, ac saniosus, aut liuidus infestat, in principio quidem resistendum non est, ut aliena à corpore excernantur. Post principium uero oleo susino totum corpus large illinatur. Gestationes autem & uocis exercitationes, frictiones item ac deambulationes, non in hac solum fluxus specie, sed etiam in aliis conueniunt. Ipsi uero locis moderate adstringentia adhibeantur, quæ simul extergedi uires habent. Et sanies profluens assidue calida aqua eluatur, & lana detergeatur, ne ab humore transeunte ulcus excitetur. Rosaceum item aut myrteum, aut melinum oleum illinatur. Aqua etiam pura nihil adstringens habens ammixtum, in principio præsertim adhibeatur ob influentis humoris acrimoniam: Et ob eandem causam etiam alicæ ac oryza succus infundatur. Facit & foeni græci decoctum plurimo oleo susino

DECIMVSSEXTVS

885

ammixto. Susinum enim oleum tum huic, tum aliis succis utiliter ammiscetur. Atq; hi quidem succi efficaciores erunt, si quid acaciæ, aut hypocythidis, aut de alio quopiam ad rubrum fluxum relato, fuerit ammixtum. Possumus etiam pro susino oleo lentiscinū aut cœnathinum adhibere. Stercus insuper caprinum cum myrrha, thure, & aloe, rosaceo & aceto addito cōmode subditur, ita ut his ablatis loci uino nigro austero abluantur. Vbi uero quæ profluunt foetida sunt, post relatorum usum tetrapharmacum rosaceo dilutū adhibebimus, & per certa interualla uicissim tum prædicta auxilia, tum tetrapharmacum applicabimus. Si uero fluxus sordidus fuerit, & dolorem intulerit, uitellos oues assatos cum modico croco & rosaceo subdemus. Aut malum cotoneum assatum eodem modo. Et lenticulæ decoctum cum plantaginis succo infundemus. At si quæ profluunt sordida quidem fuerint, & feci similia, dolorem tamen non intulerint, insula ad dysenteriam idonea immitemus. Vbi autem loci purgati fuerint, adstringentibus elotionibus confiderenter utemur. Locis uero induratis asininum iac eū rosaceo aut susino oleo infundemus, & in pello subdemus. Et si asininum defuerit caprinū succedat. Lac uero præstat quod ab animali præparata pascente emulgetur. Aliquando etiam amyllum ad crassitudinem cōparandam, lacti ammiscemus. Peschi insuper iidem, cataplasmataq; ac emplastra eadem quæ ad rubrum fluxum retulimus huc transferantur. Præcipuam uero fiducia in recta uictus ratione habere oportet. Nec quantitatis solum, sed etiam qualitatis edulior ratio habenda est. Sitq; alimenti materia talis quæ & crasse faciat ac uires corroboret. Quales sunt sorbitiones è tritico ac lacte paratæ, nō aquosæ ac dilutæ, sed probe compactæ, quæ pro occasione etiam ex passo cretico parentur. Carnes uero eligendæ sunt siccandi ui prædictæ, uelut aues montanæ, & ferarum animalium.

S E R M O

Cæterum ubi fluxus cessauerit, à ueloci ambulatione, à multis peccatis ac lumborum frictionibus. ab acrimonia esu, à calfacientibus, à flatuosis, & ab his quæ urinam proleant, diu abstinendum est, & balneis raro utendum, neque uenter mouendus est, neque spiritus retinendus. Hæc enim omnia malum reuocant. Partes autem superiores sensim ac leniter exerceantur, ac perfricentur. Insesiones fiant in aqua non adeo frigida. E pesis autem subdititiis elaboratiores ac medicamentosi uidentur. Verum post insesiones rosaceum lana exceptum subdatur, & in ipso curationis tempore ægrotæ bibant ea quæ ad sanguinis per sputum reiectionem retulimus. Faciunt & prœonia grana pallida xv. assidue pota. Aut corallorum drachm. i. e. uino nigro. Aut uinacea trita cum uino. Aut leporis siue hœdi coragulum erui magnitudine in posca dilutum. Aut corticis loti arboris decoctum. Aliud Aspasia, Ad mulieres quæ sinum pudendi ualde humectum habent, ut ex eo non concipiant. Gallas per octo dies aqua macerato, deinde lanam puram ac mollem in aqua illa siue cremore gallarum tingito, & non exprimito, sed siccatum finito, & lanam ita subdendam dato. Ex hoc mulier uelut uirgo reddetur, & hoc sæpe repetat. Aliud. Semen rumicis acuti cum pauca aqua subigito. Aut si uiride fuerit, per se terito, & subdendum exhibeto, & fiet pudendum uelut uirginis adstrictum.

De uteri strangulatione. Cap. LXVIII.

Uteri strangulatione ab utero quidem inferne originatur. Verum supernæ partes & principales præsertim, per consensum afficiuntur. Nam ad cor per arterias: Ad cerebrum per spinæ membranas ac nervos: Ad hepatis per uenas affectio transit, uideturque uterus uelut ad superiores partes ascendisse. Consequitur affectus accedente exacerbatione, mentis languor: pigritia ad agendum, debilitas crurum, pallor faciei, tristis aspectus. Instante uero strangulatione, sopor grauis ac profundus, mens

DECIMVSSEXTVS

886

is ac sensuum apprehensio, cum uocis interceptione. Pulsus autem parui ac debiles fiunt, & aliquando penitus intercipiuntur. Quibusdam autem neque respiratio sensibilis permanet. Aliquæ uero aliis actionibus integris manentibus, magnam respirationem ex hac affectione habent. Et hinc manifestum est quod non circa cor & stomachum compressio, aut morsus, aut perfrigeratio, à partis ascensu fit, sed circa partes respirationis, & pulmonem hoc contingit. Quapropter neque animi deliquium his uehemens est, quum cor affectio his exors permaferit. Neque enim fieri potest ut animi deliquium citra cordis consensum ingruat. Cæterum affectionis differentia, pro causæ efficientis differentia ac magnitudine sunt. Et sane quidam experiri uolentes an aliqua adhuc supersit respiratio, lanam carptam naribus admovent, atque inde ex lanæ motu colligunt, an aliqua inspiratio aut expiratio restet. Alii poculum aqua plenum ad os uentris ponunt, & considerant an aliquo motu aqua agitetur. Et profecto utrique ignorant, aliquando sublata penitus oris ac narium respiratione, superesse adhuc eam quæ in toto corpore ab arteriis perficitur. Id quod et in reptilibus uenenatis contingere uidemus. Hæc enim per totam hyemem mortuis simillima in cauernis latitant, per arterias tantum totius corporis respirantia. Sic etiam in uteri strangulatione fieri potest, ut toto corpore frigidato, oris ac narium respiratio intercidat. Superfit autem ea quæ ab arteriis fit. Sed & oris ac narium respiratio adeo parua esse potest ut sensum lateat. Profundissimo itaque, sopore corripitur huiusmodi mulieres, uoce, sensu, ac motu interceptis. Stomachi et dolore uexantur, & saluam uiam non inueniunt, si in stomacho aut capite humiditas sita est. Deinde uero exolutis causis corpus firmari incipit, & malæ rubescunt, & oculi post multam grauitatem attolluntur. Et ubi iam malum egræ relictum est, humiditas quæ ex locis muliebribus excurrere tactu percipitur, & intestina

*An sup
lata h
morbu*

S E R M O

murmurant, & ipse uterus paulatim laxatur. Atq; sic exurgens ægra intellectum ac sensum recipit. Accidit hæc affectio omni quidem tempore, sed hyeme præcipue ac autumnò, iunioribus præsertim, salacibus, ac sterilibus, maxime si per medicamentâ steriles fuerint. Oritur autem uel utero perfrigerato dum menses prodeunt, uel propter abortum, uel sanguinis eruptione ab utero, ab aliquo repente suppressa. Atq; hic morbus ubi inuadere assueuerit, comitialis modo discurrit, & per circuitum repetens efficitur, & tutus quidem apparet, singulis tamen accessionibus præceps periculum affert, ut non eadem solum die, sed intra paucas horas interlinat. Et pulsus quidem primum densiores fiunt, & inordinate mouentur, deinde etiam penitus intercipiuntur, & exigua quædam humiditas cutis superficiei irrorat. Similiter & respiratio primum obscuratur, postea penitus intercidit. Est autem hic morbus flatuola perfrigeratio, non inflammatio, uelut Soranus putat. Semen enim in utero paulatim coaceruat, aut alia quædam materia insita ac putrefacta, perfrigeratur, & ad cerebrum ac cor frigiditatem transmittit, atq; hæc partes principales frigefactæ relata accidentia inferunt. Et ego sane mulierem uidi in hunc morbum collapsam, dum ab obstetrice laxantia ac odorata auxilia adhiberentur, & pudendi sinus digitis penitus confricaretur, tum ex auxiliorum admotorum caliditate, tum ex digitorum contestatione, se contraxisse cum dolore quodam uoluptate mixto, deinde excreto multo crasso uiscosoq; semine, protinus à molestiis ac afflictionibus liberatam esse. Neq; mirum uideri debet uel ex minima humorum mole tanta accidentia consequi. Si enim paucissima ueneni quantitas, & tam exiguum uirus reptilium per angustissimum foramen eiectum, mala longe sauiora inducit, non absurdum dictum est, semen corruptum aut menstruum sanum guinem suppressum ac detentum, talia inuadere acci-

DECIMVS SEXTVS

887

dentia. Sed & ex canum rabie facilis huius rei coniectura est. Tanta enim inde humorum fit alteratio, ut si eorum canum salua solum corpus humanum contigerit, confestim rabiem inducat. At uero scire operæ precium est, hunc morbum non solum ob uteri ascensum fieri, uitioso humore uelut diximus in eo collecto: Sed sæpe etiam ex uentris repletionem utero affectionem transmitti. Et aliquando hepatis aut splenis causa, uasa ex quibus uterus dependet retrahi. Quum ergo uterus ex seipso laborat, pro seminis uel menstrui sanguinis coaceruati quantitate, ac qualitate, alia alias accidentia consequuntur. Si enim causa efficiens frigescendi uires habuerit, ita uniuersum corpus perfrigerabitur, ut respirationis ac pulsuum sensus penitus aboleatur. Si uero humores affigentes crassi aut acres fuerint, conuulsio subsequetur, quem ad modum atrebilis humores animi tristitia comitatur. At animi deliquia exacerbationum uehementia, & maxima perfrigeratio, & oris uentris afflictio inducit. Ægra itaq; ceruice ac scapulis accliuus collocetur, fœmoribus ac inguinibus decliuibus. Et in ipsis exacerbationibus extremæ partes deligentur, & pedes ac crura fricentur. Naribus autem odorata admoveantur, uelut est galbanum, aut castorium, aut sagapenum, singula ex aceto trita, ac naribus illita. Aut acetum acerrimum in quo pulegium, calaminthe, thymus, origanum, conyza tenuis, & alia huiusmodi acria decocta sunt, calefactum naribus adhibeatur. Hæc enim crassos uapores cerebri incidere & attenuare possunt, ac simul frigiditatem depellere, & inspirata thoracem ac pulmonem expurgant, & stomachum corroborant. Excitantur etiam sternutationes, castorio, pipere, struthio, naribus per specillum admoto. Os autem ægra aperiatur, ac medius digitus ad uomitum prolaciendum intromittatur. Nares item castorio, bitumine, galbano, sulphure suffiantur, aut funiculo lucernario recens extincto, aut penis

S E R M O

uistis, aut soleis antiquis, aut ceparum aut alliorum cornu caprino incenso, aut pice ad prunas liquefcente, cedriaq; ac ueratro: Aut pane recens incenso, & similibus. Quidam etiam matulam urinariam inueteratam, & pannos sulphuratos incensos naribus admovent. Sinapi item tritum cum aceto, & gagates lapis aqua tinctus & incensus, ac oleo extinctus, naribus adhibeatur. Aut rutam uiridem manibus contritam suffito. Vterum uero inferne per pudendum odoratis suffito, storace uidelicet ac sandalis, & aloe, ac similibus. Illinantur etiam intra pudendum ea quæ laxandi, calfaciendi, ac flatus dissoluendi uires habet, qualis est pessus Enneapharmacus appellatus, & cæteri eiusmodi ad uteri duricias inferius descripti, amaracino, gleucino, irino, cyprino, aut capnisto oleo diluti adiecta etiam rutæ aut cumini portione. Atq; hæc digitis excepta obstetrix usq; ad uteri os immittet, ac leniter & diu confricabit, ut hinc irritatus crassus humor qui in utero hæret, prouocetur ac calefactus excernatur. In ipsum quoq; uterum per uteri fusorium clysterem, amaracinum aut gleucinum aut foliatum unguentum iniiciatur. Et in sedem glandes indantur, ex ruta, cumino, nitro & melle cum aliquo ex relatis unguentis & butyro præparatæ. Est & cucurbita primæ inguinib; ac fœmoribus, deinde utrinq; circa umbilicum, cum plurima flamma citra scarificationem affligenda. Et super hæc omnia mulier magnis uociferationibus excitetur ac uocetur. Infectiones quoq; parentur in decoctis baccarum ac foliorum lauri, pullegii, calaminthes, marrubii, artemisiæ, conyzæ, sabinz, centaureæ, dictamni, sampsuchi, fœni græci, altheæ, chamæmeli, aristolochiæ, iridis, serpylli. Infectionum uero tempore cerebri cura non relinquatur, sed rosaceo & aceto caput irrigetur, & in aceto prius serpyllum, sphondylium, ruta, baccæ lauri, interdum & cas-

DECIMVSSEXTVS

888

torium coquatur. Et naribus prædicta odoramenta assidue adhibeantur, præsertim castorium cum aceto. Præcordia item fasciis uinciantur, & distentis manibus os uteri comprimatur. At ubi exacerbatio instat, ægra ad uomitum cogatur. Omnes enim uomitu leuantur, sed præcipue quæ cibo grauantur. Tertia uero die cucurbitæ cum scarificatione peccini ac lumbis affigantur, deinde loci scarificati sale conspergantur. Et ubi ab huiusmodi auxiliis discesserimus, ad castorii potionem transibimus, quod assidue potum sæpe penitus ab hoc morbo liberat. Dandum est quotidie drachmæ pondere, aliquando cum aqua multa, aliquando cum artemisiæ decocto, bituminis quoq; scrupulus utiliter ei ammiscetur. Nec parum iisdem confert acetum scillinum assidue potum. Atq; hæc curatio in morbi exacerbationib; adhibetur. Vbi uero diuturnus factus fuerit, plerunq; a uenæ sectione initium facimus, præsertim si menstruæ purgationes fuerint detentæ. Deinde ad alui euacuationem progredimur. Ac hiera quidem ex colocynthide omnium efficacissima est: Mulierib; tamen & uteri affectionib; magis conuenit hiera ex aloe picra, hoc est, amara appellata, quæ habet aloes drac. c. asari, croci, cinamomi, mastiches, spicæ nardi, xylobalsami, singulorum drachm. vi. Hoc medicamentum aridum seruari debet. Vt uero tempore ad integram alui ductionem, drach. quatuor, ex eo cum aquæ mulsæ cyathis vi. propinentur. At si partitam purgationem maluerimus, drachm. ii. tantum ex tribus aquæ mulsæ cyathis exhibebimus. Ita enim stomachum firmat, uires reparat, ac morbum depellit. Neq; post adeptam sanitatem medicamenti usus statim deferendus est, sed quantitas solum paulatim imminuenda. Peracta euacuatione, cucurbitæ inanes quidem, sed cum plurima flamma affigendæ sunt, & uiolenter detrahendæ. Aliquando etiam scarificatio fit, & scarificati loci sale consperguntur, deinde cum

S E R M O

cyprino ceratō ad cicatricē perducuntur. Deinde emplastrum siue epithema emolliens pectini adhibeatur quod ē seminibus præparatur, supra inter splenis auxilia descriptum, primum cum cerato dilutum, postea cerato paulatim detractō, ipsum solum per se imponatur, donec pustulæ uelut uari in cutis superficie excitentur: Quæ postquam emplastro albo, aut alio quopiam ad ambusta destinato, fuerint, sanatæ, iam locus est sinapismis & dropacismis acopisq; appellatis, ex euphorbio, pyrethro, adarce ac piperis paratis. Multum uero conferet ad medicamenta etiā recta uiuenti ratio, per deambulationes matutinas, gestatiōesq; in curru, uel naui, uel iumento. A motu uero gestatiōis prodest uociferatio, & lectio clara, modulata ac concinna. Item unctio, frictio, & exercitatio per congrua interualla repetita. Balneum autem raro, & non nisi sordis detergendæ gratia adhibeatur, & tamen bis aut ter per totam curationem, ad morbum expellendum admitti potest. Postremum uero confugium est ad balnea naturalia, tum calida, tum frigida. Recuperata tandem sanitate mulier nō omnino negligatur, sed præseruatōis gratia per certa interualla, suspectis præsertim temporibus, infusiones supra relatæ adhibeantur, & saluæ, pulegii, mercurialis, fœni græci decoctis, loci eluantur. Et pesi calefacti & emollientes post elotiones subdantur. Philosophus uero inquit: Ad mulierem ex uteri strangulatu collapsam, plurimis remediis frustra tentatis, duos staminum glomos in oleum anethinum feruēs coniecimus: Et alterum probe expressum calidissimū loco adhibuimus, & anteq̃ frigeret, alterum pro eo subiecimus, hocq; uicissim tam diu repetiuimus, donec mulier citra dolorem exurgeret. Sed & ceratum ex araneis interdum umbilico imposuimus. Aliud. Ad uteri stragulatū ac dolores. Testudinis terrestres hepar tritum in pello subdito.

Pesi

DECIMVSSEXTVS

88,

Pesi ad uteri strangulationem idonei. Cap. LXIX.

Pesi ad strangulatum uteri idonei tales sunt. Adipis anserini sexuncem, mastiches, adipis phasiani, ityracis, singulorum quadrantem, ceræ quadrantem. Vngenti nardini, spicæ nardi, croci, singulorum unciam unam, crocus cum uino odorato ueteri teratur, sitq; uinum adstrictionis omnis exors. Alius. Ceræ sexuncem, ammoniaci, mastiches, singulorum unc. i. opobalsami, olei irini, singulorum quadrantem. Alius. Styracis sextantem, ceræ albæ dodrantem, cassiæ, spicæ nardi, amomi, croci, mastiches, singulorum drachm. i. adipis porcini, terebinthinæ singulo. sexuncem. Thuris sesquiunciam, adipis anseris & phasiani, singulorum quadrantem, opobalsami, olei liliorum, amaracini, cyprini, nardini, irini, singulorum unc. i. Quod si ualidiorē facere malueris, cardamomi drac. quatuor adice, & seminis rutæ tantundem. Oportet autem aeris constitutionis respectu, ea quæ calefaciūt detrudere uel addere.

Unctiōes ad uteri suffocationem. Philagrii. Cap. LXX.

Unctiōes post balnea præseruationis gratia tales adhibeantur. Olei dulcis lib. i. seminis uicis, rutæ, contusorum singulorum quadrantem, cassiæ tritæ quadrantem, Omnia simul misceto, & sub canis æstu per dies quadraginta insolato. Quod si pro temporis anni, aut regionis, aut temperaturæ calidioris siue frigidioris ratione, unctiōis nim intendere uel minuere uolueris, addito ac detrachito ex medicamentis quantum ex re esse iudicaueris. At si unctio præparata non fuerit, irino ungento rutam, aut cassiam, aut amomum, aut quicquam ex his quæ supra dicta sunt amisceto, ac utitor. Possunt & citra balneum hæc unctiōes pectini ac lumbis illini. Efficaciores autem euadent, si adarcē ustum uel crudum, aut pyrethrum, aut piper tritum, aut oleum laurinum, aut cicinum, &

A E T.

uuuuu

S E R M O

reliqua eiusmodi addideris, ita ut unctio crassior fiat. Alia unctio ad eandem uteri strangulationem. Terbinthinæ, olei laurini, singulorum sex uncem, olei, iri ni, anethini, sing. lib. i. seminis cannabis, adarcæ, singul. sextantem, piperis, saluæ, calaminthæ, singulo. unc. i. Pyrethri sextantem, nigellæ, casfig, sing. unc. i. Arida tenuissime trita liquabilibus liquatis ammisceto, unito, ac adseruato. Vtus autē tempore aliquo oleo calido diluito, pestiniq; ac lumbis illinito. Suffumigiū uteri. Stercoris canini albi, & fabinæ, e quales portiones suffito. Et si torsiones successerint, morbi uexationes quiescent.

Varia auxilia ad uteri strangulationem.

Philagrii.

Cap. LXXI.

Mulieres ad uteri strangulatum proclues, diosporitico pharmaco assidue uti debent, & eo quod ex tribus piperis generibus constat, & quod ex calamintha appellationem habet. Singulis autem ammiscenda sunt quæ semen minuunt ac abolent, qualia sunt uiti cis, rutæ, cannabis semina, nymphææ radix, ac reliqua huiusmodi, quæ in uenereorū tractatu retulimus. Castorii quoq; drac. i. assidue potent, modico aniso adiecto. At uero si prægnantibus respiratio intercepta fuerit, foris quidem ad corporis temperiem emendandā, auxilia adhibenda sunt, uerū potiones, & quæ in uterū funduntur aut subduntur penitus uitare oportet, sicut etiam clysteres & sanguinis missionem. Ex omnibus enim his abortus periculum imminet. Cæterū meminisse oportet, ut his quæ neq; contractionem, neq; declinationem uteri patiuntur, pro humiditatis aut siccitatis ratione medicamenta idonea exhibeantur, & ualidiora: Sicut his quæ raræ ac molle corpus habent imbecilliora, & rursus oppositis fortiora. Itidēq; iunioribus simpliciora, ætate prouectioribus efficaciora. Et his quidem q̄ totius corporis distentionē à flatu uentoso percipiunt, flatu leuantia exhibenda sunt. Quæ

DECIMVSSEXTVS

890

uero grauitatem perceptant, incidentia ac attenuantia. His autem quæ humorum acrimonia uexantur, laxantia pingua. At si declinatio, aut contractio, aut inflammatio circa uterum fuerit, omnia imbecilliora offerantur. Fortiora enim morbum exacerbant, & seminis excretionem prohibent. Et contra quæ pro curandi corporis ratione moderata sunt, tū ipsi affectioni medentur, tum seminis excretionem adiuuant.

De seminis fluxu. Sorani. Cap. LXXII.

Mulieres nō aliter q̄ uiri ē seminis fluxu laborant. Est autē hæc affectio seminis citra cōcitationē ac tētionem uenerēā profuuiū, ad quod uteri laxatio ac debilitas, & totius corporis tabefactio cōsequitur. A toto enim corpore materia paulatim ad uterū cōfluit, atq; isthic modice uelut in oculis lachryma mutatur. Et sæpe cōtingit ut affectio hæc diuturna fiat. Quapropter recetē adhuc reprimere ac sedare conabimur, p̄ ea q̄ sensim adstringunt, uelut est rosa, myrtus, rubus, lentiscus, & huiusmodi. Pestiniq; ac inguinib; acaciā, hypocysthidē, & similia cū uino austero imponemus. Cerata itē ac cataplasmata ē palmulis, malis cotoneis, ac myrti baccis adhibebimus. Laminā quoq; plūbeā latā ac tenuē lūbis alligare oportet, & stratū non sit delicatū, sed potius asperum. Vomitus à ieiunis quidem fiat, à cibo tamen admitti quoq; potest. Præterea partes supernæ exerceantur ac diu confricentur. Et cauendū ne affectæ partes inungantur aut calefiant. In potu detur solani radix arefacta, aut uiticis, aut rutæ, aut cannabis semen ex aqua, singula drachmæ pondere.

Cibi uitandi sunt exoluti ac sorbiles, & ad seminis generationem, ac uenerem excitandā idonei. Vescaur autem solidioribus eduliis, & auiculis assatis utatur, ac uinum fuluum bibat. Et omnia uitet quæ ad uenerem irritare possunt, ita ut neq; picturas, neq; signa formosa spectet, neq; de concubitu uerba faciat. Sed tetrica uinēdi ratio, lectionibusq; ac colloquiis seuer

S E R M O

ris utatur. Perseuerante uero affectione, exercitia, sudorum prolestationes, frictiones, & frigida balnea adhibeantur. Et rosaceum assidue pectini ac lumbis illi natur. Si uero aliquando ob acriorem constitutionem ac qualitatem irritas ac quodam modo mordens sensum, semen ipsis prodit, contrariis cibis ac potibus utatur, balneis item ac lactis potu, & fructibus, & aque potu, ac similibus. Transferantur etiam huc quæ ad seminis profluuium in uiris, & ad seminis in somno effusionem supra relata sunt.

De uteri debilitate. Sorani. Cap. LXXIII.

Quem ad modum aliarum corporis partes, ita etiam uterus aliquando debilitatur. Consequitur ad hanc affectionem, fastidium ueneris, flatus uentosi excernuntur, menses exuberant, & singulis mensibus bis aut ter inordinate deferuntur, nigri & aquosi. Neque semine uiri iniectum diutius detinetur, sed à concubitu defluit, aliis quibus statim, quibusdam post aliquot dies. Quædam abortum faciunt, aliquæ non abortientes gracilem ac imbecilem foetum generant. Menstruorum uero tempore pectinis, lumborum, ac crurum grauitas adest, & stomachus male habet, & hinc uaporibus ad caput eleuatis aliquando deliria succedunt, similesque sunt harum uexationes his quæ ab utero strangulantur. Quandoque etiam uelut atra bile percitæ desipiunt, ac furore aguntur. Oritur hoc malum ex assiduo partu ac uteri distentione, præsertim ubi foetus insignis fuerit magnitudinis. Curatio earum facienda est, per ea quæ firmandi ac debiles partes corroborandi uires habent. Infectiones itaque adstringentes ad tactum tepide, & uteri elotiones conueniunt. Et rosaceum oleum tepidum, aut narcissinum, aut melinum, aut susinum, & huiusmodi, pectini ac lumbis illinantur. Et mulier per congruos motus assidue exerceatur, & alimentis utatur paucis quidem, sed quæ cum leui quadam adstrictione carnis copiam generat. Vinum autem solum ad-

DECIMVS SEXTVS

891

stringens parcissime potet. Est enim sitis huic affectio incommoda. Omnem uero lactis esum, & obsonia caseo parata uitare oportet, uniuersas item purgationes atque alui ductiones recusare.

De furore uterino. Eiusdem. Cap. LXXIII.

Furor uterinus est uteri intemperies, ad affectionis consensum cerebrum trahens, ad quam rabiosum delirium consequitur. Differt ab uteri strangulatione prius causa, neque enim hic uterus sursum tractus principalem aliquam partem ad affectionis consensum ducit, aut compressione, aut morsu, aut uapore. Sed eodem loco permanens per medullam spinalem, aut alias sibi insertas propagines, uitiosam qualitatem quantum tandem ad cerebrum mittit. Deinde etiam signis ab uteri strangulatione differt. Egrotæ enim minime in hac sicut in illa affectione mutæ ac sine sensu decumbunt, sed potius garrulæ, iracundæ ac inquietæ fiunt. Differt etiam à furore non per consensum, sed primario cerebrum impetente. Harum enim amentia tota in uenere uersatur, & nihil aliud imaginantur aut loquuntur, quam de coitu, pruriensque pudendum habet, eiusque tactu mirum in modum delectantur. Accidit hæc affectio temperatura calidis, ætate uigentibus, uirginibusque ac castitatem seruantibus, & quæ optimis eduliis uescuntur, & in delitiis ac animi uoluptate uersantur, præcipue si alias libidini ac ueneri adueta fuerint. Nihil enim aliud est hæc affectio quam ardor & feruor uteri, ad cerebrum & totum corpus distributus. Proinde quæ supra ad calidam uteri intemperiem relata sunt utero adhibenda, huc transferantur. Irrigationes autem capitis, & alia auxilia furori congrua Sermone sexto retulimus. Peculiariter autem huc facit pastillus Trigonus, cum æquis portionibus croci magmaticis ac cypheos aromatici. Facit & hydrosolati potus. Et hoc medicamentum. Smyrni, croci, spicæ hardi, sing. unc. i. excipe diacodio aut hydrosolati, &

S E R M O

drach.ii.pondus ieiunis exhibe cum coriandri decocto. Quod si ob corrupti seminis redundantiam affectio contigerit, nitrum & cardamomum cerato excipito, ac pudendis subdito. Saliuæ enim simile quid elicitur, & affectio sedatur. Ruta uero cum castorio in myrteo cerato supposita, genituram siue semen cõtrahit, & furorem mitigat. Sed & diacodium aceto aut solani succo ammixto subditum ardorem extinguit.

De uteri resolutione. Eiusdem. Cap. LXXV.

Uterus sæpe etiã ob alias causas, sed maxime propter frequentes abortus resoluitur. Consequitur ueneris odium, oris uteri frigefactio, eiusdemq; plenus, pinguis, & uelut infartus habitus, ceruicis item laxitas ac stupiditas. Sæpe etiã menses supprimuntur, aut ægre prodeunt. In congressu uiri uel nihil omnino seminis in uterum immittitur, uel iniectum uelut ex inanimato loco statim effluit. Aliquando etiam urina & stercus importune prodit. Curatio autem similis est ei quam de menstruum stillicidio diximus, facit & aspidius castorii potus, & pessorũ calefacientium, elotionumq; ac unctionum adhibitio.

De uteri prolapsu. Eiusdem. Cap. LXXVI.

Prolabi uterum dicimus, quum ita evertitur ut foras promineat. Neq; enim totus à suis appendicibus exolutus, uelut imperiti putant, excidit. Nã si ita procideret restitui non posset. Quod autem procidit struthocameli ouo simile est, iuxta maioris ac minoris differentiam, prout uiolenta euersio contigit. Sicut autem prolapsus causæ multæ. Ab alto enim delapsa mulier & in coxas delata, diruptis pelliculis ac ligamentis q; uterum continent ac uicinis partibus connectunt, hoc malo corripitur. Corripitur & ob uiolentam secundæ extractionem, quod præcipue in abortibus contingit. Præterea inartificiosa fœtus extractio, aut nimia spiritus detentio, aut immensi oneris eleuatio, aut plaga, uteri prolapsum inducit, sæpe etiã ob humoris plu-

DECIMVS SEXTVS

892

rimi ac lenti defluxum, & ob partuum frequentia, apud pedices ex quibus uterus dependet, laxantur, ac soluntur. Quin & ob uehementes animi affectus, uelut si liberorum ammissio, aut hostium incurfus nunciatur, aut ob periculosa nauigationem, aut eiusmodi quãdam causam, mulieres toto corpore exolui solent, ita ut uterus simul prolabatur. Aliquando etiam citra uulnam eiusmodi causam partes debilitantur, ut propter pellicularum ac musculorum uterum sustentantium resolutionem, hæc affectio contingat. quod inclinata ætate maxime fieri solet. In principio itaq; plurimus sanguis erumpit, deinde consequitur dolor præcordiorum, lumborum, imi uentris, ac pudendorũ, & periculum est ne perfrigeratis locis conuulsio inferatur. Vbi uero temporis progressu affectio inualefcit, & loci callosi facti fuerint, neq; conuulsionis periculum imminet, neq; dolor infestat. Quum ergo adhuc recens est affectio conari oportet ut uulua ipsa contrahatur. In principio enim facile dirigitur, & recte locata permanet, præcipue in uigoris ætate. Nam in ætate profectionibus contrahitur quidem, sed ex leui occasione rursus prolabitur. Si itaq; durum stercus in recto intestino esse suspicaberis, per clysterẽ euacuabis. Similiterq; si in uelica lotium collectum fuerit, per fistulam uestice adaptatam euocabis. Contingit enim plerumq; ut illarum superfluitatum detentione, uterus inter utrumq; rectum inquam intestinum ac uescicam sit, comprimatur ac coarctetur, & impediatur ne repellatur, & ad proprium situm reduci possit.

His autem peractis ægram supinam collocaamus, coxis altioribus, reflexis poplitibus, ac cruribus disparatis. Deinde prolapsam uteri partem oleo tepido, aut butyro, uel betæ, maluæ, altheæ, fœni græci, seminis lini, aut similibus decocto fouebimus: & lanam conuolutam figura ac crassitudine muliebri pudendo correspondentem,

uuuuu iiii

S E R M O

accipiemus, eamq; linteolo inuoluemus, & acaciæ aut hypocythidis succo uino diluto intingemus, ac utero apponemus, & citra uiolentiam totū quod prolapsū est reprimemus, donec tota moles intra sinū recipiatur. Postea lanam in pudendum subdemus, & alium lanæ hapsū uino adstringente imbutū superponemus, atq; totū pectinem spongiis ex posca expressis integemus, & mulierem reclinabimus crura extensa ac coaptata habentem, ita ut alterum alteri incubat. Tutius tamen fuerit per fasciam ad genua usq; constringere. Aliqui uterq; recens prolapsū cucurbitæ domesticæ ac betæ decocto, cū urina graueolenti, aut acri aceto, aut re aliqua frætida proluunt. At uero si prolapsus uterus temporis progressu intumuerit, plurimq; humore refertus fuerit, ut præ tumore reduci non possit, betarum decocto ipsum rigamus, deinde acetum affundimus, & salem tenuissimum inspergimus, & postea sedato tumore, eodem decocto perfusum retrudimus. Deinde cucurbitas umbilico & utriq; lateri cum plurima flamma affigimus, & odorata assidue naribus admouemus. Tertia uero die lana adhuc intra pudendi sinum existente, mulier in uino nigro austero aliquatenus tepefacto, aut in myrti, lentis, rubi, ac malicorii decocto insideat. Et post infusionem rursus supina coxis altioribus locetur, & sublata ex pudendo priore lana, alia rursus eodem medicamento imbuta subdatur. Cataplasmata uero foris fecus imponantur ad imū uentris, ex palmulis, posceta lenticula ac malicorio, cū aceto mulso. Atq; hæc rursus tertia die fiant, usq; ad perfectam curationem. Porro uteri crebro prolabentes posca abluantur, in eademq; mulier diutius insideat. Deinde omnia relaxata fiant. Sæpe uero ob locorum sensus subtilitatem, reiecto aceto terram nigram quā in lentibus reperimus aqua diluimus, & ex ea partem affectā plurimū fouemus, ac postea eadem medendi forma utimur.

DECIMVSSEXTVS

893

At uero si uterus ob humorum lentorem difficulter repellitur, uini fecem usq; aut nitrum lixiuio permixtum obluimus, & cum decocto aliquo adstringente, aut cum prædicta terra aqua diluta fouemus: Deinde plumbi cremorem oleo myrteo aut melino amixto, parti prolapsæ illinimus ac in sinum pudendi retrudemus. Ioci insuper interni, ægra undiquaq; circumfecta rebus foetidis suffiantur. Naribus autem odoratissima quæq; admoueantur: Et cibi boni succi, & uisna odorata tenuia offerantur. Ferunt torpedinis corium recens detractum, parti prolapsæ obuolutū, ipsam repellere. Atq; idem posse pastinacæ marinæ aculeum cum hyoscyami succo illitum. Illud autem obseruandum est ne aliis nimium subducatur. Exoluntur enim laxanturq; uiscinæ partes, & uterus recidit. Si uero pars prolapsa temporis progressu per negligentiam computruerit, & ex assidua urinæ irrigatione & adherentibus sordibus exulcerata fuerit, auferatur citra ullius periculi formidinem. Narrant enim totum uterum putrefactum aliquando ablatum esse, & mulierem nihilominus superuixisse.

De reclinatiōe, auersione ac recurſu uteri.

Aspasia.

Cap. EXXXVII.

Suppresſis menſibus neceſſe eſt uenas & arterias ad uterum tendentes repleri. Nam ſanguis uſq; ad uas ſorum oſcula accurrit quidem, uerum intra uterum prodire non poteſt, aut eo quod nimia craſſitudine oſculis impingitur, & grumofus fit: Aut quod ipſa oſcula clauſa ſunt, & tranſitum impediunt, ita ut uenæ humore refertæ extendantur, & uicinos uteri appendices humectent, quorum extenſione uterus retrahitur. Si itaq; ex utraq; parte æqualis retractio fiat, reclinatio, aut reuulſio ſiue recurſus uteri æqualis contingit. Si uero in alteram partem maior retractio fiat, alterum e uisceribus his in cauſa eſt, ſplen uidelicet aut hepatis, quorum uenæ ſuperfluo ſanguine extenſæ à ſuis

S E R M O

partibus uterum retrahunt, hepaticæ uenæ è dextris, splenicæ è sinistris, prout alteræ magis fuerint replete. In utram uero partem uterus declinauerit, digitorum admotione, & signis insequentibus cognoscemus. Si enim in obliquum declinauerit, propinqui foemoris distentio, dolor, perfrigeratio, impedimentum, & torpor indicio erit. Aliquando uero etiam eiusdem arefactio, & ad innitendū ac ambulādū impotentia consequitur. Si uero retro aut infra inclinatur, torpor ac difficilis utriusque cruris motus sequitur, sæpe etiam motus penitus intercipitur, & ingens uexat dolor. Alius etiam supprimitur, neque clysterem admittit, nisi genibus innitatur ægra. Flatus item retinentur, & dolores interdum acutuntur, præsertim si uersus anum reclinatio contigerit. At si ad pubem uergit, imus uenter ac pectus extenditur, & dolores ibidem percipiuntur, aliquando etiam urina supprimitur. Quomodo cunque igitur uterus retractus ac inclinatus fuerit, eodem modo uelut inflammationes in exacerbationibus curare oportet. In remissionibus autem & declinationibus, magis emollientibus utendum est. Perseuerante uero affectione, his quæ ex alto attrahere, & corporis habitum mutare possunt. At uero auersionem uersus anum ita curabimus. Primum obstetrici imperabimus ut digito in anum immisso uterum propellat. Deinde glandem ano subdat quatuor digitorum longitudine, ex galbano & cera paratam, cuius extremitati filum extractionis gratia sit annexum. Aut castorium aqua dilutum & lana exceptam similiter subdat. Aut bitumen aridum, aut pix liquida. Post die uero irinum aut susinum oleum tepidum, in uterum & intestina infundatur. Et loci aromatum, aut marrubii, aut conyzæ decocto foveantur, & ex eodem uterus eluatur. Postea ceratum rosaceum adhibeatur. Si uero in obliquum retractio inclinatur, primum eadem fomenta adhibeantur. Deinde obiteo

DECIMVSSEXTVS

894

trix specillo cum digito subimmissio, uteri collum dirigat. Ægra uero in contrarium parti affectæ latus, aut supina decumbat. Pessis insuper mollientibus aperientibusque utemur, & ex prædictis oleis aliquod infundemus, & pectini lanam uino & rosaceo imbutam. Aut succum seminis lini cerato exceptum imponemus. Et castorium cum aniso, aut cumino, aut nigella, aut pæoniæ radice, aut smyrni, aut dauci semine, aut aristolochia, aut gentiana, aut helenio, ex aceto mulso propinabimus. Eadem etiam ad res periculosos uteri dolores faciunt, non singula solum per se, sed etiam simul coniuncta. Mulier autem accliu capite decumbat, & si compositus recte uterus rursus retrahatur, foetida statim naribus admoveantur, & sternutationes prouocentur. Et si urina supprimitur, fistula uesticæ ad hoc destinata proluciat. Et si ab his exacerbatio fuerit exoluta, quiescendum est. Cæterum pro afflictionis magnitudine, si ægram adolescentem & sanguineam nati fuerimus, considerabimus an cubiti uena sit secanda. Deinde menses prouocantia propinabimus, & pessis mitioribus utemur.

De uteri inflatione. Cap. LXXVII.

Vterus aliquando ex partu perfrigeratus flatu impletur, osculo ipsius concluso, aut grumo sanguinis in ipso impacto. Flatus autem ipse quandoque in uteri cauitate concluditur, quandoque in corporis ipsius uteri angustis continetur. Consequitur pectinis ac imi ventris tumor, uelut in hydrope tympanite, cum dolore pungitui, perpingente usque ad septum transversum, & stomachum, & nihilominus utrinque in lateribus extenso, & sæpe ad alterum, sæpe ad utrumque inguen se extendente. Umbilicum item lumbosque ac pectinem idem infestat, & caput quoque per consensum afficit. Quandoque uero flatus per muliebre pudendum erumpit, ut ægre id percipiant. Si itaque flatus in uteri cauitate fuerit conclusus, strepitus ac sonus

S E R M O

quidam in corporis flexu auditur, qualis in intestinis contingit, quæ torminibus uexantur: Et ad digitorum pulsationē sonus tympani redditur. Si uero intra uteri angustias continetur, dolores uehementiores ac curatu difficiliore infestant. Huiusmodi autem affectiones fame, ac olei dulcis calidi irrigatione, in quo ruta & anethum decocta sunt, curantur. Et nisi ætas, regio, & anni tempus obstiterint, uena secetur. In sesionesq; in rutæ, pulegii, calaminthes, marrubii, thymi, artemisiæ, althææ, ac caricarum decoctis fiant. Et corpus per hieram Rufi, & Archigenis ex colocynthide cuacuatur. In exacerbationibus autē uulua his colluatur, quæ laxandi ac flatus discutiendi uires habent, quale est oleum gleucinum, & pessus eiusdem facultatis plurimmo oleo dilutus, & per uteri susorium clysterem immixtus. Cataplasmata etiam leuia ex caricis, hyssopo, ruta ac nitro imponantur. At uero si flatus obimpatos grumos fuerit conclusus, postquam ægra in alio qua ex relatis infestationibus diutius consedit, obstetricæ digitum illitum in pudendi sinum immittat, & gruinum sensim dissoluat ac educat. Perseuerante uero infestatione, in exacerbatione efficaciora adhibeantur, interpositoq; temporis spacio, illitionibus calidioribus, curumq; ac affectionum locorum frictionibus utemur. Et lumbis ac pectini dropacem adhibebimus. Aut rubefactorium ē sinapi & caricis. Aut farinam ordeacea cum caricis, ruta, hyssopo, & melle coctam. Aut epithema ex seminibus, aut ex baccis lauri. Aut polyarichium cerato cyprino exceptum. Aut postea etiam per se solum. Pessi quoq; eiusdem facultatis subdantur, ex terebinthina, galbano, iride, ruta, & ælypo. Et quæ ex pulegii, nitri, mellis, fellis taurini, æquis portionibus paratur. Maxime autem conuenit. Caricarum pinguium probe contusarum ut granula non percipiantur drac. i. cumini drac. ii. spumæ nitri albæ drachm. i. Verum ad acrimoniam obtundendam, pessum hunc

DECIMVSSEXTVS

895

in lac prius immergere oportet. Cucurbitæ quoque affigantur, & uiolenter detrahantur. Aliquando etiam scarificatio fiat. Utendumq; est omnibus quæ ex alto materiam attrahere possunt, & balnearum naturalium aquis primum calidis, deinde frigidis ut corpus ad tolerandam frigiditatem sensim alliciatur, & affectæ partes paulatim firmentur. Alimenta quoq; attenuantia ac flatus discutientia exhibeantur. Et medicamentum diospoliticum, ac ex calamintha constans aliquando exhibeatur. At uero auxilia amplius medicata, & aromatum suffitus, tanq; capiti noxios reprobamus. Sed & epithemata adstringentia, qualia sunt quæ ex palmulis ac malis cotoneis parantur, & similia, ad hanc affectionem inepta sunt.

De uteri hydropo. Cap. LXXIX.

Quum mentes longo tempore fuerint suppressæ, & imprægnatio impedita, sæpe humoris copia in utero confuit, & aliquando corpuscula quædam uesicæ fellis simillima in ipso generantur, in quibus humor colligitur. Sequitur affectionē hanc, tumor cæca immiti uentrem amplius, latus, flatuosus, & murmura uelut in intestinis, in ambulando grauitas, & spirandi difficultas, alui recrementa graueolentia sunt, & menses ac conceptus impediuntur, & quæ prodeunt nullo ordine seruato deferuntur. Vbi uero uiolenter excernuntur, ruptis aliquando paruis illis corpusculis, quæ uesicæ similia diximus, uiscosa quædam ac aquosa erunt. In quibus itaq; humorem in utero collectum ex propriis signis cognoueris, decubitu quieto, mox uomitu ac ualidis elotionibus utendum est. Proinde corticis radice tithymali myrti sicci drac. ii. per se, uel cum radice panacæ obolo propinabis. Et in utero infundes quæ mucosos humores attrahunt, qualia sunt, grani cnidii grana decem, cum oleo irino & modico melle. Aut ueratri nigri drac. ii. cum irino aut cyprino aut narcisino oleo, cum modico melle per uteri

S E R M O

tusorium clysterem infundito. Verum ante has elotiones, cardamomum cum sale, aceto mulso, thymo, pulgilio, calamintha, aut simili quopiam bibendum dabitur. Deinde humorum copia per alium excreta, prædictæ elotiones infundantur. Aut pessis eiusdem facultatis subdantur. Et postea sinus pudendi aqua marina proluatur, primum sola, deinde addito aceto, & aliquo ex prædictis in ipsa cocto. Elotione peracta ac locis probe deterfis, pudendo ac fœmoribus oleum cyprinum illinatur. Medicamenta uero iisdem conuenientia hæc sunt. Pulegii drachmam unam, cum modico pipere. Aut gentianæ uel origani drachmas duas, cum semine dauci uel smyrni, cum uino mulso, aut aqua mulsa in potu dentur. Salis præterea communis loco alimentis inspergatur hoc. Hyssopi trientem, pulegii quadrantem, origani, cumini, singulorum sextantem, seminis ammi, spicæ nardi, singulorum unc. i. salis costi quadrantem. Trita misce ac utere. Sed & pudendi sinus resina, myrrha, & anomo suffiatur. Pessis autem huiusmodi utendum est. Nitri, colocynthidis, singulorum quadrantem. Melle excipe, & pessum inde paratum oleo cyprino tinctum subde. Alius. Cumini & nitri æquales portiones melle excipe. Potest & uiolæ albae semen addi. Alius. Colocynthidis quadrantem, salis unc. i. pinguium caricarum carne excipe, ut sit iuglandis magnitudo, & inde pessum paratum subde. Humorem enim foetidum attrahit, ac mirifice prodest. Idem sedi inditus, stercoris & humoris ac flatuum copiam elicit, & uterum leuat. Alius. Comæ absinthii, ammoniaci thymiamatis, singulorum drachm. i. æris usti, nitri, singulorum drachm. iii. melle excepta subdito. Hoc autem placidissime & citra omnem dolorem attrahit. Cicutæ semen, aristolochiam, cuminum, salem, carne caricarum excipe & subde. Cæterum ad aquæ receptacula, eas uidelicet uescas quas in utero generari diximus, fomentis

DECIMVSSEXTVS

856

utemur ex aromatibus, quæ menses eliciunt, & pessis sanguinem trahentibus. Ex quorum numero hic est. Cneori, quod est grani cnidii radix, aut illo non præsentente, chameleæ, elaterii, casia, singulorum drachm. iiii. aluminis scissi, misyos, sandarachæ, myrrha, costi, croci, singulorum drachm. iii. melle excipito, atque aluo pridie euacuata per clysterem, pessum inde paratum subdito, integramque diem ac noctem finito. Et si semel parum eduxerit, rursus subdito. Si uero mordacitatem induxerit, centaurii decocto tepido sinus pudendi foueatur ac eluatur. Et mitigandi gratia pessum molliorius subdatur. Aut cicutæ semen cum aristolochia, cumino, sale, ac caricis, uelut paulo ante diximus subiiciatur. Mitissimum uero omnium ad huiusmodi pelliceas & aqua refertas uescas, est mercurialis masculæ semen, cum modica myrrha, sale, ac melle, lana exceptum, & multis diebus subditum. Post hæc autem eductionem, exercitiis, sudoris prouocatione, & ualidis totius corporis, & præcipue imi uentris frictionibus utendum est.

De mola uteri.

Cap. LXXX.

Quæ mola appellatur tumor est uteri induratus, alioquando prægressa inflammatione succedens, aliquando post locale ulcus, cui caro superexcreuit. A motus autem difficultate & grauitate, molæ nomen accepit. Consequitur hunc tumorem, detractio partium super incumbentium, gracilitas, coloris uitatio, & appetitus prostratus. Et primum sane conceptus suspicionem de se præbet. Nam & menses supprimuntur, & mammae intumescunt, & stomachus subuertitur, & lumbi grauantur, uenterque attollitur, uerum temporis progressu discernitur. Molam enim dolor punctuosis sensum inferens subsequitur: Nec in ea motus ullus, uelut in utero conceptu percipitur. Quin & postea toto corpore immutato, ac uentre ampliato, hydropis imaginem præ se fert. Discernitur tamen ab illo per tumoris duriciam, & quod tumor hic ad digitorum appressionem

S E R M O

ac pulsationem non cedit, neque tympani sonum, uelut in hydropo edit. Et quod neq; ad manus contum ulla fluctuatio percipitur. Aliquando tamen temporis progressu hepar perfrigeratur, & hydrops superuenit. Quidam uero tradunt in quibusdam mulieribus carunculas ad iuglandis nucis magnitudinem per pudendum excretas esse, aliquando singulis mensibus, aliquando bimestres aut trimestres. Hanc affectionem alii uelut incurabilem penitus reliquerunt. Alii incipientem tantum curari posse confidunt, neglegenda tamen non est, sed omnia quae conuenire uidentur facienda. Cataplasmata igitur laxandi uiribus praedita, fomenta, elutiones mitigatorias, pessos molitorios, ad duricias infra descriptos, infusiones eiusdem facultatis, & cerata ex althea & oleo cyprino parata adhibebimus. Et malagma ex succis, & quod Mnasea inscribitur imponemus. Deinde cucurbitas cum scarificatione apponemus, & alimenta boni succi offeremus. Atq; haec quidem in ipsis exacerbationibus adhibere oportet. In interuallis autem corpus reficiendum est per ea quae id praestant, gestationem uidelicet, deambulationem, balnea, & cibos conuenientes ac uini potum. Partibus item affectis dropaces adhibebimus, & nitro ac sale inspersis easdem insolabimus. Et per medicamentum ex sinapi ac caricis rubificabimus. Epithematis insuper mollitoriis ex seminibus, ex baccis lauri, & polyarchio, ac similibus utemur. Suffitum etiam uaporis aquae marinae aut muriae adhibebimus, aut decocti foliorum ac baccarum lauri, pulegii, thymi, hyssopi, saluiae, marrubii, artemisiae, centaureae, dictamnii, scordii, polii, olla aut operculo perforato arundine inserta sellae supponatur, atq; inde per arundinem uapor intra pudendum recipiatur. Pessi item subdantur ex oesypo, butyro, adipe anserino, medulla aut cerebro ceruino, melle, caricis pinguib. uvis passis, cum oleo antiquo cyprino, irino, sampsuchino, amiracino,

*si di q
monaca
ruidisse
olam
agnis
mi/om
u man*

DECIMVSSEXTVS

897

racino, susino. Perseuerante uero malo, acrium eduliorum elus assumatur, & innationes aquarum calidarum, & aquae marinae. Et ab acceptis raphanis uoluenendum. Pessos tamen & infusiones acrioris uitare oportet, ne loci ex assiduo eorum usu exulcerentur. His autem transactis saepe plurima atri ac grumosi sanguinis copia repete excernitur, & affectio dissoluitur. Philosophus uero detentis inquit, uxoris amici cuiusdam mensibus, arbitrabar primum ipsam concepisse. Postea aucto amplius tumore, hydropem suspectum habui, quia totum corpus ac pedes tumescere uidebam. At ubi tandem id affectionis genus esse deprehendi, quod alii laterem, alii molam uocat, rutam & anethum in uino ueteri fuluo odorato coxi, & abiectionis herbis, uinum calidum bibendum dedi, & ferme aquae loco exhibui, statimq; mulier excreta sanguinis copia saluam adeptam est.

De tumore uteri laxo. Sorani. Cap. LXXXI.

Vteri tumor latus pallidus ac albus est, ad tactum molli, & digitorum compressioni cedens, seque rursus paulatim attollens, & cutis uentris manu apprehensa facile attrahitur. Loci itaque oleo communi calido, aut irino, aut cyprino rigentur, & pessi subdantur, ac rebus qua auxilia adhibeantur, quae supra de uteri inflatione retulimus.

De Satyriasi. Eiusdem. Cap. LXXXII.

Mulieribus quoque satyriasis & tentigo accidit, qualem uiris fieri supra retulimus. Consequitur ad hanc ingens pudendorum pruritus cum dolore, ita ut mulier locis assidue manus admoveat. Atque ideo intolerabili ueneris desiderio contabescit, & salsi humoris effluentis acrimoniam ac mordacitatem percipit. Et loci utero uicini inflammantur. Illud uero ardens coeli desiderium sauiorem reddit affectionem. Quum enim partes affectae distent sint, & semen excerni non possit, quoniam meatus per inflammationem obui-

A E T.

xxxxx

S E R M O

rantur: maior materiæ copia frustra ad locum attrahitur. Statim igitur à principio uena ipsis secanda est, & alimentum contrahendum: Et pubi ac lumbis illis nenda quæ leniter refrigerant ac contrahunt. Caput aceto & rosaceo irrigetur. Et in potu aqua tepida exhibeatur. Cibi uero sint sorbiles, omnis prorsus flatus ac ueneræ concitationis exortes. Duobus uero à uenæ sectione diebus, cucurbitæ cum scarificatione affigantur. Reliqua uero curatio eadem sit cū ea quam ad inflammationem uteri mox referemus.

De uteri inflammatione. Philumeni.

Cap.

LXXXIII.

Vteri inflammatio ob multas causas contingit. Nam & ex plaga, & mensium suppressione, & abortu, ulceratione, nimio coitu, fellæ durioris insessu, longa ac intenta ambulatione, frigidityteq; ac flatuositate oboritur. Indicant hanc muliebrium locorum, pubis, imi uentris, ac lumborum dolores ardentes. Et si digitus in os uteri submittatur, occurrit ad contactum durum, clausum, feruens ac retractum, præsertim si in ipso, aut in collo fuerit inflammatio. Nam ubi cauitas aut fundum uteri inflammatur, imi uentris dolor ostendit, ut ne contactum quidem foris admittat. Et plerumque uterus ad inflammatum locum retrahitur, atque hanc ob causam os & collum eius aueritur. Differt autem ab ea quam supra uteri retractionem appellauimus, quia in inflammatione febris est acuta, & ardor intensus. Si uero posterior ipsius pars inflammata fuerit, dolor circa spinam magis hæret, & compresso intestino recto stercora detinentur. Anteriore autem parte inflammata, urinæ difficultas aut stillicidium consequitur ex compressa uesica, præsertim si dolor pestinem affligit. At ubi obliquos laterum locos inflammatio occupat, inguina distenduntur, & crura grauantur ac ægre mouentur. Inualecente uero inflammatione, febres accedunt, dolor capitis, &

DECIMVSSEXTVS

898

inchi afflictio per consensum, imi uentris tumor, ardor, distensio, grauitas coxarum, lumborum, præcordiorum, inguinum, fœmorum, horrores discurrentes ac pungentes, pedum torpor, genuum perfrigeratio, extremarum partium exudatio, pulsus parui, ac densi animi deliqui exolutio. In augmento uero etiā singultus dolor tendinis, colli, maxillarum, sinuipitis, oculorum, præsertim infundo. Urinaq; ac stercorea recrementa supprimuntur. Et inflammatione adhuc magis aucta, febres augescunt, delyrant, dentibus frendunt. In principio itaque curationem aggressi, ægroam in domicilio obscuro & moderate tepido collocauimus, quietem imperantes, & omni crurum motu interdicentes. Deinde atus manuum contrectatione demulcebimus, & pedum ac manuum iuncturas fouebimus, irrigabimusq; ac lana pura integemus. Aluum autem eluimus & mox infuso euacuabimus. In potu uero & ad oris colloquium, aqua calidam & ptisanæ succi dabimus. At si uenæ hæmorialis inflammatio fuerit, & neq; ætas, neq; habitus neq; anni tempus obstiterit, neq; inflammatio post abortum, aut nimiam sanguinis euacuationem superuenit: Cubiti uena secetur, et sanguis pro uirium ratione detrahatur, licetq; in secunda die uenâ incidere, in tertia uero detractione repetere. Deinde alica ex aqua mulsa, aut pane loto, aut ouo sorbili, ægra alternis alatur, omnibus his moderate exhibitis feruente inflammatione lana succida uino & oleo, aut aceto & rosaceo imbuta, imò uentri ac pubi imponatur. Aut palmulæ uino coctæ. Aut mala cydonia in posca cocta, cerato melino aut rosaceo ammixta. Cataplasma uero imponatur sic paratum. Meliloti in passo equito ac teritis, & uitellos ouorum assatos addito, & cum rosaceo, aut mellino, aut crocino imposito. Aut palmulas uino diluto seruefactas, cū polentæ farina, & aliquo ex prædictis ungentis terito ac imposito. Cæterum ad inflammationes erysipelatas igneo ardore cognos

S E R M O

biles utendum est cataplasmatibus ex poseta, & intubo, perdicio, umbilico ueneris, sedo, polygono, pampinis uitis, portulaca, plantagine, & similibus preparatis. Et lana aliquo harum herbarum succo, cum rosaceo aut melino oleo imbuta, in pudendum subdatur. Quod si cataplasmatum onus loci non tolerant, aqua rosaceo ammixto ex modicis interuallis affundatur. In exacerbationis declinatione totum corpus inungatur, & ægra in aqua tepida usque ad lumbos insidere iubeatur. Deinde pessī subdantur ex aliquo ingento leniter adstringente parati, rosaceo uidelicet, melino, lentiscino, ac cœnanthino, adiectis ouorum uittellis crudis siue assatis, & croco. Potest ex prædictis succis aliquis ammisceri. Caput præterea rosaceo cum modico aceto irrigetur. Mitigata uero inflammatione, mulier in aqua oleo ammixto insideat, & pessos ex narcisino, aut susino ungento paratos subdat. Et lana oleo calido imbutam pectini ac lumbis adhibeat. Interdum & cucurbitæ lumbis affigantur, & tumore magno existente, etiam scarificatio fiat. Postq̃ autem inflammatio declinare incœperit, ad ea deueniunt quæ laxare ac discutere possunt. Proinde in fœnigræci, altheæ, seminis lini. Interdum etiam pulegii, martubii, saluix, artemisix decoctis, ægra insideat. Et ad inum uentrem ac pubem, farinam ordeaceam cum fœno græco & lini semine, in aqua mulsa coctam, imponat. Aut caricarum decoctum adhibeat. Quæ uero cataplasmatum grauitatem ac calorem ferre non possunt, in aqua tepida insideant, & rosaceo locos illinant, ac pessos subdant moderate refrigerantes, ex adipē gallinaceo, rosaceo, ac uino præparatos. At his quæ calorem ferunt, ceratum nardinum adhibeatur, & infusiones iniciantur ac pessī subdantur, ex cœsyppo, butyro, medulla ceruina, adipe anserino, ungento susino, & cera tyrrhenica. ubi uero curatio pcesserit, tenuis uictus & ciborum parsimonia tollatur, & ma-

DECIMVS SEXTVS

895

hifesta iam facta declinatione balneum ac uinum cōcedi possunt, & cibi reficiētes exhiberi. Malagmataq; adhiberi, uelut est quod ex meliloto paratur, & quod ad Mnaseam, & quod ad Serapionem refertur. Pessī porro ad sedandos inflammationum dolores uteriles sunt. Eo enim græcum madefacito, & prima ac secunda aqua diffusa, cum tertia pura ac dulci coquito ac excolato, & ad decoctum adipem anserinū uel gallinaceum recentem addito, & ad prunas liquari sinito. Et ubi frigefacta fuerint, concretum adipem tollito ac seruato, atque usus tempore spatula in manu subactum pesso excipito, ac subdito. Alius dolores sedans. Papaueris capita passo coquito, & flaccida facta exprimito, & ad decoctum excolatum medullam ceruinam liquatam ammisceto, ac utitor. Si ceruina medulla defuerit, uitulinam accipito. Alius. Fœni græci aridi triti ac cribrati drach. iiii. in passo critico aut sapa coquito. Et terebinthinæ, adipis anseris, singulorum drach. iiii. rosacei sesquiuinciam accipito, & omnia simul liquefacito, & fœni græci decocto ammixta pesso excipito, ac subdenda dato. Alius pessus soporifer, dolorem mitigans, & omnem duriciā molliens. Tria papaueris capita magnitudine mediocriā in quatuor passi cyathis per bīdium macerato. Deinde coquito donec capita flaccescant, & passum ad tertias redigatur, postea expressis & reiectis capitibus passum excolato, & galbani, myrrhæ troglodyticæ, thuris, opii, sing. sesquidrachmam, casix drach. iiii. accipito & singula seorsim primum, deinde simul probe terito, & capitulorum papaueris decoctum paulatim adstillato, donec omnia ad mellis compagem redigantur. Tum cœsyppi, medullæ ceruinæ, adipis anserini, sing. drach. iiii. omnia simul colliquata ammisceto ac adseruato. Vsus autem tempore medicamentum hoc rosaceo dilutum pesso excipe ac subde. Omnem enim dolorem & uehemētes inflammationes statim

S E R M O

mitigat, uteri strangulationi medetur. duricias mollit,
& somnum conciliat. Alius pessus somnū inducens,
ualens ad inflammationes. Musci quem etiam hyp
non dicunt, in aqua feruefacti, expressi ac triti, panis a
qua nulla macerati ac contusi, emplastri basilici, em
plastri ex succis, ungenti nardini, adipis gallinacei, &
quales partes liquefacito ac utitor. Facit ad urinarii
meatum ac uterum inflammatum, & ad uteri declina
tiones. Ego uero pro pane fermentum purissimum
non omnino acidum sine sale, in aqua nulla macer
ac utitor. Pessus aureus appellatus. Ad inflammatioes
& uteri retractiones siue declinationes. Quorum assa
torum uitellos sex, medullæ ceruinæ drach. iiii. croci
drach. ii. cœlypi drach. ii. ceræ albæ, terebinthinæ, ad
pis anserini, sing. drach. i. Crocum cum modico uino
dulci terito, & oua trita adiicito, & liquabilia liquefa
cta ammisceto ac adseruato. Vfus autem tempore
medicamentum oleo nardino dilutum pello excipio
to ac subdito. Alius pessus. Ceræ tyrrhenicæ drach.
xxiii. adipis anserini, porcini, terebinthinæ, sing. drach.
vi. decocti capitum papaueris drach. iiii. rosacei quan
tum satis est, aut irini, si calfactione ac discussione o
pus est. Alius. Adipis anserini trientem, cerati rosacei
aut fusini sextantem, uitellorum ouorum assatorum,
croci, sing. unc. i. myrrhæ drachm. iiii. opii obol. ii. aut
pro opio, capitum papaueris decoctum. Alius.
Ceræ tyrrhenicæ, medullæ ceruinæ, sing. drach. c. ad
pis anserini, terebinthinæ, sing. trientem, croci obolos
quatuor, opii obolos duos, oui assati uitellum unū,
olei fusini, aut telini ex scœno græco parati, quantum
satis est. Pessus Enneapharmacus appellatus, ad
inflammationes. Adipem anserinum, & bubulum,
ceram albam, terebinthinam, butyrum, medullam cer
uinam, mel, oleum rosaceum, & cicinum. Omnia res
centia æquis portionibus liquefacito. Pessus ad
feruentiores inflammationes. Emplastrum ex succis

DECIMVS SEXTVS

900

tum rosaceo liquatum succo plantaginis ammisceto,
& pessum formato. Si uero plantago defuerit, sene
cionis aut intubi succum accipito. At si plurimum
excanduerit & ad erysipelatis naturam tenderit in
flammatio, solani folia tenera cum lacte mulieris trita
supponito. Alius pessus ad inflammationes. Li
lii flores tritos cerato rosaceo liquido excipito, & me
dullam ceruinam ac adipem anserinum adiicito.

Alius. Ex semine lini, scœno græco & althæa, suc
cum crassissimum parato, & crocum illi ammisceto.
Deinde adipem anserinum liquefactum addito, uni
to, ac utitor. Cæterum butyrum, medullam, &
adipem, omnia recentia ad pessos deligenda sunt.

Antiqua enim dum liquantur nidorosa fiunt, ac cal
diora euadunt, & inflammationes exacuunt. At uero
nec in distentionibus, neque in inflammationibus ute
ri, menses prouocandi sunt. Loca enim magis disten
duntur, & quum ob inflammationem conclusi sint,
sanguinis transitum impediunt. Quin & tetrapharma
cum ad uteri inflammationes commode subditur,
aut infunditur rosaceo dilutum. At si inflamma
tioni ulcus coniunctum fuerit, ceratum rosaceum ex
cera alba cum tertia adipis anserini parte præparatū,
albumine oui quantum eius capere potest ammixto,
infundito. Sedata demum inflammatione, menses
prouocentur.

De utero in scirrhū tumorem indurato. So
rani. Cap. LXXXIIII.

Induratur uterus aliquando de repente nullo præ
indicio facto, plerunque uero inflammatione præ
gressa, quæ neque soluta est, neque in abscessum
transmutata. Est autem huius indurationis in scirr
hi tumorem species, ea duricia quæ in uteri cerulce
ut plurimum consistit, & tumorem quidem similiter
habet, sed minus renitentem, & cum moderato
dolore. At uero ubi in scirrhū induratus tumor

xxxxx iiii

S E R M O

uteri fundum occupat, tumor uehemens & tactui re-
nitens occurrit, cum grauitate ac ægro motu, non so-
lum crurum, sed totius corporis: & segnicies ad om-
nes uitæ functiones. Quod si non recto ductu tracten-
tur, consequitur uitiatu corporis habitus, decolor &
ad similitudinem hydropis. Duriciæ itaq; circa os &
collum uteri consistentes facile curantur, circa fundū
uero difficulter. In principio itaq; si nihil obstiterit,
neq; ætas, aut uires prohibuerint, sanguinis medio-
crem copiam à cubiti uena secta detrahemus, aut per
Hieram Archigenis purgabimus. Inlesioibusq; ute-
mur ex fœnigræci, seminis lini, pulegii, artemisiæ, fo-
liorum sambuci, radicis & foliorum cucumeris sylue-
stris, decoctis. Et aromatum uapore fomenta facie-
mus. Et uterum oleo susino, narcisino, irino, gleuci-
no, adipe anserino, gallinaceo, suillo recenti, aliquo
ungento ammixto: Item lacte bubulo aut caprino cū
adipe anseriuo colluemus. Cataplasma quoq; imo-
uentri apponemus, e caricis, hyssopo, nitro, & absin-
thio. Et cucurbitas cum scarificatione affigemus. Ma-
lagmate item polyarchio utemur, & eo quod e semi-
nibus constat, & quod ex baccis lauri paratur, de qui-
bus paulo post agemus. Pesi uero mitigatorii & ape-
rientes subdantur. Facit & is quem infra ad uteri con-
dylomata describemus, e lycio ac cœsypo paratus, &
quem supra retulimus e tribus papaueris capitibus
constans. Cui similis est hic. Duo papaueris capita
passo per triduum macerato, deinde ad tertias coqui-
to, & expressis capitibus, ad decoctum excolatū adi-
cito, galbani drachm. i. casia, succi mandragoræ, sing.
drach. iiii. myrrhæ, thuris, sing. drachm. i. Et postea me-
dullæ ceruinæ, cœsypi, adipis anserini, sing. simul lique-
factoræ drac. iiii. ammisceto, ac in plumbeo uase serua-
to. Vsu uero postulante ex hoc medicamento oliuæ
magnitudinē rosaceo diluito, & bis aut ter quotidie
tepidum subdito. Bene facit & tetrapharmacū, hep-

DECIMVSSEXTVS

901

tapharmacum, enneapharmacum, emplastrum Aza-
nitæ, & emplastrum ex succis. Omnia oleo susino aut
cyprino diluta, Pessus Libanus appellatus mollitorio-
us. Cera alba quadrantem, olei nardini, gleucini, susi-
ni, medullæ ceruinæ, adipis anserini sing. sextantē, cœ-
sypi, butyri, nitri sing. drach. iiii. Aliqui cū affati uitel-
lum addunt. Alius pessus Titianus uocatus. Cera sex-
uncem, colophonæ, sesquiunciā, adipis taurini trien-
tē, picis, terebinthinæ, sing. quadrantem, medullæ cer-
uinæ, ammoniaci thymiamatis, sing. unc. i. Ammonia
cum aqua dissoluatur. Alius pessus mollitorius. Ce-
ra alba, ungenti nardini, sing. quadrantem, olei irini,
gleucini, cyprini, adipis ursi, pinguedinis porci, sing.
sextantem, butyri, medullæ ceruinæ, cœsypi, terebinthi-
næ, sing. trientem. Alius pessus ad duricias. Cera al-
ba, terebinthinæ, medullæ ceruinæ, adipis gallinacæ,
anserini, butyri, ungenti nardini, susini, myrrhæ, & qua-
les portiones excipe melle ac utere. Si susinum oleū si-
ue ungentum non fuerit ad manum, telinum pro ipso
succedat, pessus aureus uocatus, mollitorius. Cera tri-
entem, medullæ ceruinæ, adipis anserini, sing. unc. i.
cœsypi drach. iiii. croci drach. i. myrrhæ, galbani, sing.
drach. i. olei susini quantum satis est. Alius, ad omnes
diuturnas uteri affectiones. Myrrhæ drach. i. bdellii
drach. ii. spicæ nardi, croci, sing. drach. iii. casia, ladanū,
sing. drach. ii. meliloti drach. viii. carniū palmulæ
decem, uini dulcis cyathum, olei susini, rosacæ, cypri-
ni, sing. trientem. Aridis cum uino coctis utitor. Ad inum uero
uentrem epithemata uelut diximus imponantur, po-
lyarchium, e seminibus, ex baccis lauri, ex meliloto.
Bene facit ad duricias ac uteri inflationes & hoc. Resi-
na pinus lib. iii. cera unc. xx. pochymatis, fermenti
acidi, sing. lib. i. galbani quadrantem, ammoniaci thy-
miamatis, opopanax, sing. sextantem, muriæ acerrimæ
quantum satis est. Opopanax & ammoniacū

S E R M O

in muria coquito, & fermentum adii cito acaliquate
nus dissoluito. Deinde liquabilia liquata ammisceto,
& spathula donec frigeant agitato. Et in mortarium
translata probe subigito ac utitor. Aliud Epithe
ma e micis panis, laxandi ac diffundendi uim habens,
faciens ad omnes duricias quocumq; loco fuerint, &
inflammationes duriores discuticus. Radicis altheæ,
carnium palmularum que Nicolai appellantur, sing.
lib. ii. fœntgræci, seminis lini, sing. lib. i. chanix meli,
meliloti, sing. sexuncem. uini antiqui adstringentis sex
tar. viii. spumæ argenti, cerussæ, colophonix, sing. lib.
ii. cere, terebinthinæ, sing. lib. i. olei antiqui lib. v. panis
siliginei sicci contusi ac cribrati lib. v. Herbx in uino
maceratæ coquantur, & succus exprimatur. Et in hoc
susco panis madescat. postridie uero spuma argenti
& cerussa cum teruntur, & oleo affuso coquantur, do
nec non amplius inquinent. Et ad hæc liquabilia li
quata adii ciuntur. Et sublato ab igne medicamento
panis præmadefactus commollitur, ac paulatim reli
quis ammiscetur, & per spathulam agitando unitur.
Hoc itaq; modo ad duricias stomachi, alui profus
uium, ac dysenterix principium, præparari solet, ad
quas omnes affectiones secure adhibetur. Verum ad
uteri ac cæterorum locorum duricias, uisceribus ex
ceptis, ad prædicta hæc addimus. Æruginis, floris sa
lis, thuris, sing. sexuncem, iridis, aristolochix, sing. qua
drantem, terebinthinæ lib. i. Et terebinthina quidem
reliquis liquabilibus ammiscetur. Arida uero trita ac
cribrata insperguntur, medicamento ab igne ablato.
Et postremum panis madefactus adii citur, & omnia
probe per spathulam agitata uniuntur, frige facta uero
in mortario primum pilillo, deinde manibus subigi
tur. Pessus ad uteri duricias. Ceræ, resinæ pinus, picis,
terebinthinæ, butyri, olei rosacei, irini, nardini, mellis,
sing. lib. i. nitri sextantem & semunciam. Alius pes
sus, molliendo efficax. Cere, olei fusini, rosacei, adipis

DECIMVSSEXTVS

902

anserini, sing. lib. i. iridis, terebinthinæ, adipis leonini,
ursini, sing. sexuncem, medullæ ceruinæ trientem. Ha
bet hic pessus ex toto libras sex & trientem. Pessus
ex Archigenis scriptis, facit ad duriciam, debilitatem,
maciemq; uteri, præ omnibus quos ego noui effica
cissime, & ad omnes ferme uteri affectiones, & ad
neruos affectos commodissimus est. Et est acopon
quoq; insigne. Olei irini, fusini, cyprini, ceræ sing. lib. i.
mellis Attici quincuncem, ungenti foliati, nardini, sin
gulorum trientem, adipis anserini quadrantem, me
dullæ, ceruinæ, cælypi, singulorum sextantem, tere
binthinæ sesquiunciam. Oesipum & medullam cum
melle subigito. Deinde ceram cum oleis liquefacito,
& postea terebinthinam, & adipem, & consequenter
preciosa ungenta, nardinum ac foliatum addito. Et
in mortarium translata probe unito. Hoc si ulque ad
exactam curationem uteris, magnam laudem conse
queris. Sed, & post adeptam sanitatem aliquanto tem
pore postea maioris securitatis, gratia adhiberi pos
test. Ego uero etiam pro malaginate forinsecus im
pono, & ad prædicta ammisceto thuris, ceræ, ammo
niaci, thymiamatis, myrrhæ, floris iunci odorati sing.
drach. viii. picis drach. xvi. galbani, opopanacis sing.
drach. iiii. thus, galbanum, opopanacem, uino odora
to adstringente terito, & ad cæspem & medullam ac mel
adii cito, & omnia simul rursus terito, deinde ceram
cum præciosis ungentis liquato, & ammoniacum tri
tum resinamq; ac reliqua ammisceto. Et ablato ab igne
medicamento ac frige facto, myrrham, & florem iun
ci odorati, inspergito, unito ac utitor. Epithema Ori
bassii e baccis lauri, facit ad duricias. Ceræ resinæ pi
nus, picis, nitri, baccarum lauri, adipis taurini, ammo
niaci thymiamatis, æquales portiones. Ammoniacum
& nitrum & baccas lauri, sing. seorsim terito ac cribra
to, & reliquis liquatis ammisceto. Ego uero inquit
Oribasius, dimidium nitri accipio.

S E R M O

De Vteri abscessu. Archigenis. Cap. LXXXV.

Abscessus in utero uelut in cæteris corporis partibus præcedente inflammatione generatur, primū igitur inflammationis notæ apparebunt: Deinde circa puris generationem dolores augentur, febresq; cum horrore, plerumq; ad uesperam ingruunt, tum or attolitur, dolor punctorius adest, aliquando urina, aliquando stercoris recrementa supprimuntur, aut utraq; simul. Dolor autem localis affectum locum indicabit, proinde si discuti non potest, citius suppurationi auxiliū ferendum est. Itaq; semen lini, foenum græcum, farinam ordeï, caricas coctas, althææ radicem, terebinthinam, in cataplasmate imponemus. Aliquando etiā columbinum stercus cū oleo & melle adhibebimus. Hæc autem cataplasmata imò uentri ac lumbis imponantur. Et pudendi sinus per spongiam assidue foueatur, & uapores per arundinem operculo ollæ perforato insertam intra pudendum recipiantur. Infectionesq; frequentes fiant, decoctis in aqua his quæ uim attractoriam habent, uelut est pulegiū, marrubiū, laurus, saluia, artemisia, dictamnus, centaurea. Quod si dolor uehementius infestauerit, papaueris capita in aqua coquantur, & contusa cataplasmatibus amisceantur. Caricæ item crude in mortario cum resina pinus, terebinthina, ac modico nitro tritæ imponantur, pellos autem utemur ex terebinthina, myrrha, œsypo, ac butyro paratis. Verum optimus ad uteri abscessum sic præparatur. Carnis caricarum pinguium adipis anserini, olei irini, sing. drach. ii. terebinthinæ drach. i. rutæ drach. iii. myrrhæ, iridis, nitri, sing. obol. ii. possunt etiam pro caricis uuæ passæ amisceri. Excipiuntur laena in pectus, q̄ oleo irino aut cyprino tepido tinctus subditur. Est & ad hūc usum efficacissima cōpositio Cyphoides appellata, & supra ad hepatis abscessum descripta. Itemq; Enneapharmacū ad duricias paratū. Et Malagma polyarchium, & alia huiusmodi, oleo

DECIMVSSEXTVS

903

susino aut telino diluta, & pefso in uterum subdita. Imus item uenter ac pecten assidue prædictis decoctis foueatur. At uero rupto abscessu, si pus ad uescicā fuerit delatū, & cū urina excernitur, lactis potu utendum est, & cucumeris semen propinandum. Et cataplasmata prædicta adhibenda, cerataq; emollietia ac odorata. Si uero ad intestinum rectū progreditur, & cum stercore, uel perse egeritur, lentium & malicorū decoctum per clysterem infundemus. Si uero in pudendi sinum erumpit, & purum est pus, rosaceū, aut tetrapharmacum cū butyro recenti ac rosaceo infundatur. Et loci rosæ aut lentium decocto, aut ptisanæ succo eluantur. Sin tenuis & foetida destillat sanies, uelut à noma & ulcere depascente, magis adstringens sit quod infunditur, uelut est baccæ myrti, palmularū, lentium, & malicorū decoctū: Quod si post humorum excretionem inflammatio perseuerauerit, perseuerandū quoq; est in cataplasmatibus & infusionibus supra relatis. At si inæqualia fuerint quæ prodeunt, fomenta & infusiones ex aqua mulla fiant, in qua absinthium, marrubium, eruū centaurium, aut lentes sunt decoctæ. Loci uero ptisanæ succo eluantur, addito melle & rosaceo. Vteri uero os & anus cerato rosaceo aut butyro inungatur, cui spodii, aut stibii, aut plumbaginis, aut spumæ argenti aliquid, cum muliebri lacte sit ammixtum, facit & plumbi succus. Si uero profluens humor foetidissimus fuerit, uino mulso pudendi sinus eluatur, & in eo usq; ad exactam curationem perseuerandum est.

Abscessus oris uteri chirurgia. Cap. LXXXVI.

Si circa osculum uteri abscessus constiterit, ut chirurgiam duci possit, non prompte ad sectionem festinandū est, sed perfecta affectione, & inflammatione plurimū aucta, & partibus puri incumbentibus attenuatus. Atq; tum mulier locetur in sella supina, ut crura habeat ad uentrem contrata, & foemora inter

se disparata. Et cubiti ipsius poplitibus subiciantur, & idoneis uinculis ad ceruicem religantur. Et hoc ad claram lucem fiat, asfideatq; dextris chirurgus & p dioptram instrumentum, pro ætate commodum ad pudendi diductionem speculetur, & per specillum finis muliebris profunditatē dimetiatur, ut ne maior dioptræ tibia uterum comprimat. Et si reperta fuerit tibia eius sinu maior, lanæ conuolutæ labiis siue alis pudendi imponantur, ut in ipsis dioptra firmetur, oportet autem tibiam immittere, cochlea ad supernam partem uergente, & dioptram quidam à chirurgo teneri, cochleam uero per ministrum circumuerti, ut diductis tibiæ plicis sinus distendatur, postquam autem occurrerit abscessus ad tactum lenis, & tenuis, apex eius scalpello uel acicula dissecetur, & excreto pure limniscus linamentum tenerimum rosaceo tinctum in sectionē indatur, aut potius extra sectionem in muliebrem sinum citra impulsionem. Extra uero pudendi labia ad pestinem & lumbos lanæ succidæ aut puræ oleo imbutæ imponantur, tertia deinde die ægra in aqua & oleo calidis insideat, aut in maluæ decocto. Et de tersione facta, limniscus tetrapharmaco per se, aut cum melle illitus, in sectionis fissuram leniter indatur. Sit autem tetrapharmacum butyro aut rosaceo dilutum. Cataplasmata autem forinsecus imponantur, donec abscessus ab inflammatione liberi ac puri fiat. Si uero difficulter repurgentur, per auricularem clysterem iridis decocto eluantur. Et per emplastrum ex cadmiâ, aut ex ladano paratū, aut id quod ex ordeo uiso constat, singulis rosaceo dilutis, ad cicatricem producantur. Quod si intra uteri os abscessus fuerit, chirurgiam reprobamus, & curationem paulo ante relatam adhibemus.

Abscessus uteri inter intestina & peritonæum membranam rupti curatio.

Cap. LXXXVII.

Eruptionem inter intestina, & peritonæum membranam aluum ac intestina ambiētem, indicat tumor circa illas partes magis hærens. Si uero intra uterum rumplitur abscessus, dolor quiescit, & os uteri ad tactum lenius occurrit. Eruptio itaq; ad superficiem tendens adiuuanda est, & cutis postq; satis fuerit attenuata specillo in summo apice dissecanda, qua parte effluxum commodiorem fore speramus. At si sanguinis eruptionis tumor est, pro specillo siue scalpello, cauterium eminentiori loco adhibebimus, & ita pus educemus, plurimum enim ad totam curationem cauterium confert, post excretum autem & probe expressum humorem, ægra collocetur ut residuum commode excerni possit, & sectio aqua mullâ eluatur, & postea bis quotidie ac semel in nocte spongiis foueatur. Interdum & in aqua calida ægra insideat, & uterus oleo cyprino calido eluatur. Reliqua uero curatio cauteris ulceribus similis fiat. Alimenta autem exhibeantur boni succi & quæ non facile diffiantur, uelut est lac cum amylo, alica, oryza, pedes porcini in alica aut ptisana ad sterciditatem cocti, auicula & pisces boni succi. Et nisi febris obstiterit, uinum etiam dulce antiquum concedemus. Balnea autem & alimenta quæ exulcerationes exacerbant uidentur.

De uteri exulceratione. Archigenis. Ca. LXXXVIII.

Ulcera uteri sæpe ex fluxione erodente, aut ab acris medicamentis, aut ex abscessibus ruptis, aut ob partus difficultatem, aut fœtus extractionem, aut eiusdem corruptionē. Agrotæ uero in affecta parte dolorem punctoriū percipiunt, & ex interuallis fœtidis ac saniosi humores ab ulcere sordido produnt, & consequitur etiam alia utero affecto peculiaria accidētia, uelut est capitis ac præsertim sincipitis dolor. Ligamentorum itē ac radicis oculorum dolor, & ad manus usq; ac digitos se extendit, & reliqua supra de infirmitate relata. Vlcus itaq; expositum, p dioptræ usum

S E R M O

deprehenditur. In profundo uero reconditū, humores qui excernuntur indicant. Non autem aliter huiusmodi ulcera curantur, quā infusionibus, irrigationibus, cataplasmatibus; ac pesis supra relatis, priuatim tamē commodum est hoc medicamentum. Crocus optimus cum muliebri lacte teritur, & cerato excipitur, ex cera tyrrhenica, & rosaceo aut susino oleo, cum anserino adipe parato, & in pessō subditur. Hoc autem adhuc efficacius est, & ad dolores magis congruum quod sequitur, papaueris capita decem in passo diluto, per triduum macerantur, deinde donec fiaccida fiunt coquuntur, & postea expressa teruntur, cum seminibus aut foliorum rosarum drach. v. croci drach. iiii. ammixto etiam inter terendum ipso decocto. Deinde ceratum ex cerā sextante, & rosacei aut narcisfini olei sextante ad ea affunditur, & medicamentum in stannea pyxide seruatur. Vbi uero experiente, rosaceo, aut narcisfino oleo dilutum, & in pessum exceptū subditur: facit & pessus supra relatus, ex croco, rosaceo, adipe anserino, & medulla ceruina paratus. talia enim dolores mitigant, & ulcera sanant. Philosophi medicamentum. Ad mulieris pudendū exulceratum, & ob acritū humorum influxum pruriginosum, plumbaginis sextantem, glaucii unc. i. cū succo hyoscyami terito, & olei myrtei aut rosacei quantū satis est ammisceto, utereq; uel manu illinens, uel in passo subdens.

Ulcera uteri carbunculosorum curatio.

Cap.

LXXXIX.

Carbunculosi uteri ulceribus priuatim profunt lētes, & olea folia, sine melle. Lupini in uino austero cocti. Infusiones in eorūdem lupinorum decocto.

Ad sordida uteri ulcera. Archigenis. Cap. XC.

Ad sordida uteri ulcera emplastro Aegyptio utendum est, citra ruginem preparato. omnia enim moradacia, quem ad modum & crustas inducentia, utero aduersa sunt. Vtemur etiam eo quod ex melle, terebinthina,

DECIMVSSEXTVS

905

binthina, rosaceo aut susino oleo & butyro constat, quibus aliqui etiam crocum addunt. Ad ulcera repurganda efficax est & iris illyrica cum melle imposita, et Aristolochiæ decoctum per se, uel cū melle infusum. Pessus optimus ad sordida ulcera repurganda, terebinthina drach. iiii. adipis anserini drach. vii. myrrhae drach. i. croci drach. iiii. medullae bubulae, & sypsi, sing. drach. ii. mellis, olei cyprini, aut irini, sing. drach. xvi. thuris, radices panaceae, iridis, sing. drachm. ii. cyperei drach. iiii.

Ad humorem à muliebri pudendo profusentem. Cap. XCI.

Ordei usti, amyli, thuris, sing. unc. i. aluminis scissi drach. iiii. Minutissime terito ac cribrato, & asinino lacte diluito, ac in pudendi sinum per uteri fissuram clysterem infundito. Quod si ulcus dolorē intulerit, tale medicamentum adhibeatur. Rosarum siccarum, tritarum, capitum papaueris paululum torrefactorū, sing. drach. iiii. croci, styracis, sing. drach. ii. farinae fœni graeci, oenanthes, sing. drach. iiii. thuris drach. ii. omnia cum passo cretico ac oleo rosaceo paulatim affusis, ad mellis compagem conterendo redigito, & in pessum excepta calida subdito.

Ad uteri nomas. Aspasiae. Cap. XCII.

Nomae uero et ulcera depascentia ac cfferata, equino aut asinino lacte recens multo eluantur. Et in utriusque penuria, quodcunque haberi potest recens, coctum accipiat. Duabus autem lactis heminis mellis hemina dimidia addenda est, & quatuor iridis drachmae inspergenda, & tale infusum calidum saepe singulis diebus infundendum. Idem facit aqua mulsa, in qua absinthium, aut calamus aromaticus, aut leucanthemum uel chamemelum, aut buphtalmum decoctum est. Et ubi quod infusum est excretum fuerit, loci protinus malum decocto eluuntur. Deinde pessus subdatur ex farinae erui, iridis, sing. drach. ii. cū

A E T.

YYYYY

S E R M O

Quæ ad cicatricem ducunt. Asclepiadæ.

Cap.

XCIII.

prunas liquefacito, & quadantenus refrigerato. Mellis

DECIMVSSEXTVS

906

De cancris uteri Archigenis. Cap. XCIII.

Quidem hæc incurabilis est, uelut etiam Hippocrates
 vvvvvv ii

S E R M O

pronunciauit, mitigari tamen ac leniri potest, inlesio-
nibus in foeni græci ac maluæ decocto, & cataplasma-
tis similibus. In exacerbationibus autem ualde miti-
gat malua, aut althea in aqua mulsæ ad flacciditatem
cocta, & cum modico rosaceo trita ac imposita. Et ca-
taplasma ē caricis, meliloto, ac ruta paratum. Et quod
ex palmulis paratur in passo cottis, ouorum uitellis
ac polenta ammixtis. Aut papaueris capita trita & cri-
brata, cum polygoni aut intubi aut coriandri succo.
Aut solani folia tenera cum lacte muliebri imposita.
Aut solanum cerato rosaceo exceptum, frigida aqua
paulatim cerato instillata. Aut maluæ folia cum lacte
muliebri trita, & rosaceo cerato excepta. Atq; hæc
omnia in dolorum uexationibus sunt adhibenda, po-
stea uero ceratum imponatur ex rosaceo, aut myrteo
aut melino, aut oenanthino cum palmulis in passo co-
ctis, facit & cataplasma ex ouis, & quod ex ordeo pa-
ratur, quibus etiam ad ambusta utimur, peculiariter
autem conuenit id quod ex fece uasorum areorum
in quibus aqua coquitur paratur. Hæc enim sex assa-
ta teritur minutissime, & cerato rosaceo excipitur. Et
hæc quidem forinsecus. Intrinsecus autem mitigat lo-
cos, ubi ulcerati fuerint, lac muliebri aut asininum in-
fufum, & plantaginis succus tepidus. Si uero cruentati
fuerint, polygoni succus cum modico thure. Idem
faciunt etiam pesi ex croco, & lacte muliebri, succoq;
papaueris ac œsypo præparati. Omnibus autem præ-
stat etiam ad sedis affectiones hoc. Spumæ argenti lo-
tæ sexuncem, thuris masculi, œsypi, adipis porcini re-
centis, butyri recentis, ceræ tyrrhenicæ, sing. sexātem,
rosacel trientem. Seruatur hoc medicamentum pyxi-
de plumbea, & arefactum rosaceo diluitur. Ego uero
inquit Archigenes, spumam argenti cum feridis succis
hemina diluo, & ubi mellis spissitudinem habet liqua-
tis aliis ammisceo, utere etiam medicamentis ad sedis
affectiones præscriptis, optimum est & id quod supra

DECIMVS SEXTVS

907

ad mammarum nomas descriptissimus, ex uino. Rhoe-
coriario, pilulis cupressi ac galla præparatum, quod
muliebri aut asinino lacte dilutum adhibetur. Philoso-
phi medicamentum ad caneros uteri. Caneros fluuia-
tiles tres aut quinque, impari numero, sub prunis exuri-
to, & cum oleo cyprino tritos per pennam illinito.
De uteri obturatione. Cap. XCV.

Obturbatio circa os aut collum uteri fit, aut propter
ulcerationem prægressam, aut ob inflammationem
induratam, per quam loci adeo angusti fiunt, ut semē
non amplius admittant, uel admissum non retineant,
ob callosam enim duriciam uterus contrahi non pos-
test. Aliquando semen admissum, & intra angustias
tuum os contentum foetus causa est. Verum hæc cō-
ceptio prægnanti mortis causam inducit, quum ob
minutas locorum angustias foetus prodire nō possit.
Inlesiones itaq; ex oleo & aqua & foeni græci deco-
cto adhibeantur, & per cerata, ac pessos emollientes
ex œsypo, terebinthina, ac nitro præparatos laxetur.
At uero si loci ad tactum molles fuerint, spongiam sic-
cam funiculo appenso intra locorum angustias dilata-
di gratia indemus. Et si ea exciderit, aliam crassiores
immittemus. Et ea de causa plures ac diuersas spon-
gias siccas paratas habere oportet, & postea tale me-
dicamentum spongiæ illinemus. Sandarachæ, aluminis
scissi, sing. drach. i. auripigmenti drach. iiii. omnia si-
mul contrita melle excipito, & spongiæ indendæ illi-
nito. Quod si sublata spongia locus non satis apertus
uidebitur, inflammatioq; oborta fuerit, subiectum me-
dicamentum spongiæ illinatur. Iridis drach. ii. adipis
anserini, terebinthinæ, thuris, olei irini, ceræ, sing. drac.
ii. Iridem primum, deinde thus minutissime terito ac
cribrato, & terebinthinam, adipem, ceram, cum oleo
liquato, ac omnia simul unito. Vbi uero inflammatio
quieuerit, & locus apertus fuerit, ceratum ex oleo ro-
laceo & adipe anserino paratum spongiæ illinatur, in

S E R M O

quo usq; ad indutam cicatricem persistendum est, ut locus paulatim consolidetur.

De utero non perforato. Cap. XCVI.

Quedam à natiuitate uterum non perforatum habent, & hoc trisariam contingit. Quibusdam enim in ipsius pudendi alis siue labiis, membrana aut caro obturans enascitur. Aliis in ipso pudendi sinu idem contingit. Aliis circa ipsum uteri osculum eadem obturatio fit. Quibus itaq; in pudendi labiis membrana excreuit, eas curaturi supinas pro more reflexis ac ductis cruribus locabimus, & operientem membranam in specillo dissecabimus, donec figura pudendi ad naturalem dimensionem deueniat, postea linamentis conuulsis sectionem replebimus ac deligabimus, & curationem suppuratoriam per cataplasmata aliquot diebus adhibebimus. Deinde linamentis cerato rosaceo liquido imbutis utemur. At si post sectionem pudendi alas carnosas partibus propinquis unitas esse senserimus, utrinque excoiabimus, & per linamenta dilatabimus, eodemq; curationis modo utemur. Mulier uero supina puluinar intra fœmora habens, usq; ad cicatricem indutam permaneat. Si uero pudendi quidem figura externa aperta est. In sinu uero caro innata locum obstruit, ut angustum foramen relinquatur, muliere eodem modo collocata, stilum in uteri ceruicem maioris tutelæ gratia immittimus, ne per errorem altiore sectione faciamus atq; ita infra signatū per stilum locum dissecabimus, per specillum latum, donec sinus secundum naturam habere uideatur. Deinde labia dissecat carnem per uolsellam distenta ad quadrangularem figuram circuncidemus. Et erectam mulierem diductis cruribus statuemus, ut humor in utero collectus commode profluat. Quod ubi sufficienter factum fuerit, ægram ad priorē decubitus formam reducemus, & linamentū nino & oleo imbutū in sectione indemus, habeat aut hoc stilum alligatū, quo facile extrahi possit.

DECIMVS SEXTVS

908

& loco probe deligato quietē imperabimus. Sequētib; uero dieb; locus cum aqua mulla eluatur, & pharmacū suppuratoriū linamēto intorto illitum indatur. Et ubi cicatrix inducenda est, canalis ex stano indatur ac alligetur, donec locus fuerit consolidatus. Quod si partes rursus inter se coierint, ac rursus uteri os claudatur, spongiā siccā indito, donec callus fuerit obductus. Si uero membrana ipsum uteri os obstruxerit, mulier in eodem situ locata, dioptra immissa sinus dilatetur, & membrana per uolsellam arrepta ac extenta intorqueatur, ut tota simul colligatur, & lato specillo amputetur, & medicamentū siccu floridum inspergatur, & linamentū tortum alligato filo indatur, & eadē curatio fiat. Quod si quid de membrana relictum fuerit, florido aut psaro appellato medicamento consumatur. Repurgatis aut locis hoc pharmaco linamēta tingito: Cera, terbinthinæ, adipis anserini, sing. drac. ii. tridis, thuris, sing. drac. i. croci drac. iii. olei trini drac. xvi. Iridē, croci, & thus cum passo terito, & liquabilis liquata ammisceto. Dioptra uero assidue immittēda est, ac cauendū ne caro super excreseat, quæ tali medicamento reprimatur. Squamæ æris, æruginis, corticis thuris sing. drach. ii. terito, unito ac utitor. Aut æruginem, & squamā cum plumbi succo subige & adhibe. Sed nec spongiæ siccæ usus omittatur, donec labiis callus obducatur. Staneus item canalis immittatur.

De Hæmorrhoidib; uteri. Aspasia. C. XC VII.

Hæmorrhoides quandoq; in osculo uteri, quādoq; in collo, & aliquando in ipso utero, & aliquando, licet raro, in pudendo contingunt. Atq; hæc etiam tantū melius tamen per dioptram deprehenduntur, & eadem accidentia inducunt, quæ reliquæ in sede oritæ inducere solent. Et præterea sterilitatem ac lumborum gravitatem tempore purgationis inducunt.

Varicolas itaque ac malignas dimittere oportet, reliquæ uero non aliter curentur, quā quæ in

yyyyy iiii

S E R M O

se de sunt, duris quidem ac modicum sanguinem fundentibus, neq; uasis annexis, statim amputatis. His uero quæ multum sanguinis emittunt, circa fundum circum circa scarificatis, & uoliella eleuatis, ac funiculo constrictis, & postea paulatim resectis, atq; hoc facto floridum medicamentum siccum inspergatur. At uero si citra chirurgiam malueris hæmorrhoidas rescicare ac excæcare, huiusmodi sicca apponito. Spodii & rosas siccas terito & inspergito. Aut acaciam uino auctero tritam. Aut terram leminiam sigillum appellatam, cum aceto illinito. Aliud. Stibii bellæ, rosarum siccarum, pollinis thuris, sing. sextantem, cytinorum unc. i. Aliud. Balustiorum torrefactorum sexuncem, malicorum quadrantem, fororum rosarum, spodii, sing. drach. ii. Aliud ad hæmorrhoidas efficacius. Succum mandragoræ, aluminis rotundi, acaciæ, sing. drach. ii. cum uino terito, & in pastillos efformato, eosq; uino dilutis illinito. Aliud. Succum cicutæ, succi hyoscyami, aluminis scissi, rubricæ sinopicæ, sing. drach. ii. sandicis drach. i. cum uino terito & excipito. Et usus tempore uino item diluito. Aliud, diphrygis drach. vi. cerussæ, spumæ argenti, plumbi usti & loti, succi hypocythidis, sing. drach. iii. Excipe succo cicutæ, & cum uino adhibe. Vtere etiam medicamentis ad hæmorrhoidas seorsim relatis, & præsertim eo quod Hippocrati inscribitur. Et potiones exhibeto ad sanguinis reiectionem descriptas. Infusiones quoq; in decoctis adstringentibus adhibeto.

De calculo uteri. Cap. XCVIII.

Calculi aliquando tofacei in ipso utero generantur, quos si extrahere uolueris alium prius per clysterem stercoreis eductorium euacuato. Deinde fœni græci ac maluæ decocto, rosaceo ammixto, uterum eluito & muliere supina disparatis cruribus locata duos longiores sinistræ manus digitos in ani foramen immitto, dextra uero superiorem uentrem comprimito,

DECIMVSSEXTVS

909

calculumq; extrorsum cogito ac propellito, simulq; digitos in anum missos deducens ac extrahens. At uero rosaceam substantiam extra in uteri collo, aut ostulo agnatam, muliere rite locata, & locis per dioptram dilatatis, scalpello rescicare oportet, & florido medicamento sicco insperio curare.

De calculo uesicæ muliebris. Cap. XCIX.

In uesica muliebri raro oriuntur calculi, latiore enim & rectiore urinae meatum habent. Atq; huius extractionem si forte innatus fuerit ita facias. Mulier supina coxis declinibus ac cruribus reclinatis locetur, quo facto duos longiores sinistræ manus digitos in pudendum mitto. Dextra uero uesicam superne comprimito, & calculum uersus uesicæ collum expellito. & ut extra musculum uesicæ collum adstringentem prodeat cogito, & tunc paululum supra pudendi alas, quo loco calculus occurrit, sectionem facito, & per calicularium forcipem extrahito, postea uero sectionem manna thuris repleto, & lanā puram oleo calido imbutam uentri ac lumbis imposito ac deligato, & quod tidie bis aut ter, & nocte semel exornito, & oleo calido perfundito, tertia die aridis medicamentis lenibus & incarnantibus usque ad perfectam incarnationem uulnus explemus, & per emplastrum ex aceto & oleo paratum cicatricem inducimus. Optime aut huiusmodi locos & omne cauum ulcus incarnat hoc. Manna thuris sextantem, colophoniam minutissime tritam unc. i. Ex hoc arido totam uulneris cauitatem expleto.

De hernia aquosa muliebris. Aspasia. Cap. C.

Hernia aquosa circa pudendi alas consistit, inflatio nimirum similis, debili ac molli tumore. Et aliquando alteratantum, quandoq; utranq; partem occupat, ad contactum fluctuationes apparentiam quandam exhibens: primum itaq; discussoria adhibeantur, supra ad hernias in uiris aquosas relata, præsertim in uirginibus. At si parum successerit, muliere rite locata sectionem

posita
sectionem
extrahit
calculum
muliebri
omni
magna

S E R M O

rectam tumori congruam faciemus. Dissecta autē cute subiectas tunicas paulatim excoriatō, & uolsella arripas distendito, & membranā humorem continētem dissecato. Excreto humore sectionem membranæ ad myrtei folii figurā facito, & labiis sectionis duabus aut tribus suturis adductis suppurantia medicamenta adhibeto. Vtere & olei irrigatione, ac reliqua curatione, ad aquosas uirorum hernias supra tradita.

De Hernia inguinis mulierū. Cap. CI.

Fiunt & mulieribus herniæ inguinis, circa dextrū maxime pudendi sinū. prominet his tumor durus immurmurans, ac premens, præcipue ubi mulieres crura dilatauerint, aut supinæ decubuerint. Et has quoque cōgruis deligamentis ac medicamentis curare oportet, uelut dictū est in hernia uiroꝝ intestinali ac inguinali. At si hæc parum profecerint, ad chirurgiam ueniendum est. Mulier itaque supina decliuius cruribus locetur, & rursus intestino locus circa inguen, oblique secetur, & tunice cuti subiectæ sensim excorietur, atque ita laxata peritonæi membranæ pars attrahatur ac extendatur, & intestinū diligenter repellatur, & quod superfluum est de peritonæo deligetur, ac consuatur, & tunc quod supra suturam extat superuacuum resecetur. Deinde labia sectionis cutis duabus aut tribus suturis adducantur, & linamenta indantur, lanaque succida uino & oleo imbuta imponatur, & deligamenta congrua fiant, postea medicamenta suppurantia & repurgandi ac incarnandi uim habentia. Irrigationes itē ac cataplasmata adhibeantur, donec inflammatio quiescat. Et inde ad cicatricem inducentia progressus fiat.

De Hernia uaricosa. Aspasia. Cap. CII.

Hernia quoque siue ramex uaricosus in pudendi alis nasci solet, & est uenarum ampliatio, similis uaricibus in cruribus fieri solitis. proinde in huius curatione sectionem rectam in superficie pro uasis figura facias,

DECIMVSSEXTVS

910

deinde tunicas uasi adhærentes sensim excoriatō, & denudatum uas cæca uolsella eleuato, & duobus uinculis altero superne, altero inferne deligato. Deinde uenam secato, uelut in uenæ sectione ad sanguinem auferendum fieri solet, & detracto sanguine, medium uasis inter duo uincula superuacuum amputato. Atque hoc sanè omnibus uasis in uaricū fornam transgressis commune est. Deinde linamentis sectioni inditis, spongiā aceto aut posca imbutam adhibeto. Et deinceps ad puris generationem, ac reliquam uelut ulceris curationem progreditor.

De Nymphæ sectione. Cap. CIII.

Nympha substantia quædā est mulculosa, aut pelliculosa, supra alarum pudendi cōiunfuram sita quo loco urinaris est meatus. Hæc in aliquibus mulieribus ad tantam magnitudinem augetur, ut deformitatem ac pudorem inducat. Quin & a uestimentorum contactu assidue arrigitur, & ad uenerem ac coitum prorit. Quapropter Aegyptiis uisum est, sit antequam exuberet, amputetur, tunc præcipue quā nobiles uirgines sunt elocandæ. Amputandi uero modum hūc tradunt. Virgini in sella locatæ retro assideat adolescens robustus, qui brachia sua poplitibus uirginis subiiciat, cruraque eius ac totum corpus regat. Et tum chirurgus ante ipsam stans, forcipe amplioris nympham corripit, & per sinistram manum distendat, per dextram uero prope forcipis dentes rescet. Mensuram autem resectionis eandem quam in colomellæ sectione seruare oportet, ut ne funditus ipsam rescemus, sed superuacua tantum pars amputetur, proinde prope dentes forcipis nympham rescandā esse diximus, quoniam quum pelliculosa sit plurimū extenditur, & nisi quis diligenter obseruet, facile ultra quā oportet amputationem faciet, atque hinc canniculæ decrementum, rhœadæ græci uocant, consequitur, peracta chirurgia, spongia ex uino aditritā

S E R M O

gente aut aqua frigida expressa uulnus detergeatur, & manna thuris inspergatur, & linamentū posca mas defactum indatur. Et spongia ex posca expressa super deligetur. Post septimam uero, cadmiā minutissime tritam per se, aut cum rosarum floribus insperge. Aut siccum ex lapide phrygio paratum, & ad pudendorū fissuras descriptum. Aut cinerem osium palmularum insperge.

De cauda. Cap. CIIII.

In quibusdam mulieribus carnosā quādam substantia ab uteri osculo exoritur & muliebri pudendum replet. Aliquando etiam extra progreditur instar caudæ, unde et nomen habet. Mulier itaque uelut in nymphæ amputatione dictum est locetur, & prominens caruncula forcipe extendatur, & tota ex basi resecetur, post chirurgiam curatio uelut in nymphea peragatur.

De thymis, & uerrucis tum aliis, tum formicariis uteri. Philumeni. Cap. CV.

Thymus aut in alis pudendi, aut in ipso pudendo, aut in uteri osculo, aut collo generatur. Et est aspera quādam eminentia thymi cacumini similis, in quibusdam mitis, in aliis maligna, rubra, cruenta, præcipue post concubitum aut deambulationes, & sanè moro maturo assimilatur, uisūq; deprehenditur, aliquando sine ulla arte, aliquando dioptra immissa, oblata. Huiusmodi igitur eminentias in principio curabimus, quæ ad modum de reliquis thymis ac uerrucis diximus. Verum ubi diutius perseverat, chirurgiā adhibemus. Muliere itaque recte locata, eminentiam uolsella exten-
tū, totam funditus resecamus, deinde curationē cruentis uulnerib. aptam facimus. Thymos aut in abdito reconditos, quā chirurgiæ subici non possint, medicamentis curabimus, supra ad totius corporis thymos & uerrucas formicarias relatis. Ad uerrucas aut formicarias pudendorū summe confert hoc: Capræ iugulata recens oculos compūgito, & humorem in

DECIMVSSEXTVS

914

de profluentem assidue illinito, & intra sex dies spacium fornicariæ uerrucæ extirpabuntur. Sed & bubulum sterus calidum illitum, formicarias in muliebri natura uerrucas sanat. Aliud, quod ego in uxore mea expertus sum, & ipsas radicitus tollit: organi fescucam ad lucernam accendito, & fornicariæ uerrucæ admovento, ut non inde incendatur, sed fumū solū suscipiat. Et hoc ter singulis diebus facito. Aliud ad pudendi ac sedis thymos. Soleas ueteramentarias, & cucurbitam siccam exurito sigillatim, & minutissime trita paribus portionibus permisceto, & locis uino prius elotis inspergito. Experimenta hoc cognitum est. Cæterum malignorū thymorū sectionē, ob eruptionis sanguinis periculum reprobare oportet. Non malignos aut tuto resecamus. Neque enim hic sanguinis eruptionis timor est. Cauendum tamen est ne uterus a scalpri acie lædatur, quod facile uitare est, si thymus distentus prope uolsellæ dentes amputetur, sicut in nympheæ sectione diximus. Resectione uero facta, ad desiccandos locos pharmaci quoddam sanguinem sistens adhibebimus. Humectatio. n. causa est ut thymi regeneretur, sicut etiam pinguiū medicamentorū usus proinde per totam curationem, laxantia ac pingua sunt fugiēda, post chirurgiā protinus galla trita, aut alumen scissum, cum pari thuris pondere admo-
ueantur. Deinde medicamento florido, ex stomomate ferri aut rosarum flore, & cytinis siccis parato ute-
mur. Nam hæc contrahūt & quadantenus repurgāt, & ulcera ad cicatricem ducunt.

De condylomatis. Apsasiæ. Cap. CVI.

Condyloma est rugosa eminentia. Rugæ enim circa os uteri existentes, dum inflammantur, attolluntur & indurantur, tumoremq; ac crassitudinem quandā in locis efficiunt. præcipue uero dum menses prode-
unt, & post partus attolluntur, & per tactum facile cognoscuntur. Ad has igitur fomenta adstringentia, &

S E R M O

eiusdem facultatis pessis subdantur, quæ omnia supra ad sedis condylomata sunt relata, facit & pessus è malicorio & butyro præparatus, & qui ex lycio indicaco ac ælypo paratur.

De rimis ac fissuris uteri. Cap. CVII.

Rimæ circa os uteri ex uiolentis partibus ob magnitudinem capitis infantis fiunt. Sed & ex acrimie humorum influxu locos rumpente ac corrorente fieri solent. Et primum quidem latent, dolore à partu adhuc recente, postea uero paulatim ad sensum perueniunt. Nam & ad manuum contactum, & in coitu dolores excitantur, quando sanè ex affricu cruentantur, deprehenduntur autem dilatato sinu, fissuræ enim circa uteri osculum per ambitum uisuntur. In hac itaque curatione chirurgiam & omnia mordacia pharmaca reprobare oportet, talia enim inflammationes ac contusionem inducunt: & in fessionibus simplicioribus ac pessis uti, & medicamentis ad sedis rimas descriptis, præcipue eo quod è pompholyge, stibio, & plumbo usto paratur. Quod si callosæ fuerint, medicamento ex charta usta utendum est plurimo rosaceo diluto. Callos enim exiterit, & ulcera repurgat. Si uero nimia eius acrimoniam non ferunt, iridem illyricam terebinthina exceptam inde, postquam autem cicatrix ulceribus inducta est, conuenit id quod ex cadmia constat aut quoddam sedi destinatum, uelut est quod ex spuma argenti lota præparatur, paulo ante ad canculos uteri à nobis relatum. Aut hoc quod ad rimas sedis, & muliebrum locorum condylomata præparatur. Stibii acaciæ, sing. drach. vi. passo excipe ac utere. Sæpe & hoc utimur. Aloes, opii, sing. drach. xvi. stibii drach. vi. myrrhæ drach. iiii. thuris, æruginis, sing. drach. ii. uiuo excipe & utere cum passo. Aliud cito conferens. Stibii, acaciæ, plumbi usti, & loti sing. drach. xvi. spodi pompholygis lotæ drach. viii. fructus ericæ, aluminis scissi, atramenti futorii, thuris, myrrhæ, opii, singulorum

DECIMVSSEXTVS

912

drach. viii. cum uino terito uelut collyrium, ac pastillos formato, & cum passo dilutis utitor. Aliud ad omnes pudendorum muliebrum ac sedis affectiones. Stibii etiam hæmorrhoidas. Spumæ argenti lotæ, cerusæ lotæ plumbi usti & loti, sing. drachm. xxv. stibii loti drach. ix. pompholygis lotæ drachm. viii. cadmiæ lotæ drach. v. Hæc omnia primū seorsim, deinde simul terito & uini ac olei myrtei sing. lib. i. paulatim adstillo lato, ac probe terito, & unita in plumbea pyxide seruato, & uelut optimo medicamento utitor. Nos uero inquit Archigenes, ceræ tyrrhenicæ lib. i. & adipis anserini tantundem adiicimus. Quidam etiam plumbi baginis drach. xx. addunt.

De tuberculis uteri miliaribus. Cap. CVIII.

Aliquando in collo aut osculo uteri, aut in ipso pudendo, miliares quædam eminentiæ enascuntur, ad tactū quidē occurrentes, uerū certius ad dioptrā patentes. Solentque ex coitus affricu, tum menses, tum conceptum impedire. In his aluus primum purganda est. Deinde in linteolo locus detergendus, & glans ex carne caricæ pinguium ac alumine scisso subdenda. Aut pessus ex alumine & felle. Aut medicamenta ad concoquenda ac discutienda tubercula commoda illinenda. Elotiones quoque ex aqua mulsa, & aliquo aromati decocto adhibeantur.

De scabris uteri pustulis. Cap. CIX.

In pudendo & uteri osculo scabræ pustulæ oriri solent, furfuraceas squamas reiciētes, pruritūque inducētes, & calidæ aquæ affusione gaudentes. In his aluus asinino lacte purgetur. Vomitus à cœna fiat. In balneo exudatio fiat, & in calidā infusus. Et loci uino calido cum nitro eluantur, & post uinū aqua calida infundatur. Et licium indicii, aut amurca, aut butyrū cum sulphure, aut ceratū myrteum cum spuma argenti. Aut alumen rotundū cum melle. Aut malicorium cum myrrhæ & melle illinatur. Squamas autem & furfures exiterit,

S E R M O

cyclamini radix cum melle illita. Cæteræ in cibis omnia acrida, calida, & acida cauenda sunt.

De alarum pudendi muliebris abscessu.

Cap.

C X.

Si in muliebris pudendi alis siue labiis abscessus ortus fuerit, & uersus sedem declinauerit, sectionem eius uitare oportet. Nam ex eorum locorum fistulae, quum rugosi sint, facile fistula generatur. Si uero sursum ad urinarum meatum uergit, tuto secare licet.

Ad Umbilicum prolapsum. Cap. CXI.

Ammoniacum thymiam cum modico cumino ex uino tritum apponito ac deligato. Aut bupththalmum cum succo mori tritum imposito. Aliud. Bituminis drac. xii. carnium caricarum pinguium, tantundem, primum seorsum deinde simul trita imposito.

Ad rugas uentris, rimasque, ac nigredines à partu exortas. Cap. CXII.

Adiantum & spumam nitri albam exactissime trita inspergito, & uenter non corrugabitur. Hoc & in balneo, & extra balneum utendum est. Aliud. Narcissi bulbos cortice detracto cocidito, & in umbra siccato, et de his sumito drac. viii. radices struthii contulæ, farinæ ptisanæ, farinæ fabarum, maxime Aegyptiarum, sing. drac. x. radices bryoniae, radices ari, radices cucumeris syluestris, cossi, sin. trientem, terito & cribrato, ac uetri per erui farinam deterfo inspergito, & rursus affricando detergito. Nam & rugas & rimas generari non finit, & genitalitas tollit. Maculas etiam ac nigredines in quauis corporis superficie exterit. In puerperis igitur ventrem oleo antea probe confricato, & postea chartam medicamentum conspersam adhibeto, & fascia deligato, ac post quartum diem exluuto. Deinde totum corpus in balneo detergito, & omnes nigredines ac rugas abolebis. Aliud, ad uentres à partu nigrefactos. O streorum uisitorum partem i. farinæ fabarum, maxime Aegyptiarum, partes. ii. misce ac utere in balneo.

Aliud.

DECIMVSSEXTVS

912

Aliud. Nigellæ, nitri, & aquas portiones ad strigmentum spissitudinem cum aqua terito. Aliud. Scillæ uisitorum drach. viii. cornu cerui uisiti, aluminis scissi, salis capadocici, myrrhæ stactes, nigellæ, sing. drach. ii. farinæ ordeï drach. xiiii. Vltus tempore melle excipito, & per dies septem finito. Octaua uero abluito, ac rursus apponito, & totidem diebus finito. Smegma faciei ac reliqui corporis. Granorum ricini, bulbos narcissi decorticato rum ac resicatorum, sing. drac. viii. simlaginis, drac. iiii. thuris drac. ii. ouorum albumina. ii. misce ac utere. Smegma aliud efficacius. Floris iuici odorati, iridis, sing. drac. ii. mastiches drac. i. terito & ptisanæ succo excipito, ac pastillos formato, quos uisus tempore aqua dilutos illinito, ex per interuallum frigida abluito. Aliud smegma, ad corporis rugas, Rufi. Caricarum pinguium, radices bryoniae, farinæ erui, testæ sepiæ uisitorum, sing. equales portiones. Terenda terito, & ad caricas in mortario cotulas ammisceto. Hoc in balneo utendum est. Aliud. Vitem albam farinæ erui ammisceto ac utitor. Smegma, ad defricandas nigredines multo usu cognitum, thuris sesquunciam, cerussæ lotæ, spumæ argenti lotæ, amyli, scobis marmoris proconesi, mastiches, spumæ nitri albæ, testæ sepiæ, sing. unc. i. saponis gallici unc. xii. ouorum albumina. x. omnia sapone excipe, & utere in quacunque corporis parte. Smegma admirandum. Cutis superficiei exterit & illustrat. Farinæ foeni graeci, amyli, tragacanthæ, sing. trientem, terræ samiae quæ Stella uocatur, ammoniaci thymiamatis, sing. quadrantem, mastiches, medullæ ceruinæ recentis, sing. trientem. Tragacantham lacte macerato, & reliqua minutissime trita ammisceto, ac pastillos formato, eosque in umbra exsiccato. Vtere et smegmatis Sermone. viii. relatis, ubi habentur et ea quæ ad alarum ac oris foetorem conferunt.

Præparationes ungentorum siccorum, moschatorum.

Item conditorum, oenanthariorum, ac suffumigiorum.

A E T.

ZZZZZ

S E R M O

giorum uariorum. Cap. CXIII.

Xeromyrū, hoc est, unguentum siccum, Beredrias appellatum. Arnabo, amomi, spicæ nardi, sing. quadrantem, foliū malabathri, styracis, sing. quadrantem, croci, caryophyllorum, sing. sesquiunciam, opobalsami sexuncem, rosæ uiridium unc. xxv. misce. Xeromyrū moschatum. Foliū malabathri, casie, croci, styracis, arnabonis, amomi, spicæ nardi, sing. sesquiunciam, caryophyllorū drach. iiii. moschi scrup. iiii. opobalsami unc. i. olei indici aut similis quadrantem, rosæ siccae sextantem, aut uiridiū trientem. Cōpositio Arabica. Masuaphii, caryophyllorū, costi, sing. sextantem, spicæ, foliū, rosæ, sing. scrup. xii. amomi, styracis, sing. unc. i. gummi sextantem. arida terito ac cribrato, gummi uero madefactum, et ad styracem in mortario tritum arida ammisce to, & cum gummi pilulas rotundas ad ciceris modū magnitudinem formato, easq; acu perforato, ac filū traſcico, & arefactas de collo suspendēdas præbeto. Xeromyron rosatum. Rosatum aridæ lib. i. costi, foliū, caryophyllorū, hypni, cassiæ odorati, unguis aromaticorū, styracis, sing. sextantem. Aliud. Foliū, rosæ siccae, amomi, costi, caryophyllorū, spicæ nardi, arnabo, croci, sing. unc. i. hypni, styracis, opobalsami, sing. drach. iiii. Aliud. Rosæ lib. iiii. hypni lib. i. styracis flui ui & pinguis, unguis aromaticorū, sing. unc. i. Xeromyron leucophyllon appellatum. Cuius usus ad col lum & axillas est. Terræ samie lib. i. styracis, foliū, opobalsami, sing. sextantē. Styracem cū opobalsamo subigito, foliū uero terito ac cribrato. Et ad omnia simul in mortario pbe permixta, succi rosæ quantum satis est aduicito ac utitor. Hygromyron, hoc est, liquidum unguentū, quo mulieres ad aures utūtur, foliū, pice nardi, masuaphii, mastiches, caryophyllorū, sing. unc. i. scrup. xii. styracis pinguis, opobalsami, singulorum sextantem, croci scrup. vi. moschi scrup. i. olei salca electi trientem.

DECIMVSSEXTVS

Olei salca preparatio pretiosa. Cap. CXIIII.

Olei omphacini sext. xx. iridis illyricæ lib. i. amomi sexuncem, aspalathi, hypni, sing. lib. i. cassiæ aromati ci lib. ii. caryophyllorū, foliū, carpobalsami, sing. lib. i. xylocasie quincuncem, casie trientem, costi, styracis pinguis, croci, sing. unc. i. myrrhæ, arnabo, singul. quadrantem, spicæ nardi trientem, omnia in aqua coquitur. Modus autem præparandi habetur Sermone primo, ubi etiam aliam olei salca descriptionem, & unguenti nardini præparationem habes. Hygromyri præparatio. Olei salca lib. ii. opobalsami lib. i. spicæ nardi, foliū, sing. trientem, carpobalsami, arnabo, amomi, ambræ, ligni aloes, sing. sextantem, mastiches, moschi, singul. scrup. vi. quod si caphuræ copia fuerit, sextantem ex ea addito. Hoc ad axillas utuntur, & in aures cum auriculario specillo indunt. Leucophylli siue xeromyri albi præparatio. Lapidis specularis lib. i. foliū, spicæ nardi, caryophyllorum, sing. scrup. vi. succini scrup. xii. moschi filiquas. vi.

Olei siue ungenti foliati ac spicati præparatio. Cap. CXV.

Opobalsami lib. i. styracis, amomi, sing. quadrantē, casie trientem, lilia. xx. simul terito ac utitor, & si crassius fuerit, cum oleo salca diluito. Alia foliati descriptio. Cera lib. i. nardini olei cyziceni lib. iiii. picis brutie quincuncem, ladani unc. i. styracis pinguis quadrantem, costi, casie, sing. sextantē, cardamomi, foliū, sing. unc. i. spicæ nardi semūciam, croci, uini Anninæ, sing. unc. i. opobalsami quadrantē. Foliati præparatio ex Oribasio. Casie sexuncem, foliū quadrantem, amomi, ladani, sing. unc. i. piperis grana quadraginta, myrrhæ troglodyticæ unc. i. ungenti nardini lib. i. Arida terito & tenuissimo cribro excutito. Deinde nardinum addito, ac rursus probe terito, & ut nigrins reddatur medicamentum iuglandium cortices uistos ac tritos ammisce to, & opobalsami cochlearia iiii. infusilato, ac

S E R M O

utitor. Facit etiā eximie ad resolutiones. Spicati præparatio. Amomi sextantē, myrrhæ troglodyticæ, costi, sing. unc. i. folii, casia, ungenti foliati aut salca sing. quadrantē, spicæ nardi unc. i. spicæ celticæ trientē, ungētī nardini sexuncē, ceræ albæ quantū satis est, & ut cōpages liquidior fiat, opobalsami quadrantem addito.

Oenanthariorū præparationes. Ca. CXVI.

Costi sextantem, casia, carpobalsami, spicæ nardi, sing. unc. i. amomi quincuncem, nardi celticæ trientē, ungenti spicati & foliati, aut salca, sing. quadrantē. Ceræ albæ quantum satis est, & ut cōpages liquidior euadat, opobalsami quadrantem ammisceto. Alia oenantharii descriptio. Costi, sextantem, casia, carpobalsami, masuaphii, myrrhæ sing. unc. i. amomi quincuncem, spicæ nardi, styracis, sing. trientem, caryophyllorum sesquiunciam, opobalsami sexuncem, lilia. xl. uini adstringentis odorati sext. xii. salis cappadocici sextantem. Folia liliorum croceo ipsorum ac unguibus demptis probe detergito, & in sindone pura inuoluta per diem ac noctē in umbra siccato, donec marcescant. deinde ad myrrhā in mortario cum uino subactā arida trita ammisceto, & pariter cū uino subigito. Et his postea styracē in minutissimas partes cōtusum addito, & omnia opobalsamo affuso unito. deinde lilia quoq; ammisceto, & omnia in uitreū uas transfusa cōcutito, & uino postea in idē uas infuso rursus cōcutito, & uas ipsum moscho aut hypno diligenter obturato, deligato, luto oblinito, & p dies. xl. insolato.

Abinthati siue rhodabinthati præparatio salubris. Cap. CXVII.

Spicæ nardi scrup. ii. folii, amomi, sing. scrup. i. mastiches scrup. iii. rosarum siccarum scrup. vi. mellis sext. i. uini sex. iii. aut ut alii habent quinq;. Quidam p amomo costū adiciunt. Aliud. Rosarū resectis unguibus, & in sindone per diem ac noctem resiccatarum libr. i. mellis optimi sex. i. uini antiqui sext. vi. Rosas in uino

DE CIMVSSEXTVS

ad dies quindecim macerato, & quotidie uas ipsum ad solem exponito. Deinde uino excolato, spicæ nardi scrup. ii. & folii aut casia scrup. i. ammisceto. Sint aut hæc prius cum uino trita. Postea uero mel adiccito, unito, ac utitor. Aliud rosatum. Rosarum exemptis unguib. in umbra siccatarum libr. i. uini antiqui ac splendori sext. v. mellis sext. i. Rosas in uino p diem ac noctem macerato, deinde ad uinum excolato, mel adiccito, & post tridū exhibeto. Quidā mastiches scrup. vi. addunt, & ita aluum mollit.

Conditi purgatorii præparatio. Cap. CXVIII.

Hoc condito ad pituitosos hyemis tēpore uteris. Mellis sext. i. uini sext. v. piperis grana. xli. styracis calamite scrup. iii. Styracem ad prunas cum modico mele diluito, deinde in mortario cum pipere probe terito, & mel paulatim adstillato, ac postea uinum ammisceto. Eius uero meminisse operæ precium est, quod mel nisi ualde purum fuerit, nō permittit ut potio ex ipso præparata desideat ac pura & clara fiat. Proinde despumandum est mel ac purum faciendum: si enim despumatum fuerit, potio eadem die desidebit ac pura euadet. Alia abinthati præparatio. Spicæ nardi scrup. v. croci siliquas. iii. abinthii drachm. i. mastiches scrup. vii. mellis sext. iii. uini sexta. xxiii. Alia conditi præparatio. Piperis scrup. vi. spicæ nardi scrup. i. croci si libuerit, siliquas. i. uini sext. v. mellis sext. i. Mastichati ac cuminati præparatio. Cumini scrup. xii. mastiches sesquiunciam, uini sext. v. mellis sext. i. Anisati præparatio. Anisi scrup. viii. spicæ nardi scrup. vii. uini sext. v. mellis sext. i. Citrati præparatio. Corticis citri electi, uel foliorum eiusdem besselii, uini sext. viii. mellis sext. i. corticem aut folia in uino per dies septem macerato, deinde uino excolato uel ammisceto. Apiati præparatio. Seminis apii scrup. xii. seminis rutæ scrup. vi. mellis sext. i. uini sext. iii. aut. v. pro abiteo uini loco, aquam accipito.

S E R M O

Rhodomeli præparatio. Cap. CXIX.

Succi malorum cotoneorum, dempto cortice & granis siue medulla expressi sext.ii. succi rosarum sext.i. aquæ ad tertias decoctæ sex.iiii. mellis sesquifextarii. Succum malorum suo tempore exprimito ac excolato, eiq; mel ammisceto, & ad rosarum tempus serua to. In uere autem cū aqua ad tertias decocta, & rosarum succo, asseruatum cum melle malorum succum unito, ac utitor.

Mustati præparatio. Cap. CXX.

Similaginis sext.xvi. olei omphacini sext.v. piperis quincuncem, folii malabathri, caryophyllorum, sing. unc.i. musti dulcissimi sext.iii. mellis lib.ii. ex his omnibus uelut placentulæ parua efformantur.

Gari præparatio pro abstemiis. Cap. CXXI.

Aquæ sext.xxvi. salis sext.ii. cicerum nigrorum siccorum sext.iiii. amanitarum lib.ii. caricas quinquaginta, præparato, excolato ac seruato.

Suffumigii moschati præparatio. Cap. CXXII.

Rosarum uiridium lib. vi. mellis Attici excolati lib. iii. & quadrantem, folii sexuncem, amomi trientem, caryophyllorum sextantem, spicæ nardi trientem, costi bessum, unguium aromaticorum unc. i. carpobalsami trientem, alari sextantem, aloes unc. i. calami indicis sexuncem, nuces indicas tres, sandalorum scrup. xvi. ambrae unc. i. styracis pinguis lib. iii. quidam pro styrace, ladani pinguis, & stactes myrrhæ singul. lib. i. aut ut alii habent, dextantem accipiunt, croci unc. i. mastiches quadrantem, moschi scrup. iiiii. Ad arida trita ac cribrata, ladanum, styracem, stactem myrrham, & mel in mortario ammisceto, deinde ambra liquefactam adiecit. Postea moschum aqua calida dissoluito, & partem eius addito, & partem ad pastillorum efformatione seruato, deinde manibus omnia probe subigito, ac cum moscho efformato. Suffumigium regium. Styracis calamitæ lib. i. ligni aloes sexuncem,

DECIMVS SEXTVS

916

ambrae unc. i. moschi scrup. iii. quidam ita præparant, styracis calamitæ lib. i. ligni aloes trientem, ambrae unc. i. moschi scrup. iii. & addunt succi rosarum quantum satis est. Suffumigium moschatum, Theopompi. Styracis pinguis dextantem, caryophyllorum, costi, rosarum siccatæ, folii, mastiches, sing. unc. i. moschi siliquis. iii. Ego uero inquit, moschi scrupul. iii. & balsami quantum satis est adicio. Aliud suffumigium moschatum. Folii, costi, rosarum siccatum, hypni, spicæ nardi, singulorum unc. i. croci, unguium aromaticorum, caryophyllorum, amomi, cassiæ, singulorum scrupul. xii. carpobalsami, bdellii, singulorum scrupul. xii. styracis scrupulos xx, moschi scrupulos. iii. Rhodomelitis, hoc est, mellis rosacei quantum satis est.

Suffumigium Moschatum in ecclesia usurpatum. Costi libras. iii. & dimidiam, caryophyllorum lib. ix. folii sesquilibram, spicæ nardi tantundem, cassiæ unc. xiiii. styracis liquidi lib. xvi. aspri libras tres, croci dextantem, moschi, ambrae, singulorum sextantem. Cæsarum princeps Orientis sic præparat. Costi quadrantem, spicæ nardi unc. i. folii unc. i. caryophyllorum sesquiunciam, cassiæ semunciam, aspri sextantem, styracis liquidi electi quincuncem, croci scrupul. ii. moschi, ambrae, singulorum scrupulos ii. Suffumigium bohum rosatum. Foliorum rosarum aridorum, costi, mastiches, sing. sexuncem, spicæ nardi, amomi, opobalsami, sing. sesquiunciam, croci, myrrhæ, sing. unc. i. styracis dextante. Vini odorati antiqui præparatio. Costi sesquilibram, elenii, rosarum siccatum, nigellæ, sing. lib. i. carpobalsami, aspalathi, sing. libras duas, myrrhæ sesquilibram, tari, hoc est, ligni aloes, ladani, sing. lib. iiiii. amomi lib. i. mastiches bessum, ligni caryophyllorum sexuncem, foliorum scylmatis, hypni, singulorum lib. xii. myrrhæ, stactes libras. v. bdellii libras duas, unguium aromaticorum, croci, singulorum

S E R M O

trientem. Suffumigium ungentarium infigne. Costi
 sesquilibram, cassani lib. i. ligni caryophyllorum, fo-
 liorum scylmatidis, spicæ nardi, sing. sexuncem, corticis
 aspalathi, rosarum siccarum, sing. quadrantem, masti-
 ches chiaz, bdellii, sing. sextantem, ladani lib. iii. stactes
 nigrae lib. vi. croci scrup. vi. ego uero inquit, pro statte
 nigra, alba lib. ii. & styracis lib. iiii. ammisceto. Suffu-
 migium ualde amabile. Costi unc. xix. caryophyllo-
 rum trientem, ladani lib. i. spicæ nardi, folii, sing. sexun-
 cem, styracis lib. iii. aspri unc. xvi. croci sexuncem, mo-
 schi bestem, mellis quincuncem. Suffumigium domi-
 næ Romulæ. Styracis calamitæ lib. ii. costi, stactes al-
 bæ, sing. sexuncem, caryophyllorum, tari, sing. sextan-
 tem, spicæ nardi sextantem & semunciam, croci trien-
 tem, ambræ drach. iiii. succini unc. i. moschi scrup. iiii.
 uel quantum accipere uolueris. Suffumigium rola-
 tum, Embularchi. Cassiæ, myrrhæ, bdellii, arnabo, ca-
 lami indici, succini, carpobalsami, ladani pinguis, hyp-
 ni, folii, sing. quadrantem, caryophyllorum, unguium
 aromaticorum magnorum, mastiches, singul. trien-
 tem, croci sextantem, spicæ nardi, opobalsami, sin-
 gulorum sexuncem, rosarum siccarum, styracis, singu-
 lib. i. rosarum uiridium libr. ii. uini odorati ueteris, &
 mellis Attici, singulorum quantum satis est. Suffumi-
 gium Pamphili Episcopi. Folii, caryophyllorum,
 hypni, ladani pinguis, singulorum sextantem & semi-
 ciam, calami indici, spicæ nardi, unguium aromati-
 corum magnorum, bdellii, carpobalsami, croci, ca-
 siæ, singulorum quadrantem, amomi, mastiches,
 singulorum quincuncem, costi sesquiunciam, arna-
 bo tantundem, succini unciam unam, opobalsami,
 quadrantem, styracis pinguis libr. iii. rosarum uiri-
 dium resectis unguibus libr. vi. uini mulsi quantum
 latis est. Sit autem mel electum, & uinum anti-
 quum odoratum, ex quibus uinum mulsum para-
 ri debet.

DECIMVSSEXTVS

917

Myrrhatio ad cadaueris conseruationem.

Cap.

CXXIII.

Aloes, myrrhæ, gummi, singulorum lib. i. sarcocol-
 læ lib. ii. acaciæ sesquilibram, thuris sexuncem, opo-
 balsami quadrantem.

DECIMISEXTI AC VLTIMI SER-
 MONIS AETII FINIS, IANO
 CORNARIO MEDICO PHY-
 SICO INTERPRETE.

PONDERA IN AETIO VSVRPATA

Libra	habet	uncias. xii.
Deunx		unc. xi.
Dextans		unc. x.
Dodrans		unc. ix.
Bes		unc. viii.
Septunx	habet	unc. vii.
Sexunx		unc. vi.
Quincunx		unc. v.
Triens		unc. iiii.
Quadrans		unc. iii.
Sextans	habet	unc. ii.
Vncia		drach. viii.
Semuuncia uel semis		drach. iiii.

Reliqua pondera ac mensuræ iuxta Pauli
 traditionem usurpata sunt.

DE P O N D E R I B V S A C M E N S V
ris, ex Paulo Ægineta, Iano Cornario
Medico Physico Interprete.

P O N D V S, G R A V I T A
tis mensu iudicatur: Mensura au
tem, uasculi capacitate. Vasculū
uero, tū aridæ, tum liquidæ quā
titatis mensura existit. Quare tres
omnino dimensæ quātitatis sunt
differentiæ: una qdem ponderis:
altera uero rerum aridarum, ut
pote quæ uelut in aggerem accumulatur: tertia au
tem liquidorum. Cæterum quum penē infinita pōde
ra ac mensuræ, tum pro locorum, tum pro eorum q
eis utuntur consuetudine, existant: de his saltem quæ
omnibus maxime familiaria sunt, nobis sermo erit.

DE P O N D E R V M A C M E N
surarum notis.

V E R V M quum quidam non
integrīs literis, sed per notas hęc
ipsa pondera ac mensuras signifi
cent, præstiterit fortassis & nos
in hac parte ueteres imitari, atq
primum characteres ipsos decla
rare. Primū igitur litera χ ubi
literam habuerit incumbentem, Chalcum, id est, χ
reum, significat: hoc modo, χ . Si uero \circ ipsi χ incu
buerit, Choa, id est, Congrium, demonstrat: sic χ^o .
Si \circ Chœnicem, χ^o . Si \circ Chemam χ . K uero litera,
si incumbens \circ habeat, & linea recta inferiorem ipsius
apicem per obliquum secet, Ceratium, id est, Siliquā,
significat: hoc modo χ^o . Quod si \circ ipsi χ incumbat,
Cyathum significat, sic χ^o . Si uero \circ Cotylam, id est,

EX P A V L O Æ G I N E T A 918

Heminam, χ^o . Porro linea circumflexa, quam nihil
aliud circumstat, & quæ omnino per obliquum po
nitur, Obolum denotat, χ . Si uero duæ sunt lineæ,
quas nihil circumstat, duos obolos signant, χ . Qui
Gramma, hoc est, scrupulum, faciunt, quod per literā
; quæ \circ adiectum habet denotatur, recta amplius li
nea ipsū \circ secante, hoc modo χ . Duæ autem li
næ iuxta alteram extremitatem cōsertæ, angulumq
constituentes, ad similitudinem duorum apicum, qui
in ipsius K literæ pictura, ad rectam lineam adscribun
tur, Drachmam significant, quæ & Holca cognomi
natur: hoc modo χ . Proprie autem Holca per λ li
teram notatur, \circ litera medium eius occupante: hoc
modo λ . Quod si \circ litera ad λ apponatur, Libra si
gnificatur, λ . Aliqui tamen alteram ipsius λ lineā
per obliquum alia linea secantes, Libram denotant:
sic λ . At uero litera γ intra angulum suum \circ literam
habens, Ynciam significat, γ . μ autem iuxta, mediū
ipsius γ habes, Minam denotat, μ . Si uero \circ habeat,
Mystrum, μ . Si \circ Medimnum, μ . Si \circ Modium,
 μ . Porro τ literam \circ complectens, & incumbens
habens, Trybium significat, τ . π autem supra se
habens, Xēten, id est, Sextarium, designat, π . Si ue
ro \circ habeat superscriptum, Oxybaphum, id est, Aceta
bulum, π . Aliqui tamen Xēten per ξ denotant, re
cta linea dissectum, hoc modo, ξ . H autem indum
bens μ habens, Heminam indicat, μ . K uero cum \circ
connexum incumbente ipsis litera μ , Ceramium si
gnat, μ .

EX PAVLO ÆGINETA

DE PONDERIBVS.

MNA Attica & Ægyptia	habet Vncias.	xvi.
Mna Romana	Vncias	xx.
Libra	Vncias	xii.
Vncia	Drachmas	viii.
Drachma	Scrupulos	iii.
Scrupulus	Obolos	ii.
Obolus	Siliquas	iii.
Siliqua	Æreos	ii. duasq;

tertiū partes: ita ut obolus
æreos octo cōplectatur.

DE MENSVRIS LIQVIDORVM.

ITALICVM Ceramium habet Choas.viii.
Chus siue Congius Sextarios.vi.
Sextarius Cotulas.ii. quæ & Tryblia appellantur.
Cotula autem siue Tryblium, Magna Mystra.iii. A ce
tabula uero.iiii.
Magnum enim mystrum continet Acetabulum.i.&
Drachmas.vi.

Acetabulum uero Sesquicyathum habet.
Cyathus Chemas paruas, aut Mystra parua.ii. habet.

Quod si uelis liquidorū iuxta pondus scire dimen
sionem: multæ enim rerum liquidarum differentia iux
ta lancis momentum existunt: id ipsum ex olei, uini,
& mellis exemplo docebinus. Mel igitur uino graui
us est quarta ampliusq; decima parte, quod fere totū
tertiā eius partem facit: habet enim eadem mellis
ad uinum mensura totum uini pondus, accedente in
super tertiā eius ponderis parte. Ad olei autem mel
dimensum, dimidia eius parte ponderosius existit: ha
bet enim totum olei pondus, atq; insuper dimidiam
eius ponderis partem. Vinum uero nona parte olei
excedit: habet enim pondus ipsius totum, ampliusq;

EX PAVLO ÆGINETA

nonam eius ponderis partem. Quæ res ut magis eui
dens & manifesta fiat, omnium mensurarum pondus
figillatim subiicimus, uelut in tabella depictum: ita ut
manifeste constet, qd per pondera quæ singulis men
suris subiecta sunt, Oleum, Vinum, & Mel, ex ordine
demonstrantur.

Ceramium Italicum habet.

Olei	Vini	Mellis
libras.lxxii.	libras.lxxx.	libras.cviij.
	Chus siue Congius habet	
libras.ix.	libras.x.	lib.xiij. & dimidia.
	Sextarius habet	
uncias.xviii.	uncias.vx.	uncias.xxvii.
	Cotula siue Hemina habet	
uncias.ix.	uncias.x.	unc.xiii. & dimidia.
	Magnum mystrum habet	
uncias.iii.	unc.iii.scrup.viii.unc.iiii. & dimidia.	
	Acetabulum habet	
drachmas.xviii.	uncias.ii.scrup.xii. unc.iii.scrup.ix.	
	Cyathus habet	
drachmas.xii.	sesquunciam scrup.iiii. unc.ii.drach.ii.	
	Paruum mystrum habet	
drachmas.vi.	scrupulos.xx. drachmas.ix.	

Oribasius autem iuxta Adamantium, Sextarium
Italicum uini quidem iuxta mensuram Vncias uigin
tiquatuor habere ait: iuxta pondus uero Libram una,
Vncias octo, Sextarium autem mellis Librarum dua
rum & dimidia pondus habere tradit.

DE MENSVRIS ARIDORVM.

ÆGYPTIA Artaba continet Modios.iii.
Modius Ægyptius & Italicus habet Chœnices. viii.
Chœnix, Sextarios.ii.
Sextarius habet Semisextarios. ii. qui & hemina ap
pellantur.

EX PAVLO ÆGINETA

Hemina autem habet Cyathos.viii.
 Atticus Medimnus continet Hemiecta xii.
 Hemiectum autē seu Semodius, Chœniees iiii.quo
 sit ut Medimnus habeat Modios vi. chœnices,
 xlviii.sexarios xcvi.
 Cæterum pondus harum mensurarum non facile
 est proferre, quod immensa diuersitas rerum aridaꝝ
 iuxta lancis inclinationem existat.

FINIS EORVM QVÆ PAVLV

Ægineta de ponderibus & mensuris tra-
 didit, interprete Iano Cornario
 Medico Physico.

R E G I S T R V M.

* a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z aa bb cc dd
 ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt uu xx yy
 zz aaa bbb ccc ddd eee fff ggg hhh iii kkk ll
 mmm nnn ooo ppp qqq rrr sss ttu uu xxx yyy zzz
 aaaa bbbb cccc dddd eeee ffff gggg hhhh iiii kkkk
 llll mmmm nnnn oooo pppp qqqq rrrr ssss tttt
 uuuu xxxx yyyy zzzz aaaaa bbbbbb ccccc ddddd
 eeeee fffff ggggg hhhhh iiii kkkkk llll mmmmm
 nnnnn ooooo ppppp qqqqq rrrrr sssss tttt uuuuu
 xxxxx yyyyy zzzzz.

Quaterniones omnes.

VENETIIS Ex Officina Farrea.

M D XLIIII.

Concordia pome res cresunt.

Thomas dicti primo per dictum.

AETII SER

MONVM XVI. INDEX, IN QVO
præter cætera ad Medicinam spectantia,
Simplicium nomenclaturæ tam
græce quàm latine indican
tur, iuxta Alphabe
ti ordinem.

A Blactandi infantes te pus. 281. & quæ post ablaetationem uictus ratio sit habenda. ibid.	Acacia quæ optima. 105
Abortientes bimestres aut tri mestres fœtus quomodo me dendæ 859	Acalyphes uirtus. 9
Abortum futurum signa præ cedentia. 858	Acanthæ Aegyptiæ propri um. 9
Abrotoni facultas, & abroto ni usti 7	Acanthæ leuces uis. 9
Abscessuum signa iudicato ria. 215	Acanthi uirtus. 9
Abscessus intestinorum ortus & remedia 536	Accipitrum quale fel. 87
Abscessus palpebrarum cu ra. 359	Acerbitas syn cera ubi. 3
Abscessuum sedis medicinæ. 751	Acerb. sapor qualis. 1.2.3.4.5
Abscessuum generalis cura tio. 768	Acerborum & dulcium natu ra. 5
Absinthium quale 14	Aceti facultas. 4.5.51.130
Absinthium quod præstan tius. 105	Acetum ab uux immaturæ succo quo differat. 4
Absinthiorum uariorum de scriptio 138	Aceti mulsi præparatio. 189.259
Absinthiorum oleorum præ paratio. 914	Acetum mulsum qualis facul tatis. 112.118
Acacia unde fiat. 9	Acetorum mulsum purga torioꝝ uariæ compositiões. 139.140
Acaciæ facultas. 9	Aceti purgatorii descriptio. 139
	Acharista collyria 376
	Acharistos antidotus. 719
	Achores infantrum quomo do curentur. 180
	Achorum descriptio & cura tio. 306.307.308
	Achoribus quæ cicatricem A

INDEX

inducant	303	Aegilops uirtus.	9
Achrades quali uirtute	13	Aegilops quid, eiusq; cura.	360.161.362
Acidus sapor qualis.	73	Aegiros quibus uiribus.	9
Acnæ. i. faciei uari, quomodo sanandæ	399	Aegyptiacæ terræ usus.	68
Aconiti energia.	10.699	Aegyptium Andromachiem	822
Aconitum, iris lyluestris	303	plastrum.	822
Acopa quæ dicantur	151	Aegyptium pharmacum ad	312
Acopa podagrica diuersa	662. & inde.	omnes aurium dolores.	162
Acori facultas	10	Aequinoctium uernum quan	do.
Acris sapor qui	26	Aequinoctiu autumnale quan	do. ibidem
Acrium lapidum natura	6	Aeræ facultas.	9
Acrochordon quid, & unde ei nomen inditum, eiusq; ratio	746.747	Aeris flos qualis.	80
Acron agrigentinus quomodo aere transmutauerit per	740	Aeris qualitatis notio & differentia.	161. & deinceps
Acte quibus uiribus.	10	Aeris squamæ efficacia	78
Acutorum morbus terminus decimaquarta dies.	108	Aeris usti qualitas	761
Acutorum morborum prædictiones non esse tutas.	217	Aeruginis aeris qualitas.	762
Adamantis efficacia.	301	Aeruginis rasæ usus.	73
Adarces cuius facultatis.	75	Aeruginis uermiculatæ facultas.	ibid.
Adianti facultas.	9	Aeritis lapidis energia	74
Adeps uulpinus qualis.	153	Aerius prælligiatoris opinio nem ne incurreret fugit.	82
Adipis uirtus medica.	97.98	Aerhyopas a natiuitate froni tem circuncidere, ne oculoru fluxione infestentur	364
Adipis animalium conditio.	97	Affectionis principium & generationem posse esse ex di	uersis partibus.
Adstrictionis actio	3	Agarici proprietates.	136
Adstringentium medicamentorum qualitas.	7	Agaricu qd præstantius.	105
Adstringentia simplicia q.	112	Agerati lapidis efficacia	73
Ager seruadus quatuor morbi tempora superat.	206	Ageraton cuius facultatis.	9
Aegris incurabilibus neque occasionem neque auxilia commodare.	227	Aglaidæ liquidum collitum.	370
Aegrotantes quomodo doleant, nullo forissecus accedente quomodo dolorem ipsis inducat.	144	Agninæ carnis qualitas.	91
		Agnini pulmones uis medica.	98
		Agnos seu uixit.	8

INDEX

Agrestis qualibus uiribus.	8	ueniunt.	168
Aizci uires quæ.	9	Alyscen gbus uirib.	10.134
Alabandicus lapis qualis.	75	Alyssus cur dicta syderitis heraclea.	283
Alabandici lapidis uis.	301	Amaracinum oleum.	24
Albi collyrii compositio & p. statuta.	377	Amaranti uires.	11
Albuginibus puerorum quæ cura conueniat.	375	Amarorum natura	6
Albuginum oculorum remedia uaria.	340.341.342.343	Amarus sapor qui	26
Albuginum tincturæ.	343	Amarorum pastillus.	486
Alcibiadi, alias onochilos.	9	Ambigua morbi quomodo inuestiganda.	209
Alcyoniorum species & uires.	75	Ambrosiæ qualitas	10
Alenum oleum quod.	354	Ambustorum ab igne medela.	70.78.90.797
Alexandrinæ terræ usus.	68	Amentum facultas	11
Algæ conditio qualis.	64	Amentum electio.	105
Algæ qualitas.	113.114.116	Ammium seu Ammi.	11
Alimentorum ratio.	5	Ammiodes quale animal, & qualis eius morsus.	690
Alimentorum quæ sint facultates.	120.121	Ammoniaci qualitas.	11.763
Alisina quali uirtute	18	Ammoniacu quomodo melius.	105
Allii propria conditio q.	58	Ampelii testæ qualitas.	70
Aloe quæ præstantior	105	Ampelos leuce qua facultate sit prædita	11
Aloes qualitas.	10.763	Ampeloprasi uirtus.	11
Aloes uis medicamentaria.	133	Amphax inerna febris quæ, & cur sic dicta.	233
Aloedaria Oribasii.	231	Amphisbæna quale animal culum, & quomodo a scythala chalcidica differat, eiusq; noxa & cura.	691
Aloedario purgantium uariarum compositiones.	143.144	Amurcæ facultas	11
Alopecia qualis affectio, unde q; generet, & eius cura.	298	Amyli temperamentum	63
Alphos quid & unde dictus, eiusq; cura.	736. & quo differat a lepra.	Amylum cur dictum	ibi.
Alpines facultas.	10	Amyli qualitas.	108
Altheæ qualitas.	19	Amygdalorum uires	11
Alui animalium qualitas.	93	Amygdalinu oleu.	20 (11)
Alui adstrictionis remedia.	489	Anagallidis utriusq; qualitas.	8
Alui fluxione laborantis remedia.	524 (80.762)	Anchusæ speciei facultas.	8
Aluminis species & efficaciarum	524	Ancyloglossorum remedia.	417.
Alumina balnea quibus composita	524	eorumq; affectio duplex. ibid.	
		Ancylosis quid, et cura eius.	333

INDEX

Andrachnes facultas.	11	bilem.	243
Andromachi compositio ad dentes molares quæ eadem hora dolores sedat.	4 15	Anisati præparatio.	915
Androsæmon qua uirtute.	14	Anisi facultas	12
Anemones qualitas	12	Anserinus adeps qualis.	397
Anethi facultas	12	Anserum carnis qualitas.	93
Anethinum oleum	22	item ouorum.	76
Aneurysma quid	131.815	Antiaides, uide Glandularum.	
Aneurysma quomodo fiat & curetur.	815	Antidoti ex cancriis fluuiatilib.	
Aneurysmatis quæ sint indicia.	ibidem	compositio.	282
Anginæ species & causæ, remediaq;	29.30.31.32.33	Antidoti ex nucibus compositio.	282
Anginæ medicinæ.	77.89.90.105.128.154.373	Antidoti podagricæ.	670
Anhelosis medentia.	71.98.146.155.446	& inde	
Ani fistulas quomodo curare oporteat	751	Antidoti mithridaticæ compositio.	714.715
Anicerum emplastrum	837	Antidoti pæoniæ compositio.	716
Animalia uenenata quibus argibus tollantur	680	Antidotus aromatica optima Galli.	717
Animalium quis usus in medicinis.	81. & inde	Antidotus ex duobus piperis generibus.	ibi.
Animalium morbi unde deprehendantur.	82	Antidotus Athanasia	718
Animalium per singulas suas partes qualitas describitur.	81. usque. 105	Antidotus Eledræ qualis.	715
Animalium quæ præfaga sunt & uenenum prodant.	705	Antidotus Hadriani.	718
Animi deliqui remedia.	482	Antidotus Acharistos.	719
Animi deliquium in balneo quo curandum.	482	Antidotus theriaca contra uenena quæ simplicia recipiat & quomodo conficiatur.	707
Animo liquentibus remedia.	241. & deinceps usque. 248	eiusq; usus.	708
Animo linqui quosdam propter crudæ humorum multitudinem.	241	Anthomis qualis.	12
Animo sinquentes ob fluxum		Antoninus, collyrium.	374
		Anulus digito impactus quo detrahatur.	803
		Aparines uires	12
		Apes & uespas fugantia.	682
		Aphronitri energia.	77.78
		Aphtha quid.	176.179
		Aphthæ remedia	418
		Apiati præparatio.	915
		Apii qualitas.	13.57
		Apochyma quid.	171
		Apochymatis præparatio.	843

INDEX

Apogei uenti qui.	359	peraturam uis.	165
Apollonii memphytæ medicamentum.	115	Aquam horrentium affectio & cura.	281
Apollonii naturale ad polypos medicamentum.	315	Aquæ mullæ usus.	118.119
Apollonii ligda compositio.	376		120
Apomeli quid	225	Aquarum potabilium differentia & notæ.	163.164. & quibus commeda & incommoda sit.
Apomelitis præparatio & uis	258		ibid.
Apophlegmatismorum pituitam per os detrahentiu descriptio.	296	Aquaticorum animalium alimentum.	94
Apoplexia quid & qualis auctio eiusq; cura	283.284	Aquilæ ortus & occasus.	163
Apoplexia quo differat à paralyfi	284		164
Appetitus perdit remedia	495	Aquilarum fel quale.	88
Appetitus caninus qualis, eiusq; species & cura.	497	Arabica compositio.	913
Appetitus uitiiosi medicinæ.	498	Araci facultas	13
Aqua qualitatibus expers	2	Araneorum telæ ad quid utiles.	99
Aquosus sapor.	ibi.	Arborum fructus fere omnis prima generatione acerbi sunt gustu.	5
Aqua nihil humidius	5	Arbuti, eiusq; fructus qualitas	39
Aquam concoctioni maxime resistere.	117	Arceuto qualis.	13
Aquæ frigidæ noxa & remedia.	164	Archigenes quo suum præceptorem Agathinum de elyrio liberarit.	168
Aqua quomodo per fossas duranda.	164	Arcturi occasus, ortusq;	163.
Aqua quo emendetur.	ibi.	ardor æstuosus quomodo curandus	191
sive Aqua alimentum concoqui non posse.	165	arenæ ingestionis modus.	188
Aquæ lixiuii usus.	165	argemum quid, & eius cura.	333
Aquam ducentia remedia.	136.587	argenti scoriorum	80
Aquarum albularum potus utilis	824	argenti spumæ uis.	70.74
Aquarum dulcium iuxta temperaturam uis.		argenti uiui proprium.	704
		aridorum collyriorum compositio.	361
		aridum Danae.	367
		aristina carnis qualitas.	94

I N D E X

aristolochia triplex, & qualis. 175
 13
 aristolochiæ clematidis semi-
 nis energia. 136
 armeniaca mala. 48
 armenii usus medicus. 134
 armenii pictorum facultas
 76.341
 armutheus lapis 76
 arnoglossi qualitas 13
 aromaticum coll. 383.384
 aron quali uirtute. 13
 artemisiæ uires. 13
 arundo sepiaria 33
 arquatus morbus quid, & eius
 remedia. 577.578
 arsenicum, auripigmentu. 77
 arteriaru sectio quo fiat. 131
 arteriarum sanguinis sistendi
 medicamentum. ib.
 arteriæ sectionis ratio. 363
 arteriæ remedia. 435
 arteriæ confectiones. 436
 articularis morbus, uide Ar-
 thritis & Podagra.
 articulorum incuruatorum q
 sit causa. 641
 articulari morbo qualis peru-
 sio conueniat. 646
 articulorum distortorum ma-
 lagnata. 638
 articulos laxos, & luxatos
 quo cures. 799
 arthriti qd. & quomodo dif-
 ferat à podagra, ac eius cau-
 sæ. 648. cur in quibusdā par-
 uis, in quibusdā magnus
 morbus, & aliis diu, aliis par-
 uo tempore duret. 640. uide
 Podagra & Articularis.
 artus circa hominis corpus
 uersantis duæ primæ ac ma-

ximæ partes quæ. 175
 asari facultas. 14
 ascarides quid, quoque curen-
 tur. 536
 ascites hydrops quid, eiusq;
 causa. 582
 a cite hydropis cura. 583
 asclepius siue Aesculapius pa-
 stillus. 781
 asellorum millepedum usus.
 193.303.311
 aselli marini usus. 104
 asix petra flos liacidas car-
 nes consumit 108
 asininum lac quale. 82.84
 asinorum domesticorū & syl-
 uestrium caro qualis 91
 aspalathi qualitas. 14
 aspalathus quo probetur. 105
 asparagus siue aspharagus. 14
 asperæ arteriæ si qua infixa,
 aut illapsa fuerint, quo reuo-
 ces. 434
 asperæ arteriæ descriptio &
 affectus eius remedia. ibid.
 asphaltion cur trifolium di-
 ctum. 62
 asphalti maris aqua qualis. 6
 asphaltus bitumen 77
 asphodeli facultas. 14
 aspersorum faciei ratio. 167
 aspis acutias. 371
 asprundo palpebrarū unde or-
 riatur, quo a densitate diffe-
 rat, & curetur. 344
 asii lapidis & floris eius uis.
 73
 astaphys quali ui 14
 astaphys agria qualis. 14
 aster siue stella samia, terræ
 samia species. 70
 aster atticus 14

I N D E X

aster Asclepiadæ. 379
 aster Magni coll. 379
 aster samius, coll. 376
 asthmatici qui dicantur, & un-
 de fiat, quoq; curentur. 446
 athanasia antidotus. 718
 athanasia coll. 379
 atheromatum curatio. 360
 atramentu scriptorii constitu-
 tio. 78
 atramenti futorii uis. 80
 atramenti futorii qualitas. 761
 atræ bilis generatio, unde.
 269
 atra bilis quo cognoscatur.
 213
 atram bilem q ducant. 273
 atra bile laborantiu cura. 653
 atra bile stomachum infesta-
 tum habentibus quo meden-
 dunt. 476
 atractylis qua ui 14
 atraphaxis qualis 14
 atriplicis uirtus. 14
 attenuatæ partes quomodo
 sanandæ. 185
 attenuatoria alimenta quæ, et
 quibus conueniant 113
 attenuatoriæ & crassifacien-
 tium media quæ. 114
 attractoria emplastra. 839. &
 inde.
 attractoria simplicia q. 111
 auditus difficultatis cura. 309
 310
 auellana nux 33
 auenæ proprietates. 16
 augustus, collinum. 379
 aurum quæ optimæ. 113.114
 aurea faciei circumlitio. 39
 aurium Hygieni coll. 386
 auricula muris, alfine. 10.49
 aures quæ purgent. 154
 aurium dolor origo, item di-
 uersitas & curatio. 308.309
 aurium infantium doloribus
 quomodo medendum. 178
 aurium doloris in febrib. cu-
 ratio. 210
 auris suppu- atæ curatio. ibid.
 aurium elutiones quibus fiât.
 311
 aurium fordes quomodo ex-
 purgandæ. 309
 aurium sonitus causa & reme-
 dia. ibid.
 aurium inflammaticum me-
 delæ. 310
 auris meatus ulceru cura. ib.
 aurium foetores, item superex-
 crescentes in aurium ulcere
 bus carnes, tum uermes au-
 rium sanantia. 312
 auribus humectis absque ulce-
 ratione remedia. 311
 auribus sanguine fluentibus,
 aut quibus calculi aut aliud
 quid illapsu fuerit, mede-
 la. 312.313
 aurium affectionib. extra me-
 tum. 313
 auricularis compositio ad do-
 lores magnos, & pus album
 311
 auribus purulentis & graueo-
 lentibus, item aurium diu-
 tunis ulcerationibus reme-
 dia. ibid.
 auripigmenti qualitas. 77.704
 762
 austerum quale. 2.4.5
 austrorum uentorum quali-
 tas. 162
 A iiii

I N D E X

B Alanos myreplica qua lis	15	Bituminosa balnea quibus co ueniant	166
Balaustium quid & uis.	16	Blixi qualitas	16
Balneorū ratio.	165. 166. 167	Bolæ collyrium	379
Balneorum ingressus qualis fir.	167	Bolæ liquida	370
Balneorum usus in morbis o culorum.	325	Bolus armeniae cuius facultas tis.	70
Balsami facultas.	15	Boni succi quæ sint	115
Barbam nigrefaciens pharma cum.	302	Borealium uetorum qualitas.	162
Barbari emplastri usus.	73	Brassicæ facultas	39
Basiliscus & eius plaga qualis.	692	Brassica quō præparanda, ut aut alium subducatur aut li stat.	119. 120
Basilicū tetrapharmacū.	844	Brathy qualis.	16
Basilis liquida	371	Brion qualis	17
Batrachii speciei uires.	16	Bryon thalassicon	16
Batos seu Kubus.	16	Brionia, ampelos leuce	11
Bdellii dignotio	105	Britannicæ qualitas	16
Bdellii energia.	136. 763	Bromium emplastrum	844
Bdellii utriusque natura.	16	Bromus qualis	16
Befasa, ruta syluestris	49	Bronchocele quid, & eius me dicamina.	812
Beredrias unguentum	913	Bubastica ulcera in pueris.	
Berenices thymiana.	722	180. eorumque remedia.	
Beta stomacho quam incom moda.	117	Buprestis qualis & quō affici ar hominem	697
Betæ uis.	61	Buboniū, alias asteraticus.	14
Betonicæ uirtus	36	Bubulæ carnes quales	91
Bilis effusio quid, eius causæ & remedia.	488	Bubulum fel quale	87
Bilem atram euacuantia.	134	Bubulum lac quale	82
& inde. 142. & inde		Bubuli stercoreis qualitas.	88
Bilem flauam quæ expurgent 133. & inde. 142. & inde		Buccellæ purgatoriae compo sitio.	142
Bilis expurgatio quō cōside randa & facienda.	199	Buccinorum testæ ad quid utiles.	103
Bilis influxu laborantes quō medendi	649	Buglossi qualitas	16
Birhynus pastillus	781	Bulbi proprietas.	16
Bituminis electio	106	Bulbus uomitorius	ibid.
Bituminis qualitas.	77. 763	Bulimus quid	246
		Bulimos unde oriatur, & eius remedia	481

I N D E X

Bunii facultas	16	Calidi temperamenti notæ.	193
Buphthalmi flores & actio.	16	Calidorum temperamentorū correctionis modus.	199
Butyri qualitas	87	Calidi & sicci, item calidi & humidi temperamenti notæ quæ sint.	194 (133)
C Achexia quid, eiusque in dicia, ac cura, & in quos morbos transeat	581	Caligo oculi quid, eiusque cura.	87
Cadmia energia	78. 762	Callyonimi fel quale	87
Calami aromatici præstantia quō discernenda	106	Callositas palpebrarum quid, eiusque cura.	344
Calamus aromaticus.	33	Calor duplex	4
Calamus phragmites.	ibid.	Caluarie circuncisionis ratio	364
Calaminthæ qualitas	32	Caluities unde pueniat.	298
Calcis uirtus medica quæ.	61	Camelinæ carnis qualitas.	91
Calculi palpebrarū cura.	359	Camelinum lac quale	82
Calculi uesticæ muliebris cu ra.	908	Cancani radix qualis	43
Calculus exectis quæ diæta cō ueniat.	607	Cancris mammarum quō cu randi	872
Calculi ne nascantur, aut re nascantur, diæta præseruati ua.	600	Cancris qui facile & qui ægre curentur	873
Calculus uesticæ remedia.	601	Cancris chirurgiæ.	ibid.
Calculus uesticæ & renum re media.	602. 605. 606	Cancris post amputationē & inustionem curatio.	873
Calculos uesticæ atterentia me dicamenta	602	Cancrorum citra chirurgiam sanatio.	874
Calculorū qui nec atteri nec excerni possunt medicami na.	607	Cancris ulcerati medicina. ibi	
Calculos rhenum ac uesticæ euacuantia.	157	Canceratorum tumorum nō tamen ulceratorum reme dia.	ibid.
Calculosorū rhenum causæ et remedia.	597. 598	Cancrorum sinuulium usus.	102
Calfacientia alimenta.	120	Cancerata ulcera oculorum qu dicantur, & quibus accidunt quomodoque curentur.	337
Calfacientia moderate, item primo, secundo, tertio & quarto ordine, quæ sint.	37. 108	Canceratorum tumorum me dicamina.	295
		Candidi nardinū coll.	388
		Canes rabiosi quomodo cure tur.	383
		canicule ortus occasusque.	163

I N D E X

Canis fluuiatilis testiculorum usus.	103	mentorum compositio.	297
Canis terrestis catuli utilitas ibidem		Capitis dinotio.	195
Canum temperatura, & ra- bies.	281	Capitis dolori in febribus quo medendum	247
Canum rabioſoꝝ ſigna q̄. ibi.		Caput lædencia alimenta.	121
Canina cõuulſio, eiusq; reme- dium.	154	Capitis dolorib. omnib. quæ medeantur uaria.	294. 295
Canina conuulſionis curatio	256	Capitis dolorum diſtinctio- nes	290
Canina inſania qualis.	274	Capitis doloris ex ardore aut caliditate oborti, aut in febrī bus, ſiue ex ebrietate aut me- ri potu, curatio.	ibid.
Canini ſtercoris qualitas.	89	Capitis perfrigerati cura.	291
Canities ne eueniat	302	Capitis dolori à ſtomacho, aut ob plagam remedia.	ib.
Cantharidum hauſtus reme- dia.	696	Capiti quæ ex natura dolore adferant.	ibid.
Cantharidum uſus.	102	Capitis puſtularum diuerſa remedia.	306. 307 (307
Capnias lapidis, qualis.	75	Capitis ſcabritici remedia.	
Capnion, ſumaria qualis.	33	Capitis ulcuſcula parua, den- ſa & rubicunda quæ curen- t.	ibidem
Capparis facultas.	33	Capitis totius illitionum mo- dus & ratio.	305
Capillos quæ tingat & nigre- faciant. 301. fuluos faciant.	302	Capitum ex animalibus uiſ- medica	98
Capillorum corruptio unde proueniat.	298	Carabi ſeu locuſtæ uſus.	102
Capilloꝝ deſluuium qualis af- fectio, & quõ curetur. 300. ui- de etiam de Piſoꝝ deſluui.		Carbuculi palpebrarum.	335
Capræ ortus occaſuſq;.	163	& quomodo curentur. ibid.	
Capræ cornu quale.	98	& 336	
Caprinæ carnis temperamen- tum.	91	Carcinades, qualia animalcu- la.	95
Caprini ſanguinis uſus in me- dendo.	82	Cardamines herbæ proprie- tas & ea ſinapiſmus qualis.	635
Caprini ſeiui uſus	97	Cardamines energia.	173
Caprini ſtercoris conditio.	89	Cardami uirtus.	24
Caprinum fel quale.	87	Cardamomum quod optimu eſt.	106
Caprinum lac quale.	82	Cardamomi uis.	34
Caprarum ſini piſtancia.	172		
Caput per nares quæ purgēt. 154. 296. 297			
Caput reſiccantium medica-			

I N D E X

Cardiacorum dinotio & re- media.	474	Caffia uirtus	34
Cardui facultas	58	Caffiæ dignotio.	106
Cates quomodo ſerum parēt	370	Caffii ſiccum collyrium.	
85			
Caricarum uirtus.	14. 60. 116	Caſtanæ quales.	19
Caries lignorum qualis.	57	Caſtorium id eſt, teſtes caſto- ris. 102. quibus ſit uirib. præ- ditum	ib.
Carnem duram habentia qui- bus conueniant, & quomo- do præparanda.	119	Caſtratio propter elephantia- ſim.	163. 1
Carnes quadrupedum qua parte boni ſucci ſint, & qua mali	116	Catalepiſis qd. eiusq; cura.	265
Carnis magno oculi angulo decrementum quomodo fiat.	362	Cataplaſmatum uariorum cõ- poſitiones.	142. 170
Carnis in oculi angulo excre- ſcentis medicamentum.	352	Cataplaſmatum uſus	170
Carnis animalium præſtan- tia quomodo exploranda.	113	Cararrii remedia	439
		Catheter, inſtrumentum quo urina prolicitur.	287
		Carocha quid, & quõ curetur	265
Carnium qualitas.	91	Caulis febris cur dicta.	214
Carnium iuxta cocturam qua litatem mutari.	ib.	Caulos quomodo differat ab exquiſita tertiana. 226. item quomodo differat à continē- te putrida, tum quæ ſint e- ius notæ & remedia.	ibid.
Carnium ſalarum diſſeren- tia.	97	Caucalis qualitas	43
Carnes itas quomodo liquan- da aut ſubuertenda ſit.	184	Caudæ muliebris reſectio.	
Caro animalium quomodo diuidenda.	93	910	
Caroi proprietates.	34	Cedri utriuſque facultas.	
Caros quid, & quomodo a le- thargo differat, eiusq; cura- tio.	265	35	ibid.
Carpafi ſuccus qualis effica- cia.	700	Cedriæ uirtus.	ibid.
		Cedrolei uis	ibid.
Carpelli uis.	43	Cedrides, fructus cedri.	
Carphia, quæ tubercula.	45	ibidem.	
Carya nux arbor.	34	Cele uocatur omnis tumor.	
Cateorum qualitas.	86	811	
Cateorum uſus in medicamē- tis.	87	Cenchrias quale animal, & q̄ noxius eius morſus	690
		Cenchrites & eius plaga qua lis, tū q̄ eius curatio.	ib.
		Cenchros milium.	35
		Cetauræ maioris uirtus.	35

INDEX

Centaureæ minoris facultas.	36	Cestri uirtus	36
Ceparum qualitas	41	Chalbana seu galbanum.	64
Cephalæa quid, & qualis affectio, eiusq; uarietatis dinotum cura.	292.293	Chalcanthus, qualis.	80
Cephalicorum emplastrorum compositio & usus.	821	Chalcu anthos.	ibi.
Cephalicorum medicamentorum siccoꝝ ad repurgandum & incarnandum compositio.	772	Chalcos æs ustum.	80
Cephalus piscis qualis	95	Chalcitis qualis.	78.79.80
Cera quæ præstantior	106	Chamaeactæ qualis	10
Ceræ facultas.	37.78.771	Chamaedrys qualitas	64
Cerebri animalium qualitas.	92.94	Chamelææ efficacia.	64.136
Ceratum diuersorum compositiones	846	Chamaeleuces temperamentum.	64
Cerata podagrica	661	Chamaeleonis facultas.	ib. & 22.
Cerati rosacei usus	21	Chamaemeli qualitas.	11
Cerati qualitas	36	Chamaemelinum oleum.	ib.
Ceratia, Ceratonia	ibid.	Chamaepitys energia.	64.136
Cerastes & eius plaga qualis et quæ remedia.	65.0	Characias qd, & eius usus.	62
Cereale seminum qualitas.	113	Chartilagineorum piscium qualitas	96
Cerebri inflammationis affectio & cura.	283	Chelidonii utriusque facultas.	64
Cerebri erysipelas, eiusq; curatio.	ibid.	Chersydri serpentis malitia.	692
Cerebri duæ facultates	329	Chezananze epithema, quale	152
Cerebri temperaturarum dinotio	196	Chiaca collyria	30
Cerebri membranam glutinatia.	292	Chiæ terræ efficacia	70
Cerebrum palmæ	63	Choeradolethron, quale	50
Cerium quid, eiusq; cura.	815	Chiliodynami uirtus	54
Cerumæ carnis qualitas.	91	Cholera quid, causæ eius & media.	488
Cerutorum cornuum uis medica.	98	Chondrilla, species feridis.	17
Ceruffæ qualitas.	81.703.762	Chryfocolla.	80

INDEX

Cicada ad quid comoda.	105	Cnidii cocci facultas.	38
Cicatricem quæ simplicia inducant.	111	Cnipas quid perimat	79
Cicatricibus inalbadis remedia.	735	Coaguli qualitas.	87
Cicatricibus nigris ex ulceribus relictis remedia.	735	Coaguli diuersa efficacia in lacte	703
Cicatricem uulneribus inducentia.	505	Cocali facultas	43
Cicerbitæ uis.	59	Cocci cnidii, item tinctoria cultas.	38
Cicerculæ quales	43	Coccymelæ qualitas.	38
Ciceris natura.	28	Cochleæ terrestris usus	103
Cichorii uirtus	57	Cochleæ mucus quid, quomodoq; colligendus, & ad quæ utilis.	103
Cici arbor.	20	Coeliaci qui dicantur	555
Cicis, id est, galla qualis.	37	Coeliaca affectio quæ proprie dicatur, qualisq; sit, & eius remedia	529
Cicinum oleum	20	Coitus ratio, item comoda & incommoda.	126.127
Cicis arboris fructus qualis	37	Coitus malæ.	279.281
Cicutæ efficacia.	43.700	Coitus potentie indicia.	199
Cinices prohibentia.	694	Coitus impotentia quò sanetur.	628
Cimolæ terræ facultas.	70	Colicorum affectionis causæ uariæ & remedia uaria.	811
Cineris in genere uis.	61.767	Colis resoluti curatio.	288
Cestios, hedera.	38	Colliquatio quid, & quò ei medendum.	233.332
Cisthos siue Cistharus	85	Colla qualis uirtutis	39
Cisthus siue Ladanum.	85	Collyriorum aridorum descriptiones.	367.368.369
Citrea malus & citreum.	48	Collyriorum liquidorum compositiones.	369. & inde
Citta prægnantium quid, unde dicta, cur & quando mulieribus accidat, tum quomodo medenda.	864	Collyrium siccum Casti.	370
Clauus quid & cur sic dictus, eiusq; remedia.	746	Collyria ex croco & ex succis diuersa	372
Clematidis qualitas.	339.13.	Collyria monohemera.	373
Cleonis spodiaceum.	380	Collyrium monomelum.	ib.
Cleopatæ reginæ smegma	394	Collyriorum sistentium descriptio.	374. & inde
Cleopatæ pastilli ad defluuium capillorum.	300	Collyriorum lenium compositio.	375
Clidion pharmacum	457		
Cnici qualitas	38		
Cnici seminis efficacia	138		
Cnici syluestris natura.	14		
Cnide, quæ urtica.	9		

INDEX

titio.	376	qui incurabiles.	ib.
Collyriorum cygni, libianoꝝ		Comitialem morbum quæ a	
spodiaceorum & tephricoꝝ		quant.	176
ratio & compositio.	377.378	Comitiales collabentes quib.	
379		excitentur.	ibid.
Collyria ex rolis uiridis, & al		Comitialis morbi differentiæ	
bis.	381	tres. 275. item cura.	276
Collyria diaphmyrna & chiaca		Comitialis morbi pueroꝝ re	
dicta. ibidem. & 382.		medium.	17
Collyria ad aspritudinem & ex		Comitialis morbi præseruati	
terforia	383	ua.	179
Collyrium pressum.	385	Commi, gummi.	39
Collyria enstacla. i. instillari		Commorso a cane rabioso	
ria appellata.	387	quò deprendas sanatos esse.	
Collyria ex cornu cerui.	377	282.	
Collyria nardina & theodo		Commorsoꝝ a rabioso cane	
tia.	388	affectio & cura. 280. 281. 283	
Colocassii qualitas.	38	Complexio, uide Tempera	
Colocynthis energia.	38.	mentum.	
135		Compositis medicamentis	
Coloris consideratio.	7	quando utendum.	137
Columbas quib. edere liceat.		Compositioꝝ medicamentor	
113		um quæ causæ.	760
Columbini sanguinis utilitas		Coeptione impediendi di	
81		uerlaꝝ affectionum curatio.	
Columbini stercoreis qualitas.		866. 867. 879	
90		Conceptus tenuis pus homini	
Columellæ affectæ ablatio		quod sit	851
quò fiat.	422	Conceptus indicia	853. 864
Colymbades qua uirtute.	19	Concipiente muliere q̄ in ut	
Colymbadum oliuæ uini mu		ro eius nascantur.	851
ria ad quid utilis.	97	Concipientib. ægre aut nō sit	
Coma quid, eiusq; cura.	265	cure quò auxiliandum.	853
Comarus arbutus.	39	Conchiliorum testarum qua	
Conies uiaꝝ coll.	374	litas	762
Comitialis auxilia uaria.	276	Concoctio quid.	499
Comitialis ex stomacho pri		Concoctionis auxilia.	500. &
mario affecta aut ex aliqua		deinceps.	
parte, quò curentur.	277	Concoctionis signa semper	
Comitalib. pueroꝝ & senum		esse bona	205
quæ cura conueniat.	278	Cococoria simplicia q̄.	110
Comitalium qui curabiles &		Concoctu facilia aut difficilia	

INDEX

quæ sint.	116	449	
Conditorum uariorum præ-		Coriandri efficacia. 39. 700	
paratio.	913. 915	Corianum seu corion, quale.	
Conditioꝝ ad flauam bilem,		39	
ad pituitosos, ad melanco-		Coria animalium ad quid cō-	
licos descriptio.	138	ducant.	99
Condyloma uteri quid, & q̄		Corii fomentatio quomodo	
eius medelæ.	911	fiat.	128
Condylomatum medelæ.	745	Corion, qualis affectio.	306
746		Corniforme tu oculi tunicam	
Coni fructus qualis.	43	ex quatuor constare corpu-	
Conia stacte, qualis.	39	sculis.	344
Conii summa frigiditas.	43	Cornuum ex animalibus uis	
Conizæ utriusque qualitas.	39	medica.	98
Constitutio corporis optima		Coronæ ortus, occasusq;.	163
quæ.	175	Coronopodii usus.	39
Constitutionis optimæ quæ		Corpora ex quibus causis in-	
notæ.	181	durentur	110
Constitutiones corporis uitio		Corporum quæ sit præstan-	
sæ duplices.	192	tissima constitutio.	171
Conuulsio cur comitalem		Corpus odoriferæ dentia.	
morbum sequatur.	175. &	395	
quò curetur.	276	Corroboratiua simplicia quæ.	
Conuulsionis caninæ curatio		110	
286		Corrodētia simplicia q̄.	111
Conuulsionū aut distentionū		Corrosiua medicamenta.	786
originis dinotio & nomina		Corruptu facilia aut difficilia	
tum cura.	288	alimenta	119
Conuulsionū in febrib. cura.		Corydalis ad quid utilis.	103
255. & unde causentur.	ib.	Costi digno & species.	106
Continens febris quæ.	221	Costi facultas.	39
Contusio unde fiat.	244	Cotyledonis qualitas.	39
Contusioꝝ medelæ.	798	Crambes utriusque facultas.	
Coquere bis aliquid, quò con		39	
ueniat.	120	Crapula quid, eiusq; remedia.	
Corax pastillus.	781	504	
Cordis animalium qualitas.	93	Crapula quæ cura conueniat,	
Cordis mortificationem quæ		190	
denunciant.	204	Crassarum partium simplicia	
Cordis temperaturas quò di		quæ.	110
noscas.	197. 198	Crassifacientium & attenua-	
Cordis tremor, qualis affectio		tium q̄ sint media.	114

INDEX

Crasli succi alimenta quæ.	Cuminati præparatio.	915
113	Cupholithos lapis.	79
Crasso uictu qui uti possint ci	Cupressi uirtus.	41
tra discrimen.	Curari recte morbum nō pos	
Crasli succi alimēta quæ sint.	se citra eius præmotionem.	
113	204	
Cretæ usus	70 Currus collyria.	384.385
Cretmon, quæ	Cutem quæ densent.	218
Crimmon quid	41 Cutis densatæ curatio, & un	
Crimi facultas.	41 de deusetur cutis.	190
Crithæ ordeum	40 Cyamos, faba	41
Croci uis.	41 Cyani efficacia	78
Croci exploratio	106 Cyclami qualitas	42.136
Crocodilii qualitas	41 Cydonati præparatio.	288
Crocomagmatis præparatio.	Cygni pullus ad quid utilis.	
106.782	103	
Crocomagmatis ad capitis	Cygni seu cygnaria collyria	
dolores præparatio.	quæ dicantur.377. & qualia.	
295	379	
Crommion, cepa	41 Cygnus reginæ, collyrium.	
Croton, arboris fructus.	379	
20.37	Cymini facultas.	41
Crudi humores quales sint.	189 Cynoglossæ facultas	44
Crudi humoris generatiua q	cynos orchis.	51
sint.	114 cyparisii usus.	43
Cruditās quid, & unde, eiusq;	cyperi facultas.	43
remedia.499. & inde.	cyperi radices exploratio.	
Cruditās quomodo curanda.	106	
192	eyprinum oleum.	34
Cruis aut alterius cuiusdam	cyphi duplex.	721
membri resolutio.	388 cypheos confectio.	714
Crustam inducentia. 779. &	cyri archiatri Edessæ pastillus	
inde.	ad ozænas.	310
Crustam inurentia.	783 cyriacus pastillus.	783
Crustuminati pparatio.	258 cytinus quid, & eius facultas.	
Cucumis sylvestris	57	
Cucumeris sylvestris energia.	136 cytisi uis.	43
136		
Cucumerum facultas.	57	
Cucurbitæ uis.	38, 170	
Cucurbitularum usus.	131	
Culicium ictus curatio	693	

D Amazonii facultas. 18
Daphnes facultas. 59
Dauci qualitas.

INDEX

Dauci species & facultates.	18
Dauci sylvestris uis.	42
Decamæron unguentum.	665
Declinatio morbi quid.	209
Declinationis totius morbi co	
gnitio.	205
Declinatio quorundam mor	
borum non potest cogno	
sci.	ibidem
Defluuium capillorum, qualis	
affectio, & unde generetur,	
eiusq; cura.	300
Defluuii pilorū species & cu	
ra.	323.358.359
De glutitionis resolutæ cura.	287
De glutiti metalli aut talis cu	
luspiani rei remedia.	545
Delicatum collyrium.	380
Deliquis animi, uide Animo	
linqui.	
Delphini ortus & occasus.	
163	
Delyrii causæ & medela.	278
Delyrii & fatuitatis differentia	
ibidem.	
Dendromalache qualis.	46
Den'antia cutē simplicia quæ	
111	
Densitas & aspritudo palpe	
brarum differunt.	344
Dentes duabus contrariis affe	
ctionibus esse obnoxios.	406
Dentium affectionibus reme	
dia	406
Dentium ex caliditate, frigidi	
tate, humiditateve affectorū	
remedia.	409.410.411.412
Dentium a siccitate item cali	
ditate & humiditate simul	
affectorum medicina.	413
Dentium eroforum curatio.	

414	Dentes quomodo lima atterē.	
413	di.	
415	Dens ut citra dolorē & absq;	
415	ferro extrahatur.	
	Dentium denigratorum, liuen	
416	tium & rarefactorum sme	
	mata.	
	Dentitio puerorum quomo	
	do iuuanda. & quando inci	
178	piat.	
798	Desquamata quæ dicantur, &	
439	quomodo curentur.	
594	Destillationis remedia.	
386	Diabete quid & eius cura.	
235	Diacenteton collyrium.	
257	Diacodion compositio.	
	& usus.	
	Diacodion, non consequenter	
269	exhibendum, & cur.268.	
217	Diaria febris quæ & quomodo	
	fiat.	
220	Diatarum februm tractatio.	
	217 usq;	
	Diaphanes, lapis specularis.	
77		
381	Diasmyrna collyria.	
18	Dictamni qualitas.	
268	Dies indicatorii boni aut mali	
216	qui.	
265	Diei qua æger est moriturus	
161	prænotio.	
334	Dies prima morbi quæ dica	
841	tur sue principium.	
382	Diebus singulis differētiās æ	
902	ris fieri.	
	Dionis collyrium.	
	Dionysia emplastrum. 830. &	
	841	
	Dionysus collyrium.	
	Diospolitici pharmaci com	
	polino duplex.	

INDEX

Ephrygis conditio.	77	Dulcis sapor qui.	2.4.5.6
Dipfacos, qualis.	18	Dulcium & acerboꝝ natura.	5
Dipfas quid, ac eius morsus auxilia.	689	Dulcis uocata compositio.	486
Discussoria simplicia quæ.	111	Dulcia sitim inducere.	120
Disentientia quæ.	293.315	Dulcium usus quis in cibis & potibus.	113
Discussoriorum emplastrorū compositio.	839.840	Duricies quibus de causis corporibus accidat.	110
Distentionū uide Convulsionū.		Dysentericæ ortus & curatio.	537. Item. 540. & 545. & inde usque. 554
Distichiasis quid.	354	Dystros, mensis Martius.	163
Diuites in plenitudinis morbis peius curari q̄ pauperes.	169	Dysurias in febrib. curatio.	251
Diuitum puerum iudiciū. ib.		Dysuria quid, & eius medica menta.	612
Duritie in artubus cura.	669	Dysuriæ in febribus remedia.	612.
Dolichiuales.	18		
Dolere quō possint ægroti, nullo forinsecus accedente quod dolorem causetur.	243	E Beni facultas.	19
Dolor quid.	243	Ebiscus qualis.	19
Dolor iuxta sitū causæ & differentiæ.	243.244	Ebrietatem q̄ arceat.	291
Dorcadias herba, alio nomine Mulcium.	316	Ebrietatem q̄ restinguant. ib.	
Dorycuon quale.	18.699	Ebrietas epithema.	278
Dracones quales & ubi, & quæ ab eis uoxa.	692	Ebuli facultas.	10
Draconis marini usus.	100	Echini marini usus.	96
Draconis marini plagæ mede.	692	Ectropii qui dicantur.	323
Dracōtiū qualitas & usus.	13.18	Eczemata quæ pustulæ, & quæ eorum remedia.	734
Draconū sanguis.	368	Edeffenum coll.	374
Dracunculus qd, & quō aufferatur.	805	Eduliorum quæ optima.	112
Dropacis usus & compositio uaria.	171	Edysari uirtus.	30
Dropæ oliuæ quales.	19	Egestionū notæ ac iudicationes.	213
Dryinus serpens & eius plaga qualis quocq; curentur.	621	Elæa & elæon quali facultate sint.	19
Dryos qualitas.	19	Elaphobosci facultas.	17
Dulce ulcus, quod alias Meliceris dicitur.	180	Elate, palmæ germen.	63
		Elaterii temperamentum.	57
		Elaterii facultas.	135
		Electri uis medica.	75
		Elenium siue Helenium.	27
		Eleliphacos qualis.	27

INDEX

Ellebori qualitas.	28	tos corporis humores p̄ glutino sunt.	286
Ellebori utriusq; dinotio.	106	Epithematū purgatoriorū compositiones uariæ.	152.153
Elephantiacus quomodo inopinatio curatus.	101	Epithematū ad capitis dolorem compositio.	298
Elephantiasis quid, & cur sic dicta. 722. eius remedia.	723. usque. 730	Epithymbron flos eiusq; facultas.	134
Elephantinum emplastrū.	828	Epithymi facultas.	28.134
Elxines facultas.	28	Equi ortus in celo.	163
Elymos qualis.	28	Equinæ carnis qualitas.	91
Emierocallis, uel Hemerocallis.	30	Equinum lac quale.	82
Eminentiarum repressiua simplicia quæ.	101	Equiseti facultas.	31
Eminentis corporis tumētibus illitiones.	726	Equitationis modus & usus.	120
Emollientium emplastroꝝ compositio & usus.	826. & inde.	Erasistrati panchrestos liquida compositio.	370
Empetri seu Epipetri uires.	28	Erebinthi qualitas.	28
Emplastica quæ dicantur.	2	Ericerum achaiistum, collyriū.	376
Emplastrū ex aspidibus.	837	Ericera etiā alia.	ib.
Emplastroꝝ uarioꝝ præparatio & coctura, tum quæ in ipsa conciliuntur.	760	Erigeron quali ui.	30
Emplastroꝝ diuersoꝝ, & plurimoz, uariq; usus descriptio.	816. usque. 848	Erosio unde fiat.	244
Emprosthotonos quid.	288	Erypylos siue Herpylos.	29
Encanthus quid, curatioq; ipsius.	352	Eruca uis.	29
Encauma quid, & eius curatio.	332	Eruca pinus potata quale dolorem inferat.	697
Enneapharmacum.	844	Erua efficacia.	51
Enneapharmacus pessus.	899	Eringii qualitas.	29
Ephemeris efficacia.	699	Erysimi qualitas.	29
Ephestias emplastrum.	74	Erysipelas quis morbus.	131
Ephialtiæ usus.	17	Erysipelatis ortus & species quot earumq; medicamina.	794.795
Epicauma oculi quid, eius curatio.	232	Erysipelas cerebri.	283
Epinyctides quid & quomodo medendæ.	796	Erythrodani uirtus.	29
Epithemata quæ post euacuato debeat.	85	Esdra antidoti confectio.	

INDEX

Euacuatione q opus habet, ne que tamen euacuatio ferūt, quō sanandi.	242	Faciē ficosis tumoribus quō madearis.	400
Euacuatiōis q sit mensura.	129	Fagi facultas.	19
Euacuatiōis localium tracta- tio.	133. & deinceps.	Farinæ crassioris usus.	41
Euphorbiū energia.	136	Farris præparatio.	541
Euphorbiū quod melius.	106	Far clusinum quod. ibidem	
Eutonum coll.	384	Fatuitas quid.	278
Exacerbatio quid.	205	Fatuitatis origo & cura.	278
Exacerbationis particularis & universalis quatuor tempo- rū. i. principii, augmenti, uigo- ris ac declinationis signa.	206	Fatuitas quo differat a delirio ibidem	
Exedentia medicamenta.	786	Fauonii flatus quando.	163
Exercitata omnia in exercita- tis meliora.	113	Fauus quid, eiusq; cura.	815
Exercitatio qd, eiusq; usus.	123	Febris quid.	205
Exercitationū species.	124	Febris continens quæ sit, & quæ peculiaris.	221
Exhalationū terræ ratio.	161	Febris continentis differentia tres	221
Experientia certitudo.	7	Febris epiala quæ & cur sic dicta.	226
Exterioria quæ sint.	110, 341	Febris lypyria quæ.	234
Extergentia alimenta.	118	Febris tertiana quibus familia rior.	237
Extremæ partes animalium q dicantur, earūq; facultas.	92	Febris tertianæ rigor quo dif- ferat a quartanæ rigore. ibi.	
Extrematū ulcera ac callos quō sanes.	779	Febris tertianæ exquisitæ di- notio & quæ ita nominetur. ibidem	
Exulcerantia simplicia.	111	Febris tertiana extenta, item tertiana dupla quæ dicatur. ibidem	
Euchrum coll.	372	Febris tertianæ exquisitæ & spuria generatio & curatio, item semitertianæ.	239
Eupatorii uis.	29	Febrium diuisio.	217
Euphorbiū qualitas.	29	Febrium genera & causæ de- scribuntur, tum diætæ & re- media.	217 usque
Euzomon quali uirtute.	29	Febrium cognitio & curatio.	203
F abæ facultas.	41	Febris putrida in quibus maxi- me locis generetur, & quas ob causas.	224
Facies ne a sole aut uento exuratur quō illinēda.			
Faciē rugæ & nigredo (393 quō præcaueantur aut tollātur.	393		
Faciem nitidā reddentia (393 smegmata	394		
Faciē lentigines, maculas so- lares & uaros sanantia.	397		

INDEX

Febrium putridarum septem iudicationes.	244	Flori collyrium quo usus est in Drusi matre.	381
Febris hecticæ descriptio.	238.	Floriditas faciē quid signifi- cer.	204
& curatio.	239	Flos æris qualis.	761
Febris quartanæ dinotio.	219	Fluuii qui optimi.	164
quibusq; familiaris, & quod hominem non plus quā se- mel capiat. ibidem, item cu- ratio.	230	Fluuiialis aqua qualis. ibidem	
Febris ardens quibus notis dif- ferat ab exquisita tertiana & continente putrida	226	Fluxibus humorū permixtis affectuum auxilia.	615
Febris quotidianæ dinotio.	232	Fluxu tenui laborantium cura	654
item curatio. ibidem		Fluxus muliebri quid, & unde proueniat.	883
Fellis, id est, flauæ bilis condi- tio.	87	Fluxus rubri medellæ. ibidem	
Feras quæ fugent.	681	Fluxus albi cura. ibidem	
Fermenti qualitas.	29, 55	Fluxiones capitis resicantium medicamentorum descriptio.	290
Fermentius in cataplasma- te.	170	Focundarum mulierum dino- tio.	853
Ferule efficacia.	49	Fœmina frigida temperatu- ræ unde discernatur, & quo- modo curetur.	877
Ficus constitutio & alimentum.	60	Fœmorum intertriginum cu- ra.	181
Ficus quid, & cur sic uocati, eo- rumq; medicinæ.	747, 803	Fœni græci facultas.	61, 82.
Ficuum usus in cataplasmatib.	170	Fœni græci oleum.	23
Figulinæ testæ usus.	74	Fœniculi efficacia.	46
Filicis constitutio qualis.	55	Fœtori oris remedia.	405
Fistulam ani curatio quomo- do fiat.	751	Fœtum quæ corrumpant.	857
Fistularum in uulneribus me- dicamina.	788 usque 792	Fœtus masculi aut fœmine in- dicia.	833
Flagellatorum curatio.	798	Fœtus abruptus in utero si de- tineatur, quomodo eiiciē- dus.	858
Flatuum in uentre quæ causæ.	507	Fœtus extractio & exectio quomodo faciēda.	861
Elatuosa, & flatus expertia q.	18	Fœtus exectione facta quæ cu- rationes conueniant.	863
Flaua bile infestatorum uisus & medicamenta.	651	Foliati olei præparatio.	16
Flauam bilem uomentibus re- media.	478		

I N D E X

Fomenti usus in morbis oculo- rum.	227	nutrimentum.	60
Fomentorum usus & ratio.	268.	Fructuum generationis & sa- poris ratio.	3
Fomentorum uaporariorum species.	127. 128.	Fucus quid & eius usus.	64. 81
Fossulæ oculorum quæ dican- tur, earumq; curatio.	333	Fuliginis qualitas.	45
Fontana aqua qualis.	164	Fuligo ægypti quomodo pare- tur, & quis eius usus.	91
Frictio corporis quemodo fie- ri debeat.	123	Fuliginem lachrymarum quô colligere liceat.	45
Frictionum species quæ.	114	Fuligo ex pice quô præpare- tur.	53
Frictionum uarioru usus.	191	Fuligo ex resina.	56
Frigefactientia alimenta.	110	Fuligo styracis qualis.	60
Frigefactientium moderate, pri- mo secundo, tertio & quarto ordine, enumeratio.	108	Fumaria uel fumus terræ.	33
Frigida quando exhibenda ægrotis.	222	Fungorū proprietates.	49. 702
Frigida quomodo frangatur.	226	Fures quô deprehendas.	75
Frigida contentiosa quæ dica- tur.	234	Furfurum usus in cataplasma- tis.	170
Frigidæ lotio quibus conue- niat & quando.	173	Furfures capitis, qualis affe- ctio, & unde proueniat, ac quô curetur.	304
Frigidæ potus intempestiuus quæ incommoda ferat.	222		
Frigidi temperamenti notæ.	194		
Frigidi & humidi temperamē- ti, tem frigidi & sicci notæ.	194		
Frigiditas aquosa quibus insit.	114		
Frigiditates qualiter curandæ.	193		
Frigiditas quæ morborū causa ibidem			
Frigidum densare meatus.	262		
Frontis excoriationis usus.	304		
Fructuum escariorum quale sit			

G Agatis lapidis uirtus.
73
Gagatis lapidis digno-
ritio.

Galaçtites. i. tithymalli.	62
Galaçtites lapis qualis.	72
Galbani qualitas.	64. 763
Galbani exploratio.	107
Galenii pharmaci ex pice Bru- tia compositio.	181
Galerita ad quid utilis.	103
Galla omphaeitis qualis.	36
Gallas dropacis species.	171
Galli pinguedo qualis.	1
Gallarum efus qualis conue- niat.	113
Gallarum fel quale.	88
Gallinaceum seuu quale.	197
Gallinaceu ltercus quale.	90
Gallarum oua qualia.	94

I N D E X

Ganglia quid.	105	& quæ curari, aut secus pos- sit.	150
Ganglia oculorū quô curanda.	360	Glauci oculi ut nigri fiant.	343
Gaueliū qd, quo differat a me- liceride & atheromate, tum quô curetur.	814	Glaucii uis.	17
Gægræna qd, quô in sphacelū abeat, & quæ eius cura	791	Glechon, quale.	17
Gari uis medicamentaria.	197	Gleucini olei præparatio.	663
Gari præparatio pro abile- miis.	915	Gleucos ad quid conserat.	17
Garorum purgatiuorū diuer- sæ compositiones.	140. 141	Gluten piscium quomodo di- iudicandum.	106
Genistæ efficacia.	59	Glutini qd præstantissi.	106
Gentianæ facultas.	17	Glutini facultas.	39
Geodes lapis qualis.	74	Glutitionis resolutæ cura.	287
Geranium emplastrum.	829	Glycyrrhizon quale.	17
Gestatio, qualis sit exercitatio, eiusq; usus & species.	115	Glycyrides qualitas.	17
Gigarta qualia	17	Gnaphalii qualitas.	17
Gingidii uirtus.	17	Gnibus piscis qualis.	55
Gingiuarum inflammata; cru- entiarumq; remedia	406	Gongylis qualis	17
Gingiuarum excrecentium, putrescentium, tumulentium, cerrosarum, uleerosarum, in- flammatarum ac fistulosa; medelæ.	407. 408. 409	Graciles quo nutriendi.	185
Gladioli uirtus.	50	Gramas in puerorum oculis quô cures.	343
Glans unguentaria qualis.	15	Graminis facultas.	8
Glandis quercinæ uirtus.	15	Grando oculi quid & quô fa- nanda.	359
Glandium optimæ quæ	19	Grandinis generatio.	162
Glandium subditiarum com- positio & usus.	160	Grani cnidii facultas eiusq; ele- ctio.	135
Glandulæ carnis quales.	92	Grani cnidii usus.	38
Glandularum inguinis inflam- mationis cura.	767	Grani tinctorii qualitas.	ib.
Glandularum situs, affectio, & cura.	433	Gruum caro qualis.	93
Glasti facultas.	32	Gryali collyrium	384
Glaucedo quid.	324	Gummi qua uirtute.	39
Glaucedo dupliciter dicitur,		Gurgulionis affectionibus re- media.	420 (2
		Gustus & odoratus cōspiratio	
		Gutturis tumoris medicami- gypsi efficacia.	77 (2. 8 12
		Gypsi poti remedia.	703
		H Adriani antidotus.	718
		Hæmatitis lapidis fa- cultas.	71
		Hæmorrhoides sedis qd, unde	

INDEX

dicantur & oriantur, quot;	360
sanentur.	743
Hæmorrhoidas sæpe soluere morbum.	214
Hæmorrhos & hæmorrhoidis qualia et q̄ uenenata aīalia, eorum morbus cura.	699
Halica. uide Alica.	
Halicacabi qualitas.	64
Halimon siue halmýris.	10
Harmala rura syluestris.	49
Harmation coll.	384.385
Heberudo oculoꝝ qđ, & ipsius cura.	346
Hecatontarchiū coll.	474
Hectica febris q̄ & qualis quot; q̄ eius Genera.	217.238
Hederæ proprietates.	58
Hedichroi confectio.	705
Hedýsmon menta	29
Helcyfma, quid & quale.	79
Helenium siue Elenium.	27
Helíade coll.	385
Helitis quid & qualis.	78
Helonii qualitas	106
Hemero calles qualis.	30
Hemícrania, qualis affectio, & unde oriatur, eiusq; dinotio ac curatio.	293.294.295
Hepatis temperaturam unde liceat diiudicare.	198.199
Hepatis debilitas, affectiones, & indicia & remedia.	355
Hepatici qui dicantur, ibidem	
Hepatis oppilatio unde proueniat & quomodo curetur.	557
Hepatis inflammatio, & quomodo cognoscatur, hepatis an musculi eius inflammari sint.	558
Hepatis abscessus remedia.	
Hepaticorum remedia.	551
Hepatis exulcerati remedia.	
561. in cirrhum indurati.	362
Hepatis & fima & gibba quæ purgent.	156
Heptapharmacum	833
Hepsema, sinuum, sapa, idē.	4
Heracii lapidis facultas.	74
Herbæ fabinæ facultas.	16
Herbæ lanariæ efficacia.	59
Herinacei marini caro qualis.	96
Herinacei marini usus.	101
Herinacei item terrestres ibid.	
Hermolaus parvus & Hermolaus magnus, collyria.	376
Hermomis emplastrum uiride	816
Hernia aquosa quid & quomodo generetur, ac curetur.	756
757	
Herniæ menstruorū cura.	758
759	
Herniæ inguinis	ibidem
Hernia aquosa mulieribus ubi accidat, qualis sit, & quomodo medendum ei.	909
Herniæ inguinis muliebri medicamina.	ibidem
Herniæ uaricosæ in mulieris pudendis curatio.	ibidem
Herpes quid & quot eius species item quæ curato.	795
Hierarum uariarum iuxta suos autores compolitio.	145.146
147	
Hieracitis lapidis energia.	74
Hippocáporum marinorum usus.	103
Hippocrates quomodo aere purgarit Athenis tempore	

INDEX

pestis.	240
Hippocelini potentia.	58
Hppuris qua uirtute.	32
Hirci adeps qualis.	2
Hircinæ carnis qualitas	91
Hircinæ medullæ qualitas.	93
Hircini sanguinis uirtus.	81
604.	
Hircinum seuum quale.	93
Hirū sinum deuoratarū noxa quæ.	692
Hirudines quādo apparere incipiant.	103
Hipidi pueri quomodo curandi.	181
Hoedi sanguis ad quid confectus.	81
Hoedinum seuum quale.	97
Hoedorum carnis qualitas.	91
Hoedorū ortus & occasus.	163
Holoschœni constitutio.	61
Hominis arati cuique qđ ex cili conueniat.	181
Humanum stercus quale.	89
Humectantia alimenta.	121
Humectantium secundū ordinis enumeratio.	109
Humectationum ratio.	168
Humectationis & irrigationis differentia.	ibidem
Humidissimos, diutissime uiuere.	200
Humidæ temperaturæ præstítia.	ibidem
Humiditatem ex ore quæ trahant.	134.296
Humor melancholicus, frigidus & siccus.	270
Humoris, atrabiliarii, biliosi, crudi, frigidi generatiua quæ sint.	114
Humorem euacuante, & post	
euacuatos humores adhibenda malagmata & epithemata.	586
Humores cur non excidant ex tra uala in febribus cōtinuis.	214
Humoribus euacuatis quæ cura conueniat.	590
Humorū in podagricis dinotio.	641.642.643
Humorum in uentris amplitudine & in uentris tunicis sitiorum differentia.	197
Humorum omnium in corpore æqualiter redundantium purgatorii compositio.	143
Humorum permixtorum curatio.	655.656
Humorum a capite in uetrem destillantium remedia.	490
Hyacinthi temperamentū.	62
Hyadum ortus occasusq;.	163.
164	
Hyæna tora cocta quid proficiat.	99
Hyænx fel quale.	88
Hyænx pellis usus.	99
Hyænx uirtus.	105
Hyderus quid, & eius remedia	594
Hydna, tubera.	62
Hydrocephala affectio quæ, & unde dicta, eiusq; generatio.	261
Hydromeli præparatio.	258
Hydropipetis facultas.	63
Hydrops pro diabete	594
hydrops quid, eiusq; differentia, & cautæ.	582. tu remedia.
583.584.585.586.587.590.	
592	
hydropis subtercutis cura.	591

INDEX

hydrorofati præparatio.	257	Illitiones ad tumentes corpo-	
hydrus qui & natrix.	692	ris partes.	726
hygidium nardinum collyriū.		Illitiones oculorū uariæ.	366
388		Illitiones præferuariæ aduer-	
hygieni aureum collyrium.		sus feras.	681
386		Illitionum stomatarum con-	
hyosciami qualitas.	63.701	fectiones.	423 424
hyosciami dignotio.	107	Illitionū omnium stomatarū	
hyperici efficacia.	63	usus doctrina summaria.	424
hypnon quale.	16	Imber & uentus quādo simul	
hypnophori solani uis.	63	fiant.	162
hypocisthis quali facultate.		Imbrium generatio.	115
37		Impetiginis equorū utilitas.	98
hypophthalmium quid.	392	Impetiginosis corporis tumo-	
hypopia quid, & cur sic dicta.		ribus remedia.	401
392		Incubus qd eiusq; curatio.	274
hypopiorum curationes.	392	Indurium coll.	388
hypopspatismus quid, eiusq;		Indicium regium coll.	386
ulus.	364	Indici lapidis energia.	74
hyscas quid.	363	Indurancia simplicia quæ.	110
hylopi temperamentum.	63	Infantes stercentes quomodo	
hystera cur uterus dicatur.		medendi.	177
850		Infantiū uox intercepta quō	
		restituatur.	ib.

I asme uel Iasmozum.	62	Infantium dentitio, inflama-	
Iasmozon.	23	tiones oculorū, albugines, au-	
Iaspachares lapis qualis.	75	rium inflammationes, & liria-	
Iaspidis uiridis usus.	495	sis quo curentur.	178
Iaspidis uiridis proprietates.	75	Infantes quādo ab lactadi.	181
Iaspidis subuiridis.	ib.	& quo post ab lactationem	
Iberidis herbæ descriptio, ui-		pascendi.	ib.
res & sinapisimus eius.	173	Infantis recens nati sanitas	
634		quō cognoscatur, item eius	
Icterus quid.	577	educatio qualis sit.	175
Icterus quid, unde dicatur &		Infantib. spinas aut festucas de	
oriatur eiusq; cura.	578	uoratas quo eximas.	179
Iecoris animalium qualitas.	92	Infantium sternutationes &	
Iecur lycotum seu ficutum.	93	grauedines, tusses, profluui-	
Iecinoris debilitas, affectiones		alius suppressa ac pustulæ	
q; & cura.	55. uide Hepatis.	quo curanda.	180
Ignis sacer, erysipelas	234	Inflammata triplicem sanatio	
licis qualitas.	19	nem habent.	186

INDEX

Inflammatio cerebri.	273	288	
Inflammationis cuiuscunque		Intestinorum ex animalibus	
remedia.	768	qualitas.	93
Inflammationis oculorum cu-		Intestinoꝝ abscessus unde pro-	
ra.	324.325	ueniat, & quō curetur.	536
Inflammationibus incipienti-		Intestinorum tormina. i. dysen-	
bis, quomodo uenæ lectio		teriæ, quō oriantur & mede-	
debeat fieri.	129	antur.	537 540
Inflammationib. nō ualde feruē-		Intestinoꝝ leuor. i. lienteria qd,	
tib. remedia parabilia.	630	& quō curetur.	553
Inflammationum podagrica-		Intyborum facultas.	31
rum causæ quæ.	641	Ion. i. uiola, qualis.	31
Inflationis cura.	807	Ios xystris qualis.	78
Inflationis uentris causæ & re-		Ionthi. i. uari faciei quō curan-	
media.	507	di.	399
Infusionum sedis ratio.	158	Iordanes flu.	6
Inguini inflammatione quæ cu-		Irinum oleum.	25
ra conueniat.	219	Iris facultas.	29
Insaniæ origo & indicia.	167	Irrigationum ratio.	168
Insaniæ species infinitæ.	267	Irrigationis & humectationis	
& quō curanda.	ib.	differentia.	ib.
Insania lupina seu canina qua-		Istatis utraq; qua ui prædita.	32
lis, eiusq; indicia & remedia.		Iscchiadici qui dicantur, & quō	
274		iporum morbus oriatur ac	
Infessionum ratio.	168	unde.	631
Infessus in solū ex oleo ratio.		Iscchiadicorū auxilia.	631. uisq;
Insolationis modus &	167	640	
utilitas.	127	Iscchiad. uisionis modus.	634
Instrumenti uocalis resolutio		Isidori Memphitæ coll.	385
quomodo curanda.	287	Isit uirtus.	135
Intemperaturæ ex morbo cō-		Isis, uir de emplastrū Hermo-	
state differūt a naturalib.	197	nis.	816
Intemperaturæ aliq; diutius p-		Isophoton coll.	382
seuerare impossibile.	193	Isotheon coll.	382
Intertriginis inter scymora ex		Ixor quali uirtute.	31
ortæ curationes.	751	Ichuria quid, & eius auxilia.	
Intertriginum medelæ.	798	613	
Interuallum morbi.	205	Itea, salix quali uirtute.	
Intestina terræ quid.	177	32	
Intestina tenuia q; euacuent.		Iudæi emplastrum.	832
116		Iudaicus lapis qualis.	72
Intestini recti resoluti curatio		Iudicationis morbi modus &	

I N D E X

signa. 107. & deinceps. 869
 Iudicationis euentus quō prae 869
 noscendus. 207
 Iudicatorii dies qui boni & q 141
 mali. ibidem
 Iulides pisces quales. 96
 Iunci acuti quauitas. 61
 Iunci lentis temperamentum. ib.
 Iunci odorati facultas. 43
 Iunci rotundi qualis flos. 61
 Iuniperi uirtus. 13
 Ixiæ efficacia. 702
 Abioꝝ fissuris remedia. 405
 Labrū ueneris quale. 18
 Lac optimum quod. 115. 116.
 Lac cur fabricitātibus nociuū. 117
 Lac generatā ac mouetia. 155
 Lac initium quomodo man 115
 mas lædat, & quomodo curā 117
 dum. 869
 Lac ad quid utile. 83
 Lac quibus conueniat ibi.
 quibus non. 84
 Lactis utendi ratio. 83
 Lactis coctura. 84. 85
 Lactis serum quale. 84
 Lactis acidi qualitas. 86
 Lactis concreti conditio. ibidē
 Lac primarium quod. 86
 Lac pyriatō uel pyriephthō 86
 quod. ibidem
 Lactis nutritis probatio. 869
 Lactis usus & differentie uar 82
 rix. 82
 Lactis coagulati mala, eorūq; 703
 remedia. 703
 Lactis defectui quomodo suc 869
 currendum. 869
 Lac in māmīs ne grumescat. 185. 186.

Lacti in māmīs coagulato 869
 quomodo medendum. 869
 Lactis purgatorii composio. 141
 Lacti quæ in coctione admi 85
 scen. 85
 Lacti nutriti deficienti, aut re 177
 nui, seu crassiori facto, quo 177
 modo medendum. 177
 Lactis item aliis utiis ibi.
 Lactucæ facultas. 31
 Lagophthalmi qui, & eorum 323. 357
 medicamenta. 323. 357
 Lanæ loræ puræ, succidæ, & 99
 urenda sit. 99
 Lapatii uis. 44
 Lapis Phrygius. 73
 Lapidum uariorum nomina 71. 72
 & facultates medicæ. 71. 72
 73. 74. 75.
 De lapidibus omnibus genera 72
 lis doctrina. 72
 Lapides qui emplastris inmit 694
 tantur. 694
 Lapidis specularis uirtus. 77
 Lapidis qui nec atteri nec ex 607
 cerni potest curatio. 607
 Lapidibus exectis quæ diæta 86
 conueniat ægroto. ibidem 86
 608
 Lapides ne aut nascantur, aut 600
 renascantur, diæta. 600
 Lapides, uide Calculos 50
 Lappæ qualitas. 44
 Lapanæ qualitas. 44
 Lapforum ex alto remedia. 704
 Lafer qualis facultatis. 50
 Lasitudinum uariæ species, & 185. 186.
 uariæ curationes. 185. 186.

I N D E X

187. 188. 189. 190.
 Lasitudinum spontaneorum 187
 species tres. 187
 Lauri facultas. 18
 Laurinum oleum. 20
 Lathyrī & Lathyris qualis. 43
 136
 Læna emplastrum. 637
 Lenis facultatis quæ sint. 376
 377
 Leoninum seuum. 98
 Leonis stella illustris quando 163
 eccidat. 163
 Leontiasis quid, & cur sic di 722. 723.
 cta, ac cura ipsius. 722. 723.
 Leontopetali qualitas. 52
 Leontopodii uirtus. 44
 Lens stagnorum seu palustris 63
 cuius qualitatē. 63
 Lentis qua facultate. 63
 Lenticulæ coctura qualis. 120
 Lentiginibus feciei medentia. 397
 397
 Lentisci temperamentum. 60
 Lentiscinum oleum. 21
 Lepidii qualitas. 44. 173
 Lepis duplex, & qualis. 78
 Leporis capitis uis medica. 98
 Leporinæ carnis qualitas. 91
 Leporini coaguli præstantia. 87
 Lepus marinus qualis & quā 698
 uenenatus. 698
 Lepa quo differat ab alphi, 740
 leuce, scabie & imperigine 740
 syluestri. 740
 Lepre remedia plurima. 740
 Lethargus unde causetur. 263
 quæ habeat accidentia, & 264
 quomodo curandus. 264
 Lethargus & caros quomodo 266
 differant. 266
 Leucacanthæ facultas. 9
 Leucanthemi facultas. 134
 Leuce, populus alba. 44
 Leuce quid, & unde ac cur sic 738
 dicta, eiusq; medela. 738
 Leuce quomodo differat a le 740
 pra & ab alphi. 740
 Leucographis lapis. 69. 72
 Leucophyllon unguentum. 913
 Leucoi uirtus. 44
 Libanoti qualitas. 45
 Libanoti fuligo qualis. 45
 Libanotidis temperamentum 45
 45
 Libidinis extinctæ prouoca 629
 menta. 629
 Libræ in suas partes diuisio. 917
 Libyana celluria quæ dicatur. 379
 377. & qualia. 379
 Lichen seu muscus petrag. 44
 Lichen morbus, sui nominis 44
 herba curatur. 44
 Lienis affectionum cognitio. 565
 565
 Lienis animalium qualitas. 92
 Lienis intemperierum cura. 567. inflationis. 568. & inde 567
 Lienosorum uisio & diæta, tū 576. 577. 578
 iuxta morbi uarietatem cura 576. 577. 578
 tionēs. 576. 577. 578
 Lienteria quid, & quomodo 553
 curanda. 553
 Ligamentorum induratorum 809
 medela. 809
 Lignorum cariei aut putredi 57
 nis usus. 57
 Lignyos facultas. 45
 Ligustici ulus. 45
 Ligustri qualitas. 43

INDEX

Lilii temperamentum.	41	Lucernarum oleum.	20
Liliaceum oleum.	22	Lucii malagina ad articulos	
Linnifcorum ulus.	261	distortos.	658
Lingux asperitas quomodo		Lumbox doloris curatio.	251
curanda sit.	249	Lumbricoꝝ generatio, diuersi	
Lingua principium & finis in		tas & remedia.	333
teraneorum est.	249	Lubricus latus quid, unde ge	
Lingux inflammata, desqua		neretur & curetur.	535
mata & tumentis remedia.	418	Lubricos educensia.	158.160
Lingux resoluta curatio.	287	Luna secundum mensē qua	
Lini feminis uis.	45	tuor differentias in aere ope	
Linozostis qualis.	71	ratur	161
Lini feminis oleum.	20	Lupi piscis qualitas.	95
Lipothymia quid, eiusq; causæ		Lupini qualitas.	30
245. & quomodo differat a		Lupinus erraticus.	31
syncope.	ib.	Lupini stercoris qualitas.	89
Lippitudinis in febribus cura		Lupinus morbus qualis.	274
tio	250	Luxatorum membrorum cura	
Lippitudinis species & cura		ratio.	799
tio.	357	Lycii descriptio.	45
Lipuria febris quæ.	234	Lycopos, Anchusæ species.	8
Liquefieri quid.	67	Lycos, pastillus.	550
Liquidorum collyriorum de		Lymonii uires.	44
scriptiones. 369. & inde.		Lyncurii facultas.	75
Litri spumæ qualitas.	77	Lyræ ortus, occasusq;.	163
Lixiui facultas.	39	Lysimachum quale	46
Lobi quales.	18	Lyt hargiri uis.	78
Loculus, uide Secundæ			
Locustæ usus in medicina.	107		
Localium enacuationum tra			
ctatio. 153. & inde			
Lolii uirtus.	9		
Lonchitis ad quid conducat.	45		
Lopima, castaneæ.	19		
Loquentium difficulter affec			
tio duplex, itē quæ remedia			
ipsis conueniant.	417		
Lori arboris qualitas.	46		
Lori herbæ facultas.	46		

Macer qd & qualis. 46
 Macies & tabes oculo
 rum quid & quomo
 do differant curenturq; 350
 Maculis solaribus commoda.
 397
 Madarosis quid 323. 358
 Madefieri quid 67
 Mænularum muræ usus. 97
 Mænularum capitem quæ uir
 tus. 98. 104
 Magnetis lapidis efficacia. 74
 Magos emplastrum. 74. 587
 Magnum coll. 281

INDEX

Malabathri foliū quale.	46	Masculo gignendo quid agen	
Malabathri folium quod præ		dum.	808
stantius.	107	Mastichati præparatio.	215
Malabathrijum oleum.	26	Mastiche duplex & qualis.	46
Malaches uirtus.	46	Mastiche, lentisei resina.	154
Malaginata humorem euacua		Mastiche, resinarum præstan	
tia.	586	tiss.	55
Mali Armeniacæ qualitas.	48	Mastichinum oleum.	23
Mali Medicæ facultas.	ib.	Maluaphii confectio	711
Mali nauis occasus.	163	Maza quid.	40
Mali punici qualitas.	56	Manuritas fructuum ex foliis	
Mali perlicæ proprietas.	48	caliditate.	3
Malorum in genere tractatio.	48. 49	Meconis natura.	48
Malux efficacia	46	Meconis ceratitidis qualitas.	47
Malux syluestris energia.	137	Meconium quid.	175
Malua syluestris ebisus.	19	Media q̄ sunt in quatuor quali	
Malus habitus corporis quid,		tatibus.	107. 110
eiusq; indicia & remedia, tū		Medica siue citrea malus quæ	
in quos morbus transeat.	581	lis.	48
Mammis ob lactis abundantia		Medicamentorum quæ sunt	
turgentibus quomodo auxi		qualitates ex uirtute simpli	
liandum.	869	cium. 112. & inde	
Mammarum inflammatarum		Medicamenta purgantia com	
remedia.	870	ponendi methodus.	137
Mammæ inflammationum in		Medicamenti ex papaueris ca	
duratarum medicinx.	ib.	pitibus præparatio & ulus.	
Mammæ abscessuum, fistulæ			
ulcerum depascentiū ac can			
crorum curæ.	871. 872		
Mammarum induratarum me			
dela.	875		
Mandragoræ uis.	46. 781		
Manna quid, & quō differat a			
thure.	341		
Manus emplastrum.	844		
Man zizanon, colocasion.	38		
Marafinus quid.	229		
Marathri facultas	46		
Marciaton unguentum.	665		
Mare mortuum.	6		
Marrubii uires.	54		

I N D E X

Medullarum differentia effica
ciaq. 98
Medullarum quæ optima. 107
Megalum oleum. 24
Mei radicum usus. 48
Melamphylli facultas. 9
Melan quale. 78
Melancholiæ generatio & ua
rietas, indiciaq. 269. 270
Melancholiæ species quot. 270
eius quæ sit cura ibidem &
271. 272. 273.
Melancholici qui dicantur.
146
Melancholici cur plures cibos
appetant. &c. 270
Melancholicus sanguis num
cerebrum tantum, an totum
corpus occupat quomodo
cognoscas. 272
Melantheria qualis. 78
Melantheriæ exploratio. 107
Melanthii qualitas 47
Melanthii noxa. 704
Melex Armeniacæ proprietas.
48
Melex persicæ quatitas. 48
Meliceridum remedia. 360
Meliceris qualis affectio & cur
sic dicta. 308
Meliceridis pueroium cura.
180
Meliloti uires. 47
Melines qualitas. 28
Melinum oleum. 21
Mel stophyllon, quale. 47
Melitres lapis qualis. 72
Mellis facultas. 47. 761
Mellis emollientis præparatio
40
Mellis rosacei compositio. 139
257

Mellis in heraclea Ponti nati
proprietas. 699
Melli quomodo adimatur ex
terforia uis. 47
Membranam cerebri sauciata
quæ glutineat. 292
Membrorum resolutorum cura
238
Memoriæ amissæ differentia
& remedia. 278. 279
Mendesium oleum. 24
Mensis cuiuslibet quatuor esse
differentias secundum lunam
161
Menses quibusdam mulieribus
supprimi naturaliter, aut
præter naturam. 875
Menses quæ ætate fluere inci
pian & desinant. ibidem
Mensurus purgationibus quæ
mulieres careant. ibidem
Menstrua quibus de causis sup
primantur, & quomodo cu
rentur. ibidem
Menstruis quæ non purgan
tur, quibus accidentibus ob
noxia sint. 878
Menses ducentia remedia 879
Menses quibus mulieribus nō
flunt, uel ob plenitudinem,
uel maciem, uel uitiatos hu
mores, uel ob sanguinis ad
nares aut sedem delationem
uel ob nimium otium aut ali
quam uteri affectionem, re
media. 878. 879
Mensium stillicidii medicina
879
Mensium nimis purgationi
quomodo subueniendum. 881
Menses quæ ducant in potu
sumpta. 147

Nensum

I N D E X

Mesium fluxu morbum sæpe
fuisse solutum. 215
Menstruæ mulierum purga
tionis ratio. 852
Menstruæ purgationis in uir
ginibus indicia. ib.
Mensura quō iudicetur. 917
Mensurarum liquidorū descri
ptio. 918
Mensurarum notæ. 917
Metiendæ quantitatis differen
tias esse tres. ib.
Mentæ facultas. 29
Menti papulas manantes quō
cures. 401
Menti scabriei medela. 396
Mercurii herbæ usus. 51
Mercurialis quali uirtute. 45
136. 137
Mergi uentriculus ad quid uti
lis. 99
Merula piscis qualis. 95
Mespili natura. 47
Metalli aliisve similis rei de
glutitionis remedia. 545
Metallica quæ dicantur, & quæ
eorū uirtus. 75. & inde.
Metopium oleum. 24
Metasyncritica quæ dicantur. 617
Metasyncritica curatio. 173
Metra cur uterus dicatur. 850
Millaris species herpetis quæ
quō medenda. 795. 796
Milli constitutio. 35
Milphosis quid. & unde dicta.
313. 324. & 358
Miltos id est, rubrica. 70
Minthe, quæ menta. 39
Miscendorum medicamentorū
quæ sit ratio. 137
Misy quale. 718. 719. 761
Mola uteri quid, unde dicta, quæ
affectiones eā consequantur,
& quō curentur. 896
Molares dolētes quō citra for
cipem tollas. 100
Molliscentia simplicia quæ. 110
Mollium piscium qualitas. 96
Moly quale. 49
Molybdenæ & molybdi usus
Moni coll. 383 (79
Monohæmera collyria. 373
Monomelum coll. 372
Morbi prima dies quæ dicatur
205
Morborum principium trisa
riam dici. 205. 206
Morbi principium augmentū
uigor & declinatio quæ &
quomodo dinoscantur. 206
Morborū causæ quomodo con
siderandæ. 183. 184
Morborū perfecte aut imperfe
cte solutorum signa. 216
Morbi recte curari non posse
citra ipsius prænotionē. 203
Morbus utrum tardius aut ci
tius iudicetur. 207. itē an iu
dicari possit, quō & quando
prænotatur. ib.
Moroxus lapis cuius uirtutis.
72
Morsus hominis medela. 678
Morsus canis. ib.
Morsus leonum, pantherarum
aut uiscorū antidoti. 679
Morsus suum, felis, crocodili,
& bestiarum uenenatarum
remedia. 679
Morsus stellionis, salamadræ,
lacræ & chalcitidis, muris quæ
aranei medentia. 683
Morsum aspidis & uiperæ u
triusque remedia. 686

C

I N D E X

Mortem non esse prædicandâ in acutis morbis.	216	Mye quid, & eius usus.	44
Mortis & diem & horam præ noscere posse doctum medicum.	216	Myocephalon quid, & cur sic dictum, & quomodo differat a pustula.	338
Mortis signa ex atræ bilis motu.	214	Myopes quæ dicantur.	345
Morus & mera.	48	Myopiam esse incurabilem. ib.	
Moschatorum unguentorum compositiones	913	Myos otis qualis.	49
Motus externus & internus quæ dicantur.	109	Myricæ usus medicus.	49
Mucus ex qua nasi parte excoletur.	319	Myrmecia unde dictæ	15
Mugil qualis piscis.	95	Myrobalani facultas.	15
Mulieris uirilis notæ.	876	Myrobalaninum oleum.	10
Mulierum quæ non purgantur accidentia & remedia.	876	Myrrhæ temperamentum.	58.
Mulierum fecundarum dinitio.	853	Myrrhæ dinotio	107
Muliebres purgationes sæpe soluere morbum.	214	Myrrhatio ad cadauerum conseruationem.	917
Mulus qualis piscis.	95	Myrsine siue myrtus.	49
Muralij siue Muralis herbæ uirtus.	28	Myrteum oleum.	23
Murenæ morsus medela.	692	Mysterium, alio nomine tetrapharmacum	663
Muriæ uis medicamentaria.	97		
Muscæ æreæ quæ dicantur.	368	N Apy quale.	49
Muscas necantia.	694	Narcissi uirtus.	49
Musci marini facultas.	1663	Narcissinum oleum.	23
Muscum, alias Dorcadias.	315	Nardici celticæ uirtus.	49
Muscus arborum qualis.	16	Nardi cretici conditio.	63
Muscus petrarum.	44	Nardi spicæ facultas.	49
Mustari olei præparatio.	915	Nardinum oleum & eius præparatio.	25, 26
	916	Nardinum secundarium.	26
Mustellæ usus medicus.	100	Nardostachy quale.	49
Musti usus.	50	Naribus ulceratis quæ conueniant	312
Murum, emplastrum.	832	Narium affectionum tractatio	314. & inde
Myacanthus, q. asparagus.	14	Narium muci remedia.	439
Mycetesuales.	49	Narium obturationis medelæ	318
Mydriasis quid.	324	Narium ulcera quomodo curantur.	318. 319. item sanguine.
Mydriasis quid, eiusque cura.	349	Narthex qualis.	49

I N D E X

Nasus quo constructus sit.	318	Nux iuglans seu regia	34
Nasturtii facultas.	34	Nux parua auellana.	35
Nauseæ origo & cura.	483. 82	Nux pontica, auellana	ib.
inde		Nux pinea seu picea.	53
Nausearum cataplasmata & epithemata.	488	Nutricis electio & uictus, tum exercitia.	176
Nauseas, esse communia accidentia omnium redundantium in uentre humorum.	197	Nutrientia multum & ite parum quæ sint.	115
Natrix qualis.	692	Nympha quid, & eius sectio.	909
Naturalium ope per se nullum esse nocium.	126	Nymphæ qualis actio	50
Naxiæ cotis retrimenti uis.	74		
Nechepsi regis ad carnem in naribus enatâ medicamentum.	315		
Nechepsi Aegyptius.	12		
Nerii efficacia.	50		
Neruoꝝ sauciatoꝝ cura.	765		
Neruoꝝ contusoꝝ cura.	767		
Nicarium Zoili coll.	388		
Nictalopes qui dicantur & quomodo curandi.	345		
Nigellæ uis.	47		
Nilamnon coll.	379		
Nilei epithema.	494		
Nili aquæ præstantia	164		
Nili coll.	381		
Nitri qualitas.	762		
Nitri spumæ uis.	77. 78		
Nitrosa balnea quibus conueniant	166		
Niuis generatio.	162		
Noctis quatuor esse differentias	161		
Nonnarum oculi remedia.	336		
Nubecula oculi quid, eiusque cura.	332		
Nucis arboris qualitas.	34		
Nucis pineæ uis.	43		
Nuclei pineiuales.	176		
Nucum oleum.	20		
Nux auellana.	35		

O Bducentiū meatus medicamentorum qualitas. 2
Obfuscatio oculorum quid & unde curatioque ipsius. 347
348
Obolum continere siliquas tres 288
Obscuratio oculorum quid. 324
Obturbantia, aut obturatione liberantia. 118
Occidentalium uentoꝝ qualitas. 162
Ochrorum facultas. 63
Oculorum obscuracionis in febribus remedia. 250
Oculorum, infantium inflammationibus, quid conueniat. 178
Oculos quæ pungent, & lacrymas prouocent. 154.
153
Oculos humectos & sientes quomodo cures. 362
Oculorum lipiētium cataplasmata 366
Oculorum illitiones & collyria. 366. 367. 368. 369
& inde.
Oculum ulcera cancerata, item maligna quomodo curentur. 337. 338

INDEX

Oculorum ulceribus quomodo cicatricem inducas. 340
 Oculorum cicatrices & albugines quomodo curandæ. 342
 Oculos glaucos quomodo nigricantes facias. 343
 Oculorum fluxionibus suppurationibus ficosis eminentiis 344
 Oculi debiles qui dicantur, debilitatisq; curatio, & quomodo differant a fluentibus. 345
 Oculorum heberudo & obfuscatio quid, quomodoq; curanda. 337. 338
 Oculorum resolutio & ipsius curatio. 348. item quæ curabilis & quæ non. ib.
 Oculorum macies, expressio & cõfusio quid, quomodoq; curentur. 350
 Oculi albis innata quomodo tollenda. 351
 Oculorum quæ sit natura. 323
 Oculi singulæ partes quot & quibus affectionibus infestentur. ibid.
 Oculi humores tres. ib.
 Oculorum perturbationis cura. 324
 Oculorum inflammationis medela. ibid.
 Ocularium morborum curæ variæ. 324. 325. 326. 327. 328
 Oculorum frigida intemperiei curatio. 328
 Oculorum inflationis, tumoris & tumoris indurati cura. 329
 Oculorum ulcera, & ulcerationes ab igne, item si qua oculi lapsa fuerint quomodo curanda. 330
 Oculis infixa quomodo extrahantur. 311
 Oculorum sigillatio, punctura & uulnera profundiora quomodo curentur. ib.
 Oculi humor ouiformis quomodo exiccandus. 332
 Oculi profapsus, item ulcerationum superficialium, nubes caliginis, epicaumatis & encaumatis curatio. 332
 Oculorum argemum, fossulæ, concaua ulcera, tum suppurationio & unguis quomodo sananda. 333
 Oculi pustularum origo, ditio, curaq;. 334
 Oculorum nomæ quomodo curandæ. 336
 Ocyri basilici constitutio. 64
 Odoramentorum uariorū compositio. 91
 Odoratus & gustus conspiratio. 7
 Odoratus oblationis medela. 318
 Odorum corpus reddentia, & odorem corporis fortentem tollentia. 396
 Oenanthariorum uariorum confectio. 914
 Oenanthe quid 11
 Oenanthinum oleum. 21
 Oenos uinum. 50
 Oesypi præparatio. 844
 Oesypi præparatio, & usus. 90. 91
 Oleæ qualitas. 19
 Olei uirtus & quid præcipue. ib.
 Olei purgatorii compositio.

INDEX

Olei sampuchini præparatio. 189. 567
 Oleorum falca, foliati, & spicati præparatio. 913
 Oleum alenum. 354
 Oleorum diuersorum præparationes & qualitates describuntur. 20 & deinceps.
 Oleum amaracinum. 24
 Oleum amygdalinum. 20
 Oleum anethinum. 22
 Oleum chamæmelinum. 22
 Oleum cicinum. 20
 Oleum cyprinum. 24
 Oleum foenigræci. 23
 Oleum foliatum quomodo fiat. 26
 Oleum Iasme dictum. 23
 Oleum irinum. 25
 Oleum malabathrinum. 26
 Oleum laurinum. 20
 Oleum lentiscinum. 21
 Oleum liliaceum seu lirinon. 22
 Oleum lini seminis. 20
 Oleum mastichinum. 24
 Oleum megaleum. 24
 Oleum melinum. 21
 Oleum mendesium. 23
 Oleum metopium. 25
 Oleum myrobalaninum. 20
 Oleum myrteum. 23
 Oleum narcisinum. 23
 Oleum nardinum Cyzicenum. 25
 Olei nardini præparatio. 25. 26
 Oleum nucum. 20
 Oleum oenanthinum. 21
 Oleum populi nigra. 20
 Oleum raphaninum. 20
 Oleum rosaceum. 21
 Oleum sabinum. 29
 Oleum salcas. 26
 Oleum sesaminum. 21
 Oleum sicyonium. 24
 Oleum styracinum. ib.
 Olei sustinigabilis præparatio. 27
 Oleum susinum. 22
 Oleum telinum. 23
 Oleum uiolatum. 23
 Oleum nullum esse boni succi. 116
 Oliuarum esus qualis. 113. 114
 Oliuarum purgatoriarum compositio. 141
 Oliuarum salutarum uirtus. 119
 Olympionici coll. 378
 Omonibes oleum. 19
 Omphacii & aceti differentia. 4
 Omphacinum oleum. 19
 Omphacomelitis præparatio. 257
 Omphacocarpos, quæ Aparina. 113
 Onochilos, Anchusæ species. 9
 Onoclea, Anchusæ species. 8
 Operis huius institutum. 7. 8
 Ophiasis qualis affectio & unde proveniat, quomodoq; curetur. 298
 Ophitis lapidis energia. 74
 Opisthobares coll. 384
 Opisthotonos quid. 288
 Opos qualis. 50
 Opopanax qualis. 51. 763
 Opopanax fructus qui. 60 bis
 Orchestæ unguentum. 665
 Orchis cynos qualis. 51
 Orchis altera. ibid.
 Ordei facultas. 40
 Ordeoli tuberculi sedes. 335
 C. iiii

I N D E X

Ordeoli oculorum cura.	360	Oxylactini casei utilitas.	86.
Orientalium uentorū qualitas.	87		
162		Oxylapathi uirtus.	44
Origanī uires.	51	Oxylipes panes	220
Orionis ortus.	163	Oxyporiū medicamentū.	220
Oris fœtori remedia.	401	Oxyporium polyetes.	302
Oris illitionum, quæ stematicæ dicuntur, descriptiones et usus.	423	Oxyporii ad inflationes præparatio.	274
Oris inflammationum remedia.	423	Oxyporiorū purgatoriorū compositiones.	141
Orobanchæ temperamentum	51	Oxyphœtibz qualis.	61
Orobi facultas.	ib.	Ozenarum ortus & cura.	314
Orophe Siris, crocodilias.	596	315.316.317	
Orthopnoici qui, & unde fiât, ac quomodo curentur.	445		
Oryzæ actio.	51	P Accianum coll.	387
Oscula uasorū aperientia simplicia quæ sint.	111	Pacciū asclepiadeū.	382
Ossium lasitudo quæ.	186	Pæderotis uires	10
Ossium ustorum usus quis.	99	Pæoniæ facultas.	17
Ostracitis lapidis uires.	74	Pæoniæ antidoti compositio.	717
Ostracodermorum qualitas.	96	Pæoniæ radicis uis.	278
Ostreorū testarum usus.	104	Palati remedia.	418
Osyridis uirtus.	51	Palati facultas.	51
Ocium quantum obsit sanitati	112	Palmarū temperamentum.	63
Oua animalium qualia.	94. ite	Palpebrarū morborū omnigenarum differentiæ & curationes.	345
uis medica.	ib.	Palpebrarum sutura quomodo fiat tā sursum q̃ deorsum	335.336
Oui candidum quale.	2	Palpebræ euersio qualis & eius curatio	357
Ouorū iuxta cocturam quæ meliora & quæ deteriora.	94	Palpebrarū cōcretio & contra-ctio quō sananda.	351
Ouillæ carnis temperamentū	91	Palpebrarū pediculis & pilis quō medendum.	ib.
Uuillæ pellis usus.	99	Palpebræ pilorū ordo duplex & multiplex.	ib.
Uuilli stercoreis qualitas.	90	Palpebrarū aspritudines unde fiunt & quō curentur.	345
Uuillum fel quale	87	Palpebrarū gāglia, atheromatata	
Oxallidis efficacia.	277	steatomata, melicerides, uari-	
Oxos acetum	55		
Oxygala quale.	86		

I N D E X

ces et reliqua mala quō cures	360	Pardalis emplastrum.	585
Palpebrarum abscessus & calculi cura.	359	Pareas serpens qualis	691
Palumbi sanguis ad quid conseruat.	81	Pariendi difficultatis causæ.	(8)8
Pamphiles emplastrum.	835	Parietibus ægre quō succurrendum.	835
Pamphili Episcopi suffumigium.	918	Paronychiarū medelæ	801
Panaxæ emplastrum.	834	Parotidis affectio & cura.	313
Panacis radicem & succi exploratio.	107	Paroxysmus quid.	205
Panax Herculeus.	50	Paroxysmi quatuor esse tempora.	306.217
Pancratiū temperamentū.	51	Paroxysmi particularis ac uniuersalis. i. principii, augmenti, uigoris, & declinationis signa	216
Panchreston fuluum coll.	386	Parthenii proprietates.	28.134
Panchrestos Erasistrati, cur sic appellata.	309.371	Patientes quō in enixu se gerere debeant.	855
Pani circa quam oculi partem proueniant.	335	Partus instantis indicia	ib.
Panicum quale.	18	Pasiphilū, medicamentū siccū	781
Panis usus in cataplasmate.	170	Pastilli ex acaciis & ueratris compositio.	647
Panū ordeaceorū qualitas.	40	Pastilli flauam bilem purgantis compositio.	143
Papaueris qualitas.	47	Pastilloz ad hemigranias & omnes capitis dolores compositio.	295
Papaueris cornuti uis.	ibid.	Pastillorum scilliticorū præparatio.	705
Papaueris succi uis.	701	Pastillorum theriacorum præparatio.	ib.
Papaueris Thebani proprietates.	47	Pastillus Cyri archiatri Edessæ ad ozænas.	316
Papularum ortus & cura.	797	Pastinaca, daucus.	18
Papulæ menti eruptionibus manantibus quomodo medendum.	401	Pastinacæ uirtus.	59
Papulæ ex sudore aut feruore auxilia.	734	Pastinacæ caro qualis.	96
Papulæ ulcerosis crinum medicamenta.	735. uide Pustulæ	Pastinacæ marinæ uulneris remedia.	693
Paralij efficacia.	47	Patos quæ sordes.	56.28
Paralyseos affectio & cura.	284	Paulina antidotus Aristarchi.	460
Paralysis quō ab apoplexia seu syderatione differat.	ib.	Pauonis caro qualis.	93
Paralyseos præseruatiua.	279		
Pardalianches uires.	10		

INDEX

Pectus purgantia.	157	modo cauere liceat.	140.241
Pedicularis morbi generatio & curatio.	305.306	Petri Archiatri colla.	385
Pediculorum in palpebris origo & curatio.	353	Petroselinum quale.	52
Pediculorum capitis & totius corporis remedia.	306	Peucedani uires.	52
Pediculos omnis generis circa corporis superficiem de uastantia.	157	Phaci, id est, lentes.	63
Pegani uirtus.	52	Phacos palustris qualis.	63
Pelagiae patritiae sapo.	395	Phagi uirtus.	19
Pelaria collyria.	373.374	Phalangosis quid, & quomodo curetur.	353
Pelecinus qualis.	30	Pharmaca uehementiora quae	184
Pellium animalium qualis usus.	99	Pharmaci ex pice Brutia Gale ni compositio.	281
Pentameron unguentum.	665	Pharmaci ex tribus piperis generibus compositio.	502
Pentaphilli facultas.	51	Pharmacum qui biberunt, & non purgantur, quomodo curandi.	147
Pentatheton emplastrum.	845	Pharmacitis terrae uis.	72
Pentorobos, alias paxonia.	17	Phaselorum facultas.	18.63
Peplii usus.	51	Phasganii qualitas.	51
Peplii uirtus quae sit.	133	Phasianorum caro qualis.	93
Peponis facultas.	51	oua qualia.	94
Perca piscis qualis.	96	Pheimus, pharmacum.	547
Perdiciu quali uis.	18	Philadelphus pastillus.	550
Perdicum eius quo conueniat	113	Philanthropi qualitas.	13.51
Perdicum quale fel	9	Philetarii efficacia.	54
Perfusionis usus & ratio.	168	Philius praeses quo medicamento curatus.	69
Peripneumonicorum affectio & remedia.	461	Philotinus quomodo melancholicum se caput non habere putantem curauerit.	270
Peristereonis qualitas.	52	Phlomos qualis.	63
Periscyphismus quid, & eius ratio	364	Phlogini linamenti compositio.	366
Peritonaeon quid.	551	Phoenix palma.	63
Pernionum medicinae.	799	Phoenix collyrium.	134
Perseae foliorum facultas.	52	Phoenix niger, coll.	387
Pescornicis quali uirtute.	39	Phoenicium epithema.	278
Pestis futurae signa	740	Phoenicium compositio.	555
Pestilentes morbi qui dicantur, & unde generentur, tum quomodo		Phosphorus coll.	371

INDEX

Phrenitis quid, quoties eius differentiae, & quo curanda.	263	& differentia.	96
Phrygius lapis qualis.	73	Pinguedinum qualitates & differentiae.	2
Phu qualis efficaciae.	63	Pinguedo & seuum quomodo differant.	96
Phucæ pisces quales.	96	Pinguis sapor qui.	2
Phycos, fucus.	780.81	Pini corticis usus.	54
Physema pinus.	56	Piperis differentia & efficacia.	53
Phycotiche emplastrum.	845	Piri uires & pirorum.	13
Phycos qualis.	64	Pira syluestria, qualia.	3
Pica praegnatum quid, unde dicta, cur & quando mulieri bus accidat.	850	Piscatoria emplastra.	842
Picae quo medendum.	ib.	Pisces molles qui, eorumque usus.	96
Picationis usus & compositio	171	Pisces saxatiles.	95
Picis efficacia.	53.	Piscium descriptio.	94. usque.
do ex ea fuligo praeparetur.	ibidem	Piscium optimi qui.	113.114
Picra ex aceto mulso Oribasii.	710	Piscium salforum qualitas.	ib.
Picris qualis & cur sic dicta.	57	Piscium pinguedinis usus.	97.98
Pili palpebrarum uarii, & euulsi ne renascantur, medicamentum.	333.334	Pistaciae facultas.	53
Pilorum agglutinatoria.	354	Piuuata laborantium cura.	652
Pilos quae nigros, aut fuluos, aut albos faciant.	301.302	Pituitam per os a capite ducturum descriptio.	297
Pili ut crispi fiant.	302	Pituitam ducentia quae sint.	134. & inde. 143
Pilos quae corrumpant, quae extirpent, & quae attenuent.	303.304	Pityides quales.	53
Pilos corrumpentia, triplicia sunt.	303	placitis stypteria.	80
Pilorum in palpebris defluuii species & curae.	358.359	plaga capitis quomodo curanda.	292
Pilos pulchros & densos quid faciat in pueris	305	plaga scolopendrae, araneae, tetragynathi & phalangii medicamenta.	684
Pilularum ex fimo caprarum praestantia.	174	plantaginis qualitas.	14
Pilulorum ustorum usus.	99	plantarum rimis utilitas.	804
Pinguedinis animalium usus		platani qualitas.	54
		platycoria quid.	324
		pleladum ortus occasusque.	163
		plenitudinis dimotio unde sumatur.	128
		pleuritis qualis affectio & curatio.	

I N D E X

ra. 465. & inde.
pleuritis quæ uidetur & tamē
non est, quomodo dinoscen
da & curanda. 468
plinitis stypteria. 80
plumbaginis qualitas. 79. 761
plumbi usus. 79. 762
plumbi succus quō fiat. 648
plumbum quo augeſcat. 79
pluuia aqua qualis. 164
pluiarum generatio. 161
pluuia cur aliquando poſt uē
rum, aliquando ante fiat. ib.
podagra quid, & quo differat
ab arthritide, eiusq; cura. 639
podagra cur aliquibus magnus
morbus aliquibus paruus exi
ſtat, ſitem aliis diu aliis breui
tempore duret. 641
podagricorum accidentium
quæ ſint rationes. ib.
podagrica cerara. 661
podagrica unguenta & aco
pa diuerſa. 662. & inde.
podagricæ antidoti. 670
& inde
podagricorum qui lauandi &
quomodo 675
podagricorum humorum di
notio. 641. 642
podagricorum præſeruatiua,
diæta & medicamina. 643
644. 661. 663
polemonii uires. 53
poletæ ordeaceæ uis 40
polii qualitas. 53
polyarchiorum compoſitio.
523. 524
polygoni temperamentū. 54
polypodii facultas. 53
polypodites uinum. 138
polypus qualis affectio, eiusq;

cauſa & cura. 314. 315. 316.
317
pomox fructus q optimi. 113
pompholygis conſtitutio. 79
762
pompholygis exploratio. 327
ponderum deſcriptio. 918
ponderum notæ 917. 918
podus quō diiudicetur. 917
populi albæ qualitas. 44
populi nigræ facultas. 9
populi nigræ oleum. 20
porcinarum carniū qualitas.
183
porcini pulmōis uis medica.
porri efficacia, 55 (98
porri capitati ſuccus quid effi
ciat. 137
porri ſylueſtris facultas. 11
porriginis affectio, origo, &
curatio. 304. 305
portulacæ uirtus. 11
poſcarum alium purgantium
compoſitio. 140
potamogeton qualis. 53
porionum iucundarum & cō
modarum in febris com
poſitio. 255
potus intempeſtiue ſumptus
ſitim auget. 249
præcocia quid. 48
prædicere mortem in acutis
morbis non decet. 217
prægnantes quomodo ſe ge
rere debeant. 855
prægnantis utero quæ innā
ſcantur 851
præputiolum ſeu ordeolum
quid & quomodo curetur.
301
praſi efficacia. 55
praſion qua ui. 54

I N D E X

praſoides, qualis. 28
priapiſmus quid, & eius cura.
p624
principis orientis ſuffumigiū
916
principium morbi quid, & tri
ſariam dici. 105. 106
procidentiarum ſedis reime
dia. 750
procidētis ſedis peruſtio quā
do ſiat. 750
procyonis ortus. 163
prolapſus oculi qualis. 332
prophetæ doctoris antidotus.
715
propolis qualis. 55
proteus coll. 386
pruinæ generatio. 162
pruna hispanica qualia. 183
prunorum facultas. 38
prurinum omnis genus curā
dorum remedia 730
pſeudobunii facultas. 16
pſeudodiſtamni qualitas. 18
plycotrophi facultas. 36
pſidracibus puſtulis quæ auxi
liantur. 734
pſilothra q dicantur, eorumq;
compoſitio. 363
pſilothru, ampelos ſeu ce. 11
pſilothrum ex herimaceo ter
reſtri quō fiat. 102
pſoricum quomodo ſiat, & e
ius conſtitio. 81
pſyllii efficacia. 64. 770
pſymmithium cuius uirtutis.
81
prelex temperamentum. 55
pteryos facultas 55
pterygium quid, curatioq; e
ius. 155. 357
Pterygiorum medelæ. 800
ptiloiſis quid 323. 358
ptiſanæ ordeaceæ uirtus. 40
ptolemaei pſoricum coll. 386
pubes puerorum quomodo
diutifſime maneat impubis.
42
pudendorum inflammatioes,
nomæ, carbunculi, interna in
urinæ meatu ulcera, quomo
do ſanes. 754
pudendorum thymi, rimæ &
ulcera quō curanda. 752. 753
punicis qualitas. 74. 762
puer febrilis ut exudet. 179
puer quomodo in literis &
diſciplinis exercendi, & qua
ætatē. 181
puerorum comitialium cura
278
puerorum uictus ratio iuxta
ætatē. 181
pulegii uires 17. 134
pulices necantia. 694
pulmonem purgantia. 156
pulmonis qualitas. 98
pulmonis uis medica. 98
pulmonis animalium qualitas
92
pulmonis uenarū rupturæ un
de cognoſcantur. 450
pulmonis temperaturæ dino
tio. 197
puls farinæ craſſioris. 41
pulſum ſigna. 209
pulſuillorum ad ozenas com
poſitio. 315
pulſuilloꝝ inſperſiliū caput dē
ſantium compoſitio. 296
pulſuillorum pilles attenuan
tium compoſitio. 304
puluis theodeſii, caput reſic
cans. 297

INDEX

pupillæ dilatatio quid & cura	349
pupillæ tabes quid, & unde, e-	350
iusq; chirurgiæ.	350
purgandi rationes. 132. & inde	132.
purgantia medicamenta com-	137.
ponendi methodus. 137. & inde	137.
purgationi inhables.	173
purgatoria omnia stomachu	133
infestare præter aloen.	133
purgatio ob quinq; causas nō	147
hil proficit in uentre.	147
purgationis excessui quomo-	147.
do medendum. 147. 148. 152.	153
purgationi nihil efficiēti quō	147
succurrendum	147
purgationis aut uenæ sectio-	648
nis impatientes quomodo cu-	648
randi	326
purgationis usus in morbis o-	326
culorum.	326
purgatiua medicamenta arti-	670
cularibus morbis conuenien-	670
tia.	104
purpurorum testæ ad quid uti-	104
les.	797
pustularum ortus & cura.	253
pustularum in febribus cura-	253
tio.	306
pustularum capitis diuersarū	307
descriptio & medelæ.	306.
307	
pustularum diuersi generis re-	734
media.	164
pureana aqua qualis.	223
putrefactio quid.	217
putrida febris quæ.	55
pyrethri temperamentum.	55
pyri qualitas.	111
pyriaron uel pyriephthon lac	86
quod.	113
pyriepton lac	73
pyrites lapis qualis.	45
pyxacanthos qualis.	832
pyxidis emplastrum.	

Q Valitatum medicame-
torum ordines qua-
tuor. 1
Quantitatis dimetien-
dæ tres differentias esse. 918
Quartana, uide Febris.
Quercus qualitas. 18
Quid cani & balneo commu-
ne, prouerbiū unde ortum
380
Quinquefolij qualitas. 51
Quotidiana febris, uide Febris

R Abies canum unde cau-
setur. 280
Rabiosorum canum in-
dicia. ib.
Radiciis dulcis usus. 17
Ramex uaricosus quid, ubi o-
riatur mulieribus, & quomo-
do curetur. 909. uide etiam
Hernia.
Ranarum usus. 99
Ranæ palustris attractus quid
mali inferat. 693
Ranunculi species quali ut. 15
Ranunculi sub lingua remedia.
418
Raphani qualitas. 55
Raphani uomitoriij præparatio.
145
Raphaninum oleum. 20
Rapi facultas. 17
Rarefaciētia cutem simplicia.
111
Recidiuæ signa. 216

INDEX

Reduiarum medelæ.	800
Regium medicamentum.	98
Regium suffumigium.	916
Remissio morbi quid, eaq; di-	205
ci dupliciter.	597
Renale emplastrum.	600
Renale unguentum.	600
Renibus e lapide laborantibus	601
corporis constitutione graci	601
li existente remedia	609
Renum in inflammationis medi-	609
camenta.	435
Renum duriciæ & suppuratio	610. 611
nis medicinæ.	156
Renis purgatiua.	597. 598
Renum calculosorum affectio	597. 598
& causæ & remedia.	597. 598
Renum in animalibus qualitas	92
Renum cruentam urinam ex-	599. 600
ternentium debilitas & ce-	599. 600
media.	193. 314
Repellentia quæ sint.	111
Reprimētia eminentias sim-	763
plicia quæ sint.	55
Resinæ qualitas.	ib.
Resinorum facultates.	ib.
Resinæ quomodo urantur.	ib.
Resinæ fuligo qualis.	ib.
Resolutio seu paralysis quo-	204
modo differat ab apoplexia.	292
285. eiusq; affectio & curatio.	55
ibidem	55
Respirationis signum.	385
Reuulsionis modus.	385
Rha cuius temperamentum.	56
Rhamni temperamentum.	56
Rheoponticum quale.	385
Rhinarium collyrium.	385
Rhinema coll.	56
Rhoa qualis.	56
Rhodabintati præparatio.	914
Rhododaphnes proprietas.	50
Rhodomeli præparatio.	915
Rhocæ quid Græcis.	363
Rhocæ uires.	47
Rhoidarii præparatio.	84
Rhois facultas.	56
Rhypos qualis fordes.	56
Ricinus, arboris fructus.	37
Ricininum oleum.	20. 37
Ridiculum medicamentum.	435
Rimarum in pudendis medi-	753
cina.	804
Rimis plantarum quomodo	126
medearis.	ib.
Robur hominis omne debili-	916
us reddi in coitus usu.	162
Robur hominis quid.	7
Romulæ suffumigium.	56
Roris gesseratio.	21
Rosæ qualitates.	139
Rosarum facultas.	843
Rosæ cerati usus.	21
Rosæ mellis cōpositio.	21
Rosaceum emplastrum.	21
Rosaceum oleum.	21
Rosati flauam bilem ducentis	21
descriptio.	21
Rosatum pituitam & atram bi-	21
lem trahens.	21
Rosatum xemomyron.	21
Rosatorum præparatio.	21
916	
Rubeta quid, ac quonplexq; &	21
lætionis ab ea quæ sit cura.	21
693. 698	
Rubi qualitas.	21
Rubix tinctorum facultas.	21
Rubificantia quæ sint	21
Rubricæ facultas.	21
Rubrica sinopica.	21

INDEX

Rumicis qualitas.	44	Salus sapor qui.	26
Ruptio quid, & quo a sinu dif-		Salutæ energia	17.88.137
ferat, eiusq; medelæ.	799	Sambuci facultas.	10
Ruptoria emplastræ.	838	Sanius alter coll.	376
Ruptura unde fiat.	244	Sampfuchi uirtus.	57
Rutæ temperamētum.	53.112	Sampfuchini olei præparatio	
Rutæ syluestris facultas.	49		189.665
Rutæ syluestris noxa.	704	Sanalia alio nomine Meliceris	
			180
S abinum oleum.	19	Sandarachæ efficacia.	79.704.
Sacræ herbæ proprietas.			761
52		Sandyx, coll.	380
Sagapeni qualitas.	763	Sandycis natiua uis.	81
Sagapenum quale & quid	56	Sanguine euacuato, si rursus	
Salamandra quale animalcir-		fluat sanguis quō auxiliandū	
lum, & quæ ab ea homini ma-			646
la obuenant.	697	Sanguinem quæ purgent.	136
Salcas oleum.	26	Sanguinem per nares educēs	
Salca olei compositio.	913	epithema	152
Salicis uirtus.	32	Sanguinis animalium diuersi	
Salis fomentatio quō fiat.	128	tas, & quæ ex eo remedia	81
Salis generum differentia.	6		82
Salis morsus qualis.	160	Sanguinis uiscosi generatiue	
Salis specierum differentia &		alimenta quæ sint.	114
facultates.	76	Sanguinis ex naribus erumpē	
Salis usti usus.	ib.	tis prænotio & significatio.	
Salis floris qualitas.	ib.		214
Salis spumæ efficacia.	ib.	Sanguinis narium fluxus in fe-	
Salis purgatorii compositio		brihus curatio.	251
quadplex.	144	Sanguinis in homine altera-	
Salis qualitas.	762	tio quō fiat, aliquando parti-	
Salis Iamblich.	504	cularim, aliquando uniuersa-	
Sales Poretis.	ib.	liter.	270
Salis dodecathei cōpositio.	ib.	Sanguinis ex auribus eruptio	
Sales theriaci quō conficiatur		ni.	312
	711	Sanguinis ex naribus eruptio	
Salifamentorum ex animalib.		ni quomodo medearis	317
qualitas.	97	Sanguis quomodo e naribus	
Saliforum natura.	6	eliciatur.	317.318
Salfuræ quorum animalium		Sanguinis ex oculorum angu-	
carnes sunt aptæ, & quæ ine-		lis eruptio quomodo sisten-	
ptæ.	57	da.	353

INDEX

Sanguis draconitii.	368	Sarcites hydrops quid, eiusq;	
Sanguinis ex pectore aut pul-		causæ & remedia.	582.583
mone relectatio unde proue-		Sarcocolla quid & qualis.	57
niat.	450.	Sardonix herbæ efficacia mi-	
quomodo curetur.		rabilis.	700
S anguinis relectationis cuius-		Satureiæ uis.	31
cunque auxilia.	453.454	Satyriasis quid, cur sic uocata,	
& inde		ipsiusq; curatio.	614.722.723
Sanguinem meientium per		Satyrii facultas.	57
circuitum, remedia.	597	Scammonia uirtus, & qualitas	
Sanguinis hircini efficacia.			133
	604	Scandicis conditio.	58
Sanguinis ex uestica erumpen-		Scarificationis quis usus.	131
ris auxilia.	617.618		132
Sanguinem meientium cura.		Scarus piscis qualis.	95
ibidem.		Schinus, lentiscus.	60
Sanguinis abundantis causa æ-		Schistos lapis qualis.	72
grotantium auxilia.	644	Scilla uis.	58
	645	Scinci ad quid cōducant.	105
Sanguinis testudinis marinæ		Schœni flos qualis.	61
præparatio & usus.	689	Schœnos lea qualis.	61
Sanguinis taurini proprietas.		Scolimi facultas.	58
	703	Scordii qualitas.	58.136
Sanguinis erumpentis cura.		Scoriæ conditio qualis.	79
783. & deinceps		Scorodon quale sit.	58
Sanguisugarum usus qualis.		Scorpii marini fel quale.	88
	132	Scorpionis marini plagæ me-	
Sanitatem esse duplicem.	175	dela.	694
Sapa quid.	21	Scorpionis plagæ opem ferē	
Sapa, hepsēma, siræū, idem.	4	tia	686
Saponis Constantinii, fluxio-		Scorpium sputo ieiuni homi-	
nes resiccantis compositio.		nis occisum.	89
	197	Scribentes turpia, peiores q̃q;	
Saponis Andreæ comitis ad		perpetrarint.	81
eadem compositio.	ib.	Scroti scabiosi & pruriginosi,	
Sapores obsecuri quomodo de-		tum inflammati medelæ.	
prehendendi.	2		755.756
Saporum alteratio.	4	Scutulare coll.	373.374
Saporum proprietas.	1	Scybelites uinum quod.	503
Sapotes xylon, id est, caries li-		Scylacium coll.	383
gnorum.	57	Scytala Chalcidica qualis.	192
Sapphiri energia.	75	Secantia alimenta.	118

INDEX

Secundæ cur sic uocatæ, & hæ in utero detentæ quomodo efficiantur. 863
 Secundarum generatio. 851
 852
 Securidacæ qualitas. 30
 Sectio arteriarum, uide Arte-
 riarum.
 Sectio uenæ, uide Venæ.
 Sedis affectionum cautæ. 742
 Sedis inflammationum mede-
 læ. 743
 Sedis fissuris & tuberculis quæ remedia conueniant. 744
 Sedis omnigenis malis auxi-
 liatæ. ib. 745. 746. usque. 751
 sedem infantium prociden-
 tem quo cures. 180
 Sedis infusio. ratio & diffe-
 rentiæ. 158
 Sedis thymis, uerrucis formica-
 riis, clauis, ficubus, hæmor-
 rhoidibus, procidentis, ab-
 scissibus, ulceribus proserpe-
 ribus & depascentibus & fi-
 stulis quæ medicinx sint ad-
 bibendæ. 746. usque. 751
 Selachia quæ græcis dicantur
 97
 Selini temperamentum. 57
 Selinus terræ uirtus. 70
 Semen prouocantia simplicia
 112
 Semen quæ inhibeant. ib.
 Semen quæ ætate appareat, &
 qua ad generationem aptum
 fiat. 852
 Seminis fluxus quid, mulieri-
 bus & uiris æque communis,
 ac quo medearis. 890
 Seminis profluuium quid, &
 eius remedia. 625

Seminis profluuium in som-
 no quibus & quas ob causas
 contingat. 627. eiusque cura.
 628
 Semperuiui facultas. 9
 Senecionis uirtus. 30
 Senecta ex morbo quæ dicatur.
 239
 Senecta naturalis quid. 182
 Senum uictus ratio. ibid.
 Senum comitialium cura. 178
 Septicæ ulus medicamentarius.
 105
 Seps quale animalculum, & quæ
 nocuus eius ictus, tum quæ
 cura. 690
 Septica quæ Græcis dicantur.
 35
 Serum lactis quale, & quomo-
 do præparandum. 84. 85
 Serum lactis quomodo uen-
 trem subducatur. 119
 Serpilli proprietates. 29
 Sesami conditio qualis. 51
 Sesaminum oleum. 21
 Seseli quale. 57
 Serapias qualis. 51
 Seris qualis. 57
 Seridis nomine quæ herbæ ue-
 niant. 114
 Seueri album coll. 374
 Seuū quomodo differat a pin-
 guedine. 97
 Seu ex animalibus usus. 97
 Siccantia alimenta. 120
 Siccantia citra mordacitatem
 item simpliciter & secundū
 quatuor ordines quæ sint.
 108. 109
 Sicci medicamenti ad scabros
 oculorum angulos compo-
 sitio. 357

Sicci

INDEX

Sicci temperamenti notæ. 194
 Siccitas corpora animalium ci-
 to ad senectam producit. 200
 Sicya quali potentia. 57
 Sicyos agrios qualis. 57
 Sicyonium oleum. 24
 Sideritis Heraclea. 10
 Sideritis qualis. 57
 Sigilli lemnii usus. 69
 Sigillum Coracium. 782
 Signa bona & mala quæ sint.
 104
 Siliquæ sobi. 18
 Siliquæ facultas. 36
 Silphii proprietates. 58
 Silurorum muria quibus con-
 ferat. 97
 Similaginis qualitas. 114. 115
 Simplicium medicamentorum
 facultas traditur. 8. & de in-
 ceptis, & 107. ac deinde.
 Sinapi quale, & quod optimū
 49
 Sinapi uim consimilem quæ
 habeant. 172
 Sinapis quid, eiusque usus
 & præparatio. 171
 Singultus unde sit & eius re-
 media. 480
 Sinon qualis uirtutis. 58
 Sinus ulcerum quomodo cu-
 randi. 787. 788
 Si quo temperamento. 58
 Siphon quid græcis. 309
 Sira, quæ pars corporis dica-
 tur. 288
 Siraum, hepsema, sapa, idē. 4
 Sirialis infantium quid & quo
 modo curetur. 179
 Siros quid græcis. ib.
 Siroma quid. 27
 Sisybrii natura. 58

Sitis duplex. 4
 Sitis quibus corporis partibus
 causeatur, eiusque dimotio. 197
 Sitis sanorum cura. 249
 Sitis in febribus curatio. 249
 Sitim esse duplicem. ib.
 Siticulorum remedia. 479
 Smaragdi uirtus. 75
 Smeigmata ad achoras, furfu-
 res, alperitates ac scabrie. 308
 Smegmatis caput densantiū
 compositio. 296
 Smegmatis ad cutem illustra-
 dam & pilos lanuginosos co-
 positio. 304
 Similax hortensis. 18
 Smilacis natiua uis quæ. 700
 Smiridis efficacia. 74
 Smyrna, myrrha. 58
 Smyrni qualitas. 58
 Solani efficacia. 62
 Solani furiosi efficacia. 699
 Soleorum coria usta ad quid
 prosint. 197
 Solstitium æstiuum quando.
 163
 Solstitium hybernū quando
 163
 Solutionis morboque signa. 216
 Sonchi constitutio. 59
 Sorbitionum ex eruo præpa-
 ratio, ad ulcera depascentia.
 544
 Sordis balneorum usus. 17
 Sordis in ouium lanis innutri-
 tæ usus. 90
 Sordium qualitas. 56
 Sori qualis facultatis. 78. 79
 761
 Soporis grauis curatio. 248
 Sparti qualitas. 59

D

INDEX

Spathiuros & eius morsus qualis quōq; curetur.	69	Stactæ myrrha quæ bona.	107
Sphacelus quid, quæq; eius medicamina.	79	Stagnina aqua qualis	164
Sphæron emplastrum.	84	Staphis quæ & Astaphis.	14
Spinifer quid.	59.53	Staphyles usus.	59
Sphragidis lemnis facultas.	69	Staphylomata quid, eorumq; differentiæ & curatio.	339
Spicæ ortus.	163	Staphylinus daucus.	18
Spicæ nardi facultas.	49	Staphylinus quali ui.	59
Spicari olei compositio.	914	Steatonia quid, eiusq; cura.	814
Spinæ albæ uires.	10	Stomatium remedia.	360
Spinæ Aegyptiæ qualitas.	10	Stella famina, terræ famiæ species.	72
Spinæ deuoratae ac trisillis in fixæ quomodo excerni possint.	434	Stellati ortus & significatio.	163
Splanchnon, qualis.	16	Stercoris diuersorum animalium qualitas.	89.90
Splenis affectionum cognitio.	565	Stercus exigentia.	10.138.144
Splenis intemperie remedia.	567	Sterilitatem foeminae quæ inducant.	856
in inflammationibus. in scirrhum indurati.	568.	Sterilitatis & in uiro & muliere causæ & remedia.	864
Splenicorum usio & diætâ, iuxta affectionis uarietatem curatio.	575.576.577	Sternutationem quæ moueat.	321
Spodiaca collyria unde dicantur, & qualia sint.	377.380	Sternutationis usus & ratio.	320
Spodiaceum coll.	Demosthenis 380	Sternutationes redundantes quō sedandæ.	321
Spogæ uirtus medica.	80.167	Stertentibus pueris quomodo auxiliandum.	177.178
Spongiarum lapillorum facultas.	74	Stibii facultas.	79.80
Splenem euacuantiæ.	156	Stibium ornandis palpebris.	367.368
Spumæ argenti qualitas.	761	Stibium Alexandri regis.	363
Sputi hominis uis.	88	Stibia alia.	363
Sputorum uis.	215	Stillicidium urinæ quid, & eius remedium.	612
Squamæ æris uirtus.	78.137.761	Stechadis temperamentum.	59.294
Squamæ ferri usus.	ib.	Stomachus. i. gula.	287
Squatinæ marinæ usus.	104	Stomachi adstrictionis remedia.	490
Squama stomomati ferri.	78		
Stactæ quid & qualis.	59		

INDEX

Stomachi imbecillitas, supinitas & subuersio quō curetur.	461.463	Styteria, alumen	80
Stomachi exulsi remedia.	479	Subsidentia urinæ alba non semper bona.	210
Stomachi dissoluti item in illiati remedia.	492	Subsidentiarum urinæ signa.	217
Stomachi exulcerati remedia.	494	Substantiam simplicem & incommixtam inuenire impossibile.	67
Stomachi si qui conuellantur, comitialis modo, curæ.	497	Subtercus hydrops quō curetur.	591.592.593
Stomacho atra bile grauato remedia.	476	Succi boni aut mali qui.	115
Stomacho commodantia aut in commodantia.	117.118	Succini uirtus.	75
Stomachici qui dicantur.	555	Succus Cyrenæicus qualis	50
Stomaticarum illitionum confectiones.	433.434	Succus Medicus.	50
Stomomati ferri facultas.	78	Succus Siliacus.	ibid.
Strangulati quō reuocentur.	434	Sudor, & ex eo pharmacum.	88
Strangulorum auxilia.	704	Sudores excludentia.	158
Stranguria quid & quomodo curanda.	612	Sudores quō sedentur.	152
Stranguræ coll.	386.387	Sudor significationes.	214
Strobili uirtus.	43	Sudor significationes ad tussim.	445
Strumæ quid, eorumq; ortus & medicamina.	810.811	Sufficiens ad tussim.	155
Strumarum inter se differentiæ.	810	Suffituum ratio.	434
Struthii facultas,	59	Suffocati quomodo reuocentur.	434
Struthocamelorum caro qualis.	94	Suffumigabilis olei præparatio.	27
Struthocamelorum oua qualis alimenti.	94	Suffumigii moschati præparatio, & aliorum.	915
Struthii facultas.	63	Suffumigiorum uariarum præparatio.	913
Stupescientia medicamenta.	651	Suffusio oculorū qd, & eius indicia ac species tui cura.	349
Post horum usum qualibus unguentis sit utendum.	107	Sugillatio quid.	331
ibidem.	107	Sugillationum sub oculis curatio.	393
Styracis efficacia.	59.136	Supillatorum medellæ.	798
Styracium oleum.	24	Suilla pinguedo qualis.	97
		Suilla carnis præstantia.	91
		Suillum fel quale.	87
		Suillum lac quale.	82
		Suillum talus ad qd conducat.	99

INDEX

Suis pinguedo qualis.	2	Syraci lapidis uis.	72
Sulphuris conditio.	77.762	Syricum, Cerussa	81
Sulphurulentra balnea quibus conueniant.	166	Syricum coll.	380
Supercilii resolutionis cura.	286		
Supercilijs denudatis quomodo pilos inducas.	301		
Supercilijs ornandis remedia.	392		
Superfluitatibus quæ redundant, & quæ careant.	115		
Suppuratoria simplicia quæ.	110		
Suppuratoz affectio & dinotio, cura q;	457		
Surditatis curatio.	309.310		
Susinum oleum.	22		
Syca, qualis constitutionis.	60		
Sycolis qualis affectio, eiusq; cura.	81.344		
Sycamina qualia.	48		
Sycomora qualia.	48.60		
Syderō quid & qualis affectio, eiusq; cura	283.284		
Syderationis præseruatiua.	270		
Syderon quomodo differat a resolutione, eiusq; affectio & cura.	284		
Syderum ortus & significatio.	163		
Syluestria fatiuis fortiora.	40		
Syluestrium animalium caro qualis.	93		
Symphytum petrarum	60		
Synerotis collyrium.	381		
Syncope quid.	268		
Syncope & lipothymia quod differant.	244		
Syncoptici sudores.	ib.		
Synochos febris quæ.	204		

T Abes siue tabida febris quæ dicatur.	238
Tamarix.	49
Tauri adeps qualis.	2
Taurinæ carnis qualitas.	90
Taurinæ medullæ qualitas.	98
Taurinum fel quale.	88
Taurinus adeps medullæ qualis.	98
Taxi efficacia quæ.	700
Tecolithos qualis.	72
Telamonium emplastrū.	845
Telis. i. focuum græcum.	61
Telinum oleum.	23
Telinorum usus medicus.	105
Temperamentorum corporis humani dinotio.	193. & dein ceps.
Temperamentoz omnium correctio & medela.	190.200
Temperaturæ alterationis ratio diuersa	271
Tēpora inurere an liceat.	363
Tempoz quatuor anni, singuloz tres esse differentias.	161
Tempoz musculis quæ cataplasmata, agglutinatoria illutiones conueniant.	365
Tendinum induratorum medela.	809
Tenesinus quid & eius cura.	539
Tenuium partium simplicia q;	110
Tephra. i. cinis	61
Tephrica collyria unde dicta & qualia sint.	377
Tephron coll.	380

INDEX

Terebinthi efficacia.	61	testiculus canis qualis.	51
Terminthus quid, quoq; mede-	797	testiculorum castoris usus.	97
us.	797	testiculorum canis fluuiatilis	ibid.
Terra qd. eiusq; qualitas.	68	testudinis fel quale	88
Terræ differentia quæ sint.	68	tetanus quid.	289. unde proue-
Terra quō lauanda.	68	niat & quomodo curetur.	ib.
Terræ agroꝝ quis usus in medicamentis.	ib.	tetragnatus quid, eiusq; iclus	684
Terra lemnia seu sigillata.	69	medela.	684
Terra samia.	70	tetrapharmacum basilicum.	
Terra selinusia & chia	ib.	tetrapharmacum medicamen-	
Terra cimolia	70	tion quale.	61
Terra Ampelitis siue Pharmacitis.	ib.	thalassorum Hermophili, col-	386
Terra Cretica seu Creta.	70	lynium.	30.763
terræ ultæ uis. ibidem.	8.71	thapsia facultas.	77
terræ exhalationum seu uaporum ratio.	163	theion sulphur.	77
terræ quæ in emplastra commiscentur.	761	theodoretos antidotus tri-	719.720
terræ intestina ad quid conferant.	100	plex.	389
tertiana, uide Febris.		theodotium magnum.	ib.
testarum clibani usus.	74	theodotium Seueri.	388
testa intestorum naturam esse ex contrariis facultatibus compositam.	119	theodotium nardinū coll.	389
testæ ouorum ad quid conductæ.	93	theodotium Flacianum.	383
testa intestorum piscium qualitas.	96	theophilium coll.	55
testa molli testoz conditio.	ib.	therebinthina resina.	707. 708. 709
testarum conchilioꝝ qualitas.	761	theriacæ confectio, usus & batio	708
		theriacæ exhibitionis modus	708
		quis.	708
		theriacæ ex uiperis Andromachi compositio.	705
		theriacæ Oribasii, qua Marcus Imp. est usus, compositio.	718
		theriaca eiusdem alia.	719
		thermus satius.	30
		thermus syluestris.	31
		thlaspi quali uirtute.	31

I N D E X

thryallis, uerbasci species.	63	tremorum in febribus curatio	
thridacis qualitas.	31		114
thronus Marcellius pastillus.		tribuli efficacia.	62
550		trichiasis quid	318
thuris facultas.	45.763	trichiasis quid & quo curanda	
thuris diiudicatio.	106		313
thuris cortex qui melior.	ib.	trifolii facultas.	46.62
thyites lapis qualis.	72	trifolium pro satyrio.	57
thylacitidis facultas.	48	trigla piscis qualis.	86
thymus niger, elleborus.	31	triphyllon, trifolium.	62
thymi proprietas.	31.136	tririci facultas.	55
thymi pudendoꝝ quo sanandi		triticeæ farinæ usus in cata-	
752		plasmatis.	170
thymi sedis quid, unde dicti,		trixago qualis naturæ.	64
& quæ eorū cura.	746	trychny facultas.	62
titanus, i. calx.	61.80	tubera qualia sint	63
tithymalli uirtus	135	tumores pedum grauidarum	
tithymalloꝝ efficacia.	62	quomodo curandi.	865
titanus pelius.	900	tumores faciei ficosos quomodo	
toforunrin artubus cura.	669	do cures.	399
tomentorum substitutorum		tumoris gutturis medelæ.	812
ratio.	160	tumorum pultacei ac mellei	
tofillarum inflammationum		humoris curatio.	812
remedia.	425	tumorum adiposorum mede-	
tonfillarū ulcera qualia, quō fi-		læ.	814
ant & curentur.	427	tumorum canceratorum me-	
tonfillis infixas spinas quō e-		dicamina.	792
ducas.	434	tumorum durorum, item cru-	
tonforis emplastrum.	585	dorum & inconcoctiliū me-	
torminū intestinoꝝ ortus &		dicamenta.	666
cura. 537. & 540. 545. & inde		tumoz laxoz medelæ.	807
usque 553		turd: pisces quales.	96
torpedinis qualis caro.	98	turturis sanguinis usus.	81
torpedinis usus.	104	turturis marini plagæ auxilia	
torpor. uide Lethargus.			693
toxicum unde dictum, & quæ		turturæ esus qualis fiet.	113
eius uis.	702	tuslis causæ & remedia.	442
tragacanthæ dignotio	107	& inde	
tragacanthus qualis.	62	tympanites hydrops quid, e-	
tragorigani facultas	51.134	iusq; causæ & remedia.	582
transientia tardæ quæ sint.			583
119		tyrrhenicum emplastrū.	835

I N D E X

Vaporum ratio.	7	unde proveniat.	451
Vaporum terræ ratio.		venas eleuatas & incurvas ex	
162		membris fluxione infestatis	
Vaporariorum fomentorum		aufferendas.	646
usus & modus.	117	Venenata animalia quibus ar-	
Vari circa quam oculi partem		tibus tollas. 680. eorum mcr-	
orianur.	335	sibus quomodo medearis.	
Varos faciei tollentia.	397	ibidem	
Varices quid, & quomodo cu-		Venenata animalia quæ fugēt	
rentur.	804	& quæ occidant.	681
Varices palpebrarum.	360	venenatorum animalium leta-	
Vasoz dilatatio ubi, & quō fiat	918	liter corrumpant.	694
& quomodo curanda.	815	venenosum pharmacum ne	
valorum oscula quæ simplicia		lædat præseruatua.	ib.
aperiant.	111	venenum qui sumperint quō	
valorum sectionis usus.	365	cognoscendi.	697
Venam in anno læpe incidere		Veneri omnis curationes cō-	
incommodum & cur.	131	munes.	ib.
Venæ sectionis ulus in oculo		venenatorum plagis omni-	
rum morbis.	314	bus continuia remedia.	
Venæ sectionis aut purgatio-			681
nis impatientes quō curandi		Venter quinque de causis pur-	
648		gatorio accepto nihil excers-	
Venæ sectionis usus in febr.		git.	147
221		Ventris suppressionum, pluri-	
venæ sectioni quæ corpus aptū		morum malorum esse causam	
ibidem		quæq; ea sint, & eorum cura.	
Venæ sectioni quæ obstant. ib.			158
Venæ sectio quibus cōueniat,		Ventrem subducentia.	119
& cur fiat, quæq; in ea sint cō-		ventrem supprimentia	120
sideranda.	128. 129	Ventris temperaturæ distinctio	
Venæ quales secandæ, & quō.		196. 197	
129. 130		Venti cur aliquando post, ali-	
Venæ sectionis quæ magnitu-		quando ante pluuiam ueniāt	
do, figura, & quæ tempus sint.			161
130		Venti multi & aspidui boreales	
Venæ sectionis iteratio quō fi-		cur æstate fiant.	ib.
at & quando.	130. 131	Ventos locales uniuersalibus	
Venarum pulmonis rupturæ		morbosiores esse.	162
unde cognoscantur	450	Venti apogei qui.	ib.
Venarum apertio & corrosio	162	Ventorum iuxta situs qualitas.	

INDEX

Ventorum generatio, nume- rus & nomina.	161	simul	605.606
Ventus & imber quō simul fi- ant.	ib.	Vesicæ calculos atterentia me- dicamenta.	601
Venus emplastrum.	833	Vesicæ inflammatio qualis af- fectio & cura.	616.617
Venerem emortuam quō exci- tes.	618	Vesicæ sanguinis fluoris auxi- lia.	617
Veneri quæ naturæ ac diætæ commodiores. item quod tē- pus.	127	Vesicæ tubercula quō ad ma- turitatem producenda.	618
Veneris herbæ vires.	52	Vesicæ ulcerum curatio.	ib.
Veneri rei signa.	199	& inde.	
Veratri qualitas.	28	Vesica laborantium diætā.	623
Veratri nigri uirtus.	134	Vesicæ fluxionis auxilia.	624
Veratrum quō & quando qui- busq; dandum, & quibus nō, quidq; facere possit, ac quæ probat sint notæ.	149	Vesicæ resolutæ curatio.	287
Veratri purgandi ratio, eiusq; exhibendi differentia.	150.151	Vesicæ scabiosæ medicamen- ta.	614
Veratri cremor, decoctum, ra- menta &c. qualia.	150	Vesicæ paralyti dissolutæ auxi- lia.	615
Veratro purgadis quæ sit diæt- ta præscribenda.	ib.	Vesicam quæ purgent.	157
Verbasci species & facultas.	63	Vespas & apes fugantia	683
Verbenacæ usus.	52	Vibicium a uerbere illatarum remedia.	398
Verbæ uibices seu notæ quō curandæ.	397	Victus ratio cuiq; ætati.	181
Vermes ulcæ quid curet.	33	vigiliarum in febribus reme- dia.	248
Verruca, & uerruca formica- ria quid & unde uocata.	746	Vigoris totius morbi cogni- tio.	206
Verrucæ, tum uerrucæ for- micariæ remedia.	747	Vinaceorum facultas.	17
Vertigo unde oriatur, & quo- modo curanda.	266	Vini uis	50
Vesica bilis susceprix.	87	Vinorum qualitas iuxta colo- rem.	120.121
Vesicæ collum ubi situm.	287	Vinum cur acescat.	4
Vesicæ doloris in febribus cu- ratio,	251	Vina quomodo aleant.	113
Vesicæ calculorū remedia.	602	114	
Vesicæ calculis & etiā renum		Vina qualia senibus conueniāt	177

INDEX

culorum.	325.326	Ulcera carne excrecentiū remedia.	771
Vinum polypodites.	138	Ulcerebus cicatricem inducen- tia.	773.774.775
Vinum mullum itercus exi- gens.	ib.	Ulcera quæ citra mordacitatē exsiccent.	776
Vinum mullum flauum, item quod atrā bilem item quod pi- tuitam expurget.	ib.	Ulcerebus medicamentorum adhibendorum ratio.	ib.
Vinum scybelites quod.	504	Ulcera ligamenti ratio.	776
Vindemiatoris ortus.	163		
Violæ qualitas.	31	Ulcerebus malignis qualia em- plastra conueniant.	777
Violæ albæ energia.	137	Ulcera post cicatricem ob- ductam iursus ruptæ cura.	778
Violatum oleum.	23		
Viperæ usus & qualitas.	101	Ulcera uermes ac nomas ac putredines quomodo sanes.	ibidem
Viperarum adeps qualis.	98	Ulcerebus lassitudinis causa & cura.	187
Viperæ caput uis medici- cus.	ib.	Ulni qualitas.	55
Viperæ esus & præparatio in elephantiasi.	714	Ulophoni efficacia.	702
Viridis iaspidis usus.	495	Umbilici puerorum prociden- tia causa & cura.	180
Viscæ animalium qualitas.	92	Umbilici ueneris uirtus.	39
Visci uis & constitutio.	31	Unguenta odorata quibus co- modent, eorumq; ratio.	27
Viscum optimum quod	106	Unguenta recalcatoria post stupescientiorum medicame- torum usum adhibenda qua- lia.	651
Vitex siue Agnos.	8	Unguenti purgatorii compo- sicio.	153
Vitis albæ vires.	11	Unguentorum siccorum mo- schatorum a curiorum præ- paratio.	913
Vitis nigre facultas.	ib.	Unguentorum quæ cocturam sustineant, & quæ non.	762
Viriliginum origo, & curatio.	736.737	Unguis oculi quid, ipsiusq; cu- ra.	351
Vitulinæ carnis qualitas.	91	Unguium abscessuum medelæ.	601
Vitulinum seuum quale.	98		
Vitri uis medica.	74		
Vitri leuissime triti usus.	361		
Ulcerationis circa os sacrum, item circa scrotū & anum, in febribus curatio.	252		
Ulcera sedis proserpentium & depascentium medicinæ.	751		
Ulcera, & cauoꝝ ulcerum cu- randorū ratio.	770		
Ulcera suppurandorum re- purgandorum ac incarnan- dorum medicamenta.	771		

INDEX

Vnguium contusorum, suberni inde.
entorum, motorum, scabiore
ac leprosum cura. 802
Vnguibz reparandis quid co
ueniat. 803
Vnguium ex animalibus quis
usus. 98
Vocalis instrumenti resolutio
quo curetur. 287
Vociferatio quid, eiusq; usus.
124
Vocis suppressæ & asperæ, aut
raucæ &c. 437. & inde.
Volucrum animalium caro
qualis. 93
Volucrum animalium partes
quo differant. 93
Volulus quid, eiusq; genera
tio & remedia. 509
Vomentes ægre quomodo iu
uandi 199
Vomitum ratio & usus insignis
item quibus conueniat & qui
bus non. 148
Vomitum quæ iuuent, quæq;
sedent. 148. 149. 152
Vomitoria qualia debeant esse
148
Vomitum prænotio & signifi
catio 213
Vomitum cataplasmata & epi
themata. 488
Vranium coll. 380
Vrentia medicamina 786
Vrinarum qualitas. 88
Vrina an bibenda. 88
Vrinæ notæ 123. 124
Vrinæ proliciendæ qualis glâs
præparetur. 157
Vrinam scientia remedia. 587
602
Vrinarum signa. 209. 211. &

Vrina naturalis & optima quæ
tam in sanis q; ægris 110
Vrinæ subsidia alba nō sem
per bona. ib.
Vrinæ subsidia signa. 212
Vrinæ oleosæ differentia &
significationes. ib.
Vrinæ difficultas quid, & eius
remedia. 612
Vrinæ difficultatis in febribus
auxilia. 612
Vrinæ suppressio quid. 613. e
ius medicina. 613. 615
Vrinam in somno emittentiū
auxilia. 616
Vrinæ mucosæ, capitis aut la
nis similis medicamina. 625
Vrsinum fel quale. 87
Vrsinum seuum quale. 98
Vrticæ vires. 9
Vita quo mutant qualitatem
suam. 68
Vstoria simplicia quæ. 112
Vteri animalium qualitas. 93
Vteri situs, magnitudo & for
ma. 850
Vtero prægnantis quæ & quo
ordine innascentur. 851
Vteri frigidioris signa & me
dicina. 865
Vteri calidioris indicia & cu
ratio. 866
Vteri humidioris ac siccioris
medelæ. 866
Vteri strangulationis remedia
885. & inde usq; 889
Vteri suffocationis auxilia. 889
Vteri debilitatis sanatio. 890
Vteri furor, resolutio & prola
psus quo medeantur. 891
Vteri reclinacionis, auersionis,

INDEX

& recursus medicamina 893
Vteri inflatio & hydrops quo
curentur. 894. 895
Vteri tumoris laxi & inflam
mationis pharmaca. 897
Vteri tumorem indurati
medicamina. 900
Vteri abcessuum uariorū me
delæ. 902. 903
Vteri exulceratio, ulcera carbu
culosa & sordida, quo curen
tur. 904
Vteri humor profluus & no
mæ quo medenda. 905
Vteri canceri obturationisq; me
delæ. 906
Vterus non perforatus tripli
citer contingit, & quomodo
curetur. 907
Vteri hæmorrhoidum & cal
culorum medicina. 908
Vteri thymorum, uerrucarum
& uerrucarum formicarum
medelæ. 910
Vteri condylomata, rugæq; ac
fistulæ quomodo curentur.
911
Vterum euacuantia. 157
Vux temperamentum. 59
Vux immaturæ succus quo dif
ferat ab aceto. 4
Vux passæ qualitas. 14
Vux reponendæ ratio. 59
Vulcania quid. 365
Vulnorum cruentorū remedia.
764
Vulneribus cruentis glutinan
dis accedenda emplastra 816
Vulpes quem usum in medica
mentis præstent. 99
Vulpini pulmonis vis medica
98
Vulpinus adeps qualis. 133
Vuluo quomodo fiat & cure
tur. 799
X Anthii qualitas. 50
Xeromyron ad capitis
fluxionem. 297
Xiphion quale. 50
Xylocolla dignotio. 106
Xyster coll. 383. 384
Z Arinaca, bolus Armeni
cus. 71
Zarnacha idem. ib.
Zea quid. 106
Zigir, species Castiæ. 29
Zingiberis uirtus. 29
Zygis serpylli species. 29
Zyma, id est, fermentum, quale
29
Zythi qualitas. 29
Zoilianadinum collyrium.
388
Zoilii Nicarium, coll. 388

FINIS INDICIS
AETII.

II
1920:
2933